

T. C.

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ŞEMSÎ'NİN YÛSUF U ZÜLEYHÂ MESNEVİSİ
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBRU AYCAN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ HATİCE ÖZDİL

Mayıs 2023
BİTLİS

T. C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ŞEMSÎ'NİN YÛSUF U ZÜLEYHÂ MESNEVİSİ
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBRU AYCAN
ORCID: 0000-0003-0087-9513

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ HATİCE ÖZDİL

Mayıs 2023
BİTLİS

T. C.

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI
ETİK BEYANI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum “Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” başlıklı tezde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. /..... /2023

İmza

Ebru AYCAN

T. C.

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ YAZIM KILAVUZU UYGUNLUK BEYANI

“Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” başlıklı yüksek lisans tezi Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır. /..... /2023

İmza
Ebru AYCAN

İmza
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

İmza
Prof. Dr. Nurullah ULUTAŞ

T. C.

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAY SAYFASI

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencisi Ebru Aycan tarafından hazırlanan “Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” adlı Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı/...../2023 tarihinde yapılmış ve tezin oy birliği/ oy çokluğu ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

JÜRİ:

İMZA

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL
(Bitlis Eren Üniversitesi)

.....

Dr. Öğr. Üyesi Maşallah KIZILTAŞ
(Bitlis Eren Üniversitesi)

.....

Doç. Dr. Erdem SARIKAYA
(Yozgat Bozok Üniversitesi)

.....

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla jüri tarafından kabul edilmiş bu çalışmanın yüksek lisans tezi olarak kabulü onaylanmıştır.

..../...../2023

Doç. Dr. Mehmet Bakır ŞENGÜL
Enstitü Müdürü

T. C.

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**ŞEMSÎ'NİN YÛSUF U ZÜLEYHÂ MESNEVÎSİ BAĞLAMLI DİZİN VE
İŞLEVSEL SÖZLÜK**

Yüksek Lisans Tezi

Ebru AYCAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL

Ocak 2023

ÖZET

15. yüzyılın sonu ile 16. yüzyılın başında yaşadığı düşünülen şâir Şemsî hakkında elimizde çok fazla bilgi mevcut değildir. Sadece mahlasının Şemsî olduğunu bildiğimiz şâirin Yûsuf u Züleyhâ adlı bir mesnevisi bulunmaktadır. Bu eser, 1475 yılında, 2750 beyit halinde kaleme alınmış olup, Azerbaycan Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesi dil hususiyetlerini barındırmaktadır.

Tezin inceleme bölümünde klasik Türk edebiyatındaki aşk mesnevilerinden bahsedilerek Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı ile Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ mesnevisi karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı üzerine çeşitli yönlerden başka incelemelerde yapılmıştır. Tezin ikinci bölümünde Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ adlı mesnevisinin bağlama göre anlamlandırılması amaçlanmıştır. TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağımlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) projesi ile Türkçe eserlerdeki kelimelerin hangi kelimelerle birlikte kullanıldığı hangi manalarda ve bağlamlarda kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şemsî, Yûsuf u Züleyhâ, bağlamsal dizin, işlevsel sözlük, mesnevi.

Republic of Türkiye
Bitlis Eren University Graduate School
Department of Turkish Language and Literature
ŞEMSİ'S MATHNAWI OF YUSUF U ZULEYHA CONTEXT INDEX AND
FUNCTIONAL DICTIONARY
Master's Thesis
Ebru AYCAN
Supervisor: Asst. Prof. Hatice ÖZDİL
January 2023
ABSTRACT

We do not have much information about the poet Şemsî, who is thought to have lived at the end of the 15th century and the beginning of the 16th century. The poet, whose pseudonym we know as Şemsi, has a mathnawi named Yûsuf u Züleyha. This work was written in 1475, with 2750 couplets, and contains the language features of Azerbaijani Turkish, Chagatai Turkish and Old Anatolian Turkish.

In the analysis part of the dissertation, love mathnawi in classical Turkish literature are mentioned and Şemsî's Yûsuf u Züleyhâ's and Şeyyad Hamza's Yûsuf u Zelihâ mathnawi are discussed in a comparative way. Other studies have been made on Şemsî's Yûsuf u Züleyha from various aspects. In the second part of our study, it is aimed to interpret Şemsî's masnavi Yûsuf u Züleyha according to the context. With the TEBDİZ (Historical and Literary Texts Dependent Index and Functional Dictionary) project, it is tried to determine in which meaning and context the words in Turkish literary works are used together with which words.

Keywords: Şemsî, Yûsuf u Züleyhâ, contextual index, functional dictionary, mathnawi.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	VI
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	VII
ÖN SÖZ.....	VIII
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA AŞK MESNEVİLERİ

1. 1. Klasik Türk Edebiyatında Aşk Mesnevileri	3
1. 2. Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri	4
1. 3. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Adlı Mesnevisi ile Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ Adlı Mesnevisinin Karşılaştırılması.....	4
1. 3. 1. Tematik Kıyaslama.....	4
1. 3. 1. 1. Hz. Ya'kûb'un Peygamberliği ve Ken'ân'a Gidişi	5
1. 3. 1. 2. Yûsuf'un Rüya Görmesi.....	6
1. 3. 1. 3. Yûsuf'un Kardeşlerinin Rüyası Duyması	6
1. 3. 1. 4. Yûsuf'un Kardeşlerinin Onu Babasından Ayırmak İçin Plan Yapması	6
1. 3. 1. 5. Yûsuf'un Kuyuya Atılması ve Satılması.....	6
1. 3. 1. 6. Züleyhâ'nın Yûsuf'u Rüyasında Görmesi ve Âşık Olması	7
1. 3. 1. 7. Yûsuf'un Mısır Âzizine Satılması.....	7
1. 3. 1. 8. Gömleğin Yırtılma Hadisesi ve Bebeğin Konuşması.....	8
1. 3. 1. 9. Kadınların Ellerini Kesme Hadisesi.....	9
1. 3. 1. 10. Yûsuf'un Hapse Atılması	9

1. 3. 1. 11. Yûsuf'un Zindandaki Rüya Yorumu.....	9
1. 3. 1. 12. Sultanin Rüyası ve Yûsuf'un Kurtuluşu.....	10
1. 3. 1. 13. Yûsuf'un Ailesine Kavuşması.....	10
1. 3. 1. 14. Züleyhâ'nın Güzelliğini Geri Kazanması.....	11
1. 3. 1. 15. Ya'kûb'un Gözlerinin Açılması ve Yûsuf'a Kavuşması	11
1. 3. 1. 16. Hikâyenin Sonu.....	12
1. 3. 2. Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Bulunmayan Unsurlar	12
1. 3. 3. Şemsî'nin Mesnevisinde Bulunmayan Unsurlar.....	13
1. 3. 4. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi'nin Özeti.....	17
1. 3. 5. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Şahıs Kadrosu	23
1. 3. 6. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Zaman	25
1. 3. 7. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Mekân	26
1. 3. 8. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Bakış Açısı.....	27
1. 3. 9. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Biçim ve Ölçü	30
1. 3. 10. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Dil ve Üslup	30
1. 3. 11. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Olağanüstülükler	31
1. 4. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Kullanılan Ayetler ve Hadisler.....	33
1. 4. 1. Ayetler.....	33
1. 4. 2. Hadisler	33
1. 5. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Kullanılan Atasözleri ve Deyimler.....	33
1. 5. 1. Atasözleri	33
1. 5. 2. Deyimler	34
1. 6. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevîsi'nin Kur'an-ı Kerîm'deki Yûsuf Sûresi ile Mukayesesi	47

1. 7. Yusûf u Züleyhâ Mesnevisinde Rüya Motifi	85

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEMSÎ'NİN YÛSUF U ZÜLEYHÂ MESNEVİSİ BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

2. 1. Sözlük Kullanma Kılavuzu	90

SONUÇ.....	95

KAYNAKLAR.....	97

2. 2. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük	100

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. 1. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın mesnevisindeki şahıs kadrosu.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

İsa Sarı tarafından hazırlanan Osmanlı Türkçesi transkripsiyon alfabesidir. (<https://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabesi/>)

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

ÖN SÖZ

Şemsî tarafından 15. yüzyılın sonunda Azeri özellikleri taşıyan bir Türkçe ile kaleme alınan ve 2750 beyitten oluşan Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi, Türk ve Fars edebiyatının yanı sıra Afgan, Urdu, Keşmir edebiyatlarında da kaleme alınan bir kıssadır. Yüzyıllar boyunca farklı şâirler tarafından Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri yazılmıştır. Şemsî'nin mesnevisinde daha çok Hz. Yûsuf ve kardeşleri arasında geçen olaylar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu eser, genel itibarıyla Türk edebiyatındaki diğer Yûsuf u Züleyhâ kıssalarıyla büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Bilindiği gibi mesneviler genellikle giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm ve bitiş bölümü olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Mesnevilerin giriş bölümünde genellikle besmele, hamdele ve salveleye yer verildiği görülürken, Şemsî'nin mesnevisinde bu bölümler yoktur ve direkt konuya giriş yapılır. Eserde şâir, tanrısal/hâkim bakış açısı kullanmıştır. Mesnevi, çeşitli meclislerde dinleyicilere okunmak üzere yazılmıştır. Şâir, eserin bazı kısımlarında okura/dinleyicilere konu ile ilgili tavsiyelerde bulunmuştur. Eserin aruz bakımından birçok kusurunun olduğu söylenebilir.

Çalışma iki ana bölüm, kaynaklar ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Birinci bölümde klasik Türk edebiyatı aşk mesnevileri hakkında bilgi verilerek Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ mesnevisi ile Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sının karşılaştırılması yapılmıştır. Ayrıca Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinde kullanılan ayetler, hadisler, atasözleri ve deyimler incelenmiştir. Bunun yanında Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi Kur'an-ı Kerimdeki Yûsuf suresiyle mukayesesi yapılmıştır. Son olarak ise mesnevide yer alan rüya motifi ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinin bağlamı ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi tek nüsha üzerinden çalışılarak Mehmet Nuri Çınarcı tarafından 2016 yılında kitap olarak yayımlanmıştır. Tez çalışmamız bu metin üzerinden hareketle başlamıştır. Çalışmamızın sözlük kısmı kitapta verilen mesnevinin Tebriz nüshası üzerinden anlaşılmıştır. Tez çalışmamızın bitme aşamasında Kasım 2022'de Ahmet Çolak tarafından hazırlanan bir doktora tezi yayımlanmıştır. Bu doktora tezinde mesnevinin elde edilen dört nüshası karşılaştırılarak

eserin tenkitli metni ortaya konulmuştur. Tez çalışmamızın sözlük kısmında bu tenkitli metin önceden görülemediği için bizim çalışmamız Mehmet Nuri Çınarcı'nın yayımladığı nüsha üzerinden tamamlanmıştır. Tezimizin inceleme kısmında ise verilen bilgiler daha güncel bir çalışma olan Ahmet Çolak'ın "15. yüzyıl şairlerinden Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi (İnceleme-Metin)" adlı doktora tezi baz alınarak tamamlanmıştır.

Çalışmamız, TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) projesi kapsamında hazırlanmıştır. 2014 yılında edebiyat ve tarih metinlerinin bilgisayar programları yoluyla daha kolay ve hızlı bir şekilde bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüklerinin hazırlanması amacıyla başlatılan bu proje, Türk edebiyatının söz varlığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca TEBDİZ, eserlerin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal, kültürel, dilsel ve edebî açıdan belirlenmesine katkı sağlamaktadır.

TEBDİZ projesi kapsamında hazırlanmış olan "Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü" adlı çalışma, özellikle 15. yüzyılın sosyal, siyasal, kültürel, sanatsal, dilsel, tarihî ve edebî yönlerine ışık tutmayı amaçlamıştır. Çalışmamız, ayrıca bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük araştırmalarına katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Bizi bu çalışmaya teşvik ederek TEBDİZ projesine dahil eden kıymetli hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a; eserin Tebriz nüshasının orijinal görüntülerini bizimle paylaşan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet Nuri ÇINARCI'ya; eserin tenkitli metnini hazırlayarak değerli görüşleriyle çalışmama katkı sunan kıymetli hocam Dr. Ahmet ÇOLAK'a; tez yazımı esnasında karşılaştığım güçlüklerde bilgi ve birikimini benden eksik etmeyen çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL'e ve bu süreçte bana maddî-manevî destek veren başta canım abim Av. Yavuz Selim AYCAN olmak üzere sevgili aileme şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

b	: Beyit
s	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb	: Ve benzeri
vs	: Vesaire

GİRİŞ

Mesneviler, genellikle bir olayı anlatan, başında ve sonunda “besmele, dibâce, tevhîd, münâcât, mi’râciye, sebeb-i te’lif, hâtîme” gibi bölümler bulunan divan edebiyatı şiir türüdür. Genellikle aşk, savaş, dinî ve tasavvufî gibi konuları ele alan mesneviler, 16. yüzyılda en iyi örneklerini vermiştir. Mesnevi genellikle aruzun kısa kalıplarıyla yazılmakla birlikte her beyit kendi içinde kafiyeleşmiştir.

Çalışmaya konu olan Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinin 15. yüzyılın sonunda yazıldığı düşünülmektedir. Bu eser 15. yüzyılın sosyal, siyasal, kültürel, dilsel ve edebî açıdan özelliklerini yansıtmaktadır. Kaleme alınan Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri her ne kadar tasavvufî ve beşerî aşk teması üzerinden yazılmış olsa da Şemsî’nin mesnevisinde aşk temasının yanı sıra daha çok Yûsuf ve kardeşleri arasında geçen olaya ağırlık vermiştir.

Konusunu üç ilahî dinin kutsal kitaplarından alan Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri sadece doğu edebiyatına özgü değildir. Zira Yûsuf u Züleyhâ’nın hikâyesi dünya edebiyatında geniş yer tutan konuların başında gelmektedir. Bu konuda yazılan eserler temelde aynı olsa da müelliflerin olayı ele alışlarındaki farklılıklar sebebiyle ortaya zengin eserler çıkmıştır.

Tezin konusunu oluşturan Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ adlı eseri 1475 yılında kaleme alınan 2750 beyitlik bir mesnevidir. Aruzun mefâilün/mefâilün/feûlün kalıbıyla kaleme alınmış olup; Azerbaycan Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesi’nin dil hususiyetlerini barındırmaktadır. Eserin içinde ayrıca gazeller de bulunmaktadır ve bu gazeller mesnevi ile aynı aruz kalıbıyla kaleme alınmış olup gazelin içerdiği konular mesnevide geçen konular ile benzerlik göstermektedir. Eserin içinde çokça aruz kusuru olmasının yanı sıra eser oldukça sade ve anlaşılır bir üslup ile yazılmıştır.

TEBDİZ projesi kapsamında bağlamsal dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanan Yûsuf u Züleyhâ adlı eser, Şemsî mahlaslı bir müellife aittir. Günümüzde yapılan araştırmalar sonucu şairin asıl ismi ve hayatı hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Mahlası ise mesnevinin aralarına serpiştirilen gazellerde geçmektedir.

Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ adlı mesnevisi ile ilgili daha önce iki çalışma yapılmıştır. İlk çalışma Mehmet Nuri Çınarcı’ya aittir (2018). Söz konusu çalışmanı

metninden anlaşılacağı üzere yazarın esas aldığı nüsha çalışmamızda olduğu gibi Tebriz nüshasıdır. İkinci çalışma ise Ahmet Çolak'a ait olan doktora tezidir (2022). Bu çalışmada araştırmacı Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisine ait dört nüshayı karşılaştırarak mesnevinin tenkitli metnini oluşturmuştur. Eserin bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğünü ortaya koymayı hedefleyen bu yüksek lisans tezi yapılan üçüncü çalışmadır.

TEBDÎZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) kapsamında hazırlanan bağlamalı dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları, metinleri oluşturan kelimelerin zengin anlam dünyasını tanımamıza yardımcı olmasının yanı sıra metinlerde yer alan deyim, atasözü, ayet, hadis, kalıplaşmış söz gruplarının kullanım yerlerini ve çeşitli anlamlarını öğrenmemizde fayda sağlamaktadır. Bu tür çalışmaların ülkemizdeki ilk örneği Furkan öztürk'ün hazırladığı doktora tezidir (2007). Bu çalışmada Bâkî Divanı'nın bağlamalı dizini hazırlanarak söz varlığı ortaya çıkarılmış ve akabinde bu sözcüklere metinde oluşan bağlama göre anlamlar verilmiştir. Diğer çalışma ise Özer şenödeyici'nin hazırladığı doktora tezidir (2011). Şenödeyici de aynı şekilde Naili divanındaki söz varlığını bağlamalı dizin hazırlayarak ortaya koyup kelimeleri bağlamına göre anlamlandırarak sözlük oluşturmuştur. Yalnız Şenödeyici'nin çalışmasının farkı, elde ettiği verilerle şairin üslup özellikleri ile ilgili kapsamlı bir inceleme de çalışmasına ilave etmesidir (Kızıltaş, 2018: 666).

Bu tez çalışması ile Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinin TEBDÎZ projesi kapsamında bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmış olup ayrıca mesnevi farklı yönlerden edebî incelemeye tabi tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA AŞK MESNEVİLERİ

1. 1. Klasik Türk Edebiyatında Aşk Mesnevileri

Divan edebiyatında uzun öykü biçiminde yazılan aruz ölçüsünün genellikle kısa kalıplarıyla oluşturulan, her beytin kendi içinde kafiyeli olduğu bir biçimdir. Balasagunlu Yûsuf'un Balasagun'da iken yazmaya başladığı ve Kaşgar'a gelerek orada tamamlayıp 1069/1070'te Karahanlı hükümdarı Tawgaç Buğra Han'a sunduğu Kutadgu Bilig, Türk edebiyatında yazılan ilk mesnevidir. Anadolu'da ise XIII. asırda Yûnus Emre 1308 tarihinde Risâletü'n-nushiyye isimli mesnevisini kaleme alarak, mesnevi yazma geleneğini başlatan şâir olmuştur." (Kartal, 2011: 211). 16. yüzyılda mesnevi türünün en iyi örnekleri verilmiş ve ilerleme kaydedilmiştir. Şâirler mesnevilerinde birçok farklı konu işlemişlerdir. Ahmet Kartal "XVIII. yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı: Mesneviler" adlı makalesinde, mesnevileri konuları bakımından şu başlıklara ayırmıştır: Dinî-Ahlakî-Tasavvufî Mesnevîler, Aşk Mesnevîleri, Temsili/Alegorik Mesnevîler, Tarihî-Destanî-Menkabevî Mesnevîler, Şehrengizler, Sâkînâmeler, Sergüzeştname, Hasbihaller ve Arz-ı Hâller, İnsanın Fizikî Yapısıyla Ahlâkî Yönü Arasında İlişki Kuran Mesnevîler, Kutsal Yerleri Anlatan Mesnevîler, Manzum Sözlükler, Diğer Mesnevîler (211)." Mesneviler, geleneksel anlatı formları olarak birer kurmaca-anlatı niteliği taşır. Mesneviler, kurmaca-anlatılar arasında klasik ve geleneksel anlatılar grubuna dâhil edilir. İşlemiş olduğu konulara göre farklı adlarla anılan mesnevîler arasında en edebî olan ve en çok beğeni toplayan kuşkusuz ikili aşk mesnevîleridir." (Aykanat, 2012: 885).

"Aşk mesnevileri, Osmanlı-Türk edebiyatının divanlardan sonra en önemli ve en zengin edebiyat metinleridir. Osmanlıdan önce 14. yüzyılda Anadolu Beylikleri döneminden başlayarak 17. yüzyılın başlarına değin genellikle Fars edebiyatından genişletilmiş çeviri yoluyla yazılmış olan Aşk mesnevileri Şeyh Galib'in Hüsnü Aşk'ı ile son ve büyük eserini vermiştir. Genellikle başkahramanlarının adlarıyla adlandırılan bu mesneviler edebiyat tarihlerinde "çift kahramanlı aşk mesnevileri" olarak geçer." (Tezcan, 2006: 121-122).

Türk edebiyatında pek çok aşk temalı mesnevi yazılmıştır. Aşk mesnevilerinin kaynaklarına bakacak olursak Yûsuf u Züleyhâ hariç birçoğu kaynağını Fars, İran ve Arap edebiyatından almıştır. Türk edebiyatında Yûsuf u Züleyhâ, Leylâ vü Mecnun, Hüsrev ü

Şirin gibi birçok mesnevi yazılmıştır. Edebiyatımızda en bilinen aşk konulu mesneviler ve müellifleri şöyle sıralanabilir: *Yûsuf vü Züleyhâ*: Taşlıcalı Yahya, Garîb, Şeyyad Hamza, Erzurumlu Darîr, Diyarbakırlı Ahmedî; *Leylâ vü Mecnun*: Edirneli Şâhidî, Celilî, Fuzûlî, Ali Şîr Nevâî, Hamdullah Hamdî; *Hüsrev ü Şirin (Ferhad ü Şirin)*: Şeyhî, Nizâmî-i Gencevî, Lâmiî, Fasîh Ahmed Dede; *Şem ü Pervâne*: Lâmiî Çelebi, Zatî, Fehmî: *Gül ü Bülbül*: Kara Fazlî, Niyazi, Rifâî, Tutmacı; *Vâmık u Âzra*: Manisalı Camî, Bursalı Lamiî; *Şâh u Geda*: Taşlıcalı Yahyâ, Bursalı Rahmî; *Cemşid ü Hurşid*: Ahmedî, Cem Sultan; *Varaka ve Gülşâh*: Yûsufi Meddah; *Vîs ü Ramin*: Fahreddin Es'ad Gürgânî, Lamii Çelebi.

1. 2. Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri

13. ve 19. yüzyıllar arasında yazılmış bazı Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri şunlardır:

XIII. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Ali, Kırımlı Mahmut ve Haliloğlu Ali, Şeyyad Hamza.

XIV. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Sule Fakih, Ahmedî, Erzurumlu Darir, Hamzavî, Rabguzî, Aksaraylı Mahmut, Garîb.

XV. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Ahmedî, Kırımlı Abdulmecid, Şeyhoğlu Mustafa, Hamdullah Hamdi, Dur Big, Hataî, Hamidî, Bihiştî, Çakerî, Bekaî, Ahmet Sinan, Nahifi, Abdulvahab.

XVI. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Kemal Paşazâde, Likâî, Taşlıcalı Yahyâ, Nimetullah, Karamanlı Kâmi Mehmet, Manastırlı Kadı Sinan, Ziyâî Yûsuf Çelebi, Halîfe, Gubarî, Şikârî, Manastırlı Celal.

XVII. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Nur Muhammed Andalip, Bağdatlı Zihni Abduldelil, Bursalı Havai Mustafa, Rifati Abdulhay.

XVIII. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Köprülüzâde Esat Paşa, Kerküklü Nevruzî, Ahmet Mürşidî, Molla Hasan, Havai Abdurrahman.

XIX. Yüzyıl Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri: Süleyman Tevfik Bey.

1. 3. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Adlı Mesnevisi ile Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ Adlı Mesnevisinin Karşılaştırılması

1. 3. 1. Tematik Kıyaslama

Şeyyad Hamza'yı Türk edebiyatına tanıtan kişi Fuad Köprülü'dür. Şeyyad Hamza'nın hayatı hakkında elimizde fazla bilgi yoktur. Metin Akar'ın “Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler 1-2” adlı eserinden yola çıkarak Şeyyad Hamza hakkında şunları

söyleyebiliriz: Şeyyad Hamza XIV. yüzyıl şâirlerindendir. Şeyyad Hamza kolay yazan bir şâirdir. Samimi bir üslup ile şiirlerini kaleme almıştır. Amacı sanattan ziyade tasavvufî bilgiler vererek tavsiyelerde bulunmuştur. Şeyyad Hamza'nın eserleri bize birçok yönden kaynaklık etmektedir (1987: 1-5). Şeyyad Hamza'nın şu eserleri vardır: Dâsitân-ı Sultân Mahmûd, Ahvâl-i Kıyâmet, Mi'racnâme, Vefât-ı Hazret-i Muhammed aleyhi's-selâm ve Yûsuf u Zelihâ (Destân-ı Yûsuf).

Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ adlı mesnevisi, Anadolu sahası Türk edebiyatının, bir başka deyişle Divan edebiyatının bilinen ilk Yûsuf u Züleyhâ'sı olması bakımından son derece önemlidir. Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ mesnevisinden başka, aynı asrın son yıllarından Süle Fakîh adlı bir Anadolu şâirinin şâirin eserini büyüterek, 4800 beyitlik bir Kıssa-ı Yûsuf yazdığını biliyoruz. Şeyyâd Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ'sı edebî yönünden ziyade, dil tarihimiz bakımından büyük bir değer taşımaktadır (Yıldız, 2018: 58-59). Eserin asıl nüshası elimizde mevcut değildir. İncelemeye tabî tuttuğumuz nüsha ise daha sonra asıl nüshadan yapılan istinsahtır ve esere ait bilinen tek nüshadır. Bu nüsha Türk Dil Kurumu kütüphanesinde bulunan ve Raif Yelkenci nüshası olarak tanınan nüshadır (Özkan, 1995: 116). Şeyyâd Hamza'nın Yûsuf u Zelihâ'sı klasik mesnevi örneğidir. Başında 'naat, münacat vs.' bölümleri bulunmaktadır.

1. 3. 1. 1. Hz. Ya'kûb'un Peygamberliği ve Ken'ân'a Gidişi

Şeyyad Hamza'nın mesnevisi, direkt olarak Ken'ân'da bulunan Peygamber Yakûp'tan ve oğlu Yûsuf'tan bahsederek başlamaktadır. Şemsî'nin mesnevisi ise, Ya'kûb'un babası İshak'ın aile fertleriyle birlikte Şam'a yerleşmesiyle başlar. İshak, dergâhında uyurken bir rüya görür ve rüyasındaki haberci, ona çocuklarının da onun gibi peygamber olacağını söyler. Bunun üzerine İshak'ın Iyş ve Ya'kûb adında iki oğlu olur. İshak Iyş'ı Ya'kûb'tan daha çok sever ve Iyş'a peygamberlik duası edeceğini söyler. Ya'kûb'un annesi, eşinin Iyş'a peygamberlik duası edeceğini duyduğu zaman Iyş'ı koyunların önüne gönderip, gözleri çok iyi görmeyen İshak'ın yanına Ya'kûb göndermesi üzerine Ya'kûb, peygamberlik duasını alır. Ya'kûb'un annesi, Iyş'ın bu ihanet karşısında oğlunu öldüreceğini fark eder ve oğlu Ya'kûb'u, Havvan şehrindeki dayısı Layan'ın yanına gönderir. Ya'kûb'u çok seven Layan sırasıyla beş kızını ona verir. Ya'kûb'un eşlerinden Lâvî, Yehuza, Yakıtâl, Sayalon, Hazûşîn, Dünya, İbn-i Yamin ve Yûsuf adında çocukları dünyaya gelir. Kırk yaşına gelen Ya'kûb'a peygamberlik makamı verilir ve Ken'ân'a gitmesi emrolunur.

1. 3. 1. 2. Yûsuf'un Rüya Görmesi

Şemsî'nin mesnevisinde Yûsuf, rüyasını şu şekilde görmektedir; Yûsuf on yaşında iken bir gece rüyasında güneş, ay ve on bir yıldızın ona secde ettiğini görür. Babasından rüyasını yorumlamasını ister. Ya'kûb, Yûsuf'un rüyasını ilk önce tabir etmek istemez. Ancak Yûsuf'un ısrarlarına dayanamaz. Ya'kûb, rüyayı şöyle yorumlar; Yûsuf, Allah'ın değerli kulları arasındadır, güneş ve ay Yûsuf ve aile fertlerini temsil ettiğini, on bir yıldızın ise kardeşleri olduğunu söyler. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise, Yûsuf yedi yaşında iken bir gece rüya görür ve babasından bunu yorumlamasını ister. Yûsuf; "Baba ben rüyamda güneş, ay ve on bir yıldızın bana secde ettiğini gördüm bana bunu yorumlayıver." der. Babası Yûsuf'a: "Rüyan güzelliğe alamettir. Ömrün sultanlıkla geçecek ve âleme sultan olacaksın. On bir kardeşin ise sana hizmet edecek." der.

1. 3. 1. 3. Yûsuf'un Kardeşlerinin Rühayı Duyması

Şemsî'nin mesnevisinde, Yûsuf'un gördüğü rüyanın üvey kardeşler tarafından nasıl haberdar olduklarına dair bilgiye yer verilmemiştir. Kardeşleri Yûsuf'un yanına gelir ve ısrarla rüyasını anlatmasını isterler. Yûsuf, istemeyerekte olsa rüyasını anlatır. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise; Ya'kûb, Yûsuf'un rüyasını tâbir ederken Ya'kûb'un kızı Dünye, bunu duyar ve her şeyi kardeşlerine anlatır. Kardeşler, kız kardeşlerinden rüyayı dinlemelerine rağmen Yûsuf'u çağırıp ondan rüyasını anlatmasını isterler. Yanlarına gelen Yûsuf, kardeşlerinin ısrarlarına dayanamaz ve rüyasını anlatır.

1. 3. 1. 4. Yûsuf'un Kardeşlerinin Onu Babasından Ayırmak İçin Plan Yapması

Şemsî'nin mesnevisinde mezkûr olay şu şekilde geçmektedir; Ya'kûb'un Yûsuf'a karşı olan düşkünlüğünü ve Yûsuf'un rüyasının manasını fark eden kardeşler, şeytanın tuzağına düşer ve Yûsuf'u öldürmeye karar verirler. Ya'kûb'tan koyunları gütmeye gideceklerini söyleyerek izin alacak ve Yûsuf'u orada öldüreceklerdir. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise bahsi geçen olay hemen hemen aynı şekilde cereyan etmiştir. Yûsuf'un kardeşleri, rüyanın anlamından korkarak Yûsuf'a boyun eğmek istemedikleri için Yûsuf'u öldürmeye karar verirler. Kardeşler, babalarına ava gideceklerini söyleyerek babalarından izin alacaklardır. Aslında planları Yûsuf'u gittikleri yerde öldürmektir.

1. 3. 1. 5. Yûsuf'un Kuyuya Atılması ve Satılması

Şemsî'nin mesnevisinde, üvey kardeşlerin Yûsuf'u öldürmelerine engel olan Yehuza, Yûsuf'u kuyuya atmayı teklif eder ve teklifi kabul edilir. Yûsuf, Şeddâd tarafından yapılan uzun ince kuyuya atılır ancak Allah'ın emri üzerine Yûsuf, Cebrail tarafından kurtarılır. Kuyunun altında ise onu yıllardır görmeyi bekleyen Hud peygamber vardır. Yehuza, Yûsuf'un durumunu uzaktan izler. Malik adındaki kervancı bir gece rüya görür ve rüya yorumcusu Malik'e rüyasını yorumundan hareketle derhal Ken'ân'a gitmesini söyler. Malik'in Beşir adında bir kölesi vardır. Malik, Ken'ân'a geldiğinde bir kuyunun üstünde kuşların uçtuğunu görür. Kuyudan güzel kokular yayılmaktadır. Malik iki kölesinden o kuyudan su çekmelerini ister. Yûsuf'un Malik tarafından kuyudan kurtarıldığını gören kardeşler hemen kervancının yanına gider ve Yûsuf'u Malik'e az bir miktar para karşılığı satmaya karar verirler. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise, Yûsuf'un kuyuya atılma sürecindeki olaylar Şemsî'nin mesnevisindeki ile aynıdır. Bir gün Mısır'daki bir bezirgân rüya görür ve rüyayı yorumlayan muabbir, bezirgâna Ken'ân'a gidip orada bir köle satın alacağını ve böylece zengin olacağını söyler. Ken'ân'daki kuyunun yanına giden bezirgân, iki kulundan -Malik ve Beşir- kuyudan su getirmelerini ister. Ve kuyunun içinden Yûsuf'u çıkarırlar. Dağa Yûsuf'u aramaya çıkan kardeşler, bu olaya şahit olur ve Yûsuf'u bu kabileye bir miktar paraya satarlar.

1. 3. 1. 6. Züleyhâ'nın Yûsuf'u Rüyasında Görmesi ve Âşık Olması

Batıda Teymus adında adaletli bir padişâh ve bu padişâhın güzeller güzeli Züleyhâ adında bir kızı vardır. Züleyhâ, rüyasında Yûsuf'u görür ve ona âşık olur. Züleyhâ rüyasında Yûsuf'u gördüğünde Yûsuf henüz doğmamıştır. Bu aşk acısıyla perişan olan Züleyhâ, Yûsuf'u bir yıl sonra tekrar rüyasında görür. Ona kim ve nereli olduğunu sorar. Rüyaların etkisiyle Züleyhâ deli divane olur ve hapse atılır. Züleyhâ, hapisteyken tekrardan Yûsuf'u rüyasında görür. Yûsuf, Züleyhâ Mısır'ın sultanı olduğunu ve isterse gelebileceğini söyler. Bunu üzerine durumu babasına anlatır. Teymus, Mısır şahına mektup yazar. Bunun üzerine Züleyhâ, Mısır şahının eşi olarak Mısır'a gider. Ancak Mısır şahı rüyasındaki kişi değildir. Züleyhâ'nın Yûsuf'u rüyasında görmesi ve âşık olması hadisesi iki mesnevide de aynı şekilde geçmektedir.

1. 3. 1. 7. Yûsuf'un Mısır Âzizine Satılması

Şemsî'nin mesnevisinde Yûsuf, Mısır âzizine Malik adındaki kervancı tarafından satılmıştır. Malik, Yûsuf'u satmak için Mısır'daki bir pazara götürür. Orada bulunan tüm Mısırlılar, Yûsuf'un güzelliği karşısında hayrete düşer ve çok geçmeden Yûsuf'un

etkileyici güzelliği, âzizin kulağına da gider. Âziz, Yûsuf'u satın alıp Züleyhâ'ya hediye etmek ister ve onu görmesi için Züleyhâ'ya gönderir. Züleyhâ, Yûsuf'u görünce rüyasında gördüğü kişinin o olduğunu fark eder ve âzizden onu satın almasını ister. Böylece Malik, Yûsuf'u âzize, ağırlığınca altına satar. Malik, Yûsuf'u sattığına pişman olur ancak âziz Yûsuf'u ona geri vermez. O vakit Malik, Yûsuf'un yanına gider ve ona kim olduğunu sorar. Yûsuf, başından geçenleri anlatınca Malik, Yûsuf'un Allah katında değerli biri olduğunu fark eder ve Yûsuf'tan Allah'a ona erkek çocuk vermesi için dua etmesini ister. Yûsuf'un duası ile Malik'in kırk oğlu olur. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise Yûsuf'u Mısır âzizine satan kişi bezirgândır. Bezirgân, Yûsuf'u pazara götürüp satmaya karar verir. Yûsuf'un her yerden alıcısı gelir. O esnada Züleyhâ dışarı bakar, Yûsuf'u görünce hemen tanır ve âzizden onu satın almasını ister. Âziz, bezirgândan Yûsuf'u ağırlığınca altın karşılığında satın alır. Bezirgân, Yûsuf'u sattığı için üzülür ve ona kim olduğunu sorar. Böylece Yûsuf, ona her şeyi anlatır. Yûsuf'un peygamber oğlu olduğunu öğrenen bezirgân, ona erkek evlat versin diye Allah'a dua etmesini ister. Yûsuf'un duası, Hak katında kabul olur ve bezirgânın kırk oğlu olur.

1. 3. 1. 8. Gömleğin Yırtılma Hadisesi ve Bebeğin Konuşması

Şemsî'nin mesnevisinde bu olay şu şekilde geçmektedir; Züleyhâ'nın Yûsuf'a olan aşkı her geçen gün artmaktadır. Ancak Yûsuf, Züleyhâ'nın duygularına karşılık vermez. Bunun üzerine Züleyhâ, Yûsuf için mücevherden müteşekkil bir köşk yaptırır. Köşke Yûsuf'u çağırır ve Yûsuf içeri girdiği zaman kapıları ardından kilitler. Züleyhâ, Yûsuf'a ona direnmemesini söyler. Yûsuf, tam ona meyledecekken Allah'ın emri ile Cebrail gidip Yûsuf'u Züleyhâ'ya meyletmemesi konusunda uyarır. O vakit Yûsuf, Züleyhâ'nın aşkını reddeder ve geriye dönüp kaçmaya çalışır. Züleyhâ, Yûsuf'un kaçtığını görünce gömleğinden tutar ve çeker. Gömleği arkadan yırtılan Yûsuf, kaçmaya devam eder ve son kapı açıldığında âziz ile karşılaşırlar. Âziz ikisine de şahitleri var mı diye sorar. Züleyhâ'nın hayır cevabına karşılık Yûsuf, saraydaki kırk günlük bebeği şahit gösterir. Bebeği ortaya getirirler ve bebek dile gelip; "Gömlek arkadan yırtılmışsa Züleyhâ, önden yırtılmışsa Yûsuf suçludur." der. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise bu olay daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Züleyhâ, Yûsuf'a öyle âşıktır ki Yûsuf'un aşkından hastalanır, yataklara düşer. Dadısı, Züleyhâ'nın bu haline üzülür ve ona, Yûsuf için köşk yaptırmasını ve onu oraya çağırıp aşkını ilan etmesini söyler. Züleyhâ, mücevherlerle dolu, göze hitap eden bir saray yaptırır ve Yûsuf'u oraya çağırır. Yûsuf, içeri girince Züleyhâ kapıları arkadan kilitler. Züleyhâ, Yûsuf'a aşkı için yalvarır. Yûsuf,

bu durum karşısında Züleyhâ'ya meyletmeye başlar ki avucunun içinde; “Allah’a döneceğiniz günden korkunuz!” (Bakara 281. ayet) ayeti görür ve tövbe edip beklemeye başlar. Züleyhâ yine onu ikna etmeye çalışır. Yûsuf, yine Züleyhâ'ya meyledcekken duvar yarılr ve içinden bir el çıkıp Yûsuf’a; “Beri gel! Allah’tan kork!” der. Bir süre sonra Yûsuf, Züleyhâ’nın sözlerine yine inanır. Bu defa duvar yarılr, Ya’kûb’a benzeyen bir suret çıkar ve Yûsuf’a: “Hatadan dön.” der. Ancak bir müddet sonra Yûsuf tekrardan Züleyhâ'ya yönelir. Bu defa gökten bir melek iner ve sırtını sıvazlayarak tüm şehvetini parmağından akıtır. Allah ona ismet kapısını açar, Yûsuf’ta arkasını döner ve Züleyhâ’dan kaçmaya çalışır. Yûsuf’a yetişen Züleyhâ, onu arkadan tutunca Yûsuf’un elbisesi yırtılır. O esnada Kutayfer içeri girer. Züleyhâ, Yûsuf’a iftira atar ve onun kendisini arzuladığını söyler. Bunun üzerine Yûsuf, beşikteki bebeği tanık gösterir. Çocuk, Allah’ın emri ile konuşmaya başlar ve “Eğer gömlek önden yırtılmışsa Yûsuf, arkadan yırtılmışsa Züleyhâ suçludur.” der.

1. 3. 1. 9. Kadınların Ellerini Kesme Hadisesi

Şemsî’nin ve Şeyyad Hamza’nın mesnevilerinde kadınların ellerini kesme hadisesi aynı şekilde geçmektedir. Züleyhâ’nın Yûsuf’a âşık olduğunu tüm Mısırlı kadınlar öğrenir ve gece gündüz bunu konuşurlar. Bu olaydan haberdar olan Züleyhâ, dedikodusunu yapan kadınlar için bir eğlence düzenler ve hepsini oraya çağırır. Yûsuf’un yanına giderek ona, en güzel kıyafetleri giymesini ve onu çağırdığında kadınların bulunduğu meclise girmesini ister. Bu esnada hizmetliler tarafından kadınların önüne turunc ve bir bıçak konulmuştur. Kadınlardan turuncu kesmelerini ister, tam onlar turuncu kesmeye başladıklarında Yûsuf, içeri girer ve kadınlar onu görünce güzelliğinden etkilendikleri için fark etmeden ellerini keserler.

1. 3. 1. 10. Yûsuf’un Hapse Atılması

Şemsî mesnevisinde Yûsuf’un hapse atılması olayını şu şekilde ele almıştır; Züleyhâ, âzize gidip dedikoduyu yayanın Yûsuf olduğunu ve âzizden Yûsuf’u cezalandırarak hapse atmasını ister. Âziz, Yûsuf’u hapse atar. Şeyyad Hamza’nın mesnevisinde ise, Züleyhâ, Yûsuf’un ona yüz vermemesinden ötürü sinirlenir ve onu Melik Reyyan’a (Kutayfer’in kardeşi) götürüp kulunun ona asi olduğunu ve bu yüzden hapse atılması gerektiğini söyler. Reyyan da Züleyhâ’ya, “Onu istediğin gibi cezalandırabilirsin.” der. Böylece Züleyhâ, Yûsuf’u hapse attırır.

1. 3. 1. 11. Yûsuf’un Zindandaki Rüya Yorumu

Şemsî'nin mesnevisinde Yûsuf'un sâki ve ekmekçinin rüyasını yorumlaması şu şekilde geçmektedir; Yûsuf, hapiste daha önce sultana tuzak kurmuş olan ekmekçi ve bu tuzaktan haberdar olup bu planı sultana bildiren sâki ile tanışır. Sâki ve ekmekçi gördükleri rüyalarını Yûsuf'a anlatıp tabir etmesini isterler. Rüyaların yorumunu yapan Yûsuf, sâkinin kurtarılıp eski işine döneceğini ancak ekmekçinin kuşlara yem edileceğini söyler. Yûsuf'un yaptığı yorum birkaç gün sonra gerçekleşir. Sâkinin kurtulması üzerine Yûsuf, sâkiye sultana ondan bahsetmesini ister. Yûsuf'un bu isteği üzerine, Cebrail gelir ve kendisinin bir kuldan yardım istediği için yedi yıl daha hapiste kalacağını söyler. Allah'ın isteği ile sâki, padişâha Yûsuf'tan bahsetmeyi unuttur. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise, Yûsuf'un sâki ve sofracıbaşının rüyasını yorumlamasını şu şekilde ele almıştır; Yûsuf, zindanda Rum hükümdarı Kayser ile iş birliği yapıp melike tuzak kurmaya çalışan sâki ve sofracıbaşı ile tanışır. Sofracıbaşı ve sâki bir gece düş görür ve Yûsuf'tan rüyalarını yorumlamalarını isterler. Yûsuf, sâkinin kurtulup refah bir yaşam süreceğini, sofracıbaşının ise asılacağını söyler. Yûsuf, sâkiye kendisinin suçlu olmadığını sultana söylemesini ister. Bunun üzerine Cebrail gelir ve ona bir kuldan yardım istediği için ceza olarak bir yıl daha hapiste kalacağını söyler.

1. 3. 1. 12. Sultanın Rüyası ve Yûsuf'un Kurtuluşu

Şemsî'nin mesnevisinde sultanın rüyası ve Yûsuf'un kurtuluşu hadisesi şu şekilde geçmektedir; Mısır âzizi, bir vakit bir düş görür. Düşünde önce yedi cılız sığırın yedi besili sığırı yediğini ve bunun yanında yedi iri taneli buğday başağı ile yedi kuru buğday başağı gördüğünü anlatır. Ve rüyasının yorumlanması için herkesi saraya çağırır. Ancak kimse rüyaya bir anlam veremez. O esnada sâkinin aklına Yûsuf gelir ve âzize Yûsuf'tan bahseder. Sâki, zindana gidip durumu Yûsuf'a anlatır. Yûsuf, ilk yedi yıl boyunca ülkede bolluk bereket olacağını sonraki yedi yıl ise kıtlığın baş göstereceğini söyler. Bu yorumu doğru bulan âziz, Yûsuf'u serbest bırakır ve onu, Mısır hazinedarlığının başına getirir. 25 yıl boyunca bu iş ile meşgul olur. Daha sonra âziz ölür ve Yûsuf âzizin yerine geçer. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise, bahsi geçen rüyayı Melik Reyyan görür. Tabir etmesi için Yûsuf gelir. Yine aynı şekilde tabir eder. Bunun üzerine Melik Reyyan, Yûsuf'un yorumunu beğenir ve Yûsuf'u sultan ilan eder.

1. 3. 1. 13. Yûsuf'un Ailesine Kavuşması

Bu olay Şeyyad Hamza'nın ve Şemsî'nin mesnevisinde aynı şekilde geçmektedir. Mısır'da olan kıtlık, Ken'ân'da da baş gösterir. Yûsuf'un lütfkâr bir sultan olduğunu duyan Ya'kûb, oğullarını sultanın bu cömertliğinden yararlansınlar diye Mısır'a gönderir. Mısır'a varan kardeşler, gözetleme kalesinde kim ve nereden geldiklerini söylerler. Kapıcı, hemen Yûsuf'a haber verir. Kardeşler Mısır'da dolaşırken Yûsuf, kardeşlerini uzaktan takip etmektedir. Kardeşlerini sarayda ağırlayan Yûsuf, asıl kimliğini belli etmeden onlarla tanışır ve bir plan yaparak onları hırsızlıkla suçlar. Yûsuf, bu suçlamaları kabul etmeyen kardeşlere 'bir dahaki gelişlerinde diğer kardeşini de getirirlerse ancak o zaman buğday vereceğini' söyler. Böylece bir sonraki gelişlerinde Bünyamin'i de getirirler. Yûsuf, kendini Bünyamin'e tanıttıktan sonra diğer kardeşlerine de kendini tanıtır.

1. 3. 1. 14. Züleyhâ'nın Güzelliğini Geri Kazanması

Şemsî'nin mesnevisinde Züleyhâ güzelliğini şu şekilde kazanmıştır; Yûsuf'un babasına kavuştuğunu duyan Züleyhâ, cariyesine onu, Yûsuf'un geçtiği yola götürmesini ister. Ancak Züleyhâ, kalabalıkta Yûsuf'a ulaşamaz ve evine döner. Züleyhâ'nın yerini Cebrail vasıtasıyla öğrenen Yûsuf, Züleyhâ'nın evine gider. Züleyhâ, yaşlandığı için Yûsuf onu tanıyamaz ancak ilahi kudret ile Züleyhâ gençleşir ve o vakit Yûsuf, Züleyhâ'yı tanır. Züleyhâ'nın güzelliği karşısında etkilenen Yûsuf, Züleyhâ'ya âşık olur ve Züleyhâ, bu vesileyle Müslüman olur. Yûsuf'un Züleyhâ'dan on bir çocuğu olur. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde ise, Yûsuf'un sultan olduğunu öğrenen Züleyhâ, Yûsuf'un geçtiği yola gidip ona seslenir ancak Yûsuf, onu duyamaz. Züleyhâ, yaşadıkları karşında sinirlenir ve işe yaramadığını söyleyerek taptığı putu paramparça edip Müslüman olur. Züleyhâ daha sonra yine Yûsuf'un geçtiği yola gider. Bu defa Yûsuf onu duyar ve kim olduğunu sorar. Allah, Yûsuf'a Züleyhâ ile evlenmesini emreder. Cebrail Züleyhâ'nın sırtını sıvazladığında Züleyhâ, genç bir kız haline döner. Züleyhâ ile Yûsuf'un on dört çocuğu olur.

1. 3. 1. 15. Ya'kûb'un Gözlerinin Açılması ve Yûsuf'a Kavuşması

Şemsî'nin mesnevisinde Ya'kûb'un gözlerinin açılması ve Yûsuf'a kavuşması şu şekilde geçmektedir; Yûsuf, gömleğini Beşir adındaki köle ile Ya'kûb'a gönderir. Beşir, bir zamanlar Ya'kûb'un Yûsuf'u emzirmesi için aldığı cariyesinin oğludur. Ya'kûb, Yûsuf daha çok süt içsin diye cariyesinin oğlunu annesinden ayırmıştır. Beşir, Yûsuf'un gömleğini Ya'kûb'a götürür. Sonra Yûsuf'un gömleğini yüzüne sürer ve

gözü açılır. Beşir'e yaptıklarından dolayı pişman olan Ya'kûb, gözyaşlarına boğulur. Ya'kûb, yol hazırlığı yapıp yola koyulur. Mısır'a gitmek için yola çıkan Ya'kûb'u Yûsuf beklemektedir. Birbirlerine yıllar sonra kavuşan baba oğul hasret ile sarılırlar. Yûsuf, babasının isteği üzerine başından geçen her şeyi anlatır. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde bu olay aynı şekilde aktarılmıştır. Ancak Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde Yûsuf'un babasına gönderdiği gömleğin Yûsuf kardeşleri tarafından kuyuya atıldığı zaman Cebrail'in ona giydirdiği gömlek olduğu bilgisine yer verilmiştir.

1. 3. 1. 16. Hikâyenin Sonu

Şemsî'nin kaleme aldığı mesnevisinin sonu şu şekildedir; Ya'kûb, Mısır'da bir mescit inşa ettirir ve bu mescitte Züleyhâ'ya ilim öğretip ibadet eder. Tahta oturan Yûsuf, etrafına anne babasını ve kardeşlerini toplar daha sonra hepsi ona secde edince gördüğü düş gerçekleşmiş olur. Allah'ın emri ile Ya'kûb, Ken'ân'daki atalarının mezarına gider ve orada ruhunu teslim eder. Daha sonra ise Yûsuf vefat eder ve oğlu Mîşâlûm tarafından defnedilir. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinin sonu ise daha detaylı ve farklıdır. Züleyhâ, Ya'kûb için Mısır'da küçük bir ev yaptırır ve orada ona hizmet eder. Cebrail, Ya'kûb'un yanına gelir ve ona yakında öleceğini söyler. Bu yüzden Ya'kûb'tan babasının Ke'nân'daki mezarına gitmesini ister. Ya'kûb, oğulları ile Ken'ân'a gider. Ya'kûb babasının mezarını ziyaret eder ve orada meleklerin mezar kazdığını görür. Ya'kûb'un o an 'canı çıkmak' ister. Meleklerin uzattığı şarabı içer ve orada vefat eder. Melekler onu yıkar ve ruhunu babasının olduğu yere götürür. Bir süre sonra Züleyhâ da vefat eder. Yûsuf, bunu duyunca ah eder. Yûsuf'a peygamberlik gelir ve Yûsuf herkesi Müslüman olmaya davet eder. Yûsuf, iman edenleri toplar ve şehrin dışında bir ev yapın, der. Yûsuf, Hakk'a kavuşur ve yıkanıp gömülür. Bir süre sonra Mısır'da kuraklık olur ve Reyyan, Yûsuf'un tabutunun Mısır'a doğru çevrilmesini ister. Yûsuf'un tabutu Mısır'a doğru çevrilir ancak bu defa da diğer tarafta kıtlık baş gösterir. O vakit Yûsuf'un tabutunu suyun ortasına koyarlar. Bu sayede her taraf refaha kavuşur. Allah, Musa peygambere; Yûsuf'u oradan çıkarıp babasının yanına gömmesini emreder ve Musa peygamber, Yûsuf'un tabutunu babasının tabutunun yanına koyar.

Şemsî'nin mesnevisinde olan her olay hemen hemen Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde de yer almaktadır. Ancak Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde olan birkaç olay Şemsî'nin mesnevisinde yoktur.

1. 3. 2. Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Bulunmayan Unsurlar

Dünye, rüyasında Yûsuf'un kurt tarafından yenildiğini görür:

Varidi Yûsuf'un hemşîri mestûr

Adı Dünye idi 'âlemde meşhûr

Uyırdı gördi ol hâb arasında

Ki kaldı Yûsuf-ı zî'b arasında

Bu yanında birisi onı dürter

O yanında gelür ol biri yırtar

Çevirmiş onı kırtlar tâ yiyeler

Degül mümkün onı elden koyalar

Çü Dünye böyle gördi anda hâbi

Uyandı başına koydı türâbı (Çolak, b. 458-462: 160)

Dilenci, Ya'kûb'un kapısına gelip Ya'kûb'tan ve oğullarından yardım ister ama kimse ona yardım etmez:

Nigehân geldi sâyil kapısına

Temennâ kıldı durdı dapusına

Temennâ eyleyüben duru sâyil

Oña kimse baḥup olmadı mâyl

Faḫîr idi nâ-çiz ü sâ'il ü aç

Be-ğâyet müflis idi ḥalka muḥtâç

Ta'âma baḥubanı durd[ı] dervîş

Olupdur küsnelikden lîk dil-rîş

Oña bir kimse neste virmedi hiç

Ḳayıtdı gitdi maḥrûm ü ḥatır-pîç

Ḳapusından çü sâ'il gitdi maḥrûm

Oturdı ḥavf içinde laḥz-ı mazlûm (Çolak, b. 176-181: 138)

1. 3. 3. Şemsî'nin Mesnevisinde Bulunmayan Unsurlar

Ya'kûb, ağacın altında otururken yetmiş sayısını duyar:

Yolda meger var-ıdı bir key ağaç

Ya 'kūb anda otururdu şusuz ac

Ey 'aceb kaçan gele Yūsuf deyü

Yokarudan geldi ün seb'in deyü

Ya 'kūb eydür bu seb'in yıl-mı ola

Yāhu yetmiş gün-mi Yūsuf'um gele

Yıl-mı yetmiş bilmezem Yūs'f'um geçe

Yāhu yetmiş gün aramızda geçe (Taş, b. 132-135: 27)

Yūsuf, Melik ile Kudüs'te bir puthâneye gider ve Yūsuf'u gören
putlar paramparça olur:

Ol melik söyler Yūsuf'a gör sözün

Elteyüm der göresin butlar yüzün (Taş, b. 279: 36)

Döndi eydür imdi bir tır varalum

İkimüz ol but katına girelüm

Yūsuf eydür ger varuruz butlara

Göresin kim ben n'ederüm anlara

Çün Yūsuf but-hāneye gird' içerü

Ne ki but var düşdiler yüzi kuyu

Tañrı birdür dediler Yūsuf resül

Tañrı birdür ne ki varsa ana kul

Bunı deyüp kaması düşdi yere

Hurd uşandı kaması oldu pere (Taş, b. 282-286: 37)

Bazirgân, Yūsuf'u Nil'e götürür. Orada Yūsuf, tam yıkanacakken balık suya siper olur ve Yūsuf'a perde olur. Yūsuf, bu şekilde yıkanır. Balık, Yūsuf'tan Allah'a ona evlat vermesi için dua etmesini ister. Yūsuf, dua eder ve duası sonucu balığın iki oğlu olur. Rivayete göre balıklardan biri Yunus peygamberi yutan diğeri ise Süleyman peygamberin yüzüğünü yutan balıktır:

Yūsuf'ı alır varur Nîl katına

Buyurur ana gire anda yuna
Çün diler Yûsuf ki kend' özin yuya
Bir balık gelür olur metris şuya
Perd' olur Yûsuf'a Yûsuf yuyunur
Bir kavil oldur Yûsuf ana binür
Ol balık söyler Çalab şun' ı-y-ıla
Anda kim turur-ıdı gelür dile
Der balık Yûsuf nebi bana inan
'Āşık-ıdum ben sana neçe zamān
Diler-idüm Tañrı'dan seni görem
Şimdi anundur bana luṭf u kerem
Rûzî kıldı görmege seni bana
Hâcetüm var dile Tañrı'dan bana
Heç 'iyālüm yok-durur 'iyāl dile
Tañrı cōmerddür sözüñ qabûl kıla
Kıldı du'ā oldı du'āsı qabûl
Tanrı verdi balığa iki oğul
Ol ikinün biri Yûnus'ı yudar
Biri Süleymān yüzügin yudar (Taş, b. 313-322: 39)

Yûsuf, Züleyhâ ile puthâneye gider. Put, Yûsuf'u gördüğü zaman dile gelir ve Züleyhâ'ya Yûsuf'un peygamber olarak takdir edildiğini söyler. O vakit o putla birlikte tüm putlar yerle bir olur. Daha sonra Züleyhâ, Yûsuf'tan Allah'a putların eski haline dönmesi için dua etmesini ister. İsteği üzere Yûsuf dua eder ve put eski haline döner:

Hâḳ Çalab'un kudreti gör n'eyledi
Şaneme dil verdi şol-dem söyledi
Ol but eydür nebîdür sen sevdüğün
Eyle taḳdîr olısar dergil ögün

Çün bu sözi söyledi düşdi yere

Hurd uşandı oldı ol sâ'at pere

Dağı ne kim but var-ısa uşanur

Pāresi kıymıgı yere döşenür

Zelhâ eydür n'eyledün bunlara sen

Ne sebebeden şındı bunlar deyesen

Yūsuf eydür benüm Tanrı'm anları

Hurd uşatdı tağılup pāraları (Taş, b. 435-440: 47)

Zelhâ eydür bildür imdi Tanrı'ya

Bütün ola bu şanem gerü ona

Ṭodağın tepretdi Yūsuf söyledi

Anı Allāh gerü bütün eyledi (Taş, b. 444-445: 47)

Cebrail, hapisteki Yūsuf'a beyaz bir taş verir. Yūsuf, Allah'ı anarak taşı ağzına koyar. Böylece Yūsuf, rüya yorumunu öğrenir:

Bir taş uçmağdan getürür levni aq

Anı yaratmışdı incü gibi Hâk

Ḳoyar ağzına taşı fermānlayu

Bildürür düş ma'nîsin key anlayu (Taş, b. 615-616: 59)

Kutayfer, Züleyhâ'yı arzuladığı zaman Allah, ona peri kızları gönderir ve Kutayfer onunla birlikte olur. Züleyhâ'ya dokunamaz. Allah, onu Yūsuf için saklar:

Ziy ki getürdüm bu sözi ben aña

Girdi Zelhâ-y-ıla Yūsuf gerdege

Anda kızlanur Zelîhâ ziy 'aceb

Ziy ki beklemiş anı ol ferd Rab

Anda Yūsuf şordı ana tanıladı

Zelhâ eydür beni Tanrı'm sakladı

Zelhâ eydür ol Çalab'um kudreti

Senûn-içün sakladı beni kıtı
Bir perî kıızı yaratmışdı Çalab
Kılsa Kötîfar kaçan beni taleb
Ol perî kıızı gelürdi kıtına

Yatur-ıdı ol Kötîfar yanına (Taş, b. 912-917: 79)

Yûsuf, kardeşlerine gücünü göstermek için ayağını sarayda yere vurur ve saray şiddetli bir şekilde sallanır:

Beni kâmunuz eger göreydünüz

Kendü özünüzi unudaydunuz

Tırdı Yûsuf köşkünü tepdi paşa

Titredi sarây ki az kaldı düşe

Anı gördi kâmusı titreşdiler

Uğunuban kâmu yere düşdiler (Taş, b. 1192-1194: 97)

1. 3. 4. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi'nin Özeti

Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi, Hz. İshak'tan bahsetmekle başlamaktadır. Hz. İshak seksen yaşına varmasına rağmen henüz erkek çocuğu olmamıştır. Ancak bir müddet sonra Iyş ve Ya'kûb isimli iki erkek çocuğu olur. Hz. İshak, Iyş'ı daha çok severken annesi, Ya'kûb'u daha çok sevmektedir. Hz. İshak, Iyş'a belirli bir gün vererek o gün ona uğramasını ve ona peygamberlik duası edeceğini söyler. Bu konuşmaya kulak misafiri olan Hz. İshak'ın eşi, bir plan yapar ve o gün geldiğinde Hz. İshak'ın yanına Iyş yerine Ya'kûb'u gönderir. Gözleri iyi görmeyen Hz. İshak peygamberlik duasını Iyş yerine Ya'kûb'a eder. Bu durumu öğrenen Iyş çok sinirlenir ve Ya'kûb'u öldürmeye karar verir. Annesi Iyş'ın Ya'kûb'a zarar vereceğini fark edince Ya'kûb'u, dayısı Layan'ın yanına gönderir.

Ya'kûb'u çok seven Layan sırasıyla beş kızını ona verir. Ya'kûb'un eşlerinden Lâvî, Yehûdâ, Yakıtâl, Sayalon, Hazûşîn, Dünya, İbn-i Yamin ve Yûsuf adında çocukları dünyaya gelir. Kırk yaşına gelen Ya'kûb'a peygamberlik makamı verilir ve Ken'ân'a gitmesi emrolunur. Ken'ân'a yerleşen Ya'kûb ve ailesi geçimlerini hayvancılıkla sağlamaktadırlar. Yûsuf büyüdükçe güzelleşmektedir. Ya'kûb, Yûsuf'a çok düşkündür ve ona çok iyi davranmakta, koruyup kollamaktadır. Bu güzelliğe düşkün olanlardan biri

ise Yûsuf'un halası Nûbil'dir. Nûbil atası Hz. İbrahim'in hilat, gömlek, imame, kemer, yüzük, esasını Yûsuf'a verir. Bunu gören Yûsuf'un kardeşleri ise Yûsuf'u kıskanır.

Yûsuf bir gün rüyasında, kardeşleriyle birlikte koyun gütmeye gittiklerini, o sırada elinde bir âsa olduğunu ve bu asâyı yere diktikten sonra kardeşlerinin bu asânın altına girdiğini görür. Bu rüyasını babasına anlatır. Yine bir gün babasının yanında uyurken Yûsuf, rüyasında; güneş, ay ve on bir yıldızın ona secde ettiğini görür. Babasının bu rüyayı yorumlamasını ister. Ya'kûb, Yûsuf'u kıramaz ve istemeyerek de olsa rüyayı yorumlar. Bu düşte, Allah'ın değerli kulları arasında olduğunu, güneş ve ayın kendisi ve aile fertleri olduğunu, on bir yıldızın ise kardeşleri olduğunu söyler. Ya'kûb, Yûsuf'u bu düşü kimseye söylememesini, özellikle de kardeşlerine bahsetmemesi konusunda uyarır.

Yûsuf'un üvey kardeşleri bir araya gelip Yûsuf'un dedikodusunu yaparlar. Gün geçtikçe büyüyen kıskançlıkları, onların aklına Yûsuf'u öldürme planını koyar. Yûsuf'un yanına gelen kardeşler, Yûsuf'tan gördüğü rüyayı anlatmasını isterler. Yûsuf, başta anlatmak istemez daha sonra ise ısrarlara dayanamaz ve gördüğü rüyayı anlatır. Rüyayı duyan kardeşler, rüyadaki anlamı fark eder ve kıskançlıkları daha da büyür.

Yûsuf'u öldürmeye karar veren kardeşler, Ya'kûb'tan Yûsuf'u onlarla birlikte koyun gütmeye göndermesini isterler. Ya'kûb, her ne kadar istemese de ısrarlar üzerine dayanamaz ve çokça tembih ettikten sonra Yûsuf'u da onlarla birlikte gönderir. Ya'kûb'tan uzaklaşan kardeşler, Yûsuf'u itip kakmaya, hırpalamaya başlarlar.

Yûsuf öldürüleceğini fark edince sırasıyla kardeşlerine sığınır, ancak kimse merhamet etmez. En sonunda Yûsuf tebessüm eder. Bunu fark eden Yehuza nedenini sorar. Yûsuf, "Eskiden ağabeylerimin gücü bana güç katarken, şimdi o güç beni öldürmek istiyor." der. Bunu duyan Yehuza, çok etkilenir ve Yûsuf'u öldürmektense onu kuyuya atmayı teklif eder ve bu teklif kabul edilir.

Yûsuf'u aramak için kıra çıkan kardeşler, Şeddâd'ın yaptırdığı devasa kuyuya denk gelir ve Yûsuf'u buraya atmaya karar verirler. Kuyuya atılan Yûsuf Allah'ın emri ile gönderilen Cebrâil tarafından kurtarılır. Yûsuf burada Cennet'ten getirilen yemeklerle karnını doyurur.

Yûsuf'u kuyuya atan kardeşler eve giderken babalarına ne söyleyeceklerini düşünüp Yûsuf'u kurdun yediğini söylemeye karar verirler. İnandırıcı olsun diye de bir oğlak öldürüp kanını Yûsuf'un gömleğine sürerler.

Yûsuf'un kurt tarafından yenildiğini duyan ve kanlı gömleği gören Ya'kûb, perişan olur ve kendinden geçer. Ancak gömleğin yırtılmadığını gören Ya'kûb, oğullarının yalan söylediğini anlar. Oğulları bu durum karşısında gidip Yûsuf'u öldüren kurdu getirmeye karar verir. Kurt, Ya'kûb'un karşısına çıktığında, Yûsuf'u yemediğini ve Yûsuf'un yaşadığını ancak nerede olduğu hakkında bir şey söyleyemeyeceğini belirtir. Ya'kûb, gerçeği hiçbir şekilde öğrenemeyeceğini fark edince perişan olur ve kendisi için yaptığı Beytü'l Hazen'de yani hüznler evinde yaşamaya başlar.

Ken'ân'da bu olaylar yaşanırken batıda Teymûs adında bir padişâhın güzelliğiyle nam salmış bir kızı yaşamaktadır. Adı Züleyhâ olan bu kız, rüyasında Yûsuf'u görür ve ona âşık olur. Ancak onu tanımadığı için bir şey yapamaz. Üçüncü defa Yûsuf'u rüyasında gördüğü zaman Yûsuf, Züleyhâ'ya Mısır şahı olduğunu ve isterse yanına geleceğini söyler. Züleyhâ Mısır'a şahın karısı olarak gittiğinde fark eder ki şah rüyasında gördüğü kişi değildir.

Bu arada kardeşleri tarafından kuyuya atılan Yûsuf, Malik adındaki bir kervancı tarafından kurtarılır. Bu durumu uzaktan gözetleyen kardeşler, kervancıya Yûsuf'u satmaya karar verirler. Para karşılığında satılan Yûsuf'un satıldığına dair bir sözleşme metni hazırlarlar ve Malik'e verirler. Yûsuf kervancıyla birlikte Mısır'a doğru yola çıkar. Yûsuf, kervan mola verdiğiğinde annesinin mezarına gider ve onunla konuşur. Yokluğunu fark eden kervancılar, Yûsuf'u annesinin mezarında bulurlar ve kervandan uzaklaştığı için onu hırpalamaya başlar. O vakit Allah onların üzerine öldürücü bir dolu gönderir. Bu olay üzerine Yûsuf'un Allah katında değerli biri olduğunu anlayıp Yûsuf'tan merhamet etmesi için ona yalvarırlar. Bunun üzerine Allah'a dua eden Yûsuf'un duası kabul olur ve kara bulutlar dağılır.

Böylece Yûsuf'un kafilesi Mısır'a varır ve bunu duyan Mısır halkı, Yûsuf'u görmek için Malik'in evinde toplanır. Yûsuf'un güzelliği âzizin kulağına da gitmiştir. Güzelliği dillere destan olan Yûsuf'un namı Mısır âzizine de gider. Tahta oturtulup köle pazarında satılan Yûsuf'u, Mısır âzizi alıp eşi Züleyhâ'ya vermeye karar verir ve görmesi için Yûsuf'u Züleyhâ'ya gönderir. Yûsuf'u gören Züleyhâ, rüyasında gördüğü kişinin Yûsuf olduğunu fark eder ve Mısır âzizinden onu satın almasını söyler. Malik, Yûsuf'u Mısır âzizine sattıktan sonra pişman olup geri almak istediğini söyler ancak Mısır âzizi bunu kabul etmez. Bunun üzerine Yûsuf'un yanına giden Malik erkek çocuğu olsun diye ona dua etmesini ister. Malik'in bu ricasına karşılık dua eden Yûsuf'un duası kabul olur ve Malik'in kırk tane oğlu olur.

Yûsuf'un Allah katında değerli biri olduğunu fark eden âziz, Yûsuf'u evlat edinir. Yûsuf büyüdükçe güzelleşmekte ve güzelliği Züleyhâ'yı etkilemektedir. Züleyhâ, Yûsuf'un aşkından gün geçtikçe zayıflar ve perişan olur. Züleyhâ ne yaparsa yapsın Yûsuf'un ilgisini üstüne çekemez. En sonunda Yûsuf için mücevherden müteşekkil bir saray yaptırır. Sarayın yapımı bitince Züleyhâ, Yûsuf'u buraya çağırır ve sevgisine karşılık vermesini ister. Bu esnada Yûsuf, Züleyhâ'nın teklifini kabul edeceği zaman Allah'ın emri ile Yûsuf Züleyhâ'nın teklifini kabul etmekten vazgeçer ve Züleyhâ'dan kaçmaya çalışır. Ancak elini uzattığı kapı arkadan kilitlidir. Yûsuf'a yetişen Züleyhâ, elini Yûsuf'un gömleğine uzatır ve gömlek arkadan yırtılır. Tam bu esnada kapı açılır ve Mısır âzizini görürler. Mısır âzizi ile göz göze gelen Züleyhâ, Yûsuf'a iftira atar. Mısır âzizi Züleyhâ'ya ve Yûsuf'a şahitlerinin olup olmadığını sorar. Yûsuf, şahit olarak kırk günlük bebeği gösterir. Allah'ın emriyle konuşmaya başlayan bebek, gömlek arkadan yırtılmışsa Yûsuf; önden yırtılmışsa Züleyhâ haklıdır der. Gömleğe bakan âziz Yûsuf'un haklı olduğunu görür ve bu olayı kimseye söylememeleri konusunda herkesi uyarır.

Züleyhâ'nın Yûsuf'a âşık olduğu, tüm Mısırlılar tarafından öğrenilir ve Züleyhâ'nın dedikodusunu yaparlar. Bu olaydan haberdar olan Züleyhâ, dedikodusunu yapan kadınlar için bir eğlence düzenler ve hepsini oraya çağırır. Züleyhâ, Yûsuf'un yanına giderek ona en güzel kıyafetleri giymesini ve onu çağırdığında kadınların bulunduğu meclise girmesini söyler. Bu esnada hizmetliler tarafından kadınların önüne turuncu ve bir bıçak konulmuştur. Züleyhâ, kadınlardan turuncu kesmeye başlamalarını ister. Onlar tam turuncu kesmeye başladıklarında Yûsuf içeri girer ve kadınlar onu görünce güzelliğinden etkilendikleri için fark etmeden ellerini keserler. Züleyhâ'nın ne yapmak istediğini anlayan kadınlar, sarf ettikleri sözlerden dolayı pişman olur. Ancak Züleyhâ, Yûsuf'tan istediğini alamadığı için hırsından, gidip âzize dedikoduyu yayan kişinin Yûsuf olduğunu söyler ve Yûsuf'u hapse attırır.

Yûsuf, hapiste daha önce sultana tuzak kurmuş olan ekmekçi ve bu tuzaktan haberdar olup bu durumu sultana bildiren sâki ile tanışır. Sâki ve ekmekçi bir gün rüya görür ve bu rüyalarını Yûsuf'a anlatırlar. Rüyanın yorumunu yapan Yûsuf, sâkinin kurtulacağını ancak ekmekçinin kuşlara yem edileceğini söyler. Yûsuf'un yaptığı yorum birkaç gün sonra teker teker gerçekleşir. Sâkinin kurtulması üzerine Yûsuf ondan yardım ister ve sultana ondan bahsetmesini söyler. Yûsuf'un bu isteği üzerine Cebrail gelir ve Yûsuf'un bir kuldan yardım istediği için yedi yıl daha hapiste kalacağını söyler. Allah'ın isteği ile sâkî, Yûsuf'tan bahsetmeyi unuttur.

Bir gün Yûsuf, zindan penceresinden dışarı bakarken bir devenin kervanından ayrılarak kendisine doğru geldiğini fark eder. Kervancıya bakarken onun Ken'ânlı olduğunu anlar ve ona Ya'kûb'u tanıyıp tanımadığını sorar. Kervancı, Ya'kûb'u tanıdığını söylediği zaman Yûsuf, ona kolundaki bileziği verir. Sonra kervancıya Ya'kûb'a zindandaki bir gencin kendisi için dua beklediğini söylemesini ister. Ya'kûb'un yanına varan kervancı, Mısır'daki bir gencin kendisi için dua istediğini söyler. Bunu duyan Ya'kûb, kervancı ve Mısır'daki genç için dua eder.

Yûsuf, Allah'ın emrettiği gibi yedi yıl zindanda kalır. Mısır âzizi bir gün düş görür. Düşünde önce yedi cılız sığırın yedi besili sığırı yediğini ve sonra yedi iri taneli ve yedi kuru buğday başağını görür. Rühayı yorumlaması için kim geldiyse bir anlam veremez. O esnada sâkînin aklına Yûsuf gelir ve Yûsuf'tan bahseder. Sâkî zindana gidip durumu Yûsuf'a anlatır. Yûsuf, ilk yedi yıl boyunca ülkede bolluk, bereket olacağını sonraki yedi yıl ise kıtlığın baş göstereceğini söyler. Bu yorumu doğru bulan âziz, Yûsuf'u serbest bırakır ve onu Mısır hazinedarlığının başına getirir. Yirmi beş yıl boyunca bu görevde kalan Yûsuf, Mısır âzizi ölünce onun yerine geçer ve sultan olur. Züleyhâ Yûsuf'un kendisine zarar vereceğini düşünerek sürekli saklanır. Bu süreçte Züleyhâ hem servetini hem de güzelliğini kaybeder.

Yûsuf'un rühayı yorumladığı gibi her şey sırasıyla ortaya çıkar. Bu kıtlık sadece Mısır'ı değil Ken'ân dâhil birçok şehri etkisi altına alır. Yûsuf'un lütfkâr olduğunu öğrenenler Mısır'a gidip buğday alıp geri dönerler. Ya'kûb, sultanın bu cömertliğinden yararlanırlar diye oğullarını Mısır'a gönderir. Mısır'a varan kardeşler, gözetleme kalesinde isimlerini ve nereden geldiklerini söylerler. Kapıcı bu bilgiyi hemen Yûsuf'a gönderir. Mısır'a gelen kardeşler bir müddet ne yapacaklarını bilemezler. Bu esnada Yûsuf kardeşlerini uzaktan takip etmektedir. Kardeşlerini sarayda ağırlayan Yûsuf, asıl kimliğini belli etmeden onlarla tanışır ve sonra onları hırsızlıkla suçlar. Yûsuf, bu suçlamaları kabul etmeyen kardeşlere bir dahaki gelişlerinde diğer kardeşlerini getirirlerse ancak o zaman buğday vereceğini söyler.

Bu haberi babalarına söyledikleri zaman, babaları ilk olarak İbn-i Yâmin'i onlarla göndermek istemez. Ancak buğday bitip açlık baş gösterince kabul eder. Herhangi bir tuzağa karşı Mısır'a ayrı ayrı kapılardan girmelerini ister. Babalarının sözünü dikkate alan kardeşler ikişerli gruplar halinde farklı kapılardan girerler. Ancak İbn-i Yâmin, eşleşecek bir kimse bulamadığı için tek başına bir kapıdan girmek zorunda kalır. Burada yabancılık çeken İbn-i Yâmin, çaresizce kapıda beklemeye başlar. Allah

İbn-i Yamin'in durumundan Cebrail aracılığıyla Yûsuf'u haberdar eder. O vakit Yûsuf tebdil-i kıyafet ile İbn-i Yâmin'in yanına gider ve kolundaki bileziği İbn-i Yamin'e verip onu Mısır'a sokar. Kardeşlerini, özel olarak yaptırdığı, duvarlarında kardeşlerinin kendisine yaptıkları bütün kötülükleri resmettiği sarayda ağırlar. Ancak yemek esnasında kardeşlerinin yemek yemediğini fark eder ve sebebini sorar. Duvardaki resimlerin kaybettikleri kardeşlerine benzediği için yemek yemediklerini söylerler. Ve Yûsuf'un emri üzerine başka bir saraya alınırlar. Ancak İbn-i Yâmin yine yemek yiyemez ve o suretleri görmek ister. O vakit Yûsuf onu yine eski saraya alır ve gerçek kimliğini gösterir. Birbirlerine hasret ile sarılan kardeşler, ayrılmamak için İbn-i Yâmin'i hırsız gibi gösterme planı yaparlar. Erzak torbaları hazırlanırken Yûsuf'un emri ile İbn-i Yâmin'in torbasına çanak konulur. Kardeşler yola çıktıktan bir müddet sonra Mısırlı askerler tarafından durdurulur ve hırsızlıkla itham edilirler. Torbalar incelendiğinde İbn-i Yâmin'in torbasından çanak çıkar. Bunun üzerine Yûsuf, İbn-i Yâmin'i hırsızlığı gerekçesiyle hapsedmek üzere el koyar. Yehuza bu olay karşısında Mısır'da kalmaya karar verir. Diğer kardeşlerini de babalarına haber vermeleri için Ken'ân'a gönderir.

Bu olaydan haberdar olan Ya'kûb perişan olur ve ağlamaktan gözlerini yitirir. Ya'kûb Mısır sultanına mektup yazar ve oğlunu serbest bırakmasını ister. Mektubu alan kardeşler mektubu Yûsuf'a verirler. Bunun üzerine Yûsuf kardeşlerine vaktinde Malik'e satıldığı zaman onayladıkları ahdnameyi gösterir. Ancak buna rağmen kardeşler bunu inkâr ederler. Yûsuf bunun üzerine ortaya bir mil ve tas getirir. Ve tasa vurdukça tas, kardeşlerin Yûsuf'a yaptığı her şeyi anlatır. Bunun üzerine her şeyi anlayan kardeşler af dileyip Yûsuf'tan özür dilerler.

Yûsuf, gömleğini Beşir adındaki köle ile Ya'kûb'a gönderir. Beşir, bir zamanlar Ya'kûb'un Yûsuf'u emzirmesi için aldığı cariyenin oğludur. Ya'kûb, Yûsuf yeterli miktarda süt içsin diye cariyenin oğlunu ondan ayırmış ve satmıştır. Ken'ân'a varan Beşir, bir kadından Ya'kûb'un evini sorduğu zaman kadının annesi olduğunu öğrenir. Annesiyle birlikte Ya'kûb'un evine giden Beşir, Yûsuf'un gömleğini ona verir. Beşir'e yaptıklarından dolayı pişman olan Ya'kûb gözyaşlarına boğulur. Sonra Yûsuf'un gömleğini yüzüne sürer ve gözü açılır. Ya'kûb, yol hazırlığı yapıp yola koyulur. Mısır'a gitmek için yola çıkan Ya'kûb'u Yûsuf beklemektedir. Birbirlerine yıllar sonra kavuşan baba oğul hasret ile sarılırlar. Yûsuf babasının isteği üzerine başından geçen her şeyi anlatır.

Yûsuf'un babasına kavuştuğunu duyan Züleyhâ, cariyesine onu Yûsuf'un geçtiği yola götürmesini ister. Ancak Züleyhâ kalabalıkta Yûsuf'a ulaşamaz ve evine döner. Züleyhâ'nın yerini Cebrail vasıtasıyla öğrenen Yûsuf, Züleyhâ'nın evine gider. Züleyhâ yaşlandığı için Yûsuf onu tanıyamaz ancak ilahi kudret ile Züleyhâ gençleşince Yûsuf onu tanır. Züleyhâ'nın güzelliği karşısında etkilenen Yûsuf, Züleyhâ'ya âşık olur ve Züleyhâ bu vesileyle Müslüman olur. Tahta oturan Yûsuf, etrafına kardeşlerini toplar ve kardeşleri ona secde edince gördüğü düş gerçekleşmiş olur. Züleyhâ ile Yûsuf'un evliliğinden on bir çocuk dünyaya gelir. İlk olarak Ya'kûb sonra ise Yûsuf ruhlarını teslim ederler.

1. 3. 5. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Şahıs Kadrosu

Çizelge 1. 1. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın mesnevisindeki şahıs kadrosu

İsimler	Şemsî	Şeyyad Hamza
Yûsuf	Asıl kahraman	Asıl kahraman
Züleyhâ	Asıl kahraman	Asıl kahraman
Ya'kûp	Asıl kahraman	Asıl kahraman
Kardeşler	Rakip ve karşı güç	Rakip ve karşı güç
Mısır âzizi	Rakip ve karşı güç	Rakip ve karşı güç
Iyş/Ya'kûb'un kardeşi	Rakip ve karşı güç	X
Şeytan	Yönlendirici Kahraman	Yönlendirici Kahraman
Dadı	Yönlendirici Kahraman	Yönlendirici Kahraman
Malik	Alıcı Kahraman	X
Sâkî	Alıcı Kahraman	Alıcı Kahraman
Ekmekçi	Alıcı Kahraman	X
Sofracıbaşı	X	Alıcı Kahraman

Hûd peygamber	Alıcı Kahraman	Alıcı Kahraman
Şemerdid/Arap	Alıcı Kahraman	Alıcı Kahraman
Mişâlûm/Yûsuf'un oğlu	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
Dünye	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
İshak	Yardımcı Kahraman	X
Beşir	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
Mısır Sultanı	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
Teymûs/Taymûs	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
Lâyân/Yûsuf'un dayısı	Yardımcı Kahraman	X
İcem İbn-i Dârân/ Emir	Yardımcı Kahraman	X
Şâhit bebek	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
Nûbil/Yûsuf'un halası	Yardımcı Kahraman	X
Îshak'ın eşi	Yardımcı Kahraman	X
Mâmil	Yardımcı Kahraman	Yardımcı Kahraman
Mısırlı bezirgan	X	Yardımcı Kahraman
Aris'in Meliki	X	Yardımcı Kahraman
Melik Reyyan	X	Yardımcı Kahraman
Kutayfer	X	Yardımcı Kahraman
Kayser	X	Yardımcı Kahraman
Kasan	X	Yardımcı Kahraman

Musa	X	Yardımcı Kahraman

1. 3. 6. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Zaman

Şemsî'nin mesnevisinde zaman kronolojik olarak; Hz. İshak'ın oğulları Iyş ve Ya'kûb'un doğumuyla başlar, Ya'kûb ve Yûsuf'un ölümüyle biter:

Uşağı olmadı seksen olinca
 Ne işdür ola buyruğ olmayınca
 Şebâbı 'ömriniñ döndi pîrîne
 Ki yoğ bir nesli kıoya öz yirine (Çolak, b. 25-26: 127)
 İrişdi va'desi hamliñ tamāma
 İki oğlan getürdi ol hümāma
 Biri 'Iyş birin Ya'kûb söylediler
 Be-gāyet şād oluban beslediler (Çolak, b. 36-37: 128)
 Çü bildi Ya'kûb anı durdı pāya
 Tevāzu' eyledi ol yüz āye
 Varup Ken'ān'a teslīm itdi cānı
 İlahî nūra vaşıl itdi anı (Çolak, b. 2696-2697: 324)
 Ki vardı Yûsuf aña āhîr öldi āhîr
 İlāh'ın emrine kılmazdı taḥîr
 Aña daḡ emr-i Allāh oldu ḡāşıl
 Allāh'ın rahmetine oldu vāşıl (Çolak, b. 2700-2701: 324-325)

Pek çok mesnevide olduğu gibi hikâye anlatılırken “görülen geçmiş zaman, görülen geçmiş zamanın hikâyesi, geniş zaman, geniş zamanın hikâyesi, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi” ve “emir ve istek” kipleri kullanılmıştır:

[Kılırdı] şöḡbeti mescidde dāyim
 İlāh'ın emrine olmuşdı kāyim
 Özine ṭā'ati kılmış idi iş
 Kılırdı gice gündüz ḡayr-endîş (Çolak, b. 6-7: 126)
 Menüm ḡüsnüme kıldı secde-vārî
 Ki kıldı ḡamusı ikrār-ı vārî (Çolak, b. 227: 143)
 Satarlar Yûsuf'ı ihvetleri bil

İşidübeñ sirişkiñ eylegil Nîl (Çolak, b. 1091: 207)

Şeyyad Hamza'nın mesnevisi ise Yûsuf'tan ve Yûsuf'un güzelliğinden bahsederek başlar ve Hz. Musa'nın Yûsuf'un tabutunu, atasının mezarına götürmesiyle biter:

Var-ıdı Ken'ân'da bir server kişi

Adı Ya'kûb kendü peygâmbere kişi

Yûsuf adlı vardı bir oğlu anun

İmdi eşit bu sözi varsa cânun

Yedi yaşında idi Yûsuf nebî

Şûratı hûb yoğ-ıdı anun gibi (Taş, b. 18-20: 19)

Mûsâ bulur tâbûtı alur gider

Eletür Ya'kûb dapa gör kim n'eder

Bildürür ol tâbûtı Mûsâ resûl

Eydeyüm eşit n'eder ol hoş uşûl

Çapudan daşra eledür çor anı

Şimdi koylupdur anda Yûsuf teni (Taş, b. 1521-1523: 119)

Bu mesnevide diğer mesnevilerde de olduğu gibi zaman “görülen geçmiş zaman, görülen geçmiş zamanın hikâyesi, geniş zaman, geniş zamanın hikâyesi, duyulan geçmiş zaman, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi” ve “istek, emir” kipleri kullanılmıştır:

1. 3. 7. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Mekân

Şemsî, mesneviyi İshâk'ın ve ailesinin yaşadığı mekândan bahsederek başlatır. Metinde adı geçen ilk yer Şam son yer ise Mısır'dır. Mesnevideki olayların çoğu Mısır ve Ken'ân'da geçer. Metinde en çok adı geçen iki şehir vardır Bunlar; Mısır, Ken'ân'dır. Mesnevide çok olmamakla birlikte şu mekânlar da yer almaktadır: Havvan köyü, Beytü'l-Hazen, Mağrib, Züleyhâ'nın yaptırdığı saray, Yûsuf'un annesinin mezarı, kuyu, Bâtil, Kudüs, Malik'in evi, Züleyhâ'nın kadınlar için hazırladığı saray, zindan, Kayan şehri, Mısır sultanın sarayı, Yûsuf'un yaptırdığı kale ve duvar, Şam kapısı, Ya'kûb için yaptırılan mescit.

Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde geçen mekânlar ile Şemsî'nin mesnevisinde geçen mekânlar hemen hemen aynıdır. Farklı olarak Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde şu mekânlar vardır: Yûsuf'un yıkanmak için gittiği Nil nehri, Yûsuf'un Züleyhâ ile gittiği puthâne, Mısır'a giderken içinden geçtiği Beynan, Aris ve Benlus şehirleri, Kudüs Melikinin puthânesi, Yûsuf'un Mısır dışında yaptığı evlerin içinde olduğu Şehirü'l-Gayyum adındaki şehir, Harmen şehri, Yûsuf'un mezarının bulunduğu yer.

1. 3. 8. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Bakış Açısı

“Destan, masal, mesnevi, hikâye ve roman gibi anlatma esasına bağlı edebi türlerin kurgusunda ilk önemli unsur, bakış açısı ve anlatıcının varlığıdır. Bir hikâyenin biçimlenmesi anlatıcıyla anlatılan arasındaki ilişkiye dayalıdır. Anlatıcı, bir vakayı hikâye haline getirip okuyucuya sunan kişidir.” (Türkdoğan: 70). Anlatılan metnin kimin gözüyle anlatıldığı önemli bir etkidir. Anlatmaya dayalı metinler şu bakış açılarına sahip olabilir: tanrısal/hâkimsel bakış açısı, gözlemci bakış açısı, kahraman bakış açısı ve çoğulcu bakış açısı.

Şemsî'nin mesnevisinde tanrısal/hâkimsel bakış açısı vardır. Bu bakış açısında yazar ya da anlatıcı her şeye hâkimdir. Anlatıcı, Yûsuf, İshak, Ya'kûb, Iyş, Züleyhâ gibi bütün şahıs kadrosunun hayatlarını bilir; “özetleme”, “geriye dönüş” ve “ileriye atlama” gibi tekniklerle bu bilgileri okuyucuya aktarır.

Anlatıcı, bu kısımda Yûsuf'un annesi öldüğü zaman Ya'kûb'un, Yûsuf'u emzirmesi için cariye aldığı zamana geri dönüş tekniğiyle gider:

O dem ki kaldı Yûsuf öldi Raḥîl

Aña bir kimse yoḥ ki ola şâḡil

Kim oḥda bir kenîzek aldı Ya'ḳûb

Ki emzürüben anı besleye ḥûb

Anıñ oḡlını satdı pîr-i Ken'ân

Ki ancaḡ Yûsuf emsün didi iy cân

Var idi cāriye bir oḡlı anıñ

Gel imdi ḳudretin gör Kırdigâr'ıñ (Çolak, b. 2287-2490: 310)

Kardeşlerin onlara şahitlik etmesi için getirdiği kurt, başından geçenleri geri dönüş tekniğiyle anlatır:

Men oğlum görmege geldüm buraya

Na-geh düşdüm bu ile mâcerāya

Oğul yolında koydum cān ile ser

Bilād-ı Şām[1] gezdüm men ser-ā-ser (Çolak, b. 812-813: 186)

Yedi gündür işitdüm men bu sözi

Çekerim derd ü miḥnet cān-sūzı

Ki ondan berlü yimen men ta‘āmı

Görinmez çeşmime bu dünya ḥamı (Çolak, b. 818-819: 186)

Anlatıcının bu mesneviyi bir topluluk/grup karşısında okuduğu, metindeki ifadelerden anlaşılabilir:

Velîkin Muştafā’ya vir şalavāt

Bulasın tā bu meclisde ḥalāvet (Çolak, b. 312: 114)

Yine meclisi başdan tāze kıldum

Ġarîb kışsa men endāze kıldum (Çolak, b. 855: 189)

Ki kıldum yine bir meclisi bünyād

Be-naẓm-ı tāze sözler eylerem yād (Çolak, b. 859: 189)

Eyā ki ehl-i meclis şād oluñ siz

Belā vü ğuşşadan āzād oluñ siz (Çolak, b. 1902: 229)

Gel imdi iy ‘azîzim şevķıla sen

Yine meclisi bünyād eylerim men (Çolak, b. 2303: 297)

Anlatıcı, ara sıra hikāye anlatımına ara verip okuyucuya öğüt verir. Bu öğütler genellikle olayla ilgili olup yapılan kötülüğün yanlışlığı üzerine olur:

Be-ġaflet ‘ışķ u ta‘ne kılmañız hey

Anıñ kim ‘ışķ[1] yoḥdur oldıgil şey

Anıñ ki ‘ışķ[1] yoḥdur cān[1] yoḥdur

Ne cān bilün [ki] hiç îmān[1] yoḥdur

Ki ‘aşıklar yiridür ‘ışķıla cān

Bolupdurlar hemān ‘ışķılaîmān (Çolak, b. 1893-1895: 267)

Göricek bî-kes ü bî-çāreleri

Niçe vaẓ‘ında var kıl çāreleri

Dağı kalmışlarıñ olgil mu'îni
Ki olgil Hâlık'ıñ dâyim emîni
Şefkât idici olgil esîre
Ki olmagil za'ifler üste tîre
Mülâzım merhâmet kıl mübtelâya
Ki ferdâ düşmeyesîñ sen belâya
Eger sen ister iseñ rahmet-i Hakk
Ki kıl mazlûmlar içün kalbiñi rak (Çolak, b. 550-554: 166)

Anlatıcı, mesnevinin sıradanlığını ya da dinleyici/okuyucuların dikkatini toplamak amacıyla mesnevinin konusuna uygun olarak sekiz gazel eklemiştir:

Ne olaydı hiç ağyâr olmasaydı
Elinden bile dîlzâr olmasaydı
N'olaydı gül olaydı der-gülistân
Ki onuñ katna ol hâr olmasaydı
N'olaydı genc olaydı genc içinde
Anıñkatında ol mâr olmasaydı
N'olaydı dil olaydı dayîma şâd
Ki oña bile ğam-bâr olmasaydı
N'olaydı ki vücûdı nûr olaydı
Vücûdı böyle ğam-bâr olmasaydı
N'olaydı halk olaydı 'ışka tâyi'
Ki oña kimse inkâr olmasaydı
N'olaydı ki olaydı Şemsî hāmûş

Ki önde 'aşk güftâr olmasaydı (Ahmet, 1468-1474: 236)

Anlatıcı, bazı kısımlarda hikâyenin aslında daha uzun olduğunu ancak burada kısaca ifade ettiğini belirten cümleler kurar:

Yüküsdür kışsa kıldum muhtaşar men

Melûl olmaz ki dayim şad bul sen (Çolak, b. 95: 132)

Yüküştür kışsa kıldum muhtaşar men

Melül olmaz iseñ algil kulağ señ (Çolak, b. 1182: 214)

Yüküştür ser-güzeşte kışsa çoğdur

Şafâsın bilmez ol kim zevk yoğdur (Çolak, b. 1923: 269)

Eserde karşılıklı konuşmalara yer verildiği için ‘dedi, dedim, dedi ki, dediler’ gibi kelimeler yer almaktadır:

Didi ki yâ nebî olgil haberdâr

Ki gördüm uyğuda bâ-emr-i Cebbâr (Çolak, b. 230: 143)

Didi zinhâr sözüñi eyle pinhan

Ki sırrı fâş idenler kaldı hüsrân (Çolak, b. 290: 147)

Didiler yâ ebâ sen nişe bî-hem

Degülsin Yûsuf’a bizden emîn hem (Çolak, b. 371: 152)

1. 3. 9. Şemsî’nin ve Şeyyad Hamza’nın Mesnevisinde Biçim ve Ölçü

Şemsî, mesnevisini “mefâilün mefâilün feûlün” kalıbıyla kaleme almıştır. Dili oldukça sade olan mesnevinin içinde aruz kusurları vardır. “Şemsî’nin mesnevisi baştan eksiktir. Hatta denilebilir ki mesnevi direkt olarak konunun işlendiği bölümle başlamaktadır.” (Çınarcı: 24). Bu yüzden bu mesnevinin giriş bölümünün olup olmadığı hakkında bilgi sahibi değiliz. Baş kısmı eksik olduğu için dibace, tevhid, münââcât, sebep-i telif vs. bölümlerinin olup olmadığını bilmemekteyiz. Şeyyâd Hamza’nın eseri klasik mesnevi örneğidir. Bu sebeple yazar, eserine başlarken önce tevhit bölümünü işler. Allah’ın birliğini ve gücünü ifade eder. Daha sonra da hikâyeye başlar.” (Üst, 2009: 813).

Şemsî’nin kaleme aldığı mesnevi, Şeyyad Hamza’nın mesnevisinden daha hacimlidir. Şeyyad Hamza’nın mesnevisi 1529 beyitten oluşurken Şemsî’ninki 2750 beyitten oluşur. İki mesnevide de “ki, kim, çünkü, pes andan, çün” bağlaçları çok kullanılmıştır.

1. 3. 10. Şemsî’nin ve Şeyyad Hamza’nın Mesnevisinde Dil ve Üslup

Şeyyâd Hamza’nın Yûsuf u Zeliâ mesnevisi, Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş döneminin özelliklerini yansıtan eserlerin başında gelir. Eser bu özelliğiyle dil tarihimiz açısından eşsiz bir yere sahiptir. Eserde, Eski Anadolu Türkçesinin tüm özelliklerinin yanı sıra, ağır özellikleri ve arkaik kelimelerin çokluğu bakımından da dönem eserleri

içerisinde en dikkat çekici ve en karakteristik olanıdır (Demirci ve Korkmaz, 2008: 19). Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ adlı mesnevisinin destansı bir havası vardır. Safeviler devletinde yazılan ilk Türkçe Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi Şemsî'ye aittir. Sade ve anlaşılır bir üsluba sahip olan Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı genel itibariyle Azerbaycan Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetlerini taşımaktadır.

Şeyyâd Hamza'nın mesnevisinde, seslenme olarak daha çok “ey dedem, ey hoca, ey amca” gibi hitaplar kullanılırken Şemsî'nin mesnevisinde ise “ey zû'l-efzâl, ey hasîbi, ey 'ârif, ey 'azîzüm, ey yâr, ey şehriyâri, ey cân” gibi ifadeler yer verilir.

Şeyyad Hamza:

Eytdiler hoca bu kulu şataruz

Şöyle ucuz kim yabana ataruz (Taş, b. 211: 32)

Çünkü gördi kend' özin Yûsuf 'amû

Aña bakmağa begenmezler kamu (Taş, b. 294: 37)

Yügrü gelür muştular eydür hoca

Hazne tolmış mâl-ıla uçdan uca (Taş, b. 406: 45)

Oldı buyruk uşbu şârdan giderem

Sen dahı gitgil bu şârdan ey dedem (Taş, b. 1452: 115)

Şemsî:

Otur meclisde 'ömrüñ hoş gör iy yâr

Ki ferdâne olası kim bilür kâr (Çolak, b. 1088: 206)

Dilerseñ kışşa ger iy şehriyârî

Sen evvel yâd kılğil Kirdigâr'ı (Çolak, b. 1089: 207)

Didiler Yûsuf'a ol dem ki iy cân

Ki olduğ kılduğumuz işe pişmân (Çolak, b. 1128: 210)

1. 3. 11. Şemsî'nin ve Şeyyad Hamza'nın Mesnevisinde Olağanüstülükler

Şemsî'nin mesnevisinde olağanüstülüklere Şeyyad Hamza'nın mesnevisine göre daha az yer verilmiştir.

İki mesnevide de meleklerle (Azrail ve Cebrail) konuşmaya yer verilmiştir.

Şemsî:

Bah imdi señ Hudâ'nıñ kudretine

Kim 'Azrâyil anıñ geldi katına

Çü anı gördi ol Ya'kûb peyamber

Didi niçün seni gönderdi dâver

Didi geldüm seni görmeklik için

Seniñ aḥvālūñi sormaklık için (Çolak, b. 2261-2363: 301)

Şeyyad Hamza:

Geldi Cebrā'il yere gökden enüp

Eytdi Yūsuf kardaşuñ geldi erüp (Taş, b. 1028: 86)

Eydür 'Azrā'il cānını almadum

Cānın almak kaçdın ana kılmadum (Taş, b. 1214: 99)

Geldi Cebrā'il bu gün dedi bana

Bu yakında gelür 'Azrā'il sana (Taş, b. 1450: 114)

Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde çokça olağanüstü durum vardır.

Yūsuf'un Züleyhâ'ya tam meyledecekken avucunun içinde "Allah'a döneceğiniz günden korkunuz." yazısının belirmesi:

'Āşık olur Yūsuf ana azılı

Gördi bir el ayasında yazılı

Va'ttaḳū yavman turca 'ūna fî-hi ilā 'llāh

Anı göricek Yūsuf eyledi āh (Taş, b. 521-522: 52)

Duvarın yarılıp içinden el çıkması:

Gerü yarıldı dîvār çıkdı bir el

Söyledi ol Yūsuf'a kim berü gel

Tanrı'dan kork işleme uşbu işi

Yavuz iş nite kılursın ey kişi (Taş, b. 528-529: 53)

Yūsuf'un Nil'e gidip yıkanmaya başladığında, balığın Yūsuf ile konuşması ve Yūsuf'a perde olması:

Yūsuf'ı alır varur Nîl kıtına

Buyurur ana gire anda yuna

Çün diler Yūsuf ki kend' özin yuya

Bir balık gelür olur metris şuya

Perd' olur Yūsuf'a Yūsuf yuyunur

Bir kıvıl oldur Yūsuf ana binür

Ol balık söyler Çalab şun'ı-y-ıla

Anda kim tırur-ıdı gelür dile

Der balık Yūsuf nebî bana inan

‘Āşık-ıdum ben sana neçe zamān (Taş, b. 313-317: 39)

1. 4. Şemsî'nin Yūsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Kullanılan Ayetler ve Hadisler

1. 4. 1. Ayetler

Hucurat 12. ayet: Bir kimse ki başka biri hakkında konuşur, gıybetini yaparsa ölmüş kardeşinin etini yemiş gibi olur.

Didi pîş-i kes onuñ gıybetini

Didiler yiyiben[i] hem etini (Çolak, b. 1254: 235)

Duha süresi 10. ayet: Sakın isteyeniyi azarlama.

Didi *lā tenhar* oña mâyil iseñ

İşikden sürme mahrûm sâyili sen (Çolak, b. 191: 139)

1. 4. 2. Hadisler

Kişi sevdiği ile beraberdir: “Seven, sevgisi nispetinde sevdiğine benzemeye, onun şahsiyetinden hisse almaya başlar” anlamına gelmektedir (Berberoğlu, 2013: 275).

Ne sağdur ki cihānda sayru olmaz

Ki *göñli isteginden ayru olmaz* (Çolak, b. 244: 143)

Laf taşıyan cennete giremez: Birileri arasında laf taşımacılığı yapan insanların cennete giremeyeceğini ifade eden hadistir.

Ĥaberciniñ yiri oldı cehennem

Tamām itdi sözini oldı ebsem (Çolak, b. 835: 187)

1. 5. Şemsî'nin Yūsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Kullanılan Atasözleri ve Deyimler

1. 5. 1. Atasözleri

Akıl yaşta değil baştadır: Akıllı olmanın yaşla ilgisi yoktur, bazı küçükler büyüklerden daha akıllı olabilir (TDK).

Seniñ sevgün-durur dillerde dolu

Ki sensiñyaşda kiçi yolda ulu (Çolak, b. 354: 151)

Beterin beteri var: Çok kötü bir duruma düşen kimse, bundan daha kötü durumların da bulunduğunu düşünerek avunmalıdır (TDK).

Egerçi her vişâliñ var firâkı

Firâkıñ dahı var-durur firâkı (Çolak, b. 2347: 300)

Hatasız kul olmaz: İnsan yanılmamak için ne kadar dikkat ederse etsin yine yanılır (TDK).

Ne mihr ola onuñ yoğdur cefası

Ne kul ola onuñ yoğdur hañası (Çolak, b. 246: 143)

Mazlumun ahı yerde kalmaz: Zulüm gören kimsenin bedduası tutar (TDK).

Gedāya kim ki kılmasa teraḥḥum

Ki olur ḥāl[i] düşvār kār[ı] mazlūm (Çolak, b. 188: 139)

Meyve veren ağaç taşlanır: Bilgili, hünerli, işinde başarılı olan kimseler kıskanılır, eleştirilir ve işlerini yapmaları zorlaştırılır (TDK).

Ne Şiddür ki onuñ düşmeni yoğ

Ki āmāc olana pes atulur oğ (Çolak, b. 249: 144)

Sabreden derviş muradına ermiş: Beklemesini bilen kimse sonunda amacına ulaşır (TDK).

Ki şabrile dil-kār ḥāşıl oldu

Ki şabrile kamular vāşıl oldu (Çolak, b. 987: 199)

1. 5. 2. Deyimler

Aklı gelip gitmek: Bir şaşırtıcı veya korkutucu bir durum karşısında bir süre kendine gelememek.

Ki onuñ çün İlāha yalvarurdı

Gehî 'aqlı gelürdi geh varurdı (Çolak, b. 412: 156)

Aklı başından gitmek: Çok sevinçten ya da korkudan ne yapacağını şaşırmak (Aslan,

2017: 63). Beyitlerde şu şekilde de geçmektedir; Aklı gitti, aklı meslup oldu, aklı bî-hûş olmak, aklı başından varmak, aklı yürümek.

İşitdi İbn-i Yāmîn ‘*aklı gitdi*

Gidüben ussı ańda laħza yatdı (olak, b. 2180: 287)

İşitdi sözi çünkü pîr-i Ya‘ķûb

Özinden gitdi ‘*aklı oldu meslûb* (olak, b. 718: 179)

Züleyhâ ün işitdi böyle naklı

Ki âh itdi *başından gitdi ‘aklı* (olak, b. 976: 198)

İşitdi Yûsuf oldu ‘*aklı bî-hûş*

Ki yatdı ķabriñ üste şöyle medhûş (olak, b. 1138: 210)

Cemâl-i Yûsufı kim gördi bî-cûn

Ki ‘*aklı gitdi başdan* oldu mecnûn (olak, b. 1200: 215)

Cemâlin Yûsufuñ tâ gördi nâ-gah

Ki *gitdi ‘aklı başdan* eyledi âh (olak, b. 1221: 217)

ü Mâlik ‘*aklı varmışdı başından*

Be-ġâyet ġâfil olmuşdı düşinden (olak, b. 1254, 220)

Yüregi oynadı ‘*aklı yüridi*

Vücûdı titredi cānı eridi (olak, b. 2599: 317)

Göriçek nāme çeşmi doldı yaşdan

Öziñden gitdi ‘*aklı vardı başdan* (olak, b. 1959: 271)

Aşk odına yanmak: Aşk ateşine düşmek, birine karşı çok muhabbet beslemek.

Ki düşdi ‘*aşk odına yandı cānı*

Dün ü ġün gözlerinden gitdi ķanı (olak, b. 869: 191)

Seniñ ‘ařkıñda dā ‘im yanarım men

Ki cānım ‘*aşk odına yaşarım* men (olak, b. 1398: 230)

Baş koymak: Bir amaca varmak için ölümlü ġöze almak, bir uğurda kendini adamak (Kaya, 2011: 77).

Olar ki ‘âşık oldu *kıydılar baş*

Ciger hūnından onlar kıldılar aş (Çolak, b. 1896: 267)

Başına hak koymak: “Yas sebebiyle başa toprak saçmak” anlamında kullanılır. Hâk ber-ser şüden / hâk ber-ser perâğenden / hâk ber-ser rîhten (başına toprak olmak/savurmak/dökmek)” gibi ifadelerle karşılanan bu yapı, ilk dönemlerde başta ölüm olmak üzere üzücü bir olayın ardından yas tutan yahut karalar bağlayan insanların durumunu bildirmek üzere kullanılmıştır (Yılmaz, 2013: 337).

Hasûdîndur hemîşe gönli gamnâk

Ki *koygil sen hasûdîñ başına hâk* (Çolak, b. 343: 151)

Didiler ol dürûğ sözleri bi-bâk

Ki *kaşid başlarına kıydılar hâk* (Çolak, b. 731: 180)

Kenîziñ cānı yandı oldu gamnâk

Koyar halvet *olıcağ başına hâk* (Çolak, b. 2491: 311)

Bağrı pare pare olmak: Çok fazla acı çekmek.

Kim ola yoğ ola cānında yāre

Kibāğrı *olmamışdur pāre pāre* (Çolak, b. 250: 144)

Rızā virdi ki Yūsuf dağı vara

Velî ki *oldı bağrı pāre pāre* (Çolak, b. 158: 442)

Çamusı *oldı* onda *bağrı pāre*

Ki düşdi kār-ı müşkil[e] yoğ çāre (Çolak, b. 1127: 209)

Bağrı yanmak: Çok derin acı duymak.

Çapanca urdılar ol gül yüzine

Ki *yandı bağrı* yaş doldı gözine (Çolak, b. 482: 160)

Yehūzā’niñ bu işde yandı cānı

Tutuşdı bağrı gözden gitdi kanı (Çolak, b. 633: 172)

Benzi sararmak: Yüzünün rengi solmak (TDK).

Gider uşvet[i] ardınca yügürü

Leked-küb olmuş onuñ benzi şaru (Çolak, b. 489: 161)

Candan istemek: İçten gelerek, çok istemek (Aydın, 2018: 7).

Nebiyullāh ne kim ki dege Hāqdan

Dilerdi Ya'kūba *isterdi cāndan* (Çolak, b. 55: 129)

Canı erimek: Üzülmek.

Yüregi oynadı 'aqlı yüridi

Vücūdı titredi *cānı eridi* (Çolak, b. 2599: 317)

Can u dille dinlemek: Can kulağı ile dinlemek; hiçbir sözü kaçırmadan çok dikkatli dinlemek (Korkmaz, 2018: 18).

Ki Yūsuf kışşasını *diñle cāndan*

Ġam ile tā ki gide ğuşşa senden (Çolak, b. 165: 163)

Resūl'a bes şalavāt virgil ondan

Ki şevkiñ olsa kışşa *diñle cāndan* (Çolak, b. 1090: 210)

Oñunur kışşa anı *diñle cāndan*

Ki bir gevher olagör uşbu kāndan (Çolak, b. 1450: 234)

Veliken muñda bir özge haber var

Ki şimdi *cān ü dilden diñle* ey yār (Çolak, b. 2471: 309)

Pirāhen gönderür Yūsuf cemāli

Ki *candan diñlegil* bu hoş maķāli (Çolak, b. 2479: 310)

Can u cismin dağlamak: Çok üzülmek.

Ne dāhikdür ki āhır ağlamaz ol

Ki ğamdan *cān ü cismin dağlamaz* ol (Çolak, b. 242: 143)

Ne müşkil iş imiş maħbūb ırağı

Çeker ondan ne *eyler cāna dağı* (Çolak, b. 399: 156)

Bu düşden qorhubanı ağlar idi

Ne ağlar belki *cānın dağlar idi* (Çolak, b. 465: 159)

Çü ip onuñ beline bağladılar

Zi-fırkāt *cānın onuñ dağladılar* (Çolak, b. 647: 173)

Varalum evde aḥşam ağlayalum

Be-zāhir kizbilen *cān dağlayalum* (Çolak, b. 697: 177)

Munı diyübeni ağladılar çoḥ

Zi-ḥasret *cānların dağladılar* çoḥ (Çolak, b. 1130: 209)

Didi Yūsuf āhıñ *cān dağlamağda*

Olupdur gözlerinden ağlamağda (Çolak, b. 1640: 248)

Bu sözden Yūsuf anda ağlar idi

Zi-ḥasret *cān ü cismin dağlar* idi (Çolak, b. 1997: 274)

O ḥüsne baḥubanı ağlar idi

Çü ḥasret odı *cānın dağlar* idi (Çolak, b. 2144: 284)

Ki kırḥ ıldur seniñçün ağlar idüm

Seniñ derdiñde *cānım dağlar* idüm (Çolak: b. 2022: 288)

Oḥıdı nāmeyi ol ağlayubañ

Çeker ḥasret odına *dağlayubañ* (Çolak, b. 2405: 304)

Kim onuñ ḥāli n’ola ağlamakdañ

Hemîşe *cān ü cismin dağlamakdañ* (Çolak, b. 2452: 308)

Can u dilden sevmek: Çok sevip muhabbet beslemek.

Sever ‘İyş[ıyı] İshāk *cān ü dilden*

Ana Ya‘kūb[ı] koymaz laḥz-ı dilden (Çolak, b. 40: 128)

Ki koyman Yūsuf’ı bir laḥza yandan

Ḥabîbimdür severem *onı cāndan* (Çolak, b. 392: 154)

Velîk bir kiçimiz ü var idi ḥūb

Severdi *cān ü dilden* pîr Ya‘kūb (Çolak, b. 2012: 275)

Severdük biz daḥ anı *cān ü dilden*

Adını koymaz idük laḥz-ı dilden (Çolak, b. 2018: 276)

Ölen oḡlı yirine bu cüvānı

Sever cāndan be-ġāyet bî-gümānî (Çolak, b. 2280: 294)

Can yakmak: Derinden yaralamak, çok dert ve elem vermek, acı çektirmek (Güler, 2011: 437).

Ki Dünya kolını dutdı çıhard

Firāk odiyla ol cānın yaḥardı (Çolak, b. 1694: 252)

Çü Yūsuf nāmeyi feth itdi baḥdı

Ki bildi *cānın anda oda yaḥdı* (Çolak, b. 198: 271)

Canı yanmak: Bir zarara uğramaktan dolayı çok üzülmek ve rahatsız olmak (Sefercioğlu, 2010: 176).

Çü *yandurduñ faḳîriñ cānını* sen

Señin daḥı yandurayım cānını men (Çolak, b. 184: 139)

Birisi urar idi tepesine

Yanardı cān başdan ökçesine (Çolak, b. 512: 163)

Yehūzā'nıñ bu işde *yandı cānı*

Tutuşdı bağı gözden gitdi kanı (Çolak, b. 633: 172)

Getürdiler kuyı üstine onı

Yehūzā'nıñ *yanardı lîk cānı* (Çolak, b. 448: 173)

Ki onuñ firḳatinde *yandı cānum*

Ḳurumuşdur damarlar içre *қанum* (Çolak, b. 804: 185)

Ki düşdi 'aşḳ odına *yandı cānı*

Dün ü gün gözlerinden gitdi kanı (Çolak, b. 869: 190)

Baḥub doymaz idi Yūsuf yüzinden

Yanardı cān[ı] onuñ sūzişinden (Çolak, b. 1324: 225)

Firāk odına düşüp *yandı cānı*

Yolunur kuş hemî eyler fiġānı (Çolak, b. 1535: 240)

Kenîziñ cānı yandı oldu ġamnāk

Ḳoyar ḥalvet olıcaḳ başına ḥāk (Çolak, b. 2491: 310)

Ciğer yanmak/Bağrı yanmak: Çok derin acı duymak, çok üzölmek. Susamak (Efe, 2018: 74).

Tapanca urdılar ol gül yüzine

Ki *yandı bağı* yaş doldı gözine (Çolak, b. 482: 161)

Be-ğāyet ıssı gün ol tāze ‘uryān

Ciger yan ey ciger yan ey ciger yan (Çolak, b. 644: 173)

Derdine derman olmak/Derdine deva bulmak: Sıkıntıyı çözümlmek, atlatmak, çaresizliğı yenmek (TDK).

Revān hoş-büy gönlek aña yitdi

Devāsız derdine dermān tapdı (Çolak, b. 2549: 314)

Dile gelmek: Konuşma kudreti, yeteneğı, olmayan varlık konuşmak, dillenmek, lisana gelmek.

Zi-kudret *geldi dile* nā-geh ol zî’b

Nebî oğlanlarını kıldı tekzîb (Çolak, b. 783: 184)

Götürdiler şabîni tā meyāna

Zi-kudret gör ki ol geldi zebana (Çolak, b. 1425: 232)

Şabîniñ çünkü feth oldu zebānı

Didi görün pirāhende nişānı (Çolak, b. 1426: 232)

Deve geldi o dem onda zebāna

Çağırdı Yūsuf ol yana yana (Çolak, b. 1639: 249)

Dili tutulmak: Sevinç, korku, şaşkınlık vb. sebeplerle birdenbire söz söyleyemez olmak (TDK).

Bu söz havfından ol *dili dutuldı*

Ki panbuğ tek vücūdı hem atıldı (Çolak, b. 376: 153)

Elden gitmek: Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun olmak (TDK).

Elinde ihtiyārı bil ganîmet

Ki *elden gidesidir* vakt-i fırsat (Çolak, b. 194: 139)

El katmak: Bir işe karışmak, müdahale etmek. Bir işin yapılmasına yardım etmek.

Atadan *korhuban el katmaz* idi

Hasedden 'Iş hergiz yatmaz idi (Çolak, b. 68: 130)

El kesmek: Birinin sahip olduğu bir şeye el koymak.

Ki aldı zulmle Ya'kūb mālını

Ki *kesdi māl ü mülkinden elini* (Çolak, b. 71: 130)

Elinden almak: Bir şeyden mahrum etmek (TDK).

Didi ki anası Ya'kūba ey cān

Çü 'Işaldı *elindeñ māl yeksān* (Çolak, b. 73: 131)

Gam yemek: Tasalanmak, kaygılanmak, üzüntü duymak, üzülmek (Tanyeri, 2002: 207).

Dağıldılar bular çoğ istediler

Ki *kūl kaçdı diyüben gam yidiler* (Çolak, b. 1140: 210)

Gark olmak: Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olmak, bir şeye batmış, boğulmuş halde bulunma (Kubbealtı).

Bu fikre *garķ oldu* çün peyamber

Uyandı uyğudan Yūsuf-ı dil-ber (Çolak, b. 224: 142)

Sığınmışdur Yūsuf ol *ķardaşına*

Vücūdı *garķ olupdur* gözyaşına (Çolak, b. 544: 166)

Göz nuru olmak: Çok sevip değer vermek.

Gözüm nūrı durur ol 'izzetü'l-'ayn

Gözümden isterim ki 'ayn-bā-'ayn (Çolak, b. 393: 154)

Ki Yūsuf bil bizüm sultānımızdur

Gözümüz nūrıdur ki cānımızdur (Çolak, b. 435: 158)

Çü gördi Yūsuf'ı eydür ki Ya'kūb

Gözüm nūrisıñ ey dildār maḥbūb (Çolak, b. 2623: 319)

Gözünün feri/nuru gitmek: Anlamı 'gücü, kuvveti kalmamak, çok hırpalanmak'tır (Gözaydın, 2017: 62).

Za‘îf oldu gözinden gitdi nûr

Kılur pervâne tek her dem ‘ubûr (Çolak, b. 28: 127)

Gözüm nûr tükendi hasretiyle

Yanarım bu firâk ü hırkatıyla (Çolak, b. 806: 185)

Gözüm nûr tükendi ağlamağdañ

Sirişküm kân olupdur hasretiñden (Çolak, b. 2212: 289)

Didi ay vay benim çün bu gamile

Ki gitdi nûr-ı çeşm bu nemile (Çolak, b. 2375: 302)

Gözyaşları sel olmak: Çok fazla ağlamak.

İşitdi çünki Yûsuf anı öyle

Gözi yaşını nisbet kıldı seyle (Çolak, b. 2082: 280)

Gözyaşı bûluğa dönmek: Gözyaşlarının çeşme gibi akması.

İcâzet aldı ol durdı ayağa

Töker yaş gözleri beñzer bûlağa (Çolak, b. 1124: 209)

Çü Ya‘kûb bu sözi aldı gulağa

Sanasın gözleri döndi bûlağa (Çolak, b. 1692: 252)

Eşikten sürmek: Dışarı atmak, kovmak.

Didi lâ tenhar oña mâyil iseñ

İşikden sürme mahrûm sâyili sen (Çolak, b. 191: 139)

Kulak tutmak: Dinlemek anlamında kullanılan kalıplaşmış bir yapıdır. Klasik Türk şiirinde şâirlerin manzumelerinde sözlerinin dinlenmesi / dinlenmemesi üzerine sıklıkla bu yapıya başvurdukları görülmektedir (Hocaoğlu Alagöz, 2017: 395).

Oğuram cân ile dilden işitgil

Kulağ dut zevk ilen andan işitgil (Çolak, b. 3: 126)

Didi Ya‘kûb naşîhatdan nişanı

Ki Yûsuf dutdı gûş-ı cândan onı (Çolak, b. 299: 147)

Dilersen sırra irmek sahlagil sır

Ḳulağ dutgil nedür sözüm işid bir (Çolak, b. 295: 147)

Bes ondan zevk ile *dutgil ḳulağı*

Şekerdür sözlerüm ter it dimāğı (Çolak, b. 313: 149)

Eger vardur heves cānında yitgil

Oḫıram tāze kışsa *gūş dutgil* (Çolak, b. 854: 189)

Züleyhā çünki geldi ‘aklı hūşa

Kidutdı dāyeniñ pendini gūşa (Çolak, b. 1228: 217)

Didi ki *dutuñuz sözüñ[i] gūşa*

Yapun bir ev benim çün çār-kūşe (Çolak, b. 1368: 228)

Didi Yūsuf ne görmışdür bilürem

Ḳulağ dutgil saña ma‘lūm kıluram (Çolak, b. 1759: 257)

Ḳulağ dutdı aña o ḫūsn ile ḫūb

Pes aından didi yā evlād-ı Ya‘ḳūb (Çolak, b. 2423: 306)

Pes oından mīli Yūsuf tāsa çaldı

Ḳulağ dutdı yine bir lahza ḳaldı (Çolak, b. 2437: 306)

Kanını içmek: Birinin öldürülmesi anlamına gelmektedir (Çetinkaya, 2009: 240).

Birisinden gider ki bire ḳaça

Ki ol daḫ ḳaşd ider ki *ḳanın iče* (Çolak, b. 511: 163)

Didi Mālik bular *ḳanıñ iče*ler

Ki satdılar seni senden ḳaçarlar (Çolak, b. 1119: 209)

Kanı gitmek: Çok zayıflamak, halsiz düşmek.

Yehūzā’nıñ bu işde yandı cānı

Tutuşdı bağı *gözden gitdi ḳanı* (Çolak, b. 633: 171)

Ki düşdi ‘aşḳ odına yandı cānı

Dün ü gün inden *gitdi ḳanı* (Çolak, b. 869: 190)

Kanı kurumak: Çok usanmak, çok bıkmak. Bitkin, yorgun, cansız duruma düşmek (TDK).

Ḳurudı ḳan damarlar oldu hem-süst

Be-ğāyet oldı pîr bî-hîz ü bî-cüst (Çolak, b. 27: 127)

Ki onuñ firqatinde yandı cānım

Qurumuşdur damarlar içre kanım (Çolak, b. 804: 185)

Kan dökmek: Kan çıkmak; cinayet işlemek (Tokat, 2014: 16).

Yehūzā men‘ idüp kırtardı anı

Buları kıymadı ki *töke kanı* (Çolak, b. 2440: 307)

Murada ermek: İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek (TDK).

Faķîre raķm kılgil seń burada

Ki ferdā *irişesin sen murada* (Çolak, b. 197: 140)

Murada irdi çünkü şeyh-i fānî

Vedā‘ itdi İlāh’a virdi cānı (Çolak, b. 673: 175)

Ki onı hāc evine aldı geldi

Muradın dapdı hācca secde kıldı (Çolak, b. 1312: 224)

Kanlı gözyaşı dökmek: Çok fazla ağlamak.

Ağaçıla dögerlerdi başını

Tökerdi gözlerinden kan yaşını (Çolak, b. 514: 163)

Baķar Yūsuf bularuñ yüzlerine

Dolar ol kanlu yaş gözlerine (Çolak, b. 576: 167)

Gider Ya‘ kûb bî-hûş kendözinden

Hem āķir kan ile yaş gözinden (Çolak, b. 721: 178)

Vedā‘ itdi Yūsuf girdi yola

Gözine *kanlu yaşlar dola dola* (Çolak, b. 1131: 210)

Seniñ hecriñle ol eyler fiğānı

Gözinden aķıdur yaş ile kanı (Çolak, b. 1642: 249)

Bu nev‘ ile be-ğāyet ağladı ol

Yüzine *tökdi kanlu yaşını* bol (Çolak, b. 2188: 288)

Lahz-ı dilden koymamak: Gönlünden ayırmamak, daima sevmek. Sürekli birinden bahsetmek.

Sever ‘İyşî İshāk cān ü dilden

Ana Ya‘kūbı *koymaz lahız-ı dilden* (Çolak, b. 40: 128)

Atası besledi yüz cān ü dilden

Ki *koymaz Yūsuf adın lahız-ı dilden* (Çolak, b. 146: 135)

Severdük biz dağ anı cān ü dilden

Adını *koymaz idük lahız-ı dilden* (Çolak, b. 2018: 276)

Gözünü üstünden ayırmamak: Deyimi Türkiye Türkçesinde “gözünü ayırmamak”, “gözden kaçırmamak”, “gözden kaybetmemek” deyimleri ile benzer anlamdadır (Duman, 2017: 119).

Gözümden bir dem onu koymazam men

Cemāline baḥuban doymazam men (Çolak, b. 394: 154)

Gözinden Yūsuf[ı] bir lahza koymaz

Cemāline baḥuban hiç doymaz (Çolak, b. 1321: 225)

Rengi solmak/sararmak: Bir sebepten ötürü ansızın yüzün, renginin beyazlaşması.

Birisi çeñi oldı biri zeñi

Sarardı Yūsuf’uñ ez-tırs rengi (Çolak, b. 629: 172)

Buları göricek teğayyür[i] boldı

Zi-ḥavf gül yanağı *rengi soldı* (Çolak, b. 1073: 205)

Yüzin gördükçe şevki artar oldı

Züleyhâ’nıñ sarardı *rengi soldı* (Çolak, b. 1328: 225)

İrişdi ehl-i Mısr’a kaḥt u tengî

Sarardı açlığ ile halk rengi (Çolak, b. 1852: 264)

Özünü oda yakmak: Çok acı çekmek.

Munı didi Yūsuf yüzine baḥdı

Ki ḥasret *odına cānını yaḥdı* (Çolak, b. 408: 155)

Siyahı yüze vurmak: (Birinin) Ayıbını yüzüne vurmak.

Bağışlasıñ maña ol bu günāhı

Menüm yüzüme urmasun siyāhı (Çolak, b. 2589: 316)

Sözüne doymamak: Birinin sohbetinden asla bıkmamak, hoşlanmak.

Ayırmaz bir dem anı kend'özinden

Ki doymaz Yūsuf'ıñ şîrîn sözinden (Çolak, b. 200: 140)

Tūrunadüşmek: Birileri tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek (TDK).

Danişcün bir yire derildi ħamı

Ki şeytāntūrına düşdi ħamı (Çolak, b. 330: 150)

Gezerdi kaygulu şām ü seher-gāh

Bularıñ tūrına düşdi o nā-gāh (Çolak, b. 767: 182)

Vatan kılmak: Bir yeri memleketi olarak kabul etmek.

Cihānda Şām ol *kıldı vañan ħūb*

Ki anda duttı ülfet cān ü ten ħūb (Çolak, b. 5: 126)

Gelüben bir arayı kıldı mesken

Vatan kıldı orayı cān ile ten (Çolak, b. 119: 134)

Yaprak gibi titremek: Çok korkmak.

Varağ teg titrer idi gül vücūdı

Bular hiç bāb oña kılmazdı cūdı (Çolak, b. 517: 163)

Yüreği oynamak: Çok korkmak.

Yüreği oynadı 'aklı yüridi

Vücūdı titredi cānı eridi (Çolak, b. 2599: 317)

Yüz çevirmek: Gösterdiği ilgiyi kesmek. Utançtan başını çevirmek (TDK).

Nebî oğlanları kurt sözlerini

İşdüben çevürdi yüzlerini (Çolak, b. 836: 187)

Ki menden yüziñi döndürmegil sen

Saňa kıldım fedâ men cân ile ten (Çolak, b. 1391: 230)

Yüz döndürmek: Karşı çıkmamak, itaat etmek.

Didi Yûsuf bu emre men muţî‘yim

Ki yüz döndürmezem şanma menî‘yem (Çolak, b. 1500: 238)

Yüzü kara olmak: Sahibine utanç verecek cinsten kusur, hata ve yanlış davranışlara konulan ad, sık kullanılan bir deyimdir (Çelikes, 2020: 94)

Ki ferdâ olmayasñ yüzi kara

Dağı düşmeyesñ cürm ile nâra (Çolak, b. 851: 189)

Biz ondan oluruz hâyin bu doğru

Şamumuz oluruz ol dem siyeh-rû (Çolak, b. 559: 167)

Yüzü kızarmak: Utanmak.

Züleyhâ şermsâr oldu erinden

Kızardı yüzi ter oldu derinden (Çolak, b. 1409: 231).

1. 6. Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevîsi’nin Kur’an-ı Kerîm’deki Yûsuf Sûresi ile Mukayesesi

Bu bölümde Kur’an-ı Kerîm’deki Yûsuf sûresi ile, konusunu bu sûrede geçen kıssadan almış. Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi muhteva açısından karşılaştırılmıştır. Kur’an-ı Kerîm’de 12. sûre olan ve 111 ayetten oluşan Yûsuf sûresinde Hz. Yûsuf’un karşılaştığı sıkıntılardan ve bunlara karşı gösterdiği sabırdan bahsedilerek iman edenler için öğütlerde bulunulmuştur. Mukayese yapılırken önce ayet numarası ve ilgili ayetler Diyanet İşleri Başkanlığı Diyanet Kur’an Portalı’ndan yararlanılarak verilmiş daha sonra mesnevideki ilgili bölüm alıntı yapılarak aradaki benzerlikler veya farklılıklar gösterilmeye çalışılmıştır. Şemsî’nin Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinde, Yûsuf sûresi 1, 2, 3, 6, 7, 15, 21, 22, 26, 34, 35, 38, 39, 52, 53, 57, 59, 61, 62, 66, 71, 72, 74, 75, 88, 89, 97, 98, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111. ayetleriyle ilgili bahis bulunmamaktadır.

1-3. Elif-lâm-râ. Bunlar apaçık kitabın âyetleridir. Anlayabilesiniz diye biz onu Arapça bir Kur’an olarak indirdik. Biz bu Kur’an’ı sana vahyetmekle (başka konular yanında) en güzel kıssayı da anlatıyoruz. Gerçek şu ki, sen daha önce bunları bilmiyordun.

4. Bir gün Yûsuf, babasına demişti ki: “Babacığım! Ben rüyamda on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederken gördüm.”

Tıpkı Kuran’da olduğu gibi Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinde de Yûsuf, rüya gördükten sonra babasına rüyasını anlatır:

Didi ki yâ nebî olgil haberdâr

Ki gördüm uyğuda bâ-emr-i Cebbâr

Ki gördüm mâh ile hûrşîd-i tâbân

Dağı on bir kevâkib cümle yeksân

Menüm hüsnüme kıldı secde-vârî

Ki kıldı kâmusı ikrâr-ı vâri (Çolak, b. 230-232: 143)

(Yûsuf): “Ey peygamber (Hz. Ya’kûb)! Haberdar ol ki Allah’ın emri ile uyku da gördüm.” dedi. Rüyamda parlak güneş ile ayı ve on bir yıldızın hepsini gördüm. Benim güzelliğime hepsi secde kılıp (iktidarımı) kabul etti.

5. Babası, “Yavrucuğum” dedi, “Rüyayı sakın kardeşlerine anlatma, sonra sana tuzak kurarlar! Çünkü şeytan insana apaçık bir düşmandır.”

Mesnevide Ya’kûb, Yûsuf’un başına geleceklerini biliyormuş gibi rüyasını kardeşlerine anlatmaması konusunda onu uyarır:

Didi kardaşlarıñdan gizle düşi

Olara dime zinhâr sen bu işi

Mebādâ oñlara düşüñ diyesin

Ki dañla sen peşîmânlık yiyessin

Mebādâ ki bilüben fikr ideler

Saňa çoğ hîle birle mekr ideler

Ki şeytân kıla cādū ol zamānı

Saňa keyd ideler rûh-ı revānı

Olar fikr ideler ol demde fâsid

Saňa kardaşlarıñ pes ola hâsid

Bu düşüñ ta’bîrin oñlar duyalar

Ki şeytân sözine oñlar uyalar
Saña kaçd ideler ol dem hevâyî
Maña bildüreler derd ü belâyî
Didi zinhâr söziñi eyle pinhân
Ki sırrı fâş idenler kaldı hüsrân
Ki saħla sırrıñı kendöziñ ile
Ki gizle gördüğini göziñ ile
Ki kimse katna sırrıñ kılmağil fâş
Ki sırrı fâş idenler oynadur baş
Ki sırr saħla olasın sırma mahrem
Ki sırr fâş itmege sen urmagil dem
Hemîşe sırr ile yoldaş bolgil
Hemîşe sırma sen sırdaş olgil (Çolak, b. 283-294: 146-147)

(Ya'kûb): "Aman ha, kardeşlerinden bu düşü sakla! Onlara bu olayı anlatma. Eğer kardeşlerine bu düşünüyü söylersen ileride pişman olursun. (Rüyayı) öğrenirlerse sana hile yapıp, tuzak kurarlar. O zaman şeytana uyarlar, böylece sana tuzak kurarlar. Onlar, o zaman fesat düşünüp, seni çok kıskanırlar. Onlar, bu düşün tabirini duyarlarsa şeytanın sözüne uyarlar. O zaman canına kast etmek isterler, beni dert ve sıkıntıya boğarlar. Sözünü gizli tut zira sırrını aşikâr edenler hüsrana uğradılar. Sırrını kendine sakla, gözünün gördüğünü gizli tut. Kimseye sırrını söyleme. Zira sırrını açık edenlerin başı belaya girer. Sırrını saklayıp sırrına mahrem ol. Sırrı aşikâr edip, ondan bahsetme. Her zaman sırrına yoldaş ve sırdaş ol.

6-7. *Anlaşılan böylece rabbın seni seçecek, sana rüyada görülenlerin yorumunu öğretecek ve daha önce ataların İbrâhim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi sana ve Ya'kûb soyuna da nimetini tamamlayacaktır. Kuşkusuz rabbın çok iyi bilendir, hikmet sahibidir." Andolsun ki Yûsuf ve kardeşlerinde, almak isteyenler için ibretler vardır.*

8. *Hani kardeşleri demişlerdi ki: "Yûsuf ile öz kardeşi babamızın gözünde bizden daha değerli. Halbuki bizim sayımız daha çok. Şüphesiz ki babamız apaçık bir yanılğı içinde!*

Mesnevide Kardeşlerin arasında Yûsuf'a karşı kıskançlık artar. Çünkü babası, Yûsuf ve Bünyamin'e daha fazla sevgi göstermektedir:

Didiler ki çekerüz derd ile ğam

Velî Yûsuf ata kıatna mükrem

Belâ bizde ki ol onda şafâda

Cefâ bizde velî oldur vefâda

Kamu iş işlerüz biz bilgilüdür

Ata kıatında Yûsuf sevgilüdür

Çekerüz miħnet ü derd ü belâyı

Ata kıatında Yûsuf kıadr-ı 'âlî

Bizi kıoyup oña ikbâl eyler

Bizi kıoyup oña ikmâl eyler

Atamız nefsinin vardur zevâli

Çü oldur böyle şalur bu ħışâli (Çolak, b. 324-329: 350)

(Üvey kardeşler): "Biz dert ile sıkıntı çekeriz ancak babamız katında Yûsuf daha değerlidir. Bela bizdeyken sefa ondadır, cefayı biz çekerken vefayı Yûsuf görür. Bütün işleri biz yaparız (babamız) bunu bildiği halde Yûsuf'u daha çok sever. Dert, bela ve sıkıntıyı biz çekeriz (lakin) babamız katında Yûsuf kıymet sahibidir. Bizi bırakıp Yûsuf'a mutluluk verir, onun eksikliklerini giderir. Babamız nefesine yenik düşmüştür zira bu davranışları yaptıran odur."

9. Yûsuf'u öldürün veya onu (uzak) bir yere atın ki babanızın teveccühü yalnız size kalsın! Ondan sonra da (tövbe ederek) iyi kimseler olursunuz!"

Mesnevide Yûsuf'un babalarının katında daha değerli oluşunu içeren kardeşler, Yûsuf'u öldürme kararı alır:

Kıluban ittifâk dağıldılar tîz

Didiler Yûsufı öldürelüm biz

Çü onı öldü[r]üben la'net idevüz

Ki bir yirde kıoyubanı gidevüz (Çolak, b. 331-332: 150)

Yûsuf'u öldürelim diyerek, ittifak kurup dağıldılar. Onu öldürüp lanet edelim ya da bir

yere bırakıp gidelim.

10. Onlardan biri, “Yûsuf’u öldürmeyin, eğer mutlaka yapacaksanız, onu (kör) kuyunun dibine bırakın. Nasıl olsa gelip geçen kervanlardan biri onu bulup alır.” dedi.

Mesnevide Yehudâ, Yûsuf’un haline üzüldü ve onu öldürmektense kuyuya atmayı teklif eder. Böylece Yûsuf’u bir kervâncının bulup onu köle olarak alacağını düşünür:

Aparîñ Yûsuf’ı bir çâha salın

Kesilür mâcerâsı kıl u kâlîñ

Salîñ dir bir kuyu dibine onı

Ki Yûsuf eyler onda âh ü fiğânı

Revâ gördi kâmusı bu kelâmı

Görîñ şol Yûsuf-ı mazlûm gulâmı (Çolak, b. 562-564: 143)

(Yehuza): “Yûsuf’u götürün bir kuyuya atın (böylece) başından geçenleri kimseye anlatamaz. Onu bir kuyunun dibine salın. Yûsuf, orada ağlayıp inlesin.” dedi. Hepsi bu planı uygun buldu. Şu zavallı Yûsuf’un haline bakın.

11-12. Dediler ki: “Ey babamız! Niçin Yûsuf hakkında bize güvenmiyorsun? Oysa biz onun iyiliğini isteyen kimseleriz. Yarın onu bizimle beraber (kıra) gönder de bol bol yesin içsin, oynasın; onu mutlaka koruruz.”

Mesnevide Babaları, Yûsuf’u onlarla göndermek istemez. Bu yüzden kardeşler, Ya’kûb’u onlara güvenmesi konusunda ikna etmeye çalışır. Kardeşler, babalarına kendilerine güvenmelerini ve Yûsuf’u onlarla oynamaya göndermelerini istemektedir:

Didiler yâ ebâ sen nişe bî-hem

Degülsin Yûsuf’a bizden emîn hem (Çolak, b. 371: 153)

Didiler yâ ebâ olgîl [sen] âgâh

Bugün kıl Yûsuf’ı sen bize hem-râh

Varalı yazıda bir lu‘b ideli

Nice bir hânımuza ta‘ab ideli

Ki Ken‘ân yazısında oynayalum

Varuban yir yüzinde kaynayalum (Çolak, b. 381-383: 153-154)

Didiler yâ ebâ bizüm kâmumuz

Yakîn bilgil ki Yûsuf nâşihıyuz (Çolak, b. 385: 154)

(Kardeşler): *“Ey baba! Sen niye bize güvenmiyorsun da Yûsuf’u bize emanet etmiyorsun. Bugün Yûsuf bize yoldaş olacak haberin olsun. Ovaya gidip biraz oynayalım. Babamıza sıkıntı vermeyelim. Ken’ân Ova’sına gidip oynayalım, oraya varınca eğlenelim. Şüphesiz bil ki, hepimiz Yûsuf’a nasihat veren kişileriz.”*

13. Babaları, *“Doğrusu onu götürmeniz beni endişelendiriyor; farkında olmadığınız bir sırada onu kurt yer diye korkuyorum” dedi.*

Mesnevide Ya’kûb, oğullarının tüm ısrarlarına rağmen Yûsuf’u onlarla göndermek istemez. Yûsuf’un gördüğü düştten yola çıkarak Yûsuf’u kurt yer diye korkar. Bu endişesini dile getirerek Yûsuf’u kardeşleriyle yalnız bırakmak istemez:

Ki kôrham varasız koyuna siz

Olasız onda meşgûl oynasız

Metâ’îñiz katında Yûsuf ola

Ki yalguz kıla bağa sağa sola

Siz onda olasız gâfil be-yek-bâr

Kıla Ken’ân’da yalguz zâr-nâ-zâr

Ne ki Ken’ân’da onı yiye bir zî’b

Çekem derdinde onuñ dürlü ta’zîb (Çolak, b. 404-407: 155)

Korkuyorum ki siz koyunların yanına varınca, oyun ile meşgul olursunuz. Yûsuf, eşyalarınızın yanında yalnız kalınca sağa sola bakar. Siz orada hepiniz gafıl olunca Yûsuf, Kenân’da yalnız ve perişan kalır. Ken’ân’da onu bir kurt yese onun derdinden türlü azap çekerim.

14. Dediler ki: *“Biz böylesine kalabalık iken onu kurt yerse o zaman gerçekten bize yazıklar olsun!”*

Mesnevide kardeşler, babaları Ya’kûb’u ikna etmek için türlü şeyler söylerler. Hiçbir şeyin ona zarar veremeyeceği konusunda söz verirler:

Kamumuz Yûsuf için hâzırız biz

Ki niçün sen olursın eşk-i hûn-rîz

Bir ulû cem’ olup giderüz yabana

Ki ondan olmazuz gâfil ebâna (Çolak, b. 436-437: 158)

Hepimiz Yûsuf'u korkumak için hazırız. Neden bu kadar üzülüp ağlıyorsun ki. Büyük bir kalabalık halinde gzmeye gidiyoruz. Baba onu yalnız bırakmayız.

15. *Onu götürüp (kör) kuyunun dibine bırakmaya ittifakla karar verince bunu yaptılar. Onlar farkında değilken biz de Yûsuf'a vahyettik ki, “Onlara bu yaptıklarını elbet bir gün anlatacağız.”*

16. *Akşam ağlayarak babalarına geldiler.*

Mesnevide kardeşler, Yûsuf'u kuyuya attıktan sonra babalarını ikna etmek için yalan yere ağlayıp ah vah ettiler:

Salalar Yûsuf'ı kuyu dibine

Varup yalan diyeler hem ebine (Çolak, b. 568: 167)

Çü nezdik oldılar eve şabin-gâh

Şamusı itdiler feryâd ilen âh

Şamu eylediler feryâd ü zârı

Şamu Yûsuf diyüp ağladı varı (Çolak, b. 708-709: 178)

(Kardeşler) Yûsuf'u kuyunun dibine saldıktan sonra gidip babalarına yalan söylerler. Akşam vakti eve yaklaştıklarında hepsi ah u vah ettiler. Hepsi, feryat figan edip ‘Yûsuf’ diyerek ağladılar.

17. *“Ey babamız! Biz yarış için uzaklaşmış, Yûsuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık; onu kurt yemiş! Ama doğru söylemiş olsak da sen bize inanmazsın” dediler.*

Yûsuf'u kuyuya atan kardeşler, eve vardıklarında babalarına ne söyleyeceklerini planlar:

Diyelüm atamuza olgil âgâh

Ki yidi Yûsuf'ı bir zî'b nâ-gâh

Alet katında koyduḡ anı girü

Özümüz yüridük bir dem ilerü

Onuñ hâlinden olmaduḡ haberdâr

Ki geldi başımuza kâr-ı düşvâr

Metâ' katında koyduḡ çünkü onı

Yidi zî'b onı biz kılduḡ ziyânı (Çolak, b. 698-701: 177)

Didiler yâ ebâ it bizi taşdîk

Velik doğru dimezsın eyle tahkik (Çolak, b. 732: 180)

Atamıza: “Haberdar ol ki, bir kurt ansızın Yûsuf’u yedi.” diyelim. Onu geride eşyaların yanında bırakıp biraz ileriye doğru yürüdük. Onun durumundan haberdar olmadık. O zaman başımıza bu kötü olay geldi. Onu eşyaların yanına bıraktığımız için, kurt onu yedi. Bunun suçlusu biziz. Ya baba! Bize inan, dediklerimizin doğru olduğuna inanmıyorsan araştıır.” dediler.

18. *Gömleğinin üstünde uydurma bir kan izi de gösterdiler. Ya ‘kûb, “Hayır! Nefsiniz sizi kötü bir iş yapmaya sürüklemiş; artık (bana düşen) güzelce sabretmektir. Anlattığınız şeyler karşısında, kendisine sığınılacak olan ise ancak Allah ’tır” dedi.*

Mesnevide kardeşler planlarını uygulayıp babalarına anlatmaya başlarlar:

Önine şaldılar gönleği kanlu

Hanı Ya ‘kûb şimdi kıla cânlu (Çolak, b. 730: 179)

‘Aceb ki nefsiñiz sevdâ kılupdur

Siziñ üstüñize gavğa kılupdur

Nedür tedbîr şabr itsem gerekdür

Dil-i gamgîne cebr itsem gerekdür (Çolak, b. 755-756: 181)

Ya ‘kûb ’un önüne kanlı gömleği bırakınca Ya ‘kûb üzüntüden mahvoldu. Acaba nefsiniz sizin gözünüzü kör etti de o yüzden mi kavgaya tutuştunuz. Aslında doğru olan bu olaya sabretmektir. Kederli gönlümü buna zorlamalıyım.

19. *Derken bir kervan geldi, sucularını gönderdiler, adam kovasını kuyuya saldı; “Müjde! İşte bir oğlan çocuğu!” diye bağırdı. Onu alıp bir ticaret malı olarak sakladılar. Allah onların yaptıklarını çok iyi biliyordu.*

Mesnevide kervancının kuyuya saldığı kovanın içine giren Yûsuf, hem kervancının hayatını hem de kendi hayatını değiştirir:

Çü gördi onı and virdi revânî

Didi kimsiñ ne yirlü di nişânı (Çolak, b. 886: 191)

Bulardan Mâlik’iñ çün kırhdı cânı

Yaşarmışken çıhardılar tiz onı (Çolak, b. 1070: 205)

(Kervancı) Onu gördüğünde hemen ona soru sordu. ” Kimsin? Kimlerdensin? Nerelisin? söyle.” dedi. Kervancı Malik, Yûsuf’u canlı bir şekilde çıkardı orada bekleyen üvey kardeşleri görünce korktu.

20. (Mısır’da) onu yok pahasına, birkaç dirheme sattılar. Zaten ona pek değer vermemişlerdi.

Mesnevide kardeşleri Yûsuf’u kuyuya attıktan sonra uzaktan Yûsuf’u gözetlerler. Kervancı Yûsuf’u kuyudan çıkarınca kardeşler, Yûsuf’u kervancıya satmaya karar verirler:

Satarlar Yûsuf’ı ihvetleri bil

İşidübeñ sirişkiñ eylegil Nîl

Bulara didi Mâlik ki geliñiz

Bu kûlî cem‘ ile maña satıñız (Çolak, b. 1091: 207)

Çü Mâlik bey‘e geldi açdı boğça

Didi ki var menümle sūd aqçe

Bu sūd aqçeye bunlar rāzı oldı

Bularuñ bey‘ine Hâkk kâzı oldı

Kim eydür on yedidür sūd-ı dirhem

Kim on diyer kimisi didi on hem

Bu aqçe gör ki ol demde ne idi

Ki miñ dört dağı yüz bir altun idi (Çolak, b. 1103-907: 165)

Kardeşleri Yûsuf’u sattılar. Bunu duyanlar çok gözyaşı döktüler. Malik; “Kardeşlere bu köleyi bana satın.” dedi. Malik, bohçasını açtı.” Bu köle ne kadardır? Benim az param var.” dedi. Bu az paraya bunlar razı oldu. Bunların pazarlığına Allah, şâhit oldu. Kimisi bu paraya on yedi kimisi on dedi. O zaman bu para ne kadardı bin dört yüz akçe bir altın eder idi.

21-22. Onu satın alan Mısırlı adam karısına, “Ona değer ver, güzel bak! Umarım ki bize faydası dokunur veya onu evlât ediniriz.” dedi. İşte böylece Yûsuf’a orada bir yer sağladık ve bunu (rüyada görülen) olayların yorumunu ona öğretelim diye de yaptık. Allah, emrini yerine getirmeye kâdirdir. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler. Yûsuf

olgunluk çağına erişince, ona hikmet ve ilim verdik. İşte güzel davrananları biz böyle mükâfatlandırırız.

23. *Evinde bulunduğu kadın, onunla birlikte olmak istedi. Kapıları iyice kapattı ve “haydi gel!” dedi. O da “Hâşâ, Allah’a sığınırım! Kocan benim velînimetimidir, bana iyilik edip evini açtı. Gerçek şu ki zalimler iflah olmaz!” dedi.*

Mesnevide Malik tarafından Mısır âzizine satılan Yûsuf artık Mısır’da Züleyhâ’nın yanında yaşamaktadır. Züleyhâ’nın Yûsuf’a karşı olan ilgisi gün geçtikçe artmaktadır. Artık duygularını kontrol altına alamayan Züleyhâ, Yûsuf’a duygularını söyler ancak Yûsuf Züleyhâ’ya karşılık vermez:

Çağırdı Yûsuf[1] ol hâzretine

Düşüpdür cân onuñ hurkâtine

Çü girdi Yûsuf ol dem içeriye

Züleyhâ bağladı bâbı girüye

Çü Yûsuf girdi ol cennet serâya

Ki geldi durdu onda bir araya (Çolak, b. 1382-1384: 229)

Didi sahlâ meni bâr-i Hudâyâ

Ki kıldı ilticâyı Kibriyâ’ya (Çolak, b. 1386: 230)

(Züleyhâ), Yûsuf’u huzuruna çağırdı. Onun içine aşk ateşi düştü. Yûsuf içeri girdiği zaman Züleyhâ, kapıyı arkadan kilitledi. Yûsuf, o cennete benzeyen saraya girdiğinde, gelip onun yanında durdu. (Yûsuf): “Koru beni yüce Allah’ım.” dedi. Bu şekilde Allah’a sığındı.

24. *Kadın onu kesinlikle arzulamıştı; eğer rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadını arzulardı. Böylece onu, kötülükten ve ahlâksız bir iş yapmaktan uzak tutmak istedik. Şüphesiz o samimi kullarımızdandı.*

Mesnevide Züleyhâ’nın isteklerine karşı savunmasız kalan Yûsuf, bir anlık hataya düşüp Züleyhâ’ya meyledecekken Allah’ın emri ile Yûsuf, Züleyhâ’ya boyun eğmez:

Ki yalvardı Züleyhâ onda haylî

Tamâmet kıldı Yûsuf oña meyli

Nigehân geldi bürhân-ı İlâhî

Didi ki kılma Yûsuf bu günâhı

Bu demde olma Yûsuf Hakk’a ‘âşî

Hazer kıl eyleme şimdi me'âşi (Çolak, b. 1401-1403: 231)

Züleyhâ, ona çokça yalvardı. Yûsuf, ona karşı olan ilgisini kesti. Ansızın Allah'ın emri geldi ve "Yûsuf, bu günahı işleme." dedi. Şimdi Allah'a karşı âsi olma. Kork, Allah'a karşı gelenlerden olma!

25. *İkisi de kapıya doğru koştular. Kadın onun gömleğini arkadan yakalayıp yırttı. Kapının önünde kocasıyla karşılaştılar. Kadın kocasına dedi ki: "Senin ailene kötülük etmeye kalkışanın cezası, ancak zindana atılmak veya ağır fiziksel cezaya çaptırılmak olmalıdır."*

Mesnevide Allah'ın emrini duyan Yûsuf Züleyhâ'dan kaçarak kapıya doğru koşar açılan kapıyı açınca âziz ile karşılaşır:

Çü bildi Yûsuf onı döndi girü
Züleyhâ duru taht üstünde irü
Züleyhâ gördi Yûsuf kaçır oldu
Ki her bâba irişdi açır oldu
İrişdi tâ ki ol daşra kapuya
Züleyhâ irdi ol dem mâh-rûya
Ki dutdı dâmenini girüsinden
Anı çekdi yırttı yarusından
Açıldı kapular çıhdılar ân gâh

Yoluhdılar bular sultâna nâ-gâh (Çolak, b. 1404-1408: 231)

Yûsuf, Züleyhâ'nın niyetini anlayınca geri döndü. Züleyhâ tahtın üstünde ayakta durdu. Züleyhâ, Yûsuf'un kaçtığını gördü. (Yûsuf) kaçarken bütün kapıları açtı. Yûsuf dış kapıya vardığında Züleyhâ, ay yüzlüye (Yûsuf) yetişti. Züleyhâ, Yûsuf'un arkasından göleğini tuttu ve çekip yarısını yırttı. Bütün kapılar kapılar açılınca ansızın sultana rastladılar.

26. *Yûsuf, "Asıl kendisi benimle birlikte olmak istedi" dedi. Kadının akrabasından biri şöyle bilirkişilik yaptı: "Eğer (adamın) gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir; adam yalancıdır.*

27. *Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir; adam doğru söylemektedir."*

Mesnevide âziz ile karşılaşan Yûsuf ve Züleyhâ ne yapacağını şaşırırlar. Züleyhâ,

korkarak Yûsuf'a iftira atar. Ancak Yûsuf'un henüz 40 günlük olan bebek şâhidi vardır:
Didi ki pâdişehi 'abd-ı 'iberî

Maña kaçd idübeni kıldı cebrî (Çolak, b. 1411: 231)

Var idi bir şabî ol evde iy şâh

Bularnî işine olmışdı āgāh

Velî yoḥ lîken onda varidi çün

Tamām olmuş onuñ 'ömrine kırk gün

Götürdi ol şabîni 'abd-ı vâhid

Didi budur benim çün onda şâhid

Getürdiler şabîni tā meyāna

Zi-ḳudret gör ki ol geldi zebana

Şabîniñ çünki fetḥ oldu zebanı

Didi görüñ pirāhinde nişānı

Pirāhen yırtığına ḥükm idüñiz

Ki ḥansı doğrudur anda biliñiz

Öñinde olsa diyer Yûsuf yalan

Girüdeyse Züleyhâ kıldı bühtān (Çolak, b. 1421-1427: 232-233)

Padişâha (Züleyhâ): "Bu İberi köle bana zorla kastetti." dedi. Ey âziz, bu evde bir bebek vardı. Bunların olayına şâhit olmuştu. Doğrusu yok ancak orada vardı çünkü o kırk günlüktür. O biricik köle (Yûsuf), o bebeği getirdi ve "Benim oradaki şâhidim budur." dedi. Bebeği ortaya getirdiklerinde o, Allah'ın kudreti ile bebek dile geldi. Bebeğin dili açıldı ve "Gömlekteki nişana bakın. Gömleğin yırtığına göre hükmedin hangisi doğru söylüyor anlarsınız. Eğer gömlek önden yırtılmışsa Yûsuf, arkadan yırtılmışsa Züleyhâ, yalan söylüyor." dedi.

28. Aziz, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce şöyle dedi:
"Anlaşıyor ki bu iş, siz kadınların bir entrikasıdır. Sizin entrikanız çok tehlikelidir."

Mesnevide de gömlekteki yırtığa bakan âziz, kabahatin Züleyhâ'da olduğuna hükmeder:

Nazar kıldı 'azîz pes ilerüden

Ki gördi gönlegi yırtuḡ girüden

Çü böyle gördi ‘azîz kıldı taşdık
Züleyhâ’dan günâhı bildi taḥkîk (Çolak, b. 1430-1231: 233)

Züleyhâ’ya nazar kıldı didi şâh

Ki keydindür seniñ men oldum âgâh

Nisânıñ keydi a‘zamdur yakîn bil

Ki şeytân çengidür ondan hâzer kıl (Çolak, b. 1433-1434: 185)

Âziz, uzaktan gömleğe baktı ve gömleğin arkadan yırtıldığını fark etti. Gömleği böyle görünce (Yûsuf’u) onayladı. Züleyhâ’nın suçlu olduğunu anladı. Züleyhâ’ya bakıp “Bu senin tuzağındır, anladım. Kadınların tuzağı çok büyüktür. Şeytanın işidir, ondankork.

29.” *Yûsuf! Sen bunu olmamış say. (Kadına:) Sen de günahının affını dile; çünkü sen günahkârlardan oldun.”*

Mesnevide âziz, olaya şâhit olanların yaşananları kimseye anlatmamaları konusunda uyarır:

Pes ondan Yûsuf’a kıldı nazarnı

Didi Yûsuf bu sözden kıl hâzerni

Ki kimse kıatna dime bu havâli

Ve ger yoḥsa çekersiñ infi‘âli

Bu sırrı fâş kılma kıl nihânî

Ki âḥir görmeyesiñ tâ ziyânı

Züleyhâ’ya pes ondan didi ol şâh

Günâhından digil estağfiru’llâh

Ki Yûsuf doğrudur senden ḥaṭâdur

Ki kıl tövbe Ḥudâ şâḥib-‘itâdur (Çolak, b. 1435-1239: 233-234)

Daha sonra (âziz) Yûsuf’a bakıp “Yûsuf, bu sözden sakın. Kimseye bu olaydan bahsetme yoksa cezayı çekersin. Bu sırrı sakla, açık etme böylece sonunda ziyana uğramazsın. Daha sonra Züleyhâ’ya günahından dolayı Allah’a tövbe et.” dedi. Zira Yûsuf doğru, sen ise hatalısın. İhsan sahibi Allah’a tövbe et.

30. Şehirdeki bazı kadınlar, “Aziz’in karısı, hizmetindeki genç ile birlikte olmak istiyormuş; (Yûsuf’un) sevdası kalbine işlemiş! Biz onu gerçekten açık bir sapkınlık içinde görüyoruz” dediler.

Mesnevide Züleyhâ’nın Yûsuf’a duyduğu aşk Mısırlı kadınlar tarafından duyulur. Ve kadınlar, her yerde Züleyhâ’nın dedikodusunu yapar:

Mısır’da onı dilde söylediler

Züleyhâ gıybetini eylediler

Didi pîş-i kes onuñ gıybetini

Didiler yiyiben[i] hem etini (Çolak, b. 1453-1254: 235)

Didiler ki Züleyhâ ‘âşık olmuş

Ki ol ‘İberî gulâma vāmık olmuş

Onuñ cismi ile dolmuş vücûdı

Diler ki ol kûla kıla sücûdı

Esîr olmuş onuñ ‘ışk[1] elinde

Ki Yûsuf’dur onuñ dāyim dilinde

Hubân sevmiş ol ‘İberî gulāmı

Ki onuñla kıılır dāyim kelāmı

Özin kılmış kenîzek ‘İberî kûla

Görün altun ber-â-ber oldu pûla

Zihî bî-neng ü bî-nāmûs ü bî-‘âr

Ki eyler ‘İberî kûl kendüye yâr (Çolak, b. 1457-1462: 235)

Mısır’da Züleyhâ dilden dile dolaştı onun gıybetini ettiler. Arkasından konuştular. Bundan ötürü onun etini yediler. (Hucurât 12. ayet.) (Kadınlar): “Züleyhâ o İber’î köleye itimat etmiş, âşık olmuş. Onun cismiyle vücudu dolmuş. O, kula secde etmek ister. Yûsuf’un aşkına esir olmuş, onun ismi daima dilindedir. O İberî köleyi sevmiş ve daima onunla kelam etmiş. Kendisini o İberî köleye cariye kılmış. Altın ile pulun değeri birbirine eşit olmuş. Ne güzel! Utanmaz, namussuz ve arsız (Züleyhâ) İberî köle kendisine yar eyler.

31. Aziz'in karısı, kadınların dedikodularını duyunca onlara davetçi gönderdi; yaslanmaları için yastıklar hazırladı ve onlardan her birine bir bıçak verdi. (Kadınlar meyvelerini soyarken Yûsuf'a), "karşılarına çık!" dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce güzelliği karşısında şaşırıp kaldılar. Bu yüzden ellerini kestiler ve "Aman Allahım! Bu bir beşer değil, bu ancak seçkin bir melektir!" dediler.

Mesnevide Züleyhâ'nın kulağına gelen dedikodular nedeniyle Züleyhâ dedidoku yapan kadınlara ders vermek ister ve onlara ziyafet düzenler. Ellerine birer bıçak ve turunç verir. Yûsuf'u içeri çağırdığından Yûsuf'un güzelliğini gören kadınlar şaşkınlıktan turunç yerine ellerini keserler:

Züleyhâ bunlarıñ ğıybet kelâmın

İşitdi cümlesin bildi tamâmın

Müzeyyen eyledi köşk ü kuşûrı

Ki degdiler muraşsa' çoğ sürûrı

Muğannî sâzlar ol hâzır itdi

Dağı kavval def ü nây nâzır itdi

Ziyâfet çün müheyyâ kıldı ni'met

Diler muğtâblarını ide da'vet (Çolak, b. 1477-1480: 237)

Züleyhâ onları çağırdı andan

Ki geldi her birisi bir mekândan

Ki her biri oturdu bir serîre

Batupdur cümlesi nağ ü harîre (Çolak, b. 1488-1489: 237)

Çağırsam tîz gel ilerüye

Disem gitgil yine tîz dön girüye (Çolak, b. 1499: 238)

Bu 'avratlar turuncı aldılar tîz

Ki aldılar bıçağlar ele hem tîz (Çolak, b. 1502: 238)

Çü Yûsuf girdi nâ-geh içerüye

Ki bağıdılar bular ol mâh-rûya

Bularıñ gör ki ol demde varını

Bıçağla doğradı barmağlarını

Bular oldu o demde kamu hayrân

Kamu bî-hûş oluban yatdı yeksân
Bularnî tâ ki ‘aklı geldi başa

Kamusı didi ki ol demde hâşa

Degüldür bu beşer illâ melekdür

Munı her kimse ki görse helâkdür (Çolak, b. 1506-1311: 238-239)

Züleyhâ, bunların dedikodularının hepsini işitti, tamamını öğrendi. Köşk ve sarayı süsledi. Köşk ve sarayı büyük bir sevinçle mücevherlerle süsledi. Hoş sesli sazları hazır etti onun yanında kaval, def ve neyi hazır etti. Dedikoducularını davet etmek istediği için bir ziyafet hazırladı. Züleyhâ, onları çağırdığında her biri bir yerden geldi. O vakit her biri bir tahta oturdu. Hepsi kilim ve ipeğin üzerine oturdu. Çağırdığımda hemen buraya gel, git dediğimde hemen geri dön. Bu kadınlar hemen turuncu ve bıçağı ellerine aldılar. Yûsuf, ansızın içeriye girdiğinde bunlar, o ay yüzlü Yûsuf’a baktılar. Bunların hepsini o zaman gör. Bıçakla parmaklarını kestiler. O zaman bunların hepsi hayran oldu. Sersemleşip yere yattılar. Bunların akılları başlarına geldiğinde, hepsi “Hâşa! Bu insan değil, melektir. Bunu kim görse helak olur.” dedi.

32. Kadın dedi ki: “İşte hakkında beni kınadığınız şahıs budur. Ben onunla birlikte olmak istedim. Fakat o iffetini korudu. Andolsun, eğer kendisinden istediğimi yapmazsa, mutlaka zindana atılacak ve elbette sürünenlerden olacaktır!”

Mesnevide Züleyhâ, dedikodusunu yapan kadınların Yûsuf’u görür görmez ellerini kestikleri için artık kendisini anlayacaklarını düşünür. Kınadıkları şeyi kendileri de yaşamıştır:

Bulara didi n’oldı size neve

Naşîhatde kamu olduñuz üsve

Ki bir kez bahmağ ile bu gulâma

Nişe siz olduñız böyle melâma (Çolak, b. 1517-1518: 239)

Munı señ kahr idüp zindâna salgil

Menüm hayfımnı sen bu kûldan algil (Çolak, b. 1530: 240)

Züleyhâ didi onı çünkü şâha

‘Azîz kaçd eyledi ol yüz-i mâha (Çolak, b. 1532: 240)

(Züleyhâ) Bu kadınlara “Size ne oldu? Hepiniz nasihat vermekte iyiydiniz. Niçin bu köleye bir kere baktığınızda böyle rezil oldunuz?” dedi. (Âzize); “Bunu sen cezalandırıp zindana at. Benim intikamımı bu köleden al.” Dedi. Züleyhâ, Yûsuf’u âzize şikâyet edince ay yüzlü Yûsuf’u cezalandırdı.

33. Yûsuf, “Rabbim! Zindan bana bunların benden istediklerinden daha iyidir. Eğer onların bana kurdukları tuzağı boşa çıkarmazsan, korkarım ki, onlara meyleder ve cahillerden olurum!” dedi.

Mesnevide Züleyhâ ne olursa olsun Yûsuf’un ona meyletmeyeceğini anlayınca onu hapse attırıp cezalandırmaya çalışır. Yûsuf günaha girmektense zindana girmeyi tercih eder:

İşitdi Yûsuf eydür yâ İlâhî

Maña zindân vir virme günâhı (Çolak, b. 1531: 240)

Yûsuf: “Ya Rabbim! Bana zindan ver, günah verme.” dedi.

34-35. Rabbi onun duasını kabul etti ve kadınların tuzağına düşürmedi. Şüphesiz O, herşeyi işitir, pekiyi bilir. Sonunda -kesin delilleri görmelerine rağmen- onu bir zamana kadar zindana atmak (yetkililerce) gerekli ve uygun görüldü.

36. Onunla birlikte zindana iki genç daha girdi. Onlardan biri, “Ben rüyada şarap yaptığımı gördüm” dedi. Diğeri de, “Ben de başımın üstünde bir ekmek taşıdığımı gördüm. Kuşlar ondan yiyordu. Bunun yorumunu bize bildir. Kuşkusuz biz seni bu işleri iyi bilen biri olarak görüyoruz” dedi.

Mesnevide hapse atırılan Yûsuf, hapiste daha önce sultana tuzak kuran ekmekçi ve tuzaktan haberdar olup bunu sultana söyleyen sâki ile tanışır. Ve onların gördüğü rüyayı yorumlar:

Onuñla iki kûluñ böyle sultân

Ki maḥbûs eyledi der-çâh-ı zindân

Birisi sâķî idi biri ḥabbâz

Ki oldılar bular Yûsuf’a hem-bâz (Çolak, b. 1569-1570: 243)

Didi sâķî ki Yûsuf men düşümde

Ki gördüm özimi kendü işimde

Meni gördüm ki da‘vet itdi sultân

Ki vardum ḥazretine şâd u ḥandân

Ki gördüm dahı üç hūşe engūr

Onı bir cāma sohdum eyledüm pūr

Ki virdüm pādişāha nūş kıldı

Bu men-i bî-çāre[yi] dil-hoş kıldı

Pes ondan Yūsuf'a düş didi habbāz

Didi işid menüm rü'yam dahı bāz

Didi gördüm meni sultān çağırdı

Ki ondan bir ulū havān maña virdi

Başımda havān dolu etmek koyarlar

Gelür kuşlar bu etmekden yiyerler (Çolak, b. 1588-1585: 244)

Sultan, Yūsuf'la birlikte iki köleyi de zindana attı. Birisi sâki birisi ise ekmekçiydi. Bunlar Yūsuf ile dost oldular. Sâki, Yūsuf'a; "Rüyamda kendimi işimde gücümde gördüm. Sultanın beni huzuruna davet ettiğini ve karşısında mutlu ve sevinçli olduğumu gördüm. Üç salkım üzümü, bir kadehe koyup doldurduğumu gördüm. (Şarabı) padişāha verdiğimde padişāh onu içti. Zavallı benim gönlümü hoş eyledi." dedi. Daha sonra ekmekçi rüyasını anlattı. Benim rüyamı da dinle." dedi. Sultanın beni çağırdığını sonra bana büyük bir tepsi verdiğini gördüm. Başıma ekmek dolusu tepsi koydular ve kuşlar bu ekmekten gelip yediler.

37. *Yūsuf şöyle cevap verdi: "Size erzak olarak verilecek yemek gelmeden önce, onun yorumunu mutlaka size haber vereceğim. Bu, rabbimin bana öğrettiklerindendir. Şüphesiz ben, Allah'a inanmayan, âhireti de inkâr eden bir kavmin (Mısırlıların) dininden uzak durdum.*

Didi Yūsuf maña bildürdi Allāh

Bilürem ne olur şām ü seher-gāh (Çolak, b. 1602: 246)

Yūsuf: "Allah bana sabah ve akşam vakti ne olacağını bildirdi." dedi.

38-39. *Atalarım İbrâhim, İshak ve Ya'küb'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lütfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmezler. Ey hapishane arkadaşlarım! Çeşit çeşit tanrılar mı, yoksa gücüne karşı durulamaz olan bir tek Allah mı (inanıp bağlanmak için) daha iyi?*

40. *Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında herhangi bir delil indirmemiştir. Hüküm sadece Allah'a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.*

Yûsuf, zindandaki arkadaşlarını Allah'a itaat etmeye davet eder:

Velî didi eyâ aşhâb-ı zindân

Koyuñuz bâtlı oluñ Müselmân (Çolak, b. 1603: 246)

(Yûsuf): “Ey zindan arkadaşlarım! Batılı bırakıp Müslüman olun.” dedi.

41. *Ey zindan arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak; diğeri ise asılacak ve kuşlar onun başından yiyecek. Yorumunu sorduğunuz rüyalarındaki durum (bu şekilde) kesinleşmiştir.”*

Mesnevide Yûsuf, Allah'ın ona bahsettiği yetenekle sâkinin ve ekmekçinin rüyasını yorumlar:

Didi sâkîye Yûsuf olgil âgâh

Çıharuban saña in‘âm ider şâh

Didi habbâze andan ol haberdâr

Çıharuban asarlar seni ber-dâr

Seni asubanı onda koyarlar

Gelür kuşlar dimâğından yiyerler (Çolak, b. 1590-1592: 245)

Yûsuf, sâkiye “Haberdar ol ki şâh, seni buradan çıkarıp sana iyi davranacak.” dedi. Sonra ekmekçiye “Haberdar ol ki seni buradan çıkarıp darağacında asacaklar.” dedi. Seni, asıp orada bırakacaklar ve kuşlar da gelip beynini yiyecekler.

42. *Onlardan, kurtulacağına inandığı kişiye, “Efendinin yanında benden bahset” dedi. Fakat şeytan ona, efendisine Yûsuf’tan söz etmeyi unutturdu. Dolayısıyla Yûsuf birkaç sene daha zindanda kaldı.*

Mesnevide Yûsuf, sâkiden sultanın yanında kendisinden bahsetmesini rica eder ve ondan yardım ister. Ancak Allah, Yûsuf’u kendisi dışında başka birinden yardım istediği için yedi yıl daha hapiste tutarak cezalandırır:

Çü Yûsuf gördi sâkî oldı âzâd

Didi şâhın katında kıl meni yâd (Çolak, b. 1622: 247)

Yedi ıl seň bu zindān içre ğamġın

Ƙalursun gice ğündüz çeşm nemġın (Çolak, b. 1629: 248)

Yûsuf, sâkinin serbest bırakıldığını gördüğünde “Beni şâhın yanında an.” dedi. Yedi yıl boyunca sen (Yûsuf) bu zindanda kederli ve gece ğündüz ağlayarak kalacaksın.

43. Kral dedi ki: “Rüyamda yedi arık ineġin yedi semiz ineġi yediğini gördüm. Ayrıca yedi yeşil ve bir o kadar da kuru başak gördüm. Efendiler! Eğer rüya yorumluyorsanız bu rüyamı da bana yorumlayın.”

Mesnevide sultan, bir gece rüya görür. Rüyasının yorumlanması için herkesi bir araya getirir. Ancak rüyanın yorumunu kimse yapamaz:

İlâh’ın ġudretiyle gör ki nice

Ki gördi ol ‘azîz bir düş[i] gice

Şabâh oldu vü ayıkdı ġalk-ı ġamı

Ƙatına cem’ ġıldı ġâş ü ‘âmı

Pes ondan didi ta’bîr ehline şâh

Ki düş gördüm bu gice oluñ âġâh (Çolak, b. 1725-1727: 255)

Allah’ın kudretini gör bak nasıldır. Âziz, bir gece rüya gördü. Sabah olduğunda bütün halkı topladı. Herkesi bir araya getirdi. O zaman şâh, rüya yorumcularına “Bu gece bir rüya gördüm, haberdar olun.” dedi.

44. Adamlar, “Bunlar karmakarışık düşlerdir. Biz böyle düşleri yorumlamayı bilmeyiz” dediler.

Mesnevide hiç kimse sultanın rüyasını yorumlayamaz:

Didiler pâdişâha ġılma reybi

Ki hergiz bilmezüz biz ‘ilm-i ġaybı (Çolak, b. 1730: 255)

Padişâha: “Şüphe etme, biz asla gizli ilimleri bilmeyiz.” dediler.

45. O iki kişiden, hapisten kurtulup bunca zaman geçtikten sonra Yûsuf’un tembihini hatırlayan genç, “Ben size bu rüyanın yorumunu bildireceğim; beni hemen gönderin” dedi.

Mesnevide sultanın durumunu gören sâkinin aklına Yûsuf gelir ve sultana rüyasının Yûsuf’un yorumlayabileceğini söyler:

Bu ġâle sâķî ġıldı Yûsuf[1] yâd

Ki çekdi āh[ı] kıldı nāle feryād (Çolak, b. 1731: 255)

(Sâki) bu esnada, Yûsuf'u hatırladı ve ah edip ağlayıp inledi.

46. Zindana gelerek) “Yûsuf! Ey özü sözü doğru arkadaş! (Rüyada görülen) yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek ile yedi yeşil, bir o kadar da kuru başak hakkında bize yorum yap. Umarım ki, bu bilgiyle insanlara dönerim ve umarım onlar da belki (ne yapacaklarını) bilirler” dedi.

Mesnevide zindana giden sâki, Yûsuf'tan sultanın rüyasını yorumlamasını ister. Böylece Yûsuf rüyayı Allah'ın öğrettiği ilim ile yorumlar:

Melik bir düşü gördi bî-nişânî

N'ola señ lûtf idüben diseñ anı

Didi Yûsuf ne görmışdür bilürem

Kulağ dutgil saña ma'lûm kıluram

Yedi semiz şıgırı gördi sulţân

Yedi aruğ şıgırlar yedi yeksân

Dağı gördi ki hâzrâ yeddi sünbil

Ki dağı yeddi sünbül-huşk müşkil (Çolak, b. 1758-1761: 257)

Padişâh manası bilinmeyen bir rüya gördü. Ne olur lütfedip onu söyle. Yûsuf: “Sultanın ne rüya gördüğünü biliyorum. Kulak tıt açıklayayım sana. ‘Yedi şişman sığırın, yedi zayıf sığırı yediğini’ ve ‘yedi yeşil başak ile yedi kuru başak’ gördü.” dedi.

47. Yûsuf şöyle dedi: “Her zaman yaptığınız gibi yedi sene ekin ekeceksiniz. Sonra yemek için ayıracağınızdan ibaret olan az bir miktar hariç, hasat ettiğiniz ürünü başağında iken bırakın (böyle saklayın).

Didi Yûsuf ki yeddi ıl pey-â-pey

Zirâ‘at idiñiz pendim işid hey

Ne kim ekersiz anı siz eyleye

Zahîre eyleñiz siz sünbil ile (Çolak, b. 1763-1764: 258)

O zaman Yûsuf: “Öğüdümü işitin! Yedi yıl üst üste ekip biçiniz. Bir yılda ne ekerseniz, başaklarıyla birlikte saklayınız.” dedi.

48. Sonra bunun ardından yedi kıtlık yılı gelecek ve o yıllar, saklayacaklarınızdan az bir miktar (tohumluk) hariç, biriktirdiklerinizi yiyip bitirecektir.

Pes ondañ gelesidür bir yeddi sâl
Halâyık olasıdur anda bed-ḥâl
Pey-â-pey yeddi ıl pes ola kızlığ
Ne güzlük ola ol demde ne yazlığ
Ki ol ıllarda gökden inmeye nem

Halâyık kızlığ içre ola ber-hem (Çolak, b. 1765: 258)

Daha sonra gelen yedi yılda insanlar, zor bir dönemden geçecek. Sonraki yedi yıl üst üste kıtlık olacak. O zaman ne güzlük ne de yazlık olacak. O yıllarda gökten yağmur yağmayacak. İnsanlar toplu bir şekilde kıtlık içinde perişan olacak.

49. *Sonra bunun ardından bir yıl daha gelecek; artık o yıl insanlar ilâhî yardıma mazhar olacaklar ve o yılda sıkma besinler üretecekler.*

Pes andañ ola bir vâfir zamâne

Sözüm tahkîk bil düşme gümâne (Çolak, b. 1768: 258)

Daha sonra bolluk zamanı olacak. Sözümü dinle, şüpheye düşme.

50. *Kral “Onu bana getirin!” dedi. Elçi Yûsuf’a geldiğinde Yûsuf, “Efendine dön de sor ona, ‘Ellerini kesen o kadınların zoru neydi?’ Şüphesiz rabbim onların hilesini çok iyi bilir” dedi.*

Mesnevide âziz, Yûsuf’un yaptığı yorumdan çok etkilenir. Ve onu zindandan çıkarıp yanında bulundurmak ister. Yûsuf, sâkîden âzize gidip o kadınlardan olayın gerçek yüzünü öğrenmesini ister:

Didi ḥâcibe sulṭân varıñız siz

Ki Yûsuf[1] çıḥarıñ tîz

Nisâ kim ellerini doḡradılar

Daḥı dürlü belâya uğradılar

Olardan pâdişeh sorsuñ ḥaberni

Niçe meñ kılmışam onda ḥazerni

Olar tahkîk iderler bu maḳâli

Olar yaḥşı bilürler mâzi ḥâli

Olarda var-durur doḡru şehâdet

Ki hergiz kılmamışam meñ hıyānet (Çolak, b. 1802-1806: 261)

Âziz, muhafıza: “Siz hemen zindana varıp Yûsuf’u çıkarın.” dedi. Ellerini kesen kadınlar, birçok belaya uğradılar. Padişâh, olayın iç yüzünü kadınlardan sorsun. Benim kadınlardan nasıl çekindiğimi öğrensin. Kadınlar, bu sözleri kabul ettiler. Zira onlar, geçmişteki olayı iyi bilirler. Kadınların şâhitliği doğrudur. Ben asla ihanet etmem.

51. Kral (kadınlara), “Yûsuf’u elde etmek istediğinizde beklentiniz ne oldu?” diye sordu. Kadınlar, “Hâşâ! Allah için, biz ondan hiçbir eğrilik görmedik” dediler. Aziz’in karısı da: “Şimdi gerçek ortaya çıktı, ben onunla beraber olmak istemiştim. Şüphesiz ki o doğru söyleyenlerdendir” dedi.

Mesnevide âziz, kadınları bir araya toplar ve olayın aslını sorar. Kadınlar günah işleyenin kendileri olduğunu, Yûsuf’un kötü bir şey yapmadığını itiraf ederler. Züleyhâ ise kendisinin ona meylettiğini ancak Yûsuf’un ona, karşılık vermediğini söyler:

Çağırdı ol kamu el doğrayanı

Ki Yûsuf’dan belāya uğrayanı

Çü oldı pâdişeh ol demde kâzî

Didi ki nice idi hâl-i mâzi

Diyeyiñ doğru siz gidiñ selâmet

Ve ger yoḥsa olursuz siz melâmet

Didiler ḥâşa’llâh ki Yûsuf’a biz

Ḥaṭâ söylemişüz doğru biliñ siz

Bizüm daḥı bu işde yoḥ ḥaṭâmuz

Ne mâzîde ne hâlde mâcerâmuz (Çolak, b. 1809-1813: 261)

Men oldum derd-i ‘ışkıñ mübtelâsı

Ki yoḥdur Yûsuf’uñ munda ḥaṭâsı

Meñ oña kaşd kıldum vaḳt-i fırşat

O menden kaçdı oldı dâr-ı ‘işmet (Çolak, b. 1815-1816: 262)

O (sultan), ellerini kesen kadınları ve Yûsuf’tan belaya uğrayanların hepsini çağırdı. O zaman padişâh hâkim oldu ve dedi ki: “Geçmişte yaşadığınız olay nasıldı? Doğruyu söyleyip güvenli bir şekilde gidin yoksa kınananlardan olursunuz.” (Kadınlar): “Doğruyu bilin, Allah affetsin ki biz, Yûsuf’a yanlış yapmışız. Bizim de bu olayda ne

geçmişte ne de şimdi suçumuz yoktur.” dediler. Ben (Züleyhâ): “Aşk derdine kapıldım. Yûsuf’un bunda bir suçu yoktur. Ben ona fırsat bulunca meylettim. O, benden kaçtı, namus timsali oldu.” dedi.

52-53. *Yûsuf dedi ki: “Bu, Aziz’in, yokluğunda ona hainlik etmediğimi ve Allah’ın, hainlerin hilesini başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindi. Yine de ben nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis, rabbimin acıyıp koruması dışında, daima kötülüğü emreder; şüphesiz rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.”*

54. *Kral dedi ki: “Onu bana getirin, onu kendime özel danışman edineyim.” Onunla konuşunca, “Bugün sen katımızda yüksek yeri olan, güvenilir birisin” dedi.*

Mesnevide Yûsuf’un masumiyeti ortaya çıkınca sultan, Yûsuf’u yanında bulundurmak, ona makam mevki vermek ister:

Didi hâcibe sultân varıñız siz

Ki zindāndan Yûsuf[1] çıḥarıñ tîz

Ki anı ḥâş idürem men ḳatumda

Muḳarrib eylerüm öz ḥazretimde (Çolak, b. 1775-1776: 258-259)

Didi bugün ḳatumdasıñ hemîn señ

Hemānā küllî işimde emînseñ (Çolak, b. 1830: 263)

Âziz, muhafıza: “Siz hemen zindana varıp Yûsuf’u çıkarın. Ona, ben huzurumda özel muamele edip, kendime yakın tutarım. Bugün ve daima yanımdasın, bütün işlerimde sana güvenebilirim.” dedi.

55. *Yûsuf da, “Beni ülkenin hazinelerine tayin et! Çünkü ben çok iyi korurum ve bu işi bilirim” dedi.*

Mesnevide âziz, Yûsuf’a gelecekte yaşayacakları sıkıntılı günlere, nasıl bir önlem alınacağını sorar. Yûsuf ise kendisini hazinenin başına getirilmesini zira o işler hakkında bilgi sahibi olduğunu söyler:

Men ḳıl genc ü arzıñ üste ḥâkim

Ḥafızam men bu işe biliñ ‘âlim (Çolak, b. 1833: 263)

Hazine işlerinin hâkimiyetini bana ver. Bu konuya vakıfım, bilgi sahibiyim.

56. *Böylece Yûsuf’a orada dilediği gibi hareket etmek üzere ülke içinde yetki verdik. Biz dilediğimiz kimseye rahmetimizi eriştiririz. Güzel davrananların mükâfatını zayi etmeyiz.*

Mesnevide Yûsuf'un isteği üzere ona, Mısır'ın hazine işleri verilir:

Ḥazâyîn ü zemîni aña virdi

Çü andan böyle bu temkîn boldı (Çolak, b. 1834: 263)

Hazine işlerini Yûsuf'a verdi. Bundan böyle ayaklarını yere sağlam bastı.

57. *İman edip de sakınanlar için âhiret mükâfatı daha hayırlıdır.*

58. *Yûsuf'un kardeşleri (tahıl almak üzere) gelip huzuruna girdiler. Kardeşleri onu tanımadıkları halde Yûsuf onları tanıdı.*

Mesnevide, Mısır'da meydana gelen kıtlık, başka şehirlerde de baş gösterir. Ya'kûb, oğullarını Mısır'a erzak almaya gönderir. Ancak Bünyamin'i onlarla göndermez. Kardeşler, Mısır'a vardıklarında Yûsuf, onların geldiğinden haberdar olur ve onları uzaktan izler. Yûsuf, onları tanısa da onlar Yûsuf'u tanımaz:

Baḥar Yûsuf bulara der-nihânı

Çünâna görebilmez bunlar anı

Bular böyle taḥayyür Yûsuf andan

Çağırdı öz naķîbin bir mekândan

Naķîbin geldi Yûsuf ḥazretine

Ayurdı ihvetiñ ḥıdmetine (Çolak, b. 1976-1978: 273)

Yûsuf, üvey kardeşlerine gizlice bakar. Ancak kardeşler, onu göremez. Bunlar böyle şaşkınen Yûsuf, yardımcısını yanına çağırdı. Böylece yardımcısı, Yûsuf'un huzuruna geldi. Kardeşlerini Yûsuf'un huzuruna davet etti.

59. *Yüklerini hazırlayınca, “Sizin baba-bir kardeşinizi de bana getirin” dedi, “Görüyorsunuz ki ben ölçeği tam dolduruyorum ve ben iyi bir ev sahibiyim.*

60. *Eğer onu bana getirmedeniz artık bende size verilecek tahıl yoktur; yanıma yaklaşmayın!”*

Mesnevide Yûsuf, üvey kardeşlerini bir dahaki gelişlerinde Bünyamin'i yanlarında getirmeleri konusunda onları uyararak istediklerini verir:

Didi Yûsuf yine tîz geliñiz siz

Ḳamu kardeşleriñbile oluñız

Ki sizdeñ ḳalmasıñ evde biriñiz

Yine munda geliñiz tîz varıñız (Çolak, b. 2028-2029: 276)

Yûsuf: “Yine çabuk gelin, tüm kardeşler böyle (beraber) olun. Öyle ki sizden kimse evde kalmasın. Tekrardan hemen buraya gelin.” dedi.

61-62. *Kardeşleri, “Onu babasından isteyeceğiz, kuşkusuz bunu yapacağız” dediler.*

Yûsuf, emrindeki gençlere dedi ki: “Ödedikleri bedeli yüklerinin içine koyun. Umarım ki ailelerine döndüklerinde bunun farkına varırlar ve umarım yine gelirler.”

63. Babalarına döndüklerinde, “Ey babamız! Artık (kardeşimiz olmadan) bize erzak verilmeyecek (çünkü kardeşimizi istiyorlar). Kardeşimizi bizimle beraber gönder de erzak alalım. Biz onu mutlaka koruyacağız” dediler.

Velîk[i] İbn-i Yāmîn bizdeñ ol şāh

Ṭaleb kıldı be-ğāyet olgıl āgāh

Anı vir bize oñda aparalum

Ki va‘de kılmışuzgönder virelüm (Çolak, b. 2052-2053: 278)

Ki vir oğluñı böyle aparalum

Varubañ yine ol şāhı görelüm (Çolak, b. 2063: 279)

Lakin haberdar ol ki sultan, bizden Bünyamin’i getirmemizi istedi. Bünyamin’i bize ver götürelim, (sultan) bize süre tanımış. Böylece ver oğlunu götürelim. Varıp yine o sultanı görelim.

64. Ya‘kûb dedi ki: “Daha önce kardeşi Yûsuf hakkında size ne kadar güvendiysen, bunun hakkında da size ancak o kadar güvenirim! En iyi koruyucu Allah’tır. O, acıyanların en merhametlisidir.”

Mesnevide Ya‘kûb, daha önce Yûsuf’a ihanet ettikleri için onlara güvenmediğini söyler.

Ancak Allah’ın onu koruyacağını düşünüp, Bünyamin’i kardeşleriyle gönderir:

Didi Ya‘kûb Ḥudā’dañ olsa imān

Virem anı size varıñ be-sultān (Çolak, b. 1824: 223)

Ya‘kûb: “Allah’a güvenip Bünyamin’i veririm, gidip sultana varın.” dedi.

65. *Eşyalarını açtıklarında ödedikleri bedelin kendilerine geri verildiğini gördüler.*

Dediler ki: “Ey babamız! Daha ne istiyoruz? İşte ödediğimiz bedel de bize geri verilmiş; yine ailemize yiyecek getiririz; kardeşimizi koruruz ve bir deve yükü de fazla alırız. Çünkü bu (getirdiğimiz) az bir miktardır.”

Mesnevide Yûsuf, zahire karşılığı aldığı parayı yine kardeşlerinin çuvalının içine

koyulmasını emreder. Kardeşler, eve vardıklarında çuvalın içinde zahire için verdikleri parayı görürler:

Gelübeñ yüklerin açdılar evde

Ki gördiler kamu sermāye munda (Çolak, b. 2059: 278)

Eve gelip yüklerini açtıklarında tüm paranın yüklerinde olduğunu fark ettiler.

66. *Ya 'kûb şöyle cevap verdi: "Aşılamaz engellerle kuşatılmanız hariç, onu bana mutlaka getireceğinize dair Allah adına yeminle kesin söz vermediğiniz takdirde onu sizinle beraber göndermem!" Ona hepsi de kesin söz verince, "Söylediklerimize Allah şahittir" dedi.*

67. *Sonra şunu söyledi: "Oğullarım! (Şehre) hepiniz bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah'tan gelecek hiçbir şeyi sizden savamam. Hüküm Allah'tan başkasının değildir. Ben yalnız O'na güvenip dayandım. Güvenecek olanlar yalnız O'na güvenip dayansınlar.*

Mesnevide Ya'kûb, oğullarının Mısır'a vardıklarında içeriye ikişerli gruplar halinde ayrı ayrı kapılardan girmelerini ister:

Didi evlādına Ya'kûb peyamber

İrişeñde siz ol Mısır'a ser-ā-ser

Çamuñız bir çapudañ dañhil olmañ

Ki bir bâbıñda onuñ râhil olmañ

Ki Mısır'ıñ her çapusuñdan giriñiz

Ki anda tefrika dönüñ varıñız (Çolak, b. 2066-2063: 278)

Ya 'kûb peygamber, evlatlarına: "O Mısır'a vardığınızda hepiniz bir kapıdan girmeyin, hepiniz aynı kapısından kapısından geçmeyin. Mısır'ın her kapısından giriniz, birbirinizden ayrı durun öyle girin." dedi.

68. *Şehre babalarının kendilerine emrettiği şekilde girdiler ama bu, Allah'tan gelecek hiçbir şeyi onlardan savacak değildi. Şu var ki, Ya 'kûb'un içinde taşıyıp onlara açıkladığı kaygıyı gidermiş oldu. Şüphesiz o, bizim kendisine öğrettiğimiz bir bilgiye sahipti. Fakat insanların çoğu (bu hakikati) bilmezler.*

Mesnevide Ya'kûb'un istediği gibi kapılardan ikişerli gruplar halinde içeri girerler:

Çünāna didi ol Ya'kûb peyamber

Bular daḥı dāḥil oldı öyle ez-der

Ki her ikisi bir derdeñ içerü

Girübeñ vardılar cümle ilerü (Çolak, b. 2073-2074: 280)

Ya'kūb peygamber, nasıl dediyse bunlar da öyle kapıdan içeri girdiler. O vakit kapılardan içeriye ikişerli gruplar halinde girip ileri gittiler.

69. *Yûsuf'un huzuruna girdiklerinde öz kardeşini yanına aldı (ve ona gizlice) "Ben, gerçekten senin kardeşinim; onların yaptıklarına üzülme!" dedi.*

Mesnevide Yûsuf, Bünyamin'e kendisini tanıttı ve kardeşler sarılıp konuştular:

Nikāb aldı yüziñden girdi nā-gāh

Ki kocdı birbirini idüben āh

Didi Yûsuf aña ğam dutma ğardaş

Menüm Yûsuf daḥı señ dökmegil yaş (Çolak, b. 2178-2179: 287)

(Yûsuf) örtüyü yüzünden çıkarıp ansızın (içeri) girdi. Birbirlerine sarılıp ah ettiler. Yûsuf, Bünyamin'e: "Kardeşim kederlenme. Ben Yûsuf'um, ağlama." dedi.

70. *Yûsuf, onlara yüklerini hazırlattığı zaman (saraya ait bir) su kabının kardeşinin yükü içine koydurdu. Sonra bir görevli, "Ey kâfile! Siz kesinlikle hırsızsiniz!" diye bağırdı.*

Mesnevide Yûsuf ve Bünyamin plan yapar ve Bünyamin'in yüküne bir ölçü kabı koyup onu, Mısır'da tutmayı düşünürler. Yûsuf'un emri ile çanak Bünyamin'in yüküne konulur. Daha sonra yola çıkan kardeşler, bir müddet sonra durdurulur ve hırsızlık ile itham edilirler:

Didi kim bu çanağı siz nihānî

Kiçi kişi yükinde gizleñ anı

Ele kılıñ ki kimse görmesiñ hiç

Çuval ağzını andan kılıñuz pîç (Çolak, b. 2234-2235: 291)

Bulara irdi leşker ol zamānı

Nidā kıldı münādînāgehānı

Çağırdı kâfile ehli n'idersiz

Ğamuñız uğrısız ğanda gidersiz (Çolak, b. 2245-2246: 292)

(Yûsuf): “Bu çanağı küçüğün yükünde gizleyiniz. Öyle gizleyin ki kimse hiçbir şekilde görmesin. Çuvalın ağzını düğümleyin.” dedi. Askerler, kardeşlere ulaşınca birden bağırdılar. Kafileyi çağırıp; ne yapıyorsunuz? Hepiniz hırsızsınız, nereye gidiyorsunuz? dedi.

71-72 Kardeşleri onlara dönerek, “Ne arıyorsunuz?” dediler. “Kralın su kabını arıyoruz; onu getirene bir deve yükü (bahşiş) var” diye cevap verdiler. (İçlerinden biri) “Ben bu söze kefilim” dedi.

73. Onlar, “Allah’a andolsun ki bizim bu yerde fesat çıkarmak için gelmediğimizi siz de biliyorsunuz, biz hırsız da değiliz” dediler.

Mesnevide kardeşler, bu suçlamayı kabul etmez ve kendilerinin yanlış bir şey yapmadıklarını söylerler:

Didiler doğruyuz bu söz yalandur

Meger ki bu hîle baħr-i talāndur (Çolak, b. 2251: 292)

Dediler biz doğruyuz bu söz yalandır. Bu hile bize kurulan büyük bir tuzaktır.

74-75. (Görevliler), “Peki, yalan söylüyorsanız (sizde) bunun cezası nedir?” diye sordular. “Onun cezası, kayıp eşya kimin yükünde bulunursa onun buna karşılık alıkonulmasıdır. Biz zalimleri böyle cezalandırırız” dediler.

76. Bunun üzerine Yûsuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra da su kabını kardeşinin yükünden çıkardı. İşte biz Yûsuf’a böyle bir tedbiri öğrettik, yoksa Allah dileyip bunu öğretmeseydi kralın kanununa göre kardeşini alıkoyamazdı. Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Her bilenin üstünde daha çok bilen biri vardır.

Mesnevide Yûsuf’un emri ile çuvalar arandı ve çanak Bünyamin’in çuvalında bulundu:

Bularnı açdılar ol demde varın

Aradılar bularnı kamu varın (Çolak, b. 2256: 293)

Anıñ yükünde buldılar çanağı

Didiler sözüñiz hiç var mı dahı

Kiçi kişi yükinde bulduğ anı

Ki kılmışdır çuval içre nihānı (Çolak, b. 2263-2264: 293)

O zaman bunların eşyalarını açıp, her şeylerini aradılar. Çanağı Bünyamin’in yükünde buldular. Diyecek bir sözüñüz var mı? Onu küçüğün yükünde buldular. Öyle ki çuvalın içinde gizlemişti.

77. Dediler ki: “Eğer o çaldıysa, daha önce onun kardeşi de çalmıştı.” Yûsuf onlara belli etmeksizin içinden şunları geçirdi: “Asıl sizin durumunuz kötü! Allah, sizin suçladığınız hususu çok iyi bilmektedir.”

Mesnevide kardeşler, çanağın Bünyamin’in çuvalından çıktığını görünce Bünyamin’in bir kardeşinin olduğunu onun da Bünyamin gibi hırsız olduğunu söylerler:

Uğrılığ eyledi gör bu yaman baş

Munuñ teg var idi bir dağı kardeş

Munuñ kimi o dağı uğrı eyledi

Kim eydür ki buları doğru eyledi (Çolak, b. 2269-2270: 294)

Gör, bu kötü kişi hırsızlık yaptı. Bunun gibi bir kardeşi vardı, o da hırsızlık yaptı. Hangi kimse bunların (Bünyamin ve Yûsuf’un) doğru yaptığını söyleyebilir ki?

78. Dediler ki: “Efendimiz! Gerçekten onun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine içimizden birini alıkoy. Şüphesiz biz seni iyilik sever biri olarak görüyoruz.”

Mesnevide Bünyamin’i alıkoymaya kararlı olan Yûsuf’u gören kardeşler, Bünyamin’i serbest bırakmasını zira yaşlı bir babalarının olduğunu ve bu durumda perişan olacağını söylerler:

Didiler yâ ‘azîz sen munı dutma

Rehâ kılgıl munı sen habs itme

Atamız bil bizüm şeyh-i kebîrdür

Be-gâyet hasret ile ol zarîrdür (Çolak, b. 2779-2278: 294-295)

(Kardeşler): “Ey âziz! Sen Bünyamin’i alıkoyma. Serbest bırak, hapsedme. Bil ki babamız çok yaşlıdır. Son derece hasret çekmekten gözleri görmez.”

79. Yûsuf, “Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını alıkoymaktan Allah’a sığınırız! Aksi halde biz gerçekten zulmetmiş oluruz!” dedi.

Mesnevide Yûsuf’a yalvaran kardeşler, isterse yüklerine el koyabileceğini ya da Bünyamin’in yerine aralarından birilerini hatta hepsini hapsedebileceğini söylerler. Ancak Yûsuf hak eden kişinin cezalandırılması gerektiğini, hak etmeyen kişiye kötülük yapamayacağını söyler:

Bizüm sen birimizi ikimizi

Ki dutgil dahı virme yükümüzü

Ve ger yoḥsa bizi ḥabs eyle ḥamı

Rehā kılgil başıñçün ol ğulāmı

Yazığdur atamızı kıılma mağbūn

Ki ol ğamlu dahı sen kıılma maḥzūn

Didi Yūsuf ma‘āza’llāh ki kıılmam

Men egri işi ḥaçan doğru bulmam

Men anı dutarım anda metā‘ı

Ki bulmuşam anıñ katna şudā‘ı (Çolak, b. 2281-2285: 295)

Bizden birimizi ya da ikimizi hapset hatta yükümüzü verme. Ya da hepimizi hapset. Başın için o köleyi serbest bırak. Babamıza yazıktır, onu perişan etme. O kederli biridir, sen de üzüntü verme. Yūsuf: “Allah korusun ben ne zaman yanlış işe doğru demişim? Ben, onu eşyasıyla alıkoyarım. Zira ondan kötülük görmüşüm.” dedi.

80. *Ondan ümitlerini kesince görüşmek üzere bir kenara çekildiler. Büyüklere dedi ki: “Babanızın sizden Allah adına söz aldığını, daha önce de Yūsuf hakkında işlediğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Babam gelmeme izin verinceye veya benim için Allah hükmedinceye kadar bu yerden asla ayrılmayacağım. O hükmedenlerin en iyisidir.*

Mesnevide, Bünyamin’in hapsedileceğini anlayan kardeşler, kendi aralarında konuşup bir çözüm ararlar. Yehudâ, Bünyamin’i almadan dönmeyeceğini söyler:

Bular çün oldılar tā nā-ümîd andan

Be-ġāyet yandılar ol laḥza cāndan (Çolak, b. 2288: 295)

Bu yirden gitmenem men ölmeyince

Veyā kim İbn-i Yāmîn almayınca (Çolak, b. 2326: 298)

O vakit ümitsizliğe düşen kardeşlerin canı çok yandı. (Yehudâ) ben buradan ölene kadar ya da Bünyamin’i alana kadar gitmem.

81.” *Babanıza dönün ve deyin ki: “Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti. Biz de ancak bilip gördüğümüze tanıklık ettik. (Koruma sözü verdik ama) bilgimiz dışında kalan olaylara karşı da onu koruyamazdık.*

Mesnevide, Mısır’da kalan Yehudâ, kardeşlerinden babalarına gidip olan biteni

anlatmalarını ister. Babalarının yanına gelen kardeşler, Bünyamin'in hırsızlık yaptığını, çanağın onun çuvalından çıktığını söylerler:

Pes oñdan didi varup gidiñiz siz

Munı terk eyle meni terk idiñiz

Varıñız atamuza doğru sözi

Diyiñiz bir bir anı böyle özi (Çolak, b. 2325-2326: 298)

Didiler İbn-i Yāmîn oldu uğrı

Ki sözi olmadı şeh katna doğru

Didi Ya 'kûb siz anı gördünüz mi

Veyā bir kimseden hiç sorduñız mı

Didiler gördük anı yā ebāne

Velîkin çıkdı añdan bir nişāne

Biz oña kılmamışuz uşbu reybi

Dağı hiç bilmeziz 'ilm ü gaybı

Velîken kamu anda hāzır olduğ

Yükünden çıkdı çanağ nāzır olduğ (Çolak, b. 2334-2338: 299)

Daha sonra (Yehudâ): “Siz gidin, burayı ve beni siz terk edin. Babamıza varıp gerçekleri söyleyin. Ona, her şeyi tek tek anlatın.” (Kardeşler): “Bünyamin hırsız oldu, sözleri padişâh katında doğru kabul edilmedi.” dediler. Ya 'kûb: “Siz onu gördünüz mü ya da bir kimseye hiç sordunuz mu?” dedi. (Kardeşler): “Ey baba! Gördük onu lakin ne fayda ondan bir delil çıktı. Biz, ondan şüphe etmemişiz lakin görülmeyeni ve ilmi bilmeyiz. Çünkü hepimiz oradaydık. Yükünden çanağın çıktığına şahit olduk.” dediler.

82. *İstersen orada bulunduğumuz şehrin halkına ve aralarında geldiğimiz kafileye de sor. Biz gerçekten doğru söylüyoruz.”*

Mesnevide Ya 'kûb, oğullarına inanmadığı için kardeşler, şahit olarak orada bulunan kervancıları gösterirler:

Eger señ bize kılmazsañ bu ārı

Bu hāli Mısr ehli bildi varı

Olardañ uşbu hāli nicedür gör

Dahı bu kârvân ehline hem sor

Pes aından bil bizi bu sözde şādık

Degüldür Һazretiñde kizb lâyıķ (Çolak, b. 2339-2341: 299-300)

Eğer sen bize güvenmiyorsan bu duruma Mısırdaķi bütün halk şâhit oldu. Bu kervan ehline sor. Onlardan işte bu olayın aslını öğren. Bize bu söylediklerimiz konusunda güven. Zira huzurunda yalan layık değildir.

83. Babaları şöyle dedi: “Hayır, nefisleriniz bu hususta sizi aldattı. Bana düşen artık güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Şüphesiz O, çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.”

Mesnevide Ya’kûb, kardeşlerin söylediklerine inanmaz ve nefislerine yenik düştüklerini söyler. Ya’kûb, Allah’a güvenerek sabredeceğini söyler:

Didi vardır ümîdüm ez-İlahı

Ki menden ala bu feryād u âhı

Ümîdüm vardır ez-fazl-ı Hüdāyı

Yitüre birbirine her cüdāyı (Çolak, b. 2343-2344: 300)

(Ya’kûb): “Allah’tan ümidim var ki benden bu feryat ve âhı alacak. Fazilet sahibi Allah’tan ümidim var ki birbirine uzak düşenleri Allah kavuşturacak.” dedi.

84. Onlardan yüz çevirdi, “Âh Yûsufum âh! İçim yanıyor!” diyordu. Sonunda üzüntüden gözlerine boz geldi. Artık kederini içine gömüyordu.

Mesnevide Yûsuf’un gidişiyile perişan olan Ya’kûb, Bünyamin’in gidişiyile daha fazla dayanamaz ve gözlerine ak düşer:

Didi iy vay menüm çün bu ğam ile

Ki gitdi nûr-ı çeşm bu nem ile

Oturdı ğam eviñde zâr ü mekrûb

Ki ağlayup başardañ oldu Ya’kûb (Çolak, b. 2375-2326: 302)

(Ya’kûb) Ay vay! Benim bu keder ile ağlamaktan gözlerimin nuru gitti. Gam evinde inleyerek oturdu. Ya’kûb, ağladığı için gözleri kör oldu.

85. Oğulları, “Allah’a andolsun ki, sen ‘Yûsufum!’ diye diye sonunda ya hasta olacaksın ya da büsbütün helâk olacaksın!” dediler.

Didi evlâd kim bu pîr-i Ke’nân

Kim olmaz sākîn eyler āh ü efġān

Bu anca Yūsuf'ı yād idesidür

Kim anıñlan cihānda gidesidür

Bu ança Yūsuf için ide āhı

Ki anıñlan bula 'ömri tebāhı (Çolak, b. 2377-2379: 242)

Evlatları: “Bu Ken'ân'ın piri (Ya'kûb), sākînleşmez ve evde ağlayıp inler. Sadece Yūsuf'u yadeder ki onunla dünyada var olur. (Ya'kûb) sadece Yūsuf için ah eder. Öyle ki ömrü onunla tükendi.” dedi.

86. *Ya'kûb da şöyle dedi: “Ben acımı ve kederimi ancak Allah'a arz ediyorum ve ben sizin bilmediklerinizi Allah'tan gelen bilgiyle biliyorum.*

İlāh'a eylerem hālüm hikāyet

Ki sizdeñ kılmazam hergiz şikāyet

Bilürem Hālîk'ımdan nite anı

Ki siz bilmezsiz ańdan hiç nişānı (Çolak, b. 2381-2382: 303)

Allah'a halimi anlatırım. Sizden asla şikāyet etmem. Her şeyi Allah'tan bilirim, sizin Allah'tan haberiniz yok.

87. *Ey oğullarım! Gidin de Yūsuf'u ve kardeşini iyice araştırın, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü inkâr edenlerden başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez!”*

Mesnevide Ya'kûb, oğullarından Yūsuf'u Mısır'da arayıp bulmalarını ister:

Didi kim Yūsuf'a oluñ taleb-kār

Biz anı bulasıyuz āhîr-i kār

Mısır'dan saruya kıldı işāret

Bilüpdür siz ile ol hûb beşāret

Didi varıñ cemāl-i Yūsuf'a siz

Dañı kardaşlarıla atıñız tîz (Çolak, b. 2384-2386: 303)

Dedi ki: Yūsuf'u isteyin. Biz, ona işin sonunda kavuşuruz. Mısır'ı işaret etti. O güzel (Hz. Yūsuf) haberi sizi görünce bilecektir (Ya'kûb): “Siz Yūsuf'un güzelliğine varın, o zaman kardeşleriniz ile hemen (onu) isteyin.

88-89. *Yūsuf'un huzuruna girdiklerinde dediler ki: “Ey Aziz! Bizi ve ailemizi ktlık bastı*

ve biz, az bir bedel ile geldik. Yine de bize talebimizi karşılayacak kadar ver; bize bağışta da bulun. Şüphesiz Allah bağış yapanları mükâfatlandırır.” Yûsuf, “Siz, cahilliğiniz yüzünden Yûsuf ve kardeşine yaptıklarınızı biliyor musunuz? dedi.

90. “Yoksa sen, gerçekten sen Yûsuf musun?” diye sordular. O da “Evet” dedi, “Ben Yûsufum, bu da kardeşim. Allah bize iyilik etti. Kim Allah’tan korkar ve sabrederse, şüphesiz Allah güzel davrananların mükâfatını zayi etmez.”

Mesnevide Mısır’a dönüp Yûsuf’un yanına giden kardeşler, Yûsuf’tan kardeşlerini bırakmasını ister. O vakit Yûsuf, yüzündeki örtüyü kaldırır ve kardeşlerine her şeyi anlatır:

Bu demde geldi Yûsuf didi sözün

Nikâb aldı yüzünden açdı yüzün

Bular çün gördi yüzün bildiler hûb

Didiler señ señ ol Yûsuf-ı mañbûb

Didi Yûsuf menüm bu kardaşımdur

İlâh’ın fañlı dâyim yoldaşımdur (Çolak, b. 2454-2456: 309)

Yûsuf, gelip örtüsü yüzünden açtı ve konuştu. Bunlar Yûsuf’un güzel yüzünü görünce “Sen o güzel Yûsuf’sun.” dediler. Yûsuf: “Bu (Bünyamin) benim kardeşimdir, Allah’ın lütfu daima yoldaşımdır.” dedi.

91. Dediler ki: “Allah’a andolsun, hakikaten Allah seni bize üstün kılmış. Gerçekten biz hataya düşmüşüz.”

Mesnevide Yûsuf’un ne yaptığını fark eden kardeşler, hata yaptığını anlarlar:

Didiler Yûsuf’a şâhib-keremseñ

Ne kılmışuz saña kılma nazar señ

Seni çün ihtiyâr itmişdür Allâh

Ki bizden ‘afv kılğil cürm iy şâh (Çolak, b. 2460-2461: 308)

Kardeşler: “Sen iyilik sahibisin, sana ne yapmışsak sen kusura bakma. Ey sultan! Allah seni irade sahibi yapmıştır, bizim günahımızı affet.” dediler.

92. Yûsuf şöyle dedi: “Bugün yaptıklarınız yüzünüze vurulmayacak, Allah sizi affetsin! O, merhametlilerin en merhametlisidir.

Didi yohdur size el-yevm ta’bîr

Kim olmañız melāmet birle tağyîr

Ne ki oldı Hudā'dañ anı bildüm

Ferah oluñ ki sizdeñ 'afv kıldum (Çolak, b. 2464-2465: 308)

Bugün kabahatinizi yüze vurmak yoktur. Utanıp bozulmayınız. Ne yaşadıysam hepsini Allah'tan bildim, müsterih olun ki sizi affettim.

93. *Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, gözleri görececek duruma gelir. Bütün ailenizi de bana getirin."*

Mesnevide Yûsuf, babasına gömleğini gönderir ve yüzüne, gözüne sürmesini ister:

Pes oñdan didi Yûsuf duruñız siz

Nebîniñ ھاڑretine varıñız tîz

Aparuñ gönlegimni ol kebîre

Ümîdüm var devā ola darîre (Çolak, b. 2468-2469: 309)

Daha sonra Yûsuf: "Gidiniz peygamberin huzuruna varın. O, ulu kişiye (Ya'kûb) gömleğimi götürün. Ümidim var ki o köre çare olsun." dedi.

94. *Kafîle Mısır'dan ayrılınca babaları, "Eğer bana bunamış demezseniz, inanın ben Yûsuf'un kokusunu alıyorum!" dedi.*

Mesnevide Yûsuf, gömleğini yıllar önce köle olarak aldığı Beşir ile babasına gönderir. Allah'ın izni ile rüzgâr on gün öncesinden Yûsuf'un kokusunu Ya'kûb'a götürür. Ancak çevresindekiler ona inanmayıp, yaşlı olduğunu ve Yûsuf'un kokusunun gelmediğini söylerler:

Mısır'dañ çıhdı ol çü dıhşaruya

Teveccüh eyledi Ken'ân sāruya

Hudā'dañ adın aldı bād[1] hûb-rû

İrişdürdi revân Ya'kûb'a hoş-bû

Kim on gün ilerüdeñ pîrāheniñ

Apardı pîre bûyun bād anıñ

Oturmuş Ya'kûb ol beytü'l-ħazende

Ki geldi bûy-ı Yûsuf tîz aña

Revân Ya'kûb ayağ üsne dururdu

Yûsuf evde diyüben cüz getürdi

Didi ki dutmañız zan u gümânı

Ki geldi Yûsuf'ıñ bûy-ı nişânı (Çolak, b. 2511-2516: 312)

O (Beşir), Mısır'ın dışına çıktı. Ken'ân'a doğru yöneldi. Rüzgâr, o güzel yüzlünün (Yûsuf'un) Allah'tan adını aldı. Hemen Ya'kûb'a güzel kokuyu erıştirdi. Rüzgâr, on gün önceden gömleğin kokusunu Ya'kûb'a götürdü. Ya'kûb, hüznler evinde oturduğu esnada Yûsuf'un kokusunu hemen aldı. Ya'kûb hemen ayağa kalktı. Yûsuf evde diyerek onu andı. (Ya'kûb): “Şüphesiz ve kuşku duymayın zira Yûsuf'un kokusu ve (ondan bir) iz geldi.” dedi.

95. Yanındakiler ise, “Vallahi sen hâlâ eski şaşkınlığındasın” dediler.

Mesnevide Yûsuf'un kokusunun geldiğini ısrarla söyleyen Ya'kûb'a kimse inanmaz:

Aña çün bûy-ı Yûsuf'dağ giderdi

Kim evlâdı anı tekzîb iderdi (Çolak, b. 2521: 313)

Ona (Ya'kûb), Yûsuf'un kokusu gelirdi ancak evlatları onu yalanladı.

96. Müjdeci gelince, gömleği yüzüne koyar koymaz Ya'kûb tekrar görür hale geldi. Dedi ki: “Ben size, ‘Allah tarafından sizin bilmediklerinizi bilirim’ demedim mi?”

Mesnevide Beşir Ya'kûb'un yanına gelir ve gömleği ona verir. Ya'kûb, gömleği yüzüne gözüne sürer ve gözleri açılır:

Revân hoş-büyı gönleñ aña yitdi

Devâsız derdine dermân tapdı (Çolak, b. 2549: 314)

Çü Ya'kûb gönleñi aldı gözüne

Anı hem bir zamân sürtdi yüzine

Hemân dem Hakk aña virdi başâret

Gözünde kalmadı anıñ hesâret (Çolak, b. 2551-2552: 315)

(Beşir) Hemen güzel kokulu gömleği ona verdi. Dermansız derdine derman oldu. Ya'kûb, gömleği gözünün önüne getirdi. Onu, bir müddet yüzüne sürdü. O an Allah, ona (Ya'kûb) görme gücü verdi ve gözünde kusur kalmadı.

97-98. “Ey babamız! Bizim günahlarımızın affını dile! Çünkü biz gerçekten hata ettik” dediler. Ya'kûb, “Sizin için biraz sonra rabbimden af dileyeceğim. Şüphesiz O çok bağışlayan, pek esirgeyendir” dedi.

99. *Yûsuf'un yanına girdiklerinde anne babasını bağrına bastı ve "Allah'ın izniyle Mısır'a güven içinde girin" dedi.*

Mesnevide Ya'kûb, Mısır'a gelir ve Yûsuf'a kavuşur:

Dü hasret birbirine tâ irişdi

Koçuban birbirin hûb görüşdi (Çolak, b. 2610: 318)

İki hasret çeken birbirlerine ulaştılar. İyice sarılıp konuştular.

100. *Anne babasını makamına çıkardı. Hepsi onun huzurunda yere kapandılar; Yûsuf dedi ki: "Babacığım! İşte daha önce gördüğüm rüyanın mânası buymuş; rabbim onu gerçekleştirdi. Doğrusu rabbim bana lutuflarda bulundu: Beni zindandan çıkardı, sizi çölden (çıkarıp buraya) getirdi, üstelik şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra! Şüphesiz rabbim dilediğine çok lütufkârdır. Kuşkusuz O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir."*

Mesnevide Yûsuf, tahtına oturur, kardeşleri ve babası ona secde ederler. Böylece Yûsuf'un rüyası gerçekleşmiş olur:

Oturdu tahtına Ya'kûb Yûsuf hân

Kamu ihvet çü aña geldi yeksân (Çolak, b. 2399: 259)

Kamusı Yûsuf'a kıldı sücûdî

Ki kıldılar dağı medh ü dîrûdî

Didi ol demde Yûsuf yâ ata bil

Ki budur gördüğüm rüyâyı tevîl (Çolak, b. 2400-2401: 259)

Yûsuf ve Ya'kûb tahta oturdular. Bütün kardeşler de oraya geldi. Hepsi Yûsuf'a secde edip dua ederek onu övdüler. O zaman Yûsuf: "Ya baba! Bil ki bu benim gördüğüm rüyanın yorumudur." dedi.

101-111. *"Ey rabbim! Bana iktidar verdin ve bana rüyaların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada da âhirette de beni yönetip himaye eden sensin. Müslüman olarak canımı al ve beni iyi kulların arasına kat!" İşte bu kıssa, gayb haberlerindendir. Onu sana vahy ediyoruz. Onlar, tuzak kurmak üzere ittifak ettikleri zaman, sen onların yanında değildin. Sen ne kadar inanmalarını istesen de insanların çoğu inanmazlar. Halbuki sen bunun karşılığında onlardan bir ücret de istemiyorsun. Kur'an herkes için ancak bir hatırlatma ve öğüttür. Göklerde ve yerde nice deliller vardır*

ki onlar bu delillerden yüz çevirerek geçip giderler. Onların çoğu ortak koşmadan Allah'a iman etmezler. Allah tarafından onlara kuşatıcı bir azabın gelmesi veya onlar farkında olmaksızın kıyametin ansızın kopması karşısında kendilerini güvende mi hissediyorlar? De ki: “İşte bu benim yolumdur. Ben, ne yaptığımı bilerek Allah'a çağırıyorum; ben ve bana uyanlar (bunu yapıyoruz). Allah'ı ortaklardan tenzih ederim! Ve ben ortak koşanlardan değilim.” Senden önce de şehir halkı içinden seçip kendilerine vahyettiğimiz kişilerden başkasını peygamber göndermedik. İnkârcılar yeryüzünde dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmediler mi? Günahtan sakınanlar için âhiret yurdu elbette daha iyidir. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz? Nihayet peygamberler ümitlerini yitirip de kendilerinin yalancı sayıldıklarını anladıkları sırada onlara yardımımız gelir ve dilediğimiz kimse kurtuluşa erdirilir. Fakat, suça gömülmüş olanlardan azabımız geri çevrilmez. Andolsun onların kıssalarında akıl sahipleri için ibretler vardır. Kur'an, uydurulabilecek bir söz değildir; fakat o, kendinden öncekiler için onay, her şey için detaylı açıklama, iman eden toplum için bir rahmet ve bir hidayettir. (Kur'an-ı Kerîm, Diyanet işleri; 234-247)

1. 7. Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Rüya Motifi

“Görme, görüş” anlamına gelen “ru’yet” kelimesinden türeyen rüya kelimesi uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş anlamına gelmektedir (Kubbealtı). Rüyalar eski çağlardan beri edebiyat dâhil olmak üzere farklı alanlara konu olmuştur ve farklı işlevler üstlenmiştir. Kutsal metinlerde yer alan rüyalar ise genellikle gayb ile ilişkilendirilmiş ve kişinin yaşamına etki eden bir kutsiyet atfedilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan Yûsuf kıssasında da Allah, Yûsuf'a rüya ilmini öğretmiştir. Yûsuf'un rüya yorumlama hüneri aynı şekilde mesnevilerde de yer almaktadır. Mesnevide yer alan rüyalar olayları şekillendirmesi açısından önemlidir. Yûsuf'un yorumladığı ve gördüğü rüyalar genellikle gelecek hakkında olup Yûsuf'un hayat seyrini değiştirecek öneme sahiptir. Mesnevide yalnızca rüya gören Yûsuf değildir. Hz. İshak, Hz. Yakûp, Züleyhâ, Dünya Hanım, Malik, Kudüs şahı, saki, ekmekçi, mısır sultanı da rüya görmüştür. Ve bu rüyaların hemen hemen hepsi geleceğe yönelik olup rüya sahiplerinin yaşamlarını etkilemiştir.

Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi Hz. İshak'ın rüya görmesi ile başlar. Rüyasında gördüğü uzun dalları olan ulu ağaç mesnevinin ilk rüya motifidir. Rüyasında gördüğü ağaç kendisini, budakları ise kendi gibi peygamber olacak olan çocuklarını

simgelemektedir. Rüyasında gördüğü gibi Hz. İshak'ın oğlu Yâkup da kendisi gibi peygamber olur:

Tekiliginde bir düş gördi gice

Ki çıldı bir ağaç zuhrundan üce

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓırdür

Ki yoh mânendi 'âlem içre gırdür

Dağı var bu ağaçda çoğ budağlar

Sanasın her budağı üce dağlar

Şamu şâhı anıñ çün nûr bolmış

Şamu 'âlem onuñ nûrıyle dolmış

Didiler düşde onğa key peygamber

Nebîlerdür bu şâhlar bil ser-â-ser (Çolak, b. 9-13: 126)

Mesnevîde yer alan diğer rüya motifi ise Yûsuf'un gördüğü rüyadır. Bu rüya Yûsuf'un geleceği hakkında bilgi vermektedir. Rüyada Yûsuf, asayı ortaya diker ve etrafındaki tüm kardeşleri asanın gölgesine sığırır. Mezkur rüya Yusuf'un peygamber olacağına işaret etmektedir:

Didi arkadaşlarum bile men iy yâr

Ki varmış öz koyun katına yek-bâr

'Aşâyı soharım men bir zemîne

Şamu arkadaşlarum durar dibine

Şamusından menümki oldı

'Âlî Budaglanup yayidi şâh u bâli

Ki ondan nâ-gehân ol kıldı meyli

Buların ağacına meyl hayli

Şamusını onuñ yirden kopardı

Ki herbirin bir araya apardı (Çolak, b. 208-212: 141)

Mesnevide diğerk bir rüya yine Yûsuf'a aittir. Yûsuf rüyasında ay ve on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görür. Ay ve yıldızlar Yûsuf'un aile üyelerini temsil etmektedir. Yûsuf gördüğü iki rüyayı da Yâkup yorumlar. Buradan da anlaşılacağı gibi rüya yorumlama ilmi Yûsuf'un yanı sıra babasında da vardır:

Ki gördüm mâhile hürşid-i tâbân

Dağı on bir kevâkib cümle yeksân

Menüm hüsnüme kıldı secde-vârî

Ki kıldı kıamusı ikrâr-ı vâri (Çolak, b. 231-232: 143)

Mesnevide Yâkup ve Dünya da rüya görür. Yâkup, rüyasında Yûsuf'un üvey kardeşlerini kurt suretinde görür. Aynı zamanda Dünya de Yûsuf'un kurtlar tarafından parçalandığını görür. Bu iki rüya da Yûsuf'un gelecekte başına gelecek olan felaketin habercisidir.

Züleyhâ rüyasında belli aralıklarla üç kere Yûsuf'u rüyasında görür. Züleyhâ bu rüyalarında Yûsuf'u görünce aşık olur ve kim olduğunu sorar. Yûsuf'un Mısır sultanı olduğunu öğrenen Züleyhâ, Mısır'a gider ve aziz ile evlenir:

Çü gördi onı and virdi revânî

Didi kimsiñ ne yirlü di nişânı

Seniñ 'ışkıña men oldum giriftâr

Digil nâm-ı nişânıñ hânde iy yâr

Züleyhâ bile çün kıldı hîşâbı

Ki virdi Yûsufuñ hüsn-i cevâbı

Didi ki men seninüm sen menümsen

Sağa men sağ olam sağ ol mağa sen (Çolak, b. 886-889: 191)

Didi ki sen meni ger ister iseñ

Taparsıñ Mısr içinde anda gel señ

Ki men sulşân-ı Mışram yolu bilgil

Özüñi yitir ancak zecr kılgil (Çolak, b. 910-911: s. 192)

Bir diğ er r ya ise Malik'in gördüğü ve Y suf'un kuyudan çıkmasına vesile olan rüyadır. Malik rüyasından çıkan yorumlar vesilesiyle Kenan'a gider ve iki yaverinin kuyudan su çıkarmasını ister. Böylece Y suf kuyudan çıkarılır ve kardeşler aracılığıyla Malik'e satılır:

 zini gördi der-řaħr -y  Ken'an

Ki gün girmiş anı  nikbet-i yeks n

Ki andan ' leme  ıldı şul ' 

'Ay n itdi  amu aş -  f r ' 

Pes andan gördi bu beyz  'im m 

 zini  üstine dutdı tam m 

Ki bulutdan t kildi gördi d rrler

Bu dürr mu a yağayın diri  dirler ( olak, b. 1010-1013: 201)

Y suf zindana atıldıktan sonra saki ve ekmekçi ile tanışır ve onların rüyalarını yorumlar. Bunların rüyalarına göre saki affedilir ancak ekmekçi asılır. Yusuf'un yorumladığı r ya aynen yaşanır ve saki eski işine dönerken ekmekçi ise idam edilir:

Didi s  i ki Y suf men düşümde

Ki gördüm  zimi kendü işimde

Meni gördüm ki da'vet itdi sulş n

Ki vardum  azretine ş d u  and n ( olak, b. 1579- 1580: 244)

Pes ondan Y sufa d ş didi  abb z

Didi işid menüm r 'y m da [ ] b z

Didi gördüm meni sult n  ağ rd 

Ki ondan bir ulu   v n ma a viridi

Başımda   v n dolu etmek  oyarlar

Gelür  uşlar bu etmekden yiyerler ( olak, b. 1583- 1585: 244)

Mesnevide geçen son r ya ise sultana aittir. Sultan r ya görür ve yorumlanmasını ister. Ancak kimse yorumlayamaz. Rüyayı tek yorumlayacak kişi Y suf'tur:

Yedi semiz şıgırırı gördi sultān

Yedi aruğ şıgırlar yedi yeksān

Dağı gördi ki hażra yeddi sūnbil

Ki dağı yeddi sūnbül-ḥuşk müşkil

Pes aḡdaḡ didi sāḡı muḡla te'vıl

Niçüñdür taḡrıḡ içün seḡ beyān ııl (Çolak, b. 1760-1762: 257)

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEMSİ'NİN YÛSUF U ZÜLEYHÂ MESNEVİSİ BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

2. 1. Sözlük Kullanma Kılavuzu

Sözlük oluştururken “etmek, kılmak, eylemek, olmak vs.” yardımcı fiiller, bir kelimenin tamamlayıcısı halindeyse kelimeyle birlikte alınmış, aksi halde yardımcı fiil olarak ayrı şekilde anlamlandırılmıştır. Sözcüklere gelen olumsuzluk ve çokluk ekleri, kelimelerden ayrılmış anlam kelime köküne verilmiştir. Arapça, Farsça ve Türkçe tamlamalara bir bütün olarak anlam verilmiştir. Âh u figân, cân u gönül gibi kalıplaşmış ifadeler parçalanmadan ve cümledeki anlamına göre anlamlandırılmıştır. Zamirlerin beyitte kime veya neye işaret ettiği tespit edilmiş ve parantez içerisinde verilmiştir. Eğer zaminin kime veya neye işaret ettiği tespit edilememişse sadece kelimenin türü belirtilmiştir.

Beyitte geçen kelimenin birden çok anlamı varsa ‘II’ işareti konulup anlamı yazılmıştır. Beyitte geçen atasözleri ve deyimler, günümüzde kullanıldığı haliyle yazılmamışsa ‘II’ işareti konulup güncel hali yazılmıştır. Bağlamsal sözlüklerin amacı, eserin mana dünyasına ışık tutmak olduğu için kelimenin türü, kökeni veya yapısı hakkında ayrıntılı bilgiye yer verilmemiştir. Kelimenin anlamının bulunduğu sözlük, kaynak olarak belirtilmiştir.

TEBDİZ sisteminde sözlük hazırlanırken metin çok uzun olduğu için parçalara bölünerek sisteme yüklenmiştir. Çalışmamızda, Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi sekiz parçaya bölünmüş bununla birlikte metinde geçen sekiz gazel de ayrı bölümler olarak ele alınmıştır. Sözlükte madde başlarına ait mısralar, parça ismi ve numarası yanında da bu parçadaki mısra sırası olarak dizinlenmiştir. Örneğin sözlükte “Mesnevi 7, Mısra 715” şeklinde gösterilen bir kaynak, Mesnevi’nin yedinci parçasını ve o parçanın 715. mısrasını kastetmektedir. Hazırlanmış olan sözlükte karmaşa yaratmaması adına bahsi geçen mesnevi parçalarının ve gazellerin ilk ve son beyitleri aşağıda listelenmiştir:

Mesnevi 1: Mısra 1-792 arasındır.

İlk beyit:

Gel imdi sâmi‘ ol ey merd-i hâşî

İdem bir kışşa ğamdan bul hâlâşî (Çınarcı, Mesnevi 1, b. 1: 109)

Son beyit:

Bir oddur bu firāk odını bilgil

Getür sen adını dile yanar dil (Çınarcı, Mesnevi 1, b. 396: 134)

Gazel 1: Çalışmamızda mısra 1-18 arasındadır.

İlk beyit:

Dirīga āh elinden āh-ı firķat

N’olaydı olmasañ bed-ḥāh firķat (Çınarcı, Gazel 1, b. 397: 134)

Son beyit:

Hemīşe oğrı kimi bu cihānda

Taparsın vaşl evine sen rāh firķat (Çınarcı, Gazel 1, b. 405: 134)

Mesnevi 2: Çalışmamızda mısra 1-1692 arasındadır.

İlk beyit:

Hemān firķat durur ‘ālemde kātıl

Ki firķat zehrdür zehre hele bil (Çınarcı, Mesnevi 2, b. 406: 134)

Son beyit:

Ki olmazdı gönüller hiç ğamgīn

Daḥı hem dīdeler olmazdı nemgīn (Çınarcı, Mesnevi 2, b. 1265: 187)

Gazel 2: Çalışmamızda mısra 1-10 arasındadır.

İlk beyit:

Ne olaydı hiç ağıyār olmasaydı

Elinden bile dil zār olmasaydı (Çınarcı, Gazel 1265, b. 1: 187)

Son beyit:

N’olaydı ki olaydı Şemsī ḥāmūş

Ki ona ‘aşq-ğüftār olmasaydı (Çınarcı, Gazel 2, b. 1269: 187)

Mesnevi 3: Çalışmamızda mısra 1-126 arasındadır.

İlk beyit:

N’olaydı olmasaydı hiç bed-ḥāh

Niçe bed-hâh elinden olayım âh (Çınarcı, Mesnevi 3, b. 1270: 188)

Son beyit:

Yanarım hasretiñde gice gündüz

Ki oldum ayrılığdan cân ü dil-süz (Çınarcı, Mesnevi 3, b. 1332: 191)

Gazel 3: Çalışmamızda mısra 1-14 arasındadır.

İlk beyit:

Dirîğa gitdi cânım ayrılığdan

Kurudı regde kanım ayrılığdan (Çınarcı, Gazel 3, b. 1333: 192)

Son beyit:

Eger âh eylesem ey Şemsî der-ğam

Yanar nâra zebânım ayrılığdan (Çınarcı, Gazel 3, b. 1339: 192)

Mesnevi 4: Çalışmamızda mısra 1-442 arasındadır.

İlk beyit:

Olar ki ayrılığda müptelâdur

Bilürler ayrılığı ne belâdur (Çınarcı, Mesnevi 4, b. 1440: 192)

Son beyit:

Muğanniler oturdı der-miyâne

İdürler tenenenni tenn tenâne (Çınarcı, Mesnevi 4, b. 1560: 206)

Gazel 4: Çalışmamızda mısra 1-14 arasındadır.

İlk beyit:

Göñül şâd ol ki cânân vaqt oldı

Vişâl-ı hûr rızvân vaqt oldı (Çınarcı, Gazel 4, b. 1561: 206)

Son beyit:

Getür merdâne Şemsî cân-ı kurbân

Ki ‘ıyd irdü diyü kurban vaqt oldı (Çınarcı, Gazel 4, b. 1567: 206)

Mesnevi 5: Çalışmamızda mısra 1-184 arasındadır.

İlk beyit:

Dağı sultān ol gün leşkerini

Ayurdı Yūsuf'a karşı varını (Çınarcı, Mesnevi 5, b. 1568: 206)

Son beyit:

Ki bahmaz 'aşk hiç pīr ü cüvāna

Kime ki uğradı saldı ziyāna (Çınarcı, Mesnevi 5, b. 1659: 212)

Gazel 5: Çalışmamızda mısra 1-14 arasındadır.

İlk beyit:

Nedür 'āşık olan 'aql ile usı

Nedür 'āşık olan 'ār ü namūsı (Çınarcı, Gazel 5, b. 1660: 212)

Son beyit:

Mey-i 'aşk içdi Şemsī yār elinden

Gerekmez sākīniñ cām ü kedūsı (Çınarcı, Gazel 5, b. 1666: 212)

Mesnevi 6: Çalışmamızda mısra 1-614 arasındadır.

İlk beyit:

Be-ğaflet 'aşka ta'ne kılmānuz hey

Anıñ kim 'aşk[1] yoğdur oldıgil şey (Çınarcı, Mesnevi 6, b. 1667: 213)

Son beyit:

Yine salma meni derd ü fiğāna

Katıñdan sen meni sürme yabana (Çınarcı, Mesnevi 6, b. 1963: 232)

Gazel 6: Çalışmamızda mısra 1-16 arasındadır.

İlk beyit:

Ciger büryān olupdur ḥasretiñden

Gözüm giryān olupdur ḥasretiñden (Çınarcı, Gazel 6, b. 1964: 232)

Son beyit:

Saňa zindān olupdur ḥasretiñden

Hemānā Şemsī söyle ḥuld-ı rızvān (Çınarcı, Gazel 6, b. 1971: 232)

Mesnevi 7: Çalışmamızda mısra 1-764 arasındadır.

İlk beyit:

Çü didi İbn-i Yāmīn derd-i firķat

Ki coşdı Yūsuf'ıñ cānına ħurķat (Çınarcı, Mesnevi 7, b. 1972: 232)

Son beyit:

Ķamu Mışr ehl[i] ol günde piyāde

Yürüdiler baĥuñ bilmiş yāde (Çınarcı, Mesnevi 7, b. 2352: 256)

Gazel 7: Çalışmamızda mısra 1-14 arasındadır.

İlk beyit

Göñül olgil feraĥ kim yāre irdiñ

Şükür ki vaşl ile tımāra irdiñ (Çınarcı, Gazel 7, b. 2353: 256)

Son beyit:

Gel imdi Şemsī ĥālīñ kıl beyāne

Bugün çün maĥrem-i esrāre irdiñ (Çınarcı, Gazel 7, b. 2359: 257)

Mesnevi 8: Çalışmamızda mısra 1-143 arasındadır.

İlk beyit:

Çü gördi Yūsuf'ı eydür ki Ya'ķūb

Gözüm nūrisiñ ey dildār maĥbūb (Çınarcı, Mesnevi 8, b. 2360: 257)

Son beyit:

Be-tārīĥ bist ü yekküm şehr-i muĥarremü'l-ĥarām

Der-rūz-ı pençşenme ez-hicret-i Nebevī (Çınarcı, Mesnevi 8, b. 2430: 261)

SONUÇ

15. yüzyılın sonu 16. yüzyılın başında yaşadığı düşünülen Şemsî'nin asıl ismine dair kesin bir bilgi mevcut değildir. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ adlı mesnevisinden başka bir eserinin olup olmadığı da tam olarak bilinmemektedir. Bu eser, 1475 yılında, 2750 beyit halinde aruzun mefâilün/mefâilün/feûlün kalıbıyla kaleme alınmış olup; Azerbaycan Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesi dil hususiyetlerini barındırmaktadır. Eserin içinde sekiz adet gazel bulunmaktadır ve bu gazeller mesnevi ile aynı aruz kalıbıyla kaleme alınmıştır. Eser, oldukça sade ve anlaşılır bir üslup ile yazılmıştır.

Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinin dört adet nüshası tezimizin bitirme safhasında Ahmet Çolak tarafından tespit edilip tenkitli metni oluşturularak bir doktora tezi halinde Kasım 2022'de yayımlanmıştır. Bu nüshalar Tebriz nüshası, Erivan nüshası, Ataemi Mirzeyev nüshası ve Bakü nüshasıdır. Ancak bizim çalışmamızın sözlük kısmı Mehmet Nuri Çınarcı tarafından 2016 yılında yayımlanan Tebriz nüshası baz alınarak yapılmıştır. Tezimizin inceleme kısmında ise henüz yayımlanan tenkitli metinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Dini kitaplarda geçen Yûsuf kıssasının kaynaklık ettiği Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri, farklı yüzyıllarda birçok defa şairler tarafından konu olarak işlenmiştir. Bu konu dini bir mahiyet taşımakla birlikte aynı zamanda bir aşk hikâyesidir. Şemsî'nin mesnevisinde aşk temasının yanı sıra Yûsuf ve kardeşlerinin arasında geçen münasebete de ağırlık verilmiştir. Bu eser, genel itibarıyla Kur'an-ı Kerim'de yer alan Yûsuf kıssasıyla büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Şemsî'nin mesnevisi ile Şeyyad Hamza'nın mesnevisi arasında mukayese yapıldığı zaman fark edilmiştir ki; hacim yönünden her ne kadar Şemsî'nin mesnevisi büyük olsa da konuyu detaylı işleme bakımından ve meydana gelen olayların gidişatını ve sebebini ifade etme bakımından Şeyyad Hamza'nın mesnevisi daha kapsamlıdır. Şeyyad Hamza'nın mesnevisinde daha fazla olağanüstü olaylara yer verilirken Şemsî'nin mesnevisi daha paralellik arz eder.

Bu çalışmada, mesnevide geçen tüm kelimeler beyitte çağrıştırdığı anlamlar incelenerek bağlamsal olarak anlamlandırılmış ve en öz şekilde sunulmuştur. Elde edilen manalar TEBDİZ'in internet tabanlı sistemine kaydedilerek sistemin gelişmesine

dekatkıda bulunulmuştur. TEBDİZ sistemi aracılığıyla hazırlanan sözlük, tezin esas kısmını oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile devrin edebî zevkinin, dil hususiyetlerinin ortaya konulmasının yanı sıra kültür unsurlarının tespitine de katkı sağlamıştır.

Müellif, Kur'ân-ı Kerîm'de Yûsuf sûresinden ilham alarak yazdığı bu mesnevide okuyucuya bir aşk hikâyesi anlatırken aynı zamanda çokça öğüt vermeyi amaçlamıştır.

Şemsî mesnevisinde az sayıda da olsa ayet ve hadislerden yararlanmıştır. Atasözleri ve deyimlerine çokça yer vermesi dönemin dil özelliklerini anlamamıza katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Akar, Metin. “Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler 1-2.” *Türklük Araştırmaları Dergisi* 2, (1986): 1-16.
- Aslan, Birsal Oruç. “Filiz Özdem’in Sırlarla Dolu Konak Adlı Eserinde Deyimler.” *SEFAD* 38 (2017): 59-76.
- Aydın, Metin. “Mirzâ-Zâde Sâlim Divanı’nda Deyimler.” *Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi* 4 (2018): 1-23.
- Aykanat, Timuçin. “Geleneksel Anlatı Formları olarak Mesnevîler ve Klasik Aşk Mesnevîlerinin Motif Yapısı.” *Turkish Studies* 7/4 (2012): 883-906.
- Berberoğlu, Tülay, “Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretleri ve Peygamber Sevgisi.” *I. Uluslararası Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Sempozyumu*, 2013: 275-280.
- Çelikes, Mahmut, *Öyküleriyle Esnaf ve Ticaret Deyimleri*, Esder Kültür Yayınları, Ankara 2020.
- Çetinkaya, Ülkü. “Divan Şiirinde “Çok Başlı (Ziyade Ser)” Deyimi Üzerine.” *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 4/2 (2009): 226-245.
- Çolak, Ahmet. *15. Yüzyıl Şairlerinden Şemsî’nin Yûsuf U Züleyhâ Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. (Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2022.
- Duman, Gül Banu ve Sorokina, Oksana. “Çuvaş Türkçesinde Göz İle Kurulmuş Deyimler ve Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması.” *Dil Araştırmaları Dergisi*, 21 (2017): 113-128.
- Efe, Kürşat. “Hamza Nigârî Divanında Deyimler.” *IV. Uluslararası Hamza Nigârî Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 100. Yılında Türkiye Azerbaycan İlişkileri Sempozyumu*, 2018: 71-82.
- Gözaydın, Nevzat. “Dilimizin Zenginliğine Katkıları.” *Türk Dili Dergisi* 67 (2017): 58-69.
- Güler, Zülfi. “Şeyh Galip Divanında Deyimler.” *E-Journal of New World Sciences Academy Humanities*, 6 (2011): 433-455.
- Hocaoğlu Alagöz, Kadriye. “Osmanlı Edebî Metinlerine Kulak Vermek: Kulak Etrafında Oluşan Benzetme ve Söyleyişler”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 62 (2017): 390-399.
- Sarı, İsa. Osmanlı Türkçesi (Osmanlıca) Transkripsiyon Alfabeti. <https://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabeti/> Erişim 02 Aralık 2022.
- Kartal, Ahmet. “XVIII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı: Mesnevîler.” *Turkish Studies*,

International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 (2011): 211-234.

Kızıldaş, Maşallah. *Tutmacı'nın Gül Ü Hüsnü Mesnevisi (Tenkitli Metin-Bağlamlı Dizin Ve İşlevsel Sözlük)*. (Doktora Tezi). Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi, 2018.

Korkmaz, Şenol ve Demirci, Ümit Özgür, *Yûsuf u Zelîhâ (Destân-ı Yûsuf Aleyhi 's-selâm ve hazâ ahsenü 'l-kaşâşi 'l-mübârek)*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2008.

Korkmaz, Zeynep. "Türkçenin Anlatım Gücünde Deyimlerin Yeri." *Türk Dili Dergisi* 68 (2018): 16-22.

Kubbealtı Lugatı. <http://lugatim.com/s/gark/> Erişim 06 Aralık 2022.

Kuran-ı Kerîm. Diyanet İşleri. <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/yusuf-suresi-12/ayet-1/kuran-yolu-meali-5> Erişim 18 Aralık 2022.

Özkan, Mustafa. *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Yayınları, İstanbul 1995.

Öztoprak, Nihat, Deniz, Sebahat, Demirkazık, İbrahim, Kaya, Hasan, Ay, Ümran, ve Ayçiçeği, Bünyamin. *Üniversiteler için Eski Türk Edebiyatı Metin Şerhi (14-16. Yüzyıllar)*, İdeal Kültür Yayınları, İstanbul 2019.

Öztoprak, Nihat, Deniz, Sebahat, Demirkazık, İbrahim, Kaya, Hasan, Ay, Ümran, ve Ayçiçeği, Bünyamin. *Üniversiteler için Eski Türk Edebiyatı Metin Şerhi (17-19. Yüzyıllar)*, İdeal Kültür Yayınları, İstanbul 2019.

Öztürk, Furkan. *Baki Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007.

Sefercioğlu, Mustafa Nejat. "Helâkî Divanı'nda Türkçe Deyimler." *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 4 (2010): 155-202.

Şenödeyici, Özer. *Naili Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, 2011.

Tanyeri, Mehmet Ali. "Örnekleriyle Türkçe Sözlük." *İlmî Araştırmaları Dergisi* 13 (2002): 201-222.

TDK (Türk Dil Kurumu). *Güncel Türkçe Sözlük*. İstanbul: TDK Yayınları, 1932.

Tezcan, Nuran. "Osmanlı-Türk Edebiyatında Aşk Mesnevilerini Şövalye Aşkı Bağlamında Okumak." *AÜDTCF Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu*, 2006: 121-132.

Tokat, Feyza. "Türkiye Türkçesinde Tıp Terimleri İle Kurulmuş Deyimler." *Avrasya Terim Dergisi* 2 (2014): 11-19.

Türkdoğan, Melike Gökcan. *Klasik Türk Edebiyatında Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, Kültür Turizm Yayınları, 2011: 70.

Üst, Sibel. “Bir Aşkın İki Hikâyesi Üzerine Şeyyad Hamza’nın Yûsuf u Zeliha’sı ile Nazan Bekiroğlu’nun Yûsuf İle Züleyhâ’sı Üzerine Bir Karşılaştırma.” *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/7* (2009): 796-825.

Yıldız, Osman. *Şeyyad Hamza Yûsuf u Zelîhâ (Destân-ı Yûsuf)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

Yılmaz, Ozan. “Gelenekten Deyişe Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarının Ortak İfade Biçimlerinin ‘Başa Toprak Saçmak’.” *Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi: 2* (2013): 336-350.

2. 2. Şemsî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük

A HARFİ

âb ü nân: Su ve ekmek.

Bulara çünkü Yûsuf oldu hem-râh
Yarağ itdi Yûsuf'a **âb ü nânı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 33). [âb ü nân, -ı]

'abd-ı 'iberî: İberi kul.

Ne yalan belki kıldı oña bühtân
Didi ki pâdişâha **'abd-ı 'İberî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1585). ['abd-ı 'iberî,]

'abd-ı kerîm: Yüce kul.

Ki işler dünyede öz lâyıkıdan
Didi Mâlik ki señ **'abd-ı kerîmsiñ** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1009). ['abd-ı kerîm, -
siñ]

'abd-ı rahîm: Merhametli kul, yaratılan.

Mübârek nestesiñ **'abd-ı rahîmsiñ**
Ki virdi Yûsuf'a ol dem icâzet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1010). ['abd-ı rahîm, -siñ]

'abd-ı vâhid: Yalnız kul II Güzel kul.

Tamâm olmuş onuñ **'ömrine kırık gün**
Getürdi ol şabîni **'abd-ı vâhid** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1609). ['abd-ı vâhid,]

'âbid: Allah'ın emirlerine titizlikle uyan, ibâdete düşkün,
takvâ sâhibi kimse.

Ki eylerdi ziyâyı ol mekânda
Oturdu **'âbid** onda sâkin oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 357). ['âbid,]

Sebeb bu **'âbid** oldu düşdi çâha
Velîken ba'zı râvî söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 360). ['âbid,]

Hazâyin iyesidür muhteşemdür
'Abîdüñ seyyididür muhteremdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 300). ['abîdüñ, -üñ]

ac-: (Bir şeyi) Kapalı, örtülü durumdan çıkarmak, görünür
hale getirmek.

Kılupsız Yûsuf'ıñ cün gönlegin tey
Ki **açdum** onı gördüm onda kanı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 627). [açdum, -du, -m
]

Anı çekdi yırttı yarusından
Açıldı kapular çıhdılar ân gâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1579). [açıldı, -ıl, -dı]

Kapu **açıñ** diyüben söylediler
Kapu bâz itdiler ol dem girüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1162). [açıñ, -ıñ]

Göz **açup** kimseye ol baħmadı hiç
Ne vaşf idem men onuñ hırķatini (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 824). [açup, -up]

ac-: (Çiçek için) Büyüyüp gonca halinden çıkmak, açmak.

Açıldı lâle gül süsen benefşe
Hezâr ile ki efgân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 5). [açıldı, -ıl, -dı]

Maħalleler bezendi cümle bâzâr
Açıldı bağçelerde lâle gülzâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 434). [açıldı, -ıl, -dı]

ac: Aç olma durumu, acıkmak.

Didi oğlanlarına siz getirüñ
Be-gâyet **açmışuz** ki tiz yetürüñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 330). [açmışuz, -mış, -suz]

Sarardı **açlığ** ile halk rengi
Tükendi ehl-i Mısr'ıñ pes ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 124). [açlığ, -lığ]

İşitgil niçedür nakl ü rivâyet
Çü Ken'ân ehle **açlığ** oldu gâlib (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 71). [açlığ, -lığ]

aç ol-: Açılmak.

Ki her bâba irişdi **açar** oldu
İrişdi tâ ki ol daşra kapuya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1574). [aç ol-, -ar, -dı-dı]

‘acā’ib: Garip, tuhaf; hayret verici.

Ki ol kuyıya tārīḥ yazılalı
‘Acā’ib kuyı[ı] idi kār-ı bünyād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 303). [‘acā’ib,]

‘aceb: Acaba, şüphe, tereddüt, hayret ifade eden söz.

Ġarīb işler oña ma’lûm kıldı
Didi Yūsuf atasına ‘aceb kār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 568). [‘aceb,]

Hased eyler cüdâ ḥāsidi dīnden
Gider ‘acebi ḥasedden ol selāmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 652). [‘acebi, -i]

Ki bir dem ġamdan āzād olmamışsıñ
‘Acebdür ki bu demde señ feraḥnāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 401). [‘acebdür, -dür
]

‘aceb kıl-: Şaşırmak.

Satılsam kim yitürürdi bahāmı
Çü böyle diyüben kıldı ‘acebi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 371). [‘aceb kıl-, -i-i, -dı]

‘acib: Acaba, şüphe, tereddüt, hayret ifade eden söz.

Ne yirlüsiz gelüpsiz ḥardan ‘acib
Nebī oġlanları çün diñlediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 120). [‘acib,]

acıġ: Öfke.

Giderdi acıġı sākīn olurdı
Otururdi hemān bī-kīn olurdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 161). [acıġı, -ı]

‘āciz kal-: Aciz olmak.

Kızardı yüzi ter oldu derinden
Çü ‘āciz kıldı onda didi yalan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1583). [‘āciz kal-, -dı]

Kamu Mısr ehli ‘āciz kıldı nāçār
Kamusı oldu Yūsuf’uñ ġulāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 140). [‘āciz kal-, -dı]

‘āciz ol-: Güçsüz, çaresiz bir duruma düşmek.

Ki bir aġırı olmaz oldu ‘āciz
Revān durdı ayaġa şāḥ der-dem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1256). [‘āciz ol-, -dı]

‘acūze: Kocakarı, yaşlı.

Kamu almaġa onı tāma’ oldu
‘Acūzeler yırak itdi ġilāfı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1183). [‘acūzeler, -ler]

Ne bilsünler ‘acūze sūz u sāzın
Niçe kim çağırur kimse işitmez (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 41). [‘acūze,]

Didi kim īn işid Ḥaḳḳ’ın kelāmın
Piyāde ol ‘acūze ḳatına var (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 52). [‘acūze,]

ad: Ad, isim, san, nam, şan, şöhret.

Ḥalīl’dür adıyla yā yoḥsa Mūsī
Eger ‘aşıġ iseñ señ terkin eyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 10). [adıyla, -ı, -y, -la]

Yüri dayuñ ḳatına varġil ey cān
Adı Lāyān durur der-şehr-i Ḥavvān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 148). [adı, -ı]

Ki ol kıızı ki oña virdi Lāyān
Adı Leyā idi ol kızıñ ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 192). [adı, -ı]

Leyā çünk[i] cihāndan Ḥaḳḳ’a vardı
Adı Şafā kızın yirine virdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 196). [adı, -ı]

Beşir idi didi adı dilümde
Gözümde gitti ġam koydı dilümde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 617). [adı, -ı]

Didiler ki aña kimsiñ beyān it
Ne yirlüsiñ nedür adıñ ‘ayān it (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 18). [adıñ, -in]

Veliken Halkı' a çoğ şük kılğil
Be-ta' zīm **adın** anıñ zıkr kılğil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 174). [*adın, -ı, -n*]

ad al-: İsmi öğrenmek.

Hudâ'dañ **adın aldı** bād-ı hūb-rū
İrişdüirdi revān Ya'kūb'a hoş-bū (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 565). [*ad al-, -d-ın, -*
dı]

ad dut-: İsmi söylemek.

Ki oldı eylemişiñ bizi tafzıl
Birimiziñ adın hiç dutmamışiñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 77). [*ad dut-, -ın, -ma, -mı, -*
sın-ma, -mı, -sıñ]

Dehānında dilerseñ ger halāvet
Resūl **adın dutup** virgil şalāvāt (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 502). [*ad dut-, -ın, -up-up*]

ād kıl-: Düşman olmak.

Egerçi Yûsuf onda **ād kıldı**
Didi ki ideyim bir hāne būnyād (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1482). [*ād kıl-, -dı*]

ad kov-: İsim vermek.

Dağı hem bir kıızı oldı şerife
Ki Dünye **kovdı adın** ol laṭife (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 204). [*ad kov-, -ı, -n-ın, -dı*]

ādem: Adam, insan, kişi.

Menim sırrı mı bildi çünki **ādem**
Bu 'İberī kûl meni bed-nām kıldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 100). [*ādem,*]

Didi sākī ki ey sultān-ı 'ālem
Musahhīr hūkmine cinsiyle **ādem** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 360). [*ādem,*]

ādem: Hz. Adem.

Yakın düşmen oña şeytān olupdur
Nebī **Ādem** onun çün oldı çün şayd (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 578). [*ādem,*]

ādem bā-ādem: İnsan ile insan, karşılıklı olarak iki
insanın konuşması.

Sanasın söyleşür **ādem bā-ādem**
Didi Yûsuf ki bey'e hāzır olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1356). [*ādem bā-ādem,*]

ādemī-zād: İnsanoğlu.

Melek yoḥsa bu hūsn ile hanısı
Seniñ tek görmemişim **ādemī-zād** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1393). [*ādemī-zād,*]

'ādet: Alışkanlık haline getirilen davranış.

Didi Yûsuf çü böyle **'ādeti** şūm
Kılupsız pes yakın siz itmişiz şūm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 445). [*'ādeti, -i*]

Yehūzā'nıñ veliken **'ādetin** gör
Niçük idi kaḏab kılānda bir sor (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 157). [*'ādetin, -in*]

'ādil: Adalet sahibi, doğru, adaletli.

Ki varsaḵ anda cümle olur hār
Nebī eydür ki şāh **'ādil** keremdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 105). [*'ādil,*]

'adl u dād: Doğruluk ve adalet.

Bu 'ālemde gezerdi **'adl u dād**
Ki onuñ var idi bir kıızı çün hūr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 852). [*'adl u dād, -ı*]

'adl-ı hoş kıl-: Sağlam, doğru adalet sağlamak.

Kılurdi **'adl-ı hoş** ol zemінде
Be-zāhir Ṭeymūs idi onuñ adı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 850). [*'adl-ı hoş kıl-, -ur, -dı*]

‘adū ol-: Nefret etmek, hakkında kötü duygular beslemek.

‘Adū oldu oña uşvet tamāmı
Kimi urar tapança kimi dūrter (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 160). [‘adū ol-, -dı]

‘āfitāb: Güneş.

Yüzinden alıçağ görüñ niğābı
Hacil eylerdi gökde ‘āfitābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 212). [‘āfitābı, -ı]

‘afv eyle-: Affetmek.

Gerek kahr eyleseñ yā ‘afv sultān
Ki Yūsuf didi girçek men yalanı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 56). [‘afv eyle-, -se, -n
]

‘afv id-: Affetmek.

Dilerim hem daħı Perverdigār’um
Ki sizdeñ ‘afv ide ol Kirdgār’um (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 486). [‘afv id-, -e]

Çü böyle ‘afv idüp bunlar görüşdi
Selāmet birbirde uşvet kavuşdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 487). [‘afv id-, -üp]

‘afv it-: Affetmek.

Temennām hāzretiñde bu durur bil
Didi Yūsuf ki ‘afv itmişem anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 88). [‘afv it-, -miş, -em]

‘afv kıl-: Affetmek.

Seni çün ihtiyār itmişdür Allāh
Ki bizden ‘afv kılil cürm ey şāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 476). [‘afv kıl-, -gil]

Ne ki oldu Hūdā’dañ anı bildüm
Ferah oluñ ki sizdeñ ‘afv kıldum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 484). [‘afv kıl-, -du, -
m]

ağ: Ak, beyaz.

Ki geldi oña bir ağ kuş[1] gördüm
Faşih diliyle ol kuş didi ol dem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1354). [ağ,]

Ki firūze zeberced böyle muhkem
Ağ altun kızıl altun dergeh ki olsun (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1505). [ağ,]

ağaç: Ağaç, meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.

Tekyeligiñde bir düş gördi gice
Ki çıldı bir ağaç zuhrundan üçe (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 16). [ağaç,]

Ol ağaç taze vü ter bī-nažirdür
Ki yoħ mānendi ‘ālem içre girdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 17). [ağaç,]

Daħı var bu ağaçda çoħ budağlar
Sanasın her budağı üçe dağlar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 19). [ağaçda, -da]

ağaç: Ağaç II Hz. Yakup.

Onuñ bir şāhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç onuñ içün şayru düşmiş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 200). [ağaç,]

Velī vardur señ ilen bir peyāmım
İrişdür ol ağaca señ selāmım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 232). [ağaca, -a]

Veliken ol ağaca gice yitgil
Oña söyle bu sözi tiz gitgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 237). [ağaca, -a]

Didi ki ol ağacı bilürem hūb
Ki İshāk oğlıdur ol pīr Ya’kūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 207). [ağacı, -ı]

ağac: Bir kilometre kadar olan bir uzunluk ölçüsü.

Mısır’dan tā be-zindān yol varanlar
Didiler dört ağac anı görenler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 10). [ağac,]

Bu sözdeñ kaldı Ya 'küb şöyle girü
İki **ağaç** dağı var idi ilerü (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 688). [ağaç,]

Pes aından iki **ağaç** dağı gitdi
Gör imdi kim dağı sultân n'itdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 693). [ağaç,]

āgāh bol-: Haberdar olmak.

Dağı İshāk Halîlu'llāh-ı meşhûr
Çü Mâlik bu söze āgāh boldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1313). [āgāh bol-, -dı]

āgāh kıl-: Haberdar etmek.

Bu işdeñ Yûsuf'ı āgāh kıldı
Didi ki Şâm derinde İbn-i Yāmîn (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 364). [āgāh kıl-, -dı]

Kim aında Yûsuf'ı kıldılar āgāh
Ki durdı şimdi karşı gider ol şāh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 725). [āgāh kıl-, -dı, -
lar]

āgāh ol-: Haberdar olmak.

Didi ki dayısına olgil āgāh
Meni Ken 'ân'a gönderdi ol Allāh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 225). [āgāh ol-, -gil]

Ne assı çünk[i] āhîr gördi anı
Didiler yâ ebâ olgil āgāh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 722). [āgāh ol-, -gil]

āgāh ol-: Fark etmek; hayran olmak.

Onuñ hüsine çünki oldu āgāh
Ki sahlâr rûz u şeb anı zi-bed-hāh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 385). [āgāh ol-, -dı]

āgāz kıl-: Anlatmaya, seslendirmeye başlamak.

Gel imdi sâmi' ol ey yâr-ı tannâz
Ki şimdi kıluram men kıssa āgāz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 514). [āgāz kıl-, -ur, -
am]

ağır: Ağır, hafif olmayan.

Ki her ni istedin bir **ağırınca**
Çü didi böyle Mâlik ol bahâyı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1246). [ağırınca, -ınca]

ağız: Kuyu, çukur vb.nin dışa açılan veya içeri girilen kısmı.

Dibi giñ idi onuñ **ağız[ı]** dar
Anıñ bünyâdı 'ulvî bârik idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 296). [ağız[ı], -[ı]]

ağla-: Acı, keder, pişmanlık ve bazen de sevinçten gözyaşı dökmek.

Gözüm nûrı tükendi **ağlamağdañ**
Sirişkim kan olupdur hasretiñden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 9). [ağlamağdañ, -mağ,
-dañ]

Ne dāhikdür ki āhîr **ağlamaz** ol
Ki gamdan cān ü cismin dağlamaz ol (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 462). [ağlamaz, -maz
]

Henüz gözümdesin budur fiğānım
Bu nev' ile yüküş **ağladı** Ya 'küb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 9). [ağladı, -dı]

āğu: Zehir, zehirlenmek.

Munîñ şchdini içenler **āğulandı**
Ki oldu tîre ol hāke bulandı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 484). [āğulandı, -la, -n, -dı]

Mey ile itmegine didi ey cān
Ağu katup viriñ sultāna pinhān (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 40). [ağu,]

ağvār: Kötü II Rakip.

Ne olaydı hiç **ağvār** olmasaydı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 2, Mısra 1). [ağvār,]

Maña kimdür ola 'âlemde **ağyār**
İlāhıñ kudretini gör ki niçe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 200). [ağyār,]

Ki olurdı kamu insân-ı nîkû
Dağı ger olmasaydı kimse **ağyār** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1689). [ağyār,]

ağz: Ağız, dil, konuşma; düşünce.

Alup cennet derinden durdı geldi
Ki onda Yūsuf'ıñ **ağzına** saldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 70). [ağzına, -ı, -n, -a]

ah-: (Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) Bulunduğu
yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.

Gözümden dâne dâne ānçe **ahdı**
Yaşım 'ummân olupdur hasretiñden (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 13). [ahdı, -dı]

Hem **ahar** kan ile yaşı gözinden
O gice tâ şehir ki yatdı bî-hüş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 576). [ahar, -ar]

Yoğ oldı kamusu **ahar** seyle
Didi Mâlik var munda gine kâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1062). [ahar, -ar]

ah: Erkek kardeş.

Nedür tedbîr çünki oldı ma 'hûf
Yehûzâ geldi eydür yâ **ahı** bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 921). [ahı, -ı]

āh: "Ah!" özlem, sevgi, üzüntü bildiren ünlem.

Dirîğa **āh** elinden āh-ı fırkat (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel
1, Mısra 1). [āh,]

Yedi ıl kaldı oñda gönli pür-ğam
Dilinde **āh** dâ 'im çeşm-i pür-nem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 302). [āh,]

Ziyâde idesiz bu pîr **āhın**
Bu sözi söyleyüben gitdi bular (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 322). [āhın, -m]

āh añ-: Ah etmek.

Didi Ya'kûb'ı señ dağ yâ İlāhî
Ayır oğlıñdan añılurgil āhı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 530). [āh añ-, -ı, -ıl, -ur, -gil-ıl,
-ur, -gil]

āh bol-: Ah etmek.

Özin saldı ayağa āh boldı
Ki kıldı bir zamân feryād ü zârı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1314). [āh bol-, -dı]

āh düş-: Ah etmek.

Ki hasret odına cānını yağdı
Fırāk odın anuban düşdi āha (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 778). [āh düş-, -a-a, -dı]

āh eyle-: Ah etmek.

Ayırdı eyleyüp eger āh fırkat
Ne hû[b]dur vuşlat arınca hemîşe (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 10). [āh eyle-, -y, -üp]

Eger āh eylesem ey Şemsî der-ğam
Yanar nâra zebânım ayrılığdan (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 13). [āh eyle-, -se, -m]

Ne bilsün kâr-ı Yūsuf şa'b ideler
İşitdi munı Dünya eyledi āh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 83). [āh eyle-, -dı]

Ki gitdi 'aklı başdan eyledi āh
Çü 'aklı geldi başa didi dāye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1208). [āh eyle-, -dı]

āh id-: Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.

Ki kocdı birbirini idüben āh
Didi Yūsuf aña ğam dutma kardaş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 558). [āh id-, -üben]

Bu ānçe Yūsuf içün ide āhı
Ki anıñlan bula 'ömri tebāhı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 315). [āh id-, -ı-ı, -e]

İşitdi dayısı çünki bu sözi
İdüp âh yaş ile doldurdi gözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 180). [âh id-, -üp]

âh ile zâr kıl-: Ağlamak, inlemek, feryat etmek, sızlanmak.

Çü kaldı Yûsuf ol zindânda bârî
Kılurdi dâ 'imâ âh ile zârî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 300). [âh ile zâr kıl-, -ı-ı, -ur, -
dı]

âh kıl-: Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah
demek.

Bu hâle sâkî kıldı Yûsuf[ı] yâd
Ki çekdi âh kıldı nâle vü feryâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 342). [âh kıl-, -dı]

âh kıl-: Feryat etmek, inlemek, şikayet etmek.

İşitdi munı Yûsuf âh kıldı
Sirişkiñ dâne çehre gâh kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 153). [âh kıl-, -dı]

Kılursun Yûsuf için âh nite sen
Ki Yûsuf bil bizüm sulţânımızdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 14). [âh kıl-, -ur, -sun
]

âh ol-: Üzüntü ile dolmak.

Niçe bed-hâh elinden olayım âh
İlâhî eyle bed-gûlar zevâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 2). [âh ol-, -a, -y, -ım]

âh ü bed-gû: Ah ve dedikodu.

Ki her biri nigh bilmiş tamâmin
Cihânda olmasaydı âh ü bed-gû (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1687). [âh ü bed-gû,]

âh ü dâd kıl-: Feryat figan etmek.

Kılurdum firkatînde âh ü dâdî
Añardum gönlegini eydicek Dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 590). [âh ü dâd kıl-, -
ı-ı, -ur, -du, -m]

âh ü efğân eyle-: Ah edip inlemek.

Didi evlâd kim bu pîr-i Ke'nân
Ki olmaz sâkîn eyler âh ü efğân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 312). [âh ü efğân eyle-, -r]

Ki böyle eylemişdün 'ahd ü peymân
Diyüben eyler idi âh ü efğân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 608). [âh ü efğân eyle-, -r]

âh ü efğân kıl-: Acı ile bağırıp çağırma, feryat etmek.

Ne vâşıldur ki olmaz oña hicrân
Ki kılmaz hecr elinde âh ü efğân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 465). [âh ü efğân kıl-,
-maz]

Kılurdi dâ 'im onda âh ü efğân
Oturdi gice gündüz zâr ü mahzûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 820). [âh ü efğân kıl-,
-ur, -dı]

âh ü figân: Ağlayıp inlemek.

Melekleri felekde zâr kıldı
Menim âh ü figânım ayrılığdan (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 4). [âh ü figân, -ım]

âh ü figân eyle-: Ağlayıp inlemek, feryat etmek.

Velî eyler nebî âh ü figânı
Şabâh oldı çağırdı Yûsuf'ı cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 34). [âh ü figân eyle-, -ı-ı, -r]

Ki Yûsuf eyler onda âh ü figânı
Revâ gördi kâmusı bu kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 270). [âh ü figân eyle-, -ı-ı, -r]

Onuñ çün eyledüm âh ü figânı
Çü gördüm gönlegin yırtılmamış hiç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 628). [âh ü figân eyle-,
-ı-ı, -dü, -m]

āh ü nāle: Ah etme ve inleme.

Elinden **āh ü nāle** dād iderdi
Didi Yūsuf'a ey sevgülü cānım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 6). [āh ü nāle,]

āh ü nāle: Ah etme ve inleme.

Ki kıldı **āh ü nāle** zār ü efgān
Bu söz havfindan ol dili dutuldu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 710). [āh ü nāle,]

āh ü sūz kıl-: Ah ve yakıcı feryat etmek.

İşidüp bu sözi 'Arāb ondan
Ki kıldı āh ü sūzın yandı cāndan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 206). [āh ü sūz kıl-, -
in-in, -dı]

āh ü vāy dūs-: Ah ve vay etmek.

Naşihat itdi düşme āh ü vāye
Didi gice olgil müzeyyen gündüz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1438). [āh ü vāy dūs-, -
e, -me]

āh ü vav sal-: Ah ve vay etmek.

Meni çoḡ salmagil bu āh ü vaye
Bu şüretdür ki gördüm düşde onı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1210). [āh ü vav sal-, -
e-e, -ma, -gil]

āh ü zār dūs-: Ah etmek ve inlemek.

Bular çün düşdi anda āh ü zāra
Ki bilmezler n'ideler şimdi çāre (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 137). [āh ü zār dūs-, -
a-a, -dı]

ahbār: Haberler, bilgiler, malumat.

Ne ki maḡşūd var oña irüşür
Çü Mısr ehli işitdi böyle **ahbār** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1143). [ahbār,]

Ki Yūsuf dañ haber aňdan soraydım
Ki şahid o maña Yūsuf'dan **ahbār** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 55). [ahbār,]

'ahd: Söz verme, yemin, vaat etme.

Atam **'ahdine** bes olam muḡālif
Yalandur ki oña inkār idersem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 681). ['ahdine, -i, -n, -e]

Meger terk eyledüñ **'ahdiñi** söyle
Yehūzā dir var onda Ḥaḡḡ rızāsı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 214). ['ahdiñi, -i, -n, -
i]

Ki ol **'ahduñ** sezāsı böyle midür
'Aceb ki nefsiñiz sevād kılupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 642). ['ahduñ, -üñ]

'ahd evle-: Söz vermek.

Ki anda tefriḡa duruñ varıñız
Nebī çün 'ahdı anda eyler oldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 345). ['ahd evle-, -ı, -r-r]

'ahd id-: Yemin etmek.

Ki yüz döndürmezem şanma menī'im
Züleyhâ ahd idüp girdi serāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 51). [ahd id-, -üp]

'ahd ile peymān kıl-: Yemin etmek.

Dimeyim men onı kimseye ey māh
Çü böyle kıldılar 'ahd ile peymān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1307). ['ahd ile
peymān kıl-, -dı, -lar]

'ahd ü peymān: Söz ve yemin.

Revā mıdur idesiz fi'l-i kābil
Atamızla hani ol **'ahd ü peymān** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 223). ['ahd ü peymān,
]

'ahd ü peymān evle-: Söz vermek, yemin etmek.

Ki böyle eylemişdün 'ahd ü peymân
Diyüben eyler idi âh ü efgân (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 607). [*'ahd ü peymân eyle-*, -
miş, -dün]

'ahd ü peymân kıl-: Yemin etmek.

Hani ol kıldukumuz 'ahd ü peymân
Ki ol küluñ cezâsı böyle midür (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 640). [*'ahd ü peymân kıl-*, -*duk*,
-*umuz*]

ahı: Arkadaş, dost, kardeş.

Ki salgil şevk odından cânıña süz
Ne olmuşdur gör **ahı** ey hasîbi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 594). [*ahı*,]

Nedür hâlin gör **ahı** bu ne işdür
Didi Yûsuf ki kardaş aňlagil bir (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 190). [*ahı*,]

Pes ondan sordı Yûsuf yâ **ahı** sen
Ne yirlüsiñ di ki tâ bileyim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 191). [*ahı*,]

âh-ı firkat: Ayrılık ahi.

Dirîğa âh elinden **âh-ı firkat** (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel*
1, Mısra 1). [*âh-ı firkat*,]

ahıd-: Akıtmak, dökmek.

Seniñ hecriñle ol eyler fiğânı
Gözinden **ahıdur** yaş ile kanı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 178). [*ahıdur*, -*ur*]

Munı diyüp melek gitdi hemân dem
Velîken çeşm-i Ya'kûb **ahıdur** dem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 306). [*ahıdur*, -*ur*]

ahir: Ebediyen, sonsuza dek.

Ne dâhikdür ki **ahir** ağlamaz ol
Ki ğamdan cân ü cismın dağlamaz ol (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 462). [*ahir*,]

Ne **ahir** ol dağı kardaşımızdur
Geliñ dir olmañız kardaşa kâtil (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 220). [*ahir*,]

Ki **ahir** görmeyesiñ tâ ziyânı
Züleyhâ'ya pes ondan didi ol şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1636). [*ahir*,]

Çağırdı Yûsuf[ı] eydür habîbi
Ki **ahir** oda yahduñ señ ğarîbi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 120). [*ahir*,]

ahir: Artık, haydi.

Kimiñdür uşbu şüreti bilmeyem meñ
Kimiñ oğlısıñ **ahir** söyle ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 521). [*ahir*,]

ahir eyle-: Bitirmek, son vermek.

Ki şimdi tâze kıssa söylerim men
Ki bu meclisde âhir eylerim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 508). [*ahir eyle-*, -*r*, -
im]

ahir ol-: Bitmek, sona ermek.

Kim 'aşkı kılmaz idi cânda teskîn
Çü va'de irdi âhir oldı hicrân (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 45). [*ahir ol-*, -*dı*]

ahiret: Ahiret, hesap günü, mahşer günü.

Didi 'Arâbî ki hiç dünyede yoğ
Velîken **ahiretde** hâcetim çoğ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 292). [*ahiretde*, -*de*]

ahir-i kâr: İşin sonunda, nihayetinde.

Didi kim Yûsuf'a oluñ talebkâr
Biz anı bulasıyuz **ahir-i kâr** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 324). [*ahir-i kâr*,]

ahıd-: Akıtmak, dökmek.

Aluban saldılar itler öğine

Ahıttılar yire suyunı varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 115). [ahıttılar, -tı, -lar]

ahlâk-ı hamîde: İyi ahlak.

Be-gâyet medh idüp ol muhteremni

Ki **ahlâk-ı hamîde** cümle varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 45). [ahlâk-ı hamîde,]

ahmer: Kırmızı, kızıl.

Var idi Yûsuf'ın kolında sıvvar

Ki **ahmer** yâkût idi kamu ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 226). [ahmer,]

ahşam: Akşam vakti.

Alavuz bilemez çe gidevüz tîz

Varalum evde **ahşam** ağlayalum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 527). [ahşam,]

Gidüpdür gözden ol sevgülü dilber

Çü **ahşam** oldu dir Ya'kûb kızına (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 555). [ahşam,]

ahvâl: Hâl, durum, vaziyet.

Yoğ oldu kamusı ki öleler

Çü oldu munlarıñ **ahvâli** böyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1061). [ahvâli, -i]

Menim **ahvâlime** bir olgil âgâh

Yüküşdür māl ü mülk kızlarum çoğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1322). [ahvâlime, -im,
-e]

Niçe düşdi onuñ çengine gül-ten

Bizüm **ahvâlimüzi** bilgil andan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 657). [ahvâlimüzi, -imüz, -i]

ak ol-: Kötü, yaramaz, nefret uyandıran olmak.

Ataya **ak olup** harr ü şabîni

Satupsız incidüpsiz hem nebîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 107). [ak ol-, -up]

akçe: Eskiden para ölçüsü olarak kullanılan küçük gümüş
sikke.

Didi ki var benimle sūd **akçe**

Bu sūd akçeye bunlar râzî oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 972). [akçe,]

Kim on diyer kimisi didi on hem

Bu **akçe** gör ki ol demde ne idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 977). [akçe,]

Didi ki var benimle sūd akçe

Bu sūd **akçeye** bunlar râzî oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 973). [akçeye, -y, -e]

'akd kıl-: Evlenmek, nikah kıymak.

Ki Ya'kûb onı dağı 'akd kıldı

Ayurdu māl birle nağd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 289). ['akd kıl-, -dı]

Çü boldı uşvet anıñ katna temkîn

Züleyhâ'yı pes aından 'akd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 92). ['akd kıl-, -dı]

'akd ol-: Bağlanmak; köle olmak.

Hediyyedür oña 'akd oldu ol dem

Çü qadrin bilmedi Mâlik-i câhil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1266). ['akd ol-, -dı]

'akid: İki taraf arasında, taraflarca kabul edilen ve
karşılıklı taahhütlere dayanan anlaşma, sözleşme II Evlilik.

Çü 'ömri kırık ıla yitürdi Ya'kûb

Oña '**akid[dür]** ol Râhîl-i maḥbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 218). ['akid[dür], -
dür]

'akik: Kırmızı renkte değerli bir taş.

Bucağıñ lü 'lü olsun biri dağı

'**Akik** olsun onuñ bir küşesi hem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1503). ['akik,]

âkil: Yiyici, yiyen (kötü anlamda) II Sömüren, zarar veren, düşman.

Ki şabr eyle hâcer ur dişlerine
Hasûd olan hasûdîñ **âkilidür** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 662). [âkilidür, -i, -dür]

âkil: Akıl, düşünme, anlama ve kavrama gücü.

Ki dūr oldı **âkılı** ussı ondan
Onuñ oğlanları çün geldi nâ-gâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 572). [âkılı, -ı]

Ne 'âr[1] belki elden varı koygil
Eger señ **âkil** iseñ 'aşkı bilgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 11). [âkil,]

âkl: Akıl, düşünme, anlama ve kavrama gücü.

Fiğân ü nâle idüp sîne yırtıdı
Özinden gitdi yine vardı **âklı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 613). [âklı, -ı]

Anası kabır içinde kıldı nâle
İşitdi Yûsuf oldı **âklı** bî-hûş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1041). [âklı, -ı]

âkl baş gel-: Ayılmak, kendine gelmek.

Ki gitdi 'âklı başdan eyledi âh
Çü 'âklı geldi başa didi dâye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1209). [âkl baş gel-, -ı, -a, -di]

âkl baş gel-: Baygınlıktan ayılmak, kendine gelmek II Akıl başına gelmek deyimi.

Ėamu bî-hûş oluban yatdı yeksân
Bularuñ tâ ki 'âklı geldi başa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 67). [âkl baş gel-, -ı, -a, -di]

Çü 'âklı başa geldi yine durdı
Beşir girdi içeri anı gördi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 635). [âkl baş gel-, -ı, -a, -di]

Pes aından 'âkl[1] Ya'kûb başa geldi
Görübên Yûsuf'ı şâd oldı güldi (Yûsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 7, Mısra 753). [âkl baş gel-, -[ı]-[ı], -a, -di-di]

âkl baş git-: Çok sevinçten ya da korkudan ne yapacağını bilemez olmak.

Ki 'âklı gitdi başdan oldı mecnûn
Ki ol gün oldı bir altuna dinâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1166). [âkl baş git-, -ı, -dan, -di]

Ki gitdi 'âklı başdan eyledi âh
Çü 'âklı geldi başa didi dâye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1208). [âkl baş git-, -ı, -dan, -di]

âkl baş var-: Zarar gördüğü işlerden uslanıp akıllıca davranmak II Akıl başına gelmek deyimi ile eş anlamlıdır.

Sever oldı dañı kırhı zi-'ibret
Çü Mâlik 'âklı varmışdı başından (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1273). [âkl baş var-, -ı, -ı, -n, -dan, -mı, -dı]

âkl gel-: Akıl gelmek; şuurlu hale gelmek.

Gehî 'âklı gelürdi geh varurdu
Bağubân Yûsuf'a aından hecri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 783). [âkl gel-, -ı, -ür, -di-ür, -di]

Ki râvî böyle kıldı onda naklı
Çü geldi 'âklına durdı oturdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 615). [âkl gel-, -ı, -n, -a-ı, -n, -a, -di]

âkl gel-: Hatırlamak.

Cihân kamu gözine târ boldı
Gelürdi 'âklına gâh olurdu dîvâne (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 605). [âkl gel-, -ı, -n, -a-ı, -n, -a, -ür, -di]

âkl git-: Çok sevinçten, şaşkınlıktan veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak.

Menim Yūsuf daḥı señ dökmegil yaş
İşitdi İbn-i Yāmīn ‘aqlı gitdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 561). [‘aql git-, -ı, -di]

‘aql hūş gel-: Kendine gelmek II Aklı başına gelmek
deyimiyle eş anlamlıdır.

Ki koymaz almağa ol bu gūlāmı
Züleyhâ çünki geldi ‘aqlı hūşa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1221). [‘aql hūş gel-, -a-ı, -a, -
di]

‘aql ile us: Akıl ile düşünme yetisi.

Nedür ‘aşıq olan ‘aql ile usı (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 5,
Mısra 1). [‘aql ile us, -ı]

‘aql meslūb ol-: Çok sevinçten ya da üzüntüden ne
yapacağını bilememek. II Aklı başından geçmek deyimidir.

Özinden gitdi ‘aqlı oldu meslūb
Kulaḡları dutuldu korḡusından (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 570). [‘aql meslūb ol-, -du-ı, -dı
]

‘aql öz git-: Kendinden geçmek II Aklı başından gitmek
deyimiyle eş anlamlıdır.

İşidüben ayaḡa durdı nā-gāh
Öziñden gitdi ‘aqlı eyleyüp āh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 632). [‘aql öz git-, -ı, -i, -ñ, -
den, -di]

‘aql vür-: Çok korkudan veya çok sevinçten ne yapacağını
şşıracak hale gelmek II Aklı başından gitmek deyimi.

Yüreḡi oynadı ‘aqlı yürüdi
Vücüdi titredi cāmı eridi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 733). [‘aql yür-, -ı, -i, -di]

‘aql-maḡlūb ol-: Aklını yitirmiş, bilinçsiz, şaşkın bir hale
gelmek.

Namāza durmuş idi pīr Ya‘kūb
Çü Dünya geldi oldu ‘aql-maḡlūb (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 260). [‘aql-maḡlūb ol-
, -dı]

akvāl: Sözler.

Çü inanmazsıñ nebī **akvālumuza**
Bizi çünki kılursıñ böyle tekzīb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 650). [akvālumuza, -umuz, -a]

al: (Bir şeyi veya bir kimseyi) Elinden tutup yerinden
ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

Züleyhâ katna onı aldı geldi
Züleyhâ’ya didi **al** bu gūlāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1379).

Çü vākıf olmuş idi işlerine
Alup Yūsuf [ı] girdiler yola (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 41). [alup, -up]

Didi kim **al** seniñ olsuñ bu hamı
Bahāsı on miñ altundur tamāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 229). [al,]

al-: Bir başkasının ettiḡi hayır duayı almak.

Pes ondan bildi İshāk ki du‘āyı
Ki Ya‘kūb **aldı** gitdi ol nevāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 120). [aldı, -dı]

al-: Evlenmek.

Var idi bir kıızı daḡ **aldı** Ya‘kūb
Şarūba adı idi tāze maḡbūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 199). [aldı, -dı]

al-: (Bir şeyi veya bir kimseyi) Elinden tutup yerinden
ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

Özi kılmuş yanında bıçaķı tīz
Bıçaķ **aldı** eline tīz Şem‘ūn (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 145). [aldı, -dı]

Eteḡine yapuşdı zār ü ma‘hūf
Çeküp **aldı** eteḡini elinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 149). [aldı, -dı]

Ğam ile çehresini kâh kıldı
Pes ondan gönleğini **aldı** eline (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 609). [aldı, -dı]

Kamusu yazdı virdi bir kabâle
Kabâle Mâlik **aldı** kıldı pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 987). [aldı, -dı]

Didi ba'zı ki kırıl oldu dil-bend
'Azîz çün Yûsuf'ı **aldı** getürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1337). [aldı, -dı]

Züleyhâ katna onı **aldı** geldi
Züleyhâ'ya didi al bu ğulâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1378). [aldı, -dı]

al-: (Bir bedel karşılığında) Temin etmek, satın almak.

Kabûl itse bize i'lâm kılsuñ
Alayım onuñ içün bu ğulâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1203). [alayım, -a, -y, -ım]

Nedür bu kûlumuñ kurbı nişanı
Didi ol dem ki **alduñ** bu ğulâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1351). [alduñ, -du, -ñ
]

Kamu **almağa** onı tâma'ı oldu
'Acüzeler yırağ itdi ğilâfı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1182). [almağa, -mağ, -a]

Ki kıymaz **almağa** ol bu ğulâmı
Züleyhâ çünki geldi 'aqlı hüşa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1220). [almağa, -mağ, -a]

al-: (Bir şeyi veya kimseyi) Beraberinde götürmek.

Yıguban leşkerin **aldı** yürüdi
Oraya ki resûl onda var idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 239). [aldı, -dı]

Bulara Yûsuf'ı ısmarladı çoğ
Bular Yûsuf'ı **aldı** yola girdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 47). [aldı, -dı]

Gör imdi ki Züleyhâ onda n'itdi
Ki onı hâc evine **aldı** geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1387). [aldı, -dı]

al-: Unutturmak.

Hudâ Yûsuf'uñ sözün[i] revânî
Ki sâkî hâtırından **aldı** onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 158). [aldı, -dı]

al-: Çıkarmak, ayırmak.

Ki durdı Yûsuf anda kıldı ikdâm
Niķâb **aldı** yüziñden girdi nâ-gâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 557). [aldı, -dı]

al-: Çalmak.

Sizi sulţân eyürdi tâ serâya
Ki anda siz **alupsız** bir şikâye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 64). [alupsız, -up, -sız]

al-: Varmak.

Gözi yoğ bağa miskîn sağa sola
Züleyhâ yol kenârın **aldı** durdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 34). [aldı, -dı]

al-: (Birinin sahip olduğu bir şeye) El koymak, almak.

Ki **aldı** zulmle Ya 'ķüb mâlını
Ki kesdi mâl ü mülkünden elini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 139). [aldı, -dı]

Çün irdi müddeti devr-i zamânı
Ki **aldı** hoca señden Yûsuf anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 552). [aldı, -dı]

Yehûzâ didi men zindân derini
Aluram kıymazam anda birini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 140). [aluram, -ur, -am]

al-: Kaldırmak, çekmek.

Yüzünden **alıçağ** görüñ niğâbı
Hâcîl eylerdi gökde âfîtabı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 211). [alıçağ, -ıçağ]

al-: (Bir duygunun etkisi altına) Girmek.

Ten ü cânın ğam u derd ile **aldı**
Gider uĥvet[i] ardınca yügürü (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 122). [*aldı, -dı*]

‘alâ: *Yücelik, şeref.*

Sanu var bizde neste **‘alâ** kıymet
Didi Rübîl bizi gördi fakîrüz (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 198). [*‘alâ,*]

‘alâmet: *Alamet, belirti, iz.*

Didi Yûsuf maña bilgî **‘alâmet**
Ta‘âminız durur her gün selâmet (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 87). [*‘alâmet,*]

‘alât: *Alet, eşya II Kıyâfet.*

Be-ġâyet zaĥmnâk karnı gösine
‘Âlâtın soyıdılar qaldı ‘üryân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 399). [*‘âlâtın, -ı, -n*]

‘âlem: *Ahiret II Dünya.*

Dü **‘âlem** şâhısın ey ĥüsn ile bay
Saña yoĥ bir daĥı mânend ü hem-tay (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 518). [*‘âlem,*]

İki **‘âlemde** oldı ġayr-ı me ‘cür
Ĥasûdın ġöñli ġamġin ü fakîrdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 655). [*‘âlemde, -de*]

İki **‘âlemde** ol ĥür u ĥakîrdür
Ĥasûdı hiç arada Ĥaĥĥ dimezler (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 657). [*‘âlemde, -de*]

‘âlem: *Dünya, cihan, kainat, evren, yer.*

Kamu **‘âlem** maña ey serv-i ra‘nâ
Hemân zindân olupdur ĥasretiñden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 7). [*‘âlem,*]

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓîrdür
Ki yoĥ mânendi **‘âlem** içre ġirdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 18). [*‘âlem,*]

Kamu şâĥı anuñ ġün nûr bolmış
Kamu **‘âlem** onuñ nûrıyla dolmış (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 22). [*‘âlem,*]

Eġerçi var idi **‘âlemde** meh-rû
Onuñ tek yoĥ idi maĥbûb-ı dîl-cû (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 209). [*‘âlemde, -de*]

Getürsen ger îmân olursun üçe
Seni âlî kıılır **‘âlemde** ĥoca (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 260). [*‘âlemde, -de*]

‘âlem: *Âlem, dünya, cihan; herkes.*

Kamu **‘âlem** baĥar ol mâĥ rûya
Varup Ken‘ân’a teslîm itdi cânı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 21). [*‘âlem,*]

‘âlet: *Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine, aygıt.*

Beşîr ġün vardı ol Ken‘ân’a irdi
Çü bir ‘avret **‘âlet** yudurdu gördi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 586). [*‘âlet,*]

‘âlet: *Eşya, erzak.*

Ki yidi Yûsuf‘ı bir zî‘b nâ-ġâĥ
‘Âlet qatında koyduĥ anı ġirü (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 531). [*‘âlet,*]

‘aleyke al-: *Selama karşılık söz ‘aleyke’ sözünü vermek.*

‘Aleyke aldı Yûsuf didi ey yâr
Yüziñ aç kıılma meñden şerm zinhâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 385). [*‘aleyke al-, -dı*]

‘âlî: *Deġeri yüksek, şerefli.*

Ki yulduzlar daĥı hem ay ile gün
İçinde kıldılar bir **‘âlî** taĥtı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1519). [*‘âlî,*]

Bilür misiñ şecer-i Ken‘ân‘da **‘âlî**
Ki on ikidür onuñ şâĥ ü bâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 197). [*‘âlî,*]

ālī kıl-: Yüceltmek.

Getürsen ger imān olursun üçe
Seni ālī kılar 'ālemde hoca (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 260). [ālī kıl-, -ur]

ālī ol-: Değeri yüksek, şerefli; büyük, uzun.

Kamusından benim ki oldu 'ālī
Budağlanup yayidi şāh ü bālī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 397). ['ālī ol-, -d]

āl-ı ya 'küb: Yakup'un ailesi, akrabası, soyu.

Bular şabr itmeginden seyr boldı
Didiler āl-ı Ya 'küb hürmetiyyün (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 689). [āl-ı ya 'küb,]

āl-ı ya 'küb: Hz. Yakup'un ailesi.

Çün oldu gice yitdi kapuya hūb
Çağırdı didi ki yā āl-ı Ya 'küb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 244). [āl-ı ya 'küb,]

Didi yā āl-ı Ya 'küb oluñ āgāh
Menim bu mülk-i Mısr'a ser-be-ser šāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 367). [āl-ı ya 'küb,]

ālīm: Ālim, ilim sahibi, bilgin, bilen, bilgisi dahilinde olan.

Hafızam men bu işe biliñ 'ālīm
Hāzāyīn-i zemīni aña virdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 86). ['ālīm,]

allāh: Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hudā.

Didi ki dayısına olgil āgāh
Meni Ken 'ān'a gönderdi ol Allāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 226). [allāh,]

Velī senden icāzet dilerim men
Buyurdı böyle Allāh giderim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 228). [allāh,]

Ki sorma dir bu düş ta 'bīrin ey māh
Ki birgün zāhir ide onı Allāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 499). [allāh,]

altı: "Altı" sayı sıfatı.

Çü yoğdur ellerinde neste dağı
Çü kızılığ hāl altı ıla geldi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 137). [altı,]

altun: Altın, altın para.

Degülem nukre altun belki pūlam
Didi kūlam enāniyyet Hudā'ya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 930). [altun,]

Ki miñ dört yüzi bir altun idi
Bahāsın gördi Yūsuf bildi hālī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 978). [altun,]

Yığıldı Mālik'e altun iyice
Yığıldı altun ol on gün tamāmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1170). [altun,]

altun [u] cevher: Altın ve gevher.

Kemer kıldı oña altun [u] cevher
Bize di Yūsuf'ı ol dem be-gāyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 36). [altun [u] cevher,]

ālūde kıl-: Bulaştırmak; kirletmek.

Bir oğlağ getürüben öldürelüm
Kılalum gönlegin ālūde der-hūn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 523). [ālūde kıl-, -alum]

ām: Halk, umum, herkes.

Ki gördi onı eyle hāşıla 'ām
İgirmi miñ kişi oldu zi-ḥasret (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1270). ['ām,]

a'mā: Gözleri görmeyen, görme engelli.

Ki miskîn oldı müflis kaldı nâ-çiz
Kurudı gözleri kör oldı a'mā (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 147). [a'mā,]

āmāc: Nişan, hedef.

Ne Şîd'dür ki onuñ düşmeni olmaz
Ki āmāc ola bes atulur oğ olmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 477). [āmāc,]

'amîk: Derin.

'Amîk hiç yer yoh idi böyle bir yir
'Amîk idi be-gâyet kuyı ey yâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 294). ['amîk,]

'Amîk hiç yer yoh idi böyle bir yir
'Amîk idi be-gâyet kuyı ey yâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 295). ['amîk,]

āmmâ: "Ama" bağlacı; ama, fakat, lakin, velakin; ancak.

Dutup oğlı kolından söyledi hûb
Bu kavı-ı 'İyşdur āmmâ sözde Ya'kûb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 104). [ammâ,]

'amme: Hala II Babanın kız kardeşi.

Var idi Yūsuf'uñ 'āmmesi sen bil
Ki meşhûr idi onuñ adı Nübîl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 295). ['āmmesi, -si]

an: An, zaman, vakit.

Bu işdeñ tevbe kılğıl nâzır olğıl
Her ān kes ki kılur ol mekr ü keydi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 61). [ān,]

Getürgil varmasıñ özge araya
Men ānda onuñ ile kör yaşayım (Yūsuf u

añ-: Hatırlamak, akla getirmek, yad etmek.

Gehî 'aklı gelürdi geh varurdi
Bağhuban Yūsuf'a āñardı hecri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 784). [añardı, -ar, -dı]

Züleyhâ āñdı fi'lin havf kıldı
Anıñ çün kaçdı Yūsuf hażretinden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 102). [añdı, -dı]

Kılurdum fırkatıñde āh ü dādi
Añardum göñlegini eydicek Dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 591). [añardum, -ar, -
du, -m]

añ id-: Anmak, bahsetmek.

Digeç Zî'b āñar idüm zî'b'i ol dem
Disem Yūsuf añardum men seni şāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 592). [añ id-, -ar, -
üm-dü, -m]

ana: Ana, anne, valide.

Çü oldı hoş cüvān ikisi bünyād
Bularuñla ata ana olur şād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 72). [ana,]

Sever 'İyş İshāk cān ü dilden
Ana Ya'kûbı koymaz lahz-ı dilden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 78). [ana,]

İki yaşında kaldı ol anadan
Virürlerdi ta'āmını atadan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 283). [anadan, -dan]

Ana oğul soruşuban bilişdi
Zü-hasret birbirde ānda irişdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 621). [ana,]

Beşir eydür men olam ki anadañ
Ayırdıñ sen meni ol bî-nevādañ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 649). [anadañ, -dan]

aña: Ona, o zamirinin hal eki almış hali.

Kulağ dutdı aña o hüsñ ile hûb
Pes āndan didi yā evlād-ı Ya'kûb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 399). [aña,]

Pes āndan yine mîli tāsa urdı
Kulağ dutdı aña bir lahzā durdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 418). [aña,]

Aña geh lutf kıldı gâh zecri
Çü Yûsuf şâh ol dem tavf kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 100). [aña,]

Görün kim n'itmiş **aña** 'aşk sūzı
Zihî 'aşıklar[ı] dil-rîş iden 'aşk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 174). [aña,]

Felekde kılalar aından hayâyı
Hemân dem Yûsuf **aña** 'aşık oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 72). [aña,]

İrişende siz ol hûb u latîfe
Ki mendeñ viriñiz **aña** selâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 91). [aña,]

Ki hiç lâyıq degül peşm ü bez hem
Aparurlar **aña** altûn cevher (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 101). [aña,]

Muñi ' oldı **aña** şehriñ sipâhı
Ki qorhdı kaçdı andan oldı pinhân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 96). [aña,]

Aña Yûsuf dahı kıldı irâdet
Ki vardı Yûsuf onda oldı dâ 'im (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1468). [aña,]

İşidüp bular **ana** kaldı hayrân
Kamu miskîn oluban durdı yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 59). [ana,]

Durar qapuda ol Ken 'ânî görđi
Aña 'İberî dilince sordı öñden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 375). [aña,]

Aña 'İberçe virgil señ cevâbı
Seni şorsa kimiñ ferzend[i] taḥḫîk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 500). [aña,]

'anber: Ada balığında elde edilen yumuşak, yapışkan ve kara renkte olan güzel kokulu bir maddedir. Anber bir ur olup balık tarafından dışa atılır. Bunun içi su üzerinde parça parça yüzer vaziyette veya sahile vurmuş olarak bulunur. Klasik şiirde anberden, kokusu ve rengi münasebetiyle bahsedilir. Sevgilinin saç daima misk ya da anber kokar.

Çü '**anber** birbirini eylediler
Sorardı atasını zâri zâri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 564). ['anber,]

anca: Ancak, sadece, yalnız.

Ki düşdi araya nâ-gâh firqat
Vefâ kılsa cihânda 'ömrüm **anca** (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 5). [anca,]

Yehûzâ **anca** kim kıldı ḥitâbı
Aña Mâmîl virmedi hiç cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 193). [anca,]

ancağ: Ancak, sadece, yalnız.

Anıñ oğlını satdı pîr-i Ken 'ân
Ki **ancağ** Yûsuf emsün didi ey cân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 520). [ancağ,]

ancah: Ancak, sadece, yalnız.

Ki ol günde alam hayfım **ancah**
Maña bes mi degül di derd-i hicrân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 728). [ancah,]

ance: Ancak, sadece, yalnız.

Ne bahar ki özini oda yaḥar
Onuñ ardınca **ance** baḥdı ki ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 97). [ance,]

Kim **ance** ağlamışdır derd ilen nûr
Tükenmişdür olupdur şimdi ma' zûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 453). [ance,]

ance: Böyle.

Gözümdeñ dâne dâne **ance** aḥdı
Yaşım 'ummân olupdur ḥasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 13). [ance,]

Bir aşşı kıldılar ilhâmı yeksân
Ki **ance** söylediler sözi mestûr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 27). [ance,]

Meni **ance** cihânda eylegil var
Görem tâ Yûsuf'ıñ nâzûk cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 328). [ance,]

anda: Oraya, o yere.

Cihānda Şām ol kıldı vaṭan hūb

Ki **anda** dutdı ülfet cān ü ten hūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 8*). [anda,]

Baḥar Yūsuf bulara raḥt-meslūb

Ṭaleb kıldılar **anda** rismān yoḥ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 419*). [anda,]

Ki bir yirden gelürdi cümle varı

Ki Yūsuf ḳomış idi **anda** derbān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 27*). [anda,]

Ki varsaḳ **anda** cümle olur hār

Nebī eydür ki şāh ‘adil keremdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 104*). [anda,]

Ne olursa zirā‘ at kıl zaḥīre

Çü Yūsuf kıldı enbār **anda** izhār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 115*). [anda,]

Dururdum ḳapuda tenhā ne demde

Ki gördüm geldi **anda** bir cüvānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 405*). [anda,]

Sizi sultān eyürdi tā serāya

Ki **anda** siz alupsız bir sīkāye (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 64*). [anda,]

Varuñ siz **anda** ḳılıñ cüst ü cūyı

Ümīdüm var görem ol hūb-rūyı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 275*). [anda,]

anda: O zaman, o vakit.

Şebiña oldı **anda** boldılar top

Ki ol gün oldılar ta‘abla dil-pīç (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 599*). [anda,]

Ki Yūsuf **anda** eylerdi fiğānı

Çü gitdi Yūsuf ol çāha salınur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 440*). [anda,]

Kesiñ turunc siz men emr idende

Çağırdı **anda** ol ḥüsn ile genci (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 57*). [anda,]

Ki bildi cānın **anda** oda yaḥdı

Göriçek nāme çeşmi doldı yaşdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 130*). [anda,]

Pes ondañ aldılar ele çuvalı

Buyurdı Yūsuf **anda** hūb keyli (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 261*). [anda,]

Ne uğrarsa size öldürüñ anı

Kim **anda** dimeñiz pīr ü cüvānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 150*). [anda,]

Bular görsetdi **anda** Yehūzā’yı

Didi vīrsüñ Ḥudā ḥayr ü cezāyı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 437*). [anda,]

Kim **anda** bir kenīzek aldı Ya‘ḳūb

Ki emzürüben anı besleye hūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 517*). [anda,]

Oturmuş Ya‘ḳūb ol beytū‘l-hazende

Ki geldi būy-ı Yūsuf tiz **anda** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 570*). [anda,]

anda: Onda, o zamirinin hal eki almış hali.

Çekiñ dir ḥıdmeti ḳılıñ tamāmı

Çü **anda** emr böyle kıldı sultān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 149*). [anda,]

Bular daḥ māl ḳısmet itdi böyle

İşid imdi ki ‘İyş **anda** ne ḳıla (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 138*). [anda,]

Melik bigler vezīr varı irelü

Ki bāḳī leşker **anda** durdı girü (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 250*). [anda,]

anda: Oradan.

Olurdi nāzır **anda** manzarādan

Diridi ḳıbtı dilice ḥādime ol (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 184*). [anda,]

andan: Daha sonra.

Pes **andan** Yūsuf’a eydür ki ey şāh

Seni Ḥaḳḳ saḥlasuñ ez-çeşm-i bed-ḥāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 391*). [andan,]

Pes **andan** didi sāḳī muñla te ‘vīl

Niçüñdür Tañrıñ içün señ beyān ḳıl (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 401*). [andan,]

Pes **andañ** ola bir vāfir zamāne
Sözüm taḥkīk bil düşme gümāne (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 413). [*andañ,]*

Züleyhâ'nın murâdı ḥâşıl oldu
Pes **añdan** yıgıdı Yūsuf kıldı üstād (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 108). [*añdan,]*

Ki ba'zından rivāyet bu durur bil
Pes **añdan** geldi aña emr-i Allāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 114). [*añdan,]*

Ki on bir oğlu oldu ol ḥaberdār
Pes **añdan** kıldı Yūsuf cem'-i üstād (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 125). [*añdan,]*

andan: Oradan, o yerden.

Revān geldi vü ḥidmet eyledi bol
Pes **andan** çıldı Yūsuf dıḥşarūya (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 219). [*andan,]*

andan: Böylece.

Pes ol muḡtāblarına kıldı i'lām
Züleyhâ onları çaķırdı **andan** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 25). [*andan,]*

Ki **andan** men saña munķā olayım
Züleyhâ didi cānım bil bu demde (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 44). [*andan,]*

Çağırdı Yūsuf **andan** geldi keyyāl
Ki şimdi feth olısar niçe eşķāl (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 29). [*andan,]*

andan: Ondan dolayı, bu yüzden.

Çü **andan** böyle bu temķin boldı
Buyurdı şeh bu işe ḥākim oldu (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 88). [*andan,]*

Zirā'at her ne kim olsa tamāmı
Ki **andan** soñra gökden gelmedi nem (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 119). [*andan,]*

Dağı hem söylediler cedlerini
Ki **andan** soñra ḥācib nām yazdı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 125). [*andan,]*

Çünān ki görebilmez bunlar anı
Bular böyle taḥayyür Yūsuf **andan** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 165). [*andan,]*

Ki **andan** kıldı bize luṭf ḥayli
Bular söylerler idi böyle sözi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 202). [*andan,]*

Ki **añdan** cümlemiz dutduḡ melālī
O şüretdür bizüm kardaşımızuñ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 466). [*añdan,]*

Yüzine tökdi kanlu yaşını bol
Pes **añdan** didi Yūsuf yā aḥı bil (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 579). [*añdan,]*

Èle kılun ki kimse görmesiñ hiç
Çuval ağzını **andan** kılunuz piç (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 40). [*andan,]*

Bular çün oldılar tā nā-ümīd **andan**
Be-ḡāyet yandılar ol laḥza cāndan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 135). [*andan,]*

andan: O zaman, o vakit.

Pes **andan** didi ey derbān-ı şāha (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 23). [*andan,]*

Pes **andan** cān aña teslīm kılğil
Hemānā 'aşķdur ey sūfi tarīķat (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 12). [*andan,]*

andan: Ondan, o zamirinin hal eki almış hali.

Muṭi' oldu aña şehriñ sipāhı
Ki ḳorḳdı kaçdı **andan** oldu pinhān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 98). [*andan,]*

Oḡuram cān ile dilden işitgil
Ḳulaḡ dut zevķ ilen **andan** işitgil (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 4). [*andan,]*

Apara ḳül diyüben sata **andan**
Ḳabül itdiler onuñ sözini ḥüb (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 416). [*andan,]*

Didi sultān var **andan** sor bu düşi
Nicedür tā bize bildüre işi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 367). [*andan,]*

Didi sākī ki meñ **andan** hayāy
Kıluram sormağa bu vaqı 'āyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 369). [andan,]

Didi sulţān ki **andan** kılma şermi
Ki olur kâbiliñ gâyetde nermi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 375). [andan,]

Señ **andan** olmagil sākī hacâlet
O senden incinmez olmaz melâmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 377). [andan,]

'andelīb: Bülbül.

Eyâ gül-berg-i hândān **'andelīb** tek
İşim efgân olupdur hasretiñden (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 6, Mısra 5). [**'andelīb**,]

and iç-: Yemin etmek.

Ki cümle and içün hâzretiñde
Didi Ya'kûb oña ey zî'b-i nālān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 784). [and iç-, -iün]

and vir-: Söz vermek.

Yine ol şüreti gördi düşinde
Çü gördi onı and virdi revānī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 903). [and vir-, -di]

ān-der kal-: Kötü, pis kalmak; sahihsiz kalmak.

Çü Yūsuf kaldı ān-der cāh-ı zindān
Züleyhâ kaldı tenhâ zār ü nālān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 5). [ān-der kal-, -dı]

Çü kaldı Yūsuf ān-der ğamlu
Gehī nālān gehī ol çeşm-nemlū (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 161). [ān-der kal-, -dı]

ānī: Ansızın, bir anda.

Velīken Yūsuf **ānī** sırrı söyler
Ki göñlünde maķālī sırrı söyler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 103). [ānī,]

anı: Onu, o zamirinin hal eki almış hali.

Didiler işleyelüm çār ü nā-çār
İpiñ ucın dutup saldılar **anı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 439). [anı,]

Hâcibden sordı ol bir dağı **anı**
Yine ol nāmeye kıldı nazarnı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 134). [anı,]

İşitdi **anı** Ya'kûb eyledi zār
Didi sulţān size kadr itmemişdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 328). [anı,]

Temennām hâzretiñde bu durur bil
Didi Yūsuf ki 'afv itmemişem **anı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 90). [anı,]

Revānī sākī ol zindāna geldi
Çü Yūsuf bağıdı gördi **anı** geldi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 380). [anı,]

Niçe ki didi Yūsuf düşe ta'bir
'Azīze didi sākī **anı** bir bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 420). [anı,]

İşitdi **anı** sulţān kaldı hayrān
Meger ol gördi didi düşi yeksān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 421). [anı,]

İşitdüm men **anı** kim muhteremdür
Dutuñ her çe ki var sermāyenizni (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 106). [anı,]

Virürler her bire bir kurş naķībler
Anı görüp bu öz hıdmetlerine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 191). [anı,]

Ki Şeyţān sözine siz olmañız pey
Bular çün **anı** bildi dönd[i] añdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 285). [anı,]

Getürgil şehre ol miskīn cüvānı
İşitdi çünki Yūsuf **anı** öyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 371).

Velī kim İbn-i Yāmīn bilmez **anı**
Çü Yūsuf İbn-i Yāmīn'i getürdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 390). [anı,]

Çü yâkût görmemiş **anı** ne böyle
Kolına taħdı **anı** ol dem ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 414). [anı,]

Çü yâkût görmemiş **anı** ne böyle
Kolına taħdı **anı** ol dem ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 415). [anı,]

Görürler İbn-i Yâmîn katna **anı**
Baħar Yûsuf bulara bu iş ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 424). [anı,]

Didi kim bu çanağı siz nihânî
Kiçi kişi yükinde gizleñ **anı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 38). [anı,]

Kiçi kişi yükinde bulduğ **anı**
Ki kılmışdı çuval içre nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 91). [anı,]

anıñ: Onun, o zamirinin hal eki almış hali.

Kim on gün ilerüdeñ pîrehenîñ
Apardı pîre büyüñ bād **anıñ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 568). [anıñ,]

Anıñ kim 'aşk[ı] yoħdur oldıgil şey
Anıñ ki 'aşk[ı] yoħdur cān[ı] yoħdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 2). [anıñ,]

Anıñ kim 'aşk[ı] yoħdur oldıgil şey
Anıñ ki 'aşk[ı] yoħdur cān[ı] yoħdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 3). [anıñ,]

Munı kılman kabûl terk idüp **anı**
Züleyhâ didi Yûsuf kıl itâ'at (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1542). [anı,]

Çü baħdı ol şabîniñ gözlerine
Yüzini urdı **anıñ** yüzlerine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 192). [anıñ,]

Anıñ oğlını satdı pîr-i Ken'ân
Ki ancağ Yûsuf emsün didi ey cān (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 519). [anıñ,]

Var idi cāriye bir oğlı **anıñ**
Gel imdi kudretin gör Kirdgār'ın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 521). [anıñ,]

anıñ: O halde, onun için, binaenaleyh.

Anıñdur tâzedür ol meh-cemâli
İlâhî virmesün aña zevâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 291). [anıñdur, -dur]

anıñcün: Bu sebepten dolayı, bu nedenle.

Ġarîb nüktedür ki bü'l- 'aceb durur
Anıñcün düşdi ol çāh-ı belāya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 375). [anıñcün,]

Anıñcün iki dünya hâli bitdi
Nebîden bu du'âyı aldı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 295). [anıñcün,]

Ki meñden seni şeytân kıldı zāhil
Anıñcün sen dağ olduñ böyle cāhil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 388). [anıñcün,]

Bizi mihmānlar onuñ hıdmetine
Didi ba'zı **anıñcün** kıldı hürmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 197). [anıñcün,]

añla-: Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.

Gel ey cān 'ārif iseñ sözi diñle
Nedür her sözde nükte anı **añla** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 356). [añla,]

Velî her sözde vardur nükte **añla**
Eger var ise şevkiñ Muştafā'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 430). [añla,]

Çü meclis çoğ oħundı diñle diñle
Ki her meclisde nükte diñle **añla** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 170). [añla,]

añlar: Onlar, o zamirinin hal eki almış hali.

Yıñıñ dervāzeni maķşūd buldum
Pes añdan **añlara** dürlü ta'āmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 147). [añlara, -a]

Ki işle her ne kim emr iderim meñ
Be-ğāyet **añlara** ikrām kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 175). [añlara, -a]

Ayurdı **añlara** hil‘at[ı] yemini
Ki düşmen anlara kılmaya ta‘nı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 669). [añlara, -a]

Ayurdı añlara hil‘at[ı] yemini
Ki düşmen **anlara** kılmaya ta‘nı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 670). [anlara, -a]

Revânî geldi ol uşvet katına
Oturdı **añlarıñ** hoş hâzretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 366). [añlarıñ, -ıñ]

apar-: Götürmek, alıp götürmek.

Vedâ‘ itdi Allâh’a virdi cânı
Melek omı **apardı** Hakk yirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 481). [apardı, -dı]

Apar bunları ol beyt-i şerîfe
Çü hâdimler irişdiler oraya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 448). [apar,]

Beşîr’e söyledi kim señ revân ol
Apar gönlek resûla kat‘ idüp yol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 560). [apar,]

Ki âhîr kılmadı sūd oldu mağlûb
Didi ki Yûsuf‘ı ger **aparasız** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 766). [aparasız, -a, -sız]

Aparuñ gönlegimni ol kebîre
Ümîdüm var devâ ola darîre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 491). [aparuñ, -un]

aplâsa: Şehir ismi.

Cihânda zâhiri **Aplâsa** idi
Çü gördiler bu kavm Yûsuf likâsın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1116). [aplâsa,]

ar-: Utanmak.

Ayırdı eyleyüp eger âh fırkat
Ne hû[b]dur vuşlat **arınca** hemîşe (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 11). [arınca, -ınca]

‘ār: Utanç duygusu, utanma, çekinme.

Ne **‘ār[ı]** belki elden varı koygil
Eger señ ‘âkil iseñ ‘aşkı bilgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 10). [‘ār[ı], -[ı]]

‘ār kıl-: Eksiklik ve kusurdan uzak, münezzehe olmak;
güvenmek.

Eger señ bize kılmazsañ bu ârı
Bu hâli Mısr ehli bildi varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 237). [‘ār kıl-, -ı-, -maz, -sa, -n
]

‘ār kov-: Utanmamak.

Ciger hûnından onlar kıldılar aş
Eger señ ‘ârif iseñ **‘ârı koygil** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 9). [‘ār koy-, -gil-, -gil]

‘ār ü namûs: Utanma ve namus.

Nedür ‘âşık olan ‘âr ü namûsı
Hebâdur ‘âşıkñ katna çamusı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 2). [‘âr ü namûs, -ı]

‘ār: (Söz konusu olan iki şeyde) Orta, beyn, mâbeyn.

Ki düşdi **araya** nâ-gâh fırkat
Vefâ kılsa cihânda ‘ömrüm anca (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 4). [araya, -y, -a]

Adı Dünye idi ‘âlemde meşhûr
Uyurdı gördi ol hûb **arasında** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 63). [arasında, -sı, -n, -da]

Ki kaldı Yûsuf zî‘b **arasında**
Bu yanında birisi onı dürter (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 64). [arasında, -sı, -(n), -da]

‘ār: Bölge, yer, mecra.

Getürgil varmasıñ özge **araya**
Men aña onuñ ile kör yaşayım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 548). [araya, -y, -a]

‘Emûsı katına ol demde ey cân
Anı oğlan getürdi bir **araya** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 553). [araya, -y, -a]

Peyamberler gelür ger bir **araya**
Yügürüp seň dahı gelgil bu **araya** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 510*). [*araya, -y, -a*]

ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesafe.

Aralığda Yûsuf kaldı leked-küb
Birisinden gider ki bire kaçā (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 166*). [*aralığda, -lğ, -da*]

Ki geldi durdı onda bir **araya**
Bu ev nakşına tâ kıldı nazarnı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1532*). [*araya, -y, -a*]

Dahı yel esmedi hiç **aradan** hem
Ne ki ekmişler idi kurudı pāk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 120*). [*aradan, -dan*]

ara: Yön, taraf.

Ki böyle böyle kılğil hıdmeti bol
Bular bağdılar anda bir **araya** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 187*). [*araya, -y, -a*]

ara: Arada, o esnada, aralıkta, iki şeyin arasında.

Veliken hâlümüzden olgil āgāh
Çü gördük bu **arada** ol cemālî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 465*). [*arada, -da*]

ara-: Bir şeyin içini bakmak, kurcalamak.

Bularuñ açdılar ol demde varın
Aradılar bularuñ kamu varın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 76*). [*aradılar, -dı, -lar*]

‘arab: Arap halkına mensup kimse.

İşidüp bu sözi ‘**Arāb** ondan
Ki kıldı āh ü sūzın yandı cāndan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 205*). [*‘arāb,]*

‘arabi: Arap ırkına mensup kimse.

Didi ‘**Arābī** ki ey merd-i zindān
Ki men Ken‘ānı’yem geldüm zi-Ken‘ān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 193*). [*‘arābī,]*

Pes ondan didi Yûsuf yā ‘**Arābī**
Su ‘ālīm var digil maña cevābı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 195*). [*‘arābī,]*

Didi ‘**Arābī** di adıñ cihānda
Didi Yûsuf koy adum dime onda (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 239*). [*‘arābī,]*

Revān ‘**Arābī** öñden gitdi ey cān
Gice gündüz yüridi tā be-Ken‘ān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 241*). [*‘arābī,]*

Didi ‘**Arābī** hūsın ba‘zı ġarībīñ
Resūliyem nebī katna ġarībīñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 255*). [*‘arābī,]*

arada: Ara sıra, bazen.

İki ‘ālemde ol hūr u hāķīrdür
Hāsūdı hiç **arada** Hāķķ dimezler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 658*). [*arada,]*

arada kal-: İki şeyin arasında kalmak.

Be-ġāyet kıldılar onu zār ü rencī
Arada kaldı Yûsuf yolı hamı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 159*). [*arada kal-, -dı*]

ard: Art, geri, arka.

Ne baħar ki özini oda yaħar
Onuñ **ardınca** ānçe bağdı ki ol (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 97*). [*ardınca, -ınca*]

Ten ü cānın ġam u derd ile aldı
Gider uħvet[i] **ardınca** yügürü (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 123*). [*ardınca, -ınca*]

Ki **ardınca** bularuñ işit ey yār
Pīş-i yüz atlu ayurdı Yûsuf enbār (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 53*). [*ardınca, -ınca*]

arha: Arka, bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi.

Añınlan varubanı tiz anıñ

Sağagil **arhasını** ol cüvānıñ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 184). [*arhasını, -sı, -nı*]

‘arîf: Âlim, bilgin, marifet ehli, irfan sahibi.

Gel ey cān **‘arîf** iseñ sözi diñle

Nedür her sözde nükte anı aña (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 355). [*‘arîf,]*

Özi tek yād idüben bu melâlin

Eger sen **‘arîf** iseñ ey habîbî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 381). [*‘arîf,]*

art-: Artmak, fazlaşmak.

Gözine ondan özge neste ilmez

Yüzin gördükçe şevki **artar** oldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1419). [*artar, -ar]*

artuh: Başka, gayri, mâada.

Ki **artuh** sorma dağı dimezem men

Züleyhâ çünki kıldı bu hitâbı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1458). [*artuh,]*

aruğ: Zayıf, cılız.

Yedi semiz şıgırı gördi sultān

Yedi **aruğ** şıgırlar yedi yeksān (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 398). [*aruğ,]*

‘arz eyle-: Sunmak, göstermek.

Eger olmış iseñ **‘arz eyle** ey yār

Diğil ki hānedür ol hāl[i] niçe (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 788). [*‘arz eyle-,]*

‘arz u āsumān: Yer ve gök.

Muña nisbet kim ola bu cihānda

Ola mı mişl **‘arz u āsumānda** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 422). [*‘arz u āsumān, -da]*

‘arz-ı hāl: Durumu anlatma, halini bildirme II İstekte bulunma.

Gelüp sultāna didi bu havālî

Ne sırr ki var idi hem **‘arz-ı hālî** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 44). [*‘arz-ı hāl, -i]*

‘arz-ı hāl-ı pādşāh: Padişah halinin sunma, anlatma.

Pes aından **‘arz-ı hāl-ı pādşāhı**

Niçe ki eyledi emr-i İlāhî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 663). [*‘arz-ı hāl-ı pādşāh, -ı]*

‘arz-ı makāle: Sözleri takdim etmek II (Bir olayı, durumu) Anlatmak.

Anasına didi bā-āh ü zārı

Çü geldi Yûsuf ol **‘arz-ı makāle** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1039). [*‘arz-ı makāle,*
]

as-: İdam etmek, asmak.

Didi habbāze andan ol haberdār

Çıharuban **asarlar** seni ber-dār (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 76). [*asarlar, -ar, -lar]*

Seni **asubanı** onda koyarlar

Gelür kuşlar dimāğından yiyerler (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 77). [*asubanı, -uban, -ı]*

as: Aş, yemek.

Ciger hūnından itgil kendiñe **aş**

Ki çarruñ işidür bu hālî zinhār (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1216). [*aş,]*

aş kıl-: Yemek yapmak.

Ciger hūnından onlar kıldılar aş

Eger señ **‘arîf** iseñ **‘arî** koygil (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 8). [*aş kıl-, -dı, -lar]*

‘asā: Asa, değnek, baston.

Biri gönlek birisidir 'imāme
Kemerdür bir 'aşa hātem tamāme (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 300). ['aşa,]

'Aşâyı soharım men bir zemīne
Kamu kırdarlarum durar dibine (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 396). ['aşâyı, -y, -ı]

'Aşâyı saldı ol buldı hālāşı
Didi tevbe eger oldumsa 'āşi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 187). ['aşâyı, -y, -ı]

asağa: Aşağı, aşağı taraf.

Revān evden **asağa** indi ol ay
Ki geldi ağlayuban didi yā ebb (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 564). [asağa,]

Çün irdi nāme ber-Yūsuf zamānı
Serīrdeñ **asağa** indi revānı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 362). [asağa,]

asaka: Aşağı, aşağı taraf.

Özini bir zamān hāmūş kıldı
Başın saldı **asaka** fikr kıldı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 678). [asaka,]

āsān: Kolay, kolayca, zahmetsiz.

Ki itden kim onı fāş itse kişi
Dimekden sırr pinhān kılmāğ **āsān** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 562). [āsān,]

āsān kıl-: Kolaylık sağlamak.

Didi Ya 'kūb ki ol dem bār-i Sübhān
Ki kılsun hāl-i mūtī saña āsān (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 294). [āsān kıl-, -sun]

ashāb-ı zindān: Zindanın içindekiler.

Velī didi eyā **aşhāb-ı zindān**
Koyuñuz bātılı oluñ Müselmān (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 99). [aşhāb-ı zindān,]

'āşī ol-: Asi olmak, baş kaldırmak.

Ki olduñ atamuza böyle 'āşī
Nebī'ye çünki gam oldu havālet (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 586). ['āşī ol-, -duñ]

'Aşâyı saldı ol buldı hālāşı
Didi tevbe eger **oldumsa** 'āşi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 188). ['āşi ol-, -du, -m, -sa]

'āşık: Āşık, bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan
kimse, tutkun, meftun.

Eger señ 'āşık iseñ bağla zünnār
Çü Şan 'anı kabūl eyle nakūsı (Yūsuf u Züleyhā,
Gazel 5, Mısra 7). ['āşık,]

Hālīl'dür adıyla yā yoħsa Mūsī
Eger 'āşık iseñ señ terkin eyle (Yūsuf u Züleyhā,
Gazel 5, Mısra 11). ['āşık,]

Nedür 'āşık olan 'ār ü namūsı
Hebādur 'āşıkñ katna kāmūsı (Yūsuf u Züleyhā,
Gazel 5, Mısra 3). ['āşıkñ, -ñ]

Görün kim n'itmiş aña 'aşk sūzı
Zihī 'āşıklar[ı] dil-rīş iden 'aşk (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 5, Mısra 175). ['āşıklar[ı], -lar, -[ı]]

asıl-: Asılmak, aşağı doğru boşlukta sallanmak.

Münevverdür 'ibādetden kenārı
Asıldı bir münevver kändil onda (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 355). [asıldı, -dı]

Çü zindān kaposından şöyle giryān
Asıldı geldi mağzın yidi murğān (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 4, Mısra 136). [asıldı, -dı]

'asir: Zorluk, güçlük.

Egerçi her seyirñ 'usrı vardur
Yine her bir 'asirüñ yūsri vardur (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 252). ['asirüñ, -üñ]

'ask: Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, muhabbet, sevi.

Vücûdî bile ğam-bâr olmasaydı

N'olaydı hâlk olaydı 'aşka tâbi' (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 7). ['aşka, -a]

Cehennem hâvfin itmez 'âşık olan

Hemân 'aşk odudur 'âşık dolusu (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 6). ['aşk,]

Eger cânında ey cân zevk[i] vardır

Eger gönlinde 'aşkıñ şevki vardır (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 316). ['aşkıñ, -ın]

Ki düşdi 'aşka ol bî-çâr boldı

Ki düşdi 'aşk odına yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 869). ['aşk,]

Karârsız oldu hiç kılmaz karârı

Vücûdî 'aşk ile pür-derd boldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 873). ['aşk,]

Kıldurdi 'aşk elinden nâle vü zâr

Tamâm bir ıl oldı 'aşk içinde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 900). ['aşk,]

Kıldurdi 'aşk elinden nâle vü zâr

Tamâm bir ıl oldı 'aşk içinde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 901). ['aşk,]

Ne 'âr[ı] belki elden varı koygil

Eger señ 'âkil iseñ 'aşkı bilgil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 11). ['aşka, -ı]

'aşk ile cân: Aşk ile dolu can, aşk ile can.

Ne cân bilün [ki] hiç îmân[ı] yoğdur

Ki 'âşıklar yiridür 'aşk ile cân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 5). ['aşk ile cân,]

'aşk ile îmân bol-: Aşk vasıtasıyla iman duygusuyla olmak.

Bolupdurlar hemân 'aşk ile îmân

Olar ki 'âşık oldı koydılar baş (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 6). ['aşk ile îmân bol-, -up, -dur, -lar]

'asker: Asker, leşker.

Yehûzâ'nın yüzine bağıdı durdı

Ne 'asker diyüben anı sordı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 730). ['asker,]

'aşk-güftâr: Aşk sözleri.

Ki ona 'aşk-güftâr olmasaydı (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 10). ['aşk-güftâr,]

'aşk-ı ma'nî: Aşkın manası, özü.

Haķîkat 'aşk yolında şâdık olgil

Ve ger señ bilmemişseñ 'aşk-ı ma'nî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 17). ['aşk-ı ma'nî,]

asl: Asıl, kök, kaynak.

Bir iğit kuyı üstinde durupdur

Ki aşlın bilmezem hândan gelüpdür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 164). [aşlın, -ın]

asl: Bir şeyin kendisi.

Munı bir kimse görse helâkdür

Munuñ kim bile ki aşl nedendür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 71). [aşlı, -ı]

asl ü fer': Asıl ve bir aslın dalları.

Ne yirlüsiz dağı hânda olursız

Didiler aşl ü fer'yle mekâmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 225). [aşl ü fer', -i, -y, -le]

aşlan: Yiğitlik, cesâret, sağlamlık, kuvvet gibi bu hayvana has meziyetlere sâhip kimseler için kullanılan övgü sözü.

Ki bağıdı Ya'kûb ol oğlanlarına

Başı üstinde ol aşlanlarına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 266). [aşlanlarına, -lar, -ı, -n, -a]

Meşelsiz gücünüzi zıkr kıldum

Didüm ki böyle çün aşlanlarum var (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 199). [aşlanlarum, -lar, -um]

assı: Fayda, kâr, menfaat.

Ne **assı** çünk[i] âhir gördi anı
Didiler yâ ebâ olgil âgâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 721). [assı,]

assı kıl-: Fayda, kâr sağlamak.

Bir aşşı kıldılar ilhâmı yeksân
Ki ançe söylediler sözi mestür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 26). [aşşı kıl-, -dı, -lar]

at: Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen
evcil hayvan.

Giy üzerine ğurbet kisvetini
Minüp **atuña** tîz varup señ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 369). [atuña, -u, -ñ, -a]

at-: Göndermek, atmak, bırakmak.

Ne Şîd'dür ki onuñ düşmeni olmaz
Ki âmâc ola bes **atultur** oğ olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 477). [atultur, -ul, -ur
]

Kim idi di böyle ırağ **atanlar**
Didi Yûsuf oña ki ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1318). [atanlar, -an, -lar]

ata: Ata, baba.

Çü oldı hoş cüvân ikisi bünyâd
Bularuñla **ata** ana olur şâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 72). [ata,]

Didi bir düş ki gördüm yâ **ata** men
Diyeyim onı ta'bîr eylegil sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 392). [ata,]

Atamı hânedür anı göreyim
Ki señden men anı idem haberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 542). [atamı, -mı]

'Aceb niçün ola bu dürlü it'âm
Didi ba'zı **atamız** hürmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 195). [atamız, -mız]

Gelüben gürg anı yidi zi-nâ-gâh
Anıñ çün **atamız** mahzûn olupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 239). [atamız, -mız]

Ki bir halvet ü hoş serâya
Pes andan **atasına** kıldı i'lâm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 555). [atasına, -sı, -n, -a]

Çü 'anber birbirini eylediler
Sorardı **atasını** zâri zâri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 565). [atasını, -sı, -n, -ı]

Bular çün vardılar **ata** katına
İrişdiler nebîniñ hâzretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 221). [ata,]

Didi ki Yûsuf'ı bunlar **atadañ**
Ayırdılar utanmazlar Hudâ'dağ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 409). [atadañ, -dan]

Yazığdur **atamızı** kılma mağbûn
Ki ol ğamlu dağı sen kılma mahzûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 125). [atamızı, -mız, -ı
]

Bular feryâd idübeñ didiler şâh
Atamuz hâledin bir olgil âgâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 450). [atamuz, -muz]

âtes: Hiddet, sinir.

Züleyhâ **âtesi** pes eyledi cüş
Bulara didi n'oldı size nisve (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 78). [âtesi, -i]

'atıf: Bir şeyin oluşunu diğer bir şeye bağlama, yükleme.

Hudâ'dan diledi sırrıyla hâcât
İlähe'l-'âlemîn öz '**atfı** ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1083). [atfı, -ı]

atıl-: Hareket yapmak II Titremek.

Ki panbuğ tek vücûdı hem **atıldı**
Ferâset birle hâli bildi Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 713). [atıldı, -dı]

atlu: Atlı, süvari.

Ki ardınca bularuñ işit ey yār
Pîş-i yüz **atlu** ayurdu Yûsuf enbâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 54*). [*atlu,*]

av: *Avlanma işi.*

Ki gitdiler **ava** onlar tamâmı
Yazıda gezdiler çün oldılar (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 660*). [*ava, -a*]

'avâm: *Halk, umum, herkes.*

Bu câhil mezhebin Mâlik yitürdi
Münâdiye didi bang it **'avâma** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1177*). [*'avâma, -a*]

Ki olmaz bu ğulâm illâ 'azîze
Münâdi tâ nidâ itdi **'avâma** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1189*). [*'avâma, -a*]

āvāz: *Ses, feryat, bağırma.*

Ki nâgeh uñvetin yolına baħdı
Kulaĝına onuñ feryād **avāzı** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 561*). [*avāzı, -ı*]

Dilerim sem'üme gele **āvāzı**
Ki onuñla kılam men söz ü sazı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 23*). [*āvāzı, -ı*]

Avāzı Dünýe'ye oldı işâbet
Didi lebbeyk oña kıldı icâbet (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 245*). [*avāzı, -ı*]

Pes aından mîl urdı şâh tâsa
Āvāzı irdi tâsıñ anda nâsa (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 398*). [*āvāzı, -ı*]

Çaĝırdı Yûsuf'ı bâ-âh ü zârî
İşitmez kimesne anıñ **āvāzın** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 40*). [*āvāzın, -ı, -n*]

avāz çıh-: *Hiçbir tepki vermemek, hareketsiz kalmak II Ses seda çıkmamak deyimi ile eş anlamlıdır.*

Yehūzâ'nıñ zamânı dîr boldı
Avāzı çılmaz onlar didi n'oldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 200*). [*avāz çıh-, -ı, -maz-maz*]

āvāz gel-: *Ses gelmek, seslenmek.*

Ki hâtifden aña āvāz geldi
Melûl olma du'ân maķbûl boldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 535*). [*āvāz gel-, -di*]

āvāz kıl-: *Bağırmaq.*

Onuñ çün oldı böyle kâr-ı düşvâr
Revân zeñî durup āvāz kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1065*). [*āvāz kıl-, -dı*]

'avret: *Kadın, zevce.*

Oturdılar turunc geldi oraya
Bu **'avretler** turuncı aldılar tîz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 53*). [*'avretler, -ler*]

Beşîr çün vardı ol Ken'ân'a irdi
Çü bir **'avret** âlet yudurdu gördi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 586*). [*'avret,*]

ay: *Ay, kamer.*

Tevāzu' eyledi ol yüzi **āye**
Kim ol gün kıldılar anı ğaberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 120*). [*āye, -e*]

ay: *Ay gibi parlak.*

Revân evden aşığa indi ol **ay**
Ki geldi ağlayuban didi yâ ebb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 564*). [*ay,*]

ay: *"Ay" inleme.*

Didi **ay** vay benim çün bu ğam ile
Ki gitdi nûr-ı çeşm bu nem ile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 307*). [*ay,*]

av ile gün: *Ay ile güneş.*

Ki yulduzlar daħı hem **ay ile gün**
İçinde kıldılar bir 'ālî taħtı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1518*). [*ay ile gün,*]

ay ü gün: Ay ve güneş.

Menim ol **ay ü gün** hâleñdür ey yâr
Ki on bir yulduz uş kardaşlarıñ var (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 513*). [*ay ü gün,]*

ayağ: Vücudun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem.

Hasûduñ başını salgıl **ayağa**
Atadan dilediler Yûsuf'ı çün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 737*). [*ayağa, -a]*

Didi ki dur **ayağa** merd-i hâyîf
Ki kesgil küh ile deşt ü beyâbân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 336*). [*ayağa, -a]*

Kabûl oldı du'âsı kıldı taşdıķ
Revân durdı **ayağa** yola girdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 347*). [*ayağa, -a]*

İşidüben çevirdi yüzlerini
Kamusu şermsâr durdı **ayağa** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 805*). [*ayağa, -a]*

Hayâdan başların saldı **ayağa**
Kamusi lâl oluban kaldı hayrân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 806*). [*ayağa, -a]*

İcâzet belki hoş luţf u irâdet
İcâzet aldı ol durdı **ayağa** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1013*). [*ayağa, -a]*

'ayân it-: Açıklamak, ortaya koymak, aşikar etmek.

Didiler ki aña kimsiñ beyân it
Ne yirlüsiñ nedür adıñ 'ayân it (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 18*). [*'ayân it-,]*

Didiler ki saña n'oldı 'ayân it
Nedeñ sâkîn olupsañ bir beyân it (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 203*). [*'ayân it-,]*

'ayb: Ayıp, kusur, hata, eksiklik, uygunsuzluk, bozukluk, günah.

Bu küli cem' ile maña satıñız
Bular didi bu küluñ 'aybı vardır (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 951*). [*'aybı, -ı]*

Ki sordı Mâlik ondan 'aybı nedür
Didiler ki kaçarcıdır hem oğrı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 952*). [*'aybı, -ı]*

Kılur kâdir[i] olmaz işe lâfi
Eger alur iseñ munı bu 'aybla (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 957*). [*'aybla, -la]*

'ayıp: Ayıp, kusur, eksiklik.

Ohıyayım işitgil bu 'ayıbı
Be-cem' olmuş bugün evlâd hamı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 595*). [*'ayıbı, -ı]*

ayıp: Ayı düşürmek, uzaklaştırmak.

Ayırdı eyleyüp eger âh fırkat
Ne hû[b]dur vuşlat arınca hemîşe (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 10*). [*ayırdı, -dı]*

Didi Ya 'küb'ı señ dağ yâ İlâhî
Ayır oğlından añılurgil âhı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 530*). [*ayır,]*

Çünân ki ol ayırdı meñden oğlan
İlâhî sen dağ **ayır** añdan oğlan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 532*). [*ayır,]*

Çünân ki ol **ayırdı** meñden oğlan
İlâhî sen dağ ayır añdan oğlan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 531*). [*ayırdı, -dı]*

Didi ki Yûsuf'ı bunlar atadañ
Ayırdılar utanmazlar Hüdâ'dağ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 410*). [*ayırdılar, -dı, -lar]*

Beşîr eydür men olam ki anadañ
Ayırdıñ sen meni ol bî-nevâdañ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 650*). [*ayırdıñ, -du, -ñ]*

'avn: Görme uzvu, göz, çeşm, dide.

Cihân ‘aynında sensin ber-güzide
Seniñ sevgün durur dillerde dolu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 669). [‘aynında, -i, -n,
-da]

Ki sudan doldı şöyle onuñ ‘aynı
Görünüz su yüzinde durd[ı] daşı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 492). [‘aynı, -ı]

‘ayn-bâ-‘ayn: Kendi kendimle.

Gözümden isterim ki ‘ayn-bâ-‘ayn
Gözümden bir dem onı koymazam men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 747). [‘ayn-bâ-‘ayn,]

‘ayn-ı hüsrl ol-: Hüsrânın kaynağı olmak.

Ki ondan bilgilen kaç‘ ola ol nâr
Hasûdîñ sûdî ‘ayn-ı hüsrl olupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 644). [‘ayn-ı hüsrl ol-
-up, -dur]

ayrı: Ayır olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.

Melâmet kânını gördi selâmet
Didi senden benim ayrılığım yoh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 89). [ayrılığım, -lğ, -
ım]

Yanarım hasretiñde gice gündüz
Ki oldum ayrılığdan cân ü dil-süz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 126). [ayrılığdan, -lğ,
-dan]

ayrıl-: Ayır olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.

Ki ondan ayrılır ol tâze maḥbûb
Ki düş görmiş idi ol zâr-ı dil-süz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 715). [ayrılır, -ur]

Onuñ bir oğlı ondan ayrılıpdur
Ki hayli vaqt olupdur ki ölüpdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 211). [ayrılıpdur, -up,
-dur]

ayrı: Ayır olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.

Dirîğa gitdi cânım ayrılığdan
Kurudı regde kanım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 1). [ayrılığdan, -lğ, -
dan]

Dirîğa gitdi cânım ayrılığdan
Kurudı regde kanım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 2). [ayrılığdan, -lğ, -
dan]

Melekleriñ felekde zâr kıldı
Menim âh ü figânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 4). [ayrılığdan, -lğ, -
dan]

N’olaydı ayrılığ hiç olmayaydı
Ki onuñ adı dile gelmeyeydi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 3). [ayrılığ, -lğ]

Olar ki ayrılığda müptelâdur
Bilürler ayrılığ ne belâdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 1). [ayrılığda, -luğ, -da]

Olar ki ayrılığda müptelâdur
Bilürler ayrılığ ne belâdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 2). [ayrılığ, -lğ, -ı]

ayrı: Ayır, başka, farklı.

Atamız bir egerçi ayru mâder
Siziñ heybetinüzi fîkr kıldum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 196). [ayru,]

ayru düş-: Uzak kalmak, ayrılmak.

Çü añdan ayru düşdi ol raḥî i
Be-ğâyet câriye kıldı zarî i (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 525). [ayru düş-, -di]

Onuñ bir şâhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç onuñ içün şayru düşmiş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 199). [ayru düş-, -miş
]

ayrı ol-: Ayır kalmak, uzak düşmek, ayrılmak.

Ne sağdur ki cihânda sayru olmaz
Ki gönli isteginden ayru olmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 467). [ayrı ol-, -maz]

Teni büryân kaldı göñli ğamlu
Çü oldı Yûsuf'ıñ vaşlından ayru (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 817). [ayru ol-, -dı]

'ayş u tarab eyle-: Yiyip içmek, eğlenmek.

Bu demde eylegil 'ayş u tarab sen
Nişe ğamgîn olursun mużtarib sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 450). ['ayş u tarab
eyle-, -gil]

'ayub: Ayıplar; kusur ve utanılacak şeyler.

Sataruz kızb ü lâf derd böyle
Didi Mâlik ki cümle bu 'ayubı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 959). ['ayubı, -ı]

ayur-: Ayır olma, birbirinden uzak düşme durumu, firak.

Ki oğlından anı Hâlîk ayurur
Seniñ tek ol dağı cāndan kayurur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 537). [ayurur, -ur]

ayur-: Ayırmak, bir kenara koymak.

Ki Ya'kûb onı dağı 'ağd kıldı
Ayurdu māl birle nağd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 290). [ayurdu, -dı]

Ki Rûm sultānı çoğ māl-ı nihānı
Ayurdu bunlara baħşış onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 38). [ayurdu, -dı]

Züleyhâ derd ü ğam içre tamāmı
Ayurur her gün oña ol ta'āmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 8). [ayurur, -ur]

ayur-: Göndermek.

Dağı sultān ol gün leşkerini
Ayurdu Yûsuf'a karşı varını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 2). [ayurdu, -dı]

Ayurdu uĥvetiñ hıdmetine
Ayurdu onlara Yûsuf naķibi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 168). [ayurdu, -dı]

Ayurdu uĥvetiñ hıdmetine
Ayurdu onlara Yûsuf naķibi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 169). [ayurdu, -dı]

Ki ardınca bularuñ işit ey yār
Piş-i yüz atlu ayurdu Yûsuf enbār (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 54). [ayurdu, -dı]

Ayurdu añlara ĥil'at[ı] yemini
Ki düşmen anlara kılmaya ta'nı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 669). [ayurdu, -dı]

az: "Az, azıcık, çok karşıtı" miktar zarfı.

Gice gündüz çü böyle da'vet itdi
Ki ĥalkıñ çoğı geldi azı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 44). [azı, -ı]

Be-'aşk hem söyler idi her kelāmı
Ta'āmından onuñ ol az yiyerdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1453). [az,]

Kabûl eyler siziñ ol māyenizni
Ki cûd ehli kabûl çoğ azı eyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 109). [azı, -ı]

az: Kısa bir (müddet).

Dağı az vakt bu ğamda durursañ
Yavuk oldı zamān anı görürseñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 303). [az,]

az-: Taşkınlık göstermek.

Şeb oldı evleri dağı yıraqdur
Ki geldiler eve azmış leked-küb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 604). [azmış, -mış]

Didi Yûsuf bu ĥattı siz yazupsız
Ne- bālîğ ĥarrı satupsız azupsız (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 386). [azupsız, -up, -
sız]

'azāb: Eziyet, işkence, keder.

Revā mı şād idürseñ tarb idüben
Züleyhâ didi onlara 'azābı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 21). ['azābı, -ı]

Egerçi men saña itdüm 'iṭābı
Fırākıñla çekerim çoḥ 'azābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 124). ['azābı, -ı]

Ne bed söz vardı ise söylediler
'Azābıyla olara zarb idüben (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 19). ['azābıyla, -ı, -y, -la]

'azab kıl-: Eziyet etmek, işkence etmek.

'Azab kıldı geldi hışm ile dile
Didi ki öldürünüz kâz-ı bî-tîz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 142). ['azab kıl-, -dı]

'azāb vir-: Acı çektirmek.

Didi Yūsuf Hūdā kıldı 'iṭābı
Saña virdi bu zindān 'azābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 150). ['azāb vir-, -ı-ı, -dı]

āzād: Kurtulmuş, serbest.

Men anı kılmadum hiçbir kezin yād
Ki ol maḥbūs kıldı ben de āzād (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 374). [āzād,]

āzād bol-: Kurtulmak, özgür olmak.

Belā vü guşşadan āzād boldı
İrişdi çünki Yūsuf ka'r-ı çāha (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 458). [āzād bol-, -dı]

Ve ger maḥbūs görse āzād bolur
Daḥı her kim onuñ ile görüşür (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1140). [āzād bol-, -ur]

Didi ki Yūsuf'a señ şād bolgil
Hūdā emriyle āzād bolgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 320). [āzād bol-, -gil]

āzād it-: Özgür olmak.

Daḥı istemezem āzād itmek
Men kayd-ı genc-i arzıñ üste ḥākim (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 84). [āzād it-, -mek]

āzād kıl-: Serbest, özgür bırakmak.

Meni āzād kılın kılmañız hün
Ḥasedden bunlar eyler idi pîç (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 182). [āzād kıl-, -dı-ın]

Didi Yūsuf seni kim şād kıldı
Ölümde kim seni āzād kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 144). [āzād kıl-, -dı]

āzād ol-: Serbest bırakılmak, kurtulmak.

Çü Yūsuf gördi sāķī oldı āzād
Didi şāhın katında kıl meni yād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 137). [āzād ol-, -dı]

Bu zindān ehli cümle āzād olmayınca
Ki çıḥman cümle daşra çıḥmayınca (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 19). [āzād ol-, -ma, -y, -ınca]

Didi Yūsuf ki yā kavim tamāmı
Ki külluḡdañ oluñ āzād ḥamı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 744). [āzād ol-, -uñ]

Ki bir dem ḡamdan āzād olmamışsıñ
'Acebdür ki bu demde señ feraḥnāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 400). [āzād ol-, -ma, -mış, -sın]

a'zam: Büyük, ulu, yüce.

Ki keydindür seniñ men oldum āḡāh
Nisānıñ keydi a'zamdur yakın bil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1629). [a'zamdur, -dur]

'azîz: İlim, fazilet ve hünere sahibi, manevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluḡa erişmiş kimse.

Ki 'İyş bay durur Ya'küb fakirdür
'Azîzdür 'İyş ol Ya'küb ḥakirdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 142). ['azîzdür, -dür]

Didi lāyık degül bu her gedāya
Ṭama' kılman didi siz bu 'azîze (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1187). ['azîze, -e]

Ki olmaz bu gulām illā ‘azīze
Münādī tā nidā itdi ‘avāma (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1188). [‘azīze, -e]

‘Azīze söyledi şād oldı geldi
Didi hâzin ‘azīze olgil āgâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1347). [‘azīze, -e]

Bahâsın ne durur ma‘lûm kılsun
Gel imdi ey ‘azîzim şevkiñ olsa (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1229). [‘azîzim, -im]

‘azîz: Mısır azizi, Zeliha'nın kocası.

‘Azîz renc eyledi ol kıldı ziyânı
Çü Yūsuf Mâlik’e nağd oldı ol dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1264). [‘azîz,]

‘Azîz mülkine Yūsuf oldı dâhil
‘Azîz bu bey‘ini çün kıldı itmâm (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1268). [‘azîz,]

‘Azîz mülkine Yūsuf oldı dâhil
‘Azîz bu bey‘ini çün kıldı itmâm (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1269). [‘azîz,]

Munuñla ideyim birkaç kelâmı
‘Azîz çün Mâlik’e destûr virdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1299). [‘azîz,]

Didi ba‘zı ki kırıl oldı dil-bend
‘Azîz çün Yūsuf’ı aldı getürdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1337). [‘azîz,]

Ki kurbı var bu küluñ piş-i Allâh
‘Azîz eydür neden bildüñ sen onı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1349). [‘azîz,]

Ki kıldı çekmeye sultân nedâmet
Çün ‘azîz işidüp şād oldı gâmdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1375). [‘azîz,]

Nedâmet eyledi ol dem nidâdan
‘Azîz çün kaygusından şād boldı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1377). [‘azîz,]

‘azîz-i muhterem: Saygı değer, değerli kimse II Saygı
değer ‘Aziz.

Ki kıl tevbe Hudâ şahib-‘itâdur
Görüñ sultân ‘azîz-i muhteremni (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1641). [‘azîz-i
muhterem, -ni]

‘azm-ı kul kıl-: Kulluğa yönelmek, kendini kulluğa
adamak.

Ki kıldum ‘azm-ı kulluğ Kibriyâ’ya
Gel imdi ey ‘azîzüm güş kılgıl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 932). [‘azm-ı kul kıl-, -luğ-luğ,
-dı, -m]

a‘zm-ı musibet eyle-: Büyük sıkıntı, bela vermek.

Bize a‘zm-ı musibet eyledi Rabb
Gelür kardaşlarum feryâd birle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 566). [a‘zm-ı musibet eyle-, -di
]

‘azrâ’il: Dört büyük melekten, Allah’ın emriyle insanların
canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.

Bah imdi señ Hudâ’nıñ kudretine
Kim ‘Azrâ’il anıñ geldi katına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 280). [‘azrâ’il,]

B HARFİ

bā- zamān: Zaman ile.

Getürelüm kaṭiṇa bā- zamānı
Ki ol gürgden özin sor yā nebī sen (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 654). [bā- zamān, -ı]

bā-āh ü zār: Ah ve inleme ile.

Anasına didi bā-āh ü zārı
Çü geldi Yūsuf ol ‘arz-ı makāle (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1038). [bā-āh ü zār, -ı]

Çağırdı Yūsufı bā-āh ü zārī
İşitmez kimesne anıñ āvāzın (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 38). [bā-āh ü zār, -ı]

bāb: Kapı, eşik.

Ki her **bāba** irişdi açar oldı
İrişdi tā ki ol daşra kapuya (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1574). [bāba, -a]

Züleyhâ bağladı **bābı** girtüye
Çü Yūsuf girdi ol cennet serāya (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1530). [bābı, -ı]

Ki bir **bābında** onuñ rāhil olmañ
Ki Mışr’ın her kapusuñdan giriñiz (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 342). [bābında, -ı, -n,
-da]

bāb: Bu şekilde, böyle.

Ve ger kim men oña ḥaçan kıyaydum
Ḥaçan **bāb** ile bu sözi diyeydüm (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 28). [bāb,]

bāb ile nām ü nişān: Ev, isim ve iz.

Dağı hiç bāb ile nām ü nişānın
Ne kılsun pādīşeh ki qaldı ‘āciz (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 892). [bāb ile nām ü nişān, -ın
]

bāb u cūd kıl-: Uygun ve cömert davranmak.

Bular hiç bāb oña kılmaz u cūdı
Eyidürdi meni öldürmenüz hey (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 178). [bāb u cūd kıl-, -ı-ı, -maz-
maz]

bāb-ı beliye: Dert kapısı.

İrişdiler bular **bāb-ı beliye**
Bağupdurlar kamu nāḥ ü naḥīye (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 705). [bāb-ı beliye,]

bād: Rüzgâr, yel, fırtına.

Kim on gün ilerüdeñ pīreheniñ
Apardı pīre büyun **bād** anıñ (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 568). [bād,]

ba’d: Sonrasında, Ardından.

Nübüvvet zāhir oldı **ba’d** ez-ānī
Resül Ken‘ān’a oldı bī-gümānī (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 219). [ba’d,]

bād-ı hūb-rū: Güzel yüzlü rüzgar.

Ḥudā’dan adın aldı **bād-ı hūb-rū**
İrişdüdi revān Ya’kūb’a ḥoş-bū (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 565). [bād-ı hūb-rū,]

bā-emr-i cebbār: Allah'ın emri.

Didi ki yā nebī olgil ḥaberdār
Ki gördüm uyḥuda **bā-emr-i Cebbār** (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 438). [bā-emr-i
cebbār,]

bā-emr-i hudā: Allah'ın emri ile.

İşidüp munı Yūsuf qaldı ḥayrān
Pes aından soñra bā-emr-i Ḥudāyī (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 61). [bā-emr-i ḥudā, -
y, -ı]

bāğ: Bahçe, bağ.

Gice gündüz olur kulluğda kâ'im
Çü bir müddet onuñ **bāğında** oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1471). [*bāğında*, -ı, -
n, -da]

bağce: Bağ, bahçe.

Yasamışdı bir halvet **bağce** onda
Didi ki Yûsuf'a var bağceye girgil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1462). [*bağce*,]

Gice gündüz sen ol **bāğcede** olgil
Ki ol tenhâsın ol **bāğcede** ey mäh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1464). [*bāğcede*, -de]

Gice gündüz sen ol **bāğcede** olgil
Ki ol tenhâsın ol **bāğcede** ey mäh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1465). [*bāğcede*, -de]

bağır: Bağır, kalp, gönül.

Ki yandı **bağrı** yaş doldı gözine
Birisı ayağından dutar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 110). [*bağrı*, -ı]

bağışla-: Affetmek.

Bağışlasuñ maña ol bu günâhı
Menim yüzüme urmasun siyâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 713). [*bağışlasuñ*, -su, -ñ]

bağışla-: Vermek, ihsan etmek, bahşetmek.

Bağışlagil maña bu kûluñı sen
Çü Mâlik rāzı olup virdi omı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1262). [*bağışlagil*, -gil]

bağla-: Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak,
düğümlmek.

Eger señ 'âşik iseñ **bağla** zünnâr
Çü Şan'ânı kabûl eyle nakûsı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 7). [*bağla*,]

Züleyhâ **bağladı** bâbı girüye

Çü Yûsuf girdi ol cennet serâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1530). [*bağladı*, -dı]

Bular rismân düzdi geldi çalāk

Çü ip onuñ beline **bağladılar** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 429). [*bağladılar*, -dı, -lar]

Didi **bağlañ** beline ipi bārī

Böyle salınduruñ anı bir yire (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 410). [*bağlañ*, -ñ]

bağlı: Bir bağ ile tutturulmuş olan.

Getürdi Haqq peyâmın hazretine

Ki dutdı Yûsuf'uñ **bağlı** licâmın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 50). [*bağlı*,]

bağr bas-: Göğsüne basmak.

'Azîz anı koşup bağrına basdı

Çıhardı Yûsuf'ı ol dem serîre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 76). [*bağr bas-*, -dı-ı, -n, -a, -dı
]

bağr päre ol-: Bir durumdan ötürü derin üzüntü hissetmek
II Yüreği parça parça olmak deyimi.

Bular dağ ağladılar cümle varı

Kamusi oldı **onda bağrı päre** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1019). [*bağr päre ol-*, -dı-ı-ı, -
dı]

bağr päre päre ol-: (Birinin üzüntü verici durumuna)
İçtenlikle acımak, üzölmek II Yüreği parça parça olmak
deyimi ile eş anlamlıdır.

Veliken oldı **bağrı päre päre**

Ki kıldılar yarağ u tüşe-i rāh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 30). [*bağr päre päre ol-*, -dı-ı-ı,
-dı]

bağr tutuş-: Çok acı duymak, üzölmek.

Tutuşdı bağrı gözden gitdi kanı

Karârı kalmadı geldi nidāya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 404). [*bağr tutuş-*, -dı-ı, -dı]

Kim ola yoĥ ola cānında yāre
Ki **baġrı olmamışdur pāre pāre** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 478). [baġrı pāre pāre
ol-, -ma, -mış, -dur]

bah-: Bakmak, gözleri bir şey üzerine çevirmek.

Çekem derdinde onuñ dürlü ta'zīb
Munı didi Yūsuf yüzine **baĥdı** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 776). [baĥdı, -dı]

Temennā eyleyüben durd[ı] sâ 'il
Oña kimse **baĥup** olmad[ı] mā 'il (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 336). [baĥup, -up]

Ki **baĥ** yaşdan doludur gözümüze
İşitdi bu sözi pīr-i dil-efkār (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 600). [baĥ,]

Ki çekdiler be-ġāyet infī 'ālī
Didiler **baĥ** bizüm aĥvālümüze (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 649). [baĥ,]

Gel imdi Yūsuf'uñ señ ĥāline **baĥ**
Oduñ var ise cānda var öziñ yaĥ (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 4, Mısra 297). [baĥ,]

Baĥ imdi señ Ĥudā'nın kudretine
Kim 'Azrā'il anıñ geldi katına (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 279). [baĥ,]

Bu zindān köşesinden dıĥşarüya
Baĥardı gāĥ gāĥ Ken'ān saruya (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 4, Mısra 164). [baĥardı, -ar, -
dı]

bah-: Bakmak, okumak.

Ki vardı zūd nāme ĥazretine
Çü Yūsuf nāmeyi fetĥ itdi **baĥdı** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 129). [baĥdı, -dı]

bah-: Yaşamak, olmak.

Ki kılmaz laĥza tākat fırkatine
Firākından onuñ nār **baĥaram** men (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 752). [baĥaram, -ar, -
am]

Ki hecriñden onuñ zār **baĥaram** men
Ne düşvār od imiş bu nār-ı fırkat (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 753). [baĥaram, -ar, -
am]

bahā: Kıymet, bedel, değer.

Ġulaġ dutar bu bey'in sözlerine
Didi gönlindeki yā Rabb **bahā** mı (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 963). [bahā,]

Ki mişlüm yoĥ zemīn ü āsumānda
Göreydüm ĥalk-ı 'ālem bu **bahāmı** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 369). [bahāmı, -m, -ı]

Satılsam kim yitürürdi **bahāmı**
Çü böyle diyüben kıldı 'acebi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 370). [bahāmı, -m, -ı]

Gel imdi sen **bahāña** nāzır olgil
O dem ki özüne kılduñ bahānı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1358). [bahāña, -ñ, -a]

Gel imdi sen bahāña nāzır olgil
O dem ki özüne kılduñ **bahānı** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1359). [bahānı, -ñ, -ı]

bahā ol-: Eşit, denk olmak.

Bahā olmaz saña bu demde varı
Çekile ol ĥazāyin ilerüye (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1366). [bahā ol-, -maz]

bā-haber kıl-: Haberdar etmek.

Ki daĥı ĥandadur virgil ĥaberni
Kim oñdan bā-haber kıl bī-ĥaberni (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 296). [bā-haber kıl-,]

bahāne kıl-: Gerçekte mazeret olmayan bir şeyi mazeret
olarak ileri sürmek.

Digil doğru bize kılma bahāne
Bu sözi çünkü Yūsuf gūş kıldı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 675). [bahāne kıl-, -ma]

bahār: Bahar mevsimi, ilkbahar.

Zemistân gitdi cevr ü cefâsı

Bahâr oldı gülîstân vaqt oldı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Gazel 4, Mısra 4). [*bahâr*,]

Eger ki kış olursa var **bahârı**

Velî ğamlularuñ var ğam-ġüsârı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 257). [*bahârı*, -ı]

bahil: Soyu sopu temiz, soylu, asil.

Bahilîñ buhl[ı] hiç çılmaz cesedden

Ata katına geldi cümle bile (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 701). [*bahilîñ*, -in]

bañr-ı talân: Dalgalanmış deniz gibi.

Didiler doğruyuz bu söz yalandur

Meger ki bu ħile bañr-ı talândur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 66). [*bañr-ı talân*, -
dur]

bañşıs: Yapılan bir hizmete ödenen ücretten ayrı olarak
fazladan verilen para.

Ki Rûm sultânı çoñ mâl-ı nihâni

Ayurdi bunlara **bañşıs** onı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 38). [*bañşıs*,]

bâ-hüş kıl-: Akıllı, şuurlu olmak.

Öziñi bir zamân bâ-hüş kılğil

Göñlinden hırş-ı dünyâ eylegil dūr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 934). [*bâ-hüş kıl-*, -ğil
]

bâ-itâ'at: İtaat ile.

Ki kırğ miñ şeyh aña **bâ-itâ'at**

Ayurdi Yûsuf ez-behr-i şefâ'at (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 707). [*bâ-itâ'at*,]

bak-: Bakış bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Dağı hiç **bañmadılar** sağ u sola

Bularuñ eline çün düşdi Yûsuf (*Yûsuf u Züleyhâ*,

Mesnevi 2, Mısra 42). [*bañmadılar*, -ma, -dı, -lar
]

Çü **bañupdur** anıñ 'aşk[ı] cânında

Çağırurdi ırakdan Yûsuf-ı cân (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 168). [*bañupdur*, -up, -dur]

İrişdiler bular bâb-ı beliyê

Bañupdurlar kamu nâñ ü nañiye (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 706). [*bañupdurlar*, -
up, -dur, -lar]

bakı: Dâimî, kalıcı.

Kılupdur cennet içre olğil ağâh

Ki ol **bakı** durur bu beyt fânî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1541). [*bakı*,]

bakı: Kalan, diğer.

Melik bigler vezîr varı irelü

Ki **bakı** leşker anda durdı girü (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 250). [*bakı*,]

Varupdur **bakı** uhvet şehre hâzır

Olupdurlar munuñ şavtına nâzır (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 197). [*bakı*,]

bakivve: Geri kalan, artan kısım, artık; kalıntı; alacak ve
borç arasındaki fark.

Bakıyye var idi sende meger yâr

Ne 'ömrü evini kıldı haberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 63). [*bakıyye*,]

Bular çün iki yaşına irdi

Ki Râñîl fâniden **bakıyyedârdı** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 282). [*bakıyyedârdı*, -dâr, -dı]

baklu: Bağlı.

Bu tâlibler didiler Yûsuf'a bil

N'idelüm **bakludur** ân der selâsil (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 124). [*bakludur*, -dur
]

bâliğ: Bülûğa eren, döl verme çağına gelmiş olan, ergin.

Ne **bālīg** Yūsuf eyler onda zārı
Be-ğāyet Yūsuf'ı dögdiler onda (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 116). [*bālīg,*]

Ne **bālīg** korhar o olmağlığınan
Zarüret devrine derd ile vardı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 134). [*bālīg,*]

Ne **bālīg** yalvarurdu kâmusına
Şanasın yazıda ki harb iderler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 152). [*bālīg,*]

Ne **bālīg** katl idüben kılmañuz pey
Eger siz katl idersiz bu şabîni (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 236). [*bālīg,*]

bā-nāle vü vāh: *İnleme ve vah ile.*

Anıñçün ağladum **bā-nāle vü vāh**
Bular İblis sözini söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 296). [*bā-nāle vü vāh,*]

bang: *Yüksek sesle bağırma II İlan etme.*

Haber oldu kamu baya gedāya
Çü Mısır ehli **bang**a sâmi' oldu (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1181). [*bang*a, -a]

bang it-: *Seslenmek; ilan etmek.*

Bu cāhil mezhebin Mālik yitürdi
Münādiye didi bang it 'avāma (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1177). [*bang it-*,]

bang-ı revān kıl-: *Yüksek sesle konuşmak, haykırmak, seslenmek.*

Bularuñ hāceti tā ola maqbūl
Melik kıldı yine bang-ı revānı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1147). [*bang-ı revān kıl-*, -ı-i, -dı]

bār: *Defa, kere, kez.*

Yehūzā ki gāzab kılarda her **bār**
Çıhardı gönleğinden tügi ey yār (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 153). [*bār,*]

bār: *Yük, ağırlık.*

Çuval içinde koy cümle hamı
Ta'ām ölçüldi bunlar dutdı **bārı** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 265). [*bārı,* -ı]

bā-raht: *Yol eşyası, erzağı ile.*

Ki yudı başını **bā-raht** yeksān
Latif neste sepidi hil'atine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 36). [*bā-raht,*]

bārî: *Hasılı, velhasıl.*

Çü kaldı Yūsuf ol zindānda **bārî**
Kılurdu dā 'imā āh ile zārı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 299). [*bārî,*]

Ki irdiler selāmet Mısır'a **bārî**
Çünān ki didi Ya'kūb peyamber (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 352). [*bārî,*]

bārî: *Hepsi, bütünü.*

Anıñla kıldılar **bārı** ma'āşı
Beşinci ılda satdılar uşağı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 134). [*bārı,*]

bārî: *"Hiç olmazsa" anlamında kullanılan kelime.*

Bu gündüz düşünñ yoğ i'tibārı
Bu düşe kılmagil endişe **bārî** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 501). [*bārî,*]

Didi bağlañ beline ipi **bārî**
Böyle salınduruñ anı bir yire (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 410). [*bārî,*]

Meger ol zî'b ki anı yidi **bārî**
Bizüm şehrümüze kıldı güzārı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 575). [*bārî,*]

bārî: *"Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden.*

Didi ki baḥıñız **Bārī** Ḥudā'ya
Munı böyle salursız ölesidür (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 406). [*bārī,*]

Ki anı niçe kıldı **Bārī** üce
Olurdu tā ki Mısr içinde rākīb (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 154). [*bārī,*]

bār-i hudā: Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak
yaratıp varlığa çıkaran Allah.

İşitdi cāriye yüzün semāya
Dutuban didi yā bār-i Ḥudāyā (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 606). [*bār-i hudā, -y, -ā*]

bār-i hudā: Yüce Allah, Allah Taalâ.

Temennā eyledi ol Kibriyā'dan
Didi bār-i Ḥudāyā lutf u ihsān (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1331). [*bār-i hudā, -y, -ā*]

Be-ğāyet eyledi onda hāzarnı
Didi saḥla meni bār-i Ḥudāyā (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1535). [*bār-i hudā, -y, -ā*]

bār-i sübhān: Yarattıcı Allah.

Didi Ya 'küb ki ol dem **bār-i Sübhān**
Ki kılsun ḥāl-i mütī saña āsān (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 293). [*bār-i sübhān,*]

bārik: İnce.

Dibi giñ idi onuñ ağız[ı] dar
Anıñ bünyādı 'ulvī **bārik** idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 297). [*bārik,*]

barmağ: Parmak.

Bıçağla doğradı **barmağlarını**
Bular oldı o demde kamu ḥayrān (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 64). [*barmağlarını, -*
lar, -ı, -n, -ı]

bas: Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

Özini bir zamān ḥāmūş kıldı
Başın saldı aşāka fikr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 678). [*başın, -ı, -n*]

Ḥasūduñ **başını** salgil ayağa
Atadan dilediler Yûsuf'ı çün (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 737). [*başını, -ı, -n, -ı, -*]

Eger yüz miñ urursan **başına** daş
Ḥaberci olmazam virmen ḥaber hiç (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 798). [*başına, -ım, -a*
]

Varuban Mālik'in **başın** bürüdi
Kamu kıldı nidā ol dem tamāmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1156). [*başın, -ı, -n*]

Uyandı **başına** koydı türābı
Revān geldi atasınıñ katına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 70). [*başına, -ı, -n, -a*]

baş dāne ol-: Başı ağrımak.

Ki başı dāne oldı çehresi kāh
Didi oğlan ki ağlama 'emū señ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 530). [*baş dāne ol-, -e, -dı*]

baş gel-: Kötü bir durum yaşamak.

Bir işdür başa geldi n'idelüm çün
Daḥı onuñ tügünden bir perā biz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 524). [*baş gel-, -a-a, -*
di]

Ki geldi başımuza kār-ı düşvār
Metā' katında koyduḥ çünki onı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 534). [*baş gel-, -di-*
umuz, -a, -dı]

baş ḥāk koy-: Büyük üzüntü duymak II Başına toprak
saçmak deyimi ile eş anlamlıdır.

Ki koygil sen ḥasūduñ başına ḥāk
Ḥasūd özi yamandur hırş[ı] ondan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 648). [*baş ḥāk koy-, -*
gil-ı, -n, -a, -gil-in, -a]

Ki kaşid başlarına koydılar ḥāk
Didiler yā ebā bil bizi taşdıḥ (*Yûsuf u Züleyhâ,*

Mesnevi 2, Mısra 596). [baş hâk koy-, -lar, -i, -n, -a, -dı, -lar-lar, -ın, -a]

Kenîzek cânı yandı oldu ğamnâk
Koyar hâlvat olıcak başına hâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 524). [baş hâk koy-, -ar-ı, -n, -a, -ar]

baş koy-: Bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek.

Bolupdurlar hemân 'aşk ile imân
Olar ki 'âşık oldu koydılar baş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 7). [baş koy-, -dı, -lar]

baş koy-: Başına takmak, geçirmek II Olmak.

Olaldı Yûsuf irdi on yaşına
Sa'âdet tâcını koydı başına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 410). [baş koy-, -ı, -(n)a-ı, -n, -a, -dı]

baş ökçe: Bütünüyle, baştan ayağa II Baştan ayağa deyimi.

Yanardı cân başdan ökçesine
Ağaçla döğerler idi başını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 170). [baş ökçe, -dan, -si, -n, -e-si, -n, -e]

baş ovna-: Canını tehlikeye atan hareketlerde bulunmak.

Ki sırrı fâş idenler oynadur baş
Ki sırr sahla olasın sırma mahrem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 553). [baş ovna-, -dur]

başar ol-: Kör olmak.

Ki ince ağıladı **oldı başardan**
Sözini çünkü zî'biñ bildüñ ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 828). [başar ol-, -dan, -dan, -dı]

Oturdu ğam eviñde zâr ü mekrûb
Ki ağlayup **başardañ oldu** Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 310). [başar ol-, -dan, -dı-dı]

başâret: Görme gücü.

Hemân dem Hâk aña virdi **başâret**
Göziñde kalmadı anıñ hasâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 643). [başâret,]

başdan: Bir daha, tekrar.

başuncün: Ant veya yalvarma sözü.

Ve ger yoğsa bizi habs eyle hamı
Rehâ kılgıl **başuñcün** ol ğulâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 124). [başuñcün,]

bat-: Beğenmek, hayran kalmak.

Batupdur cümlesi nağ ü harîre
Züleyhâ vardı Yûsuf hâzretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 28). [batupdur, -up, -dur]

bat-: (Bir şeylerle) Donatılmak, süslenmek, bezenmek.

Baturdı tâc ü atlâs ü harîre
Didi bugün katımdasıñ hemîn señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 78). [baturdı, -ur, -dı]

bâtil: Boş, esassız, doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan, hak ve hakikat olmayan şey.

Velî didi eyâ aşhâb-ı zindân
Koyuñuz **bâtılı** oluñ Müselmân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 100). [bâtılı, -ı]

bâtıl: Şehir ismi.

Adı **Bâtıl** idi 'âlemde meşhûr
Çü şehr ehli onuñ gördi cemâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1102). [bâtıl,]

Ki ol nice Müselmân oldu onlar
Çü **Bâtıl'den** yüridi gıtdi râhil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1113). [bâtıl'den, -den]

bā-uşul: Kökler ile, asıllar ile.

Bilürseñ kim bizi nesl-i resülüz
Nübüvvet kâniyuz hem **bā-uşülüz** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 334*). [*bā-uşülüz, -üz*]

bay: Zengin, paralı, mal mülk sahibi, varlıklı kimse.

Ki 'İyş **bay** durur Ya'kûb fakîrdür
'Azîzdür 'İyş ol Ya'kûb hakîrdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 141*). [*bay,]*

Haber oldı kamu **baya** gedāya
Çü Mısır ehli banga sāmî' oldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1180*). [*baya, -a*]

Ki salur şerm ol **baya** gedāya
İrişdi bu haber çün pādşāha (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1194*). [*baya, -a*]

bay ol-: Zengin olmak.

Ki fakîr ehli görse **bay olur**
Eger ğamgîn görse şād bolur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1138*). [*bay ol-, -ur*]

bāz: "Doğan" denilen yırtıcı kuş.

Pes ondan Yûsuf'a düş didi ħabbāz
Didi işid benim rüyam daĥı **bāz** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 60*). [*bāz,]*

bāz it-: Açmak.

Ķapu açıñ diyüben söylediler
Ķapu bāz itdiler ol dem girüye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1163*). [*bāz it-, -di, -ler*]

bāzār: Alışveriş yapılan yer, pazar, çarşı.

Tahayyür kaldı cümle ehli **bāzār**
Ki bilmez ne yirden ire ol kûl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1144*). [*bāzār,]*

Maħalleler bezendi cümle **bāzār**

Açıldı bağçelerde lāle gülzār (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 433*). [*bāzār,]*

Velî siz varıñız **bāzāra** ħamı

Göresiz çünki anda ħaş ü 'āmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 143*). [*bāzāra, -a*]

ba'zı: Bir.

Didi 'Arābî ħüsn **ba'zı** ğarîbiñ
Resüliyet nebî ħatna ğarîbiñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 255*). [*ba'zı,]*

ba'zı: Bir kısım, biraz.

Velîken **ba'zı** rāvî söylediler
Yedi yaşında taĥķîķ eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 319*). [*ba'zı,]*

Sebeb bu 'ābid oldı düşdi çāha
Velîken **ba'zı** rāvî söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 361*). [*ba'zı,]*

Ne kılduĥ n'idelüm ħande gidevüz
Ki onda **ba'zı** onuñ geldi dile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 519*). [*ba'zı,]*

Ki **ba'zıñdan** rivāyet bu durur bil
Pes añdan geldi aña emr-i Allāh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 113*). [*ba'zıñdan, -n, -dan*]

bāzı: Oyun, eğlence.

Eger cüş u eger ħāmüş eyler
'Aceb **bāzı** durur bu 'aşķ **bāzı** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 181*). [*bāzı,]*

bāzı: Bir kısım, biraz.

Eger cüş u eger ħāmüş eyler
'Aceb **bāzı** durur bu 'aşķ **bāzı** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 181*). [*bāzı,]*

bāzı: Kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan, şişkince kas kitlesi.

Ki muhallim eylediler oña **bāzu**

Çü Yūsuf girdi onuñ bir gözine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1250*). [*bāzu,]*

be-‘aşk: *Aşk ile.*

Be-‘aşk hem söyler idi her kelâmı

Ta‘amından onuñ ol az yiyirdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1452*). [*be-‘aşk,]*

be-cem‘: *Toplama, bir araya gelme.*

Yürüdiler **be-cem‘** süy-i ān mäh

Bağardı bunlara Yūsuf-ı miskîn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 386*). [*be-cem‘,]*

be-cem‘ ol-: *Bir araya gelmek, toplanmak.*

Ohıyayım işitgil bu ‘ayıbı

Be-cem‘ olmuş bugün evlād hamı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 596*). [*be-cem‘ ol-, -miş]*

bed: *Fena, çirkin, kötü.*

Ne **bed** söz vardı ise söylediler

‘Azābıyla olara zārb idüben (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 18*). [*bed,]*

Kem itdi rızkımız bu demde Allāh

Tükendi kut-ı yevmi **bed** durur hāl (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 81*). [*bed,]*

Anı öldürmege kaşd eylediler

Dögüben anı **bed** söz söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 424*). [*bed,]*

beden: *Vücut, gövde.*

Egerçi zāhir etrafa **bedendür**

Bular çün oldı böyle mest ü hayrān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 72*). [*bedendür, -dür]*

bed-gü: *Herkes hakkında kötü söz söyleyen, dedikoducu.*

Ne **bed-gü** ki var idiyse söylediler

Züleyhâ bunlaruñ gıybet kelâmın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 6*). [*bed-gü,]*

Niçe **bed-hāh** elinden olayım āh

İlāhī eyle **bed-gûlar** zevālin (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 3*). [*bed-gûlar, -lar]*

bed-güneh: *Büyük, çirkin günah.*

Hasūd olan kişi kılmaz sūdı

Günehle **bed-günehdür** sen hasūd bil (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 640*). [*bed-günehdür, -dür]*

bed-hāh: *Başkasının kötülüğünü isteyen kimse.*

N’olaydı olmasañ **bed-hāh** fırkat

Oturmuşdum vişāl evinde fārik (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 2*). [*bed-hāh,]*

N’olaydı olmasaydı hiç **bed-hāh** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 1*). [*bed-hāh,]*

Niçe **bed-hāh** elinden olayım āh

İlāhī eyle **bed-gûlar** zevālin (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 2*). [*bed-hāh,]*

bed-hāl ol-: *Kötü durumda olmak.*

Pes ondañ gelesidür bir yeddi sāl

Halāyık olasıdur anda **bed-hāl** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 408*). [*bed-hāl ol-, -a, -sı, -dur]*

bed-nām kıl-: *Adını kötüye çıkarmak, dile düşürmek.*

Menim sırrı mı bildi çünki ādem

Bu ‘İberī kûl meni **bed-nām** kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 101*). [*bed-nām kıl-, -dı]*

bedr: *Ay gibi güzel yüz.*

Çü sākī gördi ol **bedr[i]** tamāmı

Yüzün örtübeni virdi selāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 383*). [*bedr[i], -[i]]*

bed-rāy ol-: *Kötü düşünceli olmak.*

Dağı hiç olmadılar oña bed-rāy
Yaralı ellerini sarudılar (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 92). [*bed-rāy ol-, -ma, -dı, -lar*
]

be-ğaflet: *Gaflet ile.*

Be-ğaflet 'aşka ta'ne kılmañuz hey (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 1). [*be-ğaflet,]*

be-ğāvet: *Ziyadesiyle, aşırı derecede, pek çok.*

Çü gördi bu düşi uyandı ondan
Be-ğāyet şādmān oldu o cāndan (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 26). [*be-ğāyet,]*

Kurudı kan damarlar oldu hem-süst
Be-ğāyet oldu pīr bī-hīz ü bī-cüst (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 52). [*be-ğāyet,]*

Biri 'İyş biri Ya'kūb söylediler
Be-ğāyet şād oluban beslediler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 70). [*be-ğāyet,]*

Tahayyürdür oña yohdur nihāyet
Tekebbürdür maña ondan **be-ğāyet** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 128). [*be-ğāyet,]*

Ki aldı destimāz kıldı namāzı
Be-ğāyet Hālīka kıldı niyāzı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 160). [*be-ğāyet,]*

Çü böyle gördiler ol şehriyārı
Be-ğāyet ağladılar zār ü zārī (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 470). [*be-ğāyet,]*

Çü aından ayru düşdi ol rażī'i
Be-ğāyet cāriye kıldı zarī'i (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 526). [*be-ğāyet,]*

Katına sora hālin kimse gelmez
Be-ğāyet olmuş idi zār ü miskīn (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 44). [*be-ğāyet,]*

Züleyhā durup aından kaçır oldu
Züleyhā şādmān gitdi **be-ğāyet** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 78). [*be-ğāyet,]*

be-hakk: *Hakkı için.*

Be-Hakk kandan olara oldu dāfi'
Elinden geldügince sen dağı ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 240). [*be-hakk,]*

be-izn-i hakk: *Allah'ın izni ile.*

Be-izn-i Hakk aña çün yād geldi
Ki kırık ağaçdan anuñ işin aldı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 581). [*be-izn-i hakk,]*

be-ken 'ān: *Kenan şehrine.*

Revān 'Arābī önden gitdi ey cān
Gice gündüz yüridi tā **be-Ken 'ān** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 242). [*be-ken 'ān,]*

İrişdürgil öziñi tā **be-Ke 'nān**
Ki var beri Şedād'a oturgil (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 338). [*be-ke 'nān,]*

be-kudret: *Allah'ın kuvvet, güç, tâkat, iktidar ile.*

Zifāfı hāşıl oldu ol zamānı
Be-kudret ol 'uluğ oldu revānı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 66). [*be-kudret,]*

bel: *Bedenin orta kısmı.*

Didi bağlañ **beline** ipi bārī
Böyle salınduruñ anı bir yire (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 410). [*beline, -i, -n, -e]*

Bular rismān düzdi geldi çālāk
Çü ip onuñ **beline** bağladılar (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 429). [*beline, -i, -n, -e]*

belā: *Afet, musibet, dert, gam, keder.*

Velī Yūsuf ata katna mükerrerem
Belā bizde ki ol onda şafāda (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 612). [*belā,]*

Ki koy ‘aceb **belādan** sehm kılğil
Çü gördi Yūsuf’uñ kardaşları çāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 384). [belādan, -dan]

Onuñ her dolusu hamına bir oğ
İrişdi bunlara ol dem **belālar** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1059). [belālar, -lar]

Ğamın hicrūñ **belānıñ** firkatini
Kamular zāhir oldı bu haberden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 826). [belānıñ, -nıñ]

belā uğra-: Başına belā gelmek.

Dağı dolu belāya uğradılar
Olardan pādīşeh sorsuñ haberni (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 26). [belā uğra-, -dı, -lar-y, -a,
-dı, -lar]

Ki Yūsuf dan belāya uğrayanı
Çü oldı pādīşeh ol demde kâzı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 38). [belā uğra-, -y, -a, -n, -ı-y,
-a, -y, -a, -n, -ı]

belā vü derd: Bela ve derd.

Şükür ki vaşl ile tımāra irdiñ
Esir idiñ **belā vü derd** elinde (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 10). [belā vü derd,]

belā vü derd ü ğam: Sıkıntı, derd ve keder.

Belā vü derd ü ğamdan oldı sayru
Özine kıldı onda beyt-i aḥzān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 818). [belā vü derd ü ğam, -dan
]

Belā vü derd ü ğam cānımdadır çoğ
Eyā ki ehl-i meclis şād oluñ siz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 58). [belā vü derd ü ğam,]

belā vü derd ü renc ü zahmet: Musibet, derd, sıkıntı ve
zahmet ile.

Belā vü derd ü renc ü zahmet ile
Bular çün oldı ğālib gürg mağlūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 676). [belā vü derd ü
renc ü zahmet,]

belā vü ğussa: Bela ve keder.

Ki çıñ zindāndan imdi şād bolğil
Belā vü ğuşşadan āzād bolğil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 16). [belā vü ğuşşa, -dan]

Belā vü ğuşşadan āzād oluñ siz
Yüküşdür ser-güzeşte kışşa çoğdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 60). [belā vü ğuşşa, -
dan]

belā vü ğussa: Dert ve sıkıntı.

Belā vü ğuşşadan āzād boldı
İrişdi çünki Yūsuf ka‘r-ı çāha (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 458). [belā vü ğuşşa, -dan]

belā-yı ‘aşk: Aşk belası.

Töker her dem sirişkin Nıl’e nisbet
Belā-yı ‘aşk ile oldı giriftār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1425). [belā-yı ‘aşk,]

Belā-yı ‘aşka dā ‘im şabr kılğil
Heves kılsañ eger ey ḥüb-dīdār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1654). [belā-yı ‘aşk, -a]

belā-yı derd: Derdin belası.

Bular çü zindān içre üç gün
Belā-yı derd ile kār-ı diger gün (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 50). [belā-yı derd,]

beli: Evet.

Seniñçün var mı şahid onda söyle
Didi Yūsuf **beli** vardur güvāhım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1601). [beli,]

Siziñle bu serāy içinde oldı
Belī señ muñda durgil men varayım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 541). [beli,]

Belī dir İbn-i Yāmīn oldı bünyād
Didi Yūsuf nedür evlādıñ adı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 582). [beli,]

beli: Elbette.

Ne Ken'an'a **beli** her yana düşdi
Gelürdi her yañadan kâfile bol (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 22). [*beli,*]

beli: Öyle.

Ki bizdeñ hiç oğırı olmamışdur
Belî kim hiç vücûda gelmemişdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 336). [*belî,*]

belki: Belki, bir ihtimal.

Degülem nukre altun **belki** pûlam
Didi kûlam enâniyyet Hudâ'ya (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 930). [*belki,*]

belki: Hatta, üstelik.

Ne fırkat **belki** böyle süz-ı hurkat
Didi çün gürg fırkatden makâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 732). [*belki,*]

İcâzet **belki** hoş luţf u irâdet
İcâzet aldı ol durdı ayağa (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1012). [*belki,*]

Ne zârı **belki** cândur nâr yaḥdı
Ne ki kardaşları kılmışdı varı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1036). [*belki,*]

Ne yalan **belki** kıldı oña bühtân
Didi ki pâdişâha 'abd-ı 'İberî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1584). [*belki,*]

Ne zıkr ki **belki** aından fikr kılman
Nebîler hıdmetiñde Mısr'ıñ ehli (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 10). [*belki,*]

belki: Sanki.

Ne ağlar **belki** cânın dağlar idi
Didi Ya'kûb kızına ey güher-zâd (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 76). [*belki,*]

be-ma'nî: Bu anlamda, bundan dolayı.

Kamusın Yûsuf'a ol kıldı teslîm
Be-ma'nî böyle oldu oña ta'lim (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 304). [*be-ma'nî,*]

ben: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf).

Öziyle bu havâli zıkr kıldı
Didi ki söyler isem **ben** de ḥâyıf (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 680). [*ben,*]

ben: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (Mısır hükümdarı).

Ki kıldum böyle müflis **ben** de dil-pîç
Virürem saña cümle mālımı men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1260). [*ben,*]

ben: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (Malik).

Maña destür virgil tâ varam **ben**
Ki bir dem göreyim men bu ğulâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1296). [*ben,*]

ben: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (sâķi).

Men anı kılmadum hiçbir kezin yâd
Ki ol maḥbûs kıldı **ben** de âzâd (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 374). [*ben,*]

ben: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Züleyhâ).

Kim ol sūd eyledi **ben** de zebânı
Didi sultân oña kim ḥâzır olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 58). [*ben,*]

be-nazm-ı tâze söz: Taze sözlü şiir ile.

Be-nazm-ı tâze sözler eylerim yâd
Sen evvel Muştafâ'ya vir şalavât (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 844). [*be-nazm-ı tâze*
söz, -ler]

bend kıl-: Bağlamak.

Anıñ oğlun aña virmez Hudāvend
Ki kılma gönlüni kayğu ile bend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 542). [bend kıl-, -ma]

bende: Köle, esir.

Pes aından iki ağaç dağı vardı
Ki dört miñ karşına **bende** irdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 700). [bende,]

benefşe: Baharın habercisi olan, mor renkli ve güzel
kokulu çiçek, menekşe.

Açıldı lāle gül süsen **benefşe**
Hezār ile ki efgān vaktı oldu (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 5). [benefşe,]

be-nev': Yeniden.

Ki her sâ'at **be-nev'** it'ām kılğıl
Naķıbe tā ki Yūsuf emr kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 176). [be-nev',]

benz: Beniz, yüzün rengi.

Leked-küb olmuş onuñ **benzi** şaru
İrişdi uĥvetine şükr kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 124). [benzi, -i]

benz git-: Çehresi sararmak, solmak.

Yehūzā'nıñ hemān dem gitdi benzi
Ne kīni qaldı anıñ ne ĥū ba'zı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 187). [benz git-, -i-i, -di]

benze-: (Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle)
Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak, gibi olmak.

Cemāli ĥüsnüme **beñzer** dime sen
Vücūduñ ĥulkıyam bilgı yakın sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 436). [beñzer, -r]

Töker yaş gözleri **beñzer** bulağa
Revān geldi qardaşlar katına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1014). [beñzer, -r]

Sanasıñ cennete **beñzer** tamāmı
Dağı ol şüretin aında münakkaş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 440). [beñzer, -r]

Ki **beñzer** Yūsuf'a ĥüsni tamāmı
Gehī oğlan yüzine baĥar idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 510). [beñzer, -r]

berāber: Birlikte, beraber.

Bu dünya dār-ı miñnetdür ser-ā-ser
Ki onuñ şehdidür zehre **berāber** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 483). [berāber,]

berāber: Aynı değer ve kıymette, eşit.

Cemālūme degüldür meh **berāber**
Dağı nisbet degüldür şems ü ĥāver (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 430). [berāber,]

berāber gel-: Eşit, denk olmak.

'Aziz-i Mısr çekdi ĥazīne
Niçe ki koydılar gelmez berāber (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1253). [berāber gel-, -
mez]

berāber ol-: Eşit, denk olmak.

Görün altun **berāber** oldı pūla
Zihī bī-neng ü bī-nāmūs ü bī-'ār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1682). [berāber ol-, -
dı]

ber-dār: Darağacına çekilmiş, asılmış.

Didi ĥabbāze andan ol ĥāberdār
Çıĥaruban asarlar seni **ber-dār** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 76). [ber-dār,]

ber-güzide: Seçilmiş, seçkin.

Cihān 'aynında sensin **ber-güzide**
Seniñ sevgün durur dillerde dolu (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 669). [ber-güzide,]

Saňa müştāk idüm ey **ber-güzide**
Yüküş vaqtdür saňa çün muntazırım (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 466*). [*ber-güzide,]*

berhem ol-: *Perişan olmak.*

Ki ol ıllarda gökden inmeye nem
Halâyık kızlığ içre ola berhem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 412*). [*berhem ol-, -a]*

berî: *Arınmış, temizlenmiş.*

İrişdürgil öziñi tâ be-Ke'nân
Ki var **berî** Şedâd'a oturgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 339*). [*berî,]*

berlü: *Beri, bir işin başlama noktasından itibaren.*

Çekerim derd ü miñnet-i cân-sûzı
Ki ondan **berlü** yimen men ta'âmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 769*). [*berlü,]*

berü: *Bu tarafa, bu yana, buraya, beriye.*

Yehûzâ tâ ola oña nigehdâr
Didi Şem'un göreyim bir **berü** vir (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 417*). [*berü,]*

Aña bir bir beyân itdi havâli
Didi Yûsuf benimle gel **berüye** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 379*). [*berüye, -y, -e]*

berü: *"-den bu yana" anlamında edat.*

Qalupdur habs içinde hâr u dil-zâr
İşid neden **berü** men bu kelâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 765*). [*berü,]*

ber-yûsuf: *Yusufa.*

Çün irdi nâme **ber-Yûsuf** zamânı
Serîrdeñ aşğa indi revânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 361*). [*ber-yûsuf,]*

bes: *Artık, bundan sonra.*

Atam 'ahdine **bes** olam muhâlif
Yalandur ki oña inkâr idersem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 681*). [*bes,]*

Nebî düşdi bu sözün teşvîşine
Bes ondan kaldı Ya'kûb dide nemlü (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 815*). [*bes,]*

Ki buldum jerf içinde **bes** necâtı
Didi Mâlik oña ki ey gulâm sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 926*). [*bes,]*

Ta'âlâ şānehu bünyād idiñiz
Bes ondan Muştafâ'ya siz revânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1235*). [*bes,]*

bes: *Çokça.*

Sen evvel yād kılğil Kirdigâr'ı
Resûl'a **bes** şalavât virgil ondan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 945*). [*bes,]*

bes: *O halde, öyle iken.*

Satıldı kûl diyü şol Yûsuf-ı hân
Bes ondan uñveti Yûsuf tamâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 989*). [*bes,]*

Kılur sultân[ı] **bes** ol dem haberdâr
Diyer sultāna senden bu kelâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1218*). [*bes,]*

Bes ondan söyledi ol Yûsuf-ı hân
Men idüm ol ki düşde görmüş idüñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1308*). [*bes,]*

Ki olmaz naqş ondan hiç neste
Bes ondan ol kuşa bu kûl cevâbı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1371*). [*bes,]*

bes: *Şimdi II Bundan ötürü.*

Bulasın tâ bu meclisde halâvet
Bes ondan zevk ile dutgil kulağı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 590*). [*bes,]*

bes: *Hemen, derhal.*

'Azîz câ 'iz görüp itdi irâdet
Nazar kıldı 'azîz **bes** ilerüden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1621). [bes,]

Ki şeytân-ı çengdür ondan hazer kıl
Bes ondan Yûsuf'a kıldı nazarnı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1631). [bes,]

bes: Doğrusu, hakikatte II Artık, ondan sonra.

Oluruz **bes** kamumuz onda hâsir
Çü kıldılar hıyânet onda pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 24). [bes,]

bes: "Beş" sayı sıfatı.

Anıñ çavı ile Mısr ehli doldı
İğirmi **beş** ıl oldı çün tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 91). [beş,]

Anıñla kıldılar bârı ma'âş
Beşinci ılda satdılar uşağı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 135). [beşinci, -inci]

bes: Çok II Hemen.

Ne Şîd'dür ki onuñ düşmeni olmaz
Ki âmâc ola **bes** atulur oğ olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 477). [bes,]

Saña kardaşların **bes** ola hâsid
Bu düşüñ ta'birin oñlar duyalar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 543). [bes,]

bes: "Ve" bağlacı.

İrişe cânıña dürlü halâvet
Bes ondan kışsa için tami' olgil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 847). [bes,]

Munuñ dağı açınız siz çuvalın
Bizüm gibi göresiz **bes** havâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 86). [bes,]

bes: Yeter, yetişir, kâfi.

Ki ol günde alam hayfım ancağ
Maña **bes** mi degül di derd-i hicrân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 729). [bes,]

Ki bular dağ kılurlar zür u bühtân
Maña **bes** mi degül di nâr-ı firâkât (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 731). [bes,]

Yanarım bu firâk ü hurkatiyle
Maña **bes** mi degül evlâd düri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 747). [bes,]

Ki bilmen n'idem oña çâre dermân
Maña **bes** mi degül bu hâl-i şa'bî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 773). [bes,]

beşâret: İyi haber, müjde.

Beşâret ile kim gül-zâre irdiñ
Göñül olgil ferağ kim yâre irdiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 7). [beşâret,]

Mısr'dan saruya kıldı işâret
Bilüpdür sır ile ol hûb **beşâret** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 326). [beşâret,]

beşer: İnsan, insanoğlu.

Didi yâ Rab bu ne hüsñ ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde **beşerdür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 419). [beşerdür, -dür
]

Kamısı didi ki ol demde hâşa
Degüldür bu **beşer** illâ melekdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 69). [beşer,]

İder sırrıyla kim siz cümle şersiz
Egerçi zâhire yahşı **beşersiz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 106). [beşersiz, -siz]

be-sevk: Şevk ile, hevesli bir şekilde.

Be-sevk Yûsuf'ıñ sözün dimekten
Çü Mâlik Yûsuf'ı Mısr'a getürdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1152). [be-sevk,]

be-sevk ü zevk: Hevesli ve istekli.

Be-şevk ü zevk oturgil sâmi' olgil
Var idi pādşāh mağrib-zemīnde (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 848). [be-şevk ü zevk,]

beşir: Özel isim.

İrişdürür odın böyle işâret
Beşir idi adı şāhib-beşâret (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 550). [beşir,]

Beşir çün vardı ol Ken'an'a irdi
Çü bir 'avret âlet yudurdı gördi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 585). [beşir,]

Aña çün luṭf ile Allāh yitürdi
Beşir geldi anıñ katna oturdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 588). [beşir,]

Beşir eydür maña señ söyle anı
Menümle var durur Yūsuf nişānı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 601). [beşir,]

Beşir eydür aña ki bu ne hāldür
Bu sözün hāṭruñ ender melāldür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 609). [beşir,]

besle-: Büyütmek, yetiştirmek, yedirip içirmek.

Atası **besledi** yüz cān ü dilden
Ki koymaz Yūsuf adın laḥz-ı dilden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 277). [besledi, -di]

Biri 'Iyş biri Ya'kūb söylediler
Be-gāyet şād oluban **beslediler** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 70). [beslediler, -di, -ler]

Kim aña bir kenizek aldı Ya'kūb
Ki emzürüben anı **besleye** hūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 518). [besleye, -y, -e]

beste: Bağlanmış, bağlı, tutsak.

Velikin dönesidür ol girüye
Ḥazāyin cümlesi pür ola **beste** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1369). [beste,]

beste ol-: Bağlanmak; tutsak olmak.

Ki oldum zencir-i 'aşkıñda beste
Maña rahm eylegil koyma zārenci (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1556). [beste ol-, -du,
-m]

be-sultān: Sultana.

Virem anı size varıñ **be-sultān**
Pes añañ kıldı peymān aña Allāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 336). [be-sultān,]

be-tārīh: Tarihinde.

Be-tārīh bist ü yekküm şehri-i muḥarremü'l-ḥarām
İṣnā ve ṣelās in ve tis'a mi'e (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 143). [be-tārīh,]

be-ta' zīm: Büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel
muamelede bulunarak, hürmet ile.

İcāzet alubanı yüridiler
Be-ta' zīm şāh medḥini didiler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 50). [be-ta' zīm,]

Veliken Ḥalīk'a çoḥ şükr kılḡil
Be-ta' zīm adın anıñ zıkr kılḡil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 174). [be-ta' zīm,]

Maña bir bir beyān it anı öyle
Be-ta' zīm didi Yūsuf bu maḡālī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 5). [be-ta' zīm,]

bey': Satış, alışveriş.

Satarlar görüñ ol ḥüsn ile bāyı
Çü Mālik **bey'e** geldi açdı bu boḡça (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 971). [bey'e, -e]

Sanasın söyleşür ādem bā-ādem
Didi Yūsuf ki **bey'e** ḥāzır olgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1357). [bey'e, -e]

Ġulaḡ dutar bu **bey'in** sözlerine
Didi göñlindeki yā Rabb bahā mı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 962). [bey'in, -in]

Nişe ki bildi **bey'inden** ziyānı
Didi Yūsuf saña n'oldı bu demde (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1282). [bey'inden, -i, -n, -den]

bev' id-: Satmak.

Pes aından çıkaruban bey' idüpsüz
Kabâle yazuban virtüp gidüpsüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 441). [bey' id-, -üp, -süz]

bev' it-: Satmak.

Görün n'eylerler ol fâ'il-i mutlak
Çü bey' itdiler onı bî-iķâle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 985). [bey' it-, -di, -ler]

Dağı her çe ki var genc-i nihânı
Seni men hergiz in bey' itmez idüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1291). [bey' it-, -mez
]

bev' kıl-: Alışveriş yapmak.

Kamusi pes teveccüh aña kıldı
Ol ıl nükre altını kıldılar bey' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 131). [bey' kıl-, -dı, -lar]

Halâyık özlerini bey' kıldı
Yedinci ıl ki kızlığı oldu ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 138). [bey' kıl-, -dı]

bev' ol-: Satılmak.

Satanda uşvetiñ gördüñ sen onı
Ki bir habbe dinâra bey' olupsan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1361). [bey' ol-, -up, -
sa, -n-up, -san]

bevân id-: Bildirmek, anlatmak, söylemek.

Eger dirsiz getürem men zebâna
Ne söz ki didi tās idem beyâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 404). [beyân id-, -a-a, -em]

bevân it-: Açıklamak.

Beyân itgil ki onı bileyim men

Didi ki erz-yâb-ı Mısr'ım ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 752). [beyân it-, -gil]

Aña bir bir **beyân itdi** havâli

Didi Yûsuf benimle gel berüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 378). [beyân it-, -di]

Beyân itgil öziñi kılma pinhân

Didi ki Yûsuf'ın şüreti vü bend (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 522). [beyân it-, -gil]

Didiler ki aña kimsiñ **beyân it**

Ne yirlüsiñ nedür adın 'ayân it (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 17). [beyân it-,]

Didiler ki saña n'oldı 'ayân it

Nedeñ sâkîn olupsañ bir beyân it (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 204). [beyân it-,]

Maña bir bir **beyân it** anı öyle

Be-ṭa'zîm didi Yûsuf bu makâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 4). [beyân it-,]

beyân kıl-: Açıklamak, izah etmek, anlatmak.

Hoş ol kim Yûsuf-ı dildäre irdiñ

Gel imdi Şemsî hâliñ **kıl beyâne** (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 16). [beyân kıl-, -e]

Bu düşün sırrını **kılğil beyâna**

Getür söyle anı bir bir zebâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 494). [beyân kıl-, -a-a, -gil]

Velî sen kimseye **kılma beyânı**

Kabûl itdi Mâlik didi bi'llâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1304). [beyân kıl-, -ı-ı, -ma]

be-yek-bâr: Bir kerede.

Nedür te 'vîl bildiler **be-yek-bâr**

Dağı doldılar ol buhl u hasedden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 699). [be-yek-bâr,]

bev'-i bâzâr kıl-: Pazar alışverişi yapmak.

Ne miķdâr itdi Yûsuf kıymetini

Kıluplar şimdi uşvet bey'-i bâzâr (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 967). [bey'-i bâzâr kıl-, -up, -lar]

bey'-i şirâ: Bey' ü şirâ; alışveriş.

Ki geldi pâdişeh bey'-i şirâya
Çü gördi Yûsuf'ın hüsn-i zîbâsın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1240). [bey'-i şirâ, -y, -a]

bevn: Ara, orta, iki şeyin ortada kalan kısmı.

Ki durdu kuyı içinde mu'allak
Açıldı rûsen oldu kuyı **beyni** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 491). [beyni, -i]

bevt: Ev.

Kılıpdur cennet içre olgil âgâh
Ki ol bâkî durur bu **beyt** fânî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1541). [beyt,]

Seniñçündür bu hâne yâ habîbî
Didi Yûsuf benim **beytimi** Allâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1539). [beytimi, -im, -i]

beyt-i ahzân: Hz. Yakup'un, oğlu Yusuf'u kaybettikten sonra kapandığı kulübeye telmihen; hüznler evi.

Belâ vü derd ü gamdan oldu sayru
Özine kıldı onda **beyt-i ahzân** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 819). [beyt-i ahzân,]

beyt-i şerîf: Şerefli, kutsal ev.

Apar bunları ol beyt-i şerîfe
Çü hâdimler irişdiler oraya (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 448). [beyt-i şerîf, -e]

beyt-i zivâfet eyle-: Yemek yenilen yer, yemekhane kurmak, yapmak.

Kimini eyledi beyt-i zivâfet
Buyurdu böyle Yûsuf ol vezîre (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 112). [beyt-i zivâfet eyle-, -di]

beytül'l-hazen: Hüznler evi; Hz.Yusuftan ayrılan Hz.Yakup'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü ev.

Hâka minnet bugün humâre irdiñ
Eger Ya'kûb idiñ **beytül'l-hazende** (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 14). [beytül'l-hazende, -de]

beytül'l-hazen: Hüznler evi; Hz.Yusuftan ayrılan Hz.Yakup'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü ev.

Çü Yûsuf'dan ol oldu böyle mağbûn
Dağı **beytül'l-hazenden** çılmadı hiç (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 823). [beytül'l-hazenden, -den]

Ümîdüm var meni koymaya mahrûm
Ki bu **beytül'l-hazende** böyle mağmûm (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 262). [beytül'l-hazende, -de]

Oturmuş Ya'kûb ol **beytül'l-hazende**
Ki geldi bü-yı Yûsuf tiz ânda (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 569). [beytül'l-hazende, -de]

beytül'l-makdis: Beyt-i Makdis, Mescid-i Aksa'nın Kuran-ı Kerim'deki adıdır. Kudüs'te bulunan bir mescit olup eskiden peygamberlerin inşa ettikleri kudsî bir mabettir.

Cihânda çünki oldu pür-uşûl ol
Ki **Beytül'l-mağdise** oldu resûl ol (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 36). [beytül'l-mağdise, -e]

Çü onda böyle oldu emr-i Allâh
Ki **Beytül'l-mağdise** ol oldu şâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 42). [beytül'l-mağdise, -e]

be-zâhir: Fena, çirkin, kötü.

Be-zâhir kizbilen cân dağlayalum
Diyelüm atamuza olgil âgâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 528). [be-zâhir,]

be-zâhir: Bahsedilen, sözü geçen.

Kılurdu 'adl-ı hoş ol zemінде

Be-zâhir Teymûs idi onuñ adı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 851*). [*be-zâhir,]*

bezen-: Süslemek, donatmak, tezyin etmek.

Müheyyâ oldu ol dârü's-selâmet

Tamâm oldu Züleyhâ dağ **bezendi** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1523*). [*bezendi, -di]*

Mağalleler **bezendi** cümle bâzâr

Açıldı bağçelerde lâle gülzâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 433*). [*bezendi, -di]*

Ki miñ dağ câriye ol tâze mañbûb

Bezendi karşı çıldı lu'b idüp hûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 4*). [*bezendi, -di]*

bezen-: Süslenmek, hazırlanmak; yeşillenmek.

Bezendi kuş tañarrûk kıldı eşcâr

Kesildi ehl-i şeh'r on gün yimekten (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1150*). [*bezendi, -di]*

be-zindân: Zindana.

Mısrı'dan tâ **be-zindân** halk ol gün

Pey-â-pey muttaşıl oldu vü mekrûn (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 5*). [*be-zindân,]*

Mısrı'dan tâ **be-zindân** yol varanlar

Didiler dört ağaç anı görenler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 9*). [*be-zindân,]*

bî-bahâne: Sebepsiz, nedensiz.

Çü Yûsuf istedi kim **bî-bahâne**

Nebîye gönleğin ide revâne (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 557*). [*bî-bahâne,]*

bî-bâk: Korkusuz, cüretkâr.

Hanı Ya'kûb şimdi kıla cânlu

Didiler ol dürûğ sözleri **bî-bâk** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 595*). [*bî-bâk,]*

bî-bâk: Korkusuz; hızlı bir şekilde.

Kuyı dibine koydı onu **bî-bâk**

Didi ki Yûsuf'a sen korğma zinhâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 452*). [*bî-bâk,]*

bî-bedel: Eşsiz, bedelsiz.

Be-ğayet hüsn içinde **bî-bedeldür**

Cihânda gör gele o bî-meşeldür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 207*). [*bî-bedeldür, -dür]*

bıçağ: Bıçak; bir sap ve kesici bir mâdenî kısımdan meydana gelen kesme âleti.

Bulara didi siz kesin turuncı

Bular çaldı **bıçağ** turunca ey şâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 59*). [*bıçağ,]*

Bıçağla doğradı barmağlarını

Bular oldu o demde kamu hayrân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 64*). [*bıçağla, -la]*

Ki aldılar **bıçağlar** ele hem tiz

Züleyhâ didi uş taksim idende (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 54*). [*bıçağlar, -lar]*

Didi ki Yûsuf idi oñda gusne

Bıçağ alup bular varurdu üste (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 422*). [*bıçağ,]*

bıçak: Bıçak; bir sap ve kesici bir mâdenî kısımdan meydana gelen kesme âleti.

Özi kılmış yanında bıçağı tiz

Bıçağ aldı eline tiz Şem'ün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 145*). [*bıçağ,]*

Birisi yol oña ki ide mihri

Biri **bıçağ** çekerci birisi cûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 165*). [*bıçağ,]*

Özi kılmış yanında **bıçağı** tiz

Bıçağ aldı eline tiz Şem'ün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 144*). [*bıçağı, -ı]*

bî-cân ol-: Cansız olmak, ölmek, perişan hale gelmek.

Menim gām бүtesi señ dime zinde
Tenim bī-cān olupdur ḥasretiñden (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 12). [bī-cān ol-, -up, -
dur]

bī-cār: Çaresiz, âciz, zavallı.

Atadan ḥavf iderler gitse ol mäh
Çü böyle düşdiler bu işe **bī-çār** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 437). [bī-çār,]

bī-çār bol-: Çaresiz, âciz, zavallı olmak.

Ki düşdi ‘aşka ol bī-çār boldı
Ki düşdi ‘aşk odına yandı cāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 868). [bī-çār bol-, -dı]

bī-çäre: Çaresiz, âciz, zavallı.

Seniñ katında yalan söylediler
Ki men **bī-çäre**ye zecr itdi bular (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 719). [bī-çäre, -(y)e
]

Olar söyler bular hiç fehmi kılmaz
Taḥayyür kaldılar **bī-çäre** miskīn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 159). [bī-çäre,]

bī-cün: Emsalsiz, eşsiz.

Viren altunı girdi içeriye
Cemāl-ı Yūsuf’ı kim gördi **bī-cün** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1165). [bī-cün,]

bīdār bol-: Uyanmak.

Ki gördi düşde Yūsuf şüretini
Revānī uyḥudan bīdār boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 867). [bīdār bol-, -dı]

bīdār ol-: Uyanmak.

Ki bir vaqı’a gördi oldı bīdār
Oturdı atasına oldı güftār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 389). [bīdār ol-, -dı]

bī-dermān: Çaresiz, derdinin dermanı olmayan.

Nebīler kılmaz oña laḥz-ı tākāt
Ne **bī-dermān** imiş bu derd-i hicrān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 756). [bī-dermān,]

big: Bey.

Melik **bigler** vezīr varı irelü
Ki bākī leşker anda durdı girü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 249). [bigler, -ler]

bī-gümān: Şüphesiz.

Çeküben yırtıdı anıñ eteginden
Pes añdan didi Yūsuf **bī-gümānī** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 104). [bī-gümānī, -ī]

bī-gümānī: Şüphesiz.

Nübüvvet zāhir oldı ba’d ez-ānī
Resül Ken’ān’a oldı **bī-gümānī** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 220). [bī-gümānī,]

Nebīniñ keydi yoḥdur **bī-gümānī**
Didi ki Yūsuf’a ol demde Ya’küb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 573). [bī-gümānī,]

Ölen oḡlı yirine bu cüvānı
Sever cāndan be-ḡāyet **bī-gümānī** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 120). [bī-gümānī,]

bī-haber: Habersiz.

Ki daḥı ḥandadur virgil ḥaberni
Kim oñdan bā-ḥaber kıl **bī-ḥaberni** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 296). [bī-ḥaberni, -ni
]

bī-hamdi’llāh: "Allah’a şükürler olsun" anlamında,
Allah’ın nimetlerine ve lütuflarına minnet ve teşekkürü
bildirmek üzere kullanılan bir ifadedir.

Seni görmeklik içün tā gezerim
Bī-ḥamdi’llāh gördüm meh cemālīñ (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 469). [bi-hamdi'llâh,
]

Bi-hamdi'llâh ki sen dağ gelüp ey yâr
Ki olduñ anıla didâra didâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 655). [bi-hamdi'llâh,]

Anı bir nehv içinde defn kıldı
Bi-hamdi'llâh tamâm oldu bu ihbâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 133). [bi-hamdi'llâh,
]

bî-hâr kal-: Savunmasız, bitkin olmak.

Ki düşdi derd-i 'aşka kaldı bî-hâr
Çü gördi dâye onuñ za'îf hâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1426). [bî-hâr kal-, -dı]

bî-hem: Endişesiz, rahat II Güvenen.

Ne kıldılar görüñüz onda hîle
Didiler yâ ebâ sen nişe **bî-hem** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 704). [bî-hem,]

bî-hicâb: Perdesiz, örtüsüz, açık bir şekilde.

Ki düzdi gönderüp niçe kecâbe
İçinde câriyeler **bî-hicâbe** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 696). [bî-hicâbe, -e]

bî-hîz ü bî-cüst: Güçsüz ve yavaş.

Kurudı kan damarlar oldu hem-süst
Be-gâyet oldu pîr **bî-hîz ü bî-cüst** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 52). [bî-hîz ü bî-cüst,
]

bî-hüş: Akılsız, kendinde olmayan, baygın; aklını
kaybetmiş, şaşkın, sersem.

Kılurlar Yûsuf için nâle vü âh
Gider Ya'kûb **bî-hüş** kendözinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 575). [bî-hüş,]

Hem âhar kan ile yaşı gözinden
O gice tâ şehir ki yatdı **bî-hüş** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 577). [bî-hüş,]

Yavuş oldu bu teniñden çıha cânı
Yıhlup yatdı **bî-hüş** görüñ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 634). [bî-hüş,]

bî-hüş ol-: Şaşkın ve kendini kaybetmiş hale gelmek.

Özinden gitdi mağlûb oldu bî-hüş
Nebîni gördiler bu hâli evlâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 578). [bî-hüş ol-, -dı]

Anası kabır içinde kıldı nâle
İşitdi Yûsuf oldu 'aklı bî-hüş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1041). [bî-hüş ol-, -dı]

Züleyhâ bahar idi işlerine
Kamu bir görmek ile oldu bî-hüş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 77). [bî-hüş ol-, -dı]

Kamu bî-hüş oluban yatdı yeksân
Bularuñ tâ ki 'aklı geldi başa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 66). [bî-hüş ol-, -uban]

bî-ikâle: Daha önce yapılmış bir pazarlığı, sözleşmeyi
bozmamak.

Görüñ n'eylerler ol fâ'il-i muṭlak
Çü bey' itdiler onı **bî-ikâle** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 985). [bî-ikâle,]

bî-karâr: Sürekli, devamlı.

Ki tökdi eşk bir dem **bî-karâr**
Didiler yâ ebâ ol şâh gâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 308). [bî-karâr,]

bî-kes ü bî-çäre: Kimsesiz ve çaresiz.

Terahḥum eylegil mazlûma zinhâr
Göricek bî-kes ü bî-çârelerini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 243). [bî-kes ü bî-çäre, -ler, -ni
]

bî-kîn: Kin ve düşmanlıktan yoksun.

'Azîz çün Yûsuf'ıñ hâlini bildi
Ki onı **bî-kîne** maĥbûs kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 30). [bî-kîne, -e]

bî-kîn ol-: Kin ve düşmanlıktan yoksun olmak.

Giderdi acığı sâkîn olurdu
Otururdu hemân bî-kîn olurdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 162). [bî-kîn ol-, -ur, -dı]

bil-: Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi
öğrenmiş bulunmak.

Didiler düşde oña ki peyamber
Nebîlerdür bu şâhlar **bil** ser-â-ser (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 24). [bil,]

Yakîn **bil** ki seni daĥ öldürür hey
Ki derdiñle menî sen kılmagil tey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 145). [bil,]

Didi İshâk oĥlı Ya'kûbum men
Seni görmege geldüm doğru **bil** sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 178). [bil,]

Didi geldüm resûlem **bil** yakîn sen
İlâh'umdan icâzet alımışım men (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 255). [bil,]

Getürmezsен ger imân himmetini
Uruşuram seniñle **bil** yakîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 262). [bil,]

Var idi Yûsuf'ıñ 'âmmesi sen **bil**
Ki meşhûr idi onuñ adı Nübîl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 295). [bil,]

Onuñ emlâkı ile kızları çoĥ
Ki ondan özge **bilgil** hiç yönüñ yoĥ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 150). [bilgil, -gil]

bil-: Anlamak, idrak etmek, akıl erdirmek.

Ki panbuĥ tek vücûdı hem atıldı
Ferâset birle hâli **bildi** Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 714). [bildi, -di]

Bir oddur bu firâk odını **bilgil**
Firâk odın bilür firkat çekenler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 794). [bilgil, -gil]

Nebîlere olur şeytân talebkâr
Nebî olan 'izâz **bilîñ** sözini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 570). [bilîñ, -iñ]

Bir oddur bu firâk odını bilgil
Firâk odın **bilür** firkat çekenler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 792). [bilür, -ür]

bil-: Bildirmek, haber vermek, şikayet etmek.

Didi Yûsuf maña **bildürdi** Allâh
Bilürem ne olur şâm ü sehergâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 97). [bildürdi, -dür, -di]

Ne gâhdan bizi şâha **bildürürler**
Bize dürlü cezâyı kıldururlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 115). [bildürürler, -dür, -ür, -
ler]

bil-: Öğrenmek.

Ki adın **bilmedüm** bilmen cemâlin
Velîken diñledüm birkaç kelâmın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 285). [bilmedüm, -me,
-dü, -m]

bil-: Tanık olmak, şahit olmak.

Eger señ bize kılmazsañ bu ârı
Bu hâli Mısr ehli **bildi** varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 238). [bildi, -di]

bil-: Fark etmek, dikkat etmek.

Alavuz **bilemez** çe gidevüz tîz
Varalum evde aĥşam ağlayalum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 526). [bilemez, -e, -
mez]

Ki oldu yine başdañ zâr ü nâlân
Didi ki ĥorĥaram hâl **bilmeysesiz** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 317). [bilmeysesiz, -
me, -y, -e, -siz]

bil-: Kabul etmek.

Seni da'vet kıluram Hakk'a kulum
Hak'ı bir bil meni **bilgil** resulum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 258). [bilgil, -gil]

bilâd-ı şâm: Şam şehri.

Bilâd-ı Şâm[ı] gezdüm men ser-â-ser
Didiler Şâm ili sultânı anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 760). [bilâd-ı şâm,]

bildir-: Söylemek, açıklamak II Öğretmek.

Velî muni saña kim **bildirüpdür**
Ki söz[i] saña taḥḫîk kıldırupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 95). [bildirüpdür, -üp,
-dür]

bildür-: Bildirmek, habardar etmek.

Ki dâdum atama **bildürmenüz** hey
Daḥı diyerdi atam ḥürmetiyyün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 180). [bildürmenüz, -me, -nüz]

Ne ki munda gelür men öldürürem
Niçüñdür erlik onda **bildürürem** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 148). [bildürürem, -
ür, -em]

bildür-: Tattırmak, hissettirmek, yaşatmak.

Maña **bildüreler** derd ü belâyı
Didi zinhâr söziñi eyle pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 547). [bildüreler, -e, -ler]

Ölüm zaḥmın saña biz **bildürürüz**
Ḳabûl itdi onuñ sözüñ[i] Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 918). [bildürürüz, -ür, -üz]

Anıñ evlâdını ger öldüresiñ
Aña evlâd derdi **bildüresiñ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 456). [bildüresiñ, -e, -siñ]

Didi kim bunlar anı öldürürdi
Ölüm zaḥmın aña hem **bildürürdi** (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 432). [bildürürdi, -ür,
-di]

bile: "-da/-de, dahi" anlamında bir bağlaç.

Elinden **bile** dil zâr olmasaydı
N'olaydı gül olaydı der-gülistân (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 2). [bile,]

O dem ki Yûsuf ola Mısr'a çün şâh
Bile maḥbûsların ol demde ḥâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 379). [bile,]

Varuñuz atamuza doğru sözi
Diyiñiz bir bir anı **bile** özi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 214). [bile,]

bile: Böyle, bu şekilde.

Vücûdî **bile** ḡam-bâr olmasaydı
N'olaydı ḥalk olaydı 'aşka tâbi' (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 6). [bile,]

Ki ola ḥüsn ile 'âlemde âzâd
Züleyhâ didi çünki **bile** sözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1395). [bile,]

Bu işe olmamışdur kimse nazır
Pes ondan Yûsuf'a sordı ki **bile** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1599). [bile,]

Yüri var bunlara sen ḥidmeti kıl
Çü **bile** emr kıldı oğlına ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 217). [bile,]

Ḳamu ḳardaşların **bile** oluñuz siz
Ki sizdeñ ḳalmasın evde biriñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 268). [bile,]

Ki **bile** olmayaydı dide-meskûb
Menim çün munca ḥasret ola cânda (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 574). [bile,]

bile: Böylece.

Bile geldi benimle bir zamân yol
Daḥı virdi maña bir şey zücâci (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 408). [bile,]

bile: Birlikte, beraber.

Baḥilīn buḥl[ı] hiç çıkmaz cesedden
Ata katına geldi cümle **bile** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 702). [bile,]

bilezik: Süs için bileğe ve kola takılan halka.

Gör imdi n'eyledi ol ḥüsn-i nâzik
Çıhardı pes kolındañ ol **bilezik** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 228). [bilezik,]

Çü bir dem ikisi vardı ilerü
Oña Yūsuf kolındañ bir **bilezik** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 387). [bilezik,]

biliş-: Tanışmak, anlamak.

Ana oğul soruşuban **bilişdi**
Zü-ḥasret birbirde aña irişdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 621). [bilişdi, -di]

bi'llāh: "Allah'a yemin olsun." anlamında kullanılan yemin ifadesi.

Ḥarām itmışdūr vallāhi **bi'llāh**
Ki biz kâsd itmemişüz ol ḥabībe (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 708). [bi'llāh,]

Velī sen kimseye kılma beyānı
Kābūl itdi Mālik didi **bi'llāh** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1305). [bi'llāh,]

bīmār: Hasta, dertli.

Duruñ karṣu çıḥın ol ser-firāze
Eger **bīmār** onı görse saḡalur (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1137). [bīmār,]

bī-meşel: Bir örneği daha bulunmamak, benzersiz.

Be-ḡayet ḥüsn içinde bī-bedeldür
Cihānda gör gele o **bī-meşeldür** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 208). [bī-meşeldür, -
dür]

bī-neng ü bī-nāmūs ü bī-'ār: Utanmaz, namussuz ve arsız.

Görün altun berāber oldı pūla
Zihī **bī-neng ü bī-nāmūs ü bī-'ār** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1683). [bī-neng ü bī-
nāmūs ü bī-'ār,]

bī-nevā: Nasipsiz, mahrum, zavallı.

Muradım var katında laḥza gitme
Senin 'aşkıñda bilgil **bī-nevāyım** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1553). [bī-nevāyım, -
y, -ım]

Beşir eydūr men olam ki anadañ
Ayırduñ sen meni ol **bī-nevādañ** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 650). [bī-nevādañ, -
dañ]

Temennā eyleñiz Ḥaḡḡ'dan nevāyı
Kim oldur şād iden her **bī-nevāyı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 268). [bī-nevāyı, -y, -ı
]

bī-nihāyet: Nihayetsiz, sınırsız, çok fazla.

Cemāl-ı ḥüsnin onuñ **bī-nihāyet**
Ki kılmışdur Ḥudāvend hidāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 321). [bī-nihāyet,]

Kemāl-ı ḥüsn[i] onuñ **bī-nihāyet**
Ki kıldı Yūsuf 'a çoḡ ihtirāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 38). [bī-nihāyet,]

Ötün 'aşıklara pes kılma ta'nı
Züleyhâ kār hem 'aşkı **bī-nihāyet** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 19). [bī-nihāyet,]

bī-nişān: Anlamsız II Belirtisiz.

Melik bir düşi gördi **bī-nişānı**
N'ola señ luṭf idüben diseñ anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 393). [bī-nişānı, -ı]

bir: Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Oña çün mütdegānī söylediler
Buyurdi **bir** ulū toy eylediler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 274). [bir,]

Dü 'âlem şâhısın ey hüsn ile bay
Saña yoḥ **bir** daḥı mānend ü hem-tay (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 519). [bir,]

Seniñ tek olmaya **bir** daḥ laṭīf ḥüb
Peyamberler daḥı insān olupdur (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 575). [bir,]

Nedür ḥālīñ gör aḥı bu ne işdür
Didi Yūsuf ki kardaş aṇlagil **bir** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 191). [bir,]

Nedür tedbīr çünki oldı ma 'ḥūf
Yehūzā geldi eydür yā aḥı **bir** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 921). [bir,]

Ki her ni istedin **bir** ağırınca
Çü didi böyle Mālik ol bahāyı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1246). [bir,]

Yapun **bir** ev benim çün çār kūşe
Zücācī olsun onuñ **bir** bucağı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1500). [bir,]

Elem kıldılar oña derd ü renci
Birisi çeñī oldı **biri** zeñī (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 395). [biri, -i]

Bucağıñ lū 'lū olsun **biri** dağı
'Aqıḳ olsun onuñ bir kūşesi hem (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1502). [biri, -i]

bir: "Bir defa, bir kez" anlamında zarf.

Anıñla göñlüm ez-ğam oldı nācī
Yehūza didi ḥanı **bir** baḥayım (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 411). [bir,]

Yehūzā tā ola oña nigeḥdār
Didi Şem'ün göreyim **bir** berü vir (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 417). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (nazar).

Daḥı pişmān oldı **bir** nazardan
Melekdür ki gelür her dem nidāya (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1192). [bir,]

Melāl-ı dünyeni dilden çıḥargil
Gel imdi bu ḥavāle **bir** nazār kıl (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 328). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (müddet).

Gice gündüz olur kulluḡda kā 'im
Çü **bir** müddet onuñ bağında oldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1471). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (nesil).

Şebābı 'ömrünüñ döndi pīrīne
Ki yoḥ **bir** nesli kıya öz yirine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 50). [bir,]

bir: " Bir " belgisiz sıfat (nevâ).

Hemīşe merḥamet sen kıl gedāya
İrişdürgil nevāyı **bir** nevāya (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 367). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kapu).

İrişende siz ol Mısr'a ser-ā-ser
Kamuñuz **bir** kapudañ daḥil olmañ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 341). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (dâne).

Ki düşdi saḥt ḥāle ḥāş ü 'āmı
Daḥı hiç kimseniñ **bir** dānesi yoḥ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 127). [bir,]

bir: "Bir defa, bir kere", anlamında zarf.

Didiler ki saña n'oldı 'ayān it
Nedeñ sākīn olupsañ **bir** beyān it (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 204). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (şey).

Bile geldi benimle bir zamân yol
Dağı virdi maña **bir** şey züccâi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 409). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kurt).

Qala Ken'ân'da yalguz zâr tâ zâr
Ne ki Ken'ân'da onı yiye **bir** zî'b (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 774). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kıssa-i nev).

Oğuyayım saña **bir** kıssa-i nev
Var idi Yûsuf'un hemşiri mestûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 60). [bir,]

bir: Birine, bir kimseye.

Aralıqda Yûsuf kaldı leked-kûb
Birisinden gider ki **bire** kaçâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 167). [bire, -e]

bir: "Bir" sayı sıfatı (enâr).

Kılurdu kıyunuñ dibinde tâ'at
Yiyirdi her gece ol **bir** enârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 353). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (daş).

Var idi kıyunuñ dibinde **bir** daş
Revânî kopdı ol oldu muṭabbak (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 488). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (firişte).

Ki kıldı Cebrayîli oña ta'îm
İrirdi Hakk katından **bir** firişte (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 507). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (zî'b).

Ki yidi Yûsuf'ı **bir** zî'b nâ-gâh
Alet katında koyduğı anı girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 530). [bir,]

Varalum getürelüm saña **bir** zî'b
Ne kırt ki Yûsuf'ı yemişdür onı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 652). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (pir gürg).

Yoluğdı zî'b onı kıovaladılar
Kovuban dutdılar **bir** pîr gürgi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 663). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kız).

Hikâyet çoğ onuñ dimen sözini
Ki Lâyân virdi oña **bir** kızını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 190). [bir,]

Var idi **bir** kıızı dağ aldı Ya'küb
Şarûba adı idi tâze maḥbûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 199). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (ıl).

Kılurdu 'aşk elinden nâle vü zâr
Tamâm **bir** ıl oldu 'aşk içinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 901). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kabale).

Kamusu yazdı virdi **bir** kabâle
Kabâle Mâlik aldı kıldı pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 986). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (zengi).

Ki küñ kaçdı diyüben gam yidiler
Çü **bir** zeñî revânî girü vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1047). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (şehir).

Gelürdi kâfile ondan girüden
Gidüp **bir** şehre irdi yolda ol nûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1101). [bir,]

Ki oldılar yine **bir** şehre dāhıl
İşit ol şehirdeñ adın dañı neyidi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1114). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kenar).

Didiler Mâlik'e göster gülâmı
Yine durdı münâdî **bir** kenâra (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1159). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (dinar).

Eyidür görmek onı **bir** dinâra
Bular altunları nakd eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1160). [bir,]

Ki 'aqlı gitdi başdan oldı mecnûn
Ki ol gün oldı **bir** altuna dinâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1167). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (taht).

İlâhî Yûsuf'a kılsun selâmet
Ki ondan soñra Mâlik yapıdı **bir** taht (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1173). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (ağır).

Ki **bir** ağırı olmaz oldı 'âciz
Revân durdı ayağa şâh der-dem (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1256). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (ağ kuş).

Ki geldi oña **bir** ağ kuş[ı] gördüm
Faşîh diliyle ol kuş didi ol dem (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1354). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (habbe).

Satanda uñvetiñ gördüñ sen onı
Ki **bir** habbe dinâra bey' olupsan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1361). [bir,]

bir: " Bir " belgisiz sıfat (bağçe).

Yasamışdı **bir** halvet bağçe onda
Didi ki Yûsuf'a var bağçeye girgil (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1462). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (şâh).

Onuñ **bir** şâhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç onuñ içün şayru düşmiş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 199). [bir,]

Ki ol **bir** şâh içün mahzûn olupdur
Gözi yaşı aḥup Ceyhûn olupdur (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 203). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (ev).

Niçün ki men direm öyle kılıñız
Yapsun **bir** ev maña girsem derûna (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1497). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (hasm).

Özine eyledi ol demde zikri
Ki **bir** ḥaşmıñ sözine da'vî bulmağ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1593). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (cariye).

Diler muḡtâblarını ide da'vet
Züleyhâ'ya didi **bir** câriye bu (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 15). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (serîr).

Ki geldi her birisi **bir** mekândan
Ki her biri oturdı **bir** serîre (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 27). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (görmek).

Züleyhâ bahar idi işlerine
Kamu **bir** görmek ile oldı bî-hûş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 77). [bir,]

bir: " Bir " sayı sıfatı (ulû havân).

Didi gördüm meni sultân çağırdı
Ki ondan **bir** ulû havân maña virdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 62*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (yir).

Çü oldur böyle şalur bu şişâli
Danışçün **bir** yire derildi hamı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 622*). [bir,]

Didi rahm itmemişsiz ol esîre
Ki salmışsız anı **bir** zerķ yire (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 440*). [bir,]

Dağı seň oğlña kavuşmayınca
Onuñlan **bir** yire yavuşmayınca (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 540*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kes).

Onı kazdurmış idi onda Şeddâd
Var idi ol kuyı dibinde **bir** kes (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 305*). [bir,]

Var idi **bir** kes adı Yehüzâ idi
Ki Hüd elinde olmuşdı Müslim (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 308*). [bir,]

Bularuñla var idi **bir** kes ey cân
Şemerdîd ad idi ez-ehl-i Ken`ân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 167*). [bir,]

bir: "Herhangi bir" anlamında belgisiz sıfat (ayağ).

Bularuñ türına düşdi o nâ-gâh
Uşatdılar dutuban **bir** ayağın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 669*). [bir,]

Deveni urmağa aldı dayağın
Yorıldı **bir** onuñ dutdı ayağın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 184*). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (düş).

Tekyeligiñde **bir** düş gördi gice
Ki çıldı **bir** ağaç zuhrundan üçe (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 15*). [bir,]

Didi **bir** düş ki gördüm yâ ata men
Diyeyim onı ta`bîr eylegil sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 392*). [bir,]

İlâhın kudretiyle gör ki nice
Ki gördi ol `azîz **bir** düş[i] gice (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 332*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (sifâriş).

Ki kılmışdı saña ol **bir** sifâriş
Velî kıldum onuñla men güzâriş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 371*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (yeddi sâl).

Pes ondañ gelesidür **bir** yeddi sâl
Halâyık olasıdur anda bed-hâl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 407*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (vâfir zamâne).

Pes andañ ola **bir** vâfir zamâne
Sözüm tahķıķ bil düşme gümâne (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 413*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (karı).

Velîken **bir** karı dutardı elin
Züleyhâ-yı `acûze ider idi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 164*). [bir,]

Çü yohdur tākati tîz dura pāye
Didi **bir** karıya dutgil elümni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 26*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (divâr).

Ta`âm almağa Mısr`a kıldılar yol
Velî çekmişdi Yûsuf **bir** divârı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 25*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kâfile).

Kılurdı göricek mihrine ol mäh
Nägeh **bir** kâfile ez-Şâm geldi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 33). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (hikâyet).

Ğulağ dutgil diyeyim **bir** hikâyet
Niçükdür eyledi onı rivâyet (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 317). [bir,]

Pes aından Muştafâ-yı hoş hışâli
Pes aından diñle menden **bir** hikâyet (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 69). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kırş).

Virürler her bire **bir** kırş nakıbler
Anı görüp bu öz hıdmetlerine (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 190). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (oğul).

Ne kılur gör dağı şol Yûsuf-ı han
Var idi Yûsuf'ıñ **bir** oğlı ey yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 211). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kiçi).

Gezerdük şād ü hürremgin mekânda
Velîk **bir** kiçimiz ü var idi hûb (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 235). [bir,]

bir: "Herhangi bir" belgisiz zamir.

Kamu kardaşlarıñ bile oluñuz siz
Ki sizdeñ kalmasıñ evde **biriniz** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 269). [biriniz, -iñiz]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (menzil).

Dağı ta'zîm ile hürmet kılurlar
Bular **bir** menzilde gider iken (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 279). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (der).

Bular dağı dâhil oldı eyle ez-der
Ki her ikisi **bir** derdeñ içerü (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 355). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (bilezik).

Çü **bir** dem ikisi vardı ilerü
Oña Yûsuf koluñdañ **bir** bilezik (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 387). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kışsa).

Ki meñdeñ dinlegil **bir** kışsa ey yâr
Otur Yûsuf makâliñ hûb diñle (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 428). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (zarîf).

Dîvâra yazmış idi ol tamâmı
Çü aından didi Yûsuf **bir** zarîfe (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 447). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (halvet serây).

Aparıñ özge **bir** halvet serâya
Aparıldar yine bir yire dağı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 472). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (dâğı).

Görem ol şüreti ger koyasıñ sen
Ki **bir** dâğı görem ol şüreti hûb (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 485). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (halvet ü hoş serây).

Ki **bir** halvet ü hoş serây
Pes andan atasına kıldı i'lâm (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 554). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (Zî'b).

Digil bir bir maña ol hoş nihâdi
Didi ki **biri** Zî'b ü birisi Dem (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 585). [biri, -i]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (hîle).

Bir hîle tâ ki señ muñda qalasın
Menimle gice gündüz señ olasın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 7). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (sıkâye).

Sizi sultân eyürdi tâ serâya
Ki anda siz alupsız **bir** sıkâye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 64). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (tek).

Velîken İbn-i Yâmin'in yükünü
Didi kim ellemeñiz **bir** tekini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 78). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kardaş).

Oğrılığ eyledi gör bu yaman baş
Munuñ tek var idi **bir** dañı kardaş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 100). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (sor).

Yehûzâ'nın velîken 'âdetin gör
Niçük idi kaçab kılanda **bir** sor (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 158). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (makâl).

Ki menden diñlegil **bir** hoş makâl
Ki Yûsuf uñveti diñle işini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 585). [bir,]

Yine başdan oğuram **bir** makâl
Eger señ dilde dutmazsañ melâli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 167). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (nişân).

Didiler gördük anı yâ ebâ ne
Velîken çıkdı aından **bir** nişâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 232). [bir,]

bir: "Bir defa, bir kere" anlamında zarf.

Qulağ dutgil nedür sözüm işid **bir**
Ki sırt[ı] fâş kıлмаğ itler işi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 559). [bir,]

Didi ki hânedür **bir** söyle zinhâr
Didi ki zî'b sırtı kılmazam fâş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 796). [bir,]

bir: "Herhangi bir" anlamında belgisiz sıfat (haber).

Velîken muñda **bir** özge haber var
Ki şimdi cân ü dilden diñle ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 495). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (kenîz).

Kim aında **bir** kenîzek aldı Ya' kûb
Ki emzürüben anı besleye hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 517). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (neme).

Dilerseñ **bir** neme maqbûl kıl señ
Günâhı uñvetinden 'afv kılgıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 87). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı ('avret).

Beşîr çün vardı ol Ken'an'a irdi
Çü **bir** 'avret âlet yudurdu gördi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 586). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (hâcet).

Ki aında varuram **bir** hâcetim var
Haber virgil maña señ anı zinhâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 591). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (ağaç).

Tekyeligiñde **bir** düş gördi gice
Ki çıhdı **bir** ağaç zuhrundan üçe (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 16). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (oğlağ).

Bir oğlağ öldürüb derisini
Serer Ya'küb kolına varısını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 87). [bir,]

Bir oğlağ getürüb öldürelüm
Kılalum gönlegin âlûde der-hûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 522). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (igiti).

Bir igiti kuyı üstinde durupdur
Ki aşlın bilmezem handan gelüpdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 163). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (melik).

Var idi **bir** melik Ken'ân'da mişûm
Ki icem ibn-i Dârân adı ma'lûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 235). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (hil'at-ı çend).

Oña virmişdi ez-cennet Hüdâvend
Bir İbrâhim Halîl'e hil'at-ı çend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 298). [bir,]

bir: "Bir diğeri, bir tanesi" anlamında belgisiz sıfat ('aşâ).

Biri gönlek birisidür 'imâme
Kemerdür **bir** 'aşâ hâtem tamâme (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 300). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (lahza).

Ki kıldı Yûsuf'ın hüsine fikri
Öziyle eyledi **bir** lahza zikri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 417). [bir,]

Oturun Hâlîk'a kılın niyâzı
Ki koyman Yûsuf'ı **bir** lahza yandan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 744). [bir,]

İderdi bu işe yâ Rabb devâne

Ki **bir** lahza figân ü âh kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 607). [bir,]

Ki şimdi vir maña **bir** lahza destür
Bularuñla vedâ'ı men kılayım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 998). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (vakı'a).

Ki **bir** vakı'a gördi oldı bîdâr
Oturdu atasına oldı güftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 390). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (zemîn).

'Aşâyı soharım men **bir** zemîne
Kamu kardaşlarım durar dibine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 396). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (temennâ).

Ki sensin yaşda kiçi yolda ulû
Ki senden **bir** temennâ eylerüz bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 672). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (lu'b).

Bugün kıl Yûsuf'ı sen bize hem-râh
Varalı yazıda **bir** lu'b ideli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 724). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (ulû cem').

Ki niçün sen olursın eşk-i hûn-rîz
Bir ulû cem' olup giderüz yabana (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 19). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (aşşı).

Bir aşşı kıldılar ilhâmı yeksân
Ki ançe söylediler sözi mestür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 26). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (şabî).

Ƙamusı **bir** şabîye zarb iderler
Niçe ki yalvarur raħm eyemezler (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 154*). [bir,]

Ƙazâ meclisine onı yitürgil
Var idi **bir** şabî ol evde ey şâh (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1605*). [bir,]

bir: Bir, tek, aynı.

Atamız **bir** egerçi ayru mâder
Siziñ heybetinüzi fikr kıldum (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 196*). [bir,]

bir: "O" işaret sıfatı (çâh).

Velî vardur munuñ özge devâsı
Aparuñ Yûsuf'ı **bir** çâha salıñ (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 267*). [bir,]

Yoluğdılar be-gâyet **bir** uzun çâh
Ƙamusı ittifâkı eylediler (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 282*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kıyu).

Kesilür mâcerâsı kıl u ƙalıñ
Salıñ dir **bir** kıyu dîbine onı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 269*). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (münevver ƙandil).

Münevverdür 'ibâdetden kenârı
Asıldı **bir** münevver ƙandil onda (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 355*). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (göñlek).

Dağı **bir** göñlek onı sen yakîn bil
Ki cennetden oña çekdi ta'âmı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 484*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (yağşı hîle).

Didiler ƙılalum **bir** yağşı hîle
Biz onuñ göñlegi üste varalum (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 520*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (zamân).

İşitdi Râhîl'in mevtini Lâyân
Ki kıldı **bir** zamân feryâd u efgân (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 286*). [bir,]

Özini **bir** zamân hāmüş kıldı
Başın saldı aşâka fikr kıldı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 677*). [bir,]

Ƙatında **bir** zamân efgân ƙılalum
Atamız ağlayuban bula teskîn (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 540*). [bir,]

Öziñi **bir** zamân bâ-hüş ƙılğil
Göñlinden hırş-ı dünyâ eylegil dūr (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 934*). [bir,]

Özin saldı ayağa âh boldı
Ki kıldı **bir** zamân feryâd ü zârı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1315*). [bir,]

Ki bulman **bir** zamân 'aşkıñda teskîn
Diğer bu sözi eyler gâh âhı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1562*). [bir,]

Çü kıldı nâle vü âh ü efgânı
Pes ondan sâkîn oldı **bir** zamânı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 218*). [bir,]

Bile geldi benimle **bir** zamân yol
Dağı virdi maña **bir** şey zücâcî (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 408*). [bir,]

Mü'eddeb **bir** zamân dur hıdmetiñde
'Emüñdür ol seniñ ey cân-ı ferzend (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 496*). [bir,]

Kim İslâm ehliniñ budur nişanı
Ümîd üzmeye añdan **bir** zamânı (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 272*). [bir,]

Çü Ya'kûb göñlegi aldı gözine
Anı hem **bir** zamân sürtdi yüzine (*Yûsuf u Zûleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 642*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (oğ).

Onuñ her dolısı hamına **bir** oğ
İrişdi bunlara ol dem belâlar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1058). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (laţîf kûl).

Melâ 'ik ehl-i Mısr'a kıldı içdâm
Didi ki **bir** laţîf kûl irdi tâze (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1135). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (nidâ).

Ki Yûsuf almağı çün kıldı lâfi
Münâdî geldi ol dem **bir** nidâya (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1185). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (günü).

Ki dutdı dâyenin pendini gûşa
Züleyhâ'nın var idi günüsi **bir** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1223). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (göz).

Ki muhallim eylediler oña bâzu
Çü Yûsuf girdi onuñ **bir** gözine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1251). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (va'de).

Ne ki va'de maña kılmışduñ **bir**
Didi Yûsuf diyeyim saña onı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1302). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (oğul).

Velik hiç benim çün **bir** oğul yoğ
Temennâ eylerim senden du'âyı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1324). [bir,]

Onuñ **bir** oğlı ondan ayrılıpdur
Ki hayli vaqt olupdur ki ölüpdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 211). [bir,]

Var idi Yûsuf'ın **bir** oğlı ey yâr
Adı Mâmîl idi hoş tâze ruhsâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 179). [bir,]

Var idi câriye **bir** oğlı anıñ
Gel imdi kudretin gör Kirdgâr'ın (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 521). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (dürlü câme).

Kemer kıldı oña yâkût ü lü 'lü
Ki her gün giydürür **bir** dürlü câme (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1403). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (hâne).

Egerçi Yûsuf onda âd kıldı
Didi ki ideyim **bir** hâne bünyâd (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1483). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (bucağ).

Yapun **bir** ev benim çün çâr kûşe
Zücâcî olsun onuñ **bir** bucağı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1501). [bir,]

bir: "O" işaret sıfatı (kûşe).

Bucağın lü 'lü olsun biri dağı
'Aķık olsun onuñ **bir** kûşesi hem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1503). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı ('âlî taht).

Ki yulduzlar dağı hem ay ile gün
İçinde kıldılar **bir** 'âlî tahtı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1519). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (ara).

Gelüben **bir** arayı kıldı mesken
Vatan kıldı orayı cân ile ten (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 233). [bir,]

Kamusını onuñ yirden kopardı

Ki her birin **bir** araya apardı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 403). [bir,]

Ki geldi durdı onda **bir** araya

Bu ev nakşına tâ kıldı nazarnı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1532). [bir,]

Ki bilmezler varalar hancaruya

Kamusı geldi durdı **bir** araya (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 155). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (gedâ).

Vişâliñ kâpusında **bir** gedâyım

Esîrinem seniñ ey hûb neste (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1554). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (şalâvât).

Viriñüz **bir** şalâvât Muştafâ'ya

Pes ondan kılmağil ğâfîl özüñi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1658). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (gevher).

Ki **bir** gevher olagör uşbu kândan

Züleyhâ 'aşkıñı püşide kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1662). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (kez).

Naşîhatde kamu olduñuz üsve

Ki **bir** kez bağmağ ile bu gulâma (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 81). [bir,]

Züleyhâ didi vardur derdi cânda

N'idem ki varabilmen **bir** kez onda (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 20). [bir,]

Livâsı başı üste miñ olurdi

Velîken ılda **bir** kez heybet ile (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 161). [bir,]

Ki **bir** kez sen bizi yâd itmemişsiñ

Bugün señ hâlümüze olgîl âgâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 78). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (cām).

Ki gördüm dağı üç hûşe engür

Onı **bir** cāma sıhdum eyledüm pür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 56). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (altun).

Didi Yûsuf nedür sermāye señde

Didi **bir** altunum var böyle meñde (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 224). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (peyām).

Velî vardur señ ilen **bir** peyāmım

İrişdür ol ağaca señ selāmım (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 231). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (meclis).

Ġarîb kışsa men endāze kıldum

Ki kıldum yine **bir** meclisi bünyād (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 843). [bir,]

Melûl olma señ ey pür-hüner meñ

Oğuram yine **bir** meclis işit señ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 326). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (iş).

Oña münis olurdi her **bir** işte

Kuyıda kaldı Yûsuf şād ü hürrem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 508). [bir,]

Bir işdür başa geldi n'idelüm çün

Dağı onuñ tügünden bir perâ biz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 524). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (mekân).

Ki geldi her birisi **bir** mekândan

Ki her biri oturdi **bir** serîre (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 26). [bir,]

Gelüben **bir** mekânda cümle düşdi
Bularuñ heybetini görd[i] derbân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 116*). [bir,]

Çağırdı öz nakîbîn **bir** mekândan
Nakîb tâ geldi Yûsuf hâzretine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 166*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (bâb).

Ki **bir** bâbında onuñ râhil olmañ
Ki Mısr'ın her kapusuñdan giriñiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 342*). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı (cüvân).

Dururdum kapuda tenhâ ne demde
Ki gördüm geldi anda **bir** cüvânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 405*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat ('asîr).

Egerçi her seyirîñ 'usrı vardır
Yine her **bir** 'asîrûñ yûsri vardır (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 252*). [bir,]

bir: "Bu" işaret sıfatı (keyd).

Nebîlerni kılur pes cümle **bir** keyd
Sen olma keyd şeytândan ey yâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 579*). [bir,]

bir: Böylece.

Menim ahvâlime **bir** olgil âgâh
Yüküşdür mâl ü mülk kızlarum çoğ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1322*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (nüh).

Anı **bir** nehv içinde defn kıldı
Bi-hamdi'llâh tamâm oldu bu iğbâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 132*). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfat (şennâ).

Ki enbüh eyledi cem' onda üstâd
Didi şennâ'a ki **bir** o biliñiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1495*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (dem).

Ayırmaz **bir** dem anı kendözinden
Ki doymaz Yûsuf'ın şîrîn sözinden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 380*). [bir,]

Ki Yûsuf dutdı gûşa cândan onı
Nebî **bir** dem oña manzûm kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 566*). [bir,]

Ki **bir** dem bulmadılar râhatı hiç
Koyun çün bunlarıñ işi yarağdur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 601*). [bir,]

Gözümden isterim ki 'ayn-bâ-'ayn
Gözümden **bir** dem onı qoymazam men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 748*). [bir,]

Ki **bir** demde irişdi hâzretine
Didi ki hanı Yûsuf neylemişñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 72*). [bir,]

İşidem **bir** dem ol şîrîn makâlin
Pes ondan kabz kılil hâzretinde (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 330*). [bir,]

bir: Tek.

Seni da'vet kıluram Hakk'a kûlum
Hakk'ı **bir** bil meni bilgil resûlum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 258*). [bir,]

Bir o ki ez-zücâcî kâr-ı üstâd
Müzeyyen kılmışdı anı hamı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 438*). [bir,]

bir: "Bir" belgisiz sıfat (od).

Bir oddur bu firâk odını bilgil
Firâk odın bilür firâk çekenler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 794*). [bir,]

bir bir: Srayla, tek tek, birer birer.

Menim düşümi sen ta'bir kılğil
Maña **bir bir** onı taqrır kılğil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 492). [bir bir,]

Varuñuz atamuza doğru sözi
Diyiñiz **bir bir** anı bile özi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 214). [bir bir,]

Çamusıyla nebî **bir bir** görüşdi
Oturdılar havâli hem soruşdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 223). [bir bir,]

Bularuñlan kamu **bir bir** görüşdi
Sevünüben kamu hâli soruşdu (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 479). [bir bir,]

Maña **bir bir** beyân it anı öyle
Be-ṭa'zîm didi Yûsuf bu maḳâlî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 4). [bir bir,]

birâder: Erkek kardeş, kardeş.

Ki ol daḥ Sayalon'a oldı mâder
Daḥı Hâzûşin oña ol **birâder** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 202). [birâder,]

Ki geldi Yûsuf'a ol oldı mâder
Onuñ çeherinde olmadı **birâder** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 292). [birâder,]

Ne sırdur onı bize ma'lûm eyle
Didi Yûsuf birgün ey **birâder** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 195). [birâder,]

bî-raḥm ol-: Merhametsiz olmak.

Cehennem siziñ ile dolasıdur
Çü böyle gördi bî-raḥm oldı varı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 409). [bî-raḥm ol-, -dı
]

birbir: İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar,
biri öteki, yekdiğer.

Çamu uñvet işitdi bu maḳâlî
Baḥuban **birbire** çekdi melâlî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 407). [birbire, -e]

Çü Ya'kûb söyledi böyle sözi
Bular **birbirlerine** dikdi gözi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 270). [birbirlerine, -ler, -in, -i]

Gelüp beytû'l-ḥazen yanında düşdi
Düşüben **birbire** söz söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 41). [birbire, -e]

Yaş ile doldururdu gözlerini
Diyerdi **birbire** derd ü firâkı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 597). [birbire, -e]

birbiri: İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar,
biri öteki, yekdiğer.

Çü geldi ol melik Ya'kûb yirine
Bu zîkri söylediler **birbirine** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 242). [birbirine, -n, -e]

Ki danış ideler yüz mekr ü hîle
Baḥuban **birbirine** söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 608). [birbirine, -n, -e]

Yoluḥdı **birbiriniñ** ḥazretine
Duruban kûl Yûsuf boynına saldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 74). [birbiriniñ, -niñ]

Gehî ol şürete cân yaḥar idi
Kim anı **birbirinden** fark kılmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 513). [birbirinden, -n,
-den]

Ki kocdı **birbirini** idüben âh
Didi Yûsuf aña ḡam dutma ḳardaş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 558). [birbirini, -ni]

Çü 'anber **birbirini** eylediler
Sorardı atasını zâri zâri (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 564). [birbirini, -ni]

Ana oḡul görüşdi oldı ebsem
Tanıdı **birbirin** vâllâhü'l-'alem (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 624). [birbirin, -n]

birbirin: İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini
tutar, biri öteki, yekdiğer.

Çuçuban **birbirin** öpüşdiler ḥüb
Soruşup **birbirin** tanışdılar ḥüb (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 181). [birbirin,]

Kuçuban **birbirin** öpüşdiler hûb
Soruşup **birbirin** tanışdılar hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 182). [birbirin,]

birgün: Bir gün, bir vakit.

Ki **birgün** ehliniñ yanında o hân
Oturmuş idi halvet diñle ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 55). [birgün,]

Didi İshâk **birgün** Iyş-ı ferzend
Menim cânımda sensin yâr-ı dil-bend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 79). [birgün,]

Oturdu **birgün** ol Ya 'küb-ı mürsel
Kamu oğlanları Yûsuf-ı ecmele (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 323). [birgün,]

Olaldı hûsn ü şüret dağı doldı
Züleyhâ bağıdı **birgün** ol cemâle (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1473). [birgün,]

Ki **birgün** kâfile Şâm'ın yolından
Gelüp giderdi ol Kühe kılundan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 165). [birgün,]

biri: "Bir tanesi, diğeri" anlamında kullanılan zamir.

Biri 'Iyş biri Ya 'küb söylediler
Be-gâyet şad oluban beslediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 69). [biri,]

Biri 'Iyş **biri** Ya 'küb söylediler
Be-gâyet şad oluban beslediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 69). [biri,]

Yırağa İbn-i Yâmîn didi Ya 'küb
Biri Yûsuf durur cân içre maḥbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 276). [biri,]

Biri gönlek birisidür 'imâme
Kemerdür bir 'aşâ ḥâtem tamâme (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 299). [biri,]

Kamusını onuñ yirden kopardı
Ki her **birin** bir araya apardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 403). [birin, -n]

Biri gönlek **birisidür** 'imâme
Kemerdür bir 'aşâ ḥâtem tamâme (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 299). [birisidür, -si, -
dür]

birkaç: Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az
sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tâne kadar,
az sayıda.

Nebî çünkü didi **birkaç** kelâmı
Gör imdi ne dir ol Yûsuf ḡulâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 488). [birkaç,]

Munuñla ideyim **birkaç** kelâmı
'Azîz çün Mâlik'e destür virdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1298). [birkaç,]

Ki adın bilmedüm bilmen cemâlin
Veliken diñledüm **birkaç** kelâmın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 286). [birkaç,]

birle: "Birlikte, beraber, ile" anlamında edat.

Ferâset **birle** hâli bildi İshâk
Çü anıñ nûr-ı kalbi kıldı işrâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 121). [birle,]

Varup çağırdı onu Lâyân kızı
Hayâ **birle** oña söyledir sözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 172). [birle,]

Ki Ya 'küb onu dağı 'ağd kıldı
Ayurdu mâl **birle** nakd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 290). [birle,]

Didi kardaşlarım **birle** men ey yâr
Ki varmış öz koyun katına yek-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 394). [birle,]

bî-rû ol-: Yüzsüz olmak, yüzü tutmamak.

Utanubañ kamu oldu siyeh-rû
Ki oldılar hayâdañ şöyle bî-rû (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 472). [bî-rû ol-, -dı, -lar]

bîrûn kıl-: Dışarı çıkarmak.

Seni kim kıldı bîrûn söyle ez-çâh
Didi Yûsuf kamusun kıldı Allâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 145). [bîrûn kıl-, -dı]

bisāt: Döşeme, kilim, halı.

Müzeyyen kıl serāyı öyle yeksân

Bisāṭı ferş-i dībāc eylegil seň (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 173). [*bisāṭı, -ı*]

bisāt it-: Döşemek, yaymak, sermek.

Bisāṭ itmişler aňda dürlü dağı

Olaruň ħavf[ı] gitdi dilleriňden (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 474). [*bisāṭ it-, -miş, -ler*]

bī-şikāvet ol-: Şikayetçi olmamak.

Ol oldı uĥvetinden bī-şikāyet

Olar imiş sebeb görmeklügüme (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 474). [*bī-şikāyet ol-, -dı*]

b'ışnev: Dinle, işit!.

Apardılar anı yüz 'izzet ile

Melül olmaz iseň ey yār **b'ışnev** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 59). [*b'ışnev,]*

bist ü yekküm: 2

Be-tārīḥ **bist ü yekküm** şeh-i muḥarremü'l-ḥarām

İsnā ve şelās ĩn ve tis'a mi'e (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 139). [*bist ü yekküm,]*

bit-: Sona ermek, tamamlanmak.

Anıñçün iki dünya ḥālī **bitdi**

Nebīden bu du'āyı aldı gitdi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 295). [*bitdi, -di*]

Bularuň işi **bitdi** geldi deve

Çeküp yük yüklediler eyve eyve (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 47). [*bitdi, -di*]

bit-: (Tahıl bağlamında) Ortaya çıkmak, yetişmek.

Bitürmez oldı dağı nestene ḥāk

İrişdi ehl-i Mısr'a қаht u tengī (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 122). [*bitürmez, -ür, -mez*]

biz: "Biz" birinci çoğul kişi zamiri (Hz. Yakup ve çevresindekiler).

Buyurdı öldürühüz **bize** kuzu

Ki onı büşürüben yiye özi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 325). [*bize, -e*]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Malik ve çevresindekiler).

İlāhın katna bildük 'izzetiñ vār

Bize raḥm eylegil düşdük helāke (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1077). [*bize, -e*]

Çü bu işde **bizüm** oldı devāmız

Çü Yūsuf giydi ḥil'at[ı] tāt-ı şāhı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1094). [*bizüm, -üm*]

biz: "Ol-" yardımcı fiili.

Çü inanmazsıñ nebī aqvālu muza

Bizi çünki kıłursıñ böyle tekzīb (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 651). [*bizi, -i*]

biz: "Biz" birinci çokluk şahıs zamiri (Padişah ve ulak).

Қабülitse **bize** i'lām kılsuñ

Alayım onuñ içün bu ğulāmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1202). [*bize, -e*]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yusuf'a inananlar).

Ne gāhdan bizi şāha bildürürler

Bize dürlü cezāyı kıldururlar (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 116). [*bize, -e*]

Ne gāhdan **bizi** şāha bildürürler

Bize dürlü cezāyı kıldururlar (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 115). [*bizi, -i*]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (ḥāş ü 'ām).

Didiler pādīşāha kıłma reybi

Ki hergiz bilmezüz **biz** 'ilm-i ğaybı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 340). [*biz,]*

biz: "Biz" birinci çokluk şahıs zamiri. ('Azîz ve çevresindekiler).

Didi sultân var andan sor bu düşü
Nicedür tâ **bize** bildüre işi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 368). [bize, -e]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yakup ve oğulları).

Çamumuz **biz** saña secde kıılır
Çamumuz **biz** saña munkâ oluruz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 516). [biz,]

Çamumuz **biz** saña secde kıılır
Çamumuz **biz** saña munkâ oluruz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 517). [biz,]

Ki bir yirde koyup anı gidevüz
Ki ondan sonra nâ 'ib olalı **biz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 628). [biz,]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yakup).

Meger ol zî'b ki anı yidi bārī
Bizüm şehrimüze kıldı güzārī (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 576). [bizüm, -üm]

biz: "Biz" birinci çokluk şahıs zamiri (yaratılmış olanlar).

Vücûda lu'b için mi gelmişüz **biz**
Gelünüz terk idünüz hırş-ı bāzī (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 741). [biz,]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yusuf'un üvey kardeşleri).

Ki kılmışdur bize lutf u 'ināyet
Veliken İbn-i Yāmīn **bizdeñ** ol şāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 311). [bizdeñ, -den]

Sanu var bizde neste 'alā kıymet
Didi Rübīl **bizi** gördi faķīrüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 199). [bizi, -i]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (kurtların hepsi).

Harām itmişdür vallāhi bi'llāh
Ki **biz** kasd itmemişüz ol habībe (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 709). [biz,]

Yakındur bu sözüml kılma gümānī
Lühüm-ı enbiyāyī **bize** Allāh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 707). [bize, -e]

biz: "Biz" birinci çokluk şahıs zamiri (Züleyhâ ve Mısır 'azizi).

Bu küll olsun seniñ katında kâ 'im
Oğul ola **bize** şāyed bu oğlan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1383). [bize, -e]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yakup'un oğulları).

Cefā bizde velī oldur vefāda
Çamı iş işlerüz **biz** bilgilüdür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 614). [biz,]

Didiler Yûsuf [ı] öldürelüm **biz**
Çü onı öldü[r]üben la'net idevüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 625). [biz,]

N'ola **biz** dağ işidek onı ey şāh
Çü böyle kıldılar onlar su 'ālī (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 693). [biz,]

Bulavuz **biz** onuñ katında temkīn
Çamı görödiler cā 'iz bu işi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 542). [biz,]

Atamuza içürdük böyle zehri
Ki kılduğ munca **biz** zulm ü mu'āşī (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 585). [biz,]

Ki hasr olmağıña inkār kılgıl
Diyer yoğsa seni **biz** öldürürüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 917). [biz,]

Ölüm zaħmın saña **biz** bildürürüz
Çabül itdi onuñ sözüñ[i] Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 918). [biz,]

Ki olduğ kılduğumuz işe pişmān
Aparmağa atadan çorharuz **biz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1023). [biz,]

Ne sırdur onı **bize** ma'lûm eyle
Didi Yûsuf birgün ey birâder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 194). [bize, -e]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (nisâ).

Ve ger yohsa olursuz siz melâmet
Didiler hâşa'llâh ki Yûsuf'a **biz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 43). [biz,]

Hatâ söylemişüz doğru biliñ siz
Bizüm dahı bu işde yoh hatâmuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 45). [bizüm, -üm]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (Hz. İshak ve
çevresindekiler).

Vücûdumuz **bizüm** olmuş durur pîr
Bu demde sen meni dutmağ nedür sır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 61). [bizüm, -üm]

bizâr: Bıkmış, usanmış, bezmiş.

Çü Yûsuf tevbe itdi ez-rahîme
Ki yalvardı **bizârî** ol kerîme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 312). [bizârî, -î]

bizedi: Süslemek.

Kemer kıldı oña altun [u] cevher
Bize di Yûsuf'ı ol dem be-ğâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 37). [bizedi,]

boğazla-: Boğazlamak, boğazını keserek öldürmek.

Ki koygil Yûsuf'ı **boğazlayavuz**
Yehûzâ dir ki katliñ yoh revâsı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 264). [boğazlayavuz, -y, -avuz]

bokça: İçine çamaşır, elbise vb. koyup sarılan dört köşe
kumaş.

Satarlar görüñ ol hûsen ile bāyı
Çü Mâlik bey'e geldi açdı bu **bokça** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 971). [bokça,]

bol: Bol, çok.

Sevindi secde-i şûkr eyledi **bol**
Ki geldi dayısına söyledi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 221). [bol,]

Ne Ken'an'a belî her yana düşdi
Gelürdi her yañadan kâfile **bol** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 23). [bol,]

Ki böyle böyle kılğil hıdmeti **bol**
Bular bañdırlar anda bir araya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 186). [bol,]

Revân geldi vü hıdmet eyledi **bol**
Pes andan çıldı Yûsuf dıñşarûya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 218). [bol,]

bol-: "Ol-" yardımcı fiili.

Ne bilsün uñveti içinde mekri
Çü Yûsuf fikr içinde dîr **boldı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 688). [boldı, -dı]

Yehûzâ'nıñ zamânı dîr **boldı**
Avâzı çılmaz onlar didi n'oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 199). [boldı, -dı]

bol-: Bulmak, elde etmek.

Ne nestedür ne sırçadur anı vir
Yehûzâ istedi **bolmadı** anda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 419). [bolmadı, -ma, -dı]

bol-: Yapmak, davranmak.

Bolupdur geh ki señ yahşı imişseñ
Didi Yûsuf ki her kim sâbıkından (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1006). [bolupdur, -up,
-dur]

bos: Zayıf, güçsüz II Hiçbir şeyi olmayan.

Bularuñla didi merdî savaşam
Meni miskîn görüp sanma ki **boşam** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 268). [boşam, -am]

boş-: Etkilenmek.

Melik **boşdı** bu sözden doldı gözi

Hanı cebrin didi dersen bu sözi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 263*). [*boşdı, -dı*]

boş kıl-: Anlamsız, yararsız farz etmek.

Ki Yûsuf cânına kaşdı itdi vardı

Qabûl idüp bu sözi kıldılar boş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 666*). [*boş kıl-, -dı, -lar*]

böyle: "Bu derece" anlamında zarf.

Didi ki **böyle** hüsne pây olur mâh

Veyâ hürşid-i zibâ yoḥsa bu şâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 420*). [*böyle,]*

böyle: Böyle, bu şekilde.

Çü İshâk **böyle** gördi ol düşüni

Öziyle sırr kıldı endişini (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 33*). [*böyle,]*

Çü onda **böyle** oldu emr-i Allâh

Ki Beytû'l-makdis ol oldu şâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 41*). [*böyle,]*

Gice gündüz çü **böyle** da'vet itdi

Ki halkın çoḥı geldi azı gitdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 43*). [*böyle,]*

Onuñ çün kıldı **böyle** hîle yâri

Onı fark itmeye ol şehriyâri (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 91*). [*böyle,]*

Anası **böyle** çün kıldı makâli

Ne dir Ya'kûb bilürdi onda hâli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 97*). [*böyle,]*

Çağırdı ehlini eydür ki **böyle**

Ne işdür ki idüpsen hîle söyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 123*). [*böyle,]*

Bu işden eylerim Ya'kûba hîle

Ola tâ ki du'â anuñla **böyle** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 130*). [*böyle,]*

Veliken ba'zı râvî söylediler

Kim anlar **böyle** tahkîk eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 720*). [*böyle,]*

Çün ez-Ken'an çıldı pîr-i Ken'an

Var idi nesli dört yüz **böyle** yeksân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 722*). [*böyle,]*

Ki yüz miñ kişi aldı **böyle** çıldı

İrişdi Ya'kûb karşı aña baḥdı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 727*). [*böyle,]*

Yürüdiler büzürg ü hürd u kehli

Bular **böyle** gelürler hoş feraḥnâk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 13*). [*böyle,]*

böyle böyle: Bu biçimde, bu yolda, böylece, böylelikle.

Ki **böyle böyle** kılğıl hıdmeti bol

Bular baḥdılar anda bir araya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 186*). [*böyle böyle,]*

boyn: Başı bedene bağlayan bölge.

Kim itdiler bu miskîniñ dayaḡın

Ki saldılar onuñ **boynına** zencîr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 671*). [*boynına, -ı, -n, -a*]

Yoluḡdı birbiriniñ ḥazretine

Duruban kûl Yûsuf **boynına** saldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 75*). [*boynına, -ı, -n, -a*]

Nişânın virdi oḡlan bildi tahkîk

Salındı **boynına** öpdî yüziñden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 535*). [*boynına, -ı, -n, -a*]

bozul-: Başka bir biçim veya duruma girmek, değişmek.

Bozulmaz her ne kim taḡdîr yazar

Taleb kıldılar ez-Mâlik bahâyı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 968*). [*bozulmaz, -maz*]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un kardeşleri).

Bular şabr itmeginden seyr boldı
Didiler âl-ı Ya'kûb hürmetiyçün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 689*). [bular, -lar]

Varuban yir yüzinde kaynayalum
Bular çün mekr ü hîle eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 728*). [bular, -lar]

Bulara saldı çoğ buhl-ı 'azîmi
Koy elden buhlî yâr itme hasûdî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 637*). [bulara, -lar, -a]

Ki hâşa çeşmime ol ola mestür
Buları niçe ki men' itdi Ya'kûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 764*). [buları, -lar, -ı]

bu: "Bu" işaret sıfatı (düş).

Çü gördi **bu** düşî uyandı ondan
Be-gâyet şadmân oldı o cândan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 25*). [bu,]

Bu düşden nişe böyle gamgîn olduñ
Bu işde nişe böyle nemgîn olduñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 452*). [bu,]

Didi ki yâ Nebî lutf eyle söyle
Nedür **bu** düşüme ta'bir eyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 491*). [bu,]

Bu düşüñ sırrını kılğıl beyâna
Getür söyle anı bir bir zebâna (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 494*). [bu,]

Didi Ya'kûb oña ey meyve-i dil
Degül hâcet **bu** düşüñ ta'biri bil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 497*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('aşk).

Eger cûş u eger hāmûş eyler
'Aceb bâzî durur **bu** 'aşk bâzî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 181*). [bu,]

bu: Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

Seniñ hıdmetiñe irmeklügüme
Ezelden **bu** idi taķdîr-i İlâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 477*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hüsn).

Melek yoħsa **bu** hüsn ile hanısı
Seniñ tek görmemişim âdemî-zâd (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1392*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('âlem).

Bu 'âlemde gezerdi 'adl u dâdı
Ki onuñ var idi bir kıızı çün hûr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 852*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (söz).

İşitdi dayısı çünki **bu** sözi
İdüp âh yaş ile doldurdi gözi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 179*). [bu,]

Melik boşdı **bu** sözden doldı gözi
Hanı cebrîñ didi dirsene **bu** sözi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 263*). [bu,]

Melik boşdı **bu** sözden doldı gözi
Hanı cebrîñ didi dirsene **bu** sözi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 264*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (sırr).

Ve ger yoħsa çekersin in fi'âli
Bu sırrı fâş kılma kıl nihânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1635*). [bu,]

Ki güldüñ ağıladın **bu** sırrı söyle
Didi Yûsuf bûyıñ sizdeñ aldum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 292*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (zindân).

Didi Yûsuf Hudâ kıldı 'itâbı
Saña virdi **bu** zindân 'azâbı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 150*). [bu,]

Yedi ıl seň **bu** zindān içre ğamgīn
Kılursın gice gündüz çeşm-nemgīn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 151*). [bu,]

Bu zindān köşesinden dıḡşarūya
Baḡardı ğāh ğāh Ken`ān saruya (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 163*). [bu,]

Bu zindān ehli cümle āzād olmayınca
Ki çıḡman cümle daşra çıḡmayınca (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 19*). [bu,]

bu: "Bunlar" işaret zamiri (*Iyş ve Yakup*).

Bular daḡ māl kısmet itdi böyle
İşid imdi ki `Iyş anda ne kıla (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 137*). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret sıfatı (dua).

Du`ası **bu** idi ol Ḥālīk`ına
Vire kızını Ḥaḡḡ`ın lāyıkına (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 183*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (zikir).

Çü geldi ol melik Ya`kūb yirine
Bu zikri söylediler birbirine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 242*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (*leşker\ asker*).

Çü Ya`kūb söyledi böyle sözi
Bular birbirlerine dikdi gözi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 270*). [bular, -lar]

bu: Bunlar, tüm bu şeyler.

Buları cümle Nübīl almış idi
Atadan şöñra alup kalmış idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 301*). [buları, -lar, -ı]

bu: "Bu" işaret sıfatı (gice).

Pes ondan didi ta`bīr ehline şāh
Ki düş gördüm **bu** gice oluñ āġāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 336*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nev').

Henüz gözümdesin budur fiġānım
Bu nev` ile yüküş ağladı Ya`kūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 9*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (oġlan).

Ki cümle cānlu onda kıla rāzı
Men olam **bu** seniñ oġlanlaruñā daḡ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 727*). [bu,]

Bu kūl olsun seniñ katında kâ`im
Oġul ola bize şāyed **bu** oġlan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1383*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (dert).

Menim **bu** derdime kılġil devāyı
Çü Mālīk diledi Yūsuf du`āsın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1326*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nār-ı firkat).

Ki hecrīnden onuñ zār baḡaram men
Ne düşvār od imiş **bu** nār-ı firkat (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 754*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (doġru).

Bu ḡālī atamuza diyesidür
Biz ondan oluruz ḡā`in **bu** doġru (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 261*). [bu,]

bu: "O" işaret zamiri (kurt).

Budur ḡā`in ne kılursan cezā kıl
Nebī çün baḡdı ol gürgüñ yüzine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 680*). [budur, -dur]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nebi).

Ki kıldıñ rencide **bu** nebîyi
Onuñ tek hûb-rûya niçe kıyduñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 684). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (dünye).

Bu dünýe dâr-ı miñnetdür ser-â-ser
Ki onuñ şehdidür zehre berâber (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 482). [bu,]

Görinmez çeşmime **bu** dünýe hamı
İşitdüm men bu sözi zâr ü nâlân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 770). [bu,]

Gel imdi şevkilen sen sâkîn olgil
Yeter **bu** dünýeniñ hırşına dolgil (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 506). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hâl-i şa' bî).

Ki bilmen n'idem oña çâre dermân
Maña bes mi degül **bu** hâl-i şa' bî (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 773). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Züleyhâ'nın arkadaşları).

Nedendür zañmet-i bîmâr bolduñ
Züleyhâ **bunlara** didi havâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 879). [bunlara, -n, -lar, -a]

bu: "Bu" işaret sıfatı (derd-i 'aşk).

Çeker **bu** derd-i 'aşkıñ hırkatini
Devâsız derde çün oldı giriftâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 898). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un üvey kardeşleri ve Malik).

Kabul itdüm men aluram bu hûbı
Bañar Yûsuf **bularuñ** yüzlerine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 961). [bularuñ, -lar, -uñ]

Bularuñ bey'ine Hakk kâzı oldı
Kim eydür on yedidür sūd-ı dirhem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 974). [bularuñ, -lar, -
uñ]

bu: "Bu" işaret sıfatı (bey').

Ğulağ dutar **bu** bey'in sözlerine
Didi gönlindeki yâ Rabb bahâ mı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 962). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (tacir).

Yitüre mi **bu** tâcir özi hamı
Gör imdi señ Allâh'ın hikmetini (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 964). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (akçe).

Kim on diyer kimisi didi on hem
Bu akçe gör ki ol demde ne idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 977). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Malik'in yandaşları).

Onuñ her dolusu hamına bir oğ
İrişdi **bunlara** ol dem belâlar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1059). [bunlara, -n, -lar, -a]

bu: "Bu" işaret zamiri (Malik ve çevresindekiler).

Kabül itdi du'âsın luţfı ile
Bulara çünki Yûsuf oldı mürşid (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1085). [bulara, -lar, -
a]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'u görmek isteyen Mısırlılar).

Eyidür görmek onı bir dinâra
Bular altunları nakd eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1161). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret sıfatı (âh ü vay).

Meni çoğ salmagil **bu** âh ü vaye
Bu şüretdür ki gördüm düşde onı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1210). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (bey').

'Azîz mülkine Yûsuf oldu dâhil
'Azîz **bu** bey'ini çün kıldı itmâm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1269). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (turfe nazik hilkat).

Seniñ **bu** turfe nâzik hilkatini
Cemâliñ ger men görmüş olaydım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1286). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (dil).

Ki bilmişsiñ ne yirde söyle anı
Didi ki **bu** dili ez-ehl-i Ken'ân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 383). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (günâh).

Didi ki kılma Yûsuf **bu** günâhı
Bu demde olma Yûsuf Hakk'a 'âşî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1568). [bu,]

Bağışlasuñ maña ol **bu** günâhı
Menim yüzüme urmasun siyâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 713). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (cevâb).

Ki virdi Yûsuf oña **bu** cevâbı
İşid imdi Züleyhâ ol zamânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1460). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (beyt).

Kılupdur cennet içre olgil âgâh
Ki ol bâkî durur **bu** beyt fânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1541). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hiyânet).

Çü munda zâhir oldu **bu** hiyânet
'Azîz çün böyle gördi bu hâvâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1588). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf ve Züleyha).

Yoluhdular **bular** sulţâna nâ-gâh
Züleyhâ şermsâr oldu erinden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1580). [bular, -lar]

Bularuñ sözlerine kıldı pendî
Kabûl itdi **bular** pendî tamâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1645). [bular, -lar]

Emîn oldu ikisi dağ selâmet
Bular bu sözi kıldılar nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1647). [bular, -lar]

Bularuñ işine olmışdı âgâh
Velî yoğ liken onda var idi çün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1606). [bularuñ, -lar, -uñ]

Bularuñ sözlerine kıldı pendî
Kabûl itdi bular pendî tamâmet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1644). [bularuñ, -lar, -uñ]

bu: "Bu" işaret zamiri (Züleyha'nın dedikodusunu yapanlar).

Bulara didi siz kesîñ turuncı
Bular çaldı bıçağ turunca ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 59). [bular, -lar]

Ki bağdılar **bular** ol mâh-rûya
Bularuñ gör ki ol demde varını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 62). [bular, -lar]

Bıçağla doğradı barmağlarını
Bular oldu o demde kamu hayrân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 65). [bular, -lar]

Böyle rûsvâ duruban yürüdiler
Bular gitdi Züleyhâ kaldı tenhâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 95). [bular, -lar]

Bulara didi siz kesîñ turuncı
Bular çaldı bıçağ turunca ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 58). [bulara, -lar, -a]

bu: "Bu" işaret sıfatı (beşer).

Kamusi didi ki ol demde hâşa
Degüldür **bu** beşer illâ melekdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 69*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (sâkî ve habbâz).

Birisi sâkî idi biri habbâz
Ki oldılar **bular** Yûsuf'a hem-bâz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 34*). [bular, -lar]

Bular çü zindân içre üç gün
Belâ-yı derd ile kâr-ı diger gün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 49*). [bular, -lar]

Ki Rûm sultânı çoğ mâl-ı nihânı
Ayurdu **bunlara** bahşış omı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 38*). [bunlara, -n, -lar, -a]

bu: "Bu" işaret zamiri (men-i bî-çâre).

Ki virdüm pādşāha nûş kıldı
Bu men-i bî-çâre[yi] dil-hoş kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 58*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'a inananlar).

Didi Yûsuf **bulara** varınız siz
Niçün zindân içinden gidiñiz siz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 111*). [bulara, -lar, -a]

Bularuñ şüreti çün boldı tebdîl
Gezerler Mısr içinde fâriq-ı dil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 129*). [bularuñ, -lar, -uñ]

Didiler Yûsuf'a **bunlar** n'idelüm
Ki zindāndan çıhup hānde gidelüm (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 113*). [bunlar, -n, -lar]

bu: "Bu" işaret zamiri (kâfile).

Bularuñla var idi bir kes ey cān
Şemerdîd ad idi ez-ehl-i Ken'ān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 167*). [bularuñla, -lar, -uñ, -la]

bu: "Bu" işaret sıfatı (Ken'ānı deve).

Bu Ken'ānı devesin tâ ki sürdi
Deve geldi kühe katına durdu (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 169*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (dāğ).

Onuñ oğlanlarıdur ol budağı
Menim cānıma señ çekdüñ **bu** dāğı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 210*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (bilezik).

Didi kim al seniñ olsuñ **bu** hamı
Bahāsı on miñ altundur tamāmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 229*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (zamān).

Ki kılman dir revāsız işe meyli
İdersiz bu işi ger **bu** zamānı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 229*). [bu,]

Çü Dünya daşra geldi sordı anı
Nedür hāndan gelürsen **bu** zamānı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 248*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (du'ā).

Anıñçün iki dünya hāli bitdi
Nebīden **bu** du'āyı aldı gitdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 296*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (saht).

Menim tevbemi señ maqbûl kılğil
Yeter **bu** saht ilen meşkül kılğil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 308*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (vaqı'ā).

Didi sâkî ki meñ andan hayāyı
Kıluram sormağa **bu** vaqı'āyı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 370*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ta'bir).

Niçe ki düşü ol dimiş melihdür
Ki **bu** ta'bir dah hem öyle şahidür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 426). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (il).

Saîna Mısr ehl[i] hamı oldılar kü
Züleyhâ oldı **bu** ıllarda 'âciz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 145). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (şevket).

Olur Yûsuf süvâr **bu** şevket ile
Züleyhâ gözi hiç görmezdi yolın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 162). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kahtı).

Hem oldı yeddi il kızlığı be-gâyet
Bu kahtı vardı çün Ken'ân'a düşdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 21). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (kâfile).

Ki birkaç gün Yûsuf yanında kaldı
Bularuñ dutdı yükün Mısr'a sultân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 35). [bularuñ, -lar, -un]

bu: "Bu" işaret sıfatı (sebe).

N'olar ger **bu** sebeble hoş ola hâl
Nebî didi size kılam delâlet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 82). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (Ken'ânî).

Ki **bu** Ken'ânîler kapuya geldi
Didi Yûsuf ki var derbâna söyle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 140). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (hıdmet).

Virürler her bire bir kûş nakîbler
Anı görüp **bu** öz hıdmetlerine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 191). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('izz ü ikrâm).

Tahayyür kaldılar 'izzetlerine
Didiler ki bize **bu** 'izz ü ikrâm (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 193). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (it'âm).

'Aceb niçün ola **bu** dürlü it'âm
Didi ba'zı atamız hürmetine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 194). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kavm).

Cihânda zâhiri Aplâsa idi
Çü gördiler **bu** kavm Yûsuf likâsın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1117). [bu,]

Bu kavm ki oturur 'izzet eyle
'Emündür bu cemâ'at ey oğul bil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 214). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (cemâ'at).

Bu kavm ki oturur 'izzet eyle
'Emündür **bu** cemâ'at ey oğul bil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 215). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (pîr).

Ziyâde idesiz **bu** pîr âhın
Bu sözi söyleyüben gitdi bular (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 322). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (su'âl).

Ne kişisiñ gelürseñ söyle hândañ
Çü bildi İbn-i Yâmîn **bu** su 'âlî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 377). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (lisân).

Aparayım seni meñ içertüye
Didi ki İbn-i Yāmīn **bu** lisānı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 381). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf ve Bünyamin).

Bular çün iki yaşına irdi
Ki Rāhīl fāniden bākiyyedārdı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 281). [bular, -lar]

Anı öğrenüben bildüm ey cān
Pes añañ girdiler **bunlar** içerü (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 385). [bunlar, -n, -lar]

Munuñ kimi o dañı oğrı idi
Kim eydür ki **buları** doğru idi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 102). [buları, -lar, -ı]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kitāb).

Didiler yazmamışuz **bu** kitābı
Bize bühātān kılma señ haṭāyı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 387). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un oğlu).

Bu Yūsuf oğlıdur ol līk bilmez
Pes añañ şord[ı] ey oğlan cemāli (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 514). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kemāl).

Dañı hañdan alupsañ **bu** kemāli
Didi oğlan ki bu hüsñ ü bahāmı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 516). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hüsñ ü bahā).

Dañı hañdan alupsañ **bu** kemāli
Didi oğlan ki **bu** hüsñ ü bahāmı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 517). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (serāy).

Siziñle **bu** serāy içinde oldı
Belī señ muñda durgil men varayım (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 540). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hecr).

Niçe **bu** hecr ile men dūr yaşayım
Buyurdı böyle Yūsuf gitdi oğlan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 550). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (isim).

Biriniñ adını Yūsuf didüm hem
Didi Yūsuf neden koyduñ **bu** ismi (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 587). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ad).

‘Aceb dir eylemişñ böyle resmi
Didi koydum anıñ içün **bu** adı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 589). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (havāl).

Öziyle **bu** havāli zıkr kıldı
Didi ki söyler isem ben de hāyır (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 679). [bu,]

Didi Yūsuf **bu** sözden kıl hāzerni
Ki kimse katna dime **bu** havāli (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1633). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (çanağ).

Didi kim **bu** çanağı siz nihānı
Kiçi kişi yükinde gizleñ anı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 37). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hīle).

Didiler doğruyuz **bu** söz yalandur
Meger ki **bu** hīle bañr-ı talāndur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 66). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hāyır).

Kiçidür çünki ol kişi kāmudañ
Biridür ol **bu** işdeñ hem **bu** havfdañ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 80). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (yaman baş).

Oğrılığ eyledi gör **bu** yaman baş
Munuñ tek var idi bir dağı kardaş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 99). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (cüvân).

Ölen oğlu yerine **bu** cüvânı
Sever cāndan be-gāyet bī-gümānī (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 119). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (meclis).

Bulasın tā **bu** meclisde halāvet
Bes ondan zevk ile dutgil kulağı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 589). [bu,]

Şekerdür sözlerüm ter it dimāğı
Bu meclisde oturgil diñlegil söz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 592). [bu,]

Bu meclisde otur hoş sāmi' olgil
Bu Yûsuf kıssasına tāmi' olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 171). [bu,]

Ki şimdi tāze kıssa söylerim men
Ki **bu** meclisde āhîr eylerim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 508). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (Yusuf kıssası).

Bu meclisde otur hoş sāmi' olgil
Bu Yûsuf kıssasına tāmi' olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 172). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (er).

Eger señ bize kılmazsañ **bu** arı
Bu hāli Mısr ehli bildi varı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 237). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kārṽān ehl).

Olardañ uşbu hāli niçedür gör
Dağı **bu** kārṽān ehline hem sor (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 240). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (feryād ü āh).

Didi vardur ümîdüm ez-İlahî
Ki menden ala **bu** feryād ü āhı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 246). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (beytū'l-ḥazen).

Ümîdüm var meni koymaya mahrûm
Ki **bu** beytū'l-ḥazende böyle mağmûm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 262). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nişān).

Kim İslām ehliniñ **budur** nişānı
Ümîd üzmeye añdan bir zamānı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 271). [budur, -dur]

bu: "Bu" işaret sıfatı (lutf u ricā).

Didi Ya'kûb **bu** lutf u recāyı
Velî gam ḥande kılmamışdı idi cāyı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 277). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (pîr-i gamgîn).

Didi Ya'kûb aña Hakk 'izzetiyçün
Dağı **bu** pîr-i gamgîn hürmetiyçün (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 286). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nem).

Didi ay vay benim çün bu gam ile
Ki gitdi nûr-ı çeşm **bu** nem ile (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 308). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (pîr-i Ke'nān).

Didi evlâd kim **bu** pîr-i Ke'nân
Ki olmaz sâkîn eyler âh ü efğân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 311). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yakup).

Didiler bu kişini kılduğ üçe
Gider **bunuñ** çavı üçeden üçe (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 244). [bunuñ, -nuñ]

Bu ânce Yûsuf'ı yâd idesidür
Kim anıñlan cihânda gidesidür (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 313). [bu,]

Bu ânce Yûsuf için ide âhi
Ki anıñlan bula 'ömri tebâhı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 315). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (gümân).

Pes aından naş diyü dutupsaın anı
Revâsı yoğ kılasıñ **bu** gümânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 346). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (mülk-i Mısr).

Didi yâ âl-ı Ya'kûb oluñ âgâh
Menim **bu** mülk-i Mısr'a ser-be-ser şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 368). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (haq).

Didi Yûsuf **bu** haqqı siz yazupsız
Ne- bâliğ harrı satupsız azupsız (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 385). [bu,]

Degül **bu** haq bizüm mundan haberdâr
Degülüz doğru bilgil anı zinhâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 389). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (vaż').

Didi ki bilürem men şimdi anı
Ki **bu** vaşı' virür aından nişânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 396). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (tâs).

Haber virdi maña **bu** tâs üşte
Ki kaçduñuz siziñ ol ne işde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 401). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kardaş).

Didi Yûsuf benim **bu** kardaşımdur
Allâh'ın fażlı dâ'im yoldaşımdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 465). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ten).

Yavug oldu **bu** teniñden çıha cânı
Yıñılup yatdı bî-hüş görüñ anı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 633). [bu,]

bu: Koku.

Kim on gün ilerüdeñ pîreheñiñ
Apardı pîre **büyun** bād anıñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 568). [büyun, -y, -un]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ev).

Bu evde cüz getürgen geldi nâ-gâh
Didi geldi maña hoş büy ân mäh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 579). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ahbâr).

Anı bir nehv içinde defn kıldı
Bi-hamdi'llâh tamâm oldu **bu** iğbâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 133). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (beyân).

Çü mâzî kıssa kıldı **bu** beyâna
Beşîr'e söyledi âh ide yana (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 613). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yakup ve Beşir).

Bular tã çıhdılar ez-cây-ı Ken'ân
Teveccüh eylediler Mısr'a yeksân (*Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 673*). [bular, -lar]

Kelâmı muhtaşar kıldum kemâhı
Bular tã kat' kıldı ba'zı râhı (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 676*). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret zamiri (leşker).

Buları sordı Ya'küb ne kişidür
Didiler Yûsuf'ın leşker kişidür (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 685*). [buları, -lar, -ı]

bu: "Bu" işaret zamiri (cariye).

Nebî sordı **buları** dah kimiñdür
Didiler kim kâmusı Yûsuf'ındur (*Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 697*). [buları, -lar, -ı]

bu: "Bu" işaret zamiri (bende).

Kimündür diyü sordı añları ol
Didiler kim **bulardur** Yûsuf'a kûl (*Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 704*). [bulardur, -lar,
-dur]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yakup ve çevresindekiler).

İrişdiler **bular** bâb-ı beliyê
Bakupdurlar kâmu nâh ü nakîye (*Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 705*). [bular, -lar]

Bular yol kesdi gitdi pâre pâre
Kim üç gün kaldı yol ki Mısr'a vara (*Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 723*). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ağaç).

Dahı var **bu** ağaçda çoğ budağlar
Sanasın her budağı üçe dağlar (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 19*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hulk).

Çü onda vardı da'vet itdi halkı
Uşaduñ bütleri koyuñ **bu** hulkı (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 38*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yakup ve 'İyş).

Nebî pîr oldı çün der-güzâriş
Bulara tahtını kıldı sıfâriş (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 74*). [bulara, -lar, -a]

Çü oldı hoş cüvân ikisi bünyâd
Bularuñla ata ana olur şâd (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 72*). [bularuñla, -lar, -uñ, -la]

bu: "Bu" işaret sıfatı (oyun).

Ki 'İyş va'de günü gitdi koyuna
Gel imdi kıl teferrüc **bu** oyuna (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 86*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı kavlı-ı 'İyş).

Dutup oğlı kolından söyledi hûb
Bu kavlı-ı 'İyşdur ammâ sözde Ya'küb (*Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 104*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nevâ).

Ki oldı Şem'un Leyâ'dan
Dahı Lâvî Yehûzâ **bu** nevâdan (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 194*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kişi).

Didiler **bu** kişini kılduñ üçe
Gider bunuñ çavı üçeden üçe (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 243*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (sefeh).

Didiler **bu** sefêhdür yâ dîvâne
Dönüp ol yirine gitdi revâne (*Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 271*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (şâh).

Didiler düşde oña ki peyamber
Nebîlerdür **bu** şâhlar bil ser-â-ser (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 24*). [bu,]

Didi ki böyle hüsne pây olur mâh
Veyâ hürşîd-i zîbâ yoħsa **bu** şâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 421*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (fıkr).

Bu fikre ğarķ oldu çün peyamber
Uyandı uyħudan Yûsuf-ı dil-ber (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 426*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hayâl).

Didi ki yâ ata sen mu maķâlî
Dime kılma daħı sen **bu** hayâlî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 429*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (gündüz).

Bu gündüz düşünûñ yoħı 'tibârı
Bu düşe kılmağil endîşe bârî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 500*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('ayıb).

Ohıyayım işitgil **bu** 'ayıbı
Be-cem' olmış bugün evlâd ħamı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 595*). [bu,]

Kılur kâdir[i] olmaz işe lâfı
Eger alur iseñ munı **bu** 'aybla (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 957*). [bu,]

Sataruz kızb ü lâf derd böyle
Didi Mâlik ki cümle **bu** 'ayubı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 959*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hişâl).

Çü oldur böyle şalur **bu** hişâlî
Danışçün bir yire derildi ħamı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 621*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nifâķ).

Ķamudan Ħaķķ ırak kıl **bu** nifâķı
Ķamusı kıldı ol buħl-i ħasedni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 633*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (derd-i hicrân).

Nebîler kılmaz oña laħz-ı tãķat
Ne bî-dermân imiş **bu** derd-i hicrân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 756*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (yan).

Ata karşına görûñ n'iderler
Birisi Yûsuf aldı **bu** yanına (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 53*). [bu,]

Ki kaldı Yûsuf zî'b arasında
Bu yanında birisi onı dürter (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 65*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (gülüş).

Ki düşdi göñli raħm eylemegine
Didi ki Yûsuf'a **bu** ne gülüşdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 189*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (şabî).

Ne bâliğ katl idüben kılmañuz pey
Eger siz katl idersiz **bu** şabîni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 237*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (fi'l).

Ķamumuz oluruz ol dem siyeh-rû
Dilerseñ ki **bu** fi'li gizleyevüz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 263*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (çâh).

Ki **bu** çâha salalı söylediler
Yıgılup geldiler Yûsuf katına (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 284*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kudret).

Bağın siz Hâlık'ın **bu** kudretine
Ger onun hikmetine fikr idesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 286). [bu,]

Ki vardı evi hûya nergis-i meygün
Gör imdi Hâlık'ın **bu** kudretini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 865). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('âbid).

Sebeb **bu** 'âbid oldu düşdi çâha
Veliken ba'zı râvî söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 360). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (bahâ).

Ki mişlüm yoğ zemîn ü âsumânda
Göreydüm halk-ı 'âlem **bu** bahâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 369). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (melâl).

Özi tek yâd idüben **bu** melâlin
Eger sen 'ârif iseñ ey habîbî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 380). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (esîr).

Yazuğdur kaçd kılman **bu** esîre
Çü gördünüz burada böyle yiri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 412). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (göñül).

Bu göñlüm istegine vâsıl oldu
Çü kıldı Yûsuf'a mâzî hikâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 472). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (fazl).

Ferah oldu onun zi-ğuşsa cânı
Çü kıldı Hâk oña **bu** fazl[ı] teslim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 505). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (sağış).

Kim işde eylediler **bu** sağış
Biri öldürdi oğlağ ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 544). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (mağal).

Bağup oğlanlarına güldi Ya'küb
Didiler **bu** mağalde yâ ata señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 621). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (miskîn).

Kim itdiler **bu** miskîniñ dayağın
Ki saldılar onun boynına zencîr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 670). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (kurt).

Getürdiler onı tîz süy-ı Ya'küb
Didiler **bu** yemişdür Yûsuf'ı bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 679). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (rahmet).

Dağı rahmet **bu** men şeyh-i kebîre
Nebî oğlın yidüñ olduñ günah-kâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 690). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('itâb).

Meger Allâh saña vire cezâyı
Çü kıldı pîr-i Ken'ân **bu** 'itâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 695). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (firâk ü hurkat).

Yanarım **bu** firâk ü hurkatiyle
Maña bes mi degül evlâd dūrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 746). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (yir).

Ki **bu** yirde ğarībim olgil āgāh
Zübābīñ pādšāhı oğluyum men (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 754). [bu,]

Ki **bu** yirde ğarīb ü hem ħākīrüz
Anıñ çün kıldı sultān bize meyli (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 200). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (il).

Nageh düşdüm **bu** ile mācerāya
Oğul yolında koydum cān ile ser (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 758). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hüb).

Qabul itdüm men aluram **bu** hūbı
Bağar Yūsuf bularuñ yüzlerine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 960). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Malik'in yandaşları).

Ki yitdi qabrīñ üste şöyle medhüş
Bular yoğladılar ol dem ğulāmı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1043). [bular, -lar]

Didiler 'İberī küñ kaçdı ola mı
Dağıldılar **bular** çoğ istediler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1045). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret zamiri (Mısır halkı).

Bularuñ hāceti tā ola maqbūl
Melik kıldı yine bang-ı revānı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1146). [bularuñ, -lar, -uñ]

bu: "Bu" işaret sıfatı (cāhil).

Bu cāhil mezhebin Mālik yitürdi
Münādiye didi bang it 'avāma (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1176). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (haber).

Ğamın hicrūñ belānıñ firkatını
Kamular zāhir oldı **bu** haberden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 827). [bu,]

Ğalāyık düşdi ol dem izdiğāma
Ki o pişmān oldı **bu** haberden (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1191). [bu,]

Ki salur şerm ol baya gedāya
İrişdi **bu** haber çün pādšāha (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1195). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (şüret).

Meni çoğ salmagil bu āh ü vaye
Bu şüretdür ki gördüm düşde omı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1211). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hiğāb).

Ki artuğ sorma dağı dimezem men
Züleyhâ çünki kıldı **bu** hiğābı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1459). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hāne).

Didi minnet **bu** hāne ni' metiñden
Ki boldum cümle kāhir himmetiñden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 223). [bu,]

Ki geldi durdı onda bir araya
Bu ev naqşına tā kıldı nazarnı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1533). [bu,]

Seniñçündür **bu** hāne yā ħabībī
Didi Yūsuf benim beytimi Allāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1538). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (şabī).

Didi **budur** benim çün onda şāhid
Getürdiler şabīni tā meyāna (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1610). [budur, -dur]

bu: "Bu" işaret sıfatı (nev').

Uyur katında ol Yūsuf-ı maḥbūb

Bu nev' ile tefekkür kıldı Ya'kūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 425*). [bu,]

Bu nev' ile yüküş söz söylediler

Didiler yâ ebâ bizüm kamumuz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 729*). [bu,]

Ki eyler 'İberî kûl kendüye yâr

Bu nev'e didiler gıybet kelâmın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1685*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (emir).

Disem gitgil yine tiz dön girüye

Didi Yūsuf **bu** emre men muṭi'im (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 49*). [bu,]

Bize ki böyle **bu** emri kılursañ

Ki biz sultân çatına varmamışuz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 94*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('avret).

Oturdılar turunc geldi oraya

Bu 'avretler turuncı aldılar tiz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 53*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (gülm).

Ki olmaz **bu** gülm illâ 'azîze

Münâdî tā nidâ itdi 'avāma (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1188*). [bu,]

Qabûl itse bize i'lâm kılsuñ

Alayım onuñ için **bu** gülmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1203*). [bu,]

Ki koymaz almağa ol **bu** gülmı

Züleyhâ çünkü geldi 'aqlı hūşa (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1220*). [bu,]

Maña destür virgil tā varam ben

Ki bir dem göreyim men **bu** gülmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1297*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('İberî kûl).

Velik 'aşkıyla oldum zâr ü rencî

Ki **bu** 'İberî kûluñ 'aşkında korkam (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1433*). [bu,]

Gice gündüz meyân-ı derd hırkam

Ki **bu** 'İberî kûluñ oldum eşri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1435*). [bu,]

Menim sırrı mı bildi çünkü âdem

Bu 'İberî kûl meni bed-nâm kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 101*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kûl).

Bu kûlî cem' ile maña satıñız

Bular didi bu kûluñ 'aybı vardır (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 950*). [bu,]

Ki sırrum der-meyân-ı 'âm kıldı

Gerekdür **bu** kûla zecr eylesesin (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 103*). [bu,]

Menim hayfımnı sen **bu** kûldan algil

İşitdi Yūsuf eydür yâ İlâhî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 106*). [bu,]

Bu kûl suçunu dağ gör ki ey yâr

Ne idi olgil ondan sen haberdâr (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 35*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (itmek).

Başımda havân dolu itmek koyarlar

Gelür kuşlar **bu** itmekden yiyerler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 64*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ta'bır).

Didi sâkî ki **bu** ta'bır nişanı

Nedür tā bilesüz yoğdur yalamı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 85*). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (tâlib).

Bu tâlibler didiler Yūsuf'a bil

N'idelüm bakludur ân der selâsil (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 123*). [bu,]

bu: "Bir" belgisiz sıfat (müddet).

Züleyhâ Yûsuf'ı çün bildi sultân
Bu müddetde Züleyhâ çekdi hecri (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 99). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (kelâm).

Ki Yûsuf eyler onda âh ü figânı
Revâ gördi kıyası **bu** kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 271). [bu,]

Yalandur yohsa girçek aıla andan
Nebiye didiler çün **bu** kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 659). [bu,]

Kalupdur habs içinde hâr u dil-zâr
İşid neden berü men **bu** kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 765). [bu,]

Kılur sultân[ı] bes ol dem haberdâr
Diyer sultâna sende **bu** kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1219). [bu,]

Didi ki var 'azîzde cümle varı
İşitdi **bu** kelâmı pîr Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 47). [bu,]

Çü oñdan didi dinlen **bu** kelâmı
Yine **bu** sözi söyler tās tamāmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 429). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (dem).

Vücūdumuz bizüm olmış durur pîr
Bu demde sen meni dutmağ nedür sır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 62). [bu,]

Didi ki yâ ebî hâdim irişdüm
İrişdüm hıdmete **bu** dem görüşdüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 118). [bu,]

Didi Yûsuf ki ata bu ğam ile
Bu demde nişedür çeşmiñ nem ile (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 449). [bu,]

Bu demde eylegil 'ayş u tarab sen
Nişe ğamgîn olursun muhtarib sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 450). [bu,]

Nişe ki bildi bey'inden ziyânı
Didi Yûsuf saña n'oldı **bu** demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1283). [bu,]

Ki böyle râygân Mısr'a gelüpsen
Bu demde kıymetiñi kıldı Hâlık (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1363). [bu,]

Bahâ olmaz saña **bu** demde varı
Çekile ol hâzâyin ilerüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1366). [bu,]

Ki **bu** demde mu'tî' olgil maña sen
Didi Yûsuf nedür emriñ bileyim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 42). [bu,]

Ki andan men saña munķa olayım
Züleyhâ didi cānım bil **bu** demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 45). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (iş).

Bu işden eylerim Ya'kûba hîle
Ola tā ki du'ā anuñla böyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 129). [bu,]

Çü kardaşlar **bu** işi böyle gördi
Hased kıldı oña büzürg ü hırdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 305). [bu,]

Bu iş oldı sebep ol firkatine
Bu işden düşdi öyle hırkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 353). [bu,]

Bu iş oldı sebep ol firkatine
Bu işden düşdi öyle hırkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 354). [bu,]

Olara dime zinhâr sen **bu** işi
Mebādâ oñlara düşüñ diyesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 535). [bu,]

Bize sevgü ile diye sözünü
Kamu **bu** işe kıldı ittifâkı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 632). [bu,]

Dimek yalan degüldür maña lâyıķ
Be-ġāyet **bu** iş ile kıldı fikri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 686). [bu,]

Çünân ki gördi öyle yürümişdi
Bu işden Yûsuf'a korhardı cânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 720). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri.

Görüp Ya'kûb şâd oldu tamâmı
Bu idi dir temennâm şubh u şâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 186). [bu,]

Didi yâ Rab **bu** ne hüsn ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 418). [bu,]

Diysersiz anıñ şâdık tamâmı
Nişânı şâdıkñ **bu** mıdur ey yâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 243). [bu,]

Hudâ'nın emri yoğdur diyem anı
Velîken **bu** durur anıñ nişânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 302). [bu,]

Temennâm hâzretiñde **bu** durur bil
Didi Yûsuf ki 'afv itmişem anı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 89). [bu,]

Ki ba'zından rivâyet **bu** durur bil
Peş aından geldi aña emr-i Allâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 113). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (mağâl).

Kamu uhvet işitdi **bu** mağâli
Bağuban birbirine çekdi melâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 406). [bu,]

Dil-i gamgîne cebr itsem gerekdür
Çü oğlanlar işitdi **bu** mağâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 647). [bu,]

Niçe meñ kılmışam onda hâzerni
Olar taḥḳîk iderler **bu** mağâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 29). [bu,]

Bulur ez-cennet içre hân olupdur
Didiler cümlesi çün **bu** mağâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 259). [bu,]

İşidüp **bu** mağâli çünki gulâmân
Ki kıldılar nigeḥ emr itdi sulṭân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 41). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ara).

Velîken hâlümüzdeñ olgil âgâh
Çü gördük **bu** arada ol cemâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 465). [bu,]

Peyamberler gelür ger bir araya
Yügürüp señ daḥı gelgil **bu** araya (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 510). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hâl).

Özinden gitdi maḡlûb oldu bî-hüş
Nebîni gördiler **bu** hâli evlâd (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 579). [bu,]

Ciger hûnından itgil kendiñe aş
Ki ḍarruñ işidür **bu** hâli zinhâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1217). [bu,]

Taşarruf eyledüm gördüñ **bu** hâlim
Menim rencimi sen zâyî' itme (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1550). [bu,]

Didi ki kılma Yûsuf bu günâhı
Bu demde olma Yûsuf Haḳḳ'a 'âşî (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1569). [bu,]

Çü munda zâhir oldu **bu** hıyânet
'Azîz çün böyle gördi **bu** hâvâli (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1589). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (hasret).

Melâ'ik gördiler tâ ki buları
Ki kıldılar **bu** hasret işe zârı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 750). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yakup ve Hz. Yusuf).

Semâ ehl[i] **bulara** oldu nâzır
Teferrüc itmek için kamu hâzır (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 747). [bulara, -lar, -a]

Bulara Mısr'ıñ ehli oldı nālān
Ki niçe Һasret imiř ol iki cān (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 7, Mısra 751). [bulara, -lar, -a]

Melā 'ik gördiler tā ki **buları**
Ki kıldılar bu Һasret işe zārı (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 7, Mısra 749). [buları, -lar, -ı]

Yürüdiler büzürg ü ħürd u kehli
Bular böyle gelürler hoş feraĥnāk (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 8, Mısra 13). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret sıfatı (Hz. Yusuf).

Ser-ā-ser nükte durur uşbu esrār
Bu Yūsuf kışşasın señ zıkr kılğıl (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 8, Mısra 135). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (süd).

Didi ki var benimle süd aqçe
Bu süd aqçeye bunlar rāzı oldı (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 2, Mısra 973). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (cihān).

Ki kılduñ hecr ile çün kāh fırqat
Hemīşe oğrı kimi **bu** cihānda (*Yūsuf u Züleyhā,*
Gazel 1, Mısra 15). [bu,]

Muñā nisbet kim ola **bu** cihānda
Ola mı mişl 'arż u āsumānda (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 1, Mısra 422). [bu,]

Anadañ **bu** cihāna gelmeyeydüm
Ki maĥzūn olmayaydı pīr Ya'ķūb (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 572). [bu,]

Men olmasam ne olaydı **bu** cihānda
Bu nev' ile be-ġāyet aġladı ol (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 6, Mısra 576). [bu,]

Muradı ĥāşıl oldı **bu** cihānda
Kim irdi Һasretine **bu** zamānda (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 7, Mısra 759). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (ġam).

Bugün çün maĥrem-i esrāre irdiñ
Bu ġamdañ şād bol ġam-ĥāre irdiñ (*Yūsuf u*
Züleyhā, Gazel 7, Mısra 5). [bu,]

Didi Yūsuf ki ata **bu** ġam ile
Bu demde nişedür çeşmiñ nem ile (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 448). [bu,]

Daĥı az vaķt **bu** ġamda durursañ
Yavuķ oldı zamān anı görürseñ (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 7, Mısra 303). [bu,]

Didi ay vay benim çün **bu** ġam ile
Ki gitdi nūr-ı çeşm **bu** nem ile (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 7, Mısra 307). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (sırdār).

Ne ġamdur çünki **bu** sırdāre irdiñ
Yaĥılmıřdı göñül hicrān elinde (*Yūsuf u Züleyhā,*
Gazel 7, Mısra 11). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yakup'un oğulları).

Bularuñla didi merdī savaşam
Meni miskīn görüp sanma ki bořam (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 267). [bularuñla, -lar,
-uñ, -la]

Ne kılsun çünki gitdi şehriyārı
Bular çün gitdiler ata gözinden (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 2, Mısra 101). [bular, -lar]

Bu nev' ile kim onlar oldılar şād
Yaraķ idüp **bular** kıldı sefernı (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 6, Mısra 113). [bular, -lar]

Ki Mısr'a irdiler kılup ġüzerni
Bular dervāzeye tā ki iriřdi (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 6, Mısra 115). [bular, -lar]

Ta' accüb kıldı anda kaldı ĥayrān
Bular tā sākīn oldı süzd[i] ĥācib (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 119). [bular, -lar]

Tevekkül eyledi Perverdigār'a
Yaraķ idüp **bular** kıldı sefernı (*Yūsuf u Züleyhā,*
Mesnevi 6, Mısra 349). [bular, -lar]

bu: "Bu" işaret zamiri (sivār).

Ele aldı **bularuñ** cümle varı

Kamu sendeñ **bularuñ** kaçubanı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 423). [bularuñ, -lar, -uñ]

bu: "Bu" işaret sıfatı (iş).

Bu düşden nişe böyle gamgîn olduñ

Bu işde nişe böyle nemgîn olduñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 453). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (firāk).

Bir oddur **bu** firāk odını bilgil

Firāk odın bilür firakat çekenler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 794). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı ('azîz).

Didi lâıyık degül **bu** her gedäya

Tama ' kılman didi siz **bu** 'azîze (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1187). [bu,]

bu: "Bu" işaret sıfatı (firāk).

Elinden **bu** firākın âh zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 791). [bu,]

bucağ: Bucak, köşe, yer.

Yapun bir ev benim çün çâr küşe

Zücâcî olsun onuñ bir **bucağı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1501). [bucağı, -ı]

Bucağın lü 'lü olsun biri dağı

'Akîk olsun onuñ bir küşesi hem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1502). [bucağın, -ın]

budağ: Dal.

Dağı var bu ağaçda çoğ budağlar

Sanasın her **budağı** üçe dağlar (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 20). [budağı, -ı]

Kamusından benim ki oldu 'âlî

Budağlanup yayidi şâh ü bâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 399). [budağlanup, -lan, -up]

Onuñ oğlanlarıdur ol **budağı**

Menim cânıma señ çekdüñ bu dağı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 209). [budağı, -ı]

budur: Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret. Budur, böyledir.

Henüz gözümdesin **budur** figânım

Bu nev' ile yüküş ağladı Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 8). [budur,]

bugün: Bugün, bu dünyada, bu devirde, bu zamanda.

Hâka minnet **bugün** humâre irdiñ

Eger Ya'kûb idiñ beytül-hazende (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 13). [bugün,]

Bugün çün mahrem-i esrâre irdiñ

Bu gamdañ şâd bol gam-hâre irdiñ (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 17). [bugün,]

Bugün çün var eliñde hayr itgil

Ki dañla oñun ile seyr itgil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 370). [bugün,]

Ki nâ-hağ olmañuz siz böyle hün-rîz

Bugün Yûsuf bizüm yoldaşımızdur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 219). [bugün,]

bugün: İçinde bulunulan gün, zaman.

Revâ mıdur kılavuz böyle 'işyân

Bugün Yûsuf'ı siz katl eyleyevüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 225). [bugün,]

Baturdı tâc ü atlâs ü harîre

Didi **bugün** katımdasıñ hemîn señ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 79). [bugün,]

Hemânâ küllî işimde emînseñ

Ne dilerseñ **bugün** menden dilek kıl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 81). [bugün,]

Ki bir kez sen bizi yād itmemişsiñ

Bugün señ hālümüze olgil āgāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 79*). [bugün,]

Gelüp oñlar ol araya düşeli

Didi şāha **bugün** üç gün oldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 139*). [bugün,]

İşid imdi Züleyhâ zār ü ğamnāk

Didiler ki **bugün** Ya'kūb geldi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 17*). [bugün,]

Ki Mısr ehli kāmı şād boldı

Bugün Yūsuf çıhpırdır dıışharuya (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 19*). [bugün,]

bühl: Hasislik, cimrilik.

Bulara saldı çoğ buhl-ı 'azîmi

Koy elden **buhl**ı yār itme hasūdı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 638*). [buhl, -i]

Bağlîñ **buhl**[ı] hiç çılmaz cesedden

Ata katına geldi cümle bile (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 701*). [buhl[i], -[ı]]

buhl u hased: Cimrilik ve kıskançlık.

Nedür te 'vıl bildiler be-yek-bār

Dağı doldılar ol buhl u hasedden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 699*). [buhl u hased, -den]

buhl-ı 'azîm: Şiddetli kıskançlık.

(*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 636*). [buhl-ı 'azîm,]

buhl-ı 'azîm sal-: Şiddetli kıskançlık duygusu uyandırmak.

Bulara saldı çoğ buhl-ı 'azîmi

Koy elden buhlı yār itme hasūdı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 637*). [buhl-ı 'azîm sal-, -i-i, -dı]

buhl-i hased kıl-: Hasetçe kıskançlık etmek.

Kamudan Haqq ırak kıl bu nifākı

Kamı kıldı ol buhl-i hasedni (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 634*). [buhl-i hased kıl-, -e-ni-, -dı]

bühtân eyle-: Birisine yalandan bir şey isnat etmek, iftira atmak.

Ki hiç et yimeyeli olgil āgāh

Veliken bize **bühtân eylediler** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 717*). [bühtân eyle-, -di, -ler]

bühtân id-: İftira atmak, günahına girmek, günahını almak, suç atmak.

Bular **bühtân iderler** men ğarîbe

Halîlu'llāh haqqıçün hürmetiyçün (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 710*). [bühtân id-, -er, -ler]

bühtân kıl-: İftira atmak.

Ne yalan belki kıldı oña bühtân

Didi ki pādīşāha 'abd-ı 'İberî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1584*). [bühtân kıl-, -dı]

Girüdeyse Züleyhâ kıldı bühtân

Şabî böyle edā kıldı şehādet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1618*). [bühtân kıl-, -dı]

Didiler yazmamışuz bu kitābı

Bize bühtân kılma señ haṭāyı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 388*). [bühtân kıl-, -ma]

bühtân ü zür kıl-: İftira ve yalan atmak.

Bular dağı kılur bühtân ü zürı

Taḥayyür kaldı Ya'kūb zî'be ol dem (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 748*). [bühtân ü zür kıl-, -ı-ı, -ur]

bük-: Katlamak.

Çü böyle didi Yūsuf **bükdi** anı

Olaruñ eline virdi revānî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 493*). [bükdi, -dı]

bul-: Ermek, elde etmek, ulaşmak.

Ki bir dem **bulmadılar** rāḥatı hiç
Koyun çün bunların işi yaraḳdur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 601*). [*bulmadılar, -ma, -dı, -lar*]

Bula senden muḥabbet sen daḫ ondan
Ne dürlü ziyneti ki dāye söyler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1442*). [*bula, -a*]

Dağıldılar bular tā **bulalar** yir
Salalar Yūsuf'ı kıyu dibine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 278*). [*bulalar, -a, -lar*]

Allāhın'dan **buldı** böyle cāhı
Kabûl oldu onuñ çünki du 'āsı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1096*). [*buldı, -dı*]

Ki **buldum** jerf içinde bes necâtı
Didi Mâlik oña ki ey ḡulām sen (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 926*). [*buldum, -du, -m*]

Niçe **bulduñ** necâtı söyle ez-pîr
Didi Yūsuf ki Ḥaḳḳ'a şādıḳ oldum (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 922*). [*bulduñ, -du, -ñ*]

Özine eyledi ol demde zikri
Ki bir ḥaşmıñ sözine da'vî **bulmaḡ** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1593*). [*bulmaḡ, -maḡ*]

Ki hiç birinden ümmîd **bulmaz** idi
Kamusınıñ elinden şalınurdu (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 174*). [*bulmaz, -maz*]

bünyād: Temel, yapı.

Dibi ḡiñ idi onuñ aḡız[ı] dar
Anıñ **bünyādı** 'ulvî bārik idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 297*). [*bünyādı, -ı*]

bünyād eyle-: Binâ etmek, inşâ etmek, kurmak.

'Azîze vardı onda kıldı zikri
Didi ki onı bünyād eylerim men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1489*). [*bünyād eyle-, -r, -im*]

bünyād eyle-: (Meclisi) Kurmak, toplamak.

Ki ferdāne olası kim bilür kār
Yine meclisi bünyād eylerim men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 941*). [*bünyād eyle-, -r, -im*]

Gel imdi ey 'azîzim şevḳ ile sen
Yine meclisi bünyād eylerim men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 166*). [*bünyād eyle-, -r, -im*]

bünyād eyle-: Okumak, anlatmak.

Şalāvat vir señ ol kân-ı şafāya
Pes añañ kışsa bünyād eyleyim men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 433*). [*bünyād eyle-, -y, -im*]

bünyād id-: Yapmak, kurmak.

Egerçi Yūsuf onda ād kıldı
Didi ki ideyim bir ḥāne bünyād (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1483*). [*bünyād id-, -e, -y, -im*]

bünyād id-: Anmak, zikretmek.

Ta 'ālā şānehu bünyād idinîz
Bes ondan Muştafâ'ya siz revānî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1234*). [*bünyād id-, -inîz*]

bünyād kıl-: Bina etmek, kurmak.

İcāzet birle māl ü genc virdi
Züleyhâ geldi ḥāne kıldı bünyād (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1493*). [*bünyād kıl-, -dı*]

Yıḡıldı bir yire kiçi ulûsı
Çü Yūsuf kılmışdı onda bünyād (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 437*). [*bünyād kıl-, -mış, -dı*]

Mısır yanında kıldı şehri bünyād
Ki vardı Yūsuf aña āḫir ol dem (*Yūsuf u*

Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 123). [bün-yâd kıl-, -dı]

Ki mescid atası çün kıldı bün-yâd
Kim ol mescidde Ya'kûb eglenürdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 107). [bün-yâd kıl-, -dı]

bün-yâd kıl-: Düşünmek, planlamak.

Vucûdî 'aşk elinde kaldı der-nâr
Özinden bir işi bün-yâd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1481). [bün-yâd kıl-, -dı]

bün-yâd kıl-: Hazırlanmak.

Çü Ya'kûb giydi hil'at dağı evlâd
Ki Mısr'a gelmek için kıldı bün-yâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 672). [bün-yâd kıl-, -dı]

bün-yâd kıl-: Bir araya getirmek, toplamak.

Garîb kıssa men endâze kıldum
Ki kıldum yine bir meclisi bün-yâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 843). [bün-yâd kıl-, -du, -m]

bün-yâd kıl-: Yapmak II İnşa etmek.

Cihânda kimse dâ'im olmadı şâd
Ki itdi fânî her kim kıldı bün-yâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 486). [bün-yâd kıl-, -dı]

bün-yâd kıl-: (Merhamet) Etmek.

Ki cehd idüp kılıç mazlûm için ur
Yehûzâ çün terahhûm kıldı bün-yâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 255). [bün-yâd kıl-, -dı]

bün-yâd ol-: Dünyaya gelmek, var olmak.

Belî dir İbn-i Yâmîn oldı bün-yâd
Didi Yûsuf nedür evlâdın adı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 582). [bün-yâd ol-, -dı]

bün-yâd ol-: Büyümek, yetişmek.

Çü oldı hoş cüvân ikisi bün-yâd
Bularuñla ata ana olur şâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 71). [bün-yâd ol-, -dı]

bün-yâd-ı berg: Kişinin fiziksel uzvu ve kişisel özelliğinin yapısı, vücut yapısı.

Kim ölmişdi 'ömriñ bün-yâd-ı bergi
Ki 'ömri gitmiş idi karımışdı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 664). [bün-yâd-ı berg, -i]

bura: Bu yer, burası.

Yazuğdur kaşd kılman bu esîre
Çü gördüñüz **burada** böyle yiri (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 413). [burada, -da]

Koyuñuz **burada** munı diri
Çıhara kim ki görse munı mundan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 414). [burada, -da]

Yakîndur bu sözüm bilgil yakîñ sen
Men oğlum görmege geldim **buraya** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 757). [buraya, -y, -a]

bura: "Bura" işaret zamiri (Dünya).

Fakîre rahm kılğil señ **burada**
Ki ferdâ irişesin sen murada (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 374). [burada, -da]

Menim dağı muradum vir **burada**
Ki senden dilerim yâ hayyu Cebbâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 326). [burada, -da]

bürhân-ı ilâhî: Allah'ın hükmü, emri.

Tamâmet kıldı Yûsuf oña meyli
Nagehân geldi **bürhân-ı ilâhî** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1567). [bürhân-ı ilâhî,]

bürü-: Üşüşmek, toplanmak, sarmak.

Varuban Mâlik'in başın **bürüdi**

Kamu kıldı nidâ ol dem tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1156). [bürüdi, -di]

büryân: Yanmış.

Teni **büryân** kaldı gönli ğamlu

Çü oldı Yûsuf'ıñ vaşlından ayru (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 816). [büryân,]

bürvân id-: Yakmak; acı vermek.

Hemânâ cânını bürvân iden 'aşk

Ne kim 'aşk eyler anı hoş eyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 178). [bürvân id-, -en]

bürvân ol-: Yanmak; acı çekmek.

Ciger bürvân olupdur hasretiñden

Gözüm giryân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 1). [bürvân ol-, -up, -dur
]

bürvân ü ğamgîn: (Ciğeri) yanan ve dert çeken.

Ciger **bürvân ü ğamgîn** dide giryân

Dilerdi ki böyle salarlar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 400). [bürvân ü ğamgîn,]

büşür-: Pişirmek.

Buyurdı öldürüñüz bize kızu

Ki onı **büşürüben** yiye özi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 326). [büşürüben, -üben]

büt: Put.

Çü onda vardı da'vet itdi halkı

Uşaduñ **bütleri** koyuñ bu hulkı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 38). [bütleri, -ler, -i]

Koyuñuz **bütleri** giriñ imâna

Muvaḥḥid oluban giriñ cihâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 39). [bütleri, -ler, -i]

büte: Bir duygunun bulunduğu yer; kalp anlamında kullanılmıştır.

Menim ğam **bütesi** señ dime zinde

Tenim bî-cân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 11). [bütesi, -si]

bütün: Parçalanmamış.

Ki hiç neste ile dir tülmemişdür

Çü Yûsuf gönlegin gördi **bütün** hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 619). [bütün,]

Bütün gördüm onı dil-şâd kıldum

Yiseydi gürg onı yare yare (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 632). [bütün,]

büy-: Büyümek.

Didi Ya'kûb benim çün çoñ kayığı

Büyübeñ umañız siz cân-ı şayru (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 318). [büyübeñ, -übeñ
]

büy al-: Koku almak, koku algılamak.

Ki güldüñ ağladıñ bu sırrı söyle

Didi Yûsuf büyüñ sizdeñ aldum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 293). [büy al-, -du, -
m-ı, -n, -ı, -du, -m]

büy gel-: Koku almak.

Bu evde cüz getürgen geldi nâ-gâh

Didi geldi maña hoş büy ân mäh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 580). [büy gel-, -di]

büy gid-: Koku yayılmak.

Aña çün büy Yûsuf dañ giderdi

Ki evlâdı anı tekzîb iderdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 583). [büy gid-, -er, -di]

büy u nişân gel-: Koku ve iz, işaret gelmek.

Didi ki dutmanız zan ü gümâni
Ki geldi Yûsuf'ın büy u nişânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 574). [*büy u nişân gel-, -ı-ı, -di*
]

büy-ı dilber: Sevgi duyulan kimsesinin kokusu II Hz.
Yûsuf'un kokusu.

Ki seînden maîna geldi **büy-ı dilber**
Onuîla dapdı rûhım şimdi perver (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 277). [*büy-ı dilber,]*

büy-ı şeytân: Şeytanın kokusu.

Böyle şâd olubanı hoş güldüm
Pes oîndan **büy-ı Şeytân** geldi nâgâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 295). [*büy-ı şeytân,]*

büy-ı yûsuf al-: Yûsuf'un kokusunu almak.

Ki andaî büy-ı Yûsuf aldı mefhûm
Ferah oldu anıîla cân mağmûm (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 577). [*büy-ı yûsuf al-, -dı]*

büy-ı yûsuf gel-: Yûsuf'un kokusu gelmek.

Oturmuş Ya'kûb ol beytû'l-hazende
Ki geldi büy-ı Yûsuf tîz aîda (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 570). [*büy-ı yûsuf gel-, -di]*

buyruğ ol-: Emir vermek.

Uşâğı olmadı seksen olınca
Ne işdür ola buyruğ olmayınca (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 48). [*buyruğ ol-, -ma, -y, -ınca*
]

büyü-: Daha büyük duruma gelmek, irileşmek, genişlemek,
bollaşmak.

Anıî hükmine teslim varı oldu
Büyüdü ki 'imâret eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 107). [*büyüdü, -dü]*

buyur-: Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek,
emretmek.

Velî senden icâzet dilerim men
Buyurdı böyle Allâh giderim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 228). [*buyurdı, -dı]*

Çü andan böyle bu temkîn boldı
Buyurdı şeh bu işe hâkim oldu (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 89). [*buyurdı, -dı]*

Kimini eyledi beyt-i ziyâfet
Buyurdı böyle Yûsuf ol vezîre (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 113). [*buyurdı, -dı]*

Pes ondaî aldılar ele çuvalı
Buyurdı Yûsuf anda hûb keyli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 261). [*buyurdı, -dı]*

Oîa çün müjdegânî söylediler
Buyurdı bir ulû toy eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 274). [*buyurdı, -dı]*

büzürg ü hurd: Büyük ve küçük.

Çü kardaşlar bu işi böyle gördi
Hased kıldı oîa büzürg ü hurdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 306). [*büzürg ü hurd, -ı]*

büzürg ü hürd u kehl: Yüce, genç ve yaşlı.

Yürüdiler büzürg ü hürd u kehlî
Bular böyle gelürler hoş ferahnâk (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 12). [*büzürg ü hürd u*
kehl, -i]

C HARFİ

cā 'iz: Yapılmasında sakınca olmayan, uygun.

Degül **cā 'iz** onuñla hükm kılmağ
Züleyhâ'ya didi var mı güvâhîñ (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1594). [cā 'iz,]

cabbâr: Allah.

Saña oldı mu'ayyen yâr **Cabbâr**
Meni bilgil yakîn ki men Cibrîl'em (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 454). [cabbâr,]

cādû: Büyücü, cadı.

Saña çoğ hîle birle mekr ideler
Ki şeytân kıla **cādû** ol zamânı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 540). [cādû,]

câh-ı zindân: Zindan kuyusu II Hapishane.

Çü Yûsuf kaldı ân-der **câh-ı zindân**
Züleyhâ kaldı tenhâ zâr ü nâlân (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 5). [câh-ı zindân,]

câhil: Akılsız, şuursuz, kendini bilmeyen, gafllet içinde olan.

Bu **câhil** mezhebin Mâlik yitürdi
Münâdiye didi bang it 'avâma (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1176). [câhil,]

câhil: Bilmeyen, habersiz (kimse).

Ki meñden seni şeytân kıldı zâhil
Anıñçün sen dağ olduñ böyle **câhil** (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 388). [câhil,]

cā 'iz gör-: Uygun görmek.

Bulavuz biz onuñ katında temkîn
Kamusu **gördiler cā 'iz** bu işi (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 543). [cā 'iz gör-, -di, -ler]

'Azîz **cā 'iz görüp** itdi irâdet

Nazar kıldı 'azîz bes ilerüden (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1620). [cā 'iz gör-, -üp]

cām: İçki bardağı, kadeh, piyale.

Ki gördüm dağı üç hüşe engür
Onı bir **cāma** sıhdum eyledüm pür (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 56). [cāma, -a]

cām ü kedû: Kadeh ve Şarap kabı olarak kullanılan içi
oyulmuş kuru kabak.

Gerekmez sâkîniñ cām ü kedûsı (Yûsufu Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 14). [cām ü kedû, -sı]

cāme: Elbise, çamaşır, giyecek şey.

Eline girdi çün Yûsuf-ı mañbûb
Oña giydürd[i] **cāme** dürlü dürlü (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1401). [cāme,]

Kemer kıldı oña yâkût ü lü 'lû
Ki her gün giydürür bir dürlü **cāme** (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1403). [cāme,]

Ki düzdi Yûsuf' uñ müyına lü 'lû
Dağı giydürdi oña dürlü **cāme** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 33). [cāme,]

cām-ı meygün: Kırmızı renkli kadeh II Şarap.

Yüridür sâkî işler **cām-ı meygün**
Velî toy oldı ehl-i Mısr'a ol gün (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 439). [cām-ı meygün,
]

cāmi' ol-: Derlemek, toplamak.

Öziñe bu sözüme sâmi' olgil
Fezâ 'il eyle rehsiz cāmi' olgil (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 312). [cāmi' ol-, -gil]

cān: Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı; gönül,
yürek.

Dirîğa gitdi **cânım** ayrılığdan
Kurudı regde kânım ayrılığdan (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 3, Mısra 1). [*cânım, -ım*]

Yırağa İbn-i Yâmîn didi Ya 'kûb
Biri Yûsuf durur **cân** içre mahbûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 276). [*cân,]*

Düşerdi **cân** onuñ hurkâtine
Elinden firkatîñ yaşın tökenler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 787). [*cân,]*

Çeker ondan ne eyler **câna** dağı
Didi evlâdına Ya 'kûb peyamber (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 759). [*câna, -a*]

Nebî çünki işiddi düşi andan
Gözinden tökdi yaşı yandı **cândan** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 445). [*cândan, -dan*]

Ki men' eyler fâş eyler gizlûsini
Nebî olan kılur mı keyde **cânı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 572). [*cânı, -ı*]

Çünân ki gördi öyle yürimişdi
Bu işden Yûsuf'a korğardı **cânı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 720). [*cânı, -ı*]

Didi İshâk birgün İyş-ı ferzend
Menim **cânımda** sensin yâr-ı dil-bend (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 80). [*cânımda, -ım, -*
da]

Didi İshâk benim **cânımdaki** sen
Degül miydüñ bugün yanımdaki sen (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 115). [*cânımdaki, -ım,*
-da, -ki]

Ki salgil şevk odından **cânıña** süz
Ne olmışdur gör ağı ey hasîbi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 593). [*cânıña, -ın, -a*]

Kılurdu derd ile **cânına** zecri
Kılurdu süz-ı fikri firkatine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 785). [*cânına, -ı, -n, -a*]

Anıñ kim 'aşk[ı] yoğdur oldıgil şey
Anıñ ki 'aşk[ı] yoğdur **cân[ı]** yoğdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 3). [*cân[ı], -[ı]*]

Ki andañ bûy-ı Yûsuf aldı mefhûm
Ferağ oldı anıñla **cân** mağmûm (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 578). [*cân,]*

Ğazabdan çünki ol sâkîn oturdu
Ne kîn kim var idi **cânda** itürdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 196). [*cânda, -da*]

Allâh'ı **cânda** señ yâd eyledükçe
Ta 'âlâ digil ismin söyledükçe (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 499). [*cânda, -da*]

Ki oğlından anı Hâlık ayurur
Seniñ tek ol dağı **cândan** kayurur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 538). [*cândan, -dan*]

Pes aından hâlîka kıldı tazarru'
Çü **cânı** hecr ile boldı teveccu' (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 528). [*cânı, -ı*]

Çü didi İbn-i Yâmîn derd-i firkat
Ki coşdı Yûsuf'ıñ **cânına** hurkat (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 2). [*cânına, -ı, -n, -a*]

Kim 'aşkı kılmaz idi **cânda** teskîn
Çü va 'de irdi âhîr oldı hicrân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 45). [*cânda, -da*]

cân: "Arkadaş, dost, okuyucu, dinleyici " anlamlarında
seslenme sözü.

Ki birgün ehliniñ yanında o hân
Oturmuş idi halvet diñle ey **cân** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 56). [*cân,]*

Ki ol kıızı ki oña virdi Lâyân
Adı Leyâ idi ol kıızıñ ey **cân** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 192). [*cân,]*

Esirdi hûsnine ins ü melek **cân**
Yüzinden utanurdu hûr u ğılmân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 215). [*cân,]*

Eger cânıñda ey **cân** zevk[i] vardur
Eger gönlinde 'aşkıñ şevki vardur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 315). [*cân,]*

Gel ey **cân** 'ârif iseñ sözi diñle
Nedür her sözde nûkte anı aña (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 355). [*cân,]*

Biri nâ 'ib biri ḥabbāzuñ ey **cān**

Biri ferrāşuñ idi kıldı ğıybet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1670*). [*cān,]*

Bu ḥāle çünki vākıf oldu sultān

Bu işden ikisini daḥı ey **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 48*). [*cān,]*

Ki onda Yūsuf'a ol demde ey **cān**

'Ayān oldu düşüñ ta 'biri yeksān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 71*). [*cān,]*

Bularuñla var idi bir kes ey **cān**

Şemerdīd ad idi ez-ehl-i Ken 'ān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 167*). [*cān,]*

Revān 'Arābī önden gitdi ey **cān**

Gice gündüz yürirdi tā be-Ken 'ān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 241*). [*cān,]*

Ki kılam māzī kışşa şimdi izhār

Çü böyle emr kıldı gitdi ey **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 505*). [*cān,]*

'Emūsı katına ol demde ey **cān**

Anı oğlan getürdi bir araya (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 552*). [*cān,]*

Pes andan ister iseñ kışşa ey **cān**

Oḥuyayım niçündür anı yeksān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 177*). [*cān,]*

Anıñ oğlını satdı pīr-i Ken 'ān

Ki ancağ Yūsuf emsün didi ey **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 520*). [*cān,]*

Allāh'ın kudretiyle gör ki ey **cān**

Ki oldu mülk-i Mışr Yūsuf'a fermān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 545*). [*cān,]*

cān: "Arkadaş, dost, oğul " anlamlarında seslenme sözü.

Vücūdum şeh̄r ey **cān** fırkatine

Ḳamu vīrān olupdur ḥasretiñden (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 3*). [*cān,]*

Didi ki anası Ya 'kūba ey **cān**

Çü 'İyş aldı elindeñ māl yeksān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 143*). [*cān,]*

Yūri dayuñ katına vargil ey **cān**

Adı Lāyān durur der-şehr-i Ḥavvān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 147*). [*cān,]*

İşitdi munı Ya 'kūb kaldı ḥayrān

Didi her düşe ta 'bīr ola ey **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 405*). [*cān,]*

Dime sırıuñ esīr olmagil ey **cān**

Didi Ya 'kūb naşīḥatdan nişānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 563*). [*cān,]*

Velī eyler nebī āh ü fiğānı

Şabāḥ oldu çağırdı Yūsuf'ı **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 35*). [*cān,]*

Ki düşdi kār-ı müşkil[e] yoh çäre

Didiler Yūsuf'a ol dem ki ey **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1021*). [*cān,]*

Mey ile itmegine didi ey **cān**

Aġu katup viriñ sultāna pinhān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 39*). [*cān,]*

Didi kim çıhmazam ez-çāḥ ü zindān

Eger munda ḳala bir kimse ey **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 18*). [*cān,]*

cān: Kişi, insan.

Be-ğāyet **cān** oña oldu tālīb

Züleyhā'ya onı gönderdi görsüñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1200*). [*cān,]*

Bulara Mışr'ıñ ehli oldu nālān

Ki niçe ḥasret imiş ol iki **cān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 752*). [*cān,]*

cān aġ(ı)z: Çok korkmak anlamına gelmektedir.

Şabīdür Yūsuf'ıñ aġzında **cānı**

Tapanca urdılar ol gül yüzine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 108*). [*cān aġ(ı)z, -ı, -i, -n, -da]*

cān cıḥ-: Ölmek.

Yavug oldu bu teniñden çıḥa cānı

Yıḥılup yatdı bī-hūş görüñ anı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 633*). [*cān cıḥ-, -ı, -i, -a]*

cān eri-: Sıkıntı çekmek, üzölmek.

Yüregi oynadı 'aklı yürüdi
Vücüdü titredi cānı eridi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 734). [cān eri-, -ı, -di]

cān ğulağ diñle-: Çok büyük bir dikkat ile dinlemek.

Yaķın çün Yūsuf' uñ gördi cemālin
Ki diñler cān ğulağıyla maķālin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 384). [cān ğulağ diñle-, -ı, -y, -
la, -r]

cān ile dil-: Can u gönöl, can ve gönöl.

(Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 3). [cān ile dil-,]

cān ile dil: Can ve gönöl II İçtenlikle, samimiyetle,
dikkatle.

Oğuram cān ile dilden işitgil
Kulağ dut zevk ilen andan işitgil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 3). [cān ile dil, -den]

cān ile ser: Can ve Baş.

Nageh düşdüm bu ile mācerāya
Oğul yolında koydum cān ile ser (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 759). [cān ile ser,]

cān ile ten: Can ve beden II Samimi bir şekilde.

Gelüben bir arayı kıldı mesken
Vatan kıldı orayı cān ile ten (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 234). [cān ile ten,]

cān ile ten: Ruh ile beden.

Saňa kıldım fedā men cān ile ten
Seniñçün kılmışım munca nihādı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1546). [cān ile ten,]

cān iste-: Çok arzu etmek, içtenlikle istemek.

Nebū' llāh ne kim ki dege Haķdan

Dilerdi Ya 'ķūba isterdi cāndan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 108). [cān iste-, -dan, -di]

cān kaşd it-: Birini öldürmeye hazırlanmak.

Ki Yūsuf cānına kaşd itdi vardı
Kaķūl idüp bu sözi kıldılar boş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 664). [cān kaşd it-, -ın, -a, -di]

cān teslim it-: Ruhunu teslim etmek, can vermek, canını
feda etmek, ölmek.

ķamu 'ālem baķar ol māh rüya
Varup Ken' ān'a teslim itdi cānı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 121). [cān teslim it-, -
ı-ı, -di]

cān ü cis(i)m: Gönöl ve beden.

Ne dāhikdür ki āķir ağlamaz ol
Ki ğamdan cān ü cismin dağlamaz ol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 462). [cān ü cis(i)m, -
in]

cān ü cism: Ruh ve beden.

Zi-ķasret cān ü cismin dağlar idi
Bulara her zamān dürlü ta'āmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 206). [cān ü cism, -in]

Kim onuñ ģālī n'ola ağlamakdañ
Hemīşe cān ü cismin dağlamakdañ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 458). [cān ü cism, -i, -
n]

cān ü dil: Can ve gönöl, içtenlikle.

Düşe cān ü diliñ zevk ü şafāya
Pes ondan ister iseñ yār-ı dil-ķ'āh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 290). [cān ü dil, -in]

cān ü dil: Candan, içtenlikle.

İkisi cân ü dilden rüz u şeb hûb
Kılurlar mescid-i İshâk cârûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 75). [cân ü dil, -den]

Velîken muñda bir özge haber var
Ki şimdi cân ü dilden diñle ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 496). [cân ü dil, -den
]

Atası besledi yüz cân ü dilden
Ki koymaz Yûsuf adın lahız-ı dilden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 277). [cân ü dil, -den
]

Severdi cân ü dilden pîr Ya'kûb
Ki Ken'ân yazısında birgün ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 236). [cân ü dil, -den
]

Velîken muñda bir özge haber var
Ki şimdi cân ü dilden diñle ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 496). [cân ü dil, -den
]

Velîken muñda bir özge haber var
Ki şimdi cân ü dilden diñle ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 496). [cân ü dil, -den
]

Velîken muñda bir özge haber var
Ki şimdi cân ü dilden diñle ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 496). [cân ü dil, -den
]

cân ü dil sev-: Samimi bir şekilde sevmek.

Sever 'İysî İshâk cân ü dilden
Ana Ya'kûbı koymaz lahız-ı dilden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 77). [cân ü dil sev-, -
den, -er]

cân ü dil-süz: Çok ızdırıp çeken gönül.

Yanarım hasretiñde gece gündüz
Ki oldum ayrılığdan cân ü dil-süz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 126). [cân ü dil-süz,]

cân ü ten: Ruh ve beden II İçtenlikle, samimiyetle.

Cihânda Şâm ol kıldı vağan hûb
Ki anda dutdı ülfet cân ü ten hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 8). [cân ü ten,]

cân vir-: Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Vedâ' itdi Allâh'a virdi cânı
Melek onı apardı Hakk yirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 480). [cân vir-, -i-, -di]

cân van-: Çok acı duymak, kederlenmek.

Yûsuf nîst ola bunlar kalalardı
Yehûzâ'nın bu işde yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 403). [cân yan-, -dı-, -di]

Ki düşdi 'aşka ol bî-çar boldı
Ki düşdi 'aşk odına yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 869). [cân yan-, -dı-, -di]

Kenîzek cânı yandı oldu ğamnâk
Koyar halvet olıcağ başına hâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 523). [cân yan-, -ı-, -di]

cânân: Dilber, sevgili.

Gönül şad ol ki cânân vakt oldu
Vişâl-ı hür rızvân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 1). [cânân,]

cândan: İçtenlikle, yürekten, samimiyetle.

Çü gördi bu düşü uyandı ondan
Be-ğâyet şadmân oldu o cândan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 26). [cândan,]

Elin uzatdı ehlin dutdı cândan
Oña ehli gülüp söyledi ondan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 59). [cândan,]

Ki Yûsuf kıışasını diñle cândan
Ğam ile tâ ki gide ğuşa senden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 313). [cândan,]

Ki Yûsuf dutdı ğuşa cândan onı
Nebî bir dem oña manzûm kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 565). [cândan,]

Habîbimdür severim onı **cāndan**
Gözüm nûrî durur ol 'izzetü'l-'ayn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 745). [cāndan,]

Ki şevkiñ olsa kıışsa diñle **cāndan**
Satarlar Yûsuf'ı uñvetleri bil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 946). [cāndan,]

Pirāhen gönderür Yûsuf cemāli
Ki **cāndan** diñlegil bu hoş makāli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 512). [cāndan,]

cān-ı ferzend: Sevgili çocuğum.

Mü'eddeb bir zamān dur hıdmetiñde
'Emûñdur ol seniñ ey **cān-ı ferzend** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 497). [cān-ı ferzend,]

cān-ı kurbān: Can kurban anlamında kullanılan kelime.

Getür merdāne Şemsî **cān-ı kurbān**
Ki 'ıyd irdü diyü kurban vaqt oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 13). [cān-ı kurbān,]

cān-ı sayru: Canını vermek.

Didi Ya'kûb benim çün çoğ kayıgu
Büyübeñ umañız siz **cān-ı sayru** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 318). [cān-ı sayru, -ı]

cānı yan-: Canı yanmak. Çok acı duymak, kedere uğramak.

Ki kılmışdur meni böyle dil-efkār
Ki onuñ firkañinde yandı cānım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 741). [cānı yan-, -dı-m, -dı]

cān-ı yûsuf: Yûsuf'un canı.

Ki señ kabz eyledüñ mi **cān-ı Yûsuf**
Ve ger yoñsa haber vir han-ı Yûsuf (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 287). [cān-ı yûsuf,]

cānım: "Canım, candan öte sevdiğim" anlamına gelen bir
hitap şekli.

Elinden āh ü nāle dād iderdi
Didi Yûsuf'a ey sevgülü **cānım** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 7). [cānım,]

Ki andan men saña munķa olayım
Züleyhâ didi **cānım** bil bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 45). [cānım,]

Töküben yaşını ḥasret göziñden
Didi anıñ hanı **cānım** ṭabîbi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 537). [cānım,]

cānlu: Canı olan, diri, yaşayan.

Ki cümle **cānlu** onda kıla rāzı
Men olam bu seniñ oğlanlaruña dağ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 726). [cānlu,]

cānlu kal-: Hayatta kalmak.

Hanı Ya'kûb şimdi kıla cānlu
Didiler ol dürüg sözleri bî-bāk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 594). [cānlu kal-, -a]

cārî ol-: Hükm etmek, egemen olmak.

Ve ger kim geh giderdi hıdmetinden
Çü Yûsuf hükm-i Mısr'a cārî oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 105). [cārî ol-, -dı]

cāriye: Para ile satılıp alınan hizmetçi kadın.

Diler muğtāblarını ide da'vet
Züleyhâ'ya didi bir **cāriye** bu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 15). [cāriye,]

Ki miñ dağ **cāriye** ol tāze maḥbûb
Bezendi karşı çıldı lu'b idüp ḥûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 3). [cāriye,]

Var idi **cāriye** bir oğlı anıñ
Gel imdi kudretin gör Kirdgār'ın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 521). [cāriye,]

Çü añdan ayru düşdi ol rażı'i
Be-ğāyet **cāriye** kıldı zarı'i (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 526). [cāriye,]

cārüb kıl-: Süpürge atmak.

İkisi cān ü dilden rüz u şeb hūb
Kılurlar mescid-i İshāk cārüb (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 76). [cārüb kıl-, -ur, -dı]

cāvidān ol-: Ebedi olmak; sonsuza dek yaşamak.

Cihānda kimse **olmaz cāvidānī**
Otur meclisde 'ömrün hoş gör ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 938). [cāvidān ol-, -ī,
-maz]

cay: Durum, hāl, ahvāl.

Didi Ya'kūb bu lūtf u recāyı
Velī ğam hānde kılmamışdı idi **cāyı** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 278). [cāyı, -ı]

cāy-ı zirā'at kıl-: Çiftlik yeri yapmak, kurmak.

Ki anda kılmadı Yūsuf nişānı
Kimini **kıldılar cāy-ı zirā'at** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 111). [cāy-ı zirā'at kıl-, -dı, -
lar]

cebbār: Halkı iradesine mecbur eden, dilediğini zorla
yaptırmaya muktedir olan, hüküm ve nüfuzuna karşı
gelinemeyen, kudret ve ululuk ceberut (ululuk) sahibi Allah.

Menim daḥı muradum vir burada
Ki senden dilerim yā ḥayyu **Cebbār** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 327). [cebbār,]

cebr: Zorlama, zor kullanma, zor.

Melik boşdı bu sözden doldı gözi
Ḥanī **cebriñ** didi dirsen bu sözi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 264). [cebriñ, -iñ]

cebr it-: Zorlamak, zor kullanmak.

Dil-i ğamgîne **cebr itsem** gerekdür
Çü oğlanlar işitdi bu maḳālī (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 646). [cebr it-, -se, -m]

cebr kıl-: Zorlamak.

Maña kaşd idübeni **kıldı cebrī**
Daḥı men kılmazam munı ḥıyānet (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1586). [cebr kıl-, -i-,
-dı]

Ki 'aşkıñ odı ile dolmış iseñ
Ki 'aşk yolında cāna **cebr kılğil** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1653). [cebr kıl-, -gil
]

cebravil: Dört büyük melekten biri, Allah'ın vahyini
peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek, Cibril.

Ki kıldı **Cebrayili** oña ta'lim
İrerdı Hakk katından bir firişte (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 506). [cebrayili, -i]

Eyürdi **Cebrayil** uş aña ta'nı
Ne sözdı söyledün Yūsuf ya'nı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 141). [cebrayil,]

ced: Soy sop II Dede, baba.

Daḥı hem söylediler **cedlerini**
Ki andan soñra ḥācib nām yazdı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 124). [cedlerini, -ler, -
i, -n, -i]

cefā: Eziyet, eza, sıkıntı.

Cefā bizde velī oldur vefāda
Kamu iş işlerüz biz bilgilüdür (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 613). [cefā,]

Ne mihr ola onuñ yoḥdur **cefāsi**
Ne kıl ola onuñ yoḥdur ḥatāsı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 470). [cefāsi, -s, -ı]

Cefā koyup idüp mihr ü vefānı
Didi ki Yūsuf'a ey hūb-didār (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1074). [cefā,]

Eger ki gerdişñ vardur **cefāsi**
Cefāsınca daḥı olur vefāsı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 255). [cefāsi, -sı]

cehd id-: Çalışmak, çabalamak, uğraşmak.

Ki cehd idüp kılıç mazlûm için ur
Yehûzâ çün terahhûm kıldı bünyâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 254). [cehd id-, -üp]

cehd id-: Çalışıp çabalamak, büyük gayret sarfetmek, uğraşmak.

Ki düşmen ol durur 'âlemd e zinhâr
Zelîl it cehd idüp şeytân dâ 'im (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 582). [cehd id-, -üp]

cehd it-: Çalışıp çabalamak.

Hasûdlık gönlini cehd it kesedgil
Kimiñ gönlinde ki Hakk ola ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 641). [cehd it-,]

cehennem: Ahirette günahkârların ceza ve azap görecekl eri yer, cehennem.

Mübârek gönlini kılma zi-men piç
Haberciniñ yiri oldı **cehennem** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 801). [cehennem,]

Ki kıl mazlûmlar için kalbiñi rakğ
Cehennemden dilerseñ olasın dūr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 253). [cehennemden, -den]

cem ': Birlikte, beraber.

Bu kûlî **cem '** ile maña satıñız
Bular didi bu kûluñ 'aybı vardır (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 950). [cem ',]

cem ': Topluluk; hepsi, tamamı.

Hasûd bil ki hasûdîñ kâtilidūr
Çü Yûsuf uñveti **cem 'iyle** vardı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 664). [cem 'iyle, -i, -y, -le]

cem ' evle-: Bir araya getirmek, toplamak.

Ki enbûh **eyledi cem '** onda üstâd
Didi şennâ'a ki bir o biliñiz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1494). [cem ' evle-, -di]

cem ' kıl-: Toplamak, bir araya getirmek.

Kamuñızı **cem ' kıldı** Mısır'a Hâlîk
Sevindi işidüp ol hûsne lâyıķ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 323). [cem ' kıl-, -dı]

Şabâh oldı vü yıgđı halkı hamı
Katına **cem ' kıldı** hâş ü 'âmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 334). [cem ' kıl-, -dı]

Getürdüm **cem ' kıldum** men tamâmı
Lisân-ı 'Arab'a tâ derk kıldum (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 137). [cem ' kıl-, -du, -m]

cem ' ol-: Bir araya gelmek.

Ki niçün sen olursın eşk-i hûn-rîz
Bir ulû cem ' olup giderüz yabana (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 19). [cem ' ol-, -up]

cemâ 'at: Bir yere toplanmış insan kalabalığı.

Bu kavm ki oturur 'izzet eyle
'Emündür bu **cemâ 'at** ey oğul bil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 215). [cemâ 'at,]

cemâl: Güzel yüz, güzellik.

Yakîn çün Yûsuf' uñ görđi **cemâlin**
Ki diñler cân ğulağıyla maķâlin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 384). [cemâlin, -in]

Gözinden Yûsuf' ı bir lahza kıymaz
Cemâline baħuban hîç doymaz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 379). [cemâline, -i, -n, -e]

Çü dört yaşına irdi Yûsuf-ı cân
Cemâl[i] çavı dutdı halk[ı] yeksân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 294). [cemâl[i], -[i]]

Olaldı hûsn ü şüret daħı doldı
Züleyhâ baħdı birgün ol **cemâle** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1473). [cemâle, -e]

Cemāli birle hem onuñ kemālin
Çü Haqq'dan şālih onı bildi taḥkīk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 344). [cemāli, -i]

Getüreydüm katiña ol **cemāli**
Veliken n'eyleyim bilmen mekânın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 890). [cemāli, -i]

Ki kılmışdur naẓar sen ḥüsn-i māha
Cemāli Yūsuf'ın çün gördi onlar (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1111). [cemāli, -i]

Meni ānçe cihānda eylegil var
Görem tā Yūsuf'ın nāzük **cemālin** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 329). [cemālin, -iñ]

Gelür onda saña Yūsuf-ı 'İberī
Görürsün Yūsuf'ın onda **cemālin** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 343). [cemālin, -iñ]

Feşāḥat ma'deni şāhib-belāḡat
Ki birgün közgüye baḥup **cemālin** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 365). [cemālin, -iñ]

cemāl-ı ḥüsn: Yüz güzelliği, güzel yüz.

Cemāl-ı ḥüsnin onuñ bī-nihāyet
Ki kılmışdur Ḥudāvend hidāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 321). [cemāl-ı ḥüsn, -in]

cemāl-ı yūsuf: Hz. Yūsuf'un güzelliği.

Viren altunı girdi içeriye
Cemāl-ı Yūsuf'ı kim gördi bī-cün (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1165). [cemāl-ı yūsuf,
-ı]

cemāl-ı yūsuf: Güzelliğiyle meşhur peygamber Hz. Yūsuf.

Didi varuñ cemāl-ı Yūsuf'a siz
Daḥı kardaşlarıyla isteñiz tiz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 327). [cemāl-ı yūsuf, -a]

cem'-i üstād kıl-: Üstatları bir araya toplamak.

Ki on bir oğlu oldı ol ḥaberdār
Pes aından kıldı Yūsuf cem'-i üstād (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 125). [cem'-i üstād
kıl-, -dı]

cennet: Allah'ın mümin, sadık kullarına vaat ettiği içinde
ebedi kalınacak olan mekan; güzel, latif, hoş.

Tamām idüben oña söylediler
Yasadılar 'aceb **cennet** serāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1515). [cennet,]

Züleyhâ bağladı bābı giriye
Çü Yūsuf girdi ol **cennet** serāya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1531). [cennet,]

Kılupdur **cennet** içre olgil āḡāh
Ki ol bākī durur bu beyt fānī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1540). [cennet,]

Gör imdi Yūsuf'ın onda yirine
Döşek **cennetden** iletđi oña Cibrīl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 483). [cennetden, -den
]

Daḥı bir gönlek onı sen yakīn bil
Ki **cennetden** oña çekdi ta'āmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 485). [cennetden, -den]

Revānī gönleği oña yitürdi
Ki **cennetden** çekildi dürlü ni'met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 497). [cennetden, -den
]

cennet evle-: Cennete girmek.

Hasūdlar cennetinden eylemezler
Ḥasūdın Şemsī şabr it işlerine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 659). [cennet evle-, -i, -n, -den,
-mez, -ler-mez, -ler]

cesed: Vücut, beden.

Baḥīlīñ buḥl[ı] hiç çılmaz **cesedden**
Ata katına geldi cümle bile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 701). [cesedden, -den]

cevāb: Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve
ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen
karşılık, yanıt.

Ki olmaz nakş ondan hiç neste
Bes ondan ol kuşa bu kül **cevābı** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1371*). [cevābı, -ı]

Yığayım katiña işit **cevābın**
Kamusi doğruluğ itsün katiñda (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 782*). [cevābın, -ın]

Su 'āliyle **cevābıyla** hîṭābın
Ki onda cümle Yūsuf kışşasını (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 312*). [cevābıyla, -ı, -y, -la]

cevāb di-: Cevap vermek, karşılık vermek.

Pes ondan didi Yūsuf yā 'Arābī
Su 'ālim var digil maña cevābı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 196*). [cevāb di-, -ı-t, -gil]

cevāb vir-: Karşılık vermek (söz bağlamında).

Çü böyle kıldı ol Yūsuf hîṭābı
Nebū'illāh oña virdi cevābı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 455*). [cevāb vir-, -ı-t, -di]

cevāb vir-: Karşılık vermek, icabet etmek.

Ki virdi Yūsuf oña bu cevābı
İşid imdi Züleyhâ ol zamānda (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1460*). [cevāb vir-, -ı-t, -di]

Aña 'İberçe virgil señ cevābı
Seni şorsa kimiñ ferzend[i] taḥḳīk (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 500*). [cevāb vir-, -ı-t, -gil]

cevāb vir-: Karşılık vermek, mukabelede bulunmak.

Ki virdi gürg oña böyle cevābı
Baḡ imdi señ Allāh'ın kudretine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 696*). [cevāb vir-, -ı-t, -di]

cevāhir: Değerli taşlar.

Döşediler yolına nāc ü dībāc
Apardılar **cevāhir** hil'at ü tāt (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 436*). [cevāhir,]

cevher: Cevher, elmas.

Ki hiç lāyık degül peşm ü bez hem
Aparurlar aña altūn **cevher** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 101*). [cevher,]

Müzeyyen cümle altun **cevher** ile
Düzetmişler kemerni gevher ile (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 701*). [cevher,]

cevr: Cefa, elem, eziyet, eza.

Maña ğam **cevr** idi hem yār-ı maḥbūb
Meni ondan ayırdı çarḥ-ı ğaddār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 738*). [cevr,]

cevr kıl-: Eziyet etmek.

Çü kılduḡ cevr seniñ tek ḥüsn-i pāke
Çü kıldı böyle ol Mālik tekellūm (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1078*). [cevr kıl-, -duḡ]

cevr ü cefā: Zorluk ve sıkıntı.

Zemistān gitdi cevr ü cefāı
Bahār oldı gülistān vaḳt oldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 3*). [cevr ü cefā, -sı]

cevhun: Asya'nın en büyük nehirlerinden biri olan Ceyhun nehri.

Ki ol bir şaḡ için maḥzūn olupdur
Gözi yaşı aḡup **Ceyhūn** olupdur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 204*). [ceyhūn,]

cezā: Ceza, hüküm, karşılık.

Ḥani ol kılduḡumuz 'ahd ü peymān
Ki ol küluñ **cezāsı** böyle midür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 641*). [cezāsı, -sı]

ceza kıl-: Ceza vermek, cezalandırmak.

Ne gâhdan bizi şâha bildürürler
Bize dürlü cezâyı kıldururlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 116). [cezâ kıl-, -dur, -ur, -lar-
y, -i, -dur, -ur, -lar]

cezâ kıl-: Ceza vermek.

Budur hâ 'in ne kılırsan cezâ kıl
Nebî çün baḥdı ol gürgün yüzine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 680). [cezâ kıl-,]

cezâ vir-: Ceza vermek, cezalandırmak.

Meger Allâh saña vire cezâyı
Çü kıldı pîr-i Ken 'ân bu 'itâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 694). [cezâ vir-, -y, -ı-y, -i, -e]

cibril: Cebrail, Allah'ın vahyini peygamberlere
ulaştırmakla görevlendirilen ve dört büyük melekten biri
olan melek.

Gör imdi Yûsuf'ıñ onda yirine
Döşek cennetden iletı oña **Cibril** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 483). [cibril,]

Saña oldu mu 'ayyen yâr Cabbâr
Meni bilgil yakîn ki men **Cibril'em** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 455). [cibril'em, -em]

Oña **Cibril'i** gönderdi Hâlık
Diğil şâd olsun hüsni ile lâyıḳ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 315). [cibril'i, -i]

Sorar yol kimesne bilmez dilini
Revânî Yûsuf'a **Cibril** geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 363). [cibril,]

ciger: Akciğerlerle karaciğerin ortak adı; yürek, gönül.

Ciger büryân olupdur ḥasretiñden
Gözüm giryân olupdur ḥasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 1). [ciger,]

Ciger büryân ü ğamgîn dide giryân
Dilerdi ki böyle salarlar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 400). [ciger,]

Ciger yan ey ciger yan ey ciger yan
Yanardı tâbiş-i günden vücûdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 424). [ciger,]

Ciger yan ey **ciger** yan ey **ciger** yan
Yanardı tâbiş-i günden vücûdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 424). [ciger,]

ciger küse: Çok sevdiğim; çok sevgili evladım.

Ciger küşem yûri vargil nihânî
'Emûñı ol falân ḥalvet-serāya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 546). [ciger küşe, -m]

ciger-süz ol-: Gönlü yanmış, ciğeri yanmış olmak.

Ciger-süz oluban geldi zebāna
Didi kim zâhir oldu ḥaḳ bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 48). [ciger-süz ol-, -
uban]

cihân: (Müslümanlık) Alemi.

Koyuñuz bütleri giriñ imāna
Muvaḥḥid oluban giriñ **cihāna** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 40). [cihāna, -a]

cihân: Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat,
kosmos; dünya, yeryüzü.

Ki düşdi araya nâ-gâh firḳat
Vefâ kılsa **cihānda** 'ömrüm anca (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 5). [cihānda, -da]

Ki kılduñ hecr ile çün kâh firḳat
Hemîşe oğrı kimi bu **cihānda** (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 15). [cihānda, -da]

Cihân 'aynında sensin ber-güzide
Seniñ sevgün durur dillerde dolu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 669). [cihân,]

Cihānda Şâm ol kıldı vaṭan hûb
Ki anda dutdı ülfet cân ü ten hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 7). [cihānda, -da]

Be-ğayet hüsni içinde bî-bedeldür

Cihānda gör gele o bî-meşeldür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 208*). [*cihānda, -da*]

Muñā nisbet kim ola bu **cihānda**

Ola mı mişl 'arż u āsumānda (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 422*). [*cihānda, -da*]

Ne sağdur ki **cihānda** sayru olmaz

Ki göñli isteginden ayrı olmaz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 466*). [*cihānda, -da*]

cihān dut-: Dünyaya sahip olmak, ele geçirmek.

Humām-ı dünyē ile olma mağrūr

Kim irse dutmamışdır bu cihānı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 937*). [*cihān dut-, -ı-t-, -ma, -mı, -dur*]

cihān hakk var-: Vefat etmek, ölmek.

Leyā çünk[i] cihāndan Hakk'a vardı

Adı Şafā kızın yirine virdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 195*). [*cihān hakk var-, -dan, -a, -dı*]

cihān nak(i)l kıl-: Vefat etmek, bu dünyadan göç etmek, ölmek.

Ki ondan dağı Yakıtāl oldı

Ki Şafā dağı cihāndan nakl kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 198*). [*cihān nak(i)l kıl-, -dan, -dı*]

cin: Cin, gözle görülmeyen yaratık.

Kemāl-ı hüsni kıldı tefekkūr

Didi **cinī** misin yā yoğsa īns mi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1391*). [*cinī, -i*]

cinānī: Cennetler.

Cihānda yoğ anıñ tek tāze mağcūb

Sanasın hūr-ı 'ayn oldı **cinānī** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 68*). [*cinānī,]*

cins: Aynı tür, türdeş.

Biliñ ekil idem dağı dimemişim

Yimemişdür benim **cinsim** dağı onı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 705*). [*cinsim, -im*]

Yimedi Yûsuf'ı **cinsim** nehā men

Dağı Yûsuf rızāsı çün bilgil ey şāh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 714*). [*cinsim, -im*]

Didi sākī ki ey sultān-ı 'ālem

Musaḥḥir hükmine **cinsile** ādem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 360*). [*cinsile, -i, -y, -le*]

cism: Güzellik II Yaratılış.

Ki ol 'İberī ğulāma Vāmık olmış

Onuñ **cismi** ile dolmuş vücūdı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1675*). [*cismi, -i*]

coş-: Duygu ve düşünceleri güçlü bir şekilde hissetmek.

Çü didi İbn-i Yāmīn derd-i firkat

Ki **coşdı** Yûsuf'ıñ cānına hurkat (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 2*). [*coşdı, -dı*]

cūd: Cömertlik, sehāvet, el açıklığı.

Kabūl eyler siziñ ol māyenizni

Ki **cūd** ehli kabūl çoğ azı eyler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 109*). [*cūd,]*

cūd u faẓl u hikmet: Cömertlik, iyilik ve hikmet.

Onuñ ol **cūd u faẓl u hikmetini**

Giderken kuyıda ol hüsni-i fā 'iğ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 446*). [*cūd u faẓl u hikmet, -i, -ni*]

cūdā: Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak.

Ki olmazdı **cūdā** hiç yār-ez-yār

Ki olmazdı göñüller hiç ğamgīn (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1690*). [*cūdā,]*

Oğrılık eylemişsiz kaşd hamı
Didiler ki bu işden biz **cüdâyuz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 229). [cüdâyuz, -y, -uz]

Ümîdüm vardır ez-fâzîl-ı Hüdâyî
Yitüre birbirine her **cüdâyî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 250). [cüdâyî, -y, -î]

cüdâ eyle-: Ayırmak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.

Hased **eyler cüdâ** hâsidi dînden
Gider 'acebi hasedden ol selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 651). [cüdâ eyle-, -r]

cümle: Bütün, hep, tümü, herkes.

Dirîğa dünyede fâş oldu **cümle**
Menim râz-ı nihânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 5). [cümle,]

Didi minnet bu hâne ni 'metiñden
Ki boldum **cümle** kâhir himmetiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 224). [cümle,]

Buları **cümle** Nübîl almış idi
Atadan şöñra alup kalmış idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 301). [cümle,]

Ki gördüm mâh ile hûrşîd-i tâbân
Dağı on bir kevâkıb **cümle** yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 441). [cümle,]

Müzeyyen **cümle** altun cevher ile
Düzetmişler kemerni gevher ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 701). [cümle,]

Çü Ya 'küb gördi ol Yûsuf cemâlin
Unutdı **cümle** ol derd ü melâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 758). [cümle,]

cümle: "Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat (zibâb).

Niçe Yûsuf için yanmaya Ya 'küb
Durayum Şâm'ın ol **cümle** zübâbın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 781). [cümle,]

cümle: " Bütün, her bir " anlamında belgisiz sıfat (mal).

Ki kaldım böyle müflis ben de dil-pîç
Virürem saña **cümle** mālımı men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1261). [cümle,]

Ki virdün mālın **cümle** tamāmı
Bu küñl kıatında men ol dem oturdum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1352). [cümle,]

cümle: " Bütün, her bir " anlamında belgisiz sıfat (zindan ehli).

Çün oldu sâkî ol demde Müselmân
Ki zindân ehli **cümle** oldu yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 104). [cümle,]

cümle: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (bâzâr).

Mağalleler bezendi **cümle** bâzâr
Açıldı bağçelerde lâle gülzâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 433). [cümle,]

cümle: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (mevâşî).

Mısır'da çünkü hâşıl olmadı rey '
Üç ıl dağ satdılar **cümle** mevâşî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 133). [cümle,]

cümle: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (varı).

Ki bir yirden gelürdi **cümle** varı
Ki Yûsuf komış idi anda derbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 26). [cümle,]

Be-gâyet medh idüp ol muhteremni
Ki ahlâk-ı hamîde **cümle** varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 45). [cümle,]

cümle: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (nişân).

Didiler doğru söyler tās anı
Ki **cümle** doğrudur anın nişânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 416). [cümle,]

cümle: "Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat (guşşa).

Pes oñdan şevkiñ olsa diñle kışşa
Ki gōñülden giderür **cümle** ğuşşa (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 504). [cümle,]

cümle 'âlem baş dâr bol-: Umutlarını yitirmek, üzülmek II
Dünya başına yıkılmak anlamına gelen deyim.

Ki kıldı nâle vü feryâd ile zâr
Başına cümle 'âlem dâr boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 603). [cümle 'âlem baş dâr bol-
, -i, -n, -a, -dı]

cümle-i eşyâ: Tüm yaratılmışlar, mevcudat, var olan
şeylerin bütünü.

Ki fikri Yūsuf idi gözde Yūsuf
Ki gitdi **cümle-i eşyâ** dilinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1415). [cümle-i eşyâ,]

cümle-i mürsel: Peygamberlerin hepsi.

Eyürdi Yūsuf'a Hakk anda Cibrîl
Ki oldur **cümle-i mürsele** delîl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 68). [cümle-i mürsel, -e]

cürm: Allah 'ın emirlerine aykırı olan davranış, günah.

Dağı düşmeyesin **cürm** ile nâra
Oturdı kaldı ğamgîn pîr-i Ken 'ân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 834). [cürm,]

Seni çün ihtiyâr itmişdür Allâh
Ki bizden 'afv kılgıl **cürm** ey şâh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 476). [cürm,]

cüş: Coşmak, artmak.

Ziyâde kıldı şöyle şevk odı **cüş**
Ki düşüp yatdı yirde şöyle bî-hüş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 737). [cüş,]

cüş eyle-: Coşmak, artmak.

Züleyhâ âteşi pes eyledi cüş
Bulara didi n'oldı size nisve (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 78). [cüş eyle-, -di]

cüş gel-: Coşmak, artmak.

Onuñ şulbında şehvet geldi cüşa
Recüliyyet damarı hem hürüşa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 57). [cüş gel-, -a-a, -di]

cüş u hāmūş eyle-: Coşturmak ve sessizleştirmek.

Eger cüş u eger hāmūş eyler
'Aceb bāzî durur bu 'aşk bāzî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 180). [cüş u hāmūş eyle-, -r]

cüşide kıl-: Coşmak.

Veliki 'aşk onı cüşide kıldı
Mısır'da anı dilde söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1664). [cüşide kıl-, -dı]

cüst ü cüy kıl-: Arayıp sormak, araştırmak.

Varuñ siz aña kılñ cüst ü cüy
Ümîdüm var görem ol hûb-rüyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 275). [cüst ü cüy kıl-, -i, -in]

cüvân: Genç, delikanlı.

Çü oldı hoş **cüvân** ikisi bünyâd
Bularuñla ata ana olur şâd (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 71). [cüvân,]

Pes önden gördi Lâyân kızı onı
Atasına varup didi ol **cüvânı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 162). [cüvânı, -ı]

cüz getir-: Parçasını anmak, anmak.

Revân Ya 'kûb ayağ üste dururdi
Yūsuf evde diyüben **cüz getürdi** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 572). [cüz getir-, -di]

Bu evde **cüz getürgen** geldi nâ-gâh
Didi geldi maña hoş büy ân mäh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 579). [cüz getir-, -gen
]

Ç HARFİ

çağır-: Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek.

Didi Lâyân kızına yûri var kız

Çağır gelsün yanuma ol iğit tîz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 168). [çağır,]

Varup çağırdı onu Lâyân kıızı

Hayâ birle oña söylerdi sözi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 171). [çağırdı, -dı]

Velî eyler nebî âh ü fiğânı

Şabâh oldu çağırdı Yûsuf'ı cân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 35). [çağırdı, -dı]

Ki girdi içerü tahta oturdu

Çağırdı Yûsuf[ı] ol hâzretine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1527). [çağırdı, -dı]

Kesiñ turunc siz men emr idende

Çağırdı anda ol hûsn ile genci (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 57). [çağırdı, -dı]

câh: Kuyu, çukur.

Yoluhdılar be-ğâyet bir uzun câh

Kamusu ittifâkı eylediler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 282). [câh,]

Velî vardur munuñ özge devâsı

Aparuñ Yûsuf'ı bir câha salıñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 267). [câha, -a]

Ki bu câha salalı söylediler

Yıgılup geldiler Yûsuf katına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 284). [câha, -a]

Ki Yûsuf anda eylerdi fiğânı

Çü gitdi Yûsuf ol câha salınur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 441). [câha, -a]

İşid imdi ne hîle kıılır inhâ

Onı çün câha salup yürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 513). [câha, -a]

câh: Yüksek mevki, makam, rütbe.

Allâhın'dan buldı böyle câhı

Qabûl oldu onuñ çünki du'âsı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1096). [câhı, -ı]

câh düş-: Kuyuya düşmek.

Sebeb bu 'âbid oldu düşdi câha

Velîken ba'zı râvî söylediler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 360). [câh düş-, -a-a, -dı]

câh-ı belâ: Bela kuyusu.

Çarîb nüktedür ki bü'l- 'aceb durur

Anıñçün düşdi ol câh-ı belâya (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 375). [câh-ı belâ, -y, -a]

cahır-: Çağırarak, davet etmek.

Didi gördüm meni sultân चाहırdı

Ki ondan bir ulû havân maña virdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 61). [cahırdı, -dı]

cakır-: Çağırarak, davet etmek.

Pes ol muğtâblarına kıldı i'lâm

Züleyhâ onları चाहırdı andan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 25). [cahırdı, -dı]

cal-: Vurmak, çarpmak.

Pes oñdan mîli Yûsuf tâsa çaldı

Qulağ dutdı yine bir lahza kaldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 427). [çaldı, -dı]

cal-: Bıçak gibi kesici bir alet ile vurmak, kesmeye çalışmak.

Bulara didi siz kesiñ turuncı

Bular çaldı bıçağ turunca ey şâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 59). [çaldı, -dı]

cal-: (Bir müzik aleti) Çalmak.

Çalınur def ü ney çeng ü çeğâne
Ki oldı şadlığ pîr ü cüvâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 437). [çalınur, -ın, -ur]

çalāk: Çabuk, hemen.

Bular rismân düzdi geldi çālāk
Çü ip onuñ beline bağladılar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 428). [çālāk,]

Ki onı kanadı üstine dutdı
Apardı kuyunuñ dibine çālāk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 451). [çālāk,]

Ki geldi katına Rübîl çālāk
Didi ki küllüğe ikrâr kılğıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 914). [çālāk,]

çanağ: Çanak, tas.

Velîken kâmu anda hâzır olduğ
Yükinden çıkdı çanağ nâzır olduğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 236). [çanağ,]

Didi kim bu çanağı siz nihânî
Kiçi kişi yükinde gizleñ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 37). [çanağı, -ı]

Bular meşğül oluban kâr ü hâle
Çanağı koydılar küllar çuvala (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 44). [çanağı, -ı]

Anıñ yükinde buldılar çanağı
Didiler söziñiz hiç var mı dağı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 89). [çanağı, -ı]

çanak: Çanak, tas.

Çanağı don içinde haqq-ı Sübhân
Ki kılmışsın anıñ yükinde pinhân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 343). [çanağı, -ı]

çār: "Dört" sayı sıfatı.

Yapun bir ev benim çün çār küşe
Zücâcî olsun onuñ bir bucağı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1500). [çār,]

çār ü nâ-çār: İster istemez.

Didiler işleyelüm çār ü nâ-çār
İpiñ ucın dutup saldılar anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 438). [çār ü nâ-çār,]

çāre: Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için
tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.

Ki bilmen n'idem oña çāre dermân
Maña bes mi degül bu hâl-i şa'bî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 772). [çāre,]

Ki düşdi kâr-ı müşkil[e] yoh çāre
Didiler Yûsuf'a ol dem ki ey cān (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1020). [çāre,]

Bular çün düşdi anda āh ü zāra
Ki bilmezler n'ideler şimdi çāre (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 138). [çāre,]

çāre bul-: Bir meseleyi halletmeye çalışmak, çözüm yolu
aramak.

Diyiñiz doğru sözi ol resûla
Meger kim bizüm içün çāre bula (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 216). [çāre bul-, -a]

çāre kıl: Bir meseleyi halletmeye çalışmak, sorunu
çözmeye çalışmak.

Niçe vaz'ında var kıl çārelerini
Dağı kalmışlarıñ olgil mu'îni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 244). [çāre kıl, -ler, -ni]

çarh-ı ğaddār: Merhametsiz, zalim felek.

Maña ğam cevri idi hem yār-ı maḥbûb
Meni ondan ayırdı çarh-ı ğaddār (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 739). [çarh-ı ğaddār,
]

çav: Ün, şöhret, nam.

Anıñ **çavı** ile Mısr ehli doldı
İgirmi beş ıl oldı çün tamāmı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 90). [*çavı, -ı*]

çav dut-: Şöhreti yayılmak.

Çü dört yaşına irdi Yūsuf-ı cān
Cemāl[i] çavı dutdı halk[ı] yeksān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 294). [*çav dut-, -dı-, -*
dı]

çav gid-: Şöhreti yayılmak.

Didiler bu kişini kılduñ üçe
Gider bunuñ çavı üçeden üçe (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 244). [*çav gid-, -ı-, -er*]

çav hās ü 'ām git-: Üñü her yere yayılmak II Şöhreti
dünyayı tutmak deyimi ile eş anlamlıdır.

Ki gitdi çav[ı] onuñ hās ü 'āma
Gözinden Yūsuf[ı] bir lahza koymaz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1404). [*çav hās ü 'ām*
git-, -[ı], -a, -dı]

çe: Ne, nasıl?.

Alavuz bilemez **çe** gidevüz tiz
Varalum evde aḡşam aḡlayalum (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 526). [*çe,]*

çe: "Ya, yahut, veya" anlamlarına gelen bağlaç.

Daḡı her **çe** ki var genc-i nihānı
Seni men hergiz in bey' itmez idüm (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1290). [*çe,]*

çe: Ne, kim.

Añup sultān[ı] taḡsīn eylediler
Didiler her **çe** var kılan keremni (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 43). [*çe,]*

çe: Ne zaman, ne.

Ki yūsır işi ḡasedden 'usr olupdur
Ḥasūd her **çe** sığınır yoldaşına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 646). [*çe,]*

Ḥasūduñ fikridür her demde fāsīd
Ḥasūd her **çe** diyer dutma kulaḡa (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 736). [*çe,]*

İşitdüm men anı kim muḡteremdür
Dutuñ her **çe** ki var sermāyenizni (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 107). [*çe,]*

cehre: Çehre, yüz, surat.

Ki olmışdur maḡām-ı cāḡ fırḡat
Vişāliyle olan gül **cehre** misin (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 13). [*cehre,]*

Seniñ 'aşkıñdadur **cehrem** nārenci
Seniñ 'aşkıñda dā 'im yanarım men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1558). [*cehrem, -m*]

Zi-ḡasret oldı onuñ **cehresi** kāḡ
Çü durdı onda bu sözi diyince (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 84). [*cehresi, -s, -i*]

Züleyhâ'nıñ sarardı rengi soldı
Sarardı **cehresi** zerd oldı nā-ḡāḡ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1421). [*cehresi, -si*]

Ḡam ile **cehresini** kāḡ kıldı
Pes ondan ḡöñlegini aldı eline (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 608). [*cehresini, -si, -n, -i*]

cehri: Çehre, yüz, surat.

Ki geldi Yūsuf'a ol oldı māder
Onuñ **cehrinde** olmadı birāder (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 292). [*cehrinde, -n, -de*]

cek: (Bir duyguyu) Hissetmek, etkisi altında kalmak.

Ki Yūsuf ḡıybetini eylediler
Didiler ki **cekerüz** derd ile ḡam (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 610). [*cekerüz, -er, -üz*]

cek-: (Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu

yerden) Başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek.

Dağı bir gönlek onı sen yakîn bil
Ki cennetden oña **çekdi** ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 485). [çekdi, -di]

Yatur kabır üstüne Yûsuf'ı gördü
Ayağından dutuban **çekdi** onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1049). [çekdi, -di]

Çekerler pîre görk cânı zârencîr
Çekerlerdi onı şöyle yürüyü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 672). [çekerler, -er, -ler]

Çekerler pîre görk cânı zârencîr
Çekerlerdi onı şöyle yürüyü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 673). [çekerlerdi, -er, -ler, -di]

cek-: İstemek.

'Azîz-i Mısr **çekdi** hâzîne
Niçe ki koydılar gelmez berâber (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1252). [çekdi, -di]

cek-: Sunmak, getirmek.

Serâya ki kamu cânâ yaraya
Bulara **çekdiler** dürlü yimekten (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 181). [çekdiler, -di, -
ler]

Çekiñ dir hıdmeti kılın tamâmı
Çü anda emr böyle kıldı sultân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 148). [çekiñ, -iñ]

cek-: (Şeytanın bir kimseyi kendisine) Çekmesi, yoldan çıkarması.

Hasedden **çekdi** onda şeytân sedni
Ne kıldı gör ki şeytân-ı recîmi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 635). [çekdi, -di]

cek-: (Bıçak) Çekmek.

Birisi yoğ oña ki ide mihri
Biri bıçak **çekerdi** birisi çüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 165). [çekerdi, -er, -di]

cek-: (Bir duyguyu) Hissetmek, etkisi altında kalmak.

Ata katında Yûsuf sevgilüdür
Çekerüz miñnet ü derd ü belâyı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 616). [çekerüz, -er, -
üz]

Ki **çekdi** habs ü miñnet derd ü renci
Didiler ki dağı sebeb özge durur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 372). [çekdi, -di]

Çeker bu derd-i 'aşkıñ hurkâtını
Devâsız derde çün oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 898). [çeker, -er]

Çekerim derd ü miñnet-i cân-sûzı
Ki ondan berlü yimen men ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 768). [çekerim, -er, -
im]

Ki kıldı **çekmeye** sultân nedâmet
Çün 'azîz işidüp şâd oldı ğamdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1374). [çekmeye, -me,
-y, -e]

Egerçi men saña itdüm 'itâbı
Fırâkıñla **çekerim** çoh 'azâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 124). [çekerim, -er, -im]

cek-: Bir yöne çekmek, yönlendirmek, meyletmek.

Onuñ oğlanlarıdur ol budağı
Menim cânıma señ **çekdüñ** bu dağı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 210). [çekdüñ, -dü, -n
]

cek-: El koymak.

Hazâyin cümlesi geldi ser-â-ser
Kamu malını **çekdi** kaldı nâ-çiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1255). [çekdi, -di]

çekil-: Toplanmak, harekete geçmek.

Gözine kanlu yaşlar dola dola
Çekildi kâfile emr itdi Mâlik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1029). [çekildi, -di]

çend: Nice, oldukça, fazla.

Didi ehle menümle 'Iyş-ı ferzend
Diyer sözler melül eyler meni **çend** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 126). [çend,]

Velîk 'ârifedür 'ibreti **çend**
Tevârihdeñ kışaşdañ munı hamı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 138). [çend,]

çeng düş-: Eline, pençesine düşmek.

Niçe düşdi onuñ çengine gül-ten
Bizüm ahvâlimüzi bilgil andan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 656). [çeng düş-, -i, -n, -e-i, -n,
-e, -di]

çeng ü çeğâne: Çalgı aletleri ve çalgıcılar.

Çalınur def ü ney **çeng ü çeğâne**
Ki oldı şadlıg pîr ü cüvâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 437). [çeng ü çeğâne,]

çeñî: Çarpâre, def, zil veya kaşık çalarak oynayan oyuncu
kadın, rakkâse.

Elem kıldılar oña derd ü renci
Birisi **çeñî** oldı biri zeñî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 395). [çeñî,]

çesm: Görme organı, dide, ayn.

Ki hâşa **çesmime** ol ola mestür
Buları niçe ki men ' itdi Ya'küb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 763). [çesmime, -im, -e]

Didi Yûsuf ki ata bu gam ile
Bu demde nişedür **çesmiñ** nem ile (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 449). [çesmiñ, -in]

Çü durdı deve onda gitmez oldı
Deveniñ şâhibi **çesm** ile doldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 182). [çesm,]

İşitdi munı Ya'küb ağladı zâr
Ki **çesm[i]** hasret ile oldı hün-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 288). [çesm[i], -[i]]

çesm: Göz; bakış, görüş açısı.

Görinmez **çesmime** bu dünya hamı
İşitdüm men bu sözi zâr ü nâlân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 770). [çesmime, -im, -
e]

Velî oldı seniñ **çesminden** ol sîr
Nebî çün oldı ol hâle haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 794). [çesminden, -i, -n, -den]

çesm dol-: Ağlayacak duruma gelmek II Gözleri dolmak
deyimi.

Şefkat yaşı ile doldı çeşmi
Revânî Yûsuf'uñ katına vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 208). [çesm dol-, -dı-i, -dı]

çesm dol-: Gözleri dolmak; ağlayacak duruma gelmek.

Ki bildi cânın anda oda yahdı
Göriçek nâme çeşmi doldı yaşdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 131). [çesm dol-, -dı-i,
-dı]

çesm-i bed-hâh: Kötü bakışlı, niyeti kötü kimse.

Cemâliñ görmesiñ her **çesm-i bed-hâh**
Züleyhâ böyle çün kıldı işâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1466). [çesm-i bed-hâh,]

çesm-i pür-nem: Gözleri yaş ile dolu.

Yedi ıl kaldı oñda gönli pür-gam
Dilinde âh dâ 'im **çesm-i pür-nem** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 302). [çesm-i pür-
nem,]

Neden señ **çesm-i pür-nem** hâtır-efkâr
Didi ki İbn-i Yâmîn dilerim men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 482). [çesm-i pür-
nem,]

çesm-i va'küb: Hz. Yakup'un gözleri.

Munı diyüp melek gitdi hemân dem
Velîken **çeşm-i Ya'kûb** ahıdır dem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 306*). [*çeşm-i ya'kûb,]*

çeşm-nemgîn: Gözleri yaşlı, ağlamaklı bir şekilde.

Yedi ıl seň bu zindân içre ğamgîn
Kılursın gice gündüz **çeşm-nemgîn** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 152*). [*çeşm-nemgîn,]*

çeşm-nemlû: Gözleri yaşlı, ağlamaklı.

Çü kaldı Yûsuf ân-der ğamlu
Gehî nâlân gehî ol **çeşm-nemlû** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 162*). [*çeşm-nemlû,]*

Gelüben düşdi bunlar anda ğamlu
Kimi miskîn kimisi **çeşm-nemlû** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 70*). [*çeşm-nemlû,]*

cevir-: Etrafını çevirmek.

O yanında gelür ol biri yırtar
Çevirmiş onı kırtlar tâ yiyeler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 67*). [*çevirmiş, -miş]*

cevir-: Eğmek, çevirmek.

İşidüben **çevirdi** yüzlerini
Kamısı şermsâr durdı ayağa (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 804*). [*çevirdi, -di]*

çih-: (Bir yerden) Uzaklaşmak, ayrılmak.

Anı çekdi yırtıdı yarusından
Açıldı kapılar **çihdılar** ân gâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1579*). [*çihdılar, -dı, -lar]*

Kamısı **çihdi** olar dıhşaruya
Kara döndi ağa ağı saruya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 127*). [*çihdi, -dı]*

Sorar ol oğlını her kim gezenden
Velî **çihmaz** özi beytü'l-hazenden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 214*). [*çihmaz, -maz]*

Didiler Yûsuf'a bunlar n'idelüm
Ki zindândan **çihup** hânde gidelüm (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 114*). [*çihup, -up]*

çih-: (Yüksek bir yere varmak için) Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak.

Ki Yûsuf dir ki görüñmekde midür
Çü Dünye ol zamân o üste **çihdi** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 559*). [*çihdi, -dı]*

'Azîz anı çoçup bağına basdı
Çihardı Yûsuf'ı ol dem serîre (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 77*). [*çihardı, -ar, -dı]*

çih-: (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.

Çih üstine bah Ken'ân düzine
Ki gör kardaşlaruñ gelmekde midür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 556*). [*çih,]*

Yaşurmuşken **çihardı** tîz onı
Çü Yûsuf gördi ol kardaşlarını (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 906*). [*çihardı, -ar, -dı]*

Çü Yûsuf'dan ol oldı böyle mağbûn
Dağı beytü'l-hazenden **çihmadı** hiç (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 823*). [*çihmadı, -ma, -dı]*

Ki Dünye kolını dutdı **çihardı**
Fırak oduyla ol cânın yaħardı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 271*). [*çihardı, -ar, -dı]*

Didi hâcibe sultân varıñız siz
Ki zindândan Yûsuf[ı] **çihariñ** tîz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 428*). [*çihariñ, -ar, -ıñ]*

Pes ondan ba'zı Yûsuf katna kaldı
Ki ba'zısı taleb **çihmağa** kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 122*). [*çihmağa, -ma, -ğa]*

Ki **çih** zindândan imdi şâd bolgil
Belâ vü guşşadan âzâd bolgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 15*). [*çih,]*

Ki **çihdi** daşra baññ dolu aya
Çü giydi hıl' atıyle tãc ü cevher (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 66). [*çihdi, -dı*]

çih-: Ortaya çıkmak, belirlemek.

Tekyeliğinde bir düş gördi gice
Ki **çihdi** bir ağaç zuhrundan üçe (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 16). [*çihdi, -dı*]

Koyuñuz burada munı diri
Çihara kim ki görse munı mundan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 415). [*çihara, -ar, -a*]

Ki boldı şâd şükr itdi Allâh'a
Nagâh kuyı dibinden şeyh **çihdi** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 461). [*çihdi, -dı*]

Sabâhı **çihdi** Yûsuf karşısına
Ki geldi Yûsuf'a 'izzet yitürdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1124). [*çihdi, -dı*]

çih-: (Huzura) Çıkmak.

Çü sâkî **çihdi** vardı şeh katına
Muqarreb oldı onuñ hazretine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 155). [*çihdi, -dı*]

Ki miñ dağ cãriye ol tãze mañbûb
Bezendi qarşu **çihdi** lu' b idüp hûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 4). [*çihdi, -dı*]

çih-: (Tahta) Çıkmak, oturmak.

Hârîr giydürdi Yûsuf egnine rañt
Çü Yûsuf **çihdi** ol tahta oturdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1175). [*çihdi, -dı*]

Çü Yûsuf tahtına **çihdi** oturdı
Bularuñ yüklerin bir bir getürdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 71). [*çihdi, -dı*]

çih-: Bitmek, kaybolmak, yok olmak.

Bağlîñ buñl[ı] hiç **çihmaz** cesedden
Ata katına geldi cümle bile (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 701). [*çihmaz, -maz*]

çihar-: (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden
dışarıya doğru gitmek.

Didi sâkıye Yûsuf olgil âgâh
Çiharuban saña in'âm ider şâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 74). [*çiharuban, -uban*]

Didi habbâze andan ol haberdâr
Çiharuban asarlar seni ber-dâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 76). [*çiharuban, -uban*]

Pes añdan **çiharuban** bey' idüpsüz
Kâbâle yazuban virüp gidüpsüz (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 441). [*çiharuban, -uban*]

çihar-: (Gizli, kapalı veya örtülü olarak durduğu yerden)
Göstermek.

Yehûzâ ki ğazab kılanda her bâr
Çihardı gönlegiñden tügi ey yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 154). [*çihardı, -dı*]

çihar-: (Giyilen veya takılan şeyleri) Vücuttan ayırmak.

Gör imdi n'eyledi ol hûsn-i nâzik
Çihardı pes kolındañ ol bilezik (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 228). [*çihardı, -dı*]

Çihardı vird[i] ol yâkût-ı nâzik
Aña elli miñ altun bil bahânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 388). [*çihardı, -dı*]

çihar-: Atmak, çıkarmak.

Melâl-ı dünyeni dilden **çihargil**
Gel imdi bu havâle bir naẓar kıl (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 327). [*çihargil, -gil*]

çık-: Belirmek, ortaya çıkmak, görünmek.

Didiler gördük anı yâ ebâ ne
Velîken **çıkdı** añdan bir nişâne (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 232). [*çıkdı, -dı*]

Velîken kamu anda hâzır olduĝ
Yükünden **çıkdı** çanaĝ nâzır olduĝ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 236). [*çıkdı, -dı*]

çoh: Çok, fazla, bir sürü.

Dağı var bu ağaçda **çoh** budağlar
Sanasın her budağı üçe dağlar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 19). [*çoh,*]

Var idi 'İyşin kolında **çoh** müy
Veliken tâze idi hüsn ü hûb-rüy (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 89). [*çoh,*]

Onuñ emlâkı ile kızları **çoh**
Ki ondan özge bilgil hiç yönün yoh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 149). [*çoh,*]

Hikâyet **çoh** onuñ dimen sözini
Ki Lâyân virdi oña bir kızını (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 189). [*çoh,*]

Çü meclis **çoh** oğundı diñle diñle
Ki her meclisde nûkte diñle añla (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 169). [*çoh,*]

Veliken Halık'a **çoh** şükr kılğıl
Be-ta'zîm adın anıñ zîkr kılğıl (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 173). [*çoh,*]

Didi Ya'kûb benim çün **çoh** kayıgu
Büyübeñ umañız siz cân-ı şayru (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 317). [*çoh,*]

Yağındur yâ ata dutma gümânı
Aña Ya'kûb kıldı **çoh** taşsîn (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 92). [*çoh,*]

çok: Çok, fazla, bir sürü.

Ümîd üzmen ger anıñ raḥm **çokdur**
Kerîmdür raḥmetiniñ ḥaddi yokdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 269). [*çokdur, -dur*]

çü: Fakat, lakin, ama.

Oluruz bes kâmunuz onda ḥâsir
Çü kıldılar hıyânet onda pinhân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 25). [*çü,*]

Onuñ çün eyledüm âh ü fiğânı
Çü gördüm gönleğin yırtılmamış hiç (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 629). [*çü,*]

Çü inanmazsın nebî aqvâlu muza
Bizi çünki kılursın böyle tekzîb (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 650). [*çü,*]

Ki kaldı tenhâ Şâm'ın kapısında
Çü bilmez ki vara ol hancaruya (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 359). [*çü,*]

Çü yohdur gözlerüm baḥam yüzine
Karı çün anı bilüp geldi yola (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 31). [*çü,*]

çü: Bu sebeple, böyle olduğu için, bundan dolayı.

Ḥasûd bil ki ḥasûdın kâtildür
Çü Yûsuf uḥveti cem'iyle vardı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 664). [*çü,*]

Meger Allâh saña vire cezâyı
Çü kıldı pîr-i Ken'ân bu 'itâbı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 695). [*çü,*]

Çü Yûsuf'dan ol oldu böyle maḡbûn
Dağı beytû'l-ḥazenden çıḡmadı hiç (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 822). [*çü,*]

Çü kıldıḡ cevri seniñ tek hüsn-i pâke
Çü kıldı böyle ol Mâlik tekellüm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1078). [*çü,*]

Ki muḥallim eylediler oña bâzu
Çü Yûsuf girdi onuñ bir gözine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1251). [*çü,*]

çü: "-dığında, -dığı zaman" anlamında.

Didiler Yûsuf'[ı] öldürelüm biz
Çü onı öldü[r]üben la'net idevüz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 626). [*çü,*]

Degül mümkün onı elden koyalar
Çü Dünya böyle gördi onda ḥâbî (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 69). [*çü,*]

Zi-ḥasret oldu onuñ çehresi kâh
Çü durdı onda bu sözi diyince (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 85). [*çü,*]

Bularuñla meger oyunda idi

Çü ol gördi ki Yūsuf geldi böyle (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 141*). [çü,]

Meni ol pādşāhñ hıdmetinde

Çü böyle kıldı ol şālīh du ‘āyī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 333*). [çü,]

Ki koy ‘aceb belādan sehm kılğil

Çü gördi Yūsuf’uñ qardaşları çāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 385*). [çü,]

Cehennem siziñ ile dolasıdur

Çü böyle gördi bī-rahm oldı varı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 409*). [çü,]

Yazuğdur kaşd kılman bu esīre

Çü gördüñüz burada böyle yiri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 413*). [çü,]

Münacāt eyledi Hakk’a yalınur

Çü Yūsuf kuyı içre gider oldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 443*). [çü,]

Olur hayrān kim ki görse anı

Çü gördi mihr ü mäh ol hüsne bāyı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 70*). [çü,]

Kamu uñvet çü aña geldi yeksān

Kamusu Yūsuf’a kıldı sücūdı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 81*). [çü,]

Çü boldı uñvet anıñ katna temkīn

Züleyhā’yı pes añdan ‘ağd kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 93*). [çü,]

Züleyhā bildi ev içine kaçdı

Çü Yūsuf koçdı dutdı gönleginden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 102*). [çü,]

Niçüñdür emri Allāh aña görgil

Çü bildi Ya‘küb anı durdı pāye (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 118*). [çü,]

Allāh’ın rahmetine oldı vāşıl

Anıñ mevtin[i] çü Mīşālüm bildi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 131*). [çü,]

çü: "Ki" bağlacı.

Didi Yūsuf çü böyle ‘ādeti şüm

Kılupsız pes yakīn siz itmişiz şüm (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 445*). [çü,]

çü: "Gibi" edatı.

Çü Ya‘küb giydi hil‘at dañı evlād

Ki Mısr’a gelmek içün kıldı bünyād (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 671*). [çü,]

çü: "Böyle olunca, bu vesileyle" anlamındadır.

Eger señ ‘aşık iseñ bağla zünnār

Çü Şan‘anı kabül eyle naķūsı (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 8*). [çü,]

Gice gündüz çü böyle da‘vet itdi

Ki halkıñ çoñı geldi azı gitdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 43*). [çü,]

Çü oldur böyle şalur bu hişālī

Danışçün bir yire derildi hamı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 621*). [çü,]

Ne bilsün uñveti içinde mekri

Çü Yūsuf fikr içinde dır boldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 688*). [çü,]

Bahardı āh idüp ol yüzi māha

Çü bildi ayrulur dūr-dānesini (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 780*). [çü,]

Çü vāķıf olmış idi işlerine

Alup Yūsuf’[ı] girdiler yola (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 40*). [çü,]

Revān ağlayuverdi dürr-i nice

Çü vardı Yūsuf’a irdi tamāmet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 87*). [çü,]

Dolar ol kanlu yaşı gözlerine

Çü bular eylediler böyle tedbīr (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 277*). [çü,]

Satılsam kim yitürürdi bahāmı

Çü böyle diyüben kıldı ‘acebi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 371*). [çü,]

Bular rismān düzdi geldi çālāk

Çü ip onuñ beline bağladılar (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 429). [çü,]

Atadan havf iderler gitse ol mäh

Çü böyle düşdiler bu işe bî-çār (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra

çü: Zira.

Ferāset birle hālî bildi İshāk

Çü anıñ nūr-ı kalbi kıldı işrāk (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 122). [çü,]

Didi ki anası Ya'kūba ey cān

Çü 'Iyş aldı elindeñ māl yeksān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 144). [çü,]

Velī şālîh düşidür sağ ile şol

Çü şālîhdür Allāh'ın katna kişi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 528). [çü,]

Çü yoḥdur tākati tîz dura pāye

Didi bir qarıya dutgıl elümni (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 25). [çü,]

çü: Sonra.

Çü İshāk'ın eceli oldu ḥāşıl

İlāh'ın rahmetine oldu vāşıl (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 135). [çü,]

Çü Ya'kūba anası söyledi yol

Ki vardı dayısı katna revān ol (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 155). [çü,]

Çü geldi ol melik Ya'kūb yirine

Bu zikri söylediler birbirine (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 241). [çü,]

çü: Böylece, böylelikle.

Çü onda vardı da'vet itdi ḥalkı

Uşaduñ bütleri koyuñ bu ḥulkı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 37). [çü,]

Çü oldu ḥoş cüvān ikisi bünyād

Bularuñla ata ana olur şād (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 71). [çü,]

Degülseñ Yūsuf'a bizden emīn hem

Çü oğlanlar bu sözi söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 706). [çü,]

Eteğini onuñ üstine gerdi

Çü aldı Yūsuf'ı ol dāmenine (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 211). [çü,]

Çü sākī bu kelāma sāmi' oldı

Revānī geldi durdı rābī' oldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 415). [çü,]

Getürdiler 'azīze tekrīm ile

Çü Yūsuf geldi sultān ḥıdmetine (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 73). [çü,]

Ve ger kim geh giderdi ḥıdmetinden

Çü Yūsuf ḥükm-i Mısr'a cārī oldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 105). [çü,]

Ne olursa zirā' at kıl zaḥīre

Çü Yūsuf kıldı enbār anda izḥār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 115). [çü,]

Çü yoḥdur ellerinde neste dağı

Çü kızılığ ḥāl altı ıla geldi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 137). [çü,]

İcāzet dileyüp yük yüklediler

Çü ol kâfile yol kesdi irişi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 39). [çü,]

Bular çün sözi böyle söylediler

Çü elini anıñ fetḥ eylediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 88). [çü,]

Çü baḥdı ol şabīnîñ gözlerine

Yüzini urdı anıñ yüzlerine (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 191). [çü,]

Çü der-beytü'l-ḥazen pīr Ya'kūb

Ki böyle yazuban gönderdi mektüb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 357). [çü,]

Çü oñdan didi dinlen bu kelāmı

Yine bu sözi söyler tās tamāmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 429). [çü,]

çü: "İçin" edatı.

Getürdi ortaya altun kâse

Çü mîl aldı eline ura tâsa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 394). [çü,]

çü: Neden, niçin.

Urarlardı mülâzım başlarına

Didiler Yûsuf'a çü kılduḡ qahrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 583). [çü,]

çü: "dehda" bağlacı.

Çü meclis çoḡ oḡundu diñle diñle

Ki her meclisde nûkte diñle añla (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 169). [çü,]

çü: Öyle ki.

Çü munda zâhir oldu bu ḡıyânet

'Azîz çün böyle gördi bu ḡavâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1588). [çü,]

Veli Yûsuf çü birgün ol Ḥudâ'ya

Tazarru' zârı kıldı Kibriyâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 303). [çü,]

Yıgıldı bir yire kiçi ulûsı

Çü Yûsuf kılmışdı onda bünyâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 437). [çü,]

Çü Yûsuf istedi kim bî-bahâne

Nebîye gönlegin ide revâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 557). [çü,]

çü: O zaman, o vakit.

Çü bildi ḡâl[i] Ya'kûb oldu ḡamḡîn

Zi-ḡavfdan dîdesi hem oldu nemḡîn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 351). [çü,]

Çü Yûsuf böyle kıldı sözi takrîr

Ki Ya'kûb kılmadı pinḡân ta'bir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 508). [çü,]

N'ola biz daḡ işidek onı ey şâh

Çü böyle kıldılar onlar su 'âli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 694). [çü,]

Anasına didi bâ-âh ü zârı

Çü geldi Yûsuf ol 'arz-ı maḡâle (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1039). [çü,]

çüb: Odun, sopa.

Birisi yoḡ oña ki ide mihri

Biri bıçaḡ çekerti birisi çüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 165). [çüb,]

çün: "Bu nedenle, bu yüzden" anlamı vardır.

Yakîn çün Yûsuf'ın gördi cemâlin

Ki diñler cân ḡulaḡıyla maḡâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 384). [çün,]

Yakîn düşmen oña şeytân olupdur

Nebî Âdem onun çün oldu çün şayd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 578). [çün,]

Yakîn düşmen oña şeytân olupdur

Nebî Âdem onun çün oldu çün şayd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 578). [çün,]

Bu sözden çün vâkıf oldu o sultân

Çaḡırdı ol kamu el doḡrayanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 36). [çün,]

Ki vardur derd-i ḡasret böyle cânda

Yine çün İbn-i Yâmin ol serâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 489). [çün,]

çün: "İçin" anlamı katmıştır.

Kamu şâḡı anuñ çün nûr bolmış

Kamu 'âlem onuñ nûrıyla dolmış (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 21). [çün,]

Onuñ çün kıldı böyle ḡile yâri

Onı fark itmeye ol şehriyâri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 91). [çün,]

Tökerti gözlerinden dânesini

Ki onuñ çün Allâh'a yalvarurdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 782). [çün,]

Muradı istegini cümle tapdı

Didi ki benim çün nûr-ı dîde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 465). [çün,]

Saňa müştāk idüm ey ber-güzide
Yüküş vaqtdür saňa **çün** muntazırım (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 467*). [*çün,]*

çün: *Gibi, benzer.*

Meşelsiz gücünüzi zıkr kıldum
Didüm ki böyle **çün** aşlanlarum var (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 199*). [*çün,]*

Bu 'âlemde gezerdi 'adl u dâdı
Ki onuñ var idi bir kızı **çün** hür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 853*). [*çün,]*

çün: *"-dığında", "-dığı zaman".*

İmānıñ şöyle **çün** kibr ü mecüs'ı
Mey-i 'aşk içdi Şemsî yâr elinden (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 12*). [*çün,]*

Nebî pîr oldu **çün** der-güzâriş
Bulara tahtını kıldı sıfâriş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 73*). [*çün,]*

Bular **çün** iki yaşına irdi
Ki Râhîl fâniden bâkiyyedârdı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 281*). [*çün,]*

Budur hâ 'in ne kılsan cezâ kıl
Nebî **çün** baħdı ol gürgüñ yüzine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 681*). [*çün,]*

Velî oldu seniñ çeşminden ol sır
Nebî **çün** oldu ol hâle haberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 795*). [*çün,]*

'Azîz mülkine Yûsuf oldu dâhil
'Azîz bu bey'ini **çün** kıldı itmām (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1269*). [*çün,]*

çün: *İken.*

Bugün **çün** var eliñde hayr itgil
Ki dañla oñun ile seyr itgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 370*). [*çün,]*

çün: *"Çünkü" anlamında bağlaç.*

Seni **çün** ihtiyâr itmışdür Allāh
Ki bizden 'afv kılğıl cürm ey şāh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 475*). [*çün,]*

çün: *"-den dolayı, -den ötürü" anlamında edat.*

Eline girdi **çün** Yûsuf-ı maħbûb
Oña giydürd[i] cāme dürlü dürlü (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1400*). [*çün,]*

Çün oldu sākî ol demde Müselmān
Ki zindān ehli cümle oldu yeksān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 103*). [*çün,]*

Gelüben gürg anı yidi zi-nā-gāh
Anıñ **çün** atamız maħzûn olupdur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 239*). [*çün,]*

Didi ay vay benim **çün** bu ğam ile
Ki gitdi nūr-ı çeşm bu nem ile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 307*). [*çün,]*

çün: *"Böylece, bu şekilde" anlamında kullanılmıştır.*

Ki kılduñ hecr ile **çün** kâh fırkat
Hemîşe oğrı kimi bu cihānda (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 14*). [*çün,]*

Ne kılsun çünki gitdi şehriyârı
Bular **çün** gitdiler ata gözinden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 101*). [*çün,]*

Ki Yûsuf bu cihāna key gelesi
Çün oñun şevk oldu böyle ğālib (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 319*). [*çün,]*

O dem ki Yûsuf ola Mısr'a **çün** şāh
Bile maħbûslarıñ ol demde hālîn (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 378*). [*çün,]*

Ki dūr oldu 'akılı ussı ondan
Onuñ oğlanları **çün** geldi nā-gāh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 573*). [*çün,]*

Kılupsız Yûsuf'ıñ **çün** gönlegin tey
Ki açdum onı gördüm onda xanı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 626*). [*çün,]*

Yalandur yoḥsa girçek añla andan
Nebîye didiler **çün** bu kelâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 659). [çün,]

Ki gitdiler ava onlar tamâmı
Yazıda gezdiler **çün** oldılar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 661). [çün,]

çün: "-dıḡı için, -den dolayı, -den ötürü" anlamında bağlaç.

Bir işdür başa geldi n'idelüm **çün**
Daḡı onuñ tüğünden bir perâ biz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 524). [çün,]

Ne firkat belki böyle süz-ı hurkat
Didi **çün** gürg firkatden maḡâlî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 733). [çün,]

Çeker bu derd-i 'aşkıñ hurkatını
Devâsız derde **çün** oldı giriftâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 899). [çün,]

Tazarru' kıldı o nekb Zü'l-celâlî
Bulara **çün** bahâyı virdi Mâlik (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 981). [çün,]

Ki salur şerm ol baya gedâya
İrişdi bu haber **çün** pādşāha (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1195). [çün,]

Ki olmadı maña senden **çün** oḡlan
Züleyhâ'ya virüben onı gitdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1384). [çün,]

Getürdi Cibrîl **çün** müjdegânî
Sevindi Yûsuf' uñ der-süḡan cāmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 317). [çün,]

çün: "de\da" bağlacı.

Ki ondan qorḡuban saḡladı sır
Züleyhâ katına **çün** Yûsuf qabûldur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1225). [çün,]

çün: O zaman, o vakit.

Anası böyle **çün** kıldı maḡâlî
Ne dir Ya 'ḡub bilürdi onda ḡâlî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 97). [çün,]

Didi k[i] ey benim **çün** nûr-ı dîde
Dil ü cânımda maḡbûb-ı güzîde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 456). [çün,]

Görinmez oldı gitdi **çün** ıraḡ ol
Qayıdup geldi eve kıldı zârı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 98). [çün,]

Ferâset birle **çün** aḡvâl bildi
Namâzın qaşır idüben tîz kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 261). [çün,]

çünân: Öyle, onun gibi.

Ki şâni'ler **çünân** kıldı nişâne
Ne şüret ki dimişdi eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1512). [çünân,]

Zi-nûr-ı Yûsuf oldı meh cemâlî
Çünân ki tanımadı kimse anı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 12). [çünân,]

Çünân ki İbn-i Yâmîn daḡı bilmez
Eger bile daḡı ol fâş kılmaz (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 45). [çünân,]

Çünân ki ol ayırdı meñden oḡlan
İlâhî sen daḡ ayır añdan oḡlan (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 531). [çünân,]

Çünân ki gördi öyle yürimişdi
Bu işden Yûsuf'a qorḡardı cânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 719). [çünân,]

Ki irdiler selâmet Mısr'a bārî
Çünân ki didi Ya 'ḡub peyamber (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 353). [çünân,]

çünk[i]: Sonra.

Şarûba gitdi **çünk[i]** Haḡḡ yirine
Ki virdi Rāḡîl onuñ yirine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 205). [çünk[i],]

çünk[i]: Çünkü, zira.

Leyā **çünk[i]** cihāndan Haqq’a vardı
Adı Şafā kızın yirine viridi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 195). [*çünk[i],]*

Ne assı **çünk[i]** āhır gördi anı
Didiler yā ebā olgil āgāh (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 721). [*çünk[i],]*

çünk[i]: Öyle ki.

Kim ola içmemişdür şerbetini
Nebī **çünk[i]** firākı yād iderdi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 5). [*çünk[i],]*

çünkü: -dığı için, -den dolayı, sebebiyle.

Ki ola hüs ile ‘ālemde āzād
Züleyhā didi **çünkü** bile sözi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1395). [*çünkü,]*

çünkü: -dığı zaman, -diğında.

İşitdi dayısı **çünkü** bu sözi
İdüp āh yaş ile doldurdi gözi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 179). [*çünkü,]*

Digil doğru bize kılma bahāne
Bu sözi **çünkü** Yūsuf güş kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 676). [*çünkü,]*

Ḥanı mihr ü şefkat ḥanı mürüvvet
Bular bu sözi **çünkü** diñlediler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 129). [*çünkü,]*

Bu ḥāl[i] **çünkü** bildi böyle sākī
Kelāmı kılmađı pinhān ü bākī (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 41). [*çünkü,]*

Getürgil şehre ol miskīn cüvānı
İşitdi **çünkü** Yūsuf anı öyle (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 371). [*çünkü,]*

İşidüp bu maḳālī **çünkü** gulāmān
Ki kıldılar nigh emr itdi sulṭān (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 41). [*çünkü,]*

Yehūzā didi Yūsuf’dur ki geldi
İşitdi **çünkü** Ya’kūb anı bildi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 732). [*çünkü,]*

Anıñ katına vardı ol zamānı
Varubañ ānda **çünkü** anı gördi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 56). [*çünkü,]*

çünkü: Çünkü, zira.

Onuñ hüsine **çünkü** oldı āgāh
Ki saḥlar rüz u şeb anı zi-bed-ḥāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 386). [*çünkü,]*

Ne kılsun **çünkü** gitdi şehriyārı
Bular çün gitdiler ata gözinden (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 100). [*çünkü,]*

Ki geldi başımuza kār-ı düşvār
Metā’ katında koyduḥ **çünkü** onı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 535). [*çünkü,]*

Ki ince ağladı oldı başardan
Sözini **çünkü** zī’biñ bildüñ ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 829). [*çünkü,]*

Ki koymaz almağa ol bu gulāmı
Züleyhā **çünkü** geldi ‘aḳlı hūşa (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1221). [*çünkü,]*

Esirdür **çünkü** ol ‘İberī gulāma
Başına tāt-ı yāḳūt koydı gevher (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 34). [*çünkü,]*

Kiçidür **çünkü** ol kişi kamudañ
Biridür ol bu işdeñ hem bu ḥavfdañ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 79). [*çünkü,]*

Zamānı māzīdeñ sorma su’ālī
Ḥabīb **çünkü** kavuşdı ḥabībine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 7). [*çünkü,]*

çünkü: "Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında kullanılan bağlaç.

Nebī **çünkü** işiddi düşi andan
Gözinden tökdi yaşı yandı cāndan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 444). [*çünkü,]*

Ki olduḥ atamuza böyle ‘āşī
Nebī’ye **çünkü** ḡam oldu ḥavālet (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 587). [*çünkü,]*

çünkü: Böylelikle, böylece.

Nebî **çünkü** didi birkaç kelâmı
Gör imdi ne dir ol Yûsuf ğulâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 488*). [*çünkü,]*

Bulara **çünkü** Yûsuf oldu hem-râh
Yarağ itdi Yûsuf'a âb ü nânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 32*). [*çünkü,]*

Zelîl eylersiz Ya 'küb-ı nebîni
Yehûzâ oldu onda **çünkü** şâfi' (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 239*). [*çünkü,]*

Saîa tâ men irişem ey şehinşâh
Murada irdi **çünkü** şeyh-i fânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 479*). [*çünkü,]*

Ki artuğ sorma dağı dimezem men
Züleyhâ **çünkü** kıldı bu hitâbı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1459*). [*çünkü,]*

Zi-kudret gör ki ol geldi zebana
Şabîniñ **çünkü** fetḥ oldu zebânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1613*). [*çünkü,]*

Maîa zindân vir virme günâhı
Züleyhâ didi onı **çünkü** şâha (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 109*). [*çünkü,]*

Yalunuz kuş hemî eyler figâni
Züleyhâ düşdi **çünkü** ihtirâka (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 115*). [*çünkü,]*

çünkü: "Ki" edatı.

Ne ğamdur **çünkü** bu sırdâre irdiñ
Yağılmışdı gönül hicrân elinde (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 11*). [*çünkü,]*

çuval: *Erzak, öteberi koymaya veya nakletmeye yarayan, kenevir, pamuk gibi bitkilerin elyâfından veya naylon iplikten yapılmış büyük torba.*

Çuval içinde koy cümle ḥamı
Ta'âm ölçüldi bunlar dutdı bârı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 264*). [*çuval,]*

Pes ondañ aldılar ele **çuvalı**

Buyurdi Yûsuf anda ḥûb keyli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 260*). [*çuvalı, -ı]*

Êle kıluñ ki kimse görmesiñ hiç

Çuval ağzını andan kıluñuz pîç (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 40*). [*çuval,]*

Kiçi kişi yükinde bulduğ anı

Ki kılmışdı **çuval** içre nihânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 92*). [*çuval,]*

D HARFİ

dā'im: Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

Yüküştür kıssa kıldum muhtaşar men
Melûl olma ki **dā'im** şād bol sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 188). [dā'im,]

Ki **dā'im** saḥlagil munı kirāmî
Munı i'zzâz ile sen saḥla **dā'im** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1380). [dā'im,]

dād: Feryat, figan.

İderler vay Yûsuf'a **dād** birle
İşitdi sözi çünki pîr Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 568). [dād,]

Ki **dādum** atama bildürmenüz hey
Daḥı diyerdî atam hürmetiyeçün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 180). [dādum, -um]

dād id-: Feryat etmek.

Elinden âh ü nâle dād iderdî
Didi Yûsuf'a ey sevgülü cânım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 6). [dād id-, -er, -di]

dāfi' ol-: Def etmek, kovmak.

Be-Hakk kandan olara oldı dāfi'
Elinden geldügince sen daḥı ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 240). [dāfi' ol-, -dı]

dağ: Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil
edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

Daḥı var bu ağaçda çoḥ budağlar
Sanasın her budağı üçe **dağlar** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 20). [dağlar, -lar]

Onuñ oğlanlarıdır ol budağı
Menim cânıma señ çekdüñ bu **dağı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 210). [dağı, -ı]

dağ: Aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği
yanıklık, yara.

Çeker ondan ne eyler cânâ **dağı**
Didi evlâdına Ya'kûb peyamber (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 759). [dağı, -ı]

Ne ağlar belki cânın **dağlar** idi
Didi Ya'kûb kızına ey güher-zâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 76). [dağlar, -lar]

dağı: "De, da" bağlacı.

Bucağıñ lü' lü olsun biri **dağı**
'Aķıķ olsun onuñ bir kûşesi hem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1502). [dağı,]

dağı: Dahi, bile.

Çü yoḥdur ellerinde neste **dağı**
Çü kızılığ hâl altı ıla geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 136). [dağı,]

dağıl-: Bir arada iken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.

Ki şeytân[ın] türına düşdi ḥamı
Kıluban ittifaķ **dağıldılar** tîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 624). [dağıldılar, -dı, -lar]

Dağıldılar bular tâ bulalar yir
Salalar Yûsuf'ı kuyu dibine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 278). [dağıldılar, -dı, -lar]

Didiler 'İberî kül kaçdı ola mı
Dağıldılar bular çoḥ istediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1045). [dağıldılar, -dı, -lar]

dağla-: Aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği
yanıklık, yara, acı.

Ne dāḥikdür ki āḥir ağlamaz ol
Ki ğamdan cân ü cismın **dağlamaz** ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 463). [dağlamaz, -maz
]

Zi-fırķat cânın onuñ **dağladılar**
Getürdiler kuyı üstine onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 430). [dağladılar, -dı, -lar]

Zi-ḥasret cānların **dağladılar** çoḡ
Vedā' itdi Yūsuf girdi yola (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1026). [*dağladılar, -dı, -lar*]

Be-zāhir kizbilen cān **dağlayalum**
Diyelüm atamuza olgil āgāh (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 528). [*dağlayalum, -y, -alum*]

Didi Yūsuf atañ cān **dağlamağda**
Olupdur gözlerinden ağlamağda (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 173). [*dağlamağda, -*
mağ, -da]

dah: Başka.

Seniñ tek olmaya bir **dah** laṭif hūb
Peyamberler dahı insān olupdur (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 575). [*dah,]*

Ki miñ **dah** cāriye ol tāze maḥbūb
Bezendi qarşu çıldı lu'b idüp hūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 3). [*dah,]*

dah: Dahi, de'da, bile anlamına gelmektedir.

Bular **dah** māl kısmet itdi böyle
İşid imdi ki 'İyş anda ne kıla (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 137). [*dah,]*

Yaqīn bil ki seni **dah** öldürür hey
Ki derdiñle meni sen kılmagil tey (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 145). [*dah,]*

Ki ondan dahı Yakıtāl oldı
Ki Şafā **dah** cihāndan naql kıldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 198). [*dah,]*

Var idi bir kıızı **dah** aldı Ya'kūb
Şarūba adı idi tāze maḥbūb (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 199). [*dah,]*

Ki ol **dah** Sayalon'a oldı māder
Dahı Hāzūşin oña ol birāder (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 201). [*dah,]*

N'ola biz **dah** işidek onı ey şāh
Çü böyle kıldılar onlar su 'ālī (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 693). [*dah,]*

Birisi **dah** gelür ondan oyuna
Biri el üstine alur birisi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 54). [*dah,]*

Ki ol **dah** kaşd ider ki kanın içe
Birisi urar idi tepesine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi*
2, Mısra 168). [*dah,]*

Oḡuram sen **dah** oḡı ol şenāyı
Çü Yūsuf öğretüp oḡıdı onı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 502). [*dah,]*

dah: Cariye; da, de bağlacı.

Nebī sordı buları **dah** kimiñdür
Didiler kim kamusı Yūsuf'ındur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 697). [*dah,]*

dah: Öyle ki.

Dahı var bu ağaçda çoḡ budağlar
Sanasın her budağı üçe dağlar (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 19). [*dahı,]*

Biz aña kılmamışuz uşbu reybi
Dahı hiç bilmeziz 'ilm ü gaybı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 234). [*dahı,]*

Dahı az vaqt bu ğamda durursañ
Yavuş oldı zamān anı görürseñ (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 303). [*dahı,]*

Didi varuñ cemāl-ı Yūsuf'a siz
Dahı kardaşlarıyla isteñiz tiz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 328). [*dahı,]*

dah: Daha.

Oğrılığ eyledi gör bu yaman baş
Munuñ tek var idi bir **dahı** kardaş (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 100). [*dahı,]*

dah: Üstelik, ayrıca.

Ne kim men düşde gördüm anı bilmiş
Dahı te 'vīlin anıñ doğru kılmış (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 424). [*dahı,]*

Ki düşdi saht hâle hâş ü 'âmı

Dağı hiç kimseniñ bir dānesi yoğ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 127*). [*dağı,]*

Ta' accüb eylediler bu havâle

Dağı pes varmadılar kıl ü kâle (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 28*). [*dağı,]*

Bizüm sen birimizi ikimizi

Ki dutgil **dağı** virme yükümüzi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 122*). [*dağı,]*

Didi Ya'küb aña Haqq 'izzetiyçün

Dağı bu pîr-i ğamgîn hürmetiyçün (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 286*). [*dağı,]*

dağı: Ancak, fakat.

Dağı rahmet bu men şeyh-i kebîre

Nebî oğlın yidüñ olduñ günah-kâr (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 690*). [*dağı,]*

dağı: Bir kez daha, tekrar.

Görem ol şüreti ger koyasñ sen

Ki bir **dağı** görem ol şüreti hûb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 485*). [*dağı,]*

dağı: "Ve" bağlacı.

Ne yirlüsiz **dağı** ħanda olursız

Didiler aşl ü fer'ıyle mekânı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 224*). [*dağı,]*

Didi bildüm seni şâh-ı kerîmsiñ

Dağı hem hûb luğf u hem rağîmsiñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 332*). [*dağı,]*

dağı: Artık, bir daha, bundan sonra.

Niçe važ'ında var kıl çārelerini

Dağı kalmışlarıñ olgil mu'ini (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 245*). [*dağı,]*

Bulardan hem ħelāllığı dileyim

Buları görmeyem şāyed **dağı** hiç (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1001*). [*dağı,]*

Dağı hiç olmadılar oña bed-rāy

Yaralu ellerini sarudılar (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 92*). [*dağı,]*

Ki **dağı** kılmazam şabr ü şekibi

Didi oğlan atam oldur ki geldi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 538*). [*dağı,]*

İrişdi derdlü derdi tabibine

Ki mazīdeñ **dağı** men zıkr kılman (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 9*). [*dağı,]*

dağı: Ayrıca, aynı zamanda, ilaveten anlamlarına gelen bağlaç.

Ki dādum atama bildürmenüz hey

Dağı diyerdi atam hürmetiyçün (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 181*). [*dağı,]*

Olardañ uşbu ħālî niçedür gör

Dağı bu kārvañ ehline hem sor (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 240*). [*dağı,]*

Ki **dağı** ħandadur virgil ħaberni

Kim oñdan bā-ħaber kıl bî-ħaberni (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 295*). [*dağı,]*

Ki kıldılar **dağı** medh ü dūrūdı

Didi ol demde Yūsuf yā ata bil (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 83*). [*dağı,]*

dağı: "Bile, -da/-de" anlamlarına gelen bağlaç.

Eger düşüñde istersen şevābı

Şālih tek sen **dağı** kılğilen ħābı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 30*). [*dağı,]*

Senüñ tek ol **dağı** aldı destimāzı

Senüñ tek ol **dağı** kıldı namāzı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 165*). [*dağı,]*

Senüñ tek ol **dağı** aldı destimāzı

Senüñ tek ol **dağı** kıldı namāzı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 166*). [*dağı,]*

Ki oldı Şem'ün Leyā'dan

Dağı Lāvī Yehūzā bu nevādan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 194*). [*dağı,]*

Ki ondan **daḥı** Yakıtāl oldu
Ki Şafā daḥ cihāndan naql kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 197). [*daḥı,]*

Ki ol daḥ Sayalon'a oldu mader
Daḥı Hâzûşin oña ol birader (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 202). [*daḥı,]*

Daḥı hem bir kızı oldu şerife
Ki Dünye koydı adın ol laṭife (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 203). [*daḥı,]*

Ki Ya'kûb onı **daḥı** 'aḳd kıldı
Ayurdı māl birle naḳd kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 289). [*daḥı,]*

Çü yandurduñ faḳîrîñ cānını sen
Señin **daḥı** yandurayım cānını men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 350). [*daḥı,]*

Didi ki yā ata sen mu maḳālî
Dime ḳılma **daḥı** sen bu ḥayālî (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 429). [*daḥı,]*

Cemālîme degüldür meh berāber
Daḥı nisbet degüldür şems ü ḥāver (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 431). [*daḥı,]*

Daḥı hem dîdelerden oldu mestür
Aparıldar onı ḥalvet araya (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 104). [*daḥı,]*

Ne āḥîr ol **daḥı** ḳardaşımızdur
Geliñ dir olmañız ḳardaşa ḳātil (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 220). [*daḥı,]*

Be-Ḥaḳḳ ḳandan olara oldu dāfi'
Elinden geldügince sen **daḥı** ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 241). [*daḥı,]*

daḥı: "-e dek, e kadar" anlamına gelmektedir.

Daḥı señ oḅlña ḳavuşmayınca
Onuñlan bir yire yavuşmayınca (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 539). [*daḥı,]*

daḥı: Daha, ek olarak.

Aparıñ özge bir ḥalvet serāya
Aparıldar yine bir yire **daḥı** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 473). [*daḥı,]*

Bisāt itmişler aña dürlü **daḥı**
Olaruñ ḥavf[ı] gitdi dilleriñden (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 474). [*daḥı,]*

Anıñ yükinde buldılar çanaḅı
Didiler söziñiz hiç var mı **daḥı** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 90). [*daḥı,]*

Otuz miñ **daḥı** geldi Rūmî ḥamı
Olar daḥ ḳıldılar secde tamāmı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 689). [*daḥı,]*

Pes añdan iki ağaç **daḥı** gitdi
Gör imdi kim **daḥı** sultān n'itdi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 693). [*daḥı,]*

Pes añdan iki ağaç **daḥı** gitdi
Gör imdi kim **daḥı** sultān n'itdi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 694). [*daḥı,]*

Pes añdan iki ağaç **daḥı** vardı
Ki dört miñ ḳarşısına bende irdi (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 699). [*daḥı,]*

daḥı: "İle" edatı.

Nedür te 'vîl bildiler be-yek-bār
Daḥı doldılar ol buḅl u ḥasedden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 700). [*daḥı,]*

daḥı: ...dığı zaman, ...dığında.

Beşîr'i gördi ol dem **daḥı** menşür
Kim oldu ḳayḅulardañ şöyle mesrür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 645). [*daḥı,]*

dāḥik: Gülen, gülücü.

Ne **dāḥikdür** ki āḥîr ağlamaz ol
Ki ḡamdan cān ü cismin daḅlamaz ol (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 462). [*dāḥikdür, -dür*
]

dāḥil ol-: Girmek, katılmak.

Ki oldılar yine bir şehre dāhil
İşit ol şehrideñ adın dañı neydi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1114). [dāhil ol-, -dı, -lar]

‘Azîz mülkine Yūsuf oldu dāhil
‘Azîz bu bey’ini çün kıldı itmām (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1268). [dāhil ol-, -dı]

İrişende siz ol Mısr’a ser-ā-ser
Kamuñuz bir kapudañ dāhil olmañ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 341). [dāhil ol-, -ma, -
n]

Bular dañı dāhil oldu eyle ez-der
Ki her ikisi bir derdeñ içeri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 354). [dāhil ol-, -dı]

dā’im: Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

Ki düşmen ol durur ‘ālemde zinhār
Zelîl it cehd idüp şeytān dā’im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 581). [dā’im,]

Kılurdi dā’im onda āh ü efgān
Oturdı gice gündüz zār ü mahzūn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 820). [dā’im,]

Ki dā’im saħlagil munı kirāmī
Munı i’zzāz ile sen saħla dā’im (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1381). [dā’im,]

Hemān Yūsuf gelür dā’im dilinden
Dañı Yūsuf’dan özge neste bilmez (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1416). [dā’im,]

Aña Yūsuf dañı kıldı irādet
Ki vardı Yūsuf onda oldu dā’im (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1469). [dā’im,]

Velî yād it Allāh’ı señ mülāzım
Ta‘ālā şāne söyle dilde dā’im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 330). [dā’im,]

Giyerdi şal dañı hem lif-i ħurmā
‘İbādet eyler idi ħāce dā’im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 149). [dā’im,]

Didi Yūsuf benim bu ħardaşımdur
Allāh’ıñ fażlı dā’im yoldaşımdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 466). [dā’im,]

Allāh’ıñ ħudretine kıl nazarnı
Emîn olmayu dā’im kıl ħazarnı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 498). [dā’im,]

İderdi şöħbeti mescidde dā’im
İlāhıñ emrine olmışdı kâ’im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 11). [dā’im,]

dā’im dil: Sürekli olarak aynı kişiden ya da şeyden söz etmek II Dilinden düşürmemek deyimini ile eş anlamlıdır.

Ki Yūsuf’dur onuñ dā’im dilinde
Ĥubān sevmiş ol ‘İberî ħulāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1678). [dā’im dil, -i, -n, -de]

dā’imā: Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

Ki oldu ħāfileniñ pişvāsı
Giderdi dā’imā o ilerüden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1099). [dā’imā,]

Be-ġāyet Hūd’a olmuş idi teslīm
Oĥurdi dā’imā heştin kitābın (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 311). [dā’imā,]

Çü kaldı Yūsuf ol zindānda bārī
Kılurdi dā’imā āh ile zārı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 300). [dā’imā,]

Didiler ħālişān İslām yā eb
Seniñ çün dā’imā vardur melālī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 305). [dā’imā,]

damar: Damar.

Onuñ şulbında şehvet geldi cūşa
Recūliyyet damarı hem ħurūşa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 58). [damarı, -ı]

Ķurudı ħan damarlar oldu hem-süst
Be-ġāyet oldu pīr bī-ĥīz ü bī-cüst (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 51). [damarlar, -lar]

Ķurumışdur damarlar içre ħanım
Gezerim ħasretinde zār ü nālān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 742). [damarlar, -lar]

dāmen: Elbise, etek.

Züleyhâ irdi ol dem mäh-rüya
Ki dutdı **dāmenini** girüsinden (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1577). [*dāmenini, -i, -n, -i*]

dāmen al-: Eteğinin altına almak; korumak.

Eteğini onun üstine gerdi
Çü aldı Yūsuf'ı ol dāmenine (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 211). [*dāmen al-, -i, -n, -e-i, -n, -e, -d*]

dāne: Bazı bitkilerin tohumu.

Ki düşdi saht hāle hāş ü 'āmı
Dağı hiç kimsenin bir **dānesi** yoh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 127). [*dānesi, -si*]

dāne: Adet, tane.

Gözümden **dāne** dāne ānçe ahdı
Yaşım 'ummān olupdur hasretiñden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 13). [*dāne,*]

Gözümden **dāne** dāne ānçe ahdı
Yaşım 'ummān olupdur hasretiñden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 13). [*dāne,*]

İşitdi munı Yūsuf āh kıldı
Sirişkiñ **dāne** çehre gāh kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 154). [*dāne,*]

dāne: Tane, miktar; gözyaşı.

Tökerdi gözlerinden **dānesini**
Ki onun çün Allāh'a yalvarurdu (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 781). [*dānesini, -si, -n, -i*]

daniş-: Bir husus üzerinde karşılıklı konuşup fikir alış
verişinde bulunma, istişâre, meşveret, müzâkere.

Çü oldur böyle şalur bu hişâli
Danişçün bir yire derildi hamı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 622). [*danişçün, -çün*]

daniş id-: Bir husus üzerinde karşılıklı konuşup fikir alış
verişinde bulunmak, müzâkere etmek.

Ki daniş ideler yüz mekr ü hîle
Bağuban birbirine söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 607). [*daniş id-, -e, -ler*]

dañla: Bir vakit, gelecek bir zamanda.

Bugün çün var eliñde hayr itgil
Ki **dañla** onun ile seyr itgil (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 371). [*dañla,*]

Ki **dañla** sen peşimānlık yiyessin
Mebādā ki bilüben fikr ideler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 537). [*dañla,*]

dap-: Ulaşmak, elde etmek.

Muradın **dapdı** hācca secde kıldı
Çü gördi Yūsuf[ı] kaldı taḥayyür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1388). [*dapdı, -dı*]

Ki señden maña geldi bü-yı dilber
Onuñla **dapdı** rûhım şimdi perver (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 278). [*dapdı, -dı*]

dapu: Tabi olmak, boyun eğmek.

Nagehān geldi mesā 'il kapısına
Temennā kıldı durdı **dapusına** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 334). [*dapusına, -sı, -n, -a*]

Ki durdı bir dem anın **dapusına**
Didi ki sen degülsün şāh-ı maḥbûs (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 118). [*dapusına, -sı, -n, -a*]

dapu: Tapılacak, hizmet edilecek yer veya makam.

Didi ki bir kişi geldi kapuya
Garīblerden peyām eyler **dapuya** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 266). [*dapuya, -y, -a*]

Çü hācib geldi zindān kapısına
Mü'eddeb durdı Yūsuf'ın **dapusına** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 12). [*dapusına, -sı, -n, -a*]

Girübeñ vardılar cümle ilerü
Veliken İbn-i Yāmīn **dapusında** (*Yūsuf u*

Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 357). [dapusiñda, -sı, -ñ, -da]

Ayurdu atasınıñ qarşusına
Nebiniñ leşker irdi **dapusına** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 682). [dapusına, -sı, -n, -a]

dar: Bol ve geniş olmayan.

Dibi giñ idi onuñ ağız[ı] **dar**
Anıñ bünyâdı 'ulvî bârik idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 296). [dar,]

dâr çek-: Darağacına asmak.

Pes ondan nâ-tüvân[ı] çekdi dâra
Ki düşdi nâle vü feryâd ü zâra (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 133). [dâr çek-, -a-a, -di]

dâr-ı 'ismet ol-: İffetli kimse olmak.

O menden kaçdı oldı dâr-ı 'ismet
Bu dem çün zâhir oldı sırr-ı pinhân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 54). [dâr-ı 'ismet ol-,
-dı]

dâr-ı mihnet: Sıkıntı mekânı, kapısı, yeri.

Bu dünya dâr-ı mihnetdür ser-â-ser
Ki onuñ şehdidür zehre berâber (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 481). [dâr-ı mihnet, -dür]

darîr: Doğuştan kör.

Aparuñ gönlegimni ol kebîre
Ümîdüm var devâ ola **darîre** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 492). [darîre, -e]

darr: Zarar, sıkıntı.

Ciger hûnından itgil kendiñe aş
Ki **darruñ** işidür bu hâli zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1217). [darruñ, -uñ]

dart-: Tartmak, ölçmek.

Ki olmaz hâtırı ez-havf teskîn
Gelüben hışm ile **dartdılar** anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 389). [dartdılar, -dı, -lar]

dârü's-selâmet: Selamet yurdu, evi, cenneti.

Müheyyâ oldı ol **dârü's-selâmet**
Tamâm oldı Züleyhâ dağ bezendi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1522). [dârü's-
selâmet,]

daş: Taş, kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler
gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan
sert ve katı madde.

Koyun katına vardılar tamâmı
Ki ol gün daşıdılar **daşı** başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 598). [daşı, -ı]

Var idi kuyunuñ dibinde bir **daş**
Revânî kopdı ol oldı muṭabbak (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 488). [daş,]

Eger yüz miñ urursan başıma **daş**
Ḥaberci olmazam virmen ḥaber hiç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 798). [daş,]

Muraşsa ' kıymeti **daş** ile dolsun
Hem altundan dikiñ onda seçerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1506). [daş,]

Ki sudan doldı şöyle onuñ 'aynı
Görüñüz su yüzinde durd[ı] **daşı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 493). [daşı, -ı]

daşı-: Taşımak.

Koyun katına vardılar tamâmı
Ki ol gün **daşıdılar** daşı başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 598). [daşıdılar, -dı, -lar]

daşra: Dışarı.

Ki her bâba irişdi açar oldı
İrişdi tâ ki ol **daşra** kapuya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1575). [daşra,]

Çü Dünya **daşra** geldi sordı anı
Nedür hāndan gelürsen bu zamānı (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 4, Mısra 247). [daşra,]

Bu zindān ehli cümle āzād olmayınca
Ki çıhman cümle **daşra** çıhmayınca (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 5, Mısra 20). [daşra,]

Ki çıhdı **daşra** bañnı dolu aya
Çü giydi hil'atiyle tāt ü cevher (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 5, Mısra 66). [daşra,]

daşra gel-: Dışarı çıkmak.

Kim irse hācetine kāzi olmaz
Ki ol ğam-hānedeñ hiç **daşra gelmez** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 598). [daşra gel-, -
mez]

davar: Koyun ve keçiye verilen ortak ad.

Bularuñ dönderüben **davarını**
Getürdiler yine Mısr'a varını (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 67). [davarını, -ı, -n, -ı]

davar: Mal, mülk.

Çü olduñ Hāzret-i Allāh'a lāyık
Hāzāyini 'azizüñ hem **davarı** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1365). [davarı, -ı]

dāver: Allah.

Çü şıdk ile du'ā kıldı peyamber
Kābül itdi onı hāzretde **dāver** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 110). [dāver,]

Çü anı gördi ol Ya'kūb peyamber
Didi niçün seni gönderdi **dāver** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 282). [dāver,]

da'vet: Çağırma, davet.

Olinca 'ömrine seksen tamāmı
İşi **da'vet** idi her şubḥ u şāmı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 46). [da'vet,]

Ki mazlūm **da'vetiniñ** yok hicābı
Allāh'ın katna tiz ola icābı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 353). [da'vetiniñ, -i, -n, -iñ]

da'vet id-: Davet etmek.

Diler muğtāblarını **ide da'vet**
Züleyhā'ya didi bir cāriye bu (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 3, Mısra 14). [da'vet id-, -e]

da'vet it-: Davet etmek, çağırma.

Çü onda vardı **da'vet itdi** halkı
Uşaduñ bütleri koyuñ bu hūlkı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 37). [da'vet it-, -di]

Gice gündüz çü böyle **da'vet itdi**
Ki halkıñ çoñı geldi azı gitdi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 43). [da'vet it-, -di]

Meni gördüm ki **da'vet itdi** sultān
Ki vardum hāzretine şād u hāndān (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 4, Mısra 53). [da'vet it-, -di]

da'vet kıl-: Davet etmek.

Seni da'vet kıluram Hākk'a kūlum
Hākk'ı bir bil meni bilgil resūlum (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 257). [da'vet kıl-, -ur,
-am]

da'vī: Tartışma, dava, iddia.

Özine eyledi ol demde zikri
Ki bir haşmıñ sözine **da'vī** bulmağ (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 1593). [da'vī,]

dayağ: Dayanak, sopa.

Kim itdiler bu miskiniñ **dayağın**
Ki saldılar onuñ boynına zencir (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 670). [dayağın, -ı, -n]

Deveni urmağa aldı **dayağın**
Yorıldı bir onuñ dutdı ayağın (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 183). [dayağın, -ı, -n]

dāve: Bir çocuğa süt veren ve bakan cariyeye, dadi.

Ki gitdi 'aqlı başdan eyledi āh
Çü 'aqlı geldi başa didi **dāye** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1209).

Var onuñ 'aşkı göñlümde yiri
Züleyhâ hâlini çün bildi **dāye** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1437). [dāye,]

Bula senden muhabbet sen dağ ondan
Ne dürlü ziyneti ki **dāye** söyler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1443). [dāye,]

Ki dutdı **dāyeniñ** pendini gūşa
Züleyhâ'nıñ var idi günüsü bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1222). [dāyeniñ, -niñ]

davı: Annenin erkek kardeşi.

Çü Ya'kūba anası söyledi yol
Ki vardı **dayısı** katna revān ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 156). [dayısı, -sı]

İşidüben geldi Ya'kūb gulāmı
Dayısı katına virdi selāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 174). [dayısı, -sı]

İşitdi **dayısı** çünki bu sözi
İdüp āh yaş ile doldurdı gözi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 179). [dayısı, -sı]

Sevindi secde-i şükr eyledi bol
Ki geldi **dayısına** söyledi ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 222). [dayısına, -sı, -n, -a]

Didi ki **dayısına** olgil āgāh
Meni Ken'ān'a gönderdi ol Allāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 225). [dayısına, -sı, -
n, -a]

dayu: Annenin erkek kardeşi.

Yüri **dayuñ** katına vargil ey cān
Adı Lāyān durur der-şehr-i Havvān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 147). [dayuñ, -ñ]

de: -da, -de.

Öziyle bu havāli zikr kıldı

Didi ki söyler isem ben **de** hāyır (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 680). [de,]

Ki kaldum böyle müflis ben **de** dil-piç
Virürem saña cümle mālımı men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1260). [de,]

Men anı kılmadum hiçbir kezin yād
Ki ol maḥbūs kaldı ben **de** āzād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 374). [de,]

Kim ol sūd eyledi ben **de** zebānı
Didi sultān oña kim hāzır olgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 58). [de,]

def ü ney: Def ve ney.

Dağı kavval **def ü ney** nāzır itdi
Ziyāfet çün müheyyā kıldı ni'met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 12). [def ü ney,]

Çalınur **def ü ney** çeng ü çeğāne
Ki oldı şādlig pır ü cüvāne (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 437). [def ü ney,]

defn kıl-: Gömmek, mezara koymak.

Anı bir nehv içinde defn kıldı
Bi-ḥamdı'llāh tamām oldı bu iḥbār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 129). [defn kıl-, -dı]

deg-: Değmek, ulaşmak, dokunmak, uygun düşmek.

Nebīu'llāh ne kim ki **dege** Ḥaḳdan
Dilerdi Ya'kūba isterdi cāndan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 107). [dege, -e]

deg-: Yapmak, etmek.

Ki **degdiler** muraşsa' çoğ sürürü
Muğannī sāzlar ol hāzır itdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 10). [degdiler, -di, -ler]

degül: "Değil" edatı (bulunduğu cümledeki bir hususu ret anlamında kullanır).

Didi İshāk benim cānımdaki sen
Degül miydün bugün yanımdaki sen (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 116*). [degül,]

Maña nisbet **degül** hürşid ile mäh
Ki hüsn iklimine men olmışam şāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 434*). [degül,]

Didi Ya'küb oña ey meyve-i dil
Degül hâcet bu düşün ta'biri bil (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 497*). [degül,]

Cemâlûme **degüldür** meh berâber
Dağı nisbet **degüldür** şems ü hâver (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 430*). [degüldür, -dür]

Cemâlûme **degüldür** meh berâber
Dağı nisbet **degüldür** şems ü hâver (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 431*). [degüldür, -dür]

Dimek yalan **degüldür** maña lâyıq
Be-gâyet bu iş ile kıldı fikri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 685*). [degüldür, -dür]

Degülseñ Yūsuf'a bizden emîn hem
Çü oğlanlar bu sözi söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 705*). [degülseñ, -se, -n]

Degül mümkün onı elden koyalar
Çü Dünya böyle gördi onda hâbi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 68*). [degül,]

dehân: Ağız.

Dehânım tütü kimi telh olupdur
Menim şîrîn dehânım ayrılığdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 11*). [dehânım, -ım]

Dehânım tütü kimi telh olupdur
Menim şîrîn **dehânım** ayrılığdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 12*). [dehânım, -ım]

Dehânında dilerseñ ger halâvet
Resül adın dutup virgil şalāvāt (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 501*). [dehânında, -ı, -n, -da]

delâlet kıl-: Yol göstermek, rehberlik ve aracılık etmek.

N'olar ger bu sebeble hoş ola hâl
Nebî didi size kılam delâlet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 83*). [delâlet kıl-, -am]

delil: Delil, kanıt.

Be-gâyet şevk ile gitdi hayâle
Ki oldı şüret-i Yūsuf **delili** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1475*). [delili, -i]

delil: Kılavuz, rehber, yol gösterici.

Saňa her dem irüşürem **delilem**
İşitdi muni Yūsuf şād boldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 456*). [delilem, -em]

Eyürdi Yūsuf'a Hakk anda Cibril
Ki oldur cümle-i mürsele **delil** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 68*). [delil,]

dem: Vakit, an, süre, zaman.

Za'îf oldı gözinden gitdi nûrı
Kılur pervâne tek her **dem** 'ubûrı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 54*). [dem,]

Didi ki yâ ebî hâdim irişdüm
İrişdüm hıdmete bu **dem** görüşdüm (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 118*). [dem,]

Öper Ya'küb Yūsuf gözlerini
Urur her **dem** yüzine yüzlerini (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 280*). [dem,]

Ayırmaz bir **dem** anı kendözinden
Ki doymaz Yūsuf'ın şîrîn sözinden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 380*). [dem,]

Ki şeytân sözine oñlar uyalar
Saňa kaçd ideler ol **dem** hevâyî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 546*). [dem,]

Ki Yūsuf dutdı gûşa cāndan onı
Nebî bir **dem** oña manzûm kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 566*). [dem,]

Ki bir **dem** bulmadılar rāhātı hiç
Koyun çün bunlarıñ işi yarağdur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 601*). [dem,]

Gözümden isterim ki 'ayn-bâ-'ayn
Gözümden bir **dem** onı kıymazam men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 748*). [dem,]

Vücûdumuz bizüm olmuş durur pîr
Bu **demde** sen menî dutmağ nedür sır (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 62*). [demde, -de]

Ki kıldılar dağı medh ü dürüdi
Didi ol **demde** Yûsuf yâ ata bil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 84*). [demde, -de]

Ki budur gördüğüm rüyâyı te 'vîl
Didi ol **demde** Ya'kûb yâ oğul señ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 86*). [demde, -de]

dem: Kan (*Bünyamin'in çocuğunun adı*).

Digil bir bir maña ol hoş nihâdi
Didi ki biri Zî'b ü birisi **Dem** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 585*). [dem,]

Kılurdum firqatînde âh ü dâdı
Añardum gönlegini eydicek **Dem** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 591*). [dem,]

dem: Gözyaşı.

Ki kıyman anı mañbûs ola bir **dem**
Tökem zindân kapısında niçe **dem** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 142*). [dem,]

Munı diyüp melek gitdi hemân **dem**
Velîken çeşm-i Ya'kûb ağıdur **dem** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 306*). [dem,]

dem: Dünya, yeryüzü; zaman.

Bahâ olmaz saña bu **demde** varı
Çekile ol hâzâyin ilertüye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1366*). [demde, -de]

dem ur-: Yakınmak, şikayet etmek.

Ki sırr fâş itmege sen urmagil dem
Hemîşe sırr ile yoldaş bolgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 554*). [dem ur-, -ma, -gil]

der: Kapı, eşik.

Bu tâlîbler didiler Yûsuf'a bil
N'idelüm baklıdur ân **der** selâsil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 124*). [der,]

Alup cennet **derinden** durdı geldi
Ki onda Yûsuf'ın ağzına saldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 69*). [derinden, -i, -n, -den]

Züleyhâ her gün ol zindân **derine**
Gelüben durur idi manzarına (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 9*). [derine, -i, -n, -e]

Bular dağı dâhil oldu eyle ez-der
Ki her ikisi bir **derden** içerü (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 355*). [derden, -den]

derbân: Kapıcı, bekçi.

Didiler yiyübeni hem etini
Şireci hatunıdır biri **derbân** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1669*). [derbân,]

Revânî **derbân** katında kıldı kâmi
'Azîze geldi onı didi **derbân** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 34*). [derbân,]

Revânî **derbân** katında kıldı kâmi
'Azîze geldi onı didi **derbân** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 35*). [derbân,]

Ki bir yirden gelürdi cümle varı
Ki Yûsuf kıymış idi anda **derbân** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 27*). [derbân,]

Gelüben bir mekânda cümle düşdi
Buların heybetini görd[i] **derbân** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 117*). [derbân,]

Ki bu Ken'ânîler kapuya geldi
Didi Yûsuf ki var **derbâna** söyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 141*). [derbâna, -a]

derbân-ı şâh: Padişahın kapıcısı.

(*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 23*). [derbân-ı şâh,]

derbân-ı şâh: Padişahın kapıcısı.

Pes andan didi ey derbân-ı şâha (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 23). [derbân-ı şâh, -a]

der-beytü'l-hazen: Hüzünler evinin kapısı.

Didi Ya 'küb hanı ol pîr-i ğamgîn
Ki **der-beytü'l-hazendür** dîde-nemgîn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 250). [der-beytü'l-
hazendür, -dür]

Ki **der-beytü'l-hazendür** hâl-mağlûb
Didi nefsiñde ki yâ Rab n'olaydı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 48). [der-beytü'l-
hazendür, -dür]

der-çâh-ı zindân: Zindan çukurunun içine, hapishaneye.

Onuñla iki küluñ böyle sultân
Ki mağbûs eyledi **der-çâh-ı zindân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 32). [der-çâh-ı
zindân,]

derd: Acı, üzüntü, keder, tasa, sıkıntı.

Dirîğa **derd** ile pîr oldu şimdi
Menim 'ömr-i cüvânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 9). [derd,]

Firâkıñ **derdilen** mecrûh idi hân (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 8). [derdilen, -ilen]

Kim ola sevdüğinden dür bolmaz
Ne tendür **derd** ile rencür bolmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 481). [derd,]

Kılurdu **derd** ile cânına zecri
Kılurdu süz-ı fikri fırkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 785). [derd,]

Çekem **derdinde** onuñ dürlü ta'zîb
Munı didi Yûsuf yüzine bağıdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 775). [derdinde, -i, -n, -de]

Yakın bil ki seni dağ öldürür hey
Ki **derdiñle** meni sen kılmagil tey (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 146). [derdiñle, -iñ, -
le]

Ki oldu **derd** elinden ol leked-küb
Henüz gözümdesin kılman şubûrı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 10). [derd,]

Ne baliğ korhar o olmağlığından
Zarûret devrine **derd** ile vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 135). [derd,]

Anıñ **derdiñdeyim** zâr ü leked-küb
Didi Yûsuf aparıñ munı aña (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 486). [derdiñdeyim, -in, -de, -y,
-im]

Kim ançe ağlamışdur **derd** ilen nûr
Tükenmişdür olupdur şimdi ma'zûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 453). [derd,]

Anıñ evlâdını ger öldüresiñ
Aña evlâd **derdi** bildüresiñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 456). [derdi, -i]

Revân hoş-büy gönlek aña yitdi
Devâsız **derdine** dermân tapdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 638). [derdine, -i, -n, -e]

İrişdi derdlü **derdi** tabîbine
Ki mâzideñ dağı men zîkr kılman (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 8). [derdi, -i]

İrişdi **derdlü** derdi tabîbine
Ki mâzideñ dağı men zîkr kılman (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 8). [derdlü, -lü]

derd ile ğam: Dert ve keder.

Ki Yûsuf ğıybetini eylediler
Didiler ki çekerüz **derd ile ğam** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 609). [derd ile ğam,]

derd ü bâl: Dert ve sıkıntı.

Ki sordı ondan ol derd ü bâlin
Züleyhâ didi düşün atasına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 884). [derd ü bâl, -in]

derd ü belâ: Dert ve bela.

Maña bildüreler derd ü belâyı
Didi zinhâr söziñi eyle pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 546). [derd ü belâ, -y, -ı]

derd ü fiğân sal-: Dert ve ızdırap vermek.

Maña hicr ile kılma yine qahrı
Yine salma meni derd ü fiğâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 613). [derd ü fiğân sal-, -a-a, -
ma]

derd ü firāk: Dert ve ayrılık.

Yaş ile doldururdi gözlerini
Diyerdi birbire derd ü firākı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 597). [derd ü firāk, -ı]

derd ü firāk sal-: Dert ve ayrılık düşürmek.

Ki dūr itme meni señ hıdmetiñden
Meni salma yine derd ü firāka (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 607). [derd ü firāk sal-, -a-a, -
ma]

derd ü ğam: Dert ve üzüntü.

Züleyhâ derd ü ğam içre tamâmı
Ayurur her gün oña ol ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 7). [derd ü ğam,]

derd ü melâl: Tasa ve hüzn.

Çü Ya'kûb gördi ol Yûsuf cemâlin
Unutdı cümle ol derd ü melâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 758). [derd ü melâl, -i, -n]

derd ü miñnet-i cân-süz: Dert ve can yakan sıkıntı.

Çekerim derd ü miñnet-i cân-süzı
Ki ondan berlü yimen men ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 768). [derd ü miñnet-i
cân-süz, -ı]

derd ü renc: Dert, sızı, zahmet ve eziyet.

Ki çekdi ħabs ü miñnet derd ü renci
Didiler ki dañı sebeb özge durur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 372). [derd ü renc, -i]

derd ü renc: Dert ve sıkıntı.

Nedür hâlümü gör şâm ü seĥergâh
Ki men hiç görmemişim derd ü renci (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1431). [derd ü renc, -i
]

derd ü renc kıl-: Dert ve sıkıntı vermek.

Elem kıldılar oña derd ü renci
Birisi çeñi oldı biri zeñi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 394). [derd ü renc kıl-, -i-i, -dı,
-lar]

der-dem: Hemencecik.

Ki bir ağır olmaz oldı 'âciz
Revân durdı ayağa şâh der-dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1257). [der-dem,]

derd-i 'aşk: Aşk derdi.

Ki kalmışım veliken men ne demde
Men oldum derd-i 'aşkıñ mübtelâsı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 51). [derd-i 'aşk, -ıñ]

derd-i 'aşk: Aşk derdi.

Çeker bu derd-i 'aşkıñ ħurkatini
Devâsız derde çün oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 898). [derd-i 'aşk, -ıñ]

Ki düşdi derd-i 'aşka kaldı bî-ĥâr
Çü gördi dâye onuñ za'îf hâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1426). [derd-i 'aşk, -a]

derd-i firāk: Ayrılık derdi.

Ki tākāt kılmadı derd-i firāka
Revân geldi zindân kapısına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 116). [derd-i firāk, -a]

derd-i firkat: Ayrılık derdi.

Çü didi İbn-i Yāmīn **derd-i firkat**
Ki coşdı Yūsuf'ın cānına hırkat (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 1). [derd-i firkat,]

derd-i hasret: Hasret derdi.

Ki vardur **derd-i hasret** böyle cānda
Yine çün İbn-i Yāmīn ol serāya (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 488). [derd-i hasret,]

derd-i hicrān: Ayrılık derdi.

Nebiler kılmaz oña lahız-ı tākāt
Ne bī-dermān imiş bu **derd-i hicrān** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 755). [derd-i hicrān,]

Ki ol günde alam hayfım ancağ
Maña bes mi degül di **derd-i hicrān** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 729). [derd-i hicrān,]

derd-i melāl: Üzüntü derdi.

Ki şordı ol onuñ derd-i melālın
Didi ki dāye olgil hāle āgāh (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1428). [derd-i melāl, -i, -n]

derd-i melāl kıl-: Üzüntü derdi vermek.

Olaruñ kılma kim derd-i melālın
Züleyhā gıybetin çün eylediler (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 3, Mısra 4). [derd-i melāl kıl-, -i, -n-in, -
ma]

der-ğam: Dertli.

Eger āh eylesem ey Şemsī **der-ğam**
Yanar nāra zebānım ayruğından (Yūsuf u Züleyhā,
Gazel 3, Mısra 13). [der-ğam,]

dergeh: Yer, mekan.

Ki firūze zeberced böyle muhkem
Ağ altun kızıl altun **dergeh** ki olsun (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 1505). [dergeh,]

der-gülistān: Gül bahçesinde.

Elinden bile dil zār olmasaydı
N'olaydı gül olaydı **der-gülistān** (Yūsuf u
Züleyhā, Gazel 2, Mısra 3). [der-gülistān,]

der-güzāris: Gezilen yerde, dolanılan yerde; Dünya.

Nebī pīr oldı çün **der-güzāris**
Bulara tahtını kıldı sıfāriş (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 73). [der-güzāris,]

der-hacālet: Utanma duygusu içinde olmak.

Bular kaldı bu işde **der-hacālet**
Şabāh oldı özine geldi Ya'kūb (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 588). [der-hacālet, -du]

der-hūn: Kan içinde.

Bir oğlağ getürüben öldürelüm
Kılalum gönleğin ālūde **der-hūn** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 523). [der-hūn,]

deri: Deri, ten, cilt.

Bir oğlağ öldürüben **derisini**
Serer Ya'kūb kolına varısını (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 87). [derisini, -si, -n, -i]

deril-: Toplanmak, bir araya gelmek.

Çü oldur böyle şalur bu hışālī
Danışçün bir yire **derildi** hamı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 622). [derildi, -di]

derin: İçten, yoğun.

Kızardı yüzi ter oldı **derinden**
Çü 'āciz kaldı onda didi yalan (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1582). [derinden, -den]

derk kıl-: Anlamak, idrak etmek.

Getürdüm cem ‘ kıldum men tamāmı
Lisân-ı ‘Arab’a tâ **derk kıldum** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 139). [derk kıl-, -du, -m]

dermân: Çare, çözüm, devâ.

Ki bilmen n’idem oña çäre **dermân**
Maña bes mi degül bu hâl-i şa‘bî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 772). [dermân,]

dermân tap-: Deva bulmak.

Revân hoş-büy gönlek aña yitdi
Devâsız derdine dermân tapdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 638). [dermân tap-, -dı]

der-meyân-ı ‘âm kıl-: Herkese açık, ulu orta da konuşmak.

Ki sırrum der-meyân-ı ‘âm kıldı
Gerekdür bu kûla zecr eylesiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 102). [der-meyân-ı
‘âm kıl-, -dı]

der-miyân: Ortada, meydanda.

Muğanniler oturdu **der-miyâne**
İdürler tenenenni tenn tenâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 441). [der-miyâne, -e]

der-nâr kal-: Ateş içinde, ateşte kalmak.

Vucûdı ‘aşk elinde kaldı der-nâr
Özinden bir işi bünyâd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1480). [der-nâr kal-, -dı]

der-nihân: Gizli bir şekilde.

Bular yoğ-durur idi bir iş anda
Bağar Yûsuf bulara **der-nihânî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 163). [der-nihânî, -î]

der-rûz-ı pençsenme: Perşembe gününde.

Der-rûz-ı pençsenme ez-hicret-i Nebevî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 140). [der-rûz-ı
pençsenme,]

der-şehr-i havvân: Harran şehri.

Yüri dayuñ katına vargil ey cân
Adı Lâyân durur **der-şehr-i Havvân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 148). [der-şehr-i
havvân,]

derûn: İç.

Niçün ki men direm öyle kılıñız
Yapsun bir ev maña girsem **derûna** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1497). [derûna, -a]

dervâze: Kale ve şehirlerin, külliyelerin büyük giriş kapısı.

Ki üç gün oñları mihmân eyle
Pes aňdan yıhasuñ ol **dervâze** pāk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 143). [dervâze,]

Yıññ **dervâzeni** makşûd buldum
Pes aňdan aňlara dürlü ta‘amı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 146). [dervâzeni, -ni]

Ki Mısr’a irdiler kılup güzerni
Bular **dervâze**ye tā ki irişdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 115). [dervâze, -y, -e]

dervîş: Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse.

Ta‘āma bağubanı durd[ı] **dervîş**
Olupdur gûsnelikden lîk dil-rîş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 339). [dervîş,]

Zihî sultānları dervîş iden ‘aşk
Yine **dervîşleri** sultān iden ‘aşk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 177). [dervîşleri, -leri
]

dervîş id-: Dervîş yapmak.

Zihî sultânları **dervîş iden** 'aşk
Yine dervîşleri sultân iden 'aşk (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 176). [*dervîş id-, -en*]

destân: Hikaye, söylence, efsanevi anlatı.

Ki 'aşk eyler özin 'âlemde **destân**
Eger sen dağı 'âşik olmuş iseñ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1650). [*destân,*]

destimâz al-: Abdest almak.

Ki aldı destimâz kıldı namâzı
Be-gâyet Hâlîka kıldı niyâzı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 159). [*destimâz al-, -dı*]

Senüñ tek ol dağı aldı destimâzı
Senüñ tek ol dağı kıldı namâzı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 165). [*destimâz al-, -ı-ı, -dı*]

destür al-: İzin almak.

Atadan Yûsuf'a aldılar destür
Rızâ virdi ki Yûsuf dağı vara (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 28). [*destür al-, -dı, -lar*]

destür vir-: İzin vermek.

Maña **destür virgil** tâ varam ben
Ki bir dem göreyim men bu gulâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1296). [*destür vir-, -*
gil]

Munuñla ideyim birkaç kelâmı
'Azîz çün Mâlik'e **destür virdi** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1299). [*destür vir-, -dı*]

destür-ı māl al-: Mal izni almak.

Alup **destür-ı māl** hem esbâb ile
Ki ehl-i beyt[i] hem oğlanlar ile (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 229). [*destür-ı māl al-, -up*]

devâ: Tedbir, çare, derman.

Kılar Ya 'kûb velî çoğ çoğ te 'essûf
Kažâdur başına geldi **devâ** yoğ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 45). [*devâ,*]

Devâ yoğ gitdi elden ihtiyârı
Didi Mâlik ki ol seni satanlar (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1316). [*devâ,*]

Onı terk itmegiñ vardur **devâsı**
Geliñ dir Yûsuf'ı öldürmeñiz siz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 216). [*devâsı, -sı*]

Velî vardur munuñ özge **devâsı**
Aparuñ Yûsuf'ı bir çâha salıñ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 266). [*devâsı, -sı*]

Revân hoş-büy gönlek aña yitdi
Devâsız derdine dermân tapdı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 638). [*devâsız, -sız*]

devâ kıl-: Çare bulmak.

Menim bu derdime kılğil devâyı
Çü Mâlik diledi Yûsuf du'âsın (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1326). [*devâ kıl-, -y, -ı-y, -ı, -*
gil]

devâ ol-: Derman olmak.

Aparuñ gönlegimni ol kebîre
Ümîdüm var devâ ola darîre (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 492). [*devâ ol-, -a*]

dēvāne: Deli.

İderdi bu işe yâ Rabb **dēvāne**
Ki bir laḫza fiğân ü âh kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 606). [*dēvāne,*]

deve: Deve.

Bu Ken 'ânî devesin tâ ki sürdi
Deve geldi kühe katına durdı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 170). [*deve,*]

Deve geldi o dem onda zebāna
Çağırdı Yûsuf ol yana yana (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 171). [*deve,*]

Çü durdı **deve** onda gitmez oldı
Deveniñ şahibi çeşm ile doldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 181). [*deve,*]

deverân: *Dolaşmak, gezmek.*

Kenâr-ı âb ü sebze bâğ-ı halvet
Hoş yâr ile **deverân** vaqt oldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 4, Mısra 10). [*deverân,*]

devr: *Zaman, vakit.*

Ne bâliğ korhar o olmağlığından
Zarûret **devrine** derd ile vardı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 135). [*devrine, -i, -n, -e*]

devr-i zamân: *Kader.*

Çün irdi müddeti devr-i zamânı
Ki aldı hoca seîden Yûsuf anı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 551). [*devr-i zamân, -i*]

di-: *"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.*

İşitdi munı Ya 'kûb kaldı hayrân
Didi her düşe ta 'bîr ola ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 405). [*didî, -di*]

Didi Yûsuf ki ata bu ğam ile
Bu demde nişedür çeşmiñ nem ile (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 448). [*didî, -di*]

Didi k[i] ey benim çün nûr-ı dîde
Dil ü cânımda maħbûb-ı güzîde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 456). [*didî, -di*]

Didi ki yâ Nebî lutf eyle söyle
Nedür bu düşüme ta 'bîr eyle (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 490). [*didî, -di*]

Didi Ya 'kûb oña ey meyve-i dil
Degül hâcet bu düşüñ ta 'biri bil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 496). [*didî, -di*]

Didi bir düş ki gördüm yâ ata men
Diyeyim onı ta 'bîr eylegil sen (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 393). [*diyeyim, -y, -e, -y, -im*]

Ki ol günde alam hayfım ancağ
Maña bes mi degül **di** derd-i hicrân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 729). [*di,*]

Ki bular dağ kılurlar zûr u bühtân
Maña bes mi degül **di** nâr-ı fırkat (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 731). [*di,*]

Ki sensiz men niçe idem 'ubûrî
Didi oğlanları ki yâ ata sen (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 13). [*didî, -di*]

'Azab kıldı geldi hışm ile dile
Didi ki öldürünüz kâz-ı bî-tîz (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 143). [*didî, -di*]

Gör imdi ne **didî** Ya 'kûb-ı maħzûn
Didi ki ey benim oğlanlarım hey (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 624). [*didî, -di*]

Teveccüh kıl maña doğru **digil** sen
Didi Yûsuf oña ol dem ki kulam (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 928). [*digil, -gil*]

Getür merdâne Şemsî cân-ı kurbân
Ki 'ıyd irdü **diyü** kurban vaqt oldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 14). [*diyü, -(y)ü*]

Menim ğam бүtesi seî **dime** zinde
Tenim bî-cân olupdur haşretiñden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 11). [*dime, -me*]

Pes ondan sordı Lâyân kimsiñ ey yâr
Ne yirlüsün kimiñ oğlı **di** zinhâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra

Didi ki yâ ata sen mu maķâlî
Dime kılma dağı sen bu hayâlî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 428). [*didî, -di*]

Didi ki yâ nebî olgil haberdâr
Ki gördüm uyğuda bā-emr-i Cebbâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 438). [*didî, -di*]

Nebî çünki **didî** birkaç kelâmı
Gör imdi ne dir ol Yûsuf gulâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 488). [*didî, -di*]

Ki irdiler selâmet Mısr'a bârî
Çünân ki **didî** Ya 'kûb peyamber (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 353). [*didî, -di*]

Bu işdeñ Yūsuf'ı āgāh kıldı

Didi ki Şām derinde İbn-i Yāmīn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 365*). [*didî, -dî*]

Aña bir bir beyân itdi havâli

Didi Yūsuf benimle gel berüye (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 379*). [*didî, -dî*]

Aparayım seni meñ içerüye

Didi ki İbn-i Yāmīn bu lisānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 381*). [*didî, -dî*]

Ki bilmişsiñ ne yirde söyle anı

Didi ki bu dili ez-ehl-i Ken'ān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 383*). [*didî, -dî*]

Ki ğamdañ hâtırñ olmış durur pāk

Didi ki İbn-i Yāmīn meñ bu demde (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 403*). [*di*]

di-: Söylemek, istemek.

Ki şānı'ler çünān kıldı nişāne

Ne şüret ki **dimişdi** eylediler (*Yūsuf*

di-: Emretmek, söylemek.

Didi ki kılma Yūsuf bu günāhı

Bu demde olma Yūsuf Hakk'a 'āşī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1568*). [*didî, -dî*]

Ki bu işde benim yoñdur günāhım

Didi sultān oña kimdür getürgil (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1603*). [*didî, -dî*]

Ki āhır görmeyesiñ tā ziyānı

Züleyhâ'ya pes ondan **didî** ol şāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1637*). [*didî, -dî*]

Bulara **didî** siz kesin turuncı

Bular çaldı bıçağ turunca ey şāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 58*). [*didî, -dî*]

Didi hācibe sultān varıñız siz

Ki zindāndan Yūsuf[ı] çıharıñ tiz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 427*). [*didî, -dî*]

di-: (İsim) Koymak.

Biriniñ adını Yūsuf **didüm** hem

Didi Yūsuf neden koyduñ bu ismi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 586*). [*didüm, -dū, -m*]

di-: Söylemek, anlatmak, bahsetmek.

Be-şevk Yūsuf'ıñ sözün **dimekden**

Çü Mālīk Yūsuf'ı Mısr'a getürdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1152*). [*dimekden, -mek, -den*]

Çünān ki kâşır olur dil **dimekden**

Bağar Yūsuf bulara hancarudan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 182*). [*dimekden, -mek, -den*]

Yaş ile doldururdu gözlerini

Diğerdi birbirde derd ü firākı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 597*). [*diğerdi, -y, -er, -dî*]

di-: Dikkate almak.

Ne uğrarsa size öldürüñ anı

Kim anda **dimeñiz** pır ü cüvānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 150*). [*dimeñiz, -me, -ñiz*]

di-: Söylemek, itham etmek.

Pes añdan naş **diyü** dutupsañ anı

Revāsı yoñ kılasıñ bu gümānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 345*). [*diyü, -y, -ü*]

di-: Kabul etmek.

Velik doğru **dimezsın** eyle taḥkīk

İnanmazsan bizüm señ sözümüze (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 598*). [*dimezsın, -mez, -sın*]

di-: Söylemek, demek; sormak.

Didi yā Rab bu ne ḥüsñ ü güherdür

Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 418*). [*didî, -dî*]

Ki bir demde irişdi hażretine

Didi ki hānı Yūsuf neylemişñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 73*). [*didî, -dî*]

Görür men fırkatinde lîk ta'zîb

Didi oğlanlarına pîr-i Ken'ân (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 639*). [*didî, -dî*]

Ki doldı fırkatîñ yaşı gözine

Didi nişe yidüñ sen ol şabîyi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 683*). [*didî, -dî*]

Ziyâde oldı ol Ya'kûb melâlî

Didi Ya'kûb gürge ne firâkıñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 735*). [*didî, -dî*]

Velî tökdi gözinden yaş ile dem

Ne yirlüsün **didî** ey zî'b kimsen (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 751*). [*didî, -dî*]

di-: Olmak; farz etmek.

Satıldı küñ **diyü** şol Yūsuf-ı hân

Bes ondan uhveti Yūsuf tamāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 988*). [*diyü, -y, -ü*]

dib: Bir yapının bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı.

'Aşâyı şöharım men bir zemîne

Kamu kardaşlarum durar **dibine** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 397*). [*dibine, -i, -n, -e*]

Kesilür mâcerâsı kıl u kâlîñ

Salıñ dir bir quyu **dibine** onı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 269*). [*dibine, -i, -n, -e*]

Dağıldılar bular tâ bulalar yir

Salalar Yūsuf'ı quyu **dibine** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 279*). [*dibine, -i, -n, -e*]

İrişdi quyunuñ gitdi **dibine**

Görün ol şâlih-i merd-i 'ibâdet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 350*). [*dibine, -i, -(n)e*]

Ki onı kanadı üstine dutdı

Apardı quyunuñ **dibine** çālāk (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 451*). [*dibine, -i, -n, -e*]

Quyu **dibine** koydı onı bî-bāk

Didi ki Yūsuf'a sen qorhıma zinhār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 452*). [*dibine, -i, -n, -e*]

didār: Güzel yüz.

Bi-hamdi'llāh ki sen dağ gelüp ey yār

Ki olduñ anıñla **didāra didār** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 656*). [*didār,]*

Bi-hamdi'llāh ki sen dağ gelüp ey yār

Ki olduñ anıñla **didāra didār** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 656*). [*didāra, -a*]

Ki geldi Yūsuf üşte hûb **didār**

İşitdi çünki geldi şehriyārî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 37*). [*didār,]*

didār bul-: Karşılaşmak, görüşmek.

Bulasız ikiñiz bir yirde didār

Didi oğlına Yūsuf ol zamānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 544*). [*didār bul-, -a, -sız*]

diðe: Görme organı, göz, çeşm.

Ciger büryān ü ğamgîn **diðe** giryān

Dilerdi ki böyle salarlar idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 400*). [*diðe,]*

Nebî düşdi bu sözün teşvîşine

Bes ondan qaldı Ya'kûb **diðe** nemlü (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 815*). [*diðe,]*

Züleyhâ **diðeden** tökerdi seyli

Qılurdi Yūsuf'a miñ dürlü mihri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1448*). [*diðeden, -den*]

Dağı hem **diðeler** olmazdı nemgîn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1692*). [*diðeler, -ler*]

diðe nemgîn ol-: Gözleri dolmak.

Çü bildi hāl[i] Ya'kûb oldı ğamgîn

Zi-ğavfdan diðesi hem oldı nemgîn (*Yūsuf u*

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 352). [dîde nemgîn ol-, -dî-si, -dî]

dîde-meskûb ol-: Gözün delinmiş hale gelmesi; kör olmak.

Ki bile olmayaydı dîde-meskûb
Menim çün munca hasret ola cānda (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 574). [dîde-meskûb
ol-, -ma, -y, -a, -y, -dî]

dîde-nemgîn: Gözü yaşlı.

Didi Ya 'kûb hanı ol pîr-i ğamgîn
Ki der-beytî'l-hazendûr **dîde-nemgîn** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 250). [dîde-nemgîn,]

dîġer: "Başka, öteki, öbür" anlamında belgisiz sıfat (gün).

Diger gün olduġ aından öyle hamı
Didi Yûsuf buları bir araya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 470). [diger,]

Munı Ya 'kûb diyüben yazdı Şem'ün
Aparđı şâh-ı Mısr'a ol **diger** gün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 356). [diger,]

dîġsarû: Dışarı.

Didi Dünye n'idersin sorup anı
Göremen **dîġsarûda** herġiz onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 252). [dîġsarûda, -da]

Ėamusı çıġdı olar **dîġsaruya**
Ėara döndi aġa aġı saruya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 127). [dîġsaruya, -y, -a]

Bu zindān köşesinden **dîġsarûya**
Baġardı ġāh ġāh Ken'ān saruya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 163). [dîġsarûya, -y, -a]

Çü geldi **dîġsarûya** pîr-i Ken'ān
Selām virdi oña 'Arābî zi-cān (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 273). [dîġsarûya, -y, -a]

Revān geldi vü hıdmet eyledi bol
Pes andan çıġdı Yûsuf **dîġsarûya** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 219). [dîġsarûya, -y, -
a]

dik-: Bir şeyi başka bir şeyin yüzeyine iliştiirmek, dikmek.

Muraşsa' kıymeti daş ile dolsun
Hem altundan **dikiñ** onda şecerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1507). [dikiñ, -in]

dik-: Bakışları belli bir noktaya çevirmek.

Ėayādan **dikdi** Yûsuf yire gözi
Çü görđi Yûsuf[1] şād oldı cānı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1396). [dikdi, -di]

dil: Söz, ifade etme, söyleme.

Ki geldi oña bir aġ kuş[1] gördüm
Faşîġ **diliyle** ol kuş didi ol dem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1355). [diliyle, -i, -y, -le]

Olurđı nāzır aında manzarādan
Diridi kıbtı **dilice** hādime ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 185). [dilice, -i, -ce]

dil: Aşk ve sevginin kaynaġı, gönül, kalp.

Elinden bile **dil** zār olmasaydı
N'olaydı gül olaydı der-gülistān (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 2). [dil,]

Ne **dil** hoşdur ki ol ġamgîn olmaz
Ne gözlerđür ġam ile nemgîn olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 460). [dil,]

Velî yād it Allāh'ı señ mülāzım
Ta'ālā şāne söyle **dilde** dā 'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 330). [dilde, -de]

Melāl-ı dünyeni **dilden** çıġargil
Gel imdi bu ġavāle bir nazar kııl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 327). [dilden, -den]

Yedi ıl ġaldı oında göñli pür-ġam
Dilinde āh dā 'im çeşm-i pür-nem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 302). [dilinde, -i, -n, -
de]

Bisāt itmişler aında dürlü daġı
Olaruñ ġavf[1] ġitdi **dilleriñden** (Yûsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 6, Mısra 475). [dilleriñden, -ler, -i, -ñ, -den]

Yine başdan oğuram bir maķālī
Eger señ **dilde** dutmazsañ melālī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 168). [dilde, -de]

dil: Dil, lisan, konuşma dili.

Ki bilmişsiñ ne yirde söyle anı
Didi ki bu **dili** ez-ehl-i Ken'ân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 383). [dili, -i]

Sorar yol kimesne bilmez **dilini**
Revânî Yūsuf'a Cibrîl geldi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 362). [dilini, -i, -n, -i]

Bularuñ **dilleri** 'İbrî kelâmı
Biri bilmez ki kimdür o ğulâmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 15). [dilleri, -ler, -i]

dil: Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri
boğumlamaya yarayan tat alma organı; gönül.

Hıyânet işi **dilde** gizlediler
Haçan nâşih olur 'âlemde hâsid (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 733). [dilde, -de]

Cihân 'aynında sensin ber-güzide
Seniñ sevgün durur **dillerde** dolu (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 670). [dillerde, -ler, -de]

Yanardı cân[ı] onuñ süzişinden
Dilinde Yūsuf idi sözde Yūsuf (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1413). [dilinde, -i, -n, -de]

Urar yüzine sitem eyler **dilinden**
Biri urar sığınur birisine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 150). [dilinden, -in, -den]

Ki fikri Yūsuf idi gözde Yūsuf
Ki gitdi cümle-i eşyâ **dilinden** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1415).

dil dut-: Bir insanın aşırı korku, coşku, sevinç, şaşkınlık
gibi bir nedenle ansızın konuşamaz olmak.

Ki kıldı âh ü nâle zâr ü efgân
Bu söz havfından ol dili dutuldu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 711). [dil dut-, -i, -ul, -dı]

dil dutul-: Aşırı korku, coşku, sevinç, şaşkınlık, hastalık
gibi bir nedenle ansızın konuşamaz olmak.

Dutuldu dili ol sa'ât sözinden
Çü geldi özine kıldı figânı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1280). [dil dutul-, -i, -du]

Ne hayrân ki belki tersân ü lerzân
Dutuldu anlarıñ dili demekden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 457). [dil dutul-, -i, -dı]

dil gel-: Önce konuşmazken konuşmaya başlamak.

Ta'âlâ şânehunuñ hikmetine
Zi-kudret geldi dile nâgeh ol zî'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 699). [dil gel-, -e, -di]

'Azab kıldı geldi hışm ile dile
Didi ki öldürünüz kâz-ı bî-tîz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 142). [dil gel-, -di-e, -di]

Ne kılduñ n'idelüm hânde gidevüz
Ki onda ba'zı onuñ geldi dile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 519). [dil gel-, -di-e, -di]

dil gel-: Söylemek; gönülde hissetmek.

Rehâ kılgıl kılayım saña taḥsîn
Mebādâ ki dilüme gele nefrin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 350). [dil gel-, -e-ü, -m, -e, -e]

dil gel-: Bahsetmek.

Hemân Yūsuf gelür dâ'im dilinden
Daḥı Yūsuf'dan özge neste bilmez (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1416). [dil gel-, -i, -n, -de, -ür-i, -n, -den]

dil getür-: Konuşturmak II Belirtmek, anlatmak,
açıklamak, ifade etmek.

Getür sen adını dile yazgıl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 792). [dil getür-, -e-ür]

dil kes-: Konuşamaz hale gelmek.

Dutuldı gözleri ol dem nazardañ
Kesildi dilleri havf u haşardañ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 384). [dil kes-, -ler, -i-leri, -il, -di]

dil koy-: Gönülden arınmak, yok olmak.

Beşir idi didi adı dilümde
Gözümden gitdi gam koydı dilümde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 618). [dil koy-, -üm, -de-üm, -de, -dı]

dil söyle-: (Bir olay, haber) Herkese yayılmak, herkesin ağzında işitilmek, herkesçe konuşulmak II Dilden dile dolaşılmak deyimi ile eş anlamlıdır.

Velîki 'aşk onı cüşide kıldı
Mışır'da anı dilde söylediler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1665). [dil söyle-, -de, -di, -ler]

dil ü cân: Gönül ve can.

Didi k[i] ey benim çün nür-ı dide
Dil ü cânımda maḥbûb-ı güzide (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 456). [dil ü cân, -ım, -da]

dil-bend: Gönül bağlayan, seven; çocuk.

Didi ba'zı ki kırık oldu **dil-bend**
'Azîz çün Yûsuf'ı aldı getürdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1336). [dil-bend,]

Kerem kıl koy benim ferzendlerimni
Ki maḥbûs itme ol **dil-bendlerimni** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 348). [dil-bendlerimni, -ler, -im, -ni]

dilber: Gönlü kendine çeken, güzel.

Ki Yûsuf'dur maña 'âlemde **dilber**

Katımdan laḥza onı koymazam dūr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 761). [dilber,]

Gidüpdür gözden ol sevgülü **dilber**

Çü aḥşam oldu dir Ya'ḳûb kızına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 554). [dilber,]

dildâr: Gönlü kendine bağlamış olan kimse, maşuk.

Ki güldi Yûsuf oldu tâze **dildâr**

Yehûzâ baḥdı onuñ gülmegine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 186). [dildâr,]

Gözüm nûrısıñ ey **dildâr** maḥbûb

Ne kıldı uḥvetiñ sen kârı söyle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 2). [dildâr,]

dildâr id-: Sevmek.

Ulû koyup kiçini ide dildâr

Didiler onı ger sen daḥ göreydüñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 244). [dildâr id-, -e]

dile-: Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temenni etmek, niyaz etmek.

Ḥasûduñ başını salgıl ayağa

Atadan **dilediler** Yûsuf'ı çün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 738). [dilediler, -di, -ler]

İşiddi 'Iyş onuñ hîle işini

Diler ki öldüre ol kardaşını (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 132). [diler, -r]

Nebîu'llâh ne kim ki dege Ḥaḳdan

Dilerdi Ya'ḳûba isterdi cāndan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 108). [dilerdi, -r, -di]

Hemîşe sırı sen sırdaş olgil

Dilersen sırı irmek saḥlagil sırı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 558). [dilersen, -i, -se, -ñ]

Ḥudâ'dan **diledi** sırrıyla ḥacât

Îlâhe'l-'âlemîn öz 'atfı ile (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1082). [diledi, -di]

Menim bu derdime kılğil devāyı

Çü Mālik **diledi** Yūsuf du‘āsın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1327*). [*diledi, -di*]

Du‘āsına onuñ kıldı ricāsın

Ki Yūsuf **diledi** ol dem Hūdā’dan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1329*). [*diledi, -di*]

Diler ki ol kûla kıla sücüdı

Esir olmış onuñ ‘aşk[ı] elinde (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1676*). [*diler, -r*]

Hemānā küllî işimde emînseñ

Ne **dilerseñ** bugün menden dilek kıl (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 81*). [*dilerseñ, -r, -se, -ñ*]

Neden señ çeşm-i pür-nem hâtır-efkâr

Didi ki İbn-i Yāmīn **dilerim** men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 483*). [*dilerim, -r, -im*]

Dilerim hem dağı Perverdigâr’um

Ki sizdeñ ‘afv ide ol Kirdgâr’um (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 485*). [*dilerim, -r, -im*]

Dehānında **dilerseñ** ger hālāvet

Resül adın dutup virgıl şalāvāt (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 501*). [*dilerseñ, -r, -sen*]

dil-efkâr kıl-: Gönül yaralamak.

Ki kılmışdur meni böyle dil-efkâr

Ki onuñ firqatinde yandı cānım (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 740*). [*dil-efkâr kıl-, -mış, -dur*]

dilek kıl-: İstemek, dilemek.

Hemānā küllî işimde emînseñ

Ne dilerseñ bugün menden **dilek kıl** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 81*). [*dilek kıl-,*]

dil-hoş kıl-: Gönlü hoş olmak.

Ki virdüm pādşāha nüş kıldı

Bu men-i bî-çāre[yi] dil-hoş kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 58*). [*dil-hoş kıl-, -dı*]

dil-i ğamgîn: Gamlı, tasalı gönül.

Dil-i ğamgîne cebr itsem gerekdür

Çü oğlanlar işitdi bu maķālî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 646*). [*dil-i ğamgîn, -e*]

dil-i va’kūb: Hz. Yakup’un gönlü.

Dil-i Ya’kūb pür-ġam eylediler

Özinden gitdi ‘aķlı gitdi başdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 706*). [*dil-i ya’kūb,]*

dil-pîç kal-: Üzgün olmak.

Ki kıldum böyle müflis ben de dil-pîç

Virürem saña cümle mālımı men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1260*). [*dil-pîç kal-, -du, -m*]

dil-pîç ol-: Mutsuz olmak.

Şebiña oldı anda boldılar top

Ki ol gün oldılar ta’abla dil-pîç (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 600*). [*dil-pîç ol-, -dı, -lar*]

dil-rîş id-: Yüreği yaralı etmek.

Görün kim n’itmiş aña ‘aşk sūzı

Zihî ‘aşıklar[ı] dil-rîş iden ‘aşk (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 175*). [*dil-rîş id-, -en*]

dil-rîş ol-: Gönlü yaralı, kederli olmak.

Ta’āma baĥubanı durd[ı] dervîş

Olupdur gūsnelikden lîk dil-rîş (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 340*). [*dil-rîş ol-, -up, -dur*]

dil-şād kıl-: Gönlü hoş olmak.

Bütün gördüm onı dil-şād kıldum

Yiseydi gürg onı yare yare (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 632*). [*dil-şād kıl-, -du, -m*]

dil-şād ol-: Gönlü sevinçle dolmak, sevinçli olmak.

Çü Yûsuf ğamdañ oldı aña dil-şâd
Kûl iken ehl-i Mısr'ı kıldı âzâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 745). [dil-şâd ol-, -dı]

dil-süz ol-: Gönli yanmış olmak.

Seni görgeç olur ol dañ dil-süz
Kılur meyli saña ol dañ cāndan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1440). [dil-süz ol-, -ur]

Fiğān eyler onuñ çün gice gündüz
Ki olmışdur onuñ hecründe dil-süz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 202). [dil-süz ol-, -
mış, -dur]

dimâğ: Beyin.

Seni asubanı onda koyarlar
Gelür kuşlar **dimâğından** yiyerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 78). [dimâğından, -ı, -
ñ, -dan]

dimâğ ter it-: Düşünceni tazelemek, aklını canlandırmak.

Şekerdür sözlerüm ter it dimâğı
Bu meclisde oturgil diñlegil söz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 591). [dimâğ ter it-, -ı
]

din: Allah'a ibadet ve maneviyata itikat hususunda her
milletin tuttuğu yol.

Hased eyler cüdâ hâsidi **dinden**
Gider 'acebi hasedden ol selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 651). [dinden, -den]

'Azîzdür pādşāh-ı muhteremdür
Didi Ya'kûb nedendür **dini** yâ Rab (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 303). [dini, -i]

din dut-: Dine mensup olmak.

Yine munda geliñiz tiz varıñız
Ne dîn ki siz dutupsız men dañ anı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 271). [dîn dut-, -up, -
sız]

dinâr: Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir
para.

Ki 'aklı gitdi başdan oldı mecnûn
Ki ol gün oldı bir altuna **dinâr** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1167). [dinâr,]

Velî ferdâsı oldı iki **dinâr**
Ziyâde oldı ol gün on olunca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1168). [dinâr,]

Eyidür görmek onı bir **dinâra**
Bular altunları nağd eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1160). [dinâra, -a]

diñle-: Dinlemek, duymak, işitmek, kulak vermek.

Gel ey cān 'ârif iseñ sözi **diñle**
Nedür her sözde nûkte anı aña (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 355). [diñle,]

Ki menden **diñlegil** bir hoş maķāl
Ki Yûsuf uñveti diñle işini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 585). [diñlegil, -gil]

Şekerdür sözlerüm ter it dimâğı
Bu meclisde oturgil **diñlegil** söz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 592). [diñlegil, -gil]

İnanmazsañ eger doğru direm men
Bu sözi **diñledi** çü pîr-i Ken'ân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 777). [diñledi, -di]

Hanı mihr ü şefkat hanı mürüvvet
Bular bu sözi çünki **diñlediler** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 129). [diñlediler, -di, -ler]

Oğuram tâze kışsa **diñlegil** sen
Dilerseñ kışsa ger ey şehriyârî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 942). [diñlegil, -gil]

Ki adın bilmedüm bilmen cemâlin
Velîken **diñledüm** birkaç kelâmın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 286). [diñledüm, -dü,
-m]

Ne yirlüsiz gelüpsiz hardan 'acib
Nebî oğlanları çün **diñlediler** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 121). [diñlediler, -di, -ler]

Ki birgün ehliniñ yanında o hân
Oturmuş idi halvet **diñle** ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 56). [diñle,]

Gel imdi **diñle** menden tâze kışsa
Ki kılmasın seniñ göñlinde ğuşsa (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 309). [diñle,]

Ki Yûsuf kışşasını **diñle** cândan
Ġam ile tâ ki gide ğuşsa senden (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 313). [diñle,]

Düşüñe ideyim ta'bir **diñle**
Nedür maqşûd ondan bir bir añla (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 512). [diñle,]

Ki menden diñlegil bir hoş maqâl
Ki Yûsuf uñveti **diñle** işini (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 586). [diñle,]

Nicedür **diñle** şimdi kışsa-i bes
O demde ki mürsel-i Hüd idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 306). [diñle,]

dip: Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya
bunun hemen yanı başı.

Dibi ğiñ idi onuñ ağız[ı] dar
Anıñ bünyâdı 'ulvî bârik idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 296). [dibi, -i]

İlâhıñ hıdmetin onda yitürgil
Otur kıyı **dibinde** eyle şabrı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 341). [dibinde, -i, -n, -de]

dir: "-dır, dir" bildirme eki.

Anası böyle çün kıldı maqâli
Ne **dir** Ya 'küb bilürdi onda hâli (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 98). [dir,]

Görüp Ya 'küb şad oldu tamâmı
Bu idi **dir** temennâm şubh u şâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 186). [dir,]

Ki sorma **dir** bu düş ta'birin ey mâh
Ki birgün zâhir ide onı Allâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 498). [dir,]

Ne bilsün uñveti içinde mekri
Çü Yûsuf fıkır içinde **dir** boldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 688). [dir,]

Çekiñ **dir** hıdmeti kılıñ tamâmı
Çü anda emr böyle kıldı sultân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 148). [dir,]

'Aceb **dir** eylemişsiñ böyle resmi
Didi koydum anıñ için bu adı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 588). [dir,]

Yehûzâ'nıñ zamânı **dir** boldı
Avâzı çılmaz onlar didi n'oldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 199). [dir,]

diri: Canlı, yaşamakta olan (kimse).

Koyuñuz burada munı **diri**
Çıhara kim ki görse munı mundan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 414). [diri,]

dirğa: "Çok yazık, eyvahlar olsun" anlamlarına gelir.

Dirğa âh elinden âh-ı fırkat (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1,*
Mısra 1). [dirğa,]

Seni min zecr ile va'llâhi fırkat
Meni yâr-ı 'azîzimden **dirğa** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 9). [dirğa,]

Dirğa gitdi cânım ayrılığdan
Kurudı regde kanım ayrılığdan (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 3, Mısra 1). [dirğa,]

Dirğa dünyede fâş oldu cümle
Menim râz-ı nihânım ayrılığdan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 5). [dirğa,]

Dirğa derd ile pîr oldu şimdi
Menim 'ömr-i cüvânım ayrılığdan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 9). [dirğa,]

dis: Diş; ağız.

Ki şabr eyle hacet ur **dişlerine**
Hasûd olan hasûdın âkilidür (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 661). [dişlerine, -ler, -i, -ne]

dışharu: Dışarı.

Mısrır'daň çıhdı ol çü **dışharuya**
Teveccüh eyledi Ken'ân saruya (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 563). [*dışharuya*, -y, -a]

dışharu çıh-: Dışarı çıkmak.

Ki Mısr ehli kamusı şād boldı
Bugün Yûsuf çıhpudır dışharuya (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 19). [*dışharu çıh-*, -y,
-a-y, -a, -up, -dur]

dīvāne: Deli, divane, budala, alık.

Didiler bu sefêhdür yā **dīvāne**
Dönüp ol yirine gitdi revāne (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 271). [*dīvāne*,]

Cihān kamu gözine tār boldı
Gelürdi 'aqlına gāh olurdi **dīvāne** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 605). [*dīvāne*,]

dīvār: Bir binanın bedenini meydana getirmek, bir yeri çevrelemek, bölmek, bir ağırlığa dayanak sağlamak, toprak veya suyu tutmak gibi amaçlarla taş, tuğla, kerpiç, ahşap vb. malzemeden gereken kalınlıkta örülen ve diklemesine yükselen yapı.

Dīvāra yazmış idi ol tamāmı
Çü aňdan didi Yûsuf bir zarīfe (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 446). [*dīvāra*, -a]

Naķībler tiz varup yimek getürdi
Çü Rübīl baħdı ol **dīvāra** nā-gāh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 453). [*dīvāra*, -a]

Ki kıl sun ol **dīvārı** ser-be-ser hāk
Olaruň çün men ol dīvār[ı] kıldum (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 144). [*dīvārı*, -ı]

dīvār çek-: Duvar örmek; engel koymak.

Ŧa'ām almağa Mısr'ā kıldılar yol
Velī çekmişdi Yûsuf bir dīvārı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 25). [*dīvār çek-*, -ı-ı, -miş, -di]

dīvār kıl-: Duvar inşa etmek.

Ki kıl sun ol dīvārı ser-be-ser hāk
Olaruň çün men ol dīvār[ı] kıldum (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 145). [*dīvār kıl-*, -du, -m-ı, -du, -m]

diyer: Diğer.

Didi ehle menümle 'İyş-ı ferzend
Diyer sözler melül eyler meni çend (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 126). [*diyer*,]

dög-: (Güneş, ay, yıldızlar) Ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek.

Bulut açıldı ol dem **doğdı** hürşid
Çü gördi Mālik onı oldı şāhib (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1086). [*doğdı*, -dı]

dög-: Dövmek, darp etmek.

Ne bālig Yûsuf eyler onda zārı
Be-gāyet Yûsuf'ı **dögdiler** onda (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 117). [*dögdiler*, -di, -ler]

Yine **dögdiler** onı eglediler
Dögüben yine gitdiler ilerü (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 130). [*dögdiler*, -di, -ler]

Yanardı cān başdan ökçesine
Ağaçla **dögerler** idi başını (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 171). [*dögerler*, -er, -ler]

Leked-küb kıldılar onı yabanda
Dögüben Yûsuf'ı gitdiler uħvet (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 119). [*dögüben*, -üben]

Yine dögdiler onı eglediler
Dögüben yine gitdiler ilerü (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 131). [*dögüben*, -üben]

Züleyhâ'ya didiler ne dirseň
Dögeler Yûsuf'ı niçe kıyarsıň (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 14). [*dögeler*, -e, -ler]

Anı öldürmege kaşd eylediler

Dögüben anı bed söz söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 424*). [*dögüben, -üben*]

doğra-: Doğramak, parçalara ayırmak.

Bıçağla **doğradı** barmağlarını

Bular oldı o demde kamu hayrân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 64*). [*doğradı, -dı*]

Ki var menden digil sen pâdişâha

Nisâ kim ellerini **doğradılar** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 25*). [*doğradılar, -dı, -lar*]

Bu sözden çün vâkıf oldı o sultân

Çağırdı ol kamu el **doğrayanı** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 37*). [*doğrayanı, -y, -a, -n, -ı*]

doğrı: Doğru, gerçek, hak.

Yalancıdur dimez sözi **doğrı**

Ne düş ki görse ol söyler hilâfı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 954*). [*doğrı,]*

Degül bu hat bizüm mundan haberdâr

Degülüz **doğrı** bilgil anı zinhâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 390*). [*doğrı,]*

Didiler **doğrı** söyler tās anı

Ki cümle doğrudur anıñ nişanı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 415*). [*doğrı,]*

doğrı ol-: Doğru olmak.

Didiler İbn-i Yāmīn **oldı oğrı**

Ki sözi olmadı şeh katna doğrı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 228*). [*doğrı ol-, -ma, -dı*]

doğru: Doğru, gerçek, hak.

Didi İshāk oğlu Ya'kūbūm men

Seni görmege geldüm **doğru** bil sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 178*). [*doğru,]*

Digil **doğru** bize kılma bahāne

Bu sözi çünki Yûsuf güş kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 675*). [*doğru,]*

Halīlu'llāh İshāk 'izzetiyyçün

Digil **doğru** bize düşün sen ey mäh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 692*). [*doğru,]*

Bu hālī atamuza diyesidür

Biz ondan oluruz hā 'in bu **doğru** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 261*). [*doğru,]*

Velik **doğru** dimezsın eyle tahkik

İnanmazsan bizüm señ sözümüne (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 598*). [*doğru,]*

İnanmazsañ eger **doğru** direm men

Bu sözi diñledi çü pîr-i Ken'ân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 776*). [*doğru,]*

Munuñ kimi o dağı oğrı idi

Kim eydür ki buları **doğru** idi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 102*). [*doğru,]*

Varuñuz atamuza **doğru** sözi

Diyiñiz bir bir anı bile özi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 213*). [*doğru,]*

Diyiñiz **doğru** sözi ol resūla

Meger kim bizüm içün çäre bula (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 215*). [*doğru,]*

Didiler söylegil anı bilelüm

Eger **doğru** durur taşdıķ kılalum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 406*). [*doğru,]*

doğru: Karşı.

Ki ol yamana **doğru** gelmediñiz

Mebādā ki olası yine hā 'in (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 320*). [*doğru,]*

doğru bul-: Doğru kabul etmek.

Didi Yûsuf ma'āza'llāh ki kılmam

Men egri işi haçan **doğru bulmam** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 128*). [*doğru bul-, -ma, -m*]

doğru it-: Şahitlik etmek.

Yıgayım katıña işit cevabın

Kamusı **doğruluğ itsün** katıñda (*Yûsuf u*

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 783). [doğru it-, -luğ, -sün-sün]

doğru kıl-: Doğru olmak.

Ne kim men düşde gördüm anı bilmiş
Dağı te 'vîlin anıñ **doğru kılmış** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 424). [doğru kıl-, -mış]

dök-: Akıtmak, dökmek.

Menim Yûsuf dağı señ **dökmegil** yaş
İşitdi İbn-i Yâmîn 'aklı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 560). [dökmegil, -me, -gil]

dol-: Bir duyguyu fazlaca hissetmek.

Nedür te 'vîl bildiler be-yek-bâr
Dağı **doldılar** ol buhl u hasedden (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 700). [doldılar, -dı, -lar]

Vücüd[ı] nûrı ile kuyı **doldı**
Gör imdi Hâlık'ın sen kudretini (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 444). [doldı, -dı]

Ki sudan **doldı** şöyle onuñ 'aynı
Görünüz su yüzinde durd[ı] daşı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 492). [doldı, -dı]

Ki 'aşkıñ odı ile **dolmış** iseñ
Ki 'aşk yolında cāna cebr kılğil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1652). [dolmuş, -mış]

Ki ol 'İberî gulāma Vāmık olmuş
Onuñ cismi ile **dolmuş** vücudı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1675). [dolmuş, -mış]

Ki Yûsuf hüsniyle göñli **dolmuşdı**
Bağub doymaz idi Yûsuf yüzinden (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1410). [dolmuşdı, -mış, -dı]

dol-: "Ol" yardımcı fiili.

Ġam-ı derd ü belādan böyle **doldum**

Atası gördi kızın şöyle hâlin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 882). [doldum, -du, -m]

dol-: Dolu hale gelmek.

Gözine kanlu yaşlar **dola** dola
Çekildi kâfile emr itdi Mâlik (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1028). [dola, -a]

Gözine kanlu yaşlar **dola** dola
Çekildi kâfile emr itdi Mâlik (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1028). [dola, -a]

Cehennem siziñ ile **dolasıdur**
Çü böyle gördi bî-rahm oldu varı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 408). [dolasıdur, -ası, -dur]

dol-: Donup kalmak, hareketsiz kalmak.

Ġarîbler **dolmuş** anda ol serāya
Oturmuş gördiler anda Ġarîbler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 188). [dolmuş, -mış]

dol-: Dolmak, yayılmak, kaplanmak.

Nebîniñ gözleri yaş ile **dolar**
Gelübeñ yüklerin açdılar evde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 324). [dolar, -ar]

Ki her dem **doldurur** çeşmiñ yaş ile
Gel imdi señ melûl olmazsın ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 426). [doldurur, -dur, -ur]

Yaş ile **doldururdu** gözlerini
Diyerdi birbirde derd ü firākı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 596). [doldururdu, -dur, -ur, -du]

Yehûza kaldı anda gitdi bular
Kamusunuñ gözi yaş ile **dolar** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 218). [dolar, -ar]

dol-: Bir şeyin çok fazla olması.

Yine bir kızı onuñ olmış idi
Kemāl-ı hüsnî hâlka **dolmuş** idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 288). [dolmuş, -mış]

Be-gâyet hüsn içinde **dolmuş** idi
Ne vaşf idem ki hüsn-i bî-nihâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 860). [dolmuş, -mış]

Anıñ çavı ile Mısr ehli **doldı**
İğirmi beş il oldı çün tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 90). [doldı, -dı]

Ki yandı bağı yaş **doldı** gözine
Birisi ayağından dutar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 110). [doldı, -dı]

Gözi korhubanı yaş ile **doldı**
Münâcât eyledi ol Kirdgâr'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 346). [doldı, -dı]

dolu: Boş yeri olmayan, bulunduğu yeri tamamen kaplayan.

Ki bah yaşdan **doludur** gözümüze
İşitdi bu sözi pîr-i dil-efkâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 600). [doludur, -dur]

Başımda havân **dolu** itmek koyarlar
Gelür kuşlar bu itmekden yiyerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 63). [dolu,]

Mülâzım mâtem içre kaygıguludur
Ki kaygudañ anıñ göñli **doludur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 596). [doludur, -dur]

dolu: Bir duygunun etkisiyle yüklü olma.

Cehennem hâvfin itmez 'âşık olan
Hemân 'aşk odudur 'âşık **dolusu** (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 6). [dolusu, -sı]

Cihân 'aynında sensin ber-güzide
Seniñ sevgün durur dillerde **dolu** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 670). [dolu,]

dolu: Havada su buğusunun birden yoğunlaşp katlaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli saydam buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü.

Gelüp munlarıñ üstün dutdı hamı
Yağış yağdı töküldi **dolular** çoğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1057). [dolular, -lar]

Onuñ her **dolusu** hamına bir oğ
İrişdi bunlara ol dem belâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1058). [dolusu, -sı]

dolu: Birçok, fazlasıyla.

Dağı **dolu** belâya uğradılar
Olardan pâdişeh sorsuñ haberni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 26). [dolu,]

dolu ay: Dolunay.

Ki çıldı daşra bağıñ **dolu aya**
Çü giydi hil'atiyle tâc ü cevher (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 66). [dolu ay, -a]

dön-: (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

Didiler bu sefehdür yâ dîvâne
Dönüp ol yirine gitdi revâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 272). [dönüp, -üp]

Hazer kıl eyleme şimdi mu'âşi
Çü bildi Yûsuf onı **döndi** girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1571). [döndi, -di]

İşidüp anı tîz **döndi** yiriñdeñ
Otuz miñ kişi seçdi leşkeriñdeñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 679). [döndi, -di]

dön-: Başka bir şey halini almak, dönüşmek, değişmek.

Kamusı çıldı olar dıñsaruya
Kara **döndi** ağa ağı saruya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 128). [döndi, -di]

Çü Ya'kûb bu sözi aldı gûlağa
Sanasın gözleri **döndi** bulağa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 268). [döndi, -di]

dön-: Yüz çevirmek.

Ki Şeytân sözine siz olmañız pey
Bular çün anı bildi **dönd[i]** añdan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 285). [*dönd[i], -d[i]*]

dön-: (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

Disem gitgil yine tîz **dön** girüye
Didi Yûsuf bu emre men muñ'ım (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 48). [*dön,]*

dön-: Yüz çevirmek.

Bulara oñda tuğyân kılmağ içün
Didi evlâd-ı Ya'kûb **dönüñüz** hey (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 283). [*dönüñüz, -üñiz*
]

dön: Eşya.

Çanağı **don** içinde haqq-ı Sübhân
Ki kılmuşsın anıñ yükinde pinhân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 343). [*don,]*

don giy-: Giymek II Bürünmek.

Dutayım men seni oğrı diyüben
Ki kâşid hışmñak donın giyüben (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 6). [*don giy-, -i, -ni, -*
üben]

dönder-: Döndürmek.

Bularuñ **dönderüben** davarını
Getürdiler yine Mısr'a varını (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 67). [*dönderüben, -üben]*

döndür-: Çevirmek.

Nice ki men direm sen eyle tã'at
Ki menden yüziñi **döndürmegil** sen (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1545). [*döndürmegil, -*
me, -gil]

dört: "Dört" sayı sıfatı.

Çü **dört** yaşına irdi Yûsuf-ı cãn
Cemâl[i] çavı dutdı halk[i] yeksân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 293). [*dört,]*

Ki miñ **dört** yüzi bir altun idi
Bahâsın görđi Yûsuf bildi hâli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 978). [*dört,]*

O zindânda sen imdi gör ne idi
Ki **dört** miñ kimse ol zindânda idi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 108). [*dört,]*

Mısr'ıdan tã be-zindân yol varanlar
Didiler **dört** ağaç anı görenler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 10). [*dört,]*

Pes añdan iki ağaç dağı vardı
Ki **dört** miñ karşısına bende irdi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 700). [*dört,]*

döşe-: Açmak, sermek, yaymak.

Döşediler yolına nãc ü dîbâc
Aparđılar cevâhir hil'at ü tãc (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 435). [*döşediler, -di, -ler]*

döşek: Döşek.

Gör imdi Yûsuf'ıñ onda yirine
Döşek cennetden iletđi oña Cibrîl (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 483). [*döşek,]*

Melek saldı onuñ üste ferâşı
Döşek üstinde Yûsuf oturđı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 495). [*döşek,]*

doy-: Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak.

Gözinden Yûsuf'ı bir lahzã kıymaz
Cemâline bağuban hîç **doymaz** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 379). [*doymaz, -i, -*
maz]

Ayırmaz bir dem anı kendözinden
Ki **doymaz** Yûsuf'ıñ şîrin sözinden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 381). [*doymaz, -maz]*

Cemāline baħuban **doymazam** men
Men onuñ şabr kılman fırkatine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 749). [*doymazam, -maz, -am*]

Cemāline baħuban hiç **doymaz**
Ne vaşf idem Züleyhâ şevkini men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1406). [*doymaz, -ı, -*
maz]

Ki Yūsuf hüsniyle gönli dolmışdı
Baħub **doymaz** idi Yūsuf yüzinden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1411). [*doymaz, -maz*
]

dü: "İki" sayı sıfatı ('ālem).

Dü 'ālem şāhısın ey hüsni ile bay
Saña yoħ bir daħı mānend ü hem-tay (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 518). [*dü,]*

du'ā: Güçsüzlük ve ihtiyacı ortaya koyarak Allah'a
yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme,
yakarış, niyaz.

Bu işden eylerim Ya'kūba hîle
Ola tā ki **du'ā** anuñla böyle (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 130). [*du'ā,]*

Du'āsı bu idi ol Hālık'ına
Vire kızını Hākk'ın lāyıkına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 183). [*du'āsı, -sı*]

Allāhın'dan buldı böyle cāhı
Kabūl oldı onuñ çünki **du'āsı** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1097). [*du'āsı, -sı*]

Kabūl itdi **du'āsın** luṭfı ile
Bulara çünki Yūsuf oldı mürşid (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1084). [*du'āsın, -sı, -n*]

Menim bu derdime kılğıl devāyı
Çü Mālik diledi Yūsuf **du'āsın** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1327). [*du'āsın, -sı, -n*]

du'ā al-: Hayır duası almak.

Anıñçün iki dünya hāli bitdi
Nebiden bu du'āyı aldı gitdi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 296). [*du'ā al-, -dı-y, -ı, -dı*]

Du'āsın aluban eve geldi
Ki 'Iyş atası katına geldi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 111). [*du'ā al-, -sın, -aluban*]

du'ā kıl-: Allah'a yalvarma, niyaz.

Falān gün gel kılam sana du'ālar
Ki senden hāşıl ola enbiyālar (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 81). [*du'ā kıl-, -lar-lar, -am*]

du'ā kıl-: Dua etmek.

Saňa ol kıla şıdık ile du'ālar
Ki senden zāhir ola enbiyālar (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 95). [*du'ā kıl-, -lar-lar, -a*]

Didi Yūsuf size kıldum du'āyı
Sizi tanımaya halk Hūdāyī (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 117). [*du'ā kıl-, -y, -ı-y, -ı, -du,*
-m]

Didi Ya'kūb nebū'llāh saňa men
Ki gelmişim du'ā kılğıl maña sen (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 106). [*du'ā kıl-, -gıl*]

Çü şıdık ile du'ā kıldı peyamber
Kabūl itdi onı hāzretde dāver (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 109). [*du'ā kıl-, -dı*]

Didi va'de maña kılduñ ebī sen
Du'ā kıl gelmişim şimdi saňa men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 114). [*du'ā kıl-,]*

dūd eyle-: Sıkıntı vermek.

İşitdi munı Yūsuf yüridi zūd
Aña daħ eylemişdür şevk odı dūd (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 740). [*dūd eyle-, -miş,*
-dür]

duhter: Kız çocuk, kız.

Atasına daħı hem anasına
Atası didi ki ey taze **duhter** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 887). [*duhter,]*

dün ü gün: "Günbegün" günden güne, zaman ilerledikçe II Gece gündüz, sürekli.

Dün ü gün gözlerinden gitti kanı
Elinden gitti onun ihtiyârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 870). [dün ü gün,]

dünve: Hz. Yakup'un üvey kızı.

Dağı hem bir kızı oldu şerîfe
Ki **Dünve** koydı adın ol latîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 204). [dünve,]

Dağı **Dünve** gözinden hem özinden
Ki kıldılar atadan Yûsuf'ı dūr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 102). [dünve,]

Ki Yûsuf dir ki görülmekte midür
Çü **Dünve** ol zamân o üste çıhdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 559). [dünve,]

Çü **Dünve** daşra geldi sordı anı
Nedür hândan gelürsen bu zamânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 247). [dünve,]

Didi **Dünve** n'idersin sorup anı
Göremen dıhşarûda hergiz onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 251). [dünve,]

dünve: Dünya, dünya hayatı.

Dirîğa **dünyede** fâş oldu cümle
Menim râz-ı nihânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 5). [dünyede, -de]

Bu **dünve** dâr-ı mihnetdür ser-â-ser
Ki onun şehdidür zehre berâber (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 482). [dünve,]

Görinmez çeşmeme bu **dünve** hamı
İşitdüm men bu sözi zâr ü nālân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 770). [dünve,]

Ki hûsn-i Yûsuf'a ol şâmil idi
Vücûdî **dünyede** turfe-i latîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 857). [dünyede, -de]

Ki işler **dünyede** öz lâyıkindan
Didi Mâlik ki seň 'abd-ı kerîmsin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1008). [dünyede, -de]

Didi 'Arâbî ki hiç **dünyede** yoğ
Velîken âhiretde hâcetim çoğ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 291). [dünyede, -de]

dünve: Fani dünya; ahiret.

Anıñcün iki **dünve** hâli bitdi
Nebîden bu du 'âyı aldı gitti (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 295). [dünve,]

dur: Ayağa kalk!.

Didi ki **dur** ayağa merd-i hâyıf
Ki kesgil küh ile deşt ü beyâbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 336). [dur,]

Durupdur kimesne bilmez kelâmın
Dur imdi seň misâfir hîl'atini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 367). [dur,]

Tökerlerdi hemân gözdeñ firâkı
Pes oñdan didi Yûsuf **dur** sen imdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 599). [dur,]

dur: "-dır, -dir, -dur, -dür" bildirme eki.

Vücûdumuz bizüm olmış **durur** pîr
Bu demde sen meni dutmağ nedür sır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 61). [durur, -ur]

Ki 'Iyş bay **durur** Ya'küb fakîrdür
'Azîzdür 'Iyş ol Ya'küb hâkîrdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 141). [durur, -ur]

Yüri dayuñ katına vargil ey cân
Adı Lâyân **durur** der-şehr-i Havvân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 148). [durur, -ur]

Yırağa İbn-i Yâmîn didi Ya'küb
Biri Yûsuf **durur** cân içre mañbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 276). [durur, -ur]

Egerçi çoğ onun oğlanları var
Velî Yûsuf **durur** mañbûb-ı dildâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 383). [durur, -ur]

Ki düşmen ol **durur** 'âlemde zinhâr
Zelîl it cehd idüp şeytân dâ 'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 581). [durur, -ur]

Cihân 'aynında sensin ber-güzide
Seniñ sevgün **durur** dillerde dolu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 670). [durur, -ur]

Habîbimdür severim onı cândan
Gözüm nûrî **durur** ol 'izzetü'l-'ayn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 746). [durur, -ur]

Hemân firkat **durur** 'âlemde kâtil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1). [durur, -ur]

dur: Uzak, ayrı düşmek.

Galîl it sağ iken **dür** iste kâ 'im
Katımda gel otur ey zü'l-efzâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 583). [dür,]

Ki Yûsuf'dur maña 'âlemde dilber
Katımdan lahza onı koymazam **dür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 762). [dür,]

Yanarım bu firak ü hurkatıyla
Maña bes mi degül evlâd **dûrî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 747). [dûrî, -ı]

Niçe bu hecr ile men **dür** yaşayım
Buyurdu böyle Yûsuf gitdi oğlan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 550). [dür,]

Pes andan İbn-i Yâmîn **dür** gitdi
Varuban uhveti katına yitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 9). [dür,]

dur: İse.

Didiler söylegil anı bilelüm
Eger doğru **durur** taşdık kılalum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 406). [durur, -ur]

dur-: Bir hâl içinde bulunmak.

Züleyhâ her gün ol zindân derine
Gelüben **durur** idi manzarına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 10). [durur, -ur]

dur-: Başlamak, yönelmek.

Kim olur müşteri 'İberî gulâma
Münâdî çünkü **durdu** ol nidâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1179). [durdu, -dı]

Revân **durdu** Yûsuf katına vardı
Didi ki Yûsuf'a sen kıssa esîr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1300). [durdu, -dı]

Kim aña Yûsuf'ı kıldılar âgâh
Ki **durdu** şimdi karşı gider ol şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 726). [durdu, -dı]

Kim anı Yûsuf için nakd kıldı
Pes aından **durdu** ol Yûsuf revânî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 96). [durdu, -dı]

dur-: Durmak, beklemek, kalkmak.

'Aşâyı soharım men bir zemîne
Kamu kardaşlarum **durar** dibine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 397). [durar, -ar]

Revân geldi atası hâzretine
Muvahhid **durdu** onun hıdmetine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 100). [durdu, -dı]

Nagehân geldi mesâ 'il kapısına
Temennâ kıldı **durdu** dapusına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 334). [durdu, -dı]

Temennâ eyleyüben **durd[i]** sâ 'il
Oña kimse bahup olmad[i] mâ 'il (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 335). [durd[i], -dı]

Ta'âma bahubanı **durd[i]** dervîş
Olupdur gûsnelikden lîk dil-rîş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 339). [durd[i], -dı]

Didi Ya'kûb var atanın katına
Zamânî **durgil** onun hıdmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 94). [durgil, -gil]

Durup Yûsuf katına geldiler hoş
Didiler Yûsuf'a ey nûr-ı dîde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 667). [durup, -up]

Bir igit kuyı üstinde **durupdur**
Ki aşlın bilmezem hândan gelüpdür (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 163). [durupdur, -up, -dur]

Niçe Yûsuf için yanmaya Ya'kûb

Durayum Şâm'ın ol cümle zübâbın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 781). [durayum, -a, -y, -im]

Zi-âsret oldu onun çehresi kâh

Çü **durdi** onda bu sözi diyince (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 85). [durdi, -dı]

Qabûl oldu du'âsı kıldı taşdı

Revân **durdi** ayağa yola girdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 347). [durdi, -dı]

Böyle rûsvâ **duruban** yürüdiler

Bular gitdi Züleyhâ kaldı tenhâ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 94). [duruban, -uban]

Revân-ı zâr necîb **durdi** o rûya

Hamî tâkat ki vara ilerüye (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 269). [durdi, -dı]

Çü sâkî bu kelâma sâmi' oldı

Revânî geldi **durdi** râbî' oldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 416). [durdi, -dı]

dur-: Kalkmak, ayağa kalkmak, harekete geçmek.

Pes oñdan didi Yûsuf **duruñuz** siz

Nebî'niñ hâzretine varıñız tîz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 489). [duruñuz, -uñuz]

dür bol-: Uzak olmak.

Kim ola sevdüğinden **dür bolmaz**

Ne tendür derd ile rencür bolmaz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 480). [dür bol-, -maz]

dür eyle-: Uzaklaştırmak.

Öziñi bir zamân bâ-hüş kılil

Göñlinden hırş-ı dünyâ eylegil **dür** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 935). [dür eyle-, -gil]

dür it-: Uzaklaştırmak, uzak eylemek.

Ki **dür** itme meni señ hıdmetiñden

Meni salma yine derd ü firâka (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 606). [dür it-, -me]

dür kıl-: Uzak tutmak, uzaklaştırmak.

Dağı Dünye gözinden hem özinden

Ki kıldılar atadan Yûsuf'ı **dür** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 103). [dür kıl-, -dı, -lar]

dür ol-: Uzak olmak.

Ki kıl mazlûmlar için kalbini raqq

Cehennemden dilerseñ olasın **dür** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 253). [dür ol-, -a, -sın]

dür-dâne: İnci tanesi.

Bahardı âh idüp ol yüzi mâha

Çü bildi ayrulur **dür-dânesini** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 780). [dür-dânesini, -sî, -nî]

dürlü: "Türlü", çeşit çeşit, farklı.

Eger Haqq'dan dilersen ire rahmet

Nişâr it Haqq yolına **dürlü** ni'met (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 365). [dürlü,]

Çekem derdinde onun **dürlü** ta'zîb

Munî didi Yûsuf yüzine bağı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 775). [dürlü,]

Revânî gönlegi oña yitürdi

Ki cennetden çekildi **dürlü** ni'met (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 497). [dürlü,]

İrişe cânıña **dürlü** halâvet

Bes ondan kışsa için tâmi' olgil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 846). [dürlü,]

Eline girdi çün Yûsuf-ı mañbûb

Oña giydürd[i] câme **dürlü** dürlü (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1401). [dürlü,]

Eline girdi çün Yûsuf-ı mañbûb

Oña giydürd[i] câme **dürlü** dürlü (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1401). [dürlü,]

Kemer kıldı oña yâkût ü lü 'lû
Ki her gün giydürür bir **dürlü** câme (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1403*). [*dürlü,]*

Bula senden muhabbet sen dağ ondan
Ne **dürlü** ziyneti ki dâye söyler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1443*). [*dürlü,]*

Züleyhâ dâdeden tökerdi seyli
Kılurdu Yûsuf'a miñ **dürlü** mihri (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1449*). [*dürlü,]*

İçerdi kendinüñ 'aşkında zehri
Çekerdi Yûsuf'a miñ **dürlü** ta'âmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1451*). [*dürlü,]*

dürlü: Türlü, çeşit II İnci.

İlâhın katına maqbûl oldu hâcât
Ki virdi Hakk oña on **dürlü** ferzend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1335*). [*dürlü,]*

dürr-i ahter: Yıldız gibi inci.

Bileydüm hânedür ol **dürr-i ahter**
Nişâr ideydüm oña cümle mâlî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 888*). [*dürr-i ahter,]*

dürr-i nice: Çok değerli inci II Hz. Yusuf.

Revân ağlayuverdi **dürr-i nice**
Çü vardı Yûsuf'a irdi tamâmet (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 86*). [*dürr-i nice,]*

dürt-: Dürtmek, dokundurmak, itelemek.

Ki kaldı Yûsuf zî'b arasında
Bu yanında birisi onı **dürter** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 65*). [*dürter, -er]*

'Adû oldu oña uşvet tamâmı
Kimi urar tapança kimi **dürter** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 161*). [*dürter, -er]*

dürüd kıl-: Dua etmek.

Ki jerf-i çâh içre Yûsuf-ı hân
Gel ey 'ârif Hudâ'ya kıl dürüdü (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 837*). [*dürüd kıl-, -ı]*

dürüg: Yalan, gerçek olmayan söz.

Hanı Ya'kûb şimdi kala cânlu
Didiler ol **dürüg** sözleri bî-bâk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 595*). [*dürüg,]*

düs: Müptela olmak.

Ki **düşdi** 'aşka ol bî-çâr boldı
Ki **düşdi** 'aşk odına yandı cânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 868*). [*düşdi, -di]*

Düşüpdür cân onuñ hurkâtine
Çü girdi Yûsuf ol dem içerüye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1528*). [*düşüpdür, -üp, -dür]*

düs: Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ, hûlya.

Ki sorma dir bu **düş** ta'birin ey mâh
Ki birgün zâhir ide onı Allâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 498*). [*düş,]*

Didiler **düşde** oña ki peyamber
Nebîlerdür bu şâhlar bil ser-â-ser (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 23*). [*düşde, -de]*

Bu **düşden** nişe böyle gamgîn olduñ
Bu işde nişe böyle nemgîn olduñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 452*). [*düşden, -den]*

İşitdi munı Ya'kûb kaldı hayrân
Didi her **düş** ta'bir ola ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 405*). [*düş, -e]*

Bu gündüz düşünün yoh i'tibârı
Bu **düş** kılmagil endîşe bârî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 501*). [*düş, -e]*

Meni ger ister isen yâ [e]bî sen
Digil bu **düş** ta'bir tâ bilem men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 507*). [*düş, -e]*

Olar ki pāk olur düşleri pāk

Ki nā-pākiñ **düş**i olur nā-pāk (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 32*). [*düş*i, -i]

Nebî çünki işiddi **düş**i andan

Gözinden tökdi yaşı yandı cāndan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 444*). [*düş*i, -i]

Didi sultān var andan sor bu **düş**i

Nicedür tā bize bildüre işi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 367*). [*düş*i, -i]

Niçe ki **düş**i ol dimiş melîhdür

Ki bu ta 'bîr dah hem öyle şahîhdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 425*). [*düş*i, -i]

Seniñ bu **düş**iñe 'ālemde ey şāh

Eger mümkün ise ol olur āgāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 353*). [*düş*iñe, -i, -ñ, -e]

Didi sākî ki Yūsuf men **düş**ümde

Ki gördüm özimi kendü işimde (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 51*). [*düş*ümde, -üm, -de]

Men anı öz **düş**ümde söylemişem

Ne kim ol didi men taşdık dimişim (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 361*). [*düş*ümde, -üm, -de]

Ki onda Yūsuf'a ol demde ey cān

'Ayān oldu **düş**üñ ta 'bîri yeksān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 72*). [*düş*üñ, -üñ]

İlāhın kudretiyle gör ki nice

Ki gördi ol 'azîz bir **düş**[i] gice (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 332*). [*düş*[i], -[i]]

Adını koymaz idük lahız-ı dilden

Velî ol didi bir **düş** nāgehānî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 249*). [*düş*,]

Didüm kardaşlaruma men **düş**ümi

Anıñçün böyle gördüm men işümi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 711*). [*düş*ümi, -üm, -i]

düş:- Gelmek, ulaşmak, varmak.

Gelüp beytû'l-hazen yanında **düş**di

Düşüben birbirle söz söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 40*). [*düş*di, -di]

Gelüp oñlar ol araya **düş**eli

Didi şāha bugün üç gün oldu (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 138*). [*düş*eli, -eli]

Ki bilmezler bular **düş**mek nereye

Çü kıbtîdür ğarîbden neste bilmez (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 156*). [*düş*mek, -mek]

Gelüp beytû'l-hazen yanında düşdi

Düşüben birbirle söz söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 41*). [*düş*üben, -üben]

düş:- (Bir şey veya kimse) Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek.

Anası kabrine irişdi nā-gāh

Ki **düş**di kabriñ üste zār kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1035*). [*düş*di, -di]

Hevesden takāti tāk oldu **düş**di

Yıhlıdı yire evlād üste üşdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 735*). [*düş*di, -di]

düş:- Meşgul olmak, hemhal olmak.

Düşe cān ü diliñ zevk ü şafāya

Pes ondan ister iseñ yār-ı dil-h'āh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 290*). [*düş*e, -e]

düş:- (Kötü bir durum yüzünden) İstenmeyecek bir yerde ve durumda bulunmaya mecbur olmak.

Ġarîb nüktedür ki bü'l- 'aceb durur

Anıñçün **düş**di ol çāh-ı belāya (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 375*). [*düş*di, -di]

Ki **düş**di kār-ı müşkil[e] yoh çäre

Didiler Yūsuf'a ol dem ki ey cān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1020*). [*düş*di, -di]

Gelüben evine **düş**di oturdu

Velî bey'inden onuñ oldu ğamgîn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1338*). [*düş*di, -di]

İlāhın katna bildük 'izzetiñ vār

Bize rahm eylegil **düş**dük helāke (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1077*). [*düş*dük, -dük, -k]

Nageh **düşdüm** bu ile mâcerāya
Oğul yolında koydum cân ile ser (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 758*). [*düşdüm, -dü, -m*]

Pes ondan nâ-tüvân[ı] çekdi dâra
Ki **düşdi** nâle vü feryâd ü zâra (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 134*). [*düşdi, -di*]

düş-: Durmak, duraklamak.

Gelüben bir mekânda cümle **düşdi**
Bularuñ heybetini görd[i] derbân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 116*). [*düşdi, -di*]

düş-: Harekete geçmek.

Yitür her ne kim anıñ hâceti var
İşitdi emri ol **düşdi** revânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 54*). [*düşdi, -di*]

düş-: Yere eğilmek.

Çü leşker gördi ol şâhib-i cüdî
Düşübeñ kıldılar aña sücüdî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 684*). [*düşübeñ, -übeñ*]

düş-: (Bir duygunun etkisine) Girmek.

Ki **düşdi** araya nâ-gâh fırkat
Vefâ kılsa cihânda 'ömrüm anca (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 4*). [*düşdi, -di*]

Bu iş oldı sebeb ol fırkatine
Bu işden **düşdi** öyle hırkatine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 354*). [*düşdi, -di*]

Düşerdi cân onuñ hırkatine
Elinden fırkatıñ yaşın tökenler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 787*). [*düşerdi, -er, -di*]

Ki **düşdi** gönli rahm eylemegine
Didi ki Yûsuf'a bu ne gülüşdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 188*). [*düşdi, -di*]

Nebî **düşdi** bu sözün teşvîşine
Bes ondan kaldı Ya'kûb dîde nemlü (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 814*). [*düşdi, -di*]

Ki **düşdi** 'aşka ol bî-çâr boldı
Ki **düşdi** 'aşk odına yandı cânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 869*). [*düşdi, -di*]

Halâyık **düşdi** ol dem izdiñâma
Ki o pişmân oldı bu haberden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1190*). [*düşdi, -di*]

düş-: Uğramak, maruz kalmak; girmek.

Dağı **düşmeyesin** cürm ile nâra
Oturdı kaldı gamgîn pîr-i Ken'ân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 834*). [*düşmeyesin, -me, -y, -e, -sin*]

düş-: Düşmek, yığılmak.

Ziyâde kıldı şöyle şevk odı cüş
Ki **düşüp** yatdı yirde şöyle bî-hüş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 738*). [*düşüp, -üp*]

düş gör-: Rüya görmek.

Tekyeliginde bir **düş gördi** gice
Ki çıhdı bir ağaç zührundan üçe (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 15*). [*düş gör-, -di*]

Ne **düş ki görse** şadık eylegil sıdık
Fırâka kimse kılmaz tâkat ey yâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 520*). [*düş gör-, -se*]

Olur zâhir sözi tek **görse düşi**
Nebî rüyâyı çün ta'bir kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 529*). [*düş gör-, -i-i, -se*]

Niçe **düş gördün** onı bize digil
Ki bizden düşüñi kılma nihâne (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 673*). [*düş gör-, -dü, -n*]

Ki **gördi düşde** Yûsuf şüretini
Revânî uyğudan bîdâr boldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 866*). [*düş gör-, -de-de, -di*]

Ki **düşde gördüğü** hüsni ü cemâli
Didi ol şürete men 'âşık oldum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 880*). [*düş gör-, -de, -düg, -i-düg, -i*]

Vücûdî bu cihâna gelmemişdür

Züleyhâ **gördi düşde** şüretini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 897). [düş gör-, -de-de, -di]

Göre gördük kâmunuz cümle anı

Didi Yûsuf ne **görmüşdi düşini** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 251). [düş gör-, -i, -n, -i-i, -n, -
i, -miş, -di]

Ki ondan ayrılır ol tâze maḥbûb

Ki **düş görmüş** idi ol zâr-ı dil-sûz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 716). [düş gör-, -miş]

düşmen: (Birine karşı) İyî duygular beslemeyen, kötülük
etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adû.

Yakîn **düşmen** oña şeytân olupdur

Nebî Âdem onun çün oldı çün şayd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 577). [düşmen,]

Ki **düşmen** ol durur âlemde zinhâr

Zelîl it cehd idüp şeytân dâ 'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 581). [düşmen,]

Ne Şîd'dür ki onuñ **düşmeni** olmaz

Ki âmâc ola bes atulur oğ olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 476). [düşmeni, -i]

Ayurdı añlara ḥil'at[ı] yemini

Ki **düşmen** anlara kılmaya ta'nı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 670). [düşmen,]

düşvâr: Zor, güç, sıkıntılı, çetin.

Gedâya kim ki kılmasa teraḥḥum

Ki olur ḥâl[i] **düşvâr** kâr[ı] mazlûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 358). [düşvâr,]

Ki hecriñden onuñ zâr baḥaram men

Ne **düşvâr** od imiş bu nâr-ı firḳat (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 754). [düşvâr,]

dut-: Tutmak.

Elin uzatdı ehlin **dutdı** cândan

Oña ehli gülüp söyledi ondan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 59). [dutdı, -dı]

Dutup oğlu kolından söyledi ḥûb

Bu kavlı-ı 'İyşdur ammâ sözde Ya'ḳûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 103). [dutup, -up]

Ki yandı bağı yaş doldı gözine

Birisi ayağından **dutar** idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 111). [dutar, -ar]

Didiler işleyelüm çâr ü nâ-çâr

İpiñ ucın **dutup** saldılar anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 439). [dutup, -up]

Ki Dünya kolını **dutdı** çıkardı

Firâḳ odıyla ol cânın yaḥardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 271). [dutdı, -dı]

Getürdi Haḳḳ peyâmın ḥazretine

Ki **dutdı** Yûsuf'ıñ bağı lîcâmin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 50). [dutdı, -dı]

Çü yoḥdur tākati tîz dura pâyê

Didi bir ḳarıya **dutgil** elümni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 26). [dutgil, -gil]

dut-: Tutuklamak.

Dutup Yûsuf'ı ol zindâna saldı

Firâḳ odına düşüp yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 112). [dutup, -up]

dut-: Ayağın tutamaz hale gelmesi, ağrması.

Deveni urmağa aldı dayağın

Yorıldı bir onuñ **dutdı** ayağın (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 184). [dutdı, -dı]

dut-: Hissetmek, duymak.

Ki ḳocdı birbirini idüben âh

Didi Yûsuf aña ḡam **dutma** ḳardaş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 559). [dutma, -ma]

dut-: Tutmak, zapt etmek, ele geçirmek.

Ki onı ḳanadı üstine **dutdı**

Apardı ḳuyunuñ dibine çālâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 450). [dutdı, -dı]

Züleyhâ irdi ol dem mäh-rüya
Ki **dutdı** dâmenini girüsinden (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1577). [*dutdı, -dı*]

Söğüben ü kağıyuban yirdiler
Yine **dutdılar** ol miskîn renci (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 393). [*dutdılar, -dı, -lar*]

Yoluğdı zî'b onı kovaladılar
Kovuban **dutdılar** bir pîr gürği (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 663). [*dutdılar, -dı, -lar*]

Bularuñ türına düşdi o nâ-gâh
Uşatdılar **dutuban** bir ayağın (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 669). [*dutuban, -uban*]

Yatur kabır üstüne Yûsuf'ı gördü
Ayağından **dutuban** çekdi onı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1049). [*dutuban, -uban*]

Dutup mağbûs idüpdür ol nişânı
Onı zencîr ile kıldı giriftâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 762). [*dutup, -up*]

Kapuda durdı girmez içertüye
Dağı bir kimse yoh **duta** elini (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 361). [*duta, -a*]

Ki birkaç gün Yûsuf yanında kaldı
Bularuñ **dutdı** yükün Mısr'a sultân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 35). [*dutdı, -dı*]

dut-: (Yüzünü) Çevirmek.

İşitdi cāriye yüzün semāya
Dutuban didi yâ bār-i Hudāyā (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 606). [*dutuban, -uban*]

dut-: (Bir şeyi yüzüne) Tutmak, kapatmak.

Bularuñ katna girdi içertüye
Yüzine **dutdı** ol nukre niğābı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 221).

duy-: İşitmek, haber almak, duymak.

Saña kardaşlaruñ bes ola hāsîd
Bu düşüñ ta'birin oñlar **duyalar** (*Yûsuf u*

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 544). [*duyalar, -a, -*
lar]

düz: Düzlük; yol.

Çıh üstine bağ Ken'ân **düzine**
Ki gör kardaşlaruñ gelmekde midür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 556). [*düzine, -i, -n, -e*
]

Apardılar anı Ken'ân **düzine**
Kim urdılar başına hem yüzine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 411). [*düzine, -i, -n, -e*]

düz-: Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak
meydana getirmek, bir bütün halinde hazırlamak, tertip
etmek.

Bular rismân **düzdi** geldi çālāk
Çü ip onuñ beline bağladılar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 428). [*düzdi, -di*]

Ki **düzdi** Yûsuf'ıñ müyına lü 'lû
Dağı giydürdi oña dürlü cāme (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 32). [*düzdi, -di*]

Ki **düzdi** gönderüp niçe kecābe
İçinde cāriyeler bî-hicābe (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 695). [*düzdi, -di*]

düz-: Anlatmak, sıralamak.

Bularuñ adını mektûba **düzdi**
Eyürdi nāmeyi Yûsuf katına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 126). [*düzdi, -di*]

İçinde ta'zîm aña yazmış idi
Hoş ikāb mektûbına **düzmiş** idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 662). [*düzmiş, -miş*]

dūzah: Cehennem, cehennem ateşi.

Ki kalduñ **duzah** içre hār ü dil-zār
Çü kılduñ Yûsuf'a böyle sezāyı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 692). [*duzah,]*

dūzen-: Süslenmek.

Ki dürlü raht ile durdı **düzendi**
Özini çün serâyına yitürdi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1524). [*düzendi, -di*]

düzet-: *Düzeltmek, hazır hale getirmek.*

Müzeyyen cümle altun cevher ile
Düzetmişler kemerni gevher ile (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 702). [*düzetmişler, -*
miş, -ler]

E HARFİ

eb: Baba, peder, valid.

Didi va'de maña kıldıñ **ebî** sen
Du'â kıl gelmişim şimdi saña men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 113*). [*ebî, -i*]

Didi ki yâ **ebî** hâdim irişdüm
İrişdüm hıdmete bu dem görüşdüm (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 117*). [*ebî, -i*]

Didiler hâlişân İslâm yâ **eb**
Seniñ çün dâ'imâ vardır melâli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 304*). [*eb,*]

ebâ: Eb kelimesinin, önüne gelen Arapça edatlara göre şahıs isimlerinin başında aldığı şekil; baba.

Ne kıldılar görüñüz onda hîle
Didiler yâ **ebâ** sen nişe bî-hem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 704*). [*ebâ,*]

Ne assı çünk[i] âhîr gördi anı
Didiler yâ **ebâ** olgil âgâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 722*). [*ebâ,*]

Bu nev' ile yüküş söz söylediler
Didiler yâ **ebâ** bizüm kâmunuz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 730*). [*ebâ,*]

Ki ondan olmazuz gâfil **ebâ** ne
Haçan biz Yûsuf'ı yalğuz koyavuz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 20*). [*ebâ,*]

Ki kaşid başlarına koydılar hâk
Didiler yâ **ebâ** bil bizi taşdıñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 597*). [*ebâ,*]

Nebî katna olar geldi tamâmı
Didiler yâ **ebâ** tâ şimdi kırıl ıl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 75*). [*ebâ,*]

ebb: Baba.

Revân evden aşğa indi ol ay
Ki geldi ağlayuban didi yâ **ebb** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 565*). [*ebb,*]

elbî: Baba.

Meni ger ister isen yâ **elbî** sen
Digil bu düşe ta'bîr tâ bilem men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 506*). [*elbî,*]

ebsem ol-: Suskun olmak, sessiz kalmak.

Tamâm itdi sözini oldı ebsem
Nebî oğlanları kırt sözlerini (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 802*). [*ebsem ol-, -dı*]

Ana oğul görüşdi **oldı ebsem**
Tanıdı birbirin vâllâhü'l-'alem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 623*). [*ebsem ol-, -dı*]

ecdâd: Atalar, dedeler.

Didi Ya'kûb peyamber olgil âgâh
Var **ecdâdın** mezârı üste durgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 116*). [*ecdâdın, -in*]

ecel: Ecel, hayatın sonu, ölüm.

Çü İshâk'ın **eceli** oldı hâşıl
İlâh'ın rahmetine oldı vâşıl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 135*). [*eceli, -i*]

edâ kıl-: Anlatmak, dile getirmek.

Girüdeyse Züleyhâ kıldı bühtân
Şabî böyle edâ kıldı şehâdet (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1619*). [*edâ kıl-, -dı*]

efgân: Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat.

Açıldı lâle gül süsen benefşe
Hezâr ile ki **efgân** vâkt oldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 6*). [*efgân,*]

efgân kıl-: Feryat etmek.

Katında bir zamân efgân kılalum
Atamız ağlayuban bula teskîn (*Yûsuf u Züleyhâ,*

Mesnevi 2, Mısra 540). [efgān kıl-, -a, -lum-alu, -m]

Kıluram rüz u şeb derdiyle efgān
Gözüm nūri tükendi hasretiyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 744). [efgān kıl-, -ur, -am]

İşitdi munı Yūsuf kıldı efgān
Zamānı yir yüzine oldı galtān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 215). [efgān kıl-, -dı]

Ki va‘de kılmışuz gönder virelüm
İşitdi munı Ya‘kūb kıldı efgān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 315). [efgān kıl-, -dı]

efgān ol-: Ağlamak, feryat etmek.

Eyā gül-berg-i hāndān ‘andelīb tek
İşim efgān olupdur hasretiñden (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 6, Mısra 6). [efgān ol-, -up, -dur]

efzāl eyle-: Üstün, faziletli davranmak.

Bizi koyup oña efzāl eyler
Atamız nefsiñiñ vardur zevālī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 619). [efzāl eyle-, -r]

eger: Doğrusu, şayet.

Ki görsem ‘ömrüñi kütāh fırkat
Eger girseñ elüme öldürürem (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 7). [eger,]

Ayırdı eyleyüp **eger** āh fırkat
Ne hū[b]dur vuşlat arınca hemīşe (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 10). [eger,]

Eger āh eylesem ey Şemsī der-ğam
Yanar nāra zebānım ayrılığdan (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 13). [eger,]

Eger ki ‘aşk boldı şādık oldı (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel
5, Mısra 9). [eger,]

Hāka minnet bugün humāre irdiñ
Eger Ya‘kūb idiñ beytül-hazende (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 14). [eger,]

Eger düşüñde istersen şevābı
Şālīh tek sen dağı kılğilen hābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 29). [eger,]

Eger cānında ey cān zevk[i] vardur
Eger gönlinde ‘aşkıñ şevki vardur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 315). [eger,]

Eger cānında ey cān zevk[i] vardur
Eger gönlinde ‘aşkıñ şevki vardur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 316). [eger,]

Eger Hakk’dan dilersen ire rahmet
Nişār it Hakk yolına dürlü ni‘met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 364). [eger,]

İnanmazsañ **eger** doğru direm men
Bu sözi diñledi çü pīr-i Ken‘ān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 776). [eger,]

Kılur kādır[i] olmaz işe lāfi
Eger alur iseñ munı bu ‘aybla (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 957). [eger,]

Duruñ karşı çıhın ol ser-firāze
Eger bīmār onı görse sağalur (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1137). [eger,]

eger: "Eğer" şayet, koşul anlamı veren bağlaç.

Eger señ ‘aşık iseñ bağla zünnār
Çü Şan‘anı kabūl eyle nakūsı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 7). [eger,]

Hālil’dür adıyla yā yoḥsa Mūsī
Eger ‘aşık iseñ señ terkin eyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 11). [eger,]

Ne bālig katl idüben kılmañuz pey
Eger siz katl idersiz bu şabānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 237). [eger,]

Ki ferdā düşmeyesin sen belāya
Eger sen ister iseñ rahmet-i Hakk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 251). [eger,]

Özi tek yād idüben bu melālın
Eger sen ‘arīf iseñ ey ḥabībī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 381). [eger,]

Eger isterseñ Allāh'dan naşıbı
İşidüñ nüktelerini fehm kılgıl (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 382). [eger,]

Seniñ katında ki yalan diyevüz
Eger olmaz ısağ Yûsuf'a nâzir (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 23). [eger,]

Ki 'aşk eyler özin 'âlemde destân
Eger sen dañı 'âşık olmış iseñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1651). [eger,]

Eger bilmiş olaydum iştiyâkı
Ki kılmazdum saña hergiz firâkı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 653). [eger,]

eger: Nasıl (ki).

Eger ki gerdişin vardur cefâsı
Cefâsınca dañı olur vefâsı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 255). [eger,]

Eger ki kış olursa var bahârı
Velî ğamlularuñ var ğam-ğüsârı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 257). [eger,]

egerci: Doğrusu.

Egerçi çoñ onuñ oğlanları var
Velî Yûsuf durur mañbûb-ı dildâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 382). [egerçi,]

egerci: -dıñ için.

Egerçi men saña itdüm 'itâbı
Firâkıñla çekerim çoñ 'azâbı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 123). [egerçi,]

egerci: "Eğer" şayet, koşul anlamı veren bağlaç.

Egerçi var idi 'âlemde meh-rû
Onuñ tek yoñ idi mañbûb-ı dil-cû (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 209). [egerçi,]

Egerçi eyledümse men günâhı
Maña virgil halâşı yâ İlahî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 309). [egerçi,]

Ki her hâline anıñ fıkır kılgıl
Egerçi kışsa durur yâr-ı ferzend (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 137). [egerçi,]

egerci: Nasıl ki.

Egerçi her seyiriñ 'usrı vardur
Yine her bir 'asîrûñ yûsri vardur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 251). [egerçi,]

Egerçi her vişâliñ var firâkı
Firâkıñ dañı var durur firâkı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 253). [egerçi,]

egle-: Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.

Yine dögdiler onı **eglediler**
Döğüben yine gıtdiler ilerü (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 130). [eglediler, -di, -ler]

Ki mescid atası çün kıldı bünyâd
Kim ol mescidde Ya'kûb **eglenürdi** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 110). [eglenürdi, -ür,
-di]

egn: Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka.

Harîr giydürdi Yûsuf **egnine** raht
Çü Yûsuf çıñdı ol tahta oturdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1174). [egnine, -i, -n, -e]

egri: Doğru olmayan, kötü, fena.

Didi Yûsuf ma'âza'llâh ki kılmam
Men **egri** işi haçan doğru bulmam (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 128). [egri,]

ehil: Halk, ahali, insanlar.

İşitgil niçedür naql ü rivâyet
Çü Ken'an **ehle** açlığ oldu ğâlib (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 71). [ehle, -e]

ehl: Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemâat.

Elin uzatdı ehlin dutdı cāndan

Oña **ehli** gülüp söyledi ondan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 60*). [ehli, -i]

Elin uzatdı **ehlin** dutdı cāndan

Oña ehli gülüp söyledi ondan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 59*). [ehlin, -i(n)]

Ki birgün **ehliniñ** yanında o hân

Oturmuş idi halvet diñle ey cān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 55*). [ehliniñ, -i, -niñ]

Adı Bâtil idi 'âlemde meşhûr

Çü şehir **ehli** onuñ gördi cemâlin (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1103*). [ehli, -i]

Ne ki maşşûd var oña irüşür

Çü Mısr **ehli** işitdi böyle aḥbâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1143*). [ehli, -i]

Tahayyür kaldı cümle **ehli** bâzâr

Ki bilmez ne yirden ire ol kûl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1144*). [ehli, -i]

Ki düşdi evine sâkîn oturdı

Ki ondan soñra Mısr **ehli** yürüdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1155*). [ehli, -i]

Olardañ uşbu hâli niçedür gör

Dağı bu kârvân **ehline** hem sor (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 240*). [ehline, -i, -n, -e]

Kim İslâm **ehliniñ** budur nişanı

Ümîd üzmeye añdan bir zamânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 271*). [ehliniñ, -i, -niñ]

Çağırdı kâfile **ehl[in]** n'idersiz

Kamuñız oğrısız ḥanda gidersiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 57*). [ehl[in], -[in]]

Semâ **ehl[i]** bulara oldı nâzır

Teferrüc itmek içün kamu ḥâzır (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 747*). [ehl[i], -[i]]

ehl: Bir erkeğin eşi, karısı.

Çağırdı **ehlini** eydür ki böyle

Ne işdür ki idüpsen ḥile söyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 123*). [ehlini, -i, -n, -i]

ehl: Bir vasfı taşıyan, ehil, erbap.

Ki fakîr **ehli** görse bay olur

Eger ğamgîn görse şad bolur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1138*). [ehli, -i]

Pes ondan didi ta'bîr **ehline** şâh

Ki düş gördüm bu gice oluñ âgâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 335*). [ehline, -i, -n, -e]

Qabûl eyler siziñ ol mâyenizni

Ki cûd **ehli** qabûl çoḡ azı eyler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 109*). [ehli, -i]

Kerem **ehl[i]** za'îfle sâzı eyler

Nebî oğlanlarına kıldı irşad (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 110*). [ehl[i], -[i]]

Olar kim yoḡ ümîdi himmetiñde

Ki ḥüsrân **ehlidür** Ḥaḳḳ ḥazretiñde (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 274*). [ehlidür, -i, -dür]

ehl: Arkadaş, dost.

Didi **ehle** menümle 'İyş-ı ferzend

Diğer sözler melûl eyler meni çend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 125*). [ehle, -e]

ehl-i beyt: Ev halkı.

Alup destûr-ı mâl hem esbâb ile

Ki ehl-i beyt[i] hem oğlanlar ile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 230*). [ehl-i beyt, -[i]]

ehl-i hidâyet: Hak yolunun, doğru yolun yolcusu.

Müselmân oldı ḥûb **ehl-i hidâyet**

Oturdı tahtına Ya'kûb Yûsuf ḥân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 78*). [ehl-i hidâyet,]

ehl-i kerem: Cömertlik sahibi.

Ki anı gördüñüz mi tünd yâ ḥûb

Didiler anı ki **ehl-i keremdür** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 301*). [ehl-i kerem, -dür]

ehl-i meclis: Meclis ehli, meclistekiler.

Belâ vü derd ü gam cânımdadır çoğ
Eyâ ki **ehl-i meclis** şâd oluñ siz (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 59). [*ehl-i meclis,]*

ehl-i mısır: Mısır halkı.

Melâ 'ik ehl-i Mısır'a kıldı ikdâm
Didi ki bir laţîf kûl irdi tâze (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1134). [*ehl-i mısır, -a]*

Yüridür sâkî işler câm-ı meygün
Velî toý oldu ehl-i Mısır'a ol gün (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 440). [*ehl-i mısır, -a]*

Ki şaf şaf **ehl-i Mısır** eyler güzârı
Züleyhâ âh idüp eylerdi zârı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 7). [*ehl-i mısır,]*

Bitürmez oldu dağı nestene hâk
İrişdi ehl-i Mısır'a kaçt u tengî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 123). [*ehl-i mısır, -a]*

Sarardı açlığ ile halk rengi
Tükendi ehl-i Mısır'ın pes ta'âmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 125). [*ehl-i mısır, -ın]*

Çü Yûsuf gamdañ oldu aña dil-şâd
Kûl iken ehl-i Mısır'ı kıldı âzâd (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 746). [*ehl-i mısır, -ı]*

ehl-i şâm: Şam ahalisi, Şam halkı.

Ne yirlü niye gelmişdi sorardı
Velîken ehl-i Şâm'a 'izzeti şâh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 31). [*ehl-i şâm, -a]*

ehl-i şehîr: Şehir sakinleri, şehirde yaşayanlar.

Bezendi kuş tağarrük kıldı eşcâr
Kesildi **ehl-i şehîr** on gün yimekten (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1151). [*ehl-i şehîr,]*

ek-: Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek.

Ne kim **ekersiz** anı siz ıl ile

Zahîre eyleñiz siz sünbül ile (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 405). [*ekersiz, -er, -siz]*

Dağı yel esmedi hiç aradan hem
Ne ki **ekmişler** idi kurdı pāk (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 121). [*ekmişler, -miş, -ler]*

ekil: Ekl, yemek.

Biliñ **ekil** idem dağı dimemişim
Yimemişdür benim cinsim dağı onı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 704). [*ekil,]*

el: Bazı söyleyişlerde teşmil yoluyla işi yapanın veya o işin yapılmasına tesir eden kimsenin yerini tutar.

Bulara saldı çoğ buğlı-ı 'azîmi
Koy **elden** buğlı yâr itme hasûdı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 638). [*elden, -den]*

el: Bedenin bir uzvu, el.

Öper **elin** ayağını varısı
Ata karşısından hürmet ile (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 56). [*elin, -i, -n]*

Eteğine yapuşdı zâr ü ma 'hûf
Çeküp aldı etegini **elinden** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 149). [*elinden, -i, -n, -den]*

Özi kılmış yanında bıçağı tîz
Bıçak aldı **eline** tîz Şem'ün (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 145). [*eline, -i, -n, -e]*

Gam ile çehresini kâh kıldı
Pes ondan gönlegini aldı **eline** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 609). [*eline, -i, -n, -e]*

Dağı hiç olmadılar oña bed-rây
Yaralı **ellerini** sarudılar (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 93). [*ellerini, -leri, -n, -i]*

Hacilden sâkî **el** koydı yüzine
Utandı bahmağa Yûsuf yüzine (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 381). [*el,]*

Ki var menden digil sen pādişāha
Nisā kim **ellerini** doğradılar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 25). [ellerini, -ler, -i, -ni]

Getürdi ortaya altun kâse
Çü mîl aldı **eline** ura tāsâ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 394). [eline, -i, -n, -e]

el: (Birinin veya bir şeyin) elinden; yüzünden, -den dolayı.

Ki hiç birinden ümmîd bulmaz idi
Kamusının **elinden** şalınurdu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 175). [elinden, -in, -den]

el: Bir şey ya da birisinin etkisi, idaresi altında olma.

Şükür ki vaşl ile tımāra irdiñ
Esir idiñ belâ vü derd **elinde** (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 10). [elinde, -i, -n, -de]

Ne gâmdur çünki bu sırdāre irdiñ
Yaşılmışdı gönül hicrân **elinde** (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 12). [elinde, -i, -n, -de]

Elinde ihtiyârı bil gânimet
Ki **elden** gidesidür vaqt-i fırsat (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 369). [elden, -den]

Elin uzatdı ehlin dutdı cāndan
Oña ehli gülüp söyledi ondan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 59). [elin, -i, -n]

Elinde ihtiyârı bil gânimet
Ki elden gidesidür vaqt-i fırsat (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 368). [elinde, -i, -n, -de]

Bular çün bildiler **ele** alubañ
Kamusı titredi tağyîr olubañ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 381). [ele, -e]

Çü böyle didi Yūsuf geldi Māmîl
Elin zahrına anıñ kıldı şāmîl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 186). [elin, -i, -n]

Bular çün sözi böyle söylediler
Çü **elini** anıñ fetḥ eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 88). [elini, -i, -n, -i]

el: "-den dolayı, yüzünden, sebebiyle" gibi anlamlara gelen ifade.

Dirîğa âh **elinden** âh-ı fırkât (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel
1, Mısra 1). [elinden, -i, -n, -den]

Elinden bile dil zâr olmasaydı
N'olaydı gül olaydı der-gülistân (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 2). [elinden, -i, -n, -den]

Düşerdi cān onuñ hurkâtine
Elinden fırkâtıñ yaşın tökenler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 793). [elinden, -i, -n, -den]

Elinden âh ü nāle dād iderdi
Didi Yūsuf'a ey sevgülü cānım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 6). [elinden, -i, -n, -den]

Ki oldu derd **elinden** ol leked-küb
Henüz gözümdesin kılman şubûrı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 10). [elinden, -i, -n, -den]

el: Güç, iktidar, irade, hakimiyet.

Ol nice koymadı **elden** imānı
Yüküşdür kıssa kıldum muhtaşar men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1128). [elden, -den]

Be-Ḥakk kandan olara oldu dāfî
Elinden geldügince sen daḥı ey yâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 241). [elinden, -i, -n, -den]

el: Kendi, öz, varlık.

Devā yoḥ gitdi **elden** ihtiyârı
Didi Mâlik ki ol seni satanlar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1316). [elden, -den]

Dün ü gün gözlerinden gitdi kanı
Elinden gitdi onuñ ihtiyârı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 871). [elinden, -i, -n, -den]

el al-: El koymak, almak.

Didi ki anası Ya'kūba ey cān
Çü 'Iyş **aldı elindeñ** māl yeksân (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 144). [el al-, -i, -n, -deñ-i, -n, -deñ, -dı]

el dut-: Destek olmak, ilerlemesi için yardımda bulunmak, kalkmasına, inmesine, çıkmasına yardım etmek anlamlarına gelmektedir.

Veliken bir qarı dutardı elin
Züleyhâ-yı 'acüze ider idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 164). [el dut-, -i, -n-i, -n, -ar, -dı]

el gir-: Eline düşmek, hakimiyetine girmek.

Ki görsem 'ömrüni kütâh fırkat
Eger **girseñ elüme** öldürtürem (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 7). [el gir-, -(ü)m, -e-üm, -e, -señ]

Eline girdi çün Yûsuf-ı mañbûb
Oña giydürd[i] câme dürlü dürlü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1400). [el gir-, -di-i, -n, -e, -di]

el kat-: Bir kişiye el sürmemek, karışmamak.

Atadan qorhuban el katmaz idi
Hasedden 'İş hergiz yatmaz idi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 133). [el kat-, -maz]

el kes-: Uzaklaştırmak, ayırmak.

Ki aldı zulmle Ya'kûb mālını
Ki kesdi māl ü mülkinden elini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 140). [el kes-, -i, -n, -i-i, -n, -i, -di]

el üst al-: Çok değer verip sevmek anlamına gelen el üstünde tutmak veya tutulmak deyimini.

Birisi dağ gelür ondan oyuna
Biri el üstüne alur birisi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 55). [el üst al-, -i, -n, -e, -ur]

el üst al-: Çok değer verip sevmek anlamına gelen el üstünde tutmak veya tutulmak deyimini.

Birisi dağ gelür ondan oyuna
Biri el üstüne alur birisi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 55). [el üst al-, -i, -n, -e, -ur]

elçi: Elçi, haberci.

Garibin **elçisiyem** didi bilgil
Saña peygâm idüpdür güş kılgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 279). [elçisiyem, -si, -y, -em]

ele: Öyle.

Ele kıluñ ki kimse görmesiñ hiç
Çuval ağzını andan kıluñuz pîç (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 39). [ele,]

elem: Izdırap, azap.

Elem kıldılar oña derd ü renci
Birisi çeñi oldu biri zeñi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 394). [elem,]

elle-: Dokunmak, incelemek.

Veliken İbn-i Yâmîn'in yükünü
Didi kim **ellemeñiz** bir tekini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 78). [ellemeñiz, -me, -ñiz]

elli: "Elli" sayı sıfatı.

Çıhardı vird[i] ol yâkût-ı nâzik
Aña **elli** miñ altun bil bahânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 389). [elli,]

el-yevm: Bugün, şimdi.

Didi yoğdur size **el-yevm** ta'bır
Ki olmañız melâmet birle tağyır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 481). [el-yevm,]

em-: Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek.

Anıñ oğlını satdı pîr-i Ken'ân
Ki ancağ Yûsuf **emsün** didi ey cân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 520). [emsün, -sü, -n]

emānet eyle-: Bir şeyi veya bir kimseyi birine veya bir yere bir süreliğine bırakmak.

Munı bize **emānet eylemişdür**

Bize koşup yüküş söz söylemişdür (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 117). [emānet eyle-, -miş-, -dür]

emīn: Emin, güvenilir.

Degülsen Yūsuf'a bizden **emīn** hem

Çü oğlanlar bu sözi söylediler (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 705). [emīn,]

Hemānā küllī işimde **emīnseñ**

Ne dilerseñ bugün menden dilek kıl (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 80). [emīnseñ, -señ]

emīn ol-: İnanmak, güvenmek.

Ki olgil Hālik'in dā 'im emīni

Şefkat idici olgil esīre (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 246). [emīn ol-, -i-i-, -gil]

Didi Yūsuf seniñle men olayım

Emīn olgil saña hīle kılayım (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 4). [emīn ol-, -gil]

Allāh'ın kudretine kıl nazarnı

Emīn olmayu dā 'im kıl hāzarnı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 498). [emīn ol-, -ma-, -y-, -u]

Munuñ dağ hiç emīni olmayasız

Niçe ki Yūsuf içün olmadınız (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 318). [emīn ol-, -i-, -ma-, -y-, -a-, -sız-ma-, -y-, -a-, -sız]

emlāk: Mallar, mülkler.

Onuñ **emlākı** ile kızları çoğ

Ki ondan özge bilgil hiç yönün yoh (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 149). [emlākı, -ı]

emr: Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

Ki bu demde muṭī' olgil maña sen

Didi Yūsuf nedür **emriñ** bileyim (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 43). [emriñ, -iñ]

İşid **emrüm** nedür Yūsuf bu demde

Çağırsam tiz gel ilerüye (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 46). [emrüm, -üm]

Didi ki Yūsuf'a señ şād bolgil

Hudā **emriyle** āzād bolgil (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 320). [emriyle, -i-, -y-, -le]

Yitür her ne kim anıñ hāceti var

İşitdi **emri** ol düşdi revānī (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 54). [emri, -i]

Niçüñdür **emri** Allāh aña görgil

Çü bildi Ya 'kūb anı durdı pāye (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 117). [emri, -i]

Allāh'ın **emrine** kılmazdı te 'hır

Aña dağ emr-i Allāh oldu hāşıl (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 128). [emrine, -i-, -n-, -e]

emr id-: Emir etmek.

Kesiñ turunc siz men **emr idende**

Çağırdı anda ol hūsn ile genci (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 56). [emr id-, -e-, -n-, -de]

Ki işle her ne kim **emr iderim** meñ

Be-gāyet añlara ikrām kılil (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 174). [emr id-, -er-, -im]

emr it-: Emir etmek, buyurmak.

Gözine kanlu yaşlar dola dola

Çekildi kâfile **emr itdi** Mālik (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1029). [emr it-, -di]

Çü Yūsuf istedi ondan penāhı

Gör imdi niçe **emr itdi** İlāhī (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 140). [emr it-, -di]

İşidüp bu maḳālī çünki gulāmān

Ki kıldılar nigh **emr itdi** sultān (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 42). [emr it-, -di]

emr kıl-: Emretmek.

Bize ki böyle bu **emri kıldursañ**

Ki biz sultân katına varmamışuz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 94*). [*emr kı-l-, -i, -ur, -sa, -n-ur, -sa, -ñ*]

Çekiñ dir hıdmeti kılñ tamâmı

Çü aña emr böyle kıldı sultân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 149*). [*emr kı-l-, -dı*]

Ki her sâ'at be-nev' it'âm kılgıl

Naķibe tâ ki Yûsuf **emr kıldı** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 177*). [*emr kı-l-, -dı*]

Yüri var bunlara sen hıdmeti kı

Çü bile **emr kıldı** oğlına ol (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 217*). [*emr kı-l-, -dı*]

Ki kılam mâzî kıssa şimdi izhâr

Çü böyle **emr kıldı** gitdi ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 505*). [*emr kı-l-, -dı*]

Çü **kıldı emri** ol durdı ayağa

Kim aldı gönlegi gider ayağa (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 561*). [*emr kı-l-, -i-i, -dı*]

emr ol-: Hükmetmek, emir vermek.

Diğil atam durur Yûsuf-ı sıddık

Maña emr oldı bu demde zi-Cebbâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 503*). [*emr ol-, -dı*]

emr-i allâh: Allah'ın emri.

Çü onda böyle oldı **emr-i Allâh**

Ki Beytû'l-maķdise ol oldı şâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 41*). [*emr-i allâh,]*

Ki ba'zından rivâyet bu durur bil

Pes aından geldi aña **emr-i Allâh** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 113*). [*emr-i allâh,]*

Allâh'ın emrine kılmazdı te 'hır

Aña dağ **emr-i Allâh** oldı hâşıl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 127*). [*emr-i allâh,]*

emr-i allâh: Allah'ın emri.

Allâh'ın emrine kılmazdı te 'hır

Aña dağ **emr-i Allâh** oldı hâşıl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 127*). [*emr-i allâh,]*

emr-i hudâ: Allah'ın emri.

Görün kim n'eyler ol emr-i Hudâyî

Ki Yûsuf 'aşk elinde nâcâr oldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 74*). [*emr-i hudâ, -y, -i*]

emr-i ilâh: İlâhi emir, Allah'ın emri.

Pes aından 'arz-ı hâl-ı pādşâhı

Niçe ki eyledi emr-i İlâhî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 664*). [*emr-i ilâh, -i*]

emr-i şâh: Padişahın emri.

İşitdi Mısr ehli emr-i şâhı

Teveccüh eyledi şehriñ sipâhı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 431*). [*emr-i şâh, -i*]

'emû: Amca, emmi.

Ki başı dâne oldı çehresi kâh

Didi oğlan ki ağlama **'emû** señ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 531*). [*'emû,]*

Bu kavm ki oturur 'izzet eyle

'Emündur bu cemâ'at ey oğul bil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 215*). [*'emündur, -ñ, -dur*]

Mü'eddeb bir zamân dur hıdmetiñde

'Emüñdur ol seniñ ey cân-ı ferzend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 497*). [*'emüñdur, -ñ, -dur*]

Ciger kûşem yüri vargil nihânî

'Emüñî ol falân halvet-serâyâ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 547*). [*'emüñî, -ñî*]

emzür-: Emzirmek.

Kim aında bir kenîzek aldı Ya'ķûb

Ki **emzürüben** anı besleye hûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 518*). [*emzürüben, -üben*]

enāniyyet: Benlik, kibir, gurur.

Degülem nukre altun belki pūlam
Didi kūlam **enāniyyet** Hudā'ya (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 931). [*enāniyyet*,]

enār: Nar.

Kılurdı kıyunuñ dibinde tā' at
Yiyerdi her gice ol bir **enārı** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 353). [*enārı*, -ı]

enbār: Zahire vesaire saklamaya mahsus yer, ambar.

Velī kim Yūsuf'ıñ **enbārı** var çoñ
Çü Mısr ehl[i] tā'ām Yūsuf da bildi (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 5, Mısra 128*). [*enbārı*, -ı]

Ki ardınca bularuñ işit ey yār
Pîş-i yüz atlu ayurdı Yūsuf **enbār** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 54*). [*enbār*,]

enbār kıl-: Saklamak, muhafaza etmek.

Hubūbı sünbūliyle **kıldı enbār**
Yedi ıl kıldı enbār ol tā'āmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 116). [*enbār kıl-*, -dı]

Ne olursa zirā' at kıl zañire
Çü Yūsuf **kıldı enbār** anda izhār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 5, Mısra 115*). [*enbār kıl-*, -dı]

Hubūbı sünbūliyle **kıldı enbār**
Yedi ıl kıldı enbār ol tā'āmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 117). [*enbār kıl-*, -dı]

enbivā: Nebiler, peygamberler.

Falān gün gel kılam sana du'ālar
Ki senden hāşıl ola **enbiyālar** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 82). [*enbiyālar*, -lar]

Saňa ol kıla şıdk ile du'ālar
Ki senden zāhir ola **enbiyālar** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 96). [*enbiyālar*, -lar]

enbūh: Kalabalık.

Ki **enbūh** eyledi cem' onda üstād
Didi şennā'a ki bir o biliñiz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1494). [*enbūh*,]

endāze kıl-: Ölçülü bir şekilde bir araya getirmek.

Ġarīb kışsa men **endāze kıldum**
Ki kıldum yine bir meclisi bünyād (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 842*). [*endāze kıl-*, -
du, -m]

ender: İç, içinde, arasında.

Beşir eydür aña ki bu ne hāldür
Bu sözün hātırıñ **ender** melāldür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 610*). [*ender*,]

endīse kıl-: Düşünmek; endişe etmek.

Bu gündüz düşünün yoh i'tibārı
Bu düşe kılmagil **endīse bārı** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 501). [*endīse kıl-*, -ma, -gil]

endīşi: Kaygı, tasa II Düşünce, hayal.

Hazın oldı nebī onuñ düşinden
Be-ğāyet mużtarib oldı **endīşinden** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 447*). [*endīşinden*, -n,
-den]

endīşi: Kaygı, tasa, gam, keder.

Çü İshāk böyle gördi ol düşüni
Öziyle sırr kıldı **endīşini** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 34). [*endīşini*, -n, -i]

Ne kılur gör oyunu **endīşini**
Veliken Muştafā'ya vir şalavāt (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 587). [*endīşini*, -n, -i]

Ki salmış size öyle **endīşini**
Didiler görmiş özin şāh-ı 'āşım (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 252). [*endīşini*, -n, -i]

engür: Üzümler.

Ki gördüm dağı üç hüşe **engür**
Onı bir cāma sıhdum eyledüm pür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 55). [engür,]

er: Er, yiğit.

Ne ki munda gelür men öldürürem
Niçüñdür **erlik** onda bildürürem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 148). [erlik, -lik]

er: Erkek, eş, koca.

Yoluğdular bular sultāna nā-gāh
Züleyhâ şermsār oldu **erinden** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1581). [erinden, -i, -n, -den]

eri-: Tükenmek, bitmek.

Veliken kayğu ile **eridiler**
Didiler ki n'idelüm n'eyleyelüm (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 514). [eridiler, -di, -ler]

Vücûdî pîrliginden **erimişdi**
Gezerdi kaygulu şām ü şehergāh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 666). [erimişdi, -miş, -di]

erz-yâb-ı mısır: Mısır'ın kıymetli, değerli (kimse).

Beyân itgil ki onı bileyim men
Didi ki erz-yâb-ı Mısır'ım ey şāh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 753). [erz-yâb-ı mısır, -ım]

es-: (Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek, esmek.

Dağı yel **esmedi** hiç aradan hem
Ne ki ekmişler idi kurudu pāk (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 120). [esmedi, -me, -di]

esbâb: Eşya, gereç, elbise.

Alup destür-ı māl hem **esbâb** ile
Ki ehl-i beyt[i] hem oğlanlar ile (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 229). [esbâb,]

eşcâr: Ağaçlar.

Bezendi kuş taharrük kıldı **eşcâr**
Kesildi ehl-i şehri on gün yimekten (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1150). [eşcâr,]

esen: Sağ sâlim, afiyette, sıhhatte, selamette, sıhhatli, salim.

Bilürem hânedür olmışam āgāh
Esendür vardur ol şāh-ı cihân-gîr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 793). [esendür, -dür]

esir: Mahkum, tutsak II Zavallı.

Nebî oğlu yidiñ yo[h] saña rahmet
Niçe rahm itmedüñ sen ol **esire** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 689). [esire, -e]

esir: Birinin veya bir durumun hükmü ve buyruğu altına girmiş olan, etkisinden kurtulamayacak kadar müptelâ olan kimse, tutsak.

Şükür ki vaş ile tımāra irdiñ
Esir idiñ belâ vü derd elinde (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 10). [esir,]

Revân durdı Yûsuf katına vardı
Didi ki Yûsuf'a sen kıssa **esir** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1301). [esir,]

Ki olgil Hâlık'ın dâ 'im emîni
Şefkat idici olgil **esire** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 247). [esire, -e]

Yazuğdur kaşd kılman bu **esire**
Çü gördüñüz burada böyle yiri (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 412). [esire, -e]

Vişâliñ kapusunda bir gedâyım
Esirinem seniñ ey hûb neste (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1555). [esirinem, -in, -em]

Didi rahm itmemişsiz ol **esîre**

Ki salmışsız anı bir zerğ yire (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 439). [*esîre, -e*]

esîr ol-: *Esir olmak.*

Dime sırruñ **esîr olmagil** ey cân

Didi Ya'kûb naşîhatdan nişânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 563). [*esîr ol-, -ma, -gil*]

esîr ol-: *Müptela olmak.*

Gice gündüz meyân-ı derd hırkam

Ki bu 'İberî küluñ **oldum esîri** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1435). [*esîr ol-, -i-i, -du, -m*]

Diler ki ol kûla kıla sücûdî

Esîr olmuş onuñ 'aşk[ı] elinde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1677). [*esîr ol-, -mış*]

eşk: *Gözyaşı.*

Ki tökdi **eşk** bir dem bî-karâr

Didiler yâ ebâ ol şâh gâyet (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 308). [*eşk,]*

eşkâl: *Süretler.*

Çağırdı Yûsuf andan geldi keyyâl

Ki şimdi feth olısar niçe **eşkâl** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 30). [*eşkâl,]*

eşk-i hûn-rîz ol-: *Kanlı gözyaşı saçmak.*

Ki niçün sen olursın eşk-i hûn-rîz

Bir ulû cem' olup giderüz yabana (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 18). [*eşk-i hûn-rîz ol-,*
-ur, -sın]

esrâr: *Sırlar, gizler.*

Ser-â-ser nûkte durur uşbu **esrâr**

Bu Yûsuf kışşasın señ zıkr kılğil (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 134). [*esrâr,]*

es-selâm: *Selâm olsun!*

Nebî oğlanlarını kıldı tekzîb

Didi ki **es-selâm** yâ hâk resûlî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 701). [*es-selâm,]*

estağfiru'llâh: *"Allah'tan af ve mağfîret dilerim"*
anlamında duâ sözü.

Günâhından digil **estağfiru'llâh**

Ki Yûsuf doğrudur senden hâfâdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1638). [*estağfiru'llâh,*
]

et: *İnsanlarda ve hayvanlarda, deriyle kemik arasında*
bulunan ve kas ile yağdan oluşan tabaka.

Ki hiç **et** yimeyeli olgil âgâh

Veliken bize bühtân eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 716). [*et,]*

Ki **et** hiç yimez idi ol koyardı

Züleyhâ sordı Yûsuf nişe böyle (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1454). [*et,]*

Nedendür **et** yimezsın onı söyle

Didi siz öldüreni yimezem men (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1456). [*et,]*

Didiler yiyübeni hem **etini**

Şireci hatunıdır biri derbân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1668). [*etini, -i, -n, -i*]

eteg: *Köşe, kıyı.*

Yağasında **eteginde** öginde

Yağîn bildüm ki onı yimedi zî'b (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 636). [*eteginde, -i, -n,*
-de]

Çeküben yırttı anıñ **eteginden**

Pes añdan didi Yûsuf bî-gümânî (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 103). [*eteginden, -i, -*
n, -den]

eteg: *Bedenin belden aşağısına giyilen, genellikle bir kadın*

giysisi, eteklik; giysisinin belden aşağı kalan bölümü ya da alt kenarı.

Eteğine yapışdı zār ü ma 'hūf
Çeküp aldı **etegini** elinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 149). [etegini, -i, -n, -i]

Eteğini onun üstüne gerdi
Çü aldı Yūsuf ı ol dāmenine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 210). [etegini, -i, -n, -i]

etek: Bedenin belden aşağısına giyilen, genellikle bir kadın giysisi, eteklik; giysisinin belden aşağı kalan bölümü ya da alt kenarı.

Eteğine yapışdı zār ü ma 'hūf
Çeküp aldı etegini elinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 148). [etegini, -i, -n, -e]

etraf: Dış görünüş.

Egerçi zāhîr **etrafa** bedendür
Bular çün oldı böyle mest ü hayrân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 72). [etrafa, -a]

ev: Ev, konut, hane.

N'olaydı olmasañ bed-hāh fırkat
Oturmuşdum vişāl **evinde** fārîk (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 3). [evinde, -in, -de]

Taparsın vaşl **evine** sen rāh fırkat
Kılur Şemsî figān ü nāle vū zār (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 16). [evine, -i, -n, -e]

Oturmuş **evde** Yūsuf lu 'b ile hūb
Kamu Rübîl evine geldi böyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 605). [evde, -de]

Du'āsın aluban **eve** geldi
Ki 'Iyş atası katına geldi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 111). [eve, -e]

Şeb oldı evleri dağı yırağdur
Ki geldiler **eve** azmış leked-kūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 604). [eve, -e]

Züleyhâ bildi **ev** içine kaçdı
Çü Yūsuf koşdı dutdı gönleginden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 101). [ev,]

ev: Saray, bina.

Ki geldi durdı onda bir araya
Bu **ev** naқsına tā kıldı nazarnı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1533). [ev,]

ev düs-: Eve girmek.

Ki **düşdi evine** sākīn oturdı
Ki ondan soñra Mısr ehli yürüdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1154). [ev düş-, -i, -n,
-e-i, -n, -e, -di]

evkāt: Zaman, vakit.

Ol **evkāt** ile Mısr ehl[i] tamāmı
Didiler Yūsuf'a virdük seni kûl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 142). [evkāt,]

evlād: Evlad, çocuk.

Ohıyayım işitgil bu 'ayıbı
Be-cem' olmış bugün **evlād** hamı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 596). [evlād,]

Çeker ondan ne eyler cāna dağı
Didi **evlādına** Ya'kūb peyamber (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 760). [evlādına, -ın, -a]

Özinden gitdi mağlūb oldı bī-hūş
Nebīni gördiler bu hāli **evlād** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 579). [evlād,]

Yanarım bu firāk ü hurkatıyle
Maña bes mi degül **evlād** dūrı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 747). [evlād,]

Ki hiç tezvīc kıldıñ mı beyān kıl
Didi Yūsuf ki hiç oldı mı **evlād** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 581). [evlād,]

Belî dir İbn-i Yâmîn oldı bünyâd
Didi Yûsuf nedür **evlâdîñ** adı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 583). [*evlâdîñ, -ı, -n*]

Olara İbn-i Yâmîn oldı hem-râh
Didi **evlâdına** Ya'kûb peyamber (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 339). [*evlâdına, -ı, -n,*
-a]

Didi **evlâd** kim bu pîr-i Ke'nân
Ki olmaz sâkîn eyler âh ü efğân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 311). [*evlâd,*]

evlâd-ı ya'kûb: Hz. Yakup'un çocuğu.

Bizi bilgî ki nesl-i enbiyâyuz
Ki biz evlâd-ı Ya'kûb'uz yakîn bil (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 231). [*evlâd-ı ya'kûb,*
-uz]

Bulara oñda tuğyân kılmağ içüñ
Didi **evlâd-ı Ya'kûb** dönüñüz hey (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 283). [*evlâd-ı ya'kûb,*
]

Kulağ dutdı aña o hüsñ ile hûb
Pes andan didi yâ **evlâd-ı Ya'kûb** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 400). [*evlâd-ı ya'kûb,*
]

Pes andan didi yâ **evlâd-ı Ya'kûb**
Haber virdi yine gûş idiñiz hûb (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 419). [*evlâd-ı ya'kûb,*]

evvel: Başlangıçta, evvela, ilk önce, ilk olarak, önce.

Meni öldürüñ **evvel** ondan öñi
Sıgınmışdur Yûsuf ol kardaşına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 230). [*evvel,*]

Be-nazm-ı tâze sözler eylerim yâd
Sen **evvel** Mustafâ'ya vir şalavât (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 845). [*evvel,*]

Sen **evvel** yâd kılğîl Kirdigâr'ı
Resûl'a bes şalavât virgîl ondan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 944). [*evvel,*]

Ki oldı tâma' ol **evvel** yüz-i mâha
Ki geldi ol dahı Mâlik katına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1196). [*evvel,*]

ey: "Bir varlığa (şüfi) seslenme ünlemi (Ey!)".

Pes andan cân aña teslîm kılğîl
Hemânâ 'aşkdur **ey** şüfi tarîkat (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 13). [*ey,*]

ey: "Bir varlığa seslenme ünlemi (yâr \ Hz. Yakup). "

Didi kardaşlarım birle men **ey** yâr
Ki varmış öz koyun katına yek-bâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 394). [*ey,*]

ey: "Bir varlığa (nûr-i dide\ Hz. Yusuf) seslenme ünlemi (Ey!)".

Didi k[i] **ey** benim çün nûr-ı dîde
Dil ü cânımda mahbûb-ı güzîde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 456). [*ey,*]

ey: " Bir varlığa (meyve-i dil \ evlat) seslenme ünlemi (Ey!)".

Didi Ya'kûb oña **ey** meyve-i dil
Degül hâcet bu düşüñ ta'biri bil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 496). [*ey,*]

ey: "Bir varlığa (güher-zâd) seslenme ünlemi (Ey!)".

Ne ağlar belki cânın dağlar idi
Didi Ya'kûb kızına **ey** güher-zâd (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 77). [*ey,*]

ey: " Bir " varlığa (birader) seslenme ünlemi (Ey!)".

Ne sırrdur onı bize ma'lûm eyle
Didi Yûsuf birgün **ey** birâder (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 195). [*ey,*]

ey: " Bir " varlığa (ciger) seslenme ünlemi (Ey!)".

Ciger yan **ey** ciger yan **ey** ciger yan
Yanardı tâbiş-i günden vücûdî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 424). [ey,]

Ciger yan **ey** ciger yan **ey** ciger yan
Yanardı tâbiş-i günden vücûdî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 424). [ey,]

ey: "Bir" varlığa (ber-güzide) seslenme ünlemi (Ey!).

Saňa müştâk idüm **ey** ber-güzide
Yüküş vaktüdür saňa çün muntazırım (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 466). [ey,]

ey: " Bir " varlığa (şehinşâh) seslenme ünlemi (Ey!).

Saňa tâ men irişem **ey** şehinşâh
Murada irdi çünki şeyh-i fânî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 478). [ey,]

Ne oldı size hiç neste dimezsiz
Didiler gerçi açuz **ey** şehinşâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 463). [ey,]

ey: " Bir " varlığa (zî'b) seslenme ünlemi (Ey!).

Velî tökdi gözinden yaş ile dem
Ne yirlüsin didi **ey** zî'b kimsen (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 751). [ey,]

ey: " Bir varlığa (şâh) seslenme ünlemi (Ey!) ".

N'ola biz dağ işidek onı **ey** şâh
Çü böyle kıldılar onlar su 'âli (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 693). [ey,]

Yimedi Yûsuf'ı cinsim nehâ men
Dağı Yûsuf rızası çün bilgil **ey** şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 715). [ey,]

Beyân itgil ki onı bileyim men
Didi ki erz-yâb-ı Mısr'ım **ey** şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 753). [ey,]

Kazâ meclisine onı yitürgil
Var idi bir şabî ol evde **ey** şâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1605). [ey,]

Bulara didi siz kesîñ turuncı
Bular çaldı bıçağ turunca **ey** şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 59). [ey,]

Seniñ bu düşîñe 'âlemde **ey** şâh
Eger mümkün ise ol olur âgâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 353). [ey,]

Pes andan Yûsuf'a eydür ki **ey** şâh
Seni Hakk sahlasuñ ez-çeşm-i bed-hâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 391). [ey,]

Severdi cân ü dilden pîr Ya'kûb
Ki Ken'ân yazısında birgün **ey** şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 237). [ey,]

Seni çün ihtiyâr itmişdür Allâh
Ki bizden 'afv kılğıl cürm **ey** şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 476). [ey,]

ey: " Bir " varlığa (zî'b-i nâlân) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki cümle and içün hâzretiñde
Didi Ya'kûb oña **ey** zî'b-i nâlân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 785). [ey,]

ey: " Bir varlığa (yâr) seslenme ünlemi (Ey!)".

Pes ondan sordı Lâyân kimsiñ **ey** yâr
Ne yirlüsün kimiñ oğlı di zinhâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 175). [ey,]

Ata katında Yûsuf birgün **ey** yâr
Uyurdi ol vücûdî ğarğ-ı envâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 412). [ey,]

Menim ol ay ü gün hâleñdür **ey** yâr
Ki on bir yulduz uş kardaşlarıñ var (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 514). [ey,]

Nebîlerni kılur pes cümle bir keyd
Sen olma keyd şeytândan **ey** yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 580). [ey,]

Hasûdlık göñlini cehd it kesedgil
Kimiñ göñlinde ki Hakk ola **ey** yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 642). [ey,]

ey: " Bir " varlığa (ğulâm) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki buldum jerf içinde bes necâti
Didi Mâlik oña ki **ey** ğulâm sen (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 927). [ey,]

ey: "Bir " varlığa (şehriyar) seslenme ünlemi (Ey!)".

Oğuram taze kışsa diñlegil sen
Dilerseñ kışsa ger **ey** şehriyârî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 943). [ey,]

ey: "Bir " varlığa (hüb-dîdâr) seslenme ünlemi (Ey!)".

Cefâ koyup idüp mihr ü vefânı
Didi ki Yûsuf'a **ey** hüb-dîdâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1075). [ey,]

Belâ-yı 'aşka dâ 'im şabr kılğil
Heves kılsañ eger **ey** hüb-dîdâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1655). [ey,]

ey: "Bir " varlığa (hüb) seslenme ünlemi (Ey!)".

Vişâliñ kapusunda bir gedâyım
Esîrinem seniñ **ey** hüb neste (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1555). [ey,]

ey: "Bir varlığa (merd-i zindân) seslenme ünlemi (Ey!)".

Didi 'Arâbî ki **ey** merd-i zindân
Ki men Ken'ânî'yem geldüm zi-Ken'ân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 193). [ey,]

ey: "Bir" varlığa (pür-hüner) seslenme ünlemi (Ey!) ".

Melûl olma señ **ey** pür-hüner meñ
Oğuram yine bir meclis işit señ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 325). [ey,]

ey: "Bir" varlığa (sultân-ı 'âlem) seslenme ünlemi (Ey!)".

Didi sâķî ki **ey** sultân-ı 'âlem
Musahhîr hükmine cinsiyle âdem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 359). [ey,]

ey: "Bir " varlığa (oğul) seslenme ünlemi (Ey!)".

Didi Ya'kûb olduñ **ey** oğul bil
İlâhıñ katna sen maqbûl ü muqbîl (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 510). [ey,]

Bu kavm ki oturur 'izzet eyle
'Emündur bu cemâ'at **ey** oğul bil (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 215). [ey,]

ey: "Bir" varlığa (oğlan) seslenme ünlemi (Ey!)".

Gör imdi ne didi Ya'kûb-ı maḥzûn
Didi ki **ey** benim oğlanlarum hey (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 625). [ey,]

Bu Yûsuf oğlıdur ol lîk bilmez
Pes añdan şord[ı] **ey** oğlan cemâli (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 515). [ey,]

ey: "Bir " varlığa (serv-i ra'nâ) seslenme ünlemi (Ey!)".

Kamu 'âlem maña **ey** serv-i ra'nâ
Hemân zindân olupdur ḥasretiñden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 7). [ey,]

ey: "Bir varlığa (yâr-ı ṭannâz) seslenme ünlemi (Ey!)".

Gel imdi sâmi' ol **ey** yâr-ı ṭannâz
Ki şimdi kıluram men kışsa âğâz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 513). [ey,]

ey: "Bir" varlığa (dildâr) seslenme ünlemi (Ey!)".

Gözüm nûrisiñ **ey** dildâr maḥbûb
Ne kıldı ulḫvetiñ sen kârı söyle (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 2). [ey,]

ey: "Bir varlığa (ḥüsn ile bay) seslenme ünlemi (Ey!).

Dü 'âlem şâhısın **ey** ḥüsn ile bay
Saña yoḫ bir daḫı mânend ü hem-tay (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 518). [ey,]

ey: "Bir varlığa (zû'l-efzâl) seslenme ünlemi (Ey!)".

Ğalîl it sağ iken dūr iste kâ 'im
Katımda gel otur **ey** zū'l-efzâl (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 584). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*hasīb*) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki salgil şevk odından cāniña sūz
Ne olmışdur gör aḥı **ey** hasībī (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 594). [ey,]

ey: "Bir varlığı (*nūr-ı dīde*) seslenme ünlemi (Ey!).

Durup Yûsuf katına geldiler hoş
Didiler Yûsuf'a **ey** nūr-ı dīde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 668). [ey,]

ey: "Bir varlığı (*sevgülü cānım*) seslenme ünlemi (Ey!).

Elinden āh ü nāle dād iderdi
Didi Yûsuf'a **ey** sevgülü cānım (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 7). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*Ḥālîk-ı Perverdigār*) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki kıldı Ḥālîk'a ol dem münâcât
Didi **ey** Ḥālîk-ı Perverdigār'um (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 323). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*ḥabībī*) seslenme ünlemi (Ey!).

Özi tek yād idüben bu melâlin
Eger sen 'ârif iseñ **ey** ḥabībī (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 381). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*'ârif*) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki jerf-i çāh içre Yûsuf-ı ḥān
Gel **ey** 'ârif Ḥudā'ya kıl dūrūdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 837). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*tāze duḡter*) seslenme ünlemi (Ey!).

Atasına daḡı hem anasına
Atası didi ki **ey** tāze duḡter (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 887). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*'azîz*) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki kıldum 'azm-ı kulluḡ Kibriyā'ya
Gel imdi **ey** 'azîzüm gūş kılgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 933). [ey,]

Bahāsın ne durur ma'lūm kılsun
Gel imdi **ey** 'azîzim şevkiñ olsa (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1229). [ey,]

Şafāsın bilmez ol kim zevk yoḡdur
Ve ger teşvîş vardur **ey** 'azîzān (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 63). [ey,]

Gel imdi **ey** 'azîzim şevk ile sen
Yine meclisi bünyād eylerim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 165). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*māh*) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki sorma dir bu düş ta'bîrin **ey** māh
Ki birgün zāhir ide onı Allāh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 498). [ey,]

Ḥalîlu'llāh İshāk 'izzetiychün
Digil doğru bize düşiñ sen **ey** māh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 692). [ey,]

Dimeyim men onı kimseye **ey** māh
Çü böyle kıldılar 'ahd ile peymān (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1306). [ey,]

Ki kılmam sırrı fāş sormagil onı
Didi Mālîk oña ol demde **ey** māh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1321). [ey,]

Gice gündüz sen ol bāğçede olgil
Ki ol tenhāsın ol bāğçede **ey** māh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1465). [ey,]

Didi kim Yûsuf'a **ey** ḥüsn ile māh
Ḥalāş itdi seni luṭfiyla ol şāh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 13). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (*cān*) seslenme ünlemi (Ey!).

Vücūdum şeh̄r ey cān fırkatiñe
Kamu vīrān olupdur ḥasretiñden (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 3). [ey,]

Ki birgün ehliniñ yanında o ḥān
Oturmuş idi ḥalvet diñle ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 56). [ey,]

Didi ki anası Ya'kūba ey cān
Çü 'İyş aldı elindeñ māl yeksān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 143). [ey,]

Yüri dayuñ katına vargil ey cān
Adı Lāyān durur der-şehr-i Ḥavvān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 147). [ey,]

Ki ol kızı ki oña virdi Lāyān
Adı Leyā idi ol kızın ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 192). [ey,]

Eger cānında ey cān zevk[i] vardur
Eger gönlinde 'aşkın şevki vardur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 315). [ey,]

Gel ey cān 'arīf iseñ sözi diñle
Nedür her sözde nükte anı añla (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 355). [ey,]

İşitdi munı Ya'kūb qaldı ḥayrān
Didi her düşe ta'bīr ola ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 405). [ey,]

Dime sırruñ esīr olmagil ey cān
Didi Ya'kūb naşihatdan nişāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 563). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (Şemsī) seslenme ünlemi (Ey!).

Eger āh eylesem ey Şemsī der-ğam
Yanar nāra zebānım ayrılığdan (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 13). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (kardaşlar) seslenme ünlemi (Ey!).

Ki koyma dir meni öldürmege sen
Yehūzā dir yine ey kardaşlarım hey (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 235). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (cān-ı ferzend) seslenme ünlemi (Ey!).

Mü'eddeb bir zamān dur ḥıdmetiñde
'Emūñdur ol seniñ ey cān-ı ferzend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 497). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (derbān-ı şāha) seslenme ünlemi (Ey!).

Pes andan didi ey derbān-ı şāha (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 23). [ey,]

ey: "Bir varlığı (şāh-ı hūban) seslenme ünlemi (Ey!).

Tanımaz ki bu demde kimem meñ
Züleyhā'yım didi ey şāh-ı hūbān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 60). [ey,]

ey: "Bir" varlığı (yār) seslenme ünlemi (Ey!).

Ne düş ki görse şādık eylegil şıdık
Fırāka kimse kılmaz tākat ey yār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 790). [ey,]

eyd-: Söylemek, dile getirmek.

Didi yā Rab bu ne ḥüsn ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 419). [eydür, -ür]

Nedür tedbīr çünkü oldu ma 'ḥūf
Yehūzā geldi eydür yā aḥı bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 921). [eydür, -ür]

Menim ḥayfımnı sen bu kıldan algil
İşitdi Yūsuf eydür yā İlāhī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 107). [eydür, -ür]

Çağırdı Yūsuf[i] eydür ḥabībi
Ki āḥir oda yaḥduñ señ ġarībi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 119). [eydür, -ür]

Pes andan Yūsuf'a eydür ki ey şāh
Seni Ḥaqq saḥlasuñ ez-çeşm-i bed-ḥāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 391). [eydür, -ür]

Kılurdum fırkatiñde āh ü dādı
Añardum gönlegini eydicek Dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 591). [eydicek, -icek]

Ki varsağ anda cümle olur hār
Nebī **eydür** ki şāh ‘adil keremdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 105*). [*eydür, -ür*]

Munuñ kimi o dağı oğrı idi
Kim **eydür** ki buları doğru idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 102*). [*eydür, -ür*]

Melek **eydür** dimen anın mekânın
Velīken söyleyim birkaç kelâmın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 297*). [*eydür, -ür*]

Beşir **eydür** maña señ söyle anı
Menümle var durur Yūsuf nişānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 601*). [*eydür, -ür*]

Beşir **eydür** men olam ki anadañ
Ayırduñ sen meni ol bī-nevādañ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 649*). [*eydür, -ür*]

eyd-: Söylemek; sormak.

Çağırdı ehlini **eydür** ki böyle
Ne işdür ki idüpsen hīle söyle (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 123*). [*eydür, -ür*]

Ki kurbı var bu küluñ pīş-i Allāh
‘Azīz **eydür** neden bildüñ sen onı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1349*). [*eydür, -ür*]

Beşir **eydür** aña ki bu ne hāldür
Bu sözün hātıruñ ender melāldür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 609*). [*eydür, -ür*]

Beşir **eydür** ne idi oğlın adı
Digil şāyed saña irişe şādı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 615*). [*eydür, -ür*]

Çü gördi Yūsuf’ı **eydür** ki Ya‘kūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 1*). [*eydür, -ür*]

eyi: İyi, uygun.

Eydür görmek onı bir dināra
Bular altunları nağd eylediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1160*). [*eydür, -dür*]

eyid-: Söylemek.

eyit-: Eğmek, bükmek.

Eyitürsün koluña vir taḥayım
Yehūzā çü sivārı aldı ele (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 412*). [*eyitürsün, -ür, -si, -ñ*]

eyle: Öyle.

Bular dağı dāḥil oldu **eyle** ez-der
Ki her ikisi bir derdeñ içertü (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 354*). [*eyle,]*

eyle-: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.

Nebū‘llāh ne didi **eylediler**
Yemek yitdi nebīye söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 327*). [*eylediler, -di, -ler*]

Çeker ondan ne **eyler** cāna dağı
Didi evlādına Ya‘kūb peyamber (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 759*). [*eyler, -r*]

Ki gördi onı **eyle** hāşıla ‘ām
İgirmi miñ kişi oldu zi-ḥasret (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1270*). [*eyle,]*

eyle-: Yapmak, çizmek.

Ki şāni‘ler çünān kıldı nişāne
Ne şūret ki dimişdi **eylediler** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1513*). [*eylediler, -di, -ler*]

eyle-: Sürmek.

Çü ‘anber birbirini **eylediler**
Sorardı atasını zāri zāri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 564*). [*eylediler, -di, -ler*]

eyle-: Söylemek.

Sebeb-i özge neste **eylediler**
Didiler Yūsuf-ı kân-ı melāḥat (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 362*). [*eylediler, -di, -ler*]

eyt-: Söylemek, demek.

Bularuñ bey'ine Hakk kâzı oldu
Kim **eydür** on yedidür sūd-ı dirhem (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 975*). [*eydür, -ür*]

Çağırdı Yūsuf **eydür** sal ağacı
Halâşınla bulasın tâ 'ilâcı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 185*). [*eydür, -ür*]

Çü Yūsuf böyle **eytdi** söz[i] tahkîk
Zevân-ı sâkî onı kıldı taşdık (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 101*). [*eytdi, -di*]

eyür-: Göndermek.

Eyürdi Yūsuf'a Hakk anda Cibrîl
Ki oldur cümle-i mürsele delîl (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 67*). [*eyürdi, -di*]

Eyürdi Cebrâyıl uş aña ta'nı
Ne sözdü söyledün Yūsuf ya'nî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 141*). [*eyürdi, -di*]

Bularuñ adını mektûba düzdi
Eyürdi nâmeyi Yūsuf katına (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 127*). [*eyürdi, -di*]

Sizi sultân **eyürdi** tâ serâya
Ki anda siz alupsız bir şikâye (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 63*). [*eyürdi, -di*]

eyvâ: Eyvah!.

Çü Yūsuf böyle ta'bîr itdi rüya
Ki habbâz na'ra kıldı didi **eyvâ** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 80*). [*eyvâ,]*

eyve: Kısım kısım.

Bularuñ işi bitdi geldi deve
Çeküp yük yüklediler **eyve** eyve (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 48*). [*eyve,]*

ez-âl-ı ya'küb: Hz. Yakup'un sülalesinden.

Anıñ her kimse kim **ez-âl-ı Ya'küb**

Ki mesh itse eliyle ez-hemîn hûb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 159*). [*ez-âl-ı ya'küb,]*

ez-ânî: İslamlıkta, namaz vaktinin geldiğini bildirmek ve Müslümanları namaz kılmaya çağırmak için müezzinin yüksek sesle okuduğu kutsal sözler.

Nübüvvet zâhir oldu ba'd **ez-ânî**

Resûl Ken'an'a oldu bî-gümânî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 219*). [*ez-ânî,]*

ez-behr-i şefâ'at: Şefaatinde nasiplenmiş.

Ki kırk miñ şeyh aña bâ-itâ'at

Ayurdi Yūsuf **ez-behr-i şefâ'at** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 708*). [*ez-behr-i şefâ'at,]*

ez-çâh: Kuyudan.

Gel imdi Yūsuf-ı kân-ı melâhat

Ki hîç **ez-çâh** zindân vaqt oldu (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 12*). [*ez-çâh,]*

Seni kim kıldı bîrûn söyle **ez-çâh**

Didi Yūsuf kâmusın kıldı Allâh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 145*). [*ez-çâh,]*

ez-çâh ü zindân: Kuyu ve zindandan.

Didi kim çılmazam **ez-çâh ü zindân**

Eger munda kıla bir kimse ey cân (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 17*). [*ez-çâh ü zindân,]*

ez-cây-ı ken'an: Kenan şehrinde, yerleşkesinden.

Bular tâ çıhdılar **ez-cây-ı Ken'an**

Teveccüh eylediler Mısr'a yeksân (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 673*). [*ez-cây-ı ken'an,]*

ez-cennet: Cennet'den.

Oña virmişdi **ez-cennet** Hudāvend
Bir İbrāhim Hālîl'e hîl'at-ı çend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 297). [ez-cennet,]

Bulur **ez-cennet** içre hân olupdur
Didiler cümlesi çün bu maqālî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 258). [ez-cennet,]

ez-çeşm-i bed-hâh: Başkasının kötülüğünü isteyen gözden,
kişiden.

Pes andan Yûsuf'a eydür ki ey şâh
Seni Hakk sahlâsuñ **ez-çeşm-i bed-hâh** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 392). [ez-çeşm-i bed-
hâh,]

ez-der: Kapıdan.

Bular dahı dâhil oldı eyile **ez-der**
Ki her ikisi bir derdeñ içerü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 354). [ez-der,]

ez-ehl-i ken'ân: Kenan ehlinde.

Bularuñla var idi bir kes ey cân
Şemerdîd ad idi **ez-ehl-i Ken'ân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 168). [ez-ehl-i ken'ân,
]

Ki bilmişsiñ ne yirde söyle anı
Didi ki bu dili **ez-ehl-i Ken'ân** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 383). [ez-ehl-i ken'ân,]

ezel: (Ar.) Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı
tasavvur edilemeyen zaman.

Oña diyin ki Yûsuf onda geldi
Ezelden var imiş ol yüz-i māha (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 359). [ezelden, -den]

Seniñ hıdmetiñe irmeklüğüme
Ezelden bu idi taqdîr-i İlāh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 477). [ezelden, -den]

ez-faẓl-ı hudā: Fazilet sahibi Allah'tan.

Ümîdüm vardur ez-faẓl-ı Hudāyî
Yitüre birbirine her cüdāyî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 249). [ez-faẓl-ı hudā, -y, -î]

ez-ğam: Kederden, sıkıntıdan.

İşidem ünini şād olam **ez-ğam**
Ki bir dem hāl ola didem ez-nem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 25). [ez-ğam,]

Anıñla göñlüm **ez-ğam** oldı nâcî
Yehūza didi hanı bir baḡayım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 410). [ez-ğam,]

ez-havf: Korkudan, korkudan ötürü.

Ki olmaz hâtırı **ez-havf** teskîn
Gelüben hışm ile dardılar anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 388). [ez-havf,]

ez-hemîn: Şimdiden.

Anıñ her kimse kim ez-āl-ı Ya'kûb
Ki mesh itse eliyle **ez-hemîn** hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 160). [ez-hemîn,]

ez-hicret-i nebevî: Peygamberlerin hicretinde.

Der-rûz-ı pençşenme **ez-hicret-i Nebevî** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 140). [ez-hicret-i
nebevî,]

ez-ilahî: Allah'dan.

Didi vardur ümîdüm **ez-İlahî**
Ki menden ala bu feryād ü āhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 245). [ez-ilahî,]

ez-ken'ân: Kenan'dan.

Çün **ez-Ken'ân** çıldı pîr-i Ken'ân
Var idi nesli dört yüz böyle yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 721). [ez-ken'ân,]

ez-mâlik: Malik'den.

Bozulmaz her ne kim takdîr yazar
Taleb kıldılar **ez-Mâlik** bahâyı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 969). [*ez-mâlik,]*

ez-nem: *Nemden.*

İşidem ünini şād olam ez-ğam
Ki bir dem hâl ola dîdem **ez-nem** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 26). [*ez-nem,]*

ez-pîr: *Görmüş geçirmiş kimse.*

Niçe bulduñ necâtı söyle **ez-pîr**
Didi Yûsuf ki Hakk’a şadık oldum (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 922). [*ez-pîr,]*

ez-rahîm: *Allah'tan.*

Çü Yûsuf tevbe itdi **ez-rahîme**
Ki yalvardı bizârî ol kerîme (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 311). [*ez-rahîme, -e]*

ez-şâm: *Şam'dan.*

Kılurdı göricek mihrine ol mäh
Nâgeh bir kâfile **ez-Şâm** geldi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 33). [*ez-şâm,]*

ez-ters: *Korkudan.*

Sarardı Yûsuf'ıñ **ez-ters** reñi
Getürdiler anı kuyı üs[t]ine (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 396). [*ez-ters,]*

ez-zî'b: *Kurttan.*

Yidi zî'b onı biz kılduñ ziyânı
Atamuz Yûsuf'a tersândur **ez-zî'b** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 537). [*ez-zî'b,]*

ez-zücâc: *Sırçadan.*

Bir o ki **ez-zücâcî** kâr-ı üstâd
Müzeyyen kılmışdı anı hamı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 438). [*ez-zücâcî, -î]*

F HARFİ

fa'ik: Daha üstün, tercih edilecek üstünlükte, müreccah.

Ki ferdâ ne diyem inkâr idersem
Menim çün hüsni ile 'âlemde fâ'ik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 683). [fâ'ik,]

fa'il: Eden, yapan, işleyen.

Bularuñ sırrıyla fa'ilîni söyler
Peş andan gör ki Yûsuf anda n'eyler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 109). [fa'ilîni, -î, -n, -i
]

fa'il-i mutlak: Yaptığı şey hakkında kimseye hesap vermek
zorunda olmayan, yaptığı şeyleri bağımsız ve kesin olarak
yapan, Allah.

Görün n'eylerler ol fa'il-i mutlak
Çü bey' itdiler onı bî-ikâle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 984). [fa'il-i mutlak,]

fakîr: Fakir, yoksul, muhtaç.

Ki 'İyş bay durur Ya'kûb fakîrdür
'Azîzdür 'İyş ol Ya'kûb hâkîrdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 141). [fakîrdür, -dür]

Fakîre merhamet kılğil mülâzım
Olasın rahmete tâ ki mülâzım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 359). [fakîre, -e]

Fakîre rahm kılğil señ burada
Ki ferdâ irişesin sen murada (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 374). [fakîre, -e]

fakîr nâ-çiz ü sâ'il ü aç: Fakir değersiz, dilenci ve aç.

Fakîr idi nâ-çiz ü sâ'il ü aç
Be-ğâyet müflis idi halka muhtâç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 337). [fakîr nâ-çiz ü
sâ'il ü aç,]

falân: Belirtmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne
getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

Falân gün gel kılam sana du'âlar
Ki senden hâşıl ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 81). [falân,]

Ciger küşem yûri vargil nihânî
'Emûñ ol **falân** halvet-serâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 547). [falân,]

fânî: Baki olmayan, geçici.

Cihânda kimse dâ'im olmadı şâd
Ki itdi **fânî** her kim kıldı bünyâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 487). [fânî,]

Bular çün iki yaşına irdi
Ki Râhîl **fâniden** bâkiyyedârdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 282). [fâniden, -den]

Kılupdur cennet içre olgil âgâh
Ki ol bâkî durur bu beyt **fânî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1541). [fânî,]

fârik: Ayıran, tefrik eden.

N'olaydı olmasañ bed-hâh fîrkat
Oturmuşdum vişâl evinde **fârik** (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 3). [fârik,]

fârik ü merd-i hamûs: Yalnız ve sessiz mert.

Resûl[ı] gördiler ki şâl-püş ol
Oturmuş **fârik ü merd-i hamûş** ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 252). [fârik ü merd-i
hamûş,]

fârik-ı dil: Hasret gönül.

Bularuñ şüreti çün boldı tebdîl
Gezerler Mısr içinde **fârik-ı dil** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 130). [fârik-ı dil,]

fark it-: Ayırt etmek, seçmek.

Onuñ çün kıldı böyle hîle yâri
Onı fark itmeye ol şehriyâri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 92). [fark it-, -me, -y, -e]

fark kıl-: Ayırt etmek, seçmek.

Gehī ol şūrete cān yaḥar idi
Kim anı birbirinden fark kılmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 513). [fark kıl-, -maz]

fâş: Açığa çıkarmak, belirgin hale getirmek, belli etmek.

Ki kılman sırrı fâş sormagil onı
Didi Mâlik oña ol demde ey mâh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1320). [fâş,]
Kamusu şermsâr olup fâşı
Ki saldılar ḥayâdañ pāya başı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 93). [fâşı, -ı]

fâş eyle-: Ortaya çıkarmak, ifşa etmek.

Ki men' eyler fâş eyler gizlüsini
Nebī olan kıılır mı keyde cānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 571). [fâş eyle-, -r]

fâş id-: Açığa vurmak, meydana çıkarmak.

Ki setri fâş idenler qaldı ḥüsrân
Ki saḥla sırrıñı kendöziñ ile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 549). [fâş id-, -en, -ler]
Ki sırrı fâş idenler oynadur baş
Ki sırr saḥla olasın sırma maḥrem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 553). [fâş id-, -en, -ler]

fâş it-: Ortaya çıkarmak, meydana getirmek.

Ki itden kim onı fâş itse kişi
Dimekden sırr pinhân kıлмаğ āsân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 561). [fâş it-, -se]
Ki sırr fâş itmege sen urmagil dem
Hemīşe sırr ile yoldaş bolgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 555). [fâş it-, -meg, -e]
Naşıḥat eyledi ol yüz-i aya
Didi zinhâr itme sırrıñı fâş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1215). [fâş it-, -me]

fâş kıl-: Gizli olan bir şeyi ortaya çıkarmak, açığa vurmak, duyurmak.

Ki gizle gördüğini göziñ ile
Ki kimse katna sırrıñ kılmagil fâş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 552). [fâş kıl-, -ma, -gil]

Kulağ dutgil nedür sözüñ işid bir
Ki sırr[ı] fâş kıлмаğ itler işi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 560). [fâş kıl-, -mağ]

Didi ki ḥandedür bir söyle zinhâr
Didi ki zî'b sırrı kılmazam fâş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 797). [fâş kıl-, -maz, -am]

Ve ger yohsa çekersin infî'âli
Bu sırrı fâş kıлма kıl nihânî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1635). [fâş kıl-, -ma]

Çünân ki İbn-i Yāmîn daḥı bilmez
Eger bile daḥı ol fâş kılmaz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 46). [fâş kıl-, -maz]

fâş ol-: Meydana çıkmak, açığa vurmak.

Diriğa dünyede fâş oldu cümle
Menim rāz-ı nihānım ayrılığdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 5). [fâş ol-, -dı]

fâsid: Bozuk, yanlış, fesat, karıştıracı.

Saḥa keyd ideler rūḥ-ı revānı
Olar fikr ideler ol demde fâsid (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 542). [fâsid,]

Ḥasūduñ fikridür her demde fâsid
Ḥasūd her çe diyer dutma kulağa (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 735). [fâsid,]

fasiḥ: Açık ve düzgün (anlatış).

Ki geldi oña bir ağ kuş[ı] gördüm
Fasiḥ diliyle ol kuş didi ol dem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1355). [fasiḥ,]

faẓl: Cömertlik, iyilik, lütuf, kerem.

Ferah oldu onun zi-ğuşsa cânı
Çü kıldı Haqq oña bu **faẓl[ı]** teslim (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 505). [*faẓl[ı], -ı*]

Didi Yûsuf benim bu kardaşımdur
Allâh'ın **faẓl** dâ'im yoldaşımdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 466). [*faẓl, -ı*]

fedâ kıl-: *Feda etmek, kıymak, gözden çıkarmak.*

Saña kıldım fedâ men cân ile ten
Seniñçün kılmışım munca nihâdı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1546). [*fedâ kıl-, -dı, -m*]

fehm: *Anlama, anlayış, idrak.*

Ki ondan özge kimse **fehm** kılmaz
Ne **fehm** ki oña belki vehm kılmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 356). [*fehm,]*

fehm kıl-: *Anlamak.*

Eger isterseñ Allâh'dan naşîbi
İşidüñ nüktelerini **fehm kılğil** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 383). [*fehm kıl-, -gil*]

Olar söyler bular hiç **fehm kılmaz**
Taḥayyür kaldılar bî-çâre miskîn (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 158). [*fehm kıl-, -maz*]

Ki ondan özge kimse **fehm kılmaz**
Ne fehm ki oña belki vehm kılmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 355). [*fehm kıl-, -maz*]

felek: *Âlem, dünya, felek.*

Melekleri **felekde** zâr kıldı
Menim âh ü fiğânım ayrılığdan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 3). [*felekde, -de*]

Felekler hüsine hayrân olurdı
Melâ'ikler oña ğaltân olurdı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 213). [*felekler, -ler*]

Felekde kılalar aından hayâyı
Hemân dem Yûsuf aña 'âşık oldu (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 71). [*felekde, -de*]

fend: *Hile.*

Mısır'dan çıhdılar yola giderler
Gör imdi Yûsuf'ın **fendin** n'iderler (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 52). [*fendin, -in*]

ferah ol-: *İç açıcı duruma gelmek.*

Ferah olurdı anıñ tozı ile
Züleyhâ 'aşk elinde nemlü gözi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 172). [*ferah ol-, -ur, -dı*]

ferah ol-: *Ferahlamak, huzur bulmak.*

Beşâret ile kim gül-zâre irdiñ
Göñül **olgil ferah** kim yâre irdiñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 4). [*ferah ol-, -gil*]

Ferah oldu onun zi-ğuşsa cânı
Çü kıldı Haqq oña bu **faẓl[ı]** teslim (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 504). [*ferah ol-, -dı*]

Ne ki oldu Hudâ'dañ anı bildüm
Ferah oluñ ki sizdeñ 'afv kıldum (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 484). [*ferah ol-, -uñ*]

ferahnâk: *Neşeli, sevinçli.*

Ki bir dem ğamdan âzâd olmamışsıñ
'Acebdür ki bu demde señ **ferahnâk** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 401). [*ferahnâk,]*

Yürüdiler büzürg ü hürd u kehli
Bular böyle gelürler hoş **ferahnâk** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 13). [*ferahnâk,]*

ferâs: *Yatak, döşek, yatılmak veya üstüne oturulmak üzere yere serilen yaygı.*

Melek saldı onun üste **ferâşı**
Döşek üstinde Yûsuf oturdı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 494). [*ferâşı, -ı*]

ferāset: Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi, iz'an.

Ferāset birle hāli bildi İshāk
Çü anıñ nūr-ı kalbi kıldı işrāk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 121). [ferāset,]

Ki panbuğ tek vücūdi hem atıldı
Ferāset birle hāli bildi Ya'kūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 714). [ferāset,]

Ferāset birle çün ahvāl bildi
Namāzın kaşr idüben tiz kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 261). [ferāset,]

ferdā: Yarın, kıyamet.

Haberçi olma dā'im saħla rāz
Ki **ferdā** olmayasın yüzi kara (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 833). [ferdā,]

ferdā: Yarın, gelecek zaman.

Ki **ferdā** ne diyem inkār idersem
Menim çün hüsn ile 'ālemde fā'ik (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 683). [ferdā,]

Ki **ferdāne** olası kim bilür kār
Yine meclisi bünyād eylerim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 940). [ferdāne, -ne]

Velī **ferdāsi** oldı iki dinār
Ziyāde oldı ol gün on olunca (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1168). [ferdāsi, -sı]

ferdā: Ertesi gün, gelecek. II Kıyamet.

Faķire raħm kılğil señ burada
Ki **ferdā** irişesin sen murada (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 375). [ferdā,]

Ki **ferdā** olmayasın tā melāmet
Hasūd Haķķ raħmetinden oldı mehcūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 653). [ferdā,]

Ki **ferdā** düşmeyesin sen belāya
Eger sen ister iseñ raħmet-i Haķķ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 250). [ferdā,]

ferdā: Öbür dünya.

Ki **ferdā** Haķķ katında n'eyleyevüz
Şefkat eyledi Yūsuf'a hayli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 226). [ferdā,]

Leked-küb eylediler böyle rencūr
Hudāvend ki **ferdā** ola kāzı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 725). [ferdā,]

fermān ol-: Buyrulmak.

Allāh'ın kudretiyle gör ki ey cān
Ki oldı mülk-i Mısr Yūsuf'a fermān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 546). [fermān ol-, -dı
]

ferrās: Süpüren, çöpçü, hizmetçi.

Biri nā'ib biri habbāzuñ ey cān
Biri **ferrāşuñ** idi kıldı gıybet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1671). [ferrāşuñ, -uñ]

ferrās: Yatak, kilim, döşekleri yayan kimse II Yayıcı,
ulaştırıcı.

Geçirür hıdmetinde şubh u şāmı
İşitgil kudreti ey yār **ferrāş** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 487). [ferrāş,]

ferş-i dībāc: İpek kumaşı serme.

Müzeyyen kıl serāyı öyle yeksān
Bisātı **ferş-i dībāc** eylegil señ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 173). [ferş-i dībāc,]

fervād: Bağırıp çağırma, inleme.

Ki nāgeh uhvetin yolına baħdı
Kulağına onuñ **feryād** avāzı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 561). [feryād,]

Bize a'zm-ı muşibet eyledi Rabb
Gelür kardeşlarum **feryād** birle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 567). [feryād,]

feryād id-: Feryat etmek, inlemek.

Bular **feryād idüben** didiler şah
Atamuz haledin bir olgil āgāh (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 449). [*feryād id-, -üben*]

feryād ilen āh it-: İnleme ve ah etmek.

Ƙamusı itdiler **feryād ilen āh**
Ƙamu eylediler feryād ü zārı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 550). [*feryād ilen āh it-, -dî, -*
ler]

feryād kıl-: Yüksek sesle bağırarak, haykırmak.

Nişe munca kılursın maña feryād
Ki men Yūsuf [ı] virdüm uşvetine (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 78*). [*feryād kıl-, -ur, -*
sin]

Feraḥ oldı gönül olmış iken pîç
Çü gördüm Ƙanını **feryād kıldum** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 631*). [*feryād kıl-, -du,*
-m]

feryād ü āh al-: Feryat ve ahı yok etmek.

Didi vardur ümîdüm ez-İlahî
Ki menden ala bu feryād ü āhı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 246). [*feryād ü āh al-, -ı-ı, -a*]

feryād ü efgān eyle-: Bağırıp çağırmak ve inlemek.

Bular melül oluban Ƙaldı ḥayrān
Ƙamusı **eyledi feryād ü efgān** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 112). [*feryād ü efgān eyle-, -dî*
]

feryād u efgān kıl-: Bağırıp çağırmak ve inlemek.

İşitdi Rāḥîl'in mevtini Lāyān
Ki kıldı bir zamān feryād u efgān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 286*). [*feryād u efgān*
kıl-, -dî]

Birimiz itdigiçün pîr-i Ken 'ān

Ki kırh ıldur **Ƙılur feryād ü efgān** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 452*). [*feryād ü efgān*
Ƙıl-, -ur]

feryād ü zār eyle-: Haykırmak ve ağlamak.

Ƙamusı itdiler feryād ilen āh
Ƙamu **eylediler feryād ü zārı** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 551). [*feryād ü zār eyle-, -ı-ı, -*
dî, -ler]

feryād ü zār kıl-: Ağlayıp feryat etmek.

Özin saldı ayağa āh boldı
Ki kıldı bir zamān feryād ü zārı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1315). [*feryād ü zār kıl-, -ı-ı, -*
dî]

ferzend: Oğul, veled.

İlāhın Ƙatına maḳbûl oldı ḥacāt
Ki virdi Ḥaḳḳ oña on dürlü **ferzend** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 1335*). [*ferzend,*]

Menim şol Yūsuf-ı şadîke **ferzend**

Didi ki İbn-i Yāmīn yā ahı pes (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 524). [*ferzend,*]

Aña 'İberçe virgil señ cevābı

Seni şorsa kimiñ **ferzend[i]** taḥḳîk (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 6, Mısra 501*). [*ferzend[i], -[i]*
]

Kerem Ƙıl koy benim **ferzendlerimni**

Ki maḥbûs itme ol dil-bendlerimni (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 347*). [*ferzendlerimni,*
-ler, -im, -ni]

Maña Ƙavuşdura **ferzendlerümni**

'Azîz ü dil-ber ü dil-bendlerümni (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 247*). [*ferzendlerümni,*
-ler, -üm, -ni]

fesāhat: Akıcı ve kusursuz söz.

Feşâhat ma‘deni şâhib-belâgat

Ki birgün közğüye baĥup cemâlin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 364). [feşâhat,]

feth eyle-: Açmak.

Bular çün sözi böyle söylediler

Çü elini anıñ **feth eylediler** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 88). [feth eyle-, -di, -ler]

feth it-: Açmak.

Ki vardı zûd nâme hazretine

Çü Yûsuf nâmeyi **feth itdi** baĥdı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 129). [feth it-, -di]

feth kıl-: Anlatmak, söylemek.

Didi Yûsuf niçündür ol maķâli

Kelâmı feth kıldı ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 695). [feth kıl-, -dı]

feth ol-: Açılmak.

Çü Yûsuf kapuya kıldı nigâhı

Açıldı cümle feth oldu kemâhı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 126). [feth ol-, -dı]

feth ol-: Açıĥa çıkmak, ortaya çıkmak.

Çaĥırdı Yûsuf andan geldi keyyâl

Ki şimdi **feth olısar** niçe eşkâl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 30). [feth ol-, -ısar]

feth ol-: Açıĥa çıkmak, ortaya çıkmak.

Çaĥırdı Yûsuf andan geldi keyyâl

Ki şimdi **feth olısar** niçe eşkâl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 30). [feth ol-, -ısar]

fezâ'il eyle-: Güzel vasıflara sahip olmak.

Öziñe bu sözüme sâmi' olgil

Fezâ 'il eyle rehsiz câmi' olgil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 312). [fezâ'il eyle-,]

fi'd-dâreyn: İki dünya II Dünya ve ahiret.

Gedâyı işiginden sürme maĥbûn

Olursın yoĥsa **fi'd-dâreyn** maĥzûn (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 373). [fi'd-dâreyn,]

fiĥân: Acının etkisiyle baĥırma, haykırma, inleme.

Henüz gözümdesin budur **fiĥânım**

Bu nev' ile yüküş aĥladı Ya'ķûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 8). [fiĥânım, -(ı)m]

Didi sultân oña niçün **fiĥâmı**

Kılursañ söyle ne zâr-ı nihânî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 343). [fiĥâmı, -ı]

fiĥân eyle-: Üzüntü ile baĥırıp çaĥırmak, feryat etmek.

Ki Yûsuf anda **eylerdi fiĥâmı**

Çü ĥitdi Yûsuf ol çâha salınur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 440). [fiĥân eyle-, -ı-ı, -r, -di]

Yalunuz kuş hemî **eyler fiĥâmı**

Züleyhâ düşdi çünkü ihtirâķa (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 114). [fiĥân eyle-, -ı-ı, -r]

Seniñ hecriñle ol **eyler fiĥâmı**

Gözinden aĥıdur yaş ile kanı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 177). [fiĥân eyle-, -ı-ı, -r]

Fiĥân eyler onuñ çün gice gündüz

Ki olmışdur onuñ hecründe dil-süz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 201). [fiĥân eyle-, -r]

fiĥân kıl-: Baĥırarak aĥlamak, inlemek.

Dutuldu dili ol sa'ât sözinden

Çü geldi özine kıldı fiĥâmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1281). [fiĥân kıl-, -ı-ı, -dı]

fiĥân ü âh kıl-: Feryat fiĥan etmek.

İderdi bu işe yâ Rabb devâne

Ki bir laĥza **fiĥân ü âh kıldı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 607). [fiĥân ü âh kıl-, -dı]

fiğân ü âh ü sūd kıl-: Feryat, ah ve sıkıntı çekmek.

Ki kılmazdı fiğân ü âh ü sūdı

Dururdu Yūsuf onda şöyle ğamnāk (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 426). [fiğân ü âh ü sūd kıl-, -ı-, -maz, -dı]

fiğân ü nâle id-: Feryat etmek ve inlemek.

Fiğân ü nâle idüp sîne yırttı

Özinden gitdi yine vardı 'aklı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 612). [fiğân ü nâle id-, -üp]

fiğân ü nâle vü dād kıl-: Actyla inlemek, sızlanmak.

Ki kıldılar fiğân ü nâle vü dād

Peşimân oldılar öz işlerine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 580). [fiğân ü nâle vü dād kıl-, -dı, -lar]

fiğân ü nâle vü zār kıl-: Feryat fiğan edip inlemek.

Taparsın vaşl evine sen rāh fırkat

Kılır Şemsî fiğân ü nâle vü zār (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 17). [fiğân ü nâle vü zār kıl-, -ur]

fikr: Fikir, düşünce.

Ne bilsün uhveti içinde mekri

Çü Yūsuf **fikr** içinde dīr boldı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 688). [fikr,]

Hasūduñ fikridür her demde fāsīd

Hasūd her çe diyer dutma kulağa (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 735). [fikridür, -idür]

Ki fikri Yūsuf idi gözde Yūsuf

Ki gitdi cümle-i eşyā dilinden (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1414). [fikri, -i]

fikr ğark ol-: Düşünceye dalmak.

Bu fikre ğark oldı çün peyamber

Uyandı uyğudan Yūsuf-ı dil-ber (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 425). [fikr ğark ol-, -dı-e, -dı]

fikr id-: Düşünmek.

Ki dañla sen peşimānlık yiyesin

Mebādā ki bilüben **fikr ideler** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 538). [fikr id-, -e, -ler]

Saña keyd ideler rūh-ı revānı

Olar **fikr ideler** ol demde fāsīd (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 542). [fikr id-, -e, -ler]

Maña kıldı musallaṭ sizni ḥoca

İlāhın ḥikmetine **fikr idüben** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 203). [fikr id-, -üben]

Baḥıñ siz Ḥālīk'ın bu kudretine

Ger onun ḥikmetine **fikr idesin** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 287). [fikr id-, -e, -sin]

fikr kıl-: Düşünmek.

Özini bir zamān ḥāmūş kıldı

Başın saldı aşāka **fikr kıldı** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 677). [fikr kıl-, -dı]

Atamız bir egerçi ayru māder

Siziñ heybetinüzi **fikr kıldum** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 197). [fikr kıl-, -du, -m]

Ki cānım istegine vāşıl ola

Züleyhâ çünki böyle **kıldı fikri** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1487). [fikr kıl-, -i-i, -dı]

Ziyāde kılmadı ol kıl u kālī

Ki kıldı pādīşeh ol demde fikri (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1591). [fikr kıl-, -i-i, -dı]

Ki her ḥāline anıñ fikr kılgıl

Egerçi kışsa durur yār-ı ferzend (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 133). [fikr kıl-, -gil]

Ne zıkr ki belki añdan fikr kızman

Nebīler ḥıdmetinde Mısr'ın ehli (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 10). [fikr kıl-, -ma, -n]

fikr-i fāsīd kıl-: Kötü fikir düşünmek.

Kamusu Yûsuf için oldu hâsed
Ki kıldılar zamânı fikr-i fâsid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 408). [fikr-i fâsid kıl-, -dı, -lar]

fikr-i şüret: Resmin düşüncesi, etkisi.

Hemân ol **fikr-i şüret** önleriñden
Getürdiler ta'âm aında tamâmet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 476). [fikr-i şüret,]

fi'l: İş, eylem, davranış.

Kamumuz oluruz ol dem siyeh-rû
Dilerseñ ki bu **fi'li** gizleyevüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 263). [fi'li, -i]

Züleyhâ aındı **fi'lin** havf kıldı
Anıñ çün kaçdı Yûsuf hâzretinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 102). [fi'lin, -in]

fi'l evle-: İş yapmak.

İşitdüm aında señ fi'l eylemişsiñ
Revâ mıdır kim oğrı söylemişsiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 341). [fi'l eyle-, -miş,
-siñ]

fi'l-hâl: Bir anda, aniden, hemen.

Ki girdi içeriye **fi'l-hâl** ol mäh
Çü Yûsuf girdi nâgeh içeriye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 60). [fi'l-hâl,]

Pes ondan Dünya'den sordı nedür hâl
Ki geldiñ katıma bu demde **fi'l-hâl** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 264). [fi'l-hâl,]

fi'l-i kâbil id-: Bu tür bir iş yapmak.

Revâ mıdır **idesiz fi'l-i kâbil**
Atamızla hani ol 'ahd ü peymân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 222). [fi'l-i kâbil id-, -
e, -siz]

firâğ-ı derd: Derdin verdiği hüzn.

Velî vardur **firâğ-ı derd** cânda
Gider Yûsuf girüden Dünya bañar (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 94). [firâğ-ı derd,]

firāk: Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat.

Firākıñ derdilen mecrûh idi hân (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 8). [firākıñ, -ıñ]

Ki hasret odına cânını yağıdı
Firāk odın anuban düşdi âha (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 778). [firāk,]

Bir oddur bu firāk odını bilgil
Firāk odın bilür firakat çekenler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 792). [firāk,]

Bir oddur bu **firāk** odını bilgil
Firāk odın bilür firakat çekenler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 794). [firāk,]

Ne düş ki görse şâdik eylegil şıdk
Firâka kimse kılmaz tākāt ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 790). [firâka, -a]

Ki kılmaz lahza tākāt firakatine
Firākından onuñ nâr bañarım men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 752). [firākından, -ın,
-dan]

Egerçi her vişâliñ var **firākı**
Firākıñ dağı var durur **firākı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 254). [firākı, -ı]

Egerçi her vişâliñ var firākı
Firākıñ dağı var durur firākı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 254). [firākıñ, -ıñ]

Elinden bu **firākıñ** âh zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 791). [firākıñ, -ıñ]

firāk kıl-: Ayırmak, ayrı düşürmek.

Eger bilmiş olaydum iştiyâkı
Ki kılmazdum saña hergiz firākı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 654). [firāk kıl-, -ı-, -
maz, -du, -m]

firāk ü hurkat: Ayrılık acısı.

Yanarım bu firāk ü hurķatiyle
Maña bes mi degül evlād dūrı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 746). [firāk ü hurķat, -i, -y, -le]

firişte: Allah'ın nurdan yarattığı günahsız varlık, melek;
güzel, masum.

Ki kıldı Cebraýılı oña ta'lim
İrerdi Hakk katından bir **firişte** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 507). [firişte,]

Didi ki Mâlik'e söyle bahâsın
Firişte ki gezerdi ins-i şüret (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1243). [firişte,]

firkat: Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat.

N'olaydı olmasañ bed-hâh **firkat**
Oturmuşdum vişâl evinde fâriķ (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 2). [firkat,]

Ki düşdi araya nâ-gâh **firkat**
Vefâ kılsa cihânda 'ömrüm anca (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 4). [firkat,]

Ki görsem 'ömrüñi kütâh **firkat**
Eger girseñ elüme öldürürem (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 6). [firkat,]

Seni min zecr ile va'llâhi **firkat**
Meni yâr-ı 'azîzimden dirîğa (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 8). [firkat,]

Ayırdı eyleyüp eger âh **firkat**
Ne hû[b]dur vuşlat arınca hemîşe (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 10). [firkat,]

Ki olmışdur maķâm-ı câh **firkat**
Vişâliyle olan gül çehre misin (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 12). [firkat,]

Ki kıldıñ hecr ile çün kâh **firkat**
Hemîşe oğrı kimi bu cihânda (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 14). [firkat,]

Kılurdum **firkatiñde** âh ü dâdı
Añardum göñlegini eydicek Dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 590). [firkatiñde, -i, -
n, -de]

firkat çek-: Ayrılık (üzüntüsünü) yaşamak.

Bir oddur bu firāk odını bilgil
Firāk odın bilür **firkat çekenler** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 792). [firkat çek-, -e, -
n, -ler]

firûze: Mavi renkli kıymetli bir taş.

Ki **firûze** zeberced böyle muhkem
Ağ altun kızıl altun dergeh ki olsun (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1504). [firûze,]

G HARFİ

gaddâr: Yüz, yanak.

Kim ol **ğaddâre** hemçün vâmık oldı
Çü 'aşkı imdi tebdîl kıldı râyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 73). [ğaddâre, -e]

ğâfil kıl-: Gaflete uğramak.

Virinüz bir şalāvāt Muştafâ'ya
Pes ondan **kılmağil ğâfil** özüni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1659). [ğâfil kıl-, -ma, -gil]

ğâfil ol-: Gaflete bulunmak, tedbirsiz olmak.

Ki yalguz kala bağa sağa sola
Siz onda **olasız ğâfil** yek-bâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 772). [ğâfil ol-, -a, -sız]

Be-ğâyet **ğâfil olmışdı** düşinden
Ki hüsnün Yûsuf'ıñ hiç görmemişdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1274). [ğâfil ol-, -mış, -dı]

Ki ondan olmazuz ğâfil ebâ ne
Haçan biz Yûsuf'ı yalguz koyavuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 20). [ğâfil ol-, -maz, -uz]

gâh: Bazen, arada bir, kimi zaman.

İşitdi munı Yûsuf âh kıldı
Sirişkiñ dâne çehre **gâh** kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 154). [gâh,]

gâh: Ara sıra, bazen, zaman zaman.

Gelicek yâdına ki **gâh** fırkat (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel
1, Mısra 18). [gâh,]

Cihân kamu gözine târ boldı
Gelürdi 'aqlına **gâh** olurdi dîvâne (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 605). [gâh,]

gâh: Zaman, vakit.

Anı çekdi yırtı yarusından
Açıldı kapular çıhdılar ân **gâh** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1579). [gâh,]

gâh gâh: Ara ara, bazen.

Bu zindân köşesinden dîşarûya
Bağardı **gâh gâh** Ken 'ân saruya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 164). [gâh gâh,]

gâh ü bî-gâh: Vakitli vakitsiz.

Kılur oña 'izzet her **gâh ü bî-gâh**
Ki oldı Yûsuf onuñ katna mağbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1088). [gâh ü bî-gâh,]

gâhî vüg ü gâhî sürü-: Bazen yürür bazen sürüntür.

Ki **gâhî vügür ü gâhî sürüyü**
Getürdiler onı yüz miñet ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 674). [gâhî vüg ü gâhî sürü-, -ür, -y, -ü]

ğâlib ol-: Üstün, baskın gelmek.

Ki Yûsuf bu cihâna key gelesi
Çün oñun şevk oldı böyle ğâlib (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 319). [ğâlib ol-, -dı]

Belâ vü derd ü renc ü zaħmet ile
Bular çün oldı ğâlib gürğ mağlûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 677). [ğâlib ol-, -dı]

İşitgil niçedür naql ü rivâyet
Çü Ken 'ân ehle açlığ oldı ğâlib (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 71). [ğâlib ol-, -dı]

ğâlîl it-: Kıskanmak.

Ğâlîl it sağ iken dūr iste kâ 'im
Katımda gel otur ey zû'l-efzâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 583). [ğâlîl it-,]

ğaltân: Yuvarlanarak yere düşmek, yuvarlanmak.

Velî **ğaltân** ile olmuş leked-kûb
Bular geldi revânî hıdmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 590). [ğaltân,]

ğaltân ol-: Coşmak, çoğalmak.

İşitdi munı Yûsuf kıldı efğân
Zamânı yir yüzine **oldı ğaltân** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 216). [ğaltân ol-, -dı]

ğaltân ol-: (Birinî etrafında) Pervane olmak, dönmek.

Felekler hüsnine hayrân olurdu
Melâ 'ikler oña **ğaltân olurdu** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 214). [ğaltân ol-, -ur, -dı]

ğam: Acı, dert, keder, üzüntü.

Menim **ğam** bütesi señ dime zinde
Tenim bî-cân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 11). [ğam,]

Bugün çün mahrem-i esrâre irdiñ
Bu **ğamdañ** şâd bol ğam-hâre irdiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 5). [ğamdañ, -dan]

Ne **ğamdur** çünki bu sırdâre irdiñ
Yañılmışdı gönül hicrân elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 11). [ğamdur, -dur]

Didi Yûsuf ki ata bu **ğam** ile
Bu demde nişedür çeşmiñ nem ile (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 448). [ğam,]

Gel imdi sâmi' ol ey merd-i hâşî
İdem bir kışşa **ğamdan** bul hâlâşî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 2). [ğamdan, -dan]

Ne dâhikdür ki âhir ağlamaz ol
Ki **ğamdan** cân ü cismîn dağlamaz ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 463). [ğamdan, -dan]

Ki olduĝ atamuza böyle 'âşî
Nebî'ye çünki **ğam** oldu havâlet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 587). [ğam,]

Ğam ile çehresini kâh kıldı
Pes ondan gönlegini aldı eline (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 608). [ğam,]

Maña **ğam** cevri idi hem yâr-ı mahbûb
Meni ondan ayırdı çarh-ı ğaddâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 738). [ğam,]

Ki kıldı çekmeye sultân nedâmet
Çün 'azîz işidüp şâd oldı **ğamdan** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1375). [ğamdan, -dan]

ğam dur-: Dert, keder çekmek.

Dağı az vakt bu **ğamda durursañ**
Yavuk oldı zamân anı görürseñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 303). [ğam dur-, -da, -ur, -sa, -
n-ur, -sa, -ñ]

ğam düş-: Dertlenmek, kederlenmek.

Gelüben düşdi bunlar anda ğamlu
Kimi miskîn kimisi çeşm-nemlû (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 69). [ğam düş-, -lu-lu,
-di]

ğam hande kıl-: Hüzünlenmek.

Didi Ya'kûb bu lutf u recâyı
Velî **ğam hande kılmamışdı** idi câyı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 278). [ğam hande kıl-,
-ma, -mış, -dı]

ğam ile ğussa: Gam ve keder.

Ki Yûsuf kışşasını diñle cândan
Ğam ile tâ ki gide ğussa senden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 314). [ğam ile ğussa,]

ğam ile nemgîn ol-: Keder ile hüzünlenmek.

Ne dil hoşdur ki ol ğamgîn olmaz
Ne gözlerdür **ğam ile nemgîn olmaz** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 461). [ğam ile nemgîn
ol-, -maz]

ğam kıl-: Dert etmek.

Menim gönümni kılma yine ğamlu
Fırâkıñdan içürüme miñ zehri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 610). [ğam kıl-, -lu-lu, -ma]

ğam ol-: Üzülmek.

İşitdi munı Ya'kûb **oldı ğamlu**
Kim oldı yine başdan dide nemlû (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 243). [ğam ol-, -lu-lu,
-dı]

ğam u derd: Keder ve sıkıntı.

Ten ü cânın **ğam u derd** ile aldı
Gider uşvet[i] ardınca yügürü (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 122). [*ğam u derd,*]

ğam ü ğussa: Keder ve tasa.

Ğam ü ğuşsañ benim cânımdadır çoğ
Anı kardaşları men' eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 90). [*ğam ü ğuşsa, -n*]

ğam yi-: Tasalanmak, kaygılanmak.

Ki kûl kaçdı diyüben ğam yidiler
Çü bir zeñî revânî girü vardı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1046). [*ğam yi-, -di, -ler*]

ğamām: Bulut.

Tazarru' eyledi ol dem Hudâ'ya
İlâhın hikmetiyle gör **ğamāmı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1055). [*ğamāmı, -ı*]

ğam-bār: Gam saçan, gamlı.

Vücûdî bile **ğam-bār** olmasaydı
N'olaydı halk olaydı 'aşka tâbi' (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 2, Mısra 6). [*ğam-bār,*]

ğamgîn: Gamlı, kederli, dertli.

Ki fakîr ehli görse bay olur
Eger **ğamgîn** görse şâd bolur (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1139). [*ğamgîn,*]

Yedi ıl señ bu zindân içre **ğamgîn**
Kılursın gice gündüz çeşm-nemgîn (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 151). [*ğamgîn,*]

ğamgîn kal-: Kederli olmak.

Dağı düşmeyesin cürm ile nâra
Oturdı **kaldı ğamgîn** pîr-i Ken'an (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 835). [*ğamgîn kal-, -*
dı]

ğamgîn ol-: Kederlenmek, üzölmek.

Bu düşden nişe böyle **ğamgîn olduñ**
Bu işde nişe böyle nemgîn olduñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 452). [*ğamgîn ol-, -*
du, -n]

Çü bildi hâl[i] Ya 'küb **oldı ğamgîn**
Zi-havfdan dîdesi hem oldu nemgîn (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 351). [*ğamgîn ol-, -dı*
]

ğamgîn ü fakîr: Sıkıntılı ve muhtaç.

İki 'âlemde oldu ğayr-ı me 'cür
Hasûdın göñli ğamgîn ü fakîrdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 655). [*ğamgîn ü fakîr,*
-dür]

ğam-ğüsâr: Dert ortağı, gam ve kederi def eden.

Eger ki kış olursa var bahârı
Velî gamlularuñ var **ğam-ğüsârı** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 258). [*ğam-ğüsârı, -ı*]

ğam-hâne: Üzüntü evi, ev.

Gice gündüz olur **ğam-hânede** ol
Hemân kayğulu durur hâtır[i] bol (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 599). [*ğam-hânede, -*
de]

Kim irse hâcetine kâzi olmaz
Ki ol **ğam-hânedeñ** hiç daşra gelmez (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 598). [*ğam-hânedeñ, -*
den]

ğam-hâre: Gamlı, dertli, kederli (kimse).

Bugün çün mahrem-i esrâre irdiñ
Bu ğamdañ şâd bol **ğam-hâre** irdiñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 5). [*ğam-hâre,*]

ğam-ı derd ü belâ: Dert ve belaların (vermiş olduğı)
üzüntü, keder.

Ğam-ı derd ü belâdan böyle doldum
Atası gördi kızın şöyle hâlin (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 882). [*ğam-ı derd ü belâ, -dan*
]

ğamlu kal-: Kederli, dertli olmak.

Teni büryân kaldı göñli ğamlu
Çü oldı Yūsuf'ıñ vaşlından ayru (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 816). [ğamlu kal-, -dı-
lu]

ğammâz ol-: Birisine iftira ederek zarar veren, münafık,
fitneci olmak.

Nedür nükte özini kıl haberdâr
Dime yalan söziñi olma ğammâz (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 831). [ğammâz ol-, -
ma]

ğamnâk: Gamlı, kederli, hüznölü.

Gelür onuñ vebâli öz başına
Hasûdîñdur hemîşe göñli ğamnâk (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 648). [ğamnâk,]

Ki kılmazdı fiğân ü âh ü sūdî
Dururdu Yūsuf onda şöyle ğamnâk (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 427). [ğamnâk,]

ğamnâk ol-: Gamlı, kederli olmak.

Zi-ğavf gül yanağı rengi soldı
Be-ğâyet Yūsuf oldı onda ğamnâk (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 913). [ğamnâk ol-, -dı
]

Kenîzek cānı yandı **oldı ğamnâk**
Koyar ħalvet olıcak başına ħāk (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 523). [ğamnâk ol-, -dı]

ğanîmet: Emek vermeden ele geçen mal, ganimet, kazanç
II Rızık, nimet.

Eliñde ihtiyârı bil **ğanîmet**
Ki elden gidesidür vaqt-i firsât (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 368). [ğanîmet,]

ğarîb: Gurbette bulunan, yabancı, kimsesiz.

Ğarîb işler oña ma'lûm kıldı
Didi Yūsuf atasına 'aceb kâr (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 567). [ğarîb,]

Ğarîb nüktedür ki bü'l- 'aceb durur
Anıñçün düşdi ol çâh-ı belâya (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 374). [ğarîb,]

Ğarîb kıssa men endâze kıldum
Ki kıldum yine bir meclisi bünyâd (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 842). [ğarîb,]

Bular bühtân iderler men **ğarîbe**
Halîlu'llâh ħaqqıçün ħürmetiycün (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 710). [ğarîbe, -e]

Tabanca urdı oña yandı cānı
Be-ğâyet zecr kıldı ol **ğarîbe** (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1051). [ğarîbe, -e]

Ki bu yirde **ğarîbim** olgil âğâh
Zübâbıñ pādşâhı oğluyum men (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 754). [ğarîbim, -im]

Çağırdı Yūsuf[ı] eydür ħabîbi
Ki âĥir oda yaĥduñ señ **ğarîbi** (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 120). [ğarîbi, -i]

Digil ki bir **ğarîbi** Mısr içinde
Kalupdur gördüm onı ħabs içinde (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 233). [ğarîbi, -i]

Mısır'dan gelürem men Mısır içinde
Ki gördüm bir **ğarîbi** ħüsr içinde (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 282). [ğarîbi, -i]

ğarîb ü ħakîr: Kimsesiz ve değersiz şahıs.

Ki bu yirde ħarîb ü hem ħakîrüz
Anıñ çün kıldı sultân bize meyli (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 200). [ğarîb ü ħakîr, -
üz]

ğark ol-: Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olmak, bir şeyle
batmış, boğulmuş halde bulunmak.

Vücûdî **ğark olupdur** gözyaşına
Yehûzâ'ya yalunup titredür ten (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 232). [ğark ol-, -up, -dur]

ğark-ı envâr: Nura bürünmek, nurla donanmak.

Ata katında Yūsuf birgün ey yâr
Uyurdu ol vücûdî **ğark-ı envâr** (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 412). [ğark-ı envâr,]

ğavka kıl-: Baskı kurmak.

Siziñ üstüñize **ğavka kılupdur**
Nedür tedbîr şabr itsem gerekdür (Yūsufu

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 644). [ğavka kıl-, -up, -dur]

ğāvet: Çok, epey, oldukça.

Şabâh oldu 'azîz kıldı 'ināyet
Çıhardı sâkîyi hoş gördi **ğāyet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 132). [ğāyet,]

Didi sultân ki andan kılma şermi
Ki olur kâbiliñ **ğāyetde** nermi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 376). [ğāyetde, -de]

Ki tökdi eşk bir dem bî-karâr
Didiler yâ ebâ ol şâh **ğāyet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 309). [ğāyet,]

ğayr: Başka bir şey, başka bir kimse.

Pes ondan Cibrîl eyidür nişe sen
Koyuban Hakk **ğayra** yalvarursañ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 148). [ğayra, -a]

ğayr-ı allâh: Allah'tan başka.

Didi ki İbn-i Yâmîn oluñ âgâh
Ki var mıdur muğayyer **ğayr-ı Allâh** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 24). [ğayr-ı allâh,]

ğayr-ı me'cûr ol-: Ecir ve mükafata nail olamamak.

İki 'âlemde oldu ğayr-ı me 'cûr
Hasûdîñ gönli ğamgîn ü fakîrdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 655). [ğayr-ı me 'cûr
ol-, -dı]

ğāzab: Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke,
kızgınlık, hışım.

Ğazabdan çünki ol sâkîn oturdu
Ne kîn kim var idi cânda itürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 195). [ğāzabdan, -dan]

Pes andan bildi Yûsuf ki Yehûzâ
Ğāzablandı ki Mısır'a ide îzâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 164). [ğāzablandı, -lan, -dı]

ğāzab kıl-: Öfkelenmek.

Yehûzâ ki **ğāzab kılанда** her bār
Çıhardı gönleğinden tügi ey yār (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 153). [ğāzab kıl-, -a, -n, -da-an,
-da]

geç-: Bitmek.

Gör imdi Yûsuf'ıñ sen hâli niçe
Giceniñ nişfi **geçdi** gör ki ol şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1033). [geçdi, -di]

geç-: Geçerli kabul edilmek.

Anıñçün mâyeñiz hiç **geçmemişdür**
Didiler yâ ebâ tā yine taḥkîk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 330). [geçmemişdür, -me, -miş,
-dür]

geçir-: Yaşatmak, vakit geçirtmek, sürdürmek.

Geçürür hıdmetinde şubḥ u şâmı
İşitgil kudreti ey yār ferrâş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 486). [geçürür, -ür]

geçür-: Yaşatmak, vakit geçirtmek, sürdürmek.

Geçürür niçe ol şubḥuyla şâmın
Kamu aḥvâli aña kıldı ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 568). [geçürür, -ür]

gedâ: Dilenci, fakir, muhtaç, zavallı kimseler.

Gedâya kim ki kılmasa teraḥḥum
Ki olur hâl[i] düşvâr kâr[i] mazlûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 357). [gedâya, -y, -a]

Hemîşe merḥamet sen kıl **gedâya**
İrişdürgil nevâyı bir nevâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 366). [gedâya, -y, -a]

Gedâyı işiginden sürme maḡbûn
Olursın yoḥsa fi'd-dâreyn maḡzûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 372). [gedâyı, -y, -ı]

Haber oldu kamu baya **gedâya**
Çü Mısır ehli banga sâmi' oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1180). [gedâya, -y, -a]

Didi lâyıq degül bu her **gedâya**
Tama' kılman didi siz bu 'azîze (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1186). [gedâya, -y, -a]

Ki salur şerm ol baya **gedāya**
İrişdi bu haber çün pādşāha (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1194). [*gedāya*, -y, -a]

Vişālîñ kapusunda bir **gedāyım**
Esirinem seniñ ey hûb neste (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1554). [*gedāyım*, -y, -ım]

geh: "Geh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, kimi zaman.

Gehî 'aklı gelürdi **geh** varurdi
Bağuban Yūsuf'a añardı hecri (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 783). [*geh*,]

Aña **geh** lutf kıldı gâh zecri
Çü Yūsuf şâh ol dem tavf kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 100). [*geh*,]

Ve ger kim **geh** giderdi hıdmetinden
Çü Yūsuf hükmi-i Mısr'a cārî oldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 104). [*geh*,]

geh: Meğer.

Bolupdur **geh** ki señ yahşı imişseñ
Didi Yūsuf ki her kim sâbıkından (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1006). [*geh*,]

gehî: "Gâh ... gâh/geh ..." bağlacı, bazen de, ara sıra da.

Gehî 'aklı gelürdi geh varurdi
Bağuban Yūsuf'a añardı hecri (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 783). [*gehî*,]

Gehî ol şürete cân yahar idi
Kim anı birbirinden fark kılmaz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 512). [*gehî*,]

gel: "Buyur, haydi!".

Hoş ol kim Yūsuf-ı dîldäre irdiñ
Gel imdi Şemsî hālîñ kıl beyâne (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 16). [*gel*,]

Gel imdi sâmi' ol ey merd-i hâşî
İdem bir kışsa gamdan bul hālâşî (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 1). [*gel*,]

Ki 'İyş va'de günü gitdi koyuna
Gel imdi kıl teferrüc bu oyuna (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 86). [*gel*,]

Gel imdi diñle menden tâze kışsa
Ki qalmasın seniñ göñlünde guşsa (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 309). [*gel*,]

Gel ey cân 'ârif iseñ sözi diñle
Nedür her sözde nükte anı añla (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 355). [*gel*,]

Vücûda lu'b için mi gelmişüz biz
Gelünüz terk idünüz hırş-ı bâzî (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 742). [*gelünüz*, -ünüz]

Ki jerf-i câh içre Yūsuf-ı hân
Gel ey 'ârif Hudâ'ya kıl dürüdî (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 837). [*gel*,]

Ki kıldum 'azm-ı kulluğ Kibriyâ'ya
Gel imdi ey 'azîzüm gûş kılğil (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 933). [*gel*,]

Şalāvât virüben şād idiñ onı
Gel imdi diñle bu meclisi hāmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1237). [*gel*,]

gel: "Gel, bak" anlamında çağırma, davet sözü.

Gel imdi Yūsuf-ı kân-ı melâhat
Ki hîç ez-câh zindân vaqt oldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Gazel 4, Mısra 11). [*gel*,]

Ki her dem doldurur çeşmiñ yaş ile
Gel imdi señ melûl olmazsıñ ey yâr (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 427). [*gel*,]

Gel imdi sâmi' ol ey yâr-ı tannâz
Ki şimdi kıluram men kışsa ağâz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 513). [*gel*,]

Var idi cāriye bir oğlı anıñ
Gel imdi kudretin gör Kirdgār'ıñ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 522). [*gel*,]

gel: Doğmak, yaşam bulmak.

Vücûda lu'b için mi **gelmişüz** biz
Gelünüz terk idünüz hırş-ı bâzî (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 741). [*gelmişüz*, -miş, -üz]

Anadañ bu cihāna **gelmeyeydüm**
Ki maḥzûn olmayaydı pîr Ya'kûb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 572). [*gelmeyeydüm*, -
me, -y, -e, -y, -dii, -m]

Ğalil it sağ iken dūr iste kā 'im
Katımda **gel** otur ey zū'l-efzāl (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 584). [*gel,]*

gel-: *Gelmek, ortaya çıkmak, belirtmek.*

Peşimân oldılar **geldüklerine**
Te 'essüf bildiler kılduğlarına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 245). [*geldüklerine, -dük, -ler, -*
i, -n, -e]

Bir igit kuyı üstinde durupdur
Ki aşlın bilmezem hāndan **gelüpdür** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 164). [*gelüpdür, -üp, -*
dür]

Sorayım andan ol hāndan **gelüpdür**
Ne yirlüdür nedür hāli n'olupdur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 169). [*gelüpdür, -üp, -*
dür]

İşidübeñ sirişkiñ eylegil Nîl
Bulara didi Mâlik ki **geliñiz** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 949). [*geliñiz, -iñiz]*

Çıh üstine bağ Ken'an düzine
Ki gör kardaşların **gelmekde** midür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 557). [*gelmekde, -*
mek, -de]

Mısr'dan **gelürem** men Mısr içinde
Ki gördüm bir ğaribi hüşr içinde (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 281). [*gelürem, -ür, -*
em]

Çü Dünya daşra geldi sordı anı
Nedür hāndan **gelürsen** bu zamānı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 248). [*gelürsen, -ür, -*
se, -n]

gel-: *(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.*

Ki dūr oldı 'aıklı ussı ondan
Onuñ oğlanları çün **geldi** nā-ğāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 573). [*geldi, -di]*

Velî ğaltān ile olmış leked-küb
Bular **geldi** revānî hıdmetine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 591). [*geldi, -di]*

Ki **geldi** katına Rübîl çālāk
Didi ki külluğa ikrār kılğıl (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 914). [*geldi, -di]*

Nedür tedbîr çünki oldı ma 'hūf
Yehūzā **geldi** eydür yā ağı bir (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 921). [*geldi, -di]*

Satarlar görüñ ol hüşn ile bāyı
Çü Mâlik bey'e **geldi** açdı bu boğça (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 971). [*geldi, -di]*

Töker yaş gözleri beñzer bulağa
Revān **geldi** kardaşlar katına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1015). [*geldi, -di]*

Şabāhı çıhdı Yūsuf karşısına
Ki **geldi** Yūsuf'a 'izzet yitürdi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1125). [*geldi, -di]*

Ki oldı tāmā' ol evvel yüz-i māha
Ki **geldi** ol dahı Mâlik katına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1197). [*geldi, -di]*

'Azîz-i Mısr alur Yūsuf ğulāmı
Pes ondan **geldi** Yūsuf ol araya (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1239). [*geldi, -di]*

Ki **geldi** pādîşeh bey'-i şirāya
Çü gördi Yūsuf'un hüşn-i zībāsın (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1240). [*geldi, -di]*

Ki **geldi** Mâlik[e] öğretti kıymet
Didi ki virürem men munı gence (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1244). [*geldi, -di]*

Kamısı mälla dolmış idi gördi
Çü onı gördi öyle tîz **geldi** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1345). [*geldi, -di]*

Ki **geldi** durdı onda bir araya
Bu ev naqşına tā kıldı nazarnı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1532). [*geldi, -di]*

gel-: *(Bir kimse veya yer üzerinde) Belli bir durum veya sıfatın etkisi görünür, hissedilir olmak.*

Gelür onuñ vebāli öz başına
Hasûdîndur hemîşe göñli ğamnāk (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 647). [*gelür, -ür]*

Kılar Ya'küb velî çoğ çoğ te 'essüf
Kazādur başına **geldi** devā yoğ (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 45). [*geldi, -di]*

gel-: *Gelmek, takip etmek.*

Gelürdi kâfile ondan girüden
Gidüp bir şehre irdi yolda ol nūr (*Yūsuf u*

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1100). [gelürdi, -ür, -di]

İki yüz miñ dahı şolında hâzır
Kafâsınca iki yüz miñ dahı **gelürdi** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 159). [gelürdi, -ür, -di]

Bile **geldi** benimle bir zamân yol
Dahı virdi maña bir şey zücâcî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 408). [geldi, -di]

gel-: (Bir şeyi) Getirmek.

Hazâyin cümlesi **geldi** ser-â-ser
Kamu malını çekdi kaldı nâ-çîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1254). [geldi, -di]

Oturdılar turunc **geldi** oraya
Bu 'avretler turuncı aldılar tîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 52). [geldi, -di]

gel-: (Ses) Duymak.

Ki **geldi** uşvetinden süz u sâzı
İşitdi ki iderler Yûsuf'a vay (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 562). [geldi, -di]

Dilerim sem'üme **gele** âvâzı
Ki onuñla kılam men söz ü sazı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 23). [gele, -e]

gel-: (Bir maksatla bir yere) Uçmak.

Seni asubanı onda koyarlar
Gelür kuşlar dimâğınñdan yiyerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 78). [gelür, -ür]

gel-: (Belli bir zamanın) Gelmesi.

Ki **geldi** Yûsuf'a ol oldı mâder
Onuñ çehrinde olmadı birâder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 291). [geldi, -di]

Pes ondañ **gelesidür** bir yeddi sâl
Halâyık olasıdır anda bed-hâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 407). [gelesidür, -esi, -dur.]

Çü yoñdur ellerinde neste dağı
Çü kızılığ hâl altı ıla **geldi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 137). [geldi, -di]

gel-: (Koku) Gelmek, yayılmak.

Ki señden maña **geldi** bü-yı dilber
Onuñla dapdı rûhım şimdi perver (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 277). [geldi, -di]

Böyle şâd olubanı hoş güldüm
Pes oñdan bü-yı Şeytân **geldi** nâgâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 295). [geldi, -di]

gel-: (Karşı) Gelmek, çıkmak.

Ki ol yamana doğru **gelmediñiz**
Mebâdâ ki olasız yine hâ 'în (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 320). [gelmediñiz, -me, -di, -ñiz]

gel-: (Nişanı) Bulunmak.

Yehûzâ Mâmîl'i dutdı revânî
Didi señdeñ **gelür** Ya 'kûb nişâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 190). [gelür, -ür]

gel-: (İmana) Gelmek.

Gice gündüz çü böyle da'vet itdi
Ki halkıñ çoğı **geldi** azı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 44). [geldi, -di]

gel-: (Oyun) Oynamak.

Birisi dahı **gelür** ondan oyuna
Biri el üstine alur birisi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 54). [gelür, -ür]

gel-: Bir işe davet amaçlı kullanılan kelime.

Onı terk itmegiñ vardur devâsı
Geliñ dir Yûsuf'ı öldürmeñiz siz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 217). [geliñ, -iñ]

Ne âhîr ol dahı kardaşımızdur
Geliñ dir olmañız kardaşa kâtil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 221). [geliñ, -iñ]

gel-: (Elinden) Gelen, yapabildiğin kadarıyla.

Be-Hakk kandan olara oldı dâfi'
Elinden **geldügince** sen dağı ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 241). [geldügince, -düg, -ince]

gel-: (Yeni bir yaşa) Basmak.

Züleyhâ koymış adın ol şerife
İğirmi yaşına ol **gelmiş** idi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 859). [gelmiş, -miş]

gel-: Doğmak, yaşam bulmak.

Be-ğayet hüsn içinde bî-bedeldür
Cihânda gör **gele** o bî-meşeldür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 208). [gele, -e]

Vücûdı bu cihâna **gelmemişdür**
Züleyhâ gördi düşde şüretini (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 896). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]

gel-: (Ayet, vahiy, emir) Gelmek, inmek, nazil olmak.

Tamâmet kıldı Yûsuf oña meylî
Nagehân **geldi** bürhân-ı İlâhî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1567). [geldi, -di]

Ki ba'zından rivâyet bu durur bil
Pes aından **geldi** aına emr-i Allâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 114). [geldi, -di]

gel-: (Bir olayı) Yaşamak.

Revânî gitdi girü Yûsuf-ı hân
Bularuñ böyle **geldi** başlarına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 75). [geldi, -di]

gel-: (Bir şeyi yapmaya) Başlamak.

Anasına didi bā-âh ü zârı
Çü **geldi** Yûsuf ol 'arz-ı makâle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1039). [geldi, -di]

gel-: Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak.

Falân gün **gel** kılam sana du'âlar
Ki senden hâşıl ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 81). [gel,]

Ki Yûsuf bu cihâna key **gelesi**
Çün onun şevk oldı böyle gâlib (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 318). [gelesi, -esi]

genc: Hazine, define, kenz.

Ne güldür ki katında hâr[ı] olmaz
Ne **genc** ola yanında mâri olmaz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 475). [genc,]

Ki geldi Mâlik[e] öğretti kıymet
Didi ki virürem men munı **gence** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1245). [gence, -e]

genc: Çocukluktan çıkmış yetişkin kimse, delikanlı.

Kesiñ turunc siz men emr idende
Çağırdı anda ol hüsn ile **genci** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 57). [genci, -i]

genc-i nihân: Gizli hazine.

Dağı her çe ki var genc-i nihânı
Seni men hergiz in bey' itmez idüm (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1290). [genc-i nihân, -ı]

ger-: Örtmek, kapamak.

Eteğini onuñ üstine **gerdi**
Çü aldı Yûsuf'ı ol dâmenine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 210). [gerdi, -di]

ger: "Gerek" anlamında bir edat.

N'olar **ger** bu sebeble hoş ola hâl
Nebî didi size kılam delâlet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 82). [ger,]

ger: "Eğer, şayet" anlamında bağlaç.

Getürsen **ger** imân olursun üce
Seni âlî kılar 'âlemde hoca (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 259). [ger,]

Getürmezsen **ger** imân himmetini
Uruşuram seniñle bil yakîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 261). [ger,]

Didi Yûsuf ata **ger** hûb isem men
Seniñ göñlinde **ger** mañbûb isem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 504). [ger,]

Didi Yûsuf ata **ger** hûb isem men
Seniñ göñlinde **ger** mañbûb isem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 505). [ger,]

Meni **ger** ister isen yâ [e]bî sen
Digil bu düşe ta'bir tâ bilem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 506). [ger,]

ger: "Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Ümîd üzmen **ger** anıñ rañm çokdur
Kerîmdür rañmetiniñ haddi yokdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 269). [ger,]

gerçek: Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

Ne ki ol görîser oldur hemîndür
Ne ki şâlih görür **gerçek** durur ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 526). [gerçek,]

gerçi: "Aslına bakılırsa" anlamında zarf.

Ne oldı size hiç neste dimezsiz
Didiler **gerçi** açuz ey şehinşâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 463). [gerçi,]

gerdis: (Birinin geri) Dönmesi, dönüş.

Eger ki **gerdişin** vardır cefâsı
Cefâsınca dañı olur vefâsı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 255). [gerdişin, -in]

gerek: Gerek olmak, lazım olmak, icap etmek.

Gerekmez sâkinin câm ü kedûsı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 14). [gerekmez, -mez]

Siziñ üstüñize ğavka kılupdur
Nedür tedbîr şabr itsem **gerekdür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 645). [gerekdür, -dür
]

Dil-i ğamġine cebr itsem **gerekdür**
Çü oğlanlar iştîdi bu maķâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 646). [gerekdür, -dür]

Ki sırrum der-meyân-ı 'âm kıldı
Gerekdür bu kûla zecr eyleyesin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 103). [gerekdür, -dür
]

Gerek kahr eyleseñ yâ 'afv sultân
Ki Yûsuf didi ġirçek men yalanı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 56). [gerek,]

Ne itsin Yûsuf için **gerek** idi
Kim anı gönderürdi zîrek idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 555). [gerek,]

getir-: Getirmek.

Bir oğlağ **getürüben** öldürelüm
Kılalum göñlegin âlûde der-hûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 522). [getürüben, -
üben]

getür-: (Bir yere) Bir kimse veya şeyle birlikte gelmek,
gelirken o kimse veya şey yanında olmak.

Getür sâķi şerâb-ı câm-ı meygûn
Ki kıl rindâne ihsân vaķt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 7). [getür,]

İrişdi va'desi ħamlin tamâma
İki oğlan **getürdi** ol hümâma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 68). [getürdi, -di]

Yine göñlegi aluban **getürdi**
Çü gördi onı ki yırtılmamışdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 616). [getürdi, -di]

Be-şevķ Yûsuf'ın sözün dimekden
Çü Mâlik Yûsuf'ı Mısr'a **getürdi** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1153). [getürdi, -di]

Didi ba'zı ki kırķ oldı dil-bend
'Azîz çün Yûsuf'ı aldı **getürdi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1337). [getürdi, -di]

Tamâm olmış onuñ 'ömrine kırķ ġün
Getürdi ol şabîni 'abd-ı vâġid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1609). [getürdi, -di]

Sarardı Yûsuf'ın ez-ters reñi
Getürdiler anı kuyı üs[t]ine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 397). [getürdiler, -di, -ler]

Zi-fırkat cânın onuñ dağladılar
Getürdiler kuyı üstine onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 431). [getürdiler, -di, -ler]

Ki gâhî yügür ü gâhî sürüyü
Getürdiler onı yüz miñnet ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 675). [getürdiler, -di, -ler]

getür-: (Vahiy) Getirmek.

Getürdi Cibrîl çün müjdegânî
Sevindi Yûsuf'ın der-sûhan cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 317). [getürdi, -di]

Getürdi Hakk peyâmın hâzretine
Ki dutdı Yûsuf'ın bağı lîcâmin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 49). [getürdi, -di]

getür-: (Bir araya) Getirmek, birleştirmek.

'Emûsı katına ol demde ey cân
Anı oğlan **getürdi** bir araya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 553). [getürdi, -di]

Getürdüm cem' kıldum men tamâmı
Lisân-ı 'Arab'a tâ derk kıldum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 140). [getürdüm, -dû, -m]

gevher: Cevher, elmas, mücevher, inci.

Esirdür çünki ol 'İberî gulâma
Başına tâc-ı yâkût koydı **gevher** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 35). [gevher,]

Kemer kıldı böyle yâkût **gevher**
Süvâr oldı çün ol şah-ı cihân-gîr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 68). [gevher,]

Müzeyyen cümle altun cevher ile
Düzetmişler kemerni **gevher** ile (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 702). [gevher,]

gevher: Cevher değerinde söz, bilgi.

Ki bir **gevher** olagör uşbu kândan
Züleyhâ 'aşkıñı pûşide kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1662). [gevher,]

gez-: Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

Ki gitdiler ava onlar tamâmı
Yazıda **gezdiler** çün oldılar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 661). [gezdiler, -di, -ler]

Bilâd-ı Şâm[ı] **gezdüm** men ser-â-ser
Didiler Şâm ilî sultânı anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 760). [gezdüm, -dû, -m]

Varup yalan diyeler hem ebine
Gezer iken bular Ken'ân'da nâ-gâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 281). [gezer, -er]

Vücûdî pîrliginden erimişdi
Gezerdi kaygulu şâm ü sehergâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 667). [gezerdi, -er, -di]

Didi ki Mâlik'e söyle bahâsın
Fırışte ki **gezerdi** ins-i şüret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1243). [gezerdi, -er, -di]

Seni görmeklik için tâ **gezerim**
Bî-hamdî'llâh gördüm meh cemâlîñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 468). [gezerim, -er, -im]

Kurumışdur damarlar içre kanım
Gezerim hasretinde zâr ü nâlân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 743). [gezerim, -er, -im]

Bularuñ şüreti çün boldı tebdîl
Gezerler Mısır içinde fâriķ-ı dil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 130). [gezerler, -er, -ler]

gez-: Gezen, dolaşan kimse.

Sorar ol oğlını her kim **gezenden**
Velî çılmaz özi beytû'l-hazenden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 1213). [gezenden, -en, -den]

gez-: Yaşamak, dolaşmak.

Gezerdük şâd ü hürremgin mekânda
Velîk bir kiçimiz ü var idi hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 234). [gezerdük, -er, -dû, -k]

gez-: (Bir şeyin bir yerde çok) Olması, kol gezmesi.

Bu 'âlemde **gezerdi** 'adl u dâdı
Ki onuñ var idi bir kıızı çün hûr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 852). [gezerdi, -er, -di]

gibi: "Gibi" edatı.

Munuñ dağı açınız siz çuvalın
Bizüm **gibi** göresiz bes havâlin (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 86). [gibi,]

gice: Gece vakti.

Özine tâ'ati kılmış idi iş
Kılurdi **gice** gündüz hayr-endiş (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 14). [gice,]

Tekyeligiñde bir düş gördi **gice**
Ki çıldı bir ağaç zuhrundan üçe (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 15). [gice,]

Kılurdi kuyunuñ dibinde tâ'at
Yiyerdi her **gice** ol bir enârı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 353). [gice,]

Hem âhar kan ile yaşı gözinden
O **gice** tâ şehir ki yatdı bî-hüş (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 577). [gice,]

Kılurdi dâ'im onda âh ü efgân
Oturdu **gice** gündüz zâr ü mahzûn (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 821). [gice,]

Gice gündüz bu kûla nâzır olgil
Mebâdâ ki onı gözden koyasañ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 992). [gice,]

Aluban Yûsuf'ı tiz oldı mâlik
Yüridi kâfile tâ oldı **gice** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1031). [gice,]

gice gündüz: Aralıksız, sürekli, her zaman.

Gice gündüz çü böyle da'vet itdi
Ki halkıñ çoğı geldi azı gitdi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 43). [gice gündüz,]

Onuñçün korhar idi **gice gündüz**
Oları zî'b-vech görmüş idi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 716). [gice gündüz,]

gid-: Bir şeyi yitirmek, ondan yoksun kalmak.

Eliñde ihtiyârı bil ganimet
Ki elden **gidesidür** vakt-i fırsat (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 369). [gidesidür, -e, -si, -dür]

Giderdi acığı sâkîn olurdu
Otururdu hemân bî-kîn olurdu (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 161). [giderdi, -er, -di]

Alma in'âmını tağyîr idüpdür
Ki gönümdeñ dağı kayğu **gidüpdür** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 26). [gidüpdür, -üp, -
dür]

gid-: Gitmek, ayrılmak.

Gidenden soñra Ya'kûb sord[ı] ondan
Didiler gitdi mahrûm böyle mundan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 343). [gidenden, -e, -
n, -den]

Velî senden icâzet dilerim men
Buyurdu böyle Allâh **giderim** men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 228). [giderim, -er, -
im]

Ki bir yirde koyup anı **gidevüz**
Ki ondan soñra nâ'ib olalı biz (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 627). [gidevüz, -e, -vüz]

Aralığda Yûsuf kaldı leked-kûb
Birisinden **gider** ki bire kaçâ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 167). [gider, -er]

Ki niçün sen olursın eşk-i hûn-rîz
Bir ulû cem' olup **giderüz** yabana (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 19). [giderüz, -er, -üz
]

Ne kılduñ n'idelüm hânde **gidevüz**
Ki onda ba'zı onuñ geldi dile (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 518). [gidevüz, -e, -vüz]

Alavuz bilemez çe **gidevüz** tiz
Varalum evde aḥşam aḡlayalum (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 526). [gidevüz, -e, -
vüz]

Tamâm idübeni ondan **gidüñiz**
Ne nev'e ki Züleyhâ didi hâne (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1510). [gidüñiz, -üñiz]

gid-: Belli bir yönde belli bir yol takip etmek, yolda
ilerlemek.

Gider Yûsuf bahar ol ırağında
Bular çün Yûsuf'ı aldı giderler (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 50). [gider, -er]

Gider Yūsuf be-ğāyet zār ü nālān
Didi Mālīk'e ol dem Yūsuf-ı nūr (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 996*). [*gider, -er*]

Ki oldı kâfilenin pîşvâsı
Giderdi dâ 'imâ o ilerüden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1099*). [*giderdi, -er, -di*]

Gider Yūsuf baħar ol ırağında
Bular çün Yūsuf'ı aldı **giderler** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 51*). [*giderler, -er, -ler*]

İşidin atamıza ne diyevüz
Ki Yūsuf mundan eve **gidesidür** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 259*). [*gidesidür, -e, -si, -dür*]

Ki birgün kâfile Şām'ın yolından
Gelüp **giderdi** ol Kûhe kolundan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 166*). [*giderdi, -er, -di*]

Ve ger kim geh **giderdi** hıdmetinden
Çü Yūsuf hükmi-i Mısr'a cārī oldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 104*). [*giderdi, -er, -di*]

gid-: Yukarıdan aşağıya sarmak, salınmak.

Onuñ ol cüd u faẓl u hikmetini
Giderken kuyıda ol hüsni-i fâ'ik (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 447*). [*giderken, -er, -ken*]

gid-: (Selâmete) Ulaşmak.

Hased eyler cüdâ hâsidi dînden
Gider 'acebi hâsedden ol selâmet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 652*). [*gider, -er*]

gid-: (Bir şeyin içine doğru) Girmek.

Münâcât eyledi Hakk'a yalınur
Çü Yūsuf kuyı içre **gider** oldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 443*). [*gider, -er*]

gid-: Yaşamak.

Bu ânçe Yūsuf'ı yâd idesidür
Kim anıñlan cihânda **gidesidür** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 314*). [*gidesidür, -e, -si, -dür*]

gid-: Yok olmak, ortadan kalkmak.

Ki Yūsuf kıssasını diñle cāndan
Ėam ile tâ ki **gide** Ėuşsa senden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 314*). [*gide, -e*]

gider-: Gidermek, ortadan kaldırmak.

Pes oñdan şevkiñ olsa diñle kıssa
Ki göñülden **giderür** cümle Ėuşsa (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 504*). [*giderür, -ür*]

gilâf: Kılıf, kın.

Kamu almağa onı tâma' oldı
'Acüzeler yırak itdi **gilâfı** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1183*). [*gilâfı, -ı*]

giñ: Geniş.

Dibi **giñ** idi onuñ ağız[ı] dar
Anıñ bünyâdı 'ulvî bārik idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 296*). [*giñ,]*

gine: Yine, tekrar.

Yoğ oldı kâmusı aħar seyle
Didi Mālīk var munda **gine** kār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1063*). [*gine,]*

gîr-: Girmek, dahil olmak, katılmak.

Koyuñuz bütleri **giriñ** imāna
Muvaħhid oluban **giriñ** cihāna (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 40*). [*giriñ, -iñ*]

Didi Mālīk evinde ister onı
Çü Yūsuf Mısr'a **girdi** ol haberdār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1149*). [*girdi, -di*]

Viren altunı **girdi** içerüye
Cemāl-ı Yūsuf'ı kim gördi bî-cün (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1164*). [*girdi, -di*]

Ki muħallim eylediler oña bâzu
Çü Yūsuf **girdi** onuñ bir gözine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1251*). [*girdi, -di*]

Ki **girdi** içeri tahta oturdu
Çağırdı Yūsuf[ı] ol hāzretine (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1526). [*girdi, -di*]

Düşüpdür cân onun hırkatine
Çü **girdi** Yūsuf ol dem içeriye (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1529). [*girdi, -di*]

Züleyhâ bağladı bâbı giriye
Çü Yūsuf **girdi** ol cennet serāya (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1531). [*girdi, -di*]

Yasamışdı bir hāvet bağçe onda
Didi ki Yūsuf'a var bağçeye **girgil** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1463). [*girgil, -gil*]

gîr-: (*Yola*) Girmek, koyulmak.

Bulara Yūsuf'ı ismarladı çoğ
Bular Yūsuf'ı aldı yola **girdi** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 47). [*girdi, -di*]

Qabûl oldu du'āsı kıldı taşdık
Revân durdı ayağa yola **girdi** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 347). [*girdi, -di*]

Yola **girdi** kâmusı geldi böyle
Çü nezdik oldılar eve şabāngāh (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 548). [*girdi, -di*]

Zi-ḥasret cânların dağladılar çoğ
Vedā' itdi Yūsuf **girdi** yola (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1027). [*girdi, -di*]

Çü vākıf olmuş idi işlerine
Alup Yūsuf[ı] **girdiler** yola (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 41). [*girdiler, -di, -ler*]

Ki **girdiler** yola cümle tamāmet
Bahar menzil ki munlar irüşürler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 274). [*girdiler, -di, -*
ler]

gîr-: (*Çevreye*) Yayılan.

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓîrdür
Ki yoğ mānendi 'ālem içre **girdür** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 18). [*girdür, -dür*]

girçek: Gerçek, hakikat.

Yalandur yoğsa **girçek** aıla andan
Nebîye didiler çün bu kelāmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 658). [*girçek,]*

Didi Yūsuf ki hāliñ oldu böyle
Gerek yalan gerek **girçek[i]** söyle (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 84). [*girçek[i], -[i]*]

Gerek kahr eyleseñ yā 'afv sultān
Ki Yūsuf didi **girçek** men yalanı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 57). [*girçek,]*

giritār kıl-: Tutmak, yakalamak.

Dutup mahbûs idüpdür ol nişānı
Onı zencîr ile kıldı giritār (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 763). [*giritār kıl-, -dı*]

giritār ol-: Esir olmak.

Töker her dem sirişkin Nîl'e nisbet
Belā-yı 'aşk ile oldu giritār (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1425). [*giritār ol-, -dı*]

giritār ol-: Tutulmak, yakalanmak, müptela olmak.

Çeker bu derd-i 'aşkıñ hırkatini
Devāsız derde çün oldu giritār (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 899). [*giritār ol-, -dı*]

girü: Geri, arka, arda.

Ki yidi Yūsuf'ı bir zî'b nā-gāh
Alet katında koyduñ anı **girü** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 531). [*girü,]*

Ki kûl kaçdı diyüben ğam yidiler
Çü bir zeñî revānî **girü** vardı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1047). [*girü,]*

Velî vardur firāğ-ı derd cānda
Gider Yūsuf **girüden** Dünýe baḥar (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 95). [*girüden, -den*]

Gelürdi kâfile ondan **girüden**
Gidüp bir şehre irdi yolda ol nûr (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1100). [*girüden, -den*
]

Ki gördi gönlegi yırtuğ **girüden**
Çü böyle gördi 'azîz kıldı taşdık (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1622). [*girüden, -den*
]

Girüdeyse Züleyhâ kıldı bühtân
Şabî böyle edâ kıldı şehâdet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1618). [girüdeyse, -de, -y, -se]

Züleyhâ irdi ol dem mâh-rûya
Ki dutdı dâmenini **girüsinden** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1577). [girüsinden, -si, -n, -den
]

girü dön-: Eski haline dönmek.

Velîkin dönesidür ol girüye
Hâzâyin cümlesi pür ola beste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1368). [girü dön-, -y, -e-y, -e, -
esi, -dür]

girü dur-: Bir işi yapmaktan çekinmek, geri durmak.

Melik bigler vezîr varı irelû
Ki bâkî leşker anda durdı girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 250). [girü dur-, -dı]

girü kal-: (Bir durumu) Garipsemek.

Bu sözdeñ kaldı Ya'kûb şöyle girü
İki ağaç dañı var idi ilerü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 687). [girü kal-, -dı]

girü kal-: Geri kalmak.

Ki kaldı Yûsuf-ı mecrûh girü
Onı men' itdiler varmağlığından (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 132). [girü kal-, -dı]

giryân: Gözyaşı dökken, ağlayan.

Ciger büryân ü gamgîn dide **giryân**
Dilerdi ki böyle salarlar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 400). [giryân,]

Çü zindân kapusından şöyle **giryân**
Asıldı geldi mağzın yidi murgân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 135). [giryân,]

giryân ol-: Ağlamak.

Ciger büryân olupdur hasretiñden
Gözüm **giryân olupdur** hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 2). [giryân ol-, -up, -dur
]

git-: Ölmek, dünyadan göçmek.

Şarûba **gitdi** çünk[i] Hakk yirine
Ki virdi Râhîl onuñ yirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 205). [gitdi, -di]

git-: (Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek, yürümek,
ilerlemek.

Ki 'İyş va' de günü **gitdi** koyuna
Gel imdi kıl teferrüc bu oyuna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 85). [gitdi, -di]

Pes ondan bildi İshâk ki du'âyı
Ki Ya'kûb aldı **gitdi** ol nevâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 120). [gitdi, -di]

Didiler bu sefêhdür yâ dîvâne
Dönüp ol yirine **gitdi** revâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 272). [gitdi, -di]

Gidenden sonra Ya'kûb sord[i] ondan
Didiler **gitdi** mahrûm böyle mundan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 344). [gitdi, -di]

Kapusından çü sâ'il **gitdi** mahrûm
Oturdı havf içinde lahz-ı mazlûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 345). [gitdi, -di]

Ten ü cânın gam u derd ile aldı
Gider uhvet[i] ardınca yügürü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 123). [gider, -er]

Gelürdi kâfile ondan girüden
Gidüp bir şehre irdi yolda ol nûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1101). [gidüp, -üp]

Teselli sözler oña söylediler
Bular **gitdi** oturdı Dünya onda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 93). [gitdi, -di]

Görinmez oldı **gitdi** çün ırağ ol
Kayıdup geldi eve kıldı zârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 98). [gitdi, -di]

Oña bir kimse neste virmedi hiç
Kayıtdı **gitdi** mahrûm ü hatır-pîç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 342). [gitdi, -di]

Ki Yûsuf anda eylerdi figânı
Çü **gitdi** Yûsuf ol çâha salınur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 441). [gitdi, -di]

Nişe ki **gitdi** māl ol oldı miskīn
Didi vargıl hazineye nazar kıl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1340). [gitdi, -di]

Ki olmadı maña senden çün oğlan
Züleyhâ'ya virüben onı **gitdi** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1385). [gitdi, -di]

Muradım var katında lahza **gitme**
Seniñ 'aşkıñda bilgil bî-nevâyım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1552). [gitme, -me]

Ölürsem hıdmetinden **gitmez** idüm
Çü Mâlik gördi oldı hâsir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1292). [gitmez, -mez]

git-: Yok olmak, ortadan kalkmak.

Zemistân **gitdi** cevri ü cefâsı
Bahâr oldı gülîstân vakt oldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 3). [gitdi, -di]

Ki fikri Yūsuf idi gözde Yūsuf
Ki **gitdi** cümle-i eşyâ dilinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1415). [gitdi, -di]

Bisât itmişler aña dürlü dağı
Olaruñ havf[ı] **gitdi** dillerinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 475). [gitdi, -di]

Beşir idi didi adı dilümde
Gözümde **gitdi** gam koydı dilümde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 618). [gitdi, -di]

Sıgayup **gitdi** ol pîrlik nişâni
Züleyhâ oldı şâbeh şüret-i hûb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 65). [gitdi, -di]

git-: Hareket etmek, davranmak.

Onı görüp selâmet **gitmedüñüz**
Munuñ çün kılduñuz siz maña ta'nı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 84). [gitmedüñüz, -me,
-dü, -ñüz]

git-: Kaybetmek, yoksun olmak.

Dirîğa **gitdi** cânım ayrılığdan
Kurudı regde kanım ayrılığdan (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 1). [gitdi, -di]

Devâ yoğ **gitdi** elden ihtiyârı
Didi Mâlik ki ol seni satanlar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1316). [gitdi, -di]

Atadan havf iderler **gitse** ol mäh
Çü böyle düşdiler bu işe bî-çâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 436). [gitse, -se]

Didi ay vay benim çün bu gam ile
Ki **gitdi** nûr-ı çeşm bu nem ile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 308). [gitdi, -di]

git-: (İslam) İnkâr etmek.

Gice gündüz çü böyle da'vet idi
Ki halkıñ çoğı geldi azı **gitdi** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 44). [gitdi, -di]

git-: (Kanı) Çekilmek.

Dün ü gün gözlerinden **gitdi** kanı
Elinden **gitdi** onuñ ihtiyârı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 870). [gitdi, -di]

giy-: Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına
geçirmek.

Çü bu işde bizüm oldı devâmız
Çü Yūsuf **giydi** hil'at[ı] tâc-ı şâhı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1095). [giydi, -di]

Revân **giydürdi** virdi uşvetine
Ki virdi Yūsuf[ı] kardeşlerine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 38). [giydürdi, -dür, -di]

Oña **giydürdi** ol hil'at-ı çend hûb
Didi yoldaşlar yine oluñ ağâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1090). [giydürdi, -dür, -di]

Harîr **giydürdi** Yūsuf egnine raht
Çü Yūsuf çıhdı ol tahta oturdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1174). [giydürdi, -dür, -di]

Kemer kıldı oña yâkût ü lü 'lû
Ki her gün **giydürür** bir dürlü câme (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1403). [giydürür, -
dür, -ür]

Ki düzdi Yūsuf'uñ müyına lü 'lû
Dağı **giydürdi** oña dürlü câme (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 33). [giydürdi, -dür, -di]

Ki çıhdı daşra bağıñ dolu aya
Çü **giydi** hil'atiyle tâc ü cevher (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 67). [giydi, -di]

ğıybet: Bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunma, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söyleme, çekiştirme.

Ki eyler 'İberî kûl kendüye yâr
Bu nev'e didiler **ğıybet** kelâmın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1685). [ğıybet,]

Züleyhâ ғıybetini eylediler
Didi pîş-i kes onun **ğıybetini** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1667). [ğıybetini, -ini]

Ne bed-gû ki var idiye söylediler
Züleyhâ bunların **ğıybet** kelâmın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 7). [ğıybet,]

ğıybet eyle-: Bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunmak, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söylemek, çekiştirmek, koğuculuk etmek.

Züleyhâ **ğıybetini** eylediler
Didi pîş-i kes onun ғıybetini (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1666). [ğıybet eyle-, -di, -ler-i, -n, -i, -di, -ler]

Oların kılma kim derd-i melâlin
Züleyhâ ғıybetin çün eylediler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 5). [ğıybet eyle-, -di, -ler-in, -di, -ler]

Ne işdür ki kılursın böyle nîkû
Ki onlar saña **ğıybet eylediler** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 17). [ğıybet eyle-, -di, -ler]

Ki Yûsuf **ğıybetini** eylediler
Didiler ki çekerüz derd ile gam (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 609). [ğıybet eyle-, -di, -ler-i, -n, -i, -di, -ler]

ğıybet kıl-: ғıybet etmek.

Biri nâ 'ib biri ғabbâzuñ ey cân
Biri ferrâşuñ idi **kıldı ғıybet** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1671). [ğıybet kıl-, -dı]

gizle-: Gizlemek, sırlamak, saklamak.

Ki onun sözine güş eyledi hûb
Didi arkadaşlarından **gizle** düşi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 534). [gizle,]

Ki **gizle** gördüğünü göziñ ile
Ki kimse katna sırrıñ kılmağil fâş (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 551). [gizle,]

Hıyânet işi dilde **gizlediler**
Haçan nâşih olur 'âlemde hâsîd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 733). [gizlediler, -diler]

gizli: Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve aşikar olmayan, meçhul.

Ki men' eyler fâş eyler **gizlüsini**
Nebî olan kılur mı keyde câmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 571). [gizlüsini, -si, -n, -i]

gök: Bütün gök cisimlerini icine alan sonsuz boşluk; gökyüzü.

Yüzinden alıçağ görüñ niğâbı
Haçil eylerdi **gökde** âfitâbı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 212). [gökde, -de]

Ki ol ıllarda **gökden** inmeye nem
Halâyık kızılığ içre ola berhem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 411). [gökden, -den]

Zirâ'at her ne kim olsa tamâmı
Ki andan sonra **gökden** gelmedi nem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 119). [gökden, -den]

gönder-: Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Didi ki dayısına olgil âğâh
Meni Ken'an'a **gönderdi** ol Allâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 226). [gönderdi, -di]

Ki **gönderdi** oña Cibrîl'i Hâlık
Revânî tîz oña geldi yürütdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 448). [gönderdi, -di]

Be-ğâyet cân oña oldu tâlib
Züleyhâ'ya onı **gönderdi** görsün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1201). [gönderdi, -di]

Oña Cibrîl'i **gönderdi** Hâlık
Digil şâd olsun hüsni ile lâyıq (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 315). [gönderdi, -di]

Ki va'de kılmuşuz **gönder** virelüm
İşitdi munı Ya'kûb kıldı efgân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 314). [gönder,]

Çü anı gördi ol Ya'küb peyamber
Didi niçün seni **gönderdi** dāver (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 282). [gönderdi, -di]

Çü der-beytü'l-hazen pîr Ya'küb
Ki böyle yazuban **gönderdi** mektûb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 358). [gönderdi, -di]

Ki düzdi **gönderüp** niçe kecâbe
İçinde cāriyeler bî-hicâbe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 695). [gönderüp, -üp]

gönl: Aşk ve sevginin kaynağı; dil, kalp, yürek.

Ki düşdi **gönlü** rahm eylemegine
Didi ki Yūsuf'a bu ne gülüşdür (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 188). [gönlü, -i]

Ki Yūsuf hüsniyle **gönlü** dolmışdı
Bağub doymaz idi Yūsuf yüzinden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1410). [gönlü, -i]

Var onun 'aşkı **gönlümde** yiri
Züleyhâ hâlini çün bildi dāye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1436). [gönlümde, -üm, -de]

göñleg: Gömlek.

Revânî **göñlegi** oña yitürdi
Ki cennetden çekildi dürlü ni'met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 496). [göñlegi, -i]

Didiler kılalum bir yağşı hîle
Biz onun **göñlegi** üste varalum (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 521). [göñlegi, -i]

Diseñ kurt yidi kılmaz bizi tekzîb
Nişân ögine **göñlegi** salalum (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 539). [göñlegi, -i]

Kamu ağlayu durdı hazretine
Ögine şaldılar **göñlegi** kanlu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 593). [göñlegi, -i]

Yine **göñlegi** aluban getürdi
Çü gördi onu ki yırtılmamışdur (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 616). [göñlegi, -i]

Ki gördi **göñlegi** yırtuğ girüden
Çü böyle gördi 'azîz kıldı taşdıñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1622). [göñlegi, -i]

Bir oğlağ getürüben öldürelüm
Kılalum **göñlegin** âlûde der-hûn (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 523). [göñlegin, -i, -n]

Ki hiç neste ile dir tûlmemişdür
Çü Yūsuf **göñlegin** gördi bütün hûb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 619). [göñlegin, -i, -n]

Züleyhâ bildi ev içine kaçdı
Çü Yūsuf koşdı dutdı **göñleginden** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 102). [göñleginden, -i, -n, -den]

göñlek: Gömlek.

Biri **göñlek** birisidür 'imâme
Kemerdür bir 'aşâ hâtem tamâme (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 299). [göñlek,]

Dağı bir **göñlek** onı sen yakîn bil
Ki cennetden oña çekdi ta'âmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 484). [göñlek,]

Beşîr'e söyledi kim señ revân ol
Apar **göñlek** resûla kat' idüp yol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 560). [göñlek,]

Revân hoş-büy **göñlek** aña yitdi
Devâsız derdine dermân tapdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 637). [göñlek,]

göñül: Aşk ve sevginin kaynağı; dil, kalp, yürek.

Göñül şâd ol ki cānân vakt oldu
Vişâl-ı hûr rîzvân vakt oldu (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 1). [göñül,]

Beşâret ile kim gül-zâre irdiñ
Göñül olgil ferağ kim yâre irdiñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 4). [göñül,]

Ne gamdur çünki bu sırdâre irdiñ
Yahılmışdı **göñül** hicrân elinde (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 12). [göñül,]

Öziñi bir zamân bâ-hüş kılgıl
Göñlinden hırş-ı dünyâ eylegil dūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 935). [göñlinden, -i, -n, -den]

Bu **göñlüm** istegine vâsıl oldu
Çü kıldı Yūsuf'a mâzî hikâyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 472). [göñlüm, -üm]

Ki olmazdı cüdâ hiç yâr-ez-yâr
Ki olmazdı **göñüller** hiç gamgîn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1691). [göñüller, -ler
]

İşitdi pâdişeh tağyîr boldı
Melâl ü ğuşşa hem **göñline** doldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 348). [göñline, -i, -n, -
e]

Nedendür şâd **göñlün** yoh melâli
Ki kırh ıldur ki señ şâd olmamışsıñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 398). [göñlün, -ün]

Veliken Yûsuf ânî sırrı söyler
Ki **göñlünde** maķâlî sırrı söyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 104). [göñlünde, -ün, -de]

Pes ondan şevķiñ olsa diñle kışşa
Ki **göñülden** giderür cümle ğuşşa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 504). [göñülden, -den
]

Ne sağdır ki cihânda sayru olmaz
Ki **göñli** isteginden ayru olmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 467). [göñli, -i]

Gelür onun vebâli öz başına
Hasûdîñdur hemîşe **göñli** ğamnâk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 648). [göñli, -i]

İki ‘âlemde oldı ğayr-ı me ‘cür
Hasûdîñ **göñli** gamgîn ü fakîrdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 656). [göñli, -i]

Gel imdi diñle menden tâze kışşa
Ki kalmasın seniñ **göñlinde** ğuşşa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 310). [göñlinde, -i, -
(n)de]

Eger cânînda ey cân zevķ[i] vardur
Eger **göñlinde** ‘aşķiñ şevķi vardur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 316). [göñlinde, -i, -
(n)de]

Didi Yûsuf ata ger hûb isem men
Seniñ **göñlinde** ger maħbûb isem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 505). [göñlinde, -i, -
(n)de]

Hasûdlıķ göñlini cehd it kesedgil
Kimiñ **göñlinde** ki Hakk ola ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 642). [göñlinde, -i, -n,
-de]

göñülden: Derinden, içten.

Resûl adın işitgeç şevķ ile señ
Göñüldeñ vir şalâvat zevķ ile señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 176). [göñüldeñ,]

gör-: Yaşamak, tecrübe etmek.

Ki âhir **görmeyesiñ** tâ ziyânı
Züleyhâ’ya pes ondan didi ol şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1636). [görmeyesiñ, -
me, -y, -e, -sin]

gör-: Anlamak, fark etmek, idrak etmek.

Bulut açıldı ol dem doğdı hûrşîd
Çü **gördi** Mâlik onı oldı şâhib (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1087). [gördi, -di]

Satanda uħvetiñ **gördüñ** sen onı
Ki bir ħabbe dinâra bey’ olupsan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1360). [gördüñ, -dü, -
ñ]

Taşarruf eyledüm **gördüñ** bu hâlim
Menim rencimi sen zâyî’ itme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1550). [gördüñ, -dü, -ñ]

Görüñ ol pehlivân-ı nîk-merdi
Taħammül kılmadı rûz u şebine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 348). [görüñ, -ün]

Didi **görüñ** pirâhende nişâni
Pirâhen yırtıģına ħükm idüñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1614). [görüñ, -ün]

Ki kıl tevbe Ĥudâ şâhib-‘itâdur
Görüñ sultân ‘azîz-i muħteremni (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1641). [görüñ, -ün]

gör-: Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri sürmek,
müzakere etmek.

Didi ki yâ ebî hâdim irişdüm
İrişdüm ħıdmete bu dem **görüşdüm** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 118). [görüşdüm, -üş,
-düm]

gör-: Görmek, ziyaret etmek.

Didi İshâķ oğlı Ya ‘ķûbum men
Seni **görmege** geldüm doğru bil sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 178). [görmege, -meg,
-e]

Yakındur bu sözüm bilgil yakîn sen
Men oğlum **görmege** geldim buraya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 757*). [*görmege, -meg, -e*]

Didi geldüm seni **görmeklik** için
Seniñ ahvâlünü sormaklık için (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 283*). [*görmeklik, -mek, -lik*]

gör-: Bakmak, seyretmek.

Gözine ondan özge neste ilmez
Yüzün **gördükçe** şevki artar oldu (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1419*). [*gördükçe, -dükçe*]

gör-: Bir şey ifade etmemesi, değersizlik.

Görinmez çeşmeme bu dünya hamı
İşitdüm men bu sözi zâr ü nâlân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 770*). [*görinmez, -in, -mez*]

Ve ger mahbûs görse âzâd bolur
Dağı her kim onuñ ile **görüşür** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1141*). [*görüşür, -üş, -mek*]

gör-: Şahit olmak, müşahade etmek, tanık olmak.

Nazar kıldı o Yûsuf şüretine
Çü onuñ **gördi** yüzün oldu râğıb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1199*). [*gördi, -di*]

Züleyhâ tâ ki bağıdı onu **gördi**
Cemâlin Yûsuf'ın tâ **gördi** ol mâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1206*). [*gördi, -di*]

Züleyhâ tâ ki bağıdı onu **gördi**
Cemâlin Yûsuf'ın tâ **gördi** ol mâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1207*). [*gördi, -di*]

Ki geldi pâdişeh bey'-i şirâya
Çü **gördi** Yûsuf'ın hüsn-i zîbâsın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1241*). [*gördi, -di*]

Ki **gördi** onu eyle hâşıla 'âm
İğirmi miñ kişi oldu zi-âsret (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1270*). [*gördi, -di*]

Ki bağıdı Mâlik onu **gördi** ol dem
Ki kıldı na'ra gitdi kend'özinden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1278*). [*gördi, -di*]

Ölürsem hıdmetinden gitmez idüm
Çü Mâlik **gördi** oldu hâsir (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1293*). [*gördi, -di*]

Kamusı malla dolmış idi **gördi**
Çü onu **gördi** öyle tîz geldi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1344*). [*gördi, -di*]

Ki düşdi derd-i 'aşka kaldı bî-hâr
Çü **gördi** dâye onuñ za'îf hâlin (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1427*). [*gördi, -di*]

Ki Yûsuf'dan murâd hâşıl olmaz
Çü **gördi** eylemez tedbîr ona kâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1479*). [*gördi, -di*]

Züleyhâ duru taht üstünde örü
Züleyhâ **gördi** Yûsuf kaçır oldu (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1573*). [*gördi, -di*]

Çü munda zâhir oldu bu hıyânet
'Azîz çün böyle **gördi** bu hâvâli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1589*). [*gördi, -di*]

Ki **gördi** gönlegi yırtuğ girüden
Çü böyle **gördi** 'azîz kıldı taşdîk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1622*). [*gördi, -di*]

Ki **gördi** gönlegi yırtuğ girüden
Çü böyle **gördi** 'azîz kıldı taşdîk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1623*). [*gördi, -di*]

gör-: Fark etmek, dikkat etmek.

Be-gâyet gâfil olmışdı düşinden
Ki hüsnün Yûsuf'ın hiç **görmemişdi** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1275*). [*görmemişdi, -me, -miş, -di*]

Ki kılduñ böyle iş uşbu demde
Didi ki **görmemişdüm** şüretiñi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1285*). [*görmemişdüm, -me, -miş, -dü, -m*]

Seniñ bu tûrfe nâzik hîlkatini
Cemâliñ ger men **görmüş** olaydım (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1287*). [*görmüş, -miş*]

gör-: "Bak, fark et, anla!" anlamlarında bir ünlem.

Görin şol Yûsuf-ı mazlûm gulâmı
Bular bu söz[i] zâhir söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 272*). [*görüñ, -iñ*]

Görün n'eylerler ol fâ'îl-i mutlak
Çü bey' itdiler onı bî-ikâle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 984). [görün, -ün]

Yavuğ oldu bu teninden çıha cânı
Yıhlup yatdı bî-hüş **görüñ** anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 634). [görün, -ün]

Görüñüz imdi kim ol perî-zâdı
Pes aından Cibrîl kanatlananı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 63). [görünüz, -ünüz]

gör-: Görmek, karşılaşmak, rast gelmek.

Melek yoħsa bu hûsn ile hanısı
Seniñ tek **görmemişim** âdemî-zâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1393). [görmemişim, -
me, -miş, -im]

Nedür hâlümü gör şâm ü sehergâh
Ki men hiç **görmemişim** derd ü renci (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1431). [görmemişim, -
me, -miş, -im]

Bulardan hem helâllığı dileyim
Buları **görmeyem** şâyed daħı hiç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1001). [görmeyem, -
me, -y, -em]

gör-: (Düş) Görmek.

Ne ki ol göriser oldur hemîndür
Ne ki şâlih **görüñ** gerçek durur ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 526). [görüñ, -ür]

Adı Dünye idi 'âlemde meşhûr
Uyurdı **gördi** ol hâb arasında (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 63). [gördi, -di]

Degül mümkün onı elden koyalar
Çü Dünye böyle **gördi** onda hâbi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 69). [gördi, -di]

Ki onı şâh-ı Kuds düşünde **gördi**
O gice tâ sehergâh yırtıdı sîne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1122). [gördi, -di]

İlâhın kudretiyle gör ki nice
Ki **gördi** ol 'azîz bir düş[i] gice (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 332). [gördi, -di]

Yedi semiz şıgırı **gördi** sultân
Yedi aruğ şıgırlar yedi yeksân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 397). [gördi, -di]

Daħı **gördi** ki hâzrâ yeddi sünbül
Ki daħı yeddi sünbül-i huşk müşkil

Ki budur **gördüğüm** rüyâyı te 'vîl
Didi ol demde Ya'kûb yâ oğul señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 85). [gördüğüm, -düg,
-üm]

gör-: (Bir duyguyu) Yaşıyor olmak, hissetmek.

Görüñ men fırkatinde lîk ta'zîb
Didi oğlanlarına pîr-i Ken'ân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 638). [görüñ, -ür]

görin-: Belirmek, görünür duruma gelmek.

Görinmez oldu gitdi çün ırağ ol
Kayıdup geldi eve kıldı zârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 98). [görinmez, -mez]

görk: Kurt.

Çekerler pîre **görk** cânı zârencîr
Çekerlerdi onı şöyle yürüyü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 672). [görk,]

görsset-: Göstermek, ortaya çıkarmak.

Ki **görssetdüm** size men munı ya'nî
Bulara eyledi çoħ söz ü nîşi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 86). [görssetdüm, -dû, -m]

Bular **görssetdi** aında Yehûzâ'yı
Didi vîrsün Hudâ hayr ü cezâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 437). [görssetdi, -di]

görsset-: Yaşatmak, tanık etmek.

Tazarru' ide dâ'im Kibriyâ'ya
Hudâ **görssetdi** oña zulmet-i çâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 377). [görssetdi, -di]

görün-: Görülür duruma gelmek, gözükme.

Ki Yûsuf dir ki **görünmekde** midür
Çü Dünye ol zamân o üste çıhdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 558). [görünmekde, -
mek, -de]

görüſ-: Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek.

Kamusuyla nebî bir bir **görüſdi**
Oturdılar havâli hem soruşdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 223). [görüſdi, -di]

Bularuñlan kamu bir bir **görüſdi**
Sevünüben kamu hâli soruşdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 479). [görüſdi, -di]

Çü böyle 'afv idüp bunlar **görüſdi**
Selâmet birbirine uhvet kavuşdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 487). [görüſdi, -di]

görüſ-: Dostluk, ahbablık etmek II Selamlaşmak,
tokalaşmak.

Bulara karşı gelüp **görüſürler**
Be-gâyet bunlara 'izzet kılurlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 276). [görüſürler, -ür, -ler]

gös: Göğüs, vücudun boyunla karın arasında bulunan ve
kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü, bağır, döş,
sine.

Be-gâyet zaımnâk karnı **gösine**
Âlâtın soyıldılar kaldı 'üryan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 398). [gösine, -ine]

göster-: Açığa çıkarmak, görünür hale getirmek.

Didiler Mâlik'e **göster** gulâmı
Yine durdı münâdî bir kenâra (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1158). [göster,]

Hudâ **göstemesiñ** hafv u hatârını
Gice gündüz bular kıldı güzârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 350). [göstemesiñ, -me, -sin]

götür-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Tevâzu' birle Yûsuf katna vardı
Götürdi ondan ol kayd-ı belânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1073). [götürdi, -di]

göz: Görme uzvu, ayn, çeşm, dide.

Ciger büryân olupdur hasretiñden

Gözüm giryân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 2). [gözüm, -üm]

Gözüm nûrı tükendi ağlamağdân
Sirişkim kan olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 9). [gözüm, -üm]

Gözümnden dâne dâne ânce ahdı
Yaşım 'ummân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 13). [gözümnden, -üm, -
den]

Ki gizle gördüğünü **göziñ** ile
Ki kimse katna sırıñ kılmağil fâş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 551). [göziñ, -in]

Nebî çünki işiddi düşi andan
Gözinden tökdi yaşı yandı cândan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 445). [gözinden, -i(n),
-den]

Ne dil hoşdur ki ol gamgîn olmaz
Ne **gözlerdür** gam ile nemgîn olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 461). [gözlerdür, -ler,
-dür]

Tökerdi **gözlerinden** dânesini
Ki onuñ çün Allâh'a yalvarurdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 781). [gözlerinden, -ler, -in, -
den]

Çü irdi uyhu onuñ **gözlerine**
Bağar Ya'küb Yûsuf **gözlerine** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 414). [gözlerine, -ler, -i, -n, -e]

Çü irdi uyhu onuñ **gözlerine**
Bağar Ya'küb Yûsuf **gözlerine** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 415). [gözlerine, -ler, -i, -n, -e]

Öper Ya'küb Yûsuf **gözlerini**
Urur her dem yüzine yüzlerini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 279). [gözlerini, -leri, -n, -i]

Gözümnden isterim ki 'ayn-bâ-'ayn
Gözümnden bir dem onı koymazam men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 747). [gözümnden, -üm,
-den]

Gözümnden isterim ki 'ayn-bâ-'ayn
Gözümnden bir dem onı koymazam men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1,

göz: Sevgi duygusu beslenen bir kimse için kullanılan bir
kelime. Değerlisin, kıymetlisin gibi vs.

Henüz **gözümdesin** budur figânım
Bu nev' ile yüküş ağladı Ya'küb (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 8). [gözümdesin, -üm, -de, -si, -n]

Ki oldı derd elinden ol leked-küb
Henüz **gözümdesin** kılman şubûrî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 11). [gözümdesin, -üm, -de, -si, -n]

göz: Bir şeyin bölümleri.

Ki muhallim eylediler oña bâzu
Çü Yûsuf girdi onuñ bir **gözine** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1251). [gözine, -i, -n, -e]

göz aç-: Anlamak, kavramak, farkına varmak.

Ki bir dem uyğudan açgil gözünü
Oğunur kışsa anı diñle cāndan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1660). [göz aç-, -ü, -n, -i-ü, -n, -i, -gil]

göz bir lahza kov-: Göz hapsine almak, gözünün önünden ayırmamak anlamına gelen deyimdir II Gözünü üstünden ayırmamak.

Gözinden Yûsuf'ı bir lahza koymaz
Cemāline baħuban hiç doyımaz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 378). [göz bir lahza koy-, -i, -n, -den, -maz]

göz dik-: Göz koymak anlamına gelen deyimdir. Ancak bu mısra da şaşkınlıktan ötürü verilen tepki niteliğindeki bir harekettir.

Çü Ya'küb söyledi böyle sözi
Bular birbirlerine dikdi gözi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 270). [göz dik-, -i, -di]

göz dik-: Bakmak, göz atmak.

Bular birbirlerine **dikdi gözi**
Didiler doğru söyler ol bu sözi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 425). [göz dik-, -i-i, -di]

göz dol-: Gözü dolmak.

İşitdi dayısı çünki bu sözi
İdüp âh yaş ile **doldurdu gözi** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 180). [göz dol-, -i-i, -dur, -dı]

Melik boşdı bu sözden **doldı gözi**
Hanı cebriñ didi dirsın bu sözi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 263). [göz dol-, -dı-i, -dı]

göz kov-: Gözden kaybetmek, kaçırmak.

Gice gündüz bu kûla nâzır olgil
Mebādâ ki onı **gözden koyasañ** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 993). [göz koy-, -a, -sañ-den, -a, -sa, -n]

göz nür: Çok sevilen, değerli sayılan kimse için kullanılan söz grubu.

Habîbimdür severim onı cāndan
Gözüm nürü durur ol 'izzetü'l-'ayn (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 745). [göz nür, -üm, -ı]

Gözümüz nürüdur ki cānımızdur
Kamumuz Yûsuf içün hâzırız biz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 16). [göz nür, -ı, -dur-ümüz, -ı, -dur]

Gözüm nürisñ ey dildâr maħbûb
Ne kıldı uħvetiñ sen kârı söyle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 2). [göz nür, -üm, -ı, -sı, -ñ]

göz nür git-: Bakışlarının canlılığını yitirmek, yaşlanmak, ışıltının kaybolması II Gözünün feri gitmek deymi ile eş anlamlıdır.

Za'îf oldı **gözinden gitti nürü**
Kılur pervâne tek her dem 'ubûrî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 53). [göz nür git-, -i, -n, -den, -ı, -di-in, -den, -ı, -di]

göz nür tüken-: Gözün ışığı sönmesi, umutsuzluğa düşmek, yorulmak II Gözlerinin feri gitmek deymi ile eş anlamlıdır.

Kıluram rûz u şeb derdiyle efğān
Gözüm nürü tükendi ħasretiyle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 745). [göz nür tüken-, -üm, -ı, -di]

göz vaş dol-: Ağlayacak gibi olma durumu.

Ki doldı gözleri ol demde yaşdan
Vücûdı heybetiyle oldı lerzān (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 708). [göz yaş dol-, -leri, -dan, -dı]

göz yaş dol-: Ağlayacak gibi olma durumu II Gözleri yaşarmak deyimini ile eş anlamlıdır.

Ki doldı fırkatın yaşı gözine
Didi nişe yidün sen ol şabîyi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 682). [göz yaş dol-, -i, -n, -e, -i,
-dı]

Diyeşsüz gözleri yaşıyla dolar
Ayağım sınduruban yürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 720). [göz yaş dol-, -leri, -i, -y,
-la, -ar]

gözyaşı: Göz tarafından üzüntü, sevinç, yanma gibi hâllerde salgılanan sıvı; eşk, sirişk.

Vücûdî ğark olupdur **gözyaşına**
Yehûzâ'ya yalunup titredür ten (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 232). [gözyaşına, -n, -a]

güc: Güç, iktidar.

Meşelsiz **gücünüzi** zıkr kıldum
Didüm ki böyle çün aşlanlarum var (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 198). [gücünüzi, -
ünü, -i]

güftâr ol-: Söz söylemek, konuşmak.

Ki bir vakı'a gördi oldı bîdâr
Oturdı atasına oldı güftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 391). [güftâr ol-, -dı]

güftâr ol-: Söz söylemek, konuşmak.

Ki bir vakı'a gördi oldı bîdâr
Oturdı atasına oldı güftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 391). [güftâr ol-, -dı]

güher-zâd: Cevher doğuran.

Ne ağlar belki cânın dağlar idi
Didi Ya'küb kızına ey **güher-zâd** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 77). [güher-zâd,]

gül: Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği.

Elinden bile dil zâr olmasaydı
N'olaydı **gül** olaydı der-gülistân (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 3). [gül,]

Açıldı lâle **gül** süsen benefşe
Hezâr ile ki efgân vaktı oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 5). [gül,]

Ne **güldür** ki katında hâr[ı] olmaz
Ne genc ola yanında mârı olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 474). [güldür, -dür]

Bulara yalvaruban yalınurdu
Varak tek titrer idi **gül** vücûdî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 177). [gül,]

Sarardı **gül** yañağı zerd boldı
Muşâhib kızlar onı gördi öyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 874). [gül,]

Varak tek **gül** vücûdî oldı lerzân
Buları göricek tegayyûr[i] boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 910). [gül,]

İşitdi muni Yûsuf kıldı nâle
Yaşını **gül** yüzine kıldı jâle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 180). [gül,]

gül: Tazelik, güzellik kast edilerek bir kimsenin yüzü için kullanılmıştır.

Ki olmışdur makâm-ı câh fırkat
Vişâliyle olan **gül** çehre misin (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 13). [gül,]

Zi-havf **gül** yanağı rengi soldı
Be-ğâyet Yûsuf oldı onda ğamnâk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 912). [gül,]

gül: İnsana mahsus olan bir his ile kah kah diyerek sesli veya sessiz ve ekseriya ağzı açarak ve dişleri göstererek bir hareket-i mahsûsada bulunmak.

Elin uzatdı ehlin dutdı cāndan
Oña ehli **gülüp** söyledi ondan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 60). [gülüp, -üp]

Ki **güldi** Yûsuf oldı tâze dildâr
Yehûzâ baħdı onuñ gülmegine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 186). [güldi, -di]

Baħup oğlanlarına **güldi** Ya'küb
Didiler bu maħalde yâ ata señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 620). [güldi, -di]

Bu işe **güldüm** ey yâr şükr idüben
Didi Yûsuf bu sözi oldı hāmūş (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 204). [*güldüm, -dü, -m*]

Ki ağladuñ yine **güldüñ** nite señ
Bu işi işlemez illâ ki mecnûn (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 622). [*güldüñ, -dü, -n*]

Böyle şâd olubanı hoş **güldüm**
Pes oñdan bü-y-ı Şeytân geldi nâgâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 294). [*güldüm, -dü, -*
m]

ğulağ al-: İyice anlamak, ereğiyle dinlemek II Kulak
vermek deyiminin eş anlamıdır.

Çü Ya'küb bu sözi **aldı ğulağa**
Sanasın gözleri döndi bulağa (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 267). [*ğulağ al-, -a, -dı*]

ğulağ dut-: Kulak vermek, dinlemek anlamına gelen deyim.

Ğulağ dutar bu bey'in sözlerine
Didi göñlindeki yâ Rabb bahâ mı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 962). [*ğulağ dut-, -ar*
]

Ğulağ dutgil diyeyim bir hikâyet
Niçükdür eyledi onı rivâyet (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 317). [*ğulağ dut-, -gil*]

ğulâm: Kul, köle, esir, bende.

Serây içi tamâm nûr ile doldı
Ki gördi İbn-i Yâmîn bu **ğulâmı** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 509). [*ğulâmı, -ı*]

İşidüp bu maķālî çünkü **ğulâmân**
Ki kıldılar nîgeh emr itdi sulţân (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 41). [*ğulâmân, -ân*]

Ve ger yoķsa bizi habs eyle ħamı
Rehâ kılğıl başuñçün ol **ğulâmı** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 124). [*ğulâmı, -ı*]

ğulâm: Delikanlı, genç II Kul, köle, esir, bende.

Ki buldum jerf içinde bes necâti
Didi Mâlik oña ki ey **ğulâm** sen (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 927). [*ğulâm,]*

Ki olmaz bu **ğulâm** illâ 'azîze
Münâdî tâ nidâ itdi 'avâma (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1188). [*ğulâm,]*

Naşîhatde kamu olduñuz üsve
Ki bir kez baķmağ ile bu **ğulâma** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 81). [*ğulâma, -a*]

Digil maķbûs gördüm ol **ğulâmı**
Ki meñdeñ saña gönderdi selâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 235). [*ğulâmı, -ı*]

Didi sâķî ki ol 'İberî **ğulâmı**
Bu demde yâd idüben yandım anı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 345). [*ğulâmı, -ı*]

ğulâm: Genç, delikanlı.

İşidüben geldi Ya'küb **ğulâmı**
Dayısı katına virdi selâmı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 173). [*ğulâmı, -ı*]

Nebî çünkü didi birkaç kelâmı
Gör imdi ne dir ol Yûsuf **ğulâmı** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 489). [*ğulâmı, -ı*]

Görin şol Yûsuf-ı mażlûm **ğulâmı**
Bular bu söz[i] zâhir söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 272). [*ğulâmı, -ı*]

'Azîze vardı tâ Yûsuf **ğulâmı**
Ĥalâşî kıldı ol maķbûs ħamı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 21). [*ğulâmı, -ı*]

Bularuñ dilleri 'İbrî kelâmı
Biri bilmez ki kimdür o **ğulâmı** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 16). [*ğulâmı, -ı*]

ğulâm ol-: Köle olmak.

Kamu Mışr ehli 'âciz kaldı nâċâr
Kamusı oldı Yûsuf'uñ ğulâmı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 141). [*ğulâm ol-, -ı-ı, -dı*]

'Azîzin oldı ol Yûsuf ğulâmı
Gör imdi niçe oldı ĥükm-i Yezdân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 92). [*ğulâm ol-, -ı-ı, -*
dı]

gül-berg-i ĥandân: Açılmış gül yaprağı.

Eyâ **gül-berg-i ĥandân** 'andelîb tek
İşim eġġân olupdur ĥasretiñden (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Gazel 6, Mısra 5). [*gül-berg-i ĥandân,]*

gülgün: Gül yüzlü, gül renkli.

Atası katna Yûsuf şöyle birgün
O rüy-ı gül yanağı taze **gülgün** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 389). [gülgün,]

gülistân: Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

Zemistân gitdi cevri ü cefâsı
Bahâr oldı **gülistân** vakt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 4). [gülistân,]

gül-ten: Gül tenli, gül vücudlu.

Niçe düşdi onun çengine **gül-ten**
Bizüm ahvâlimüzi bilgil andan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 656). [gül-ten,]

guluuv: Toplu ayaklanma.

İşitmezdi **guluuvdañ** anı sultân
Züleyhâ göremezdi gözi ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 170). [guluuvdañ, -dañ]

gül-zâr: Gül bahçesi II Sevgili.

Beşâret ile kim **gül-zâre** irdiñ
Gönül olgil ferañ kim yâre irdiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 7). [gül-zâre, -e]

gülzâr: Bahçe, gül bahçesi.

Mağalleler bezendi cümle bâzâr
Açıldı bağçelerde lâle **gülzâr** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 434). [gülzâr,]

gülzâr: Gül bahçesi (güzel).

Adı Mîşâlüm idi taze **gülzâr**
Didi kim oğluna var hıdmet eyle (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 212). [gülzâr,]

gümân düs-: Şüpheye düşmek.

Pes andañ ola bir vâfir zamâne
Sözüm tahkîk bil **düşme gümâne** (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 414). [gümân düs-, -e-
e, -me]

gümân dut-: Şüphe etmek.

Onuñ bilmegine **dutma gümânı**
Anıñ te 'viliñ yoñdur yalamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 363). [gümân dut-, -ı-ı, -ma]

Müselmân'ım yakîn **dutmañ gümânı**
Mısır'dañ çıñdılar bunlar selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 272). [gümân dut-, -ı-ı, -ma, -n]

Yakîndür yâ ata **dutma gümânı**
Aña Ya'kûb kıldı çoñ tahsîn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 91). [gümân dut-, -ı-ı, -ma]

gümân kıl-: Şüphe etmek, kuşkuya düşmek.

Yakîndür bu sözüm **kılma gümânı**
Lühüm-ı enbiyâyı bize Allâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 706). [gümân kıl-, -ı-ı, -ma]

Pes andañ naş diyü dutupsañ anı
Revâsı yoñ kılasıñ bu gümânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 346). [gümân kıl-, -ı-ı, -a, -sın]

gün: Gün, zaman, vakit, an.

Falân **gün** gel kılam sana du'âlar
Ki senden hâşıl ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 81). [gün,]

Koyun katına vardılar tamâmı
Ki ol **gün** daşıldılar daşı başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 598). [gün,]

Ki 'ıyş va'de **güni** gitdi koyuna
Gel imdi kıl teferrüc bu oyuna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 85). [güni, -i]

Bezendi kuş taharrük kıldı eşcâr
Kesildi ehl-i şehri on **gün** yimekten (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1151). [gün,]

Ki 'aklı gitdi başdan oldı mecnûn
Ki ol **gün** oldı bir altuna dinâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1167). [gün,]

Velî ferdâsı oldı iki dinâr
Ziyâde oldı ol **gün** on olunca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1169). [gün,]

Yıgıldı Mâlik'e altun iyice
Yıgıldı altun ol on **gün** tamâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1171). [gün,]

Mısır'dan tâ be-zindân halk ol **gün**
Pey-â-pey muttaşıl oldu vü mekrûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 5). [gün,]

Ki birkaç **gün** Yûsuf yanında kaldı
Bularuñ dutdı yükün Mısır'a sultân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 34). [gün,]

Gelüp oñlar ol araya düşeli
Didi şâha bugün üç **gün** oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 139). [gün,]

Tevâzu ' eyledi ol yüzi âye
Kim ol **gün** kıldılar anı haberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 16). [gün,]

gün: Gün, gündüz.

Ne **gündür** ki onuñ yoñdur küsüfi
Ne mehdür ki onuñ yoñdur husûfi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 472). [gündür, -dür]

gün: Gün, güneş.

Yoluban yününi ip itdiler tîz
Güne karşı durur Yûsuf-ı dil-süz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 421). [güne, -e]

gün: Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa
dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası.

Karardı tâbiş-i günden kamer-yüz
Be-gâyet ıssı **gün** ol tâze ' uryân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 423). [gün,]

Munı Ya'kûb diyüben yazdı Şem'ün
Apardı şâh-ı Mısır'a ol diger **gün** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 356). [gün,]

Kim on **gün** ilerüdeñ pîreheniñ
Apardı pîre büyun bād anıñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 567). [gün,]

Bular yol kesdi gitdi päre päre
Kim üç **gün** kaldı yol ki Mısır'a vara (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 724). [gün,]

gün: Aydınlık, parlak (yüz).

Pes andan sordılar **gün** mi cemâliñ
Ne tağyîr eyledi söyle havâliñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 21). [gün,]

günâh: Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan davranış.

Züleyhâ'dan **günâhı** bildi tahkîk
Züleyhâ eyledi çünkü haţâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1624). [günâhı, -ı]

Ne kılmışdı **günâhın** cümle bildi
Didi kıldum günâhı men tamâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1066). [günâhın, -ın]

Veyâ yoñsa seniñ vardur **günâhıñ**
Züleyhâ didi yoñdur kimse hâzır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1596). [günâhıñ, -ın]

Günâhından digil estağfiru'llâh
Ki Yûsuf doğrudur senden haţâdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1638). [günâhından, -
ı, -n, -dan]

Maña zindân vir virme **günâhı**
Züleyhâ didi onuñ çünkü şâha (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 108). [günâhı, -ı]

Bağışlasuñ maña ol bu **günâhı**
Menim yüzüme urmasun siyâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 713). [günâhı, -ı]

Dilerseñ bir neme maqbûl kıl señ
Günâhı uhvetiñden 'afv kılğıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 88). [günâhı, -ı]

günâh: Kabahat, suç, kusur.

Ki bu işde benim yoñdur **günâhım**
Didi sultân oña kimdür getürgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1602). [günâhım, -ım]

günâh evle-: Cezayı gerektiren amel, dine aykırı iş ve
Allah'ın (cc) emirlerine uymayan hareket manasına gelir.

Egerçi eyledümse men günâhı
Maña virgil halâşı yâ İlahî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 309). [günâh evle-, -ı-ı, -dü, -m,
-se]

günâh kıl-: Allah'ın yasakladığı bir eylemi
gerçekleştirmek, günah işlemek.

Ne kılmışdı günāhın cümle bildi
Didi kıldum günāhı men tamāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1067). [günāh kıl-, -ı-
ı, -du, -m]

Didi ki kılma Yūsuf bu günāhı
Bu demde olma Yūsuf Hakk'a 'āşī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1568). [günāh kıl-, -ı-
ı, -ma]

günah-kār ol-: Günahkar olmak, suç işlemek.

Dağı rahmet bu men şeyh-i kebîre
Nebî oğlın yidüñ olduñ günah-kār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 691). [günah-kār ol-, -
du, -n]

gündüz: Gündüz vakti.

Özine tã'ati kılmış idi iş
Kıldurdı gice **gündüz** hayr-endiş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 14). [gündüz,]

Bu **gündüz** düşünün yoh i 'tibārı
Bu düşe kılmagil endişe bārī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 500). [gündüz,]

Gice **gündüz** meyān-ı derd hırkam
Ki bu 'İberī kılūñ oldum esīri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1434). [gündüz,]

güneh: Günah.

Hasūd olan kişi kılmaz sūdı
Günehle bed-günehdür sen hasūd bil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 640). [günehle, -le]

günü: Haset, kıskançlık.

Ki dutdı dāyeniñ pendini gūşa
Züleyhâ'nıñ var idi **günüsi** bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1223). [günüsi, -si]

ğurbet: Doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer, yabancı
memleket.

Giy üzeriñe **ğurbet** kisvetini
Minüp atūña tiz varup señ anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 368). [ğurbet,]

gürg: Kurt.

Bütün gördüm onı dil-şād kıldum
Yiseydi **gürg** onı yare yare (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 633). [gürg,]

Belā vü derd ü renc ü zahmet ile
Bular çün oldı gālīb **gürg** mağlūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 677). [gürg,]

Budur hā 'in ne kılsan cezā kıl
Nebī çün bağdı ol **gürgüñ** yüzine (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 681). [gürgüñ, -üñ]

Gelüben **gürg** anı yidi zi-nā-gāh
Anıñ çün atamız mahzūn olupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 238). [gürg,]

güş al-: Dikkate almak.

'Aziz kaşd eyledi ol yüz-i māha
Züleyhâ sözini çün gūşa aldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 111). [güş al-, -a, -dı-i, -n, -i, -
a, -dı, -]

güş dut-: Kulak vermek, dinlemek.

Oğuram taze kışsa güş dutgil
Yine meclisi başdan taze kıldum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 840). [güş dut-, -gil]

güş dut-: İyice anlamak ereğiyle dinlemek, işitmeye
çalışmak.

Ki Yūsuf dutdı gūşa cāndan onı
Nebī bir dem oña manzūm kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 564). [güş dut-, -a, -dı]

güş dut-: Kulak vermek, dinlemek, dikkate almak II
Kulağına küpe olmak deyiminin anlamı ile eş anlamlıdır.

Ki dutdı dāyeniñ pendini gūşa
Züleyhâ'nıñ var idi günüsi bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1222). [güş dut-, -a, -dı]

güş evle-: Kulak vermek, dinlemek.

Ki onuñ sözine **güş eyledi hûb**
Didi qardaşlarıñdan gizle düşi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 532). [güş eyle-, -di]

güş id-: İyice anlamak ereğiyle dinlemek, işitmeye çalışmak
II Kulak vermek deyimi ile eş anlamlıdır.

Pes aından didi yâ evlâd-ı Ya' kûb
Haber virdi yine güş idiñiz hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 420). [güş id-, -iñiz]

güş kıl-: Kulak vermek, dinlemek, dikkate almak.

Digil doğru bize kılma bahâne
Bu sözi çünkü Yûsuf güş kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 675). [güş kıl-, -dı]

güş kıl-: Kulak tutmak, dikkatle dinlemek II Kulak vermek
deyimi.

Ki kıldum 'azm-ı kulluğ Kibriyâ'ya
Gel imdi ey 'azizüm güş kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 933). [güş kıl-, -gil]

Garîbiñ elçisiyem didi bilgil
Saña peygâm idüpdür güş kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 280). [güş kıl-, -gil]

güşne: Tek dal II Tek başına, yalnız.

Ta'âma baħubanı durd[ı] dervîş
Olupdur **güşnelikden** lîk dil-rîş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 340). [güşnelikden, -lik, -den]

Didi ki Yûsuf idi oña **gusne**
Bıçağ alup bular varurdı üste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 421). [gusne,]

gussa: Acı, gam, dert, keder, üzüntü, sıkıntı.

Gel imdi diñle menden taze kışşa
Ki kalmasın seniñ gönlinde **guşşa** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 310). [guşşa,]

Görüben oħumışdı **guşşasını**
Be-gâyet olmış idi oña müştâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 314). [guşşasını, -sı, -n, -ı]

güvâh: Tanık, şahit, delil.

Seniñçün var mı şahid onda söyle
Didi Yûsuf belî vardur **güvâhım** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1601). [güvâhım, -ım
]

Degül câ 'iz onuñla hüküm kılmağ
Züleyhâ'ya didi var mı **güvâhıñ** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1595). [güvâhıñ,]

güzâr eyle-: Geçmek.

Ki şaf şaf ehl-i Mısr **eyler güzârı**
Züleyhâ âh idüp eylerdi zârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 7). [güzâr eyle-, -ı-ı, -r]

güzâr kıl-: Geçmek.

Meger ol zî'b ki anı yidi bârî
Bizüm şehrümüze **kıldı güzârı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 576). [güzâr kıl-, -ı-ı, -dı]

güzâr kıl-: İlerlemek; yürümek.

Hudâ göstermesiñ havf u haşarnı
Gice gündüz bular **kıldı güzârı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 351). [güzâr kıl-, -ı-ı, -dı]

güzâriş kıl-: Unutmak.

Ki kılmışdı saña ol bir sıfâriş
Velî kıldum onuñla men güzâriş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 372). [güzâriş kıl-, -
du, -m]

güzer kıl-: Yolculuk yapmak.

Ki Mısr'a irdiler **kılup güzerni**
Bular dervâzeyeye tâ ki irişdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 114). [güzer kıl-, -ni-ni, -up]

güzlük ol-: Sonbahar olmak.

Pey-â-pey yeddi il pes ola kızlıg
Ne **güzlük ola** ol demde ne yazlıg (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 410). [güzlük ol-, -a]

H HARFİ

hâb: *Uyku II Rüyâ.*

Adı Dünya idi 'âlemde meşhûr
Uyurdu gördü ol **hâb** arasında (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 63). [*hâb,]*

Degül mümkün onı elden koyalar
Çü Dünya böyle gördü onda **hâbi** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 69). [*hâbi, -ı]*

hâb kıl-: *Uyumak.*

Eger düşünde istersen şevâbı
Şâlih tek sen dağı **kılğilen hâbı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 30). [*hâb kıl-, -ı-ı, -gil, -en]*

habbâz: *Ekmekçi.*

Pes ondan Yûsuf'a düş didi **habbâz**
Didi işid benim rüyam dağı bâz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 59). [*habbâz,]*

Çü Yûsuf böyle ta'bir itdi rüya
Ki **habbâz** na'ra kıldı didi eyvâ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 80). [*habbâz,]*

habbe: *Tane, adet.*

Satanda uşvetiñ gördüñ sen onı
Ki bir **habbe** dinâra bey' olupsan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1361). [*habbe,]*

haber: *Bilgi, malûmat.*

Ki salur şerm ol baya gedâya
İrişdi bu **haber** çün pâdşâha (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1195). [*haber,]*

Gâmın hicrûñ belânıñ fırkatını
Kamular zâhir oldu bu **haberden** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 827). [*haberden, -den]*

Halâyık düşdi ol dem izdiñâma
Ki o pişmân oldu bu **haberden** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1191). [*haberden, -den]*

Dağı dolu belâya uğradılar
Olardan pâdişeh sorsuñ **haberni** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 27). [*haberni, -ni]*

haber kıl-: *Haberdar etmek, bilgi vermek.*

Hazîne ne kalmışdur **haber kıl**
Hazîneye varuban ol ayırdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1342). [*haber kıl-,]*

haber ol-: *Haberdar olmak.*

Haber oldı kamu baya gedâya
Çü Mısır ehli banga sâmi' oldu (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1180). [*haber ol-, -dı]*

haber vir-: *Bilgi vermek, haberdar etmek.*

Pes aından didi yâ evlâd-ı Ya'kûb
Haber virdi yine gûş idiñiz hûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 420). [*haber vir-, -di]*

Eger yüz miñ urursan başıma daş
Haberci olmazam **virmen haber** hiç (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 799). [*haber vir-, -me, -n]*

Ki señ kabz eyledüñ mi cân-ı Yûsuf
Ve ger yoğsa **haber vir** han-ı Yûsuf (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 288). [*haber vir-,]*

Ki dağı hâdadur **virgil haberni**
Kim oñdan bâ-haber kıl bî-haberni (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 295). [*haber vir-, -ni, -gil]*

Haber virdi maña bu tās üşte
Ki kaşduñuz siziñ ol ne işde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 401). [*haber vir-, -di]*

Ki aında varuram bir hâcetim var
Haber virgil maña señ anı zinhâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 592). [*haber vir-, -gil]*

haberci: *Haberci II Sır tutmayan, sırrı ifşa eden.*

Mübârek göñlini kılma zi-men piç
Haberciniñ yiri oldu cehennem (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 801). [*haberciniñ, -niñ]*

haberci ol-: Haberci olmak.

Eger yüz miñ urursan başıma daş
Haberci olmazam virmen haber hiç (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 799*). [*haberci ol-, -maz, -am*]

Haberçi olma dâ 'im sahlâ râz
Ki ferdâ olmayasın yüzi kara (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 832*). [*haberçi ol-, -ma*]

haberdâr: Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.

İnandum söziñe yoñ sende yalan
Velî Yûsuf havâlınden **haberdâr** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 787*). [*haberdâr,]*

Degül bu hañ bizüm mundan **haberdâr**
Degülüz doğru bilgil anı zinhâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 389*). [*haberdâr,]*

haberdâr eyle-: Haber vermek, bildirmek.

Revânî Yusûf'a geldi resûlî
Haberdâr eyledi ol her uşulî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 678*). [*haberdâr eyle-, -di*]

haberdâr id-: Haber, bilgi vermek.

Atamı hânedür anı göreyim
Ki señden men anı **idem haberdâr** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 543*). [*haberdâr id-, -em*]

haberdâr kıl-: Haberdar etmek.

Bakiyye var idi sende meger yâr
Ne 'ömrü evini **kıldı haberdâr** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 64*). [*haberdâr kıl-, -dar-dı*]

Nedür nükte özini **kıl haberdâr**
Dime yalan söziñi olma gammâz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 830*). [*haberdâr kıl-,]*

Hemîşe olur ol şeytân şaydı
Pes onda Yûsuf'ı **kıldı haberdâr** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 63*). [*haberdâr kıl-, -dı*]

haberdâr ol-: Bilgi sahibi olmak.

Didi ki yâ nebî **olgil haberdâr**
Ki gördüm uyğuda bâ-emr-i Cebbâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 438*). [*haberdâr ol-, -gil*]

Özümüz yürüdük bir dem ilerü
Onuñ hâlınden **olmaduñ haberdâr** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 533*). [*haberdâr ol-, -ma, -duñ*]

Bu kûl suçunı dağ gör ki ey yâr
Ne idi olgil ondan sen haberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 36*). [*haberdâr ol-, -gil*]

Didi habbâze andan **ol haberdâr**
Çıharuban asarlar seni ber-dâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 75*). [*haberdâr ol-,]*

Çü Yûsuf geldi anı karı gördi
Züleyhâ'ya didi **olgil haberdâr** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 34*). [*haberdâr ol-, -dar-gil*]

habîb: Sevilen kimse, sevgili, dost.

Habîbimdür severim onı cândan
Gözüm nûrî durur ol 'izzetü'l-' ayn (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 745*). [*habîbimdür, -im, -dir*]

Özi tek yâd idüben bu melâlin
Eger sen 'ârif iseñ ey **habîbî** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 381*). [*habîbî, -i*]

Seniñçündür bu hâne yâ **habîbî**
Didi Yûsuf benim beytimi Allâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1538*). [*habîbî, -î*]

habs: Hapishane, Ceza evi.

Kalupdur **habs** içinde hâr u dil-zâr
İşid neden berü men bu kelâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 764*). [*habs,]*

Digil ki bir garîbi Mısr içinde
Kalupdur gördüm onı **habs** içinde (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 234*). [*habs,]*

habs eyle-: Hapsetmek.

Ve ger yohsa bizi **habs eyle** hamı
Rehâ kılğil başuñçün ol gulâmı (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 123). [*habs eyle-*,]

habs it-: Engellemek, zorla bir yerde tutmak.

Didiler yâ ‘azîz sen munı dutma
Rehâ kılğil munı sen habs itme (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 114). [*habs it-, -me*]

habs ü mihnet: Çile ve sıkıntı.

Ki çekdi **habs ü mihnet** derd ü renci
Didiler ki dağı sebeb özge durur (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 372). [*habs ü mihnet,*
]

haç: Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey
olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, haç.

Gör imdi ki Züleyhâ onda n’itdi
Ki onı **haç** evine aldı geldi (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1387). [*haç,*]

hacâlet ol-: Utanmak, mahcup olmak.

Señ andan olmagil sâkî hacâlet
O senden incinmez olmaz melâmet (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 377). [*hacâlet ol-, -*
ma, -gil]

haçan: Ne zaman, nasıl.

Haçan ol eyleye uş böyle kârı
Ne didi gör bularuñ anda varı (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 81). [*haçan,*]

haçan: Ne zaman II Niçin, neden.

Hıyânet işi dilde gizlediler
Haçan nâşih olur ‘âlemde hâsid (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 734). [*haçan,*]

Ki ondan olmazuz gâfil ebâ ne
Haçan biz Yûsuf’ı yalğuz koyavuz (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 21). [*haçan,*]

haçan: Nasıl.

Ve ger kim men oña **haçan** kıyaydum
Haçan bâb ile bu sözi diyeydüm (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 27). [*haçan,*]

Ve ger kim men oña haçan kıyaydum
Haçan bâb ile bu sözi diyeydüm (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 28). [*haçan,*]

Didi Yûsuf ma‘âza’llâh ki kılmam
Men egri işi **haçan** doğru bulmam (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 128). [*haçan,*]

hacât: İstekler, dilekler.

Hudâ’dan diledi sırrıyla **hacât**
İlähe’l-‘âlemîn öz ‘atfı ile (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1082). [*hacât,*]

İlähîñ katına makbûl oldı **hacât**
Ki virdi Haqq oña on dürlü ferzend (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1334). [*hacât,*]

Didi ‘Arâbîye hiç var mı **hacât**
Nedür söyle kılam Haqq’a münâcât (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 289). [*hacât,*]

hacc: Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey
olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, haç.

Muradın dapdı **hacca** secde kıldı
Çü gördi Yûsuf[ı] kaldı taḥayyür (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1388). [*hacca, -a*]

hace: Dini hizmetlerde görevli kimse.

Giyerdi şal dağı hem lîf-i ḥurmâ
‘İbâdet eyler idi **hace** dâ ‘im (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 149). [*hace,*]

hacer: Taş.

Ki şabr eyle **hacer** ur dişlerine
Hasûd olan ḥasûdın âkilidür (*Yûsufu Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 661). [*hacer,*]

hâcet: Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.

Didi Ya‘kûb oña ey meyve-i dil
Degül **hâcet** bu düşüñ ta‘biri bil (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 497). [*hâcet,*]

Bularuñ **haceti** tã ola maqbûl

Melik kıldı yine bang-ı revânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1146). [hâceti, -i]

Didi 'Arâbî ki hiç dünyede yoñ

Veliken âhiretde **hacetim** çoñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 292). [hâcetim, -im]

Ki aña varuram bir **hacetim** var

Haber virgil maña señ anı zinhâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 591). [hâcetim, -im]

Kim irse **hacetine** kâzi olmaz

Ki ol ğam-hânedehi hiç daşra gelmez (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 597). [hâcetine, -i, -n,
-e]

Yitür her ne kim anıñ **haceti** var

İşitdi emri ol düşdi revânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 53). [hâceti, -i]

hâcib: Kapıcı.

Didi **hâcibe** sultân varıñız siz

Ki zindândan Yûsuf[ı] çıharıñ tiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 427). [hâcibe, -e]

Çü **hâcib** geldi zindân kapısına

Mü'eddeb durdı Yûsuf'ıñ dapusına (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 11). [hâcib,]

Hâcibden sordı ol bir dañı anı

Yine ol nâmeye kıldı nazarnı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 134). [hâcibden, -den]

hacil: Utanmış, mahçup.

Hacildeñ sâkî el koydı yüzine

Utandı bañmağa Yûsuf yüzine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 381). [hacildeñ, -deñ]

hacil evle-: Utanmak.

Yüzinden alıçağ görüñ niğâbı

Hacil eylerdi gökde âfîtabı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 212). [hacil eyle-, -r, -di]

hadd: Ölçü, sınır.

Ümîd üzmen ger anıñ rañm çokdur

Kerîmdür rahmetiniñ **haddi** yokdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 270). [haddi, -i]

hadd-i mısır: Mısır şehrinin sınırı.

Varuban **hadd-i Mısır'a** varıdılar

Çü Yûsuf hadd-i Mısır'da kıldı kelâm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1132). [hadd-i mısır, -
a]

Varuban **hadd-i Mısır'a** varıdılar

Çü Yûsuf hadd-i Mısır'da kıldı kelâm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1133). [hadd-i mısır, -
da]

hâdim: Hizmet eden, yardımcı olan kimse.

Didi ki yâ ebî **hâdim** irişdüm

İrişdüm hıdmete bu dem görüşdüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 117). [hâdim,]

Apar bunları ol beyt-i şerîfe

Çü **hâdimler** irişdiler oraya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 449). [hâdimler, -ler]

hafız: Gözetici, koruyucu, muhafaza eden, koruyup

saklayan, yapılan bütün işleri tafsilatıyla saklayıp hıfzeden.

Hafızam men bu işe biliñ 'âlim

Hazâyîn-i zemîni aña virdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 86). [hafızam, -a, -m]

hâ'in: İhanet eden, güveni kötüye kullanan; eziyet
etmekten, karşısındakini üzmetkten, zarar vermekten
hoşlanan.

Budur hâ 'in ne kılursan cezâ kıl

Nebî çün bañdı ol gürgüñ yüzine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 680). [hâ'in,]

hâ'in ol-: İhanet etmek.

Bu hâli atamuza diyesidür

Biz ondan oluruz hâ 'in bu doğru (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 261). [hâ'in ol-, -ur, -
uz]

Ki ol yamana doğru gelmediñiz

Mebâdâ ki olasız yine hâ 'in (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 321). [hâ'in ol-, -a, -sız]

hak: Toprak, yer.

Bitürmez oldu dağı nestene **hāk**
İrişdi ehl-i Mısır'a kaht u tengī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 122). [hāk,]

hak: "Allah (c.c.)."

Haka minnet bugün humâre irdiñ
Eger Ya'küb idiñ beytül-hazende (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 13). [haka, -a]

Nebü'llâh ne kim ki dege **Hakdan**
Dilerdi Ya'kûba isterdi cāndan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 107). [hakdan, -dan]

Seni da'vet kıluram Hakk'a kûlum
Hak'ı bir bil meni bilgil resûlum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 258). [hak'i, -ı]

Nebî oğlanlarını kıldı tekzîb
Didi ki es-selâm yâ **hak** resûlî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 701). [hak,]

hak: Asıl, gerçek, doğru.

Ciger-süz oluban geldi zebāna
Didi kim zāhir oldı **hak** bu demde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 49). [hak,]

hāk kıl-: Toprak haline getirmek.

Ki kıl sun ol dīvārî ser-be-ser hāk
Olaruñ çün men ol dīvār[ı] kıldum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 144). [hāk kıl-, -sun]

hāke bulan-: Hüsrana uğramak.

Munıñ şehdini içenler āğulandı
Ki oldı tîre ol **hāke bulandı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 485). [hāke bulan-, -dı]

hakikat: Asıl, gerçek, doğru.

Hakikat 'aşk yolında şādık olgil
Ve ger señ bilmemişseñ 'aşk-ı ma'nî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 16). [hakikat,]

Ki Yūsuf dañ gelürem men resûlem
Hakikat Yūsuf'a maqbûl kûlam (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 604). [hakikat,]

hakikat-ı ma'nā: Gerçek mana da, hakikatte, gerçekte.

Yehūzā'nıñ yanardı lîk cānı
Hakikat-ı ma'nāda ol kankınız (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 433). [hakikat-ı ma'nā, -da]

hakim: Akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam, basiret
ve sağ duyu sahibi kimse.

Dağı istemezem āzād itmek
Men kayd-ı genc-i arzıñ üste **hakim** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 85). [hakim,]

hakim ol-: Hükmetmek, egemen olmak.

Çü andan böyle bu temkîn boldı
Buyurdı şeh bu işe **hakim oldı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 89). [hakim ol-, -dı]

hakir: Değersiz, aşağı.

Ki 'Iş bay durur Ya'küb fakirdür
'Azizdür 'Iş ol Ya'küb **hakirdür** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 142). [hakirdür, -dür]

hakk: Allah (c.c.).

Şarūba gitdi çünk[i] **Hakk** yirine
Ki virdi Rāhîl onuñ yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 205). [hakk,]

Eger **Hakk'dan** dilersen ire rahmet
Nişār it Hakk yolına dürlü ni'met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 364). [hakk'dan, -dan]

Du'āsı bu idi ol Hālîk'ına
Vire kızını **Hakk'ın** lāyıkına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 184). [hakk'ın, -ın]

Menimle **Hakk** katında var idi sır
Yehūzā didi ki ol sır[ı] söyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 192). [hakk,]

Meger terk eyledüñ 'ahdiñi söyle
Yehūzā dir var onda **Hakk** rızāsı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 215). [hakk,]

Ki ferdā **Hakk** katında n'eyleyevüz
Şefkat eyledi Yūsuf'a hayli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 226). [hakk,]

Vedā' itdi Allāh'a virdi cānı
Melek onı apardı **Hakk** yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 481). [hakk,]

hakk: Bir kimse veya şey üzerinde emeği bulunma.

Dağı İshāk Ya'küb 'izzetiyçün
İlāhın **hakki** için bil yakın sen (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 713). [hakki, -ı]

hakk: Allah II Gerçek, doğru.

Seni da'vet kıluram **Hakk'a** kulum
Haq'ı bir bil meni bilgil resulum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 257). [hakka'a, -a]

hakk: Hususunda, hakkında.

Züleyhâ **hakına** çoğ oldu rîbet
Didiler ki Züleyhâ 'aşık olmuş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1672). [hakına, -ı, -n, -a]

hakk kıl-: Satmak; söz sahibi olarak kabul etmek.

Ki Yūsuf'a o demde oldu mālîk
Kamu kıldılar onı Mālîk'e hakk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 983). [hak kıl-, -dı, -lar]

hakk-ı sübhân: Allah hakkı.

Çanağı don içinde **hak-ı Sübhân**
Ki kılmışsın anıñ yükinde pinhân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 343). [hak-ı sübhân,
]

hâl: Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı
niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Ciger hūnından itgil kendiñe aş
Ki çarruñ işidür bu **hâli** zinhâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1217). [hâli, -i]

Niçe kıldı bularuñla keremni
Çü bildi **hâli** anda kıldı pendî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1643). [hâli, -i]

Taşarruf eyledüm gördüñ bu **hâlim**
Menim rencimi sen zâyî' itme (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1550). [hâlim, -im]

Nedür **hâlin** gör ağı bu ne işdür
Didi Yūsuf ki kardaş añlagıl bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 190). [hâlin, -i, -n]

O dem ki Yūsuf ola Mısr'a çün şâh
Bile mahbûsların ol demde **hâlin** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 379). [hâlin, -i, -n]

Ğam-ı derd ü belâdan böyle doldum
Atası gördi kızın şöyle **hâlin** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 883). [hâlin, -i, -n]

Ki düşdi derd-i 'aşka kaldı bî-hâr
Çü gördi dâye onuñ za'if **hâlin** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1427). [hâlin, -i, -n]

Nedür **hâlumi** gör şâm ü şehergâh
Ki men hiç görmemişim derd ü renci (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1430). [hâlumi, -üm, -
i]

Eger olmuş iseñ 'arz eyle ey yâr
Digil ki hânedür ol **hâl[i]** niçe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 789). [hâl[i], -[i]]

Pes ondan Dünye'den sordı nedür **hâl**
Ki geldin katıma bu demde fi'l-hâl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 263). [hâl,]

hâl: Yaşam, hayat.

Anıñçün iki dünye **hâli** bitdi
Nebiden bu du'âyı aldı gitdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 295). [hâli, -i]

hâl bil-: Durumu fark etmek.

Çü bildi hâl[i] Ya'küb oldu ğamgîn
Zi-havfdan dîdesi hem oldu nemgîn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 351). [hâl bil-, -[i]-i, -
di]

hâl ol-: Zikir, hüznün, sevinç gibi durumlarda kalbe gelen
şey.

İşidem ünini şâd olam ez-ğam
Ki bir dem hâl ola dîdem ez-nem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 26). [hâl ol-, -a]

halâs bul-: Kurtulmak.

Çağırdı Yūsuf eydür sal ağacı
Ḥalāşnıla bulasñ tã 'ilācı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 186). [ḥalāş bul-, -a, -sññ-ıñ, -
la, -a, -sın]

'Aşâyı saldı ol buldı ḥalāşı
Didi tevbe eger oldumsa 'āşı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 187). [ḥalās bul-, -ı-ı, -dı]

ḥalās bul-: Kurtulmak.

Gel imdi sāmı' ol ey merd-i ḥāşī
İdem bir kışsa ğamdan bul ḥalāşı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 2). [ḥalāş bul, -ı]

ḥalās it-: Özgür bırakmak.

Didi kim Yūsuf'a ey ḥüsn ile mäh
Ḥalāş itdi seni luṭfiyla ol şāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 14). [ḥalāş it-, -dı]

ḥalās kıl-: Serbest bırakmak.

'Azīze vardı tã Yūsuf gülāmı
Ḥalāşı kıldı ol maḥbūs ḥamı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 22). [ḥalāş kıl-, -dı-ı, -dı]

ḥalās vir-: Kurtarmak, sıkıntıları gidermek.

Egerçi eyledümse men günāhı
Maña virgil ḥalāşı yā İlahī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 310). [ḥalāş vir-, -ı-ı, -gil]

ḥalāvet: Hoşluk, tatlılık, zevk.

İrişe cāmıña dürlü ḥalāvet
Bes ondan kışsa için tāmı' olgil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 846). [ḥalāvet,]

Dehānında dilersen ger ḥalāvet
Resül adın dutup virgil şalāvāt (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 501). [ḥalāvet,]

ḥalāvet bul-: Hoşluk, tatlılık bulmak.

Bulasın tã bu meclisde ḥalāvet
Bes ondan zevk ile dutgil kulağı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 589). [ḥalāvet bul-, -
a, -sın]

ḥalāvet ol-: Hoşluk, tatlılık, zevk bulmak.

Ümidüm var olası hoş ḥalāvet
Varuñ sultān-ı Mısır'a pür-keremdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 84). [ḥalāvet ol-, -a, -
sız]

ḥalāvık: Halk, insanlar.

Pes ondañ gelesidür bir yeddi sāl
Ḥalāvık olasıdır anda bed-ḥāl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 408). [ḥalāvık,]

Ki ol illarda gökden inmeye nem
Ḥalāvık kızılığ içre ola berhem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 412). [ḥalāvık,]

ḥalāvık: Esir, köle, kul.

Bülend itdi ḥalāvık oña tekbir
Anı 'izzāz yüz miñ ta' zīm ile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 70). [ḥalāvık,]

ḥalāvık: İnsanlar, halk; köle, cariyeye.

Ḥalāvık düşdi ol dem izdiḥāma
Ki o pişmān oldı bu ḥaberdan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1190). [ḥalāvık,]

Ḥalāvık özlerini bey' kıldı
Yedinci ıl ki kızılığ oldı ey yār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 138). [ḥalāvık,]

ḥāle: Ay'ın etrafında bazen görünen parlak dâire.

Menim ol ay ü gün ḥāleñdür ey yār
Ki on bir yulduz uş kardaşlarıñ var (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 514). [ḥāleñdür, -ñ, -
dür]

ḥāled: Hal, durum, vaziyet.

Bular feryād idübeñ didiler şāh
Atamuz ḥāledin bir olgil āgāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 450). [ḥāledin, -in]

ḥāl-i düşvār: Zor, miskin bir hal.

Züleyhâ kâr[ı] miskîn **hâl-i düşvâr** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 15). [hâl-i düşvâr,]

hâl-i firkat: Ayrılık halini, durumunu.

İşidüp ağıladı Ya 'küb-ı mahzûn
Didi ki **hâl-i firkat** bilmedüm çün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 652). [hâl-i firkat,]

hâl-i mâzî: Geçmiş zaman hâlleri, durumları.

Didi ki nice idi **hâl-i mâzî**
Diyübeñ doğru siz gidiñ selâmet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 40). [hâl-i mâzî,]

hâl-i mütî: Allah.

Didi Ya 'küb ki ol dem bâr-i Sübhân
Ki kılsun **hâl-i mütî** saña âsân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 294). [hâl-i mütî,]

hâl-i şa'bî: Çocuğun derdi.

Ki bilmen n'idem oña çäre dermân
Maña bes mi degül bu **hâl-i şa'bî** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 773). [hâl-i şa'bî,]

hâlık: Her şeyi yoktan var eden Allah.

Ki aldı destimâz kıldı namâzı
Be-gâyet **Hâlık** kıldı niyâzı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 160). [hâlık, -a]

Oturuñ **Hâlık'a** kılıñ niyâzı
Ki koyman Yûsuf'ı bir lahza yandan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 743). [hâlık'a, -'a]

Du'âsı bu idi ol **Hâlık'ına**
Vire kızını Hakk'ın lâyıķına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 183). [hâlık'ına, -ı, -na]

Pes aından **hâlık** kıldı tazarru'
Çü cāmı hecr ile boldı teveccu' (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 527). [hâlık, -a]

Veliken **Hâlık'a** çoğ şükr kılğil
Be-ta' zīm adın anıñ zıkr kılğil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 173). [hâlık'a, -a]

Bilürem **Hâlık'ımdan** neste anı
Ki siz bilmezsiniz aından hiç nişanı (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 321). [hâlık'ımdan, -ım, -dan]

hâlık u sübhân: Övgüye layık olan Allah.

Ki virdi lutf ile hayr ü sevâbı
Didi ki **Hâlık u Sübhân** kerâmet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1373). [hâlık u sübhân,]

hâlık-ı perverdigâr: Bütün yarattıklarını besleyen, rızık veren Allah.

Ki kıldı Hâlık'a ol dem münâcât
Didi ey **Hâlık-ı Perverdigâr'um** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 323). [hâlık-ı perverdigâr, -um]

halîl: Hz. İbrahim.

Halîl'dür adıyla yâ yoḥsa Mûsî
Eger 'âşık iseñ señ terkin eyle (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 10). [halîl'dür, -dür]

Didi yâ Rab **Halîl'in** hürmetiyçün
Daḥı İshâk Ya 'küb 'izzetiyçün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 305). [halîl'in, -in]

halîl ibrahîm: Hz. İbrahim peygamber.

Oña virmişdi ez-cennet Hudâvend
Bir **İbrâhim Halîl'e** hil'at-ı çend (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 298). [halîl ibrahîm, -e]

halîlu'llâh: Allah'ın dostu.

Halîlu'llâh İshâk 'izzetiyçün
Digil doğru bize düşin sen ey mâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 691). [halîlu'llâh,]

Bular bühtân iderler men ğarîbe
Halîlu'llâh hakkıçün hürmetiyçün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 711). [halîlu'llâh,]

halîlu'llâh-ı meşhûr: Bilinen, tanınan Allah'ın dostu.

Daḥı İshâk **Halîlu'llâh-ı meşhûr**
Çü Mâlik bu söze âgâh boldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1312). [halîlu'llâh-ı meşhûr,]

hālīsān: Hiçbir menfaat düşüncesine dayanmadan, temiz kalplilikle, samîmiyetle.

Didiler **hālīsān** İslām yâ eb
Seniñ çün dâ 'imâ vardır melâli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 304). [hālīsān,]

halk: Yaratma, yaratılma.

Seni kim **halk** kıldı böyle 'ālî
Didi Yûsuf meni **halk** itdi Allâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1106). [halk,]

halk: Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü, ahali.

Vücûdî bile ğam-bâr olmasaydı
N'olaydı **halk** olaydı 'aşka tâbi' (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 7). [halk,]

Yine bir kızı onuñ olmış idi
Kemâl-ı hüsnî **halka** dolmış idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 288). [halka, -a]

Fakîr idi nâ-çiz ü sâ 'il ü aç
Be-ğâyet müflis idi **halka** muhtâç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 338). [halka, -a]

Çü onda vardı da 'vet itdi **halkı**
Uşaduñ bütleri koyuñ bu hulkı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 37). [halkı, -ı]

Gice gündüz çü böyle da 'vet itdi
Ki **halkıñ** çoñı geldi azı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 44). [halkıñ, -ın]

Çü dört yaşına irdi Yûsuf-ı cân
Cemâl[i] çavı dutdı **halk[ı]** yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 294). [halk[ı], -[ı]]

Ki ol kıldı meni hüsn ile çün mäh
Didi ol **halk** inandug Allâh'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1109). [halk,]

halvet: İçinde hiç kimsenin bulunmadığı تنها ve kapalı yer.

Aparıñ özge bir **halvet** serāya
Apardılar yine bir yire dañı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 472). [halvet,]

halvet: Tek başına, yalnız.

Kenîzek cânı yandı oldu ğamnâk
Koyar **halvet** olıcak başına hâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 524). [halvet,]

halvet: Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme.

Ki birgün ehliniñ yanında o hân
Oturmuş idi **halvet** diñle ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 56). [halvet,]

Dañı hem dîdelerden oldu mestür
Apardılar onuñ **halvet** araya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 105). [halvet,]

Yasamışdı bir **halvet** bağçe onda
Didi ki Yûsuf'a var bağçeye giregil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1462). [halvet,]

halvet: Bir kişinin hususi odası, yeri.

Ki Yûsuf dañı vardı **halvetine**
Çü geldi İbn-i Yâmîn hâtrı şâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 394). [halvetine, -i, -n, -e]

halvet ü hoş: Sessiz, sakin ve hoş.

Ki bir **halvet ü hoş** serāya
Pes andan atasına kıldı i 'lām (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 554). [halvet ü hoş,]

halvet-serāy: Tenhâ ve gözlerden uzak olarak oturulabilen saray, kâşâne, köşk.

Didi var ol duran kavm-ı ğarîbi
Getür **halvet-serāya** eyle mihmân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 171). [halvet-serāya, -a]

Naķib tîz onlarıñ yanına geldi
Apardı anları **halvet-serāya** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 179). [halvet-serāya, -a]

Ciger kûşem yûri vargil nihânî
'Emûñı ol falân **halvet-serāya** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 547). [halvet-serāya, -a]

ham ol-: Karışık hâle gelmek, büküm büküm olmak, çatallanmak.

Diger gün olduĝ aından öyle hamı
Didi Yûsuf buları bir araya (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 470). [*ham ol-*, -i-i, -duĝ]

hamı: Hepsî, tamamı, bütünü.

İrişüp yine zayfa düşdi **hamı**
Piyâde oldılar onda tamâmı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 247). [*hamı*,]

Ohıyayım işitgil bu ‘ayıbı
Be-cem’ olmuş bugün evlâd **hamı** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 596). [*hamı*,]

Çü oldur böyle şalur bu şişâli
Danışçün bir yire derildi **hamı** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 622). [*hamı*,]

Ki şeytân[iñ] tûrına düşdi **hamı**
Kıluban ittifâk dağıldılar tîz (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 623). [*hamı*,]

hamı: Himaye eden, koruyan.

Be-gâyet kıldılar onı zâr ü rencî
Arada kaldı Yûsuf yoĝ **hamı** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 159). [*hamı*,]

haml: Gebelik.

İrişdi va‘desi **hamliñ** tamâma
İki oĝlan getürdi ol hümâma (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 67). [*hamliñ*, -iñ]

hamle kıl-: Atılmak, saldırmak.

Ki kıldılar kamu Yûsuf’a hamle
Bularuñ birisi koyunda idi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 138). [*hamle kıl-*, -dı, -lar]

hâmûş: Sessiz bir şekilde, suskun.

Bular çün bildi anı oldılar hoş
Nigünsâr oldılar ol demde **hâmûş** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 468). [*hâmûş*,]

hâmûş kıl-: Suskun olmak.

Özini bir zamân hâmûş kıldı
Başın saldı aşaka fikr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 677). [*hâmûş kıl-*, -dı]

hâmûş ol-: Susmak, sessiz kalmak.

Ki oña kimse inkâr olmasaydı
N’olaydı ki olaydı Şemsî hâmûş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 9). [*hâmûş ol-*, -a, -y, -dı
]

Bu işe güldüm ey yâr şükr idüben
Didi Yûsuf bu sözi **oldı hâmûş** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 205). [*hâmûş ol-*, -dı]

hân: Baş kişi, hükümdar gibi kimse.

Ki birgün ehliniñ yanında o **hân**
Oturmuş idi halvet diñle ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 55). [*hân*,]

Niçe pîr **hânımuza** ta‘ab ideli
Ki Ken‘ân yazısında oynayalım (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 725). [*hânımuza*, -
umuz, -a]

Müselmân oldı hûb ehl-i hidâyet
Oturdı tahtına Ya‘kûb Yûsuf **hân** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 80). [*hân*,]

hân: Ev; gönül.

Firâkıñ derdilen mecrûh idi **hân** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Gazel 7, Mısra 8). [*hân*,]

hân ol-: Padişah olmak.

Bulur ez-cennet içre **hân olupdur**
Didiler cümlesi çün bu maķâlî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 258). [*hân ol-*, -up, -dur]

hancaru: Nereye, ne tarafa.

Ki baĝsam **hancaru** Yûsuf görüne
Didi ki dutuñuz sözüm[i] gûşa (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1498). [*hancaru*,]

Sorardı **hancarudan** gelse kervān
Ki her kim gelse Yūsuf hoş görürdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 28*). [*hancarudan, -dan*]

Ki kaldı tenhâ Şām'ın kapusında
Çü bilmez ki vara ol **hancaruya** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 359*). [*hancaruya, -y, -a*]

handa: Nerede, hangi yerde.

Ne yirlüsiz dağı **handa** olursız
Didiler aşı ü fer'ile mekânı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 224*). [*handa,]*

Ki dağı **handadur** virgil haberni
Kim oñdan bā-haber kıl bī-haberni (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 295*). [*handadur, -dur*]

handa: Nereye, ne tarafa.

Çağırdı kâfile ehl[in] n'idersiz
Kamuñız oğrsız **handa** gidersiz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 58*). [*handa,]*

handan: Nereden.

Bulara eyledi ol dem hitābı
Bulardan sordı kim **handan** gelürsüz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 223*). [*handan,]*

Ne kişisiñ gelürseñ söyle **handañ**
Çü bildi İbn-i Yāmīn bu su 'ālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 376*). [*handañ,]*

Dağı **hañdan** alupsañ bu kemālī
Didi oğlan ki bu hüsn ü bahāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 516*). [*hañdan,]*

hande: Nereye, ne tarafa.

Ne kılduğ n'idelüm **hande** gidevüz
Ki onda ba'zı onuñ geldi dile (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 518*). [*hande,]*

Eger olmuş iseñ 'arz eyle ey yār
Digil ki **handedür** ol hāl[i] niçe (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 789*). [*handedür, -dür*]

Bilürem **handedür** olmışam āgāh
Esendür vardur ol şāh-ı cihān-gır (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 792*). [*handedür, -dür*]

Didi ki **handedür** bir söyle zinhār
Didi ki zī'b sırtı kılmazam fāş (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 796*). [*handedür, -dür*]

Bileydüm **handedür** ol dürr-i ahter
Nişār ideydüm oña cümle mālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 888*). [*handedür, -dür*]

hâne: Ev, mesken, yer.

Didi minnet bu **hâne** ni'metiñden
Ki boldum cümle kâhir himmetiñden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 223*). [*hâne,]*

Egerçi Yūsuf onda ād kıldı
Didi ki ideyim bir **hâne** bünyād (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1483*). [*hâne,]*

İcāzet birle māl ü genc virdi
Züleyhâ geldi **hâne** kıldı bünyād (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1493*). [*hâne,]*

hani: Hani, nerede.

Melik boşdı bu sözden doldı gözi
Hani cebriñ didi dirsən bu sözi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 264*). [*hani,]*

Revā midur idesiz fi'l-i kâbil
Atamızla **hani** ol 'ahd ü peymān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 223*). [*hani,]*

Hani ol kıldukumuz 'ahd ü peymān
Ki ol küluñ cezāsı böyle midür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 640*). [*hani,]*

Ki bir demde irişdi hażretine
Didi ki **hani** Yūsuf neylemişsiñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 73*). [*hani,]*

Olara niçe sözi zıkr kıldı
Didi ki **hani** 'ahd ü peymān' uhuvvat (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 127*). [*hani,]*

Hani mihr ü şefkat hani mürüvvat
Bular bu sözi çünki diñlediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 128*). [*hani,]*

Hanı mihr ü şefkat **hanı** mürüvvet
Bular bu sözi çünki diñlediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 128). [hanı,]

hanı: Değerli, yüce görülen bir kimse için kullanılan bir ifadedir.

Hanı Ya'küb şimdi kıla cânlu
Didiler ol dürüg sözleri bî-bâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 594). [hanı,]

hanı: "Hangi" anlamında kullanılmıştır.

Melek yoħsa bu ħüsn ile **hanısı**
Seniñ tek görmemişim âdemî-zâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1392). [hanısı, -sı]

han-ı yûsuf: Yusuf'un evi.

Ki señ kabz eyledüñ mi cân-ı Yûsuf
Ve ger yoħsa ħaber vir **han-ı Yûsuf** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 288). [han-ı yûsuf,]

hanı: Hangi.

Ki **hanı** doğrudur anda biliñiz
Öñinde olsa diyer Yûsuf yalan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1616). [hanı,]

Didi kim **hansıñızdur** ol Yehûzâ
Ki koymadı irişe aña îzâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 435). [hansıñızdur, -ñiz, -dur]

hâr ol-: Değersiz, itibarsız, hakir olmak.

Ki onuñ katna ol **hâr olmasaydı**
N'olaydı ki vücûdı nûr olaydı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 4). [hâr,]

Ne güldür ki katında **hâr[ı] olmaz**
Ne genc ola yanında mârı olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 474). [hâr[ı], -[ı]]

Ki varsağ anda cümle **olur hâr**
Nebî eydür ki şâh 'adil keremdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 104). [hâr ol-, -ur]

hâr ü dil-zâr: İtibarsız ve inleyen.

Ki ħalduñ duzağ içre **hâr ü dil-zâr**
Çü kılduñ Yûsuf'a böyle sezâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 692). [hâr ü dil-zâr,]

Ķalupdur ħabs içinde **hâr u dil-zâr**
İşid neden berü men bu kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 764). [hâr u dil-zâr,]

harâm it-: Yasaklamak.

Ķarâm itmişdür vallâhi bi'llâh
Ki biz ħasd itmemişüz ol ħabîbe (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 708). [harâm it-, -miş,
-dür]

harb: Savaş, cenk.

Bular kıldı anıñ ħulını mağbûl
Didiler olalar **harbe** meşğûl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 156). [harbe, -e]

harb id-: Harp etmek, savaşmak.

Ne bâliğ yalvarurdu ħamusına
Şanasın yazıda ki ħarb iderler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 153). [harb id-, -er, -ler]

Velî seccâna söyler ħarb idüñüz
Ki her gün Yûsuf'a ħarb idüñüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 11). [harb id-, -üñüz]

hardan: "Nereden" anlamında soru zarfı.

Ne yirlüsiz gelüpsiz **hardan** 'acib
Nebî oğlanları çün diñlediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 120). [hardan,]

harîr: İpek, ipekli kumaş.

Ķarîr giydürdi Yûsuf egnine raħt
Çü Yûsuf çığdı ol taħta oturdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1174). [harîr,]

harr: Değersiz, itibarsız.

Didi Yûsuf bu ħaħtı siz yazupsız
Ne- bâliğ **harrı** satupsız azupsız (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 386). [harrı, -ı]

harr ü sabî: Diken ve evlat.

Ataya ak olup **harr ü şabîni**
Satupsız incidüpsiz hem nebîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 107). [harr ü şabî, -ni]

hâs: Seçkin insanlar.

Ki gördi onı eyle **hâşıla** 'âm
İgirmi miñ kişi oldı zi-hasret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1270). [hâşıla, -ıla]

hâs id-: Özel muamele etmek.

Ki anı hâş idürem men katımda
Muğarrib eylerüm öz hażretimde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 429). [hâş id-, -ür, -
em]

hâş ü 'âm: Seçkin kimseler ve halk, herkes.

Velî siz varınız bâzâra hamı
Göresiz çünki anda **hâş ü 'âmı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 144). [hâş ü 'âm, -ı]

Ki düşdi saht hâle **hâş ü 'âmı**
Dağı hiç kimseniñ bir dânesi yoğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 126). [hâş ü 'âm, -ı]

Şabâh oldı vü yıgdı halkı hamı
Katına cem' kıldı **hâş ü 'âmı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 334). [hâş ü 'âm, -ı]

hâşâ: "Allah göstermesin, Allah korusun" anlamında,
söylenilen şeyin gerçekleşmesinin istenilmediğini belirtmek
için kullanılan bir ibare.

Ki **hâşâ** çeşmime ol ola mestür
Buları niçe ki men' itdi Ya'küb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 763). [hâşâ,]

Kamusı didi ki ol demde **hâşâ**
Degüldür bu beşer illâ melekdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 68). [hâşâ,]

hâşâ'llâh: Allah göstermesin.

Ve ger yoğsa olursuz siz melâmet
Didiler **hâşâ'llâh** ki Yûsuf'a biz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 43). [hâşâ'llâh,]

hasânet: Kıskanmak; korumak.

Didi geldüm kılam tâ ki ticâret
Ki bilmen renc idem yoğsa **hasânet** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 222). [hasânet,]

hasâret kal-: Kusur bulunmak.

Hemân dem Hakk aña virdi başâret
Göziñde kalmadı anıñ hasâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 644). [hasâret kal-, -ma, -dı]

hased: Başkasında olan bir nimeti çekememe, kendisine
faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin
sahip olduğu nimetten mahrum kalmasını isteme,
çekememe, güñüleme.

Hased eyler cüdâ hâsidi dinden
Gider 'acebi hasedden ol selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 651). [hased,]

Hased eyler cüdâ hâsidi dinden
Gider 'acebi **hasedden** ol selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 652). [hasedden, -den
]

Meni âzâd kılın kılmañız hün
Hasedden bunlar eyler idi pîç (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 183). [hasedden, -den]

hased kıl-: Kıskanmak.

Çü kardaşlar bu işi böyle gördi
Hased kıldı oña büzürg ü hırdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 306). [hased kıl-, -dı]

hâsed ol-: Kıskanmak.

Kamusı Yûsuf içün oldı hâsed
Ki kıldılar zamânı fikr-i fâsid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 407). [hâsed ol-, -dı]

hasîb: Asil, soyu temiz.

Ki salgil şevk odından cânına sūz
Ne olmuşdur gör ahi ey **hasibi** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 594). [hasîbi, -i]

hâsid: Haset eden, çekemeyen, kıskanç.

Hıyânet işi dilde gizlediler
Haçan nâşih olur 'âlemde **hâsid** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 734). [hâsid,]

Hased eyler cüdâ **hâsidi** dinden
Gider 'acebi hasedden ol selâmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 651). [hâsidi, -i]

hâsid ol-: Kışkanmak, haset etmek.

Saîa kardaşların bes ola hâsid
Bu düşüñ ta 'bîrin oñlar duyalar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 543). [hâsid ol-, -a]

hâsil ol-: Meydana gelmek, doğmak.

Falân gün gel kılam sana du 'âlar
Ki senden hâşıl ola enbiyâlar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 82). [hâşıl ol-, -a]

hâşıl ol-: Elde etmek, kazanmak.

İşitdüm bir dem ol şîrîn makâliñ
Muradum hâşıl oldu **hâşıl oldu** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 471). [hâşıl ol-, -dı]

İşitdüm bir dem ol şîrîn makâliñ
Muradum hâşıl oldu **hâşıl oldu** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 471). [hâşıl ol-, -dı]

Ki onuñ çün yığayım çoğ üstâd
Meger ondan murâdım **hâşıl ola** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1485). [hâşıl ol-, -a]

Züleyhâ'nıñ murâdı **hâşıl oldu**
Pes aından yığdı Yūsuf kıldı üstâd (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 105). [hâşıl ol-, -dı]

Mısır'da çünki hâşıl olmadı rey'
Üç ıl dağ satdılar cümle mevâşî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 132). [hâşıl ol-, -ma, -dı]

hâşıl ol-: Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

Çü İshâkıñ eceli oldu hâşıl
İlâhıñ rahmetine oldu vâşıl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 135). [hâşıl ol-, -dı]

Zifâfi hâşıl oldu ol zamâni
Be-kudret ol 'uluğ oldu revânî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 65). [hâşıl ol-, -dı]

hâsir ol-: Hasret çekmek.

Oluruz bes kamumuz onda hâsir
Çü kıldılar hıyânet onda pinhân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 24). [hâsir ol-, -ur, -uz]

hâsir ol-: Hasret çeken, mahrum ve ha'ib kalan, meramına nail olamayan.

Ölürsem hıdmetinden gitmez idüm
Çü Mâlik gördi oldu hâsir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1293). [hâsir ol-, -dı]

hâşm: Birine galebe etmeğe çalışan, muhalif, muhasım.

Özine eyledi ol demde zikri
Ki bir **hâşmıñ** sözine da 'vî bulmağ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1593). [hâşmıñ, -ıñ]

hasr ol-: Tek başına bırakmak.

Ki hasr olmağıña inkâr kılgıl
Diye yohsa seni biz öldürürüz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 916). [hasr ol-, -mağ, -ı, -ñ, -a]

hasret: Ayırı kalınan bir kimseye karşı duyulan özlem.

Vücüdüm şehri ey cân firkatine
Kamu vîrân olupdur **hasretiñden** (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 4). [hasretiñden, -i, -n, -den]

Eyâ gül-berg-i handân 'andelîb tek
İşim efgân olupdur **hasretiñden** (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 6). [hasretiñden, -i, -n, -den]

Kamu 'âlem maña ey serv-i ra'nâ
Hemân zindân olupdur **hasretiñden** (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 8). [hasretiñden, -i, -n, -den]

Gözüm nûrî tükendi ağlamağdañ
Sirişkim kan olupdur **hasretiñden** (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 10). [hasretiñden, -i, -n,
-den]

hasûd: Çok kıskanç, haset eden, kıskanan, düşman.

Hasûd olan kişi kılmaz sûdî
Günehle bed-günehdür sen hasûd bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 639). [hasûd,]

Hasûd olan kişi kılmaz sûdî
Günehle bed-günehdür sen **hasûd** bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 640). [hasûd,]

Ki yûsr işi hasedden ‘usr olupdur
Hasûd her çe sığınır yoldaşına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 646). [hasûd,]

Ki koygil sen hasûdîñ başına hâk
Hasûd özi yamandur hırş[ı] ondan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 650). [hasûd,]

Hasûdlar cennetinden eylemezler
Hasûdîñ Şemsî şabr it işlerine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 659). [hasûdlar, -lar]

Hasûdlık göñlini cehd it kesedgil
Kimiñ göñlinde ki Hâk ola ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 641). [hasûdlık, -lık]

Hasûduñ fikridür her demde fâsid
Hasûd her çe diyer dutma kulağa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 735). [hasûduñ, -un]

Hasûduñ başını salgıl ayağa
Atadan dilediler Yûsuf’ı çün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 737). [hasûduñ, -un]

hat: Mektup, yazı.

Degül bu **hať** bizüm mundan haberdâr
Degülüz doğru bilgil anı zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 389). [hať,]

Didi Yûsuf bu **haťtı** siz yazupsız
Ne- bâliğ harrı satupsız azupsız (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 385). [haťtı, -tı]

hatâ: Hata, yanlış, kusur.

Ne mihr ola onuñ yoğdur cefâsı
Ne kûl ola onuñ yoğdur **haťâsı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 471). [haťâsı, -sı]

Günâhından digil estağfiru’llâh
Ki Yûsuf doğrudur senden **haťâdur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1639). [haťâdur, -dur
]

Haťâ söylemişüz doğru biliñ siz
Bizüm dağı bu işde yoğ haťâmuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 44). [haťâ,]

hatâ evle-: Hata etmek.

Züleyhâ’dan günâhı bildi tahkîk
Züleyhâ eyledi çünki haťâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1625). [haťâ eyle-, -(y)ı-y, -ı, -
di]

hâtem: Mühür, yüzük.

Biri göñlek birisidür ‘imâme
Kemerdür bir ‘aşâ **hâtem** tamâme (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 300). [hâtem,]

hâtif: Gaybdan seslenir gibi haber veren melek.

İcâbet eyledi anı Hudâyî
Nigâhın **hâtif** kıldı oña **hâtif** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 335). [hâtif,]

Ki **hâtifden** aña âvâz geldi
Melûl olma du’ân maqbûl boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 535). [hâtifden, -den]

hâtif kıl-: Haber vermek.

İcâbet eyledi anı Hudâyî
Nigâhın **hâtif kıldı** oña **hâtif** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 335). [hâtif kıl-, -dı]

hâtır: Gönül, duygu, his.

Çü gördi sâkî Yûsuf **hâtırı** pāk
Ki kıldı secde-i şükr-i ferahnāk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 389). [hâtırı, -ı]

Ki gamdañ **hâtırıñ** olmış durur pāk
Didi ki İbn-i Yâmîn meñ bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 402). [hâtırıñ, -ın]

İşidüp munı ol buldı teselli
Ki gamdañ **hâtırı** oldı tecelli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 544). [hâtırı, -ı]

Beşir eydür aña ki bu ne hâldür
Bu sözün **hâtırı** ender melâldür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 610*). [*hâtırı, -uñ*]

hâtır: Durum, hal.

Ki olmaz **hâtırı** ez-ıhavf teskîn
Gelüben hışm ile dardılar anı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 388*). [*hâtırı, -ı*]

Gice gündüz olur ğam-hânede ol
Hemân kaygulu durur **hâtırı** bol (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 600*). [*hâtırı, -ı*]

hâtır-efkâr: Efkârlı gönül.

Neden señ çeşm-i pür-nem **hâtır-efkâr**
Didi ki İbn-i Yâmîn dilerim men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 482*). [*hâtır-efkâr,]*

hatt: Yazı, hat.

Ki Yûsuf **hattı** ile tâze nâme
Kim anı yazmış idi ol hümâme (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 659*). [*hattı, -ı*]

hâtun: Eş, zevce, hatun.

Çü İshâkın **hatunı** uşbu sözi
İşitdi gör ne kıldı hîle özi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 83*). [*hatunı, -ı*]

Didiler yiyübeni hem etini
Şireci **hatunıdır** biri derbân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1669*). [*hatunıdır, -ı, -dur*]

havâl: Durum, mesele, hadise.

Öziyle bu **havâli** zıkr kıldı
Didi ki söyler isem ben de hâyıf (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 679*). [*havâli, -i*]

Nedendür zaḥmet-i bîmâr bolduñ
Züleyhâ bunlara didi **havâli** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 879*). [*havâli, -i*]

Çü munda zâhir oldu bu hıyânet
'Azîz çün böyle gördi bu **havâli** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1589*). [*havâli, -i*]

Didi Yûsuf bu sözden kıl hazerni
Ki kimse katna dime bu **havâli** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1633*). [*havâli, -i*]

İnandum söziñe yoḥ sende yalan
Velî Yûsuf **havâlinde** haberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 787*). [*havâlinde, -i, -n, -den*]

Melâl-ı dünyeni dilden çıḥargil
Gel imdi bu **havâle** bir nazar kıl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 328*). [*havâle, -e*]

Munuñ daḥı açñız siz çuvalın
Bizüm gibi göresiz bes **havâlin** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 86*). [*havâlin, -iñ*]

havâlet ol-: (Herhangi bir duygunun) Etkisine girmek.

Ki olduḥ atamuza böyle 'âşî
Nebî'ye çünki ğam oldu **havâlet** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 587*). [*havâlet ol-, -du*]

hâvan: Toz haline getirilmek veya ufalanmak istenen bir maddenin içine konulup dövüldüğü taş, tahta veya madenden çukur kap.

Didi gördüm meni sultân çaḥırdı
Ki ondan bir ulû **havân** maña virdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 62*). [*havân,]*

Başımda **havân** dolu itmek koyarlar
Gelür kuşlar bu itmekden yiyerler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 63*). [*havân,]*

havf: Korku, endişe.

Kapusından çü sâ 'il gitdi maḥrûm
Oturdu **havf** içinde laḥz-ı mazlûm (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 346*). [*havf,]*

Ki kıldı âḥ ü nâle zâr ü eḡḡân
Bu söz **havfindan** ol dili dutuldu (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 712*). [*havfindan, -ı, -n, -dan*]

havf id-: Korkmak.

Atadan **havf iderler** gitse ol mâḥ
Çü böyle düşdiler bu işe bî-çâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 436*). [*havf id-, -er, -ler*]

havf kıl-: Korkmak.

Züleyhâ andı fi'lin **havf kıldı**
Anıñ çün kaçdı Yūsuf hâzretinden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 102*). [*havf kıl-, -dı*]

havf u hatar: Korku ve tehlike.

Hudâ göstermesiñ **havf u hatarnı**
Gice gündüz bular kıldı güzârı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 350*). [*havf u hatar, -nı*]

Dutuldı gözleri ol dem nazardañ
Kesildi dilleri **havf u hatardañ** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 384*). [*havf u hatar, -dañ*]

hâvf it-: Korkmak.

Cehennem **hâvfın itmez** 'âşık olan
Hemân 'aşk odudur 'âşık dolusu (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 5*). [*hâvfın it-, -mek-mez*]

hāvṽn: Harran şehri.

Çü Ya'küb vardı ol **Hāvṽn** köyine
İrışdürdi özin şehriñ suyuña (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 157*). [*hāvṽn,]*

havâ: Utanma, mahcubiyet, utanç.

Varup çağırdı onı Lâyân kızı
Hayâ birle oña söylerdi sözi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 172*). [*hayâ,]*

Hayâdan başların saldı ayağa
Kamusu lâl oluban kaldı hayrân (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 806*). [*hayâdan, -dan*]

Hayâdan dikdi Yūsuf yire gözi
Çü gördi Yūsuf[ı] şād oldu cānı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1396*). [*hayâdan, -dan*]

Utanubañ kamu oldu siyeh-rû
Ki oldılar **hayâdañ** şöyle bī-rû (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 472*). [*hayâdañ, -dan*]

havâ kıl-: Utanmak.

Felekde kılalar añdan hayâyı
Hemân dem Yūsuf aña 'âşık oldu (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 71*). [*hayâ kıl-, -a, -lar-y, -ı, -a, -lar*]

hayâl: Bir kişi veya nesnenin zihinde beliren suret.

Dağı ol mazi oğluñçün **hayâli**
İşitdi muni Ya'küb kıldı zâr (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 306*). [*hayâli, -i*]

hayâl git-: Hayale dalmak.

Be-gâyet şevk ile gitdi hayâle
Ki oldu şüret-i Yūsuf delîli (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1474*). [*hayâl git-, -e-e, -di*]

hayâl kıl-: Hayal kurmak.

Didi ki yâ ata sen mu makâli
Dime kılma dağı sen bu hayâli (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 428*). [*hayâl kıl-, -i-i, -ma*]

hayf al-: İntikam almak.

Ki ol günde alam hayfım ancağ
Maña bes mi degül di derd-i hicrân (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 728*). [*hayf al-, -ım-ım, -am*]

Menim hayfımın sen bu kıldan algil
İşitdi Yūsuf eydür yâ İlâhî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 106*). [*hayf al-, -gil-ım, -ı, -gil*]

hâyıf: Yazık.

Öziyle bu havâli zikr kıldı
Didi ki söyler isem ben de **hâyıf** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 680*). [*hâyıf,]*

hayli: "Birçok, çok fazla, epeyce" anlamına gelen zarf.

Ki ondan nâgehân ol kıldı meyl
Bularuñ ağacına meyl **hayli** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 401*). [*hayli,]*

Meger mâ 'il ide ol yüz-i mâhî
Ki yalvardı Züleyhâ onda **haylî** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1565*). [*haylî,]*

Bulara eyledi ol meyli **hayli**
Bularuñ ol metā' ını tamāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 262). [hayli,]

hayli: "Birçok, çok fazla, epeyce" anlamına gelen sıfat.

Ki ferdâ Hakk katında n'eyleyevüz
Şefkat eyledi Yūsuf'a **hayli** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 227). [hayli,]

hayli: "Çokça, epeyce, oldukça" anlamına gelen sıfat
(vakit).

Onuñ bir oğlu ondan ayrılıp dur
Ki **hayli** vakt olupdur ki ölüpdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 212). [hayli,]

hayli: "Çokça, epeyce, oldukça" anlamında belgisiz sıfat
(lutf).

Ki andan kıldı bize lutf **hayli**
Bular söylerler idi böyle sözi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 202). [hayli,]

hayr it-: İyilik etmek.

Bugün çün var eliñde hayr itgil
Ki dañla oñun ile seyr itgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 370). [hayr it-, -gil]

hayr ü cezā vir-: Mükafat ve ceza vermek.

Bular görsetdi aña Yehūzā'yı
Didi virsün Hudā hayr ü cezā'yı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 438). [hayr ü cezā vir-, -y, -ı-y,
-ı, -sün]

hayrān: Şaşkın, şaşırmış.

Ne **hayrān** ki belki tersān ü lerzān
Dutuldi anlarıñ dili demekden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 456). [hayrān,]

hayrān kal-: Ne yapacağını bilemeden şaşkın bir şekilde
kalakalmak.

Hayādan başların saldı ayağa
Kamusi lāl oluban **kaladı hayrān** (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 807). [hayrān kal-, -dı
]

İşidüp bular ana **kaladı hayrān**
Kamu miskīn oluban durdı yeksān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 59). [hayrān kal-, -dı
]

hayrān kal-: Çok beğenmek.

İşitdi munı Ya'kūb **kaladı hayrān**
Didi her düşe ta'bīr ola ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 403). [hayrān kal-, -dı]

İşidüp munı Yūsuf **kaladı hayrān**
Pes añdan soñra bā-emr-i Hudāyī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 59). [hayrān kal-, -dı
]

İşitdi anı sultān **kaladı hayrān**
Meger ol gördi didi düşi yeksān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 421). [hayrān kal-, -dı]

Ta'accüb kıldı anda **kaladı hayrān**
Bular tā sākīn oldı süzd[i] hācib (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 118). [hayrān kal-, -dı
]

hayrān kal-: Şaşırmaq, şaşırıp kalmak.

Bular melūl oluban kaladı hayrān
Kamusı eyledi feryād ü efgān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 111). [hayrān kal-, -dı]

Bıçağla doğradı barmağlarını
Bular oldı o demde kamu hayrān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 65). [hayrān ol-, -dı]

hayrān ol-: Hayran olmak.

Felekler hüsine hayrān olurdı
Melā' ikler oña gāltān olurdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 213). [hayrān ol-, -ur, -dı]

hayrān ol-: Hayran olmak, çok beğenmek.

Olur hayrān kim ki görse anı
Çü gördi mihr ü mäh ol hüsne bāyı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 67). [hayrān ol-, -ur]

hayr-endiş kıl-: İyi düşünmek.

Özine tã'ati kılmış idi iş
Kılurdı gice gündüz hayr-endiş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 14). [hayr-endiş kıl-, -ur, -dı]

havy-ı müdebbir: Tedbirli ve diri olan Allah.

Bizüm ahvâlümüze var muğayyir
Bizüm çün var durur **havy-ı müdebbir** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 260). [havy-ı
müdebbir,]

havyu: (Allah) Ululuk, celâlet ve büyüklük sahibi.

Menim dahı muradum vir burada
Ki senden dilerim yâ **havyu** Cebbâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 327). [havyu,]

Didi şükür saña yâ **havyu** Sübhân
Didi ki Yûsuf'a men her du'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 500). [havyu,]

hazar eyle-: Sakınmak, çekinmek.

Be-gâyet eyledi onda hazarnı
Didi sahlâ meni bâr-i Hudâyâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1534). [hazar eyle-, -nı-nı, -dı]

hazar kıl-: Sakınmak, çekinmek.

Irağdan dâ 'imâ kıldı hazarnı
Çü Yûsuf kılmaz idi oña meyli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1446). [hazar kıl-, -nı-nı, -dı]

Allâh'ın kudretine kıl nazarnı
Emîn olmayu dâ 'im kıl hazarnı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 498). [hazar kıl-, -nı]

hazâvin: Hazine, mal, mülk.

Hazâyin cümlesi geldi ser-â-ser
Kamu malını çekdi kaldı nâ-çîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1254). [hazâyin,]

Bahâ olmaz saña bu demde varı
Çekile ol **hazâyin** ilerüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1367). [hazâyin,]

Velâkin dönesidür ol girüye
Hazâyin cümlesi pür ola beste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1369). [hazâyin,]

Çü olduñ Hazret-i Allâh'a lâyıq
Hazâyini 'azîzün hem davarı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1365). [hazâyini, -i]

Hazâyin iyesidür muhteşemdür
'Abidün seyyididür muhteremdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 299). [hazâyin,]

hazâyin-i zemîn: Ülkenin hazinesi II Hazine, maliye
bakanlığı.

Hafızam men bu işe biliñ 'âlim
Hazâyin-i zemîni aña virdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 87). [hazâyin-i zemîn, -i]

hazen: Hüznler.

Dutupdur mâtem ol **hazen** tamâmı
Ki kılmaz kimse ile ol kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 253). [hazen,]

hazer kıl-: Çekinmek.

Hazer kıl eyleme şimdi mu'âşî
Çü bildi Yûsuf onı döndi girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1570). [hazer kıl-,]

Ki şeytân-ı çengdür ondan **hazer kıl**
Bes ondan Yûsuf'a kıldı nazarnı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1630). [hazer kıl-,]

Didi Yûsuf bu sözden **kıl hazerni**
Ki kimse katna dime bu havâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1632). [hazer kıl-, -nı]

hazîn: Hüzn dolu, kederli, gamlı.

'Azîze söyledi şâd oldu geldi
Didi **hazîn** 'azîze olgıl âgâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1347). [hazîn,]

hazîn ol-: Kederlenmek, üzülmek.

Hazîn oldu nebî onuñ düşinden
Be-gâyet muhtarib oldu endişinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 446). [hazîn ol-, -dı]

hazîne: Maddi değeri yüksek şeylerin bütünü ve bunların
saklandığı yer.

‘Azîz-i Mısr çekdi **hazîne**
Niçe ki koydılar gelmez berâber (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1252). [hazîne,]

Hazîne ne kalmışdur haber kıl
Hazîneye varuban ol ayırdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1342). [hazîne, -de]

Nişe ki gitdi mâl ol oldu miskîn
Didi vargil **hazineye** nazar kıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1341). [hazineye, -(y)e]

hâzır: Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan her şeyin
tamamlanmış olması, hazır olma.

Gözümüz nûrîdur ki cânımızdur
Kamumuz Yûsuf için **hâzırız** biz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 17). [hâzırız, -uz]

İki yüz miñ dahı solında **hâzır**
Kafasınca iki yüz miñ dahı gelürdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 158). [hâzır,]

Varupdur bâkî uhvet şehre **hâzır**
Olupdurlar munuñ şavtına nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 197). [hâzır,]

Semâ ehl[i] bulara oldu nâzır
Teferrüc itmek için kamu **hâzır** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 748). [hâzır,]

hâzır: Tanık, şahit.

hâzır it-: Hazırlamak, hazır hale getirmek.

Ki degdiler muraşsa‘ çoğ sürürü
Muğannî sâzlar ol hâzır itdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 11). [hâzır it-, -di]

hâzır kıl-: Hazır durumda bulunmak.

Pes aından kıldı hâzır nâme Ya‘kûb
Ki yazdı şâh-ı Mısr’a düzdi mektûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 329). [hâzır kıl-, -dı]

hâzır ol-: Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette
olmak.

Ne didiler işid ol demde hamı
Didiler Mâlik’e señ hâzır olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 991). [hâzır ol-, -gil]

Didi küllarına hâzır oluñuz
Ne kim men direm anı siz kılıñuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 35). [hâzır ol-, -uñuz]

hâzır ol-: Hazırlıklı, tedbirli olmak.

Sanasın söyleşür âdem bâ-âdem
Didi Yûsuf ki bey’e hâzır olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1357). [hâzır ol-, -gil]

Kim ol sūd eyledi ben de zebânı
Didi sultân oña kim hâzır olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 59). [hâzır ol-, -gil]

Veliken kamu anda hâzır olduğ
Yükünden çıkdı çanağ nâzır olduğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 235). [hâzır ol-, -duğ
]

hazrâ: Yeşil.

Dahı gördi ki **hazrâ** yeddi sünbül
Ki dahı yeddi sünbül-i huşk müşkil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 399). [hazrâ,]

hazret: Huzur, ön, karşı.

Çü şıdk ile du‘â kıldı peyamber
Kâbül itdi onı **hazretde** dâver (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 110). [hazretde, -de]

Ne düş ki görse şâlih şâdik olur
İlâhın **hazretine** lâyıq olur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 28). [hazretine, -i, -n, -e]

Revân geldi atası **hazretine**
Muvahhid durdı onuñ hıdmetine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 99). [hazretine, -i, -n,
-e]

İşidem bir dem ol şîrîn makâlin
Pes ondan kabz kılil **hazretinde** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 331). [hazretinde, -in,
-de]

Ki cümle and için **hazretiñde**
Didi Ya‘kûb oña ey zî‘b-i nâlân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 784). [hazretiñde, -in, -de]

Cihânın **hazretine** lâyıq oldum
Çü kıldum doğruluğda şebâtı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 924). [hazretine, -i, -n, -e]

Bularuñ durdı baħdı **ħazretine**

Veda' idüben aġladı zārī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1016). [ħazretine, -i, -n, -e]

Ki girdi içerü taħta oturdı

Çaġırdı Yūsuf[ı] ol **ħazretine** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1527). [ħazretine, -i, -n, -e]

İrişdi sākī sultān **ħazretine**

Ki geldi durdı onuñ ħıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 417).

ħazret: Dini veya yüceliğine inanılan kişi ya da şey için
kullanılan ihtiram ifade eden bir tâzim sözcüğü; huzur, kat.

Ki bir demde irişdi **ħazretine**

Didi ki ħanı Yūsuf neylemişsiñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 72). [ħazretine, -i, -n, -e]

Ƙamu aġlayu durdı **ħazretine**

Öġine şaldılar göñlegi kanlı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 592). [ħazretine, -i, -n, -e]

Çü vardı Şem'ün anıñ ħıdmetine

Kim irdi nāme Yūsuf **ħazretine** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 360). [ħazretine, -i, -
n, -e]

Pes oñdan didi Yūsuf duruñuz siz

Neb'niñ **ħazretine** varıñız tiz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 490). [ħazretine, -i, -n, -e]

Getürdi Ĥaƙƙ peyāmın **ħazretine**

Ki dutdı Yūsuf'uñ baġlı licāmın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 49). [ħazretine, -i, -n,
-e]

ħazret-i allāh: Yüce Allah.

Çü olduñ Ĥazret-i Allāh'a lāyık

Ĥazāyini 'azizüñ hem davarı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1364). [ħazret-i allāh, -a]

ħazūşin: Özel isim.

Ki ol daħ Sayalon'a oldı māder

Daħı **Ĥazūşin** oña ol birāder (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 202). [ħazūşin,]

hebā: Boş, beyhude, nafile, ziyan.

Nedür 'āşık olan 'ār ü namūsı

Hebādur 'āşıkıñ ƙatna ƙamusı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 3). [hebādur, -dur]

hecr: Ayrılık, ayrılık acısı.

Ki kıldıñ **hecr** ile çün kāh fırƙat

Hemīşe oġrı kimi bu cihānda (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 14). [hecr,]

Tükendi ƙalmadı **hecr** ile tende

Menim rüh-ı revānım ayrılığdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 7). [hecr,]

Ne vāşıldur ki olmaz oña hicrān

Ki kılmaƣ **hecr** elinde āh ü efġān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 465). [hecr,]

Gehī 'aƣlı gelürdi geh varurdı

Baħuban Yūsuf'a añardı **hecři** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 784). [hecşi, -i]

Ki **hecřiñden** onuñ zār baħaram men

Ne düşvār od imiş bu nār-ı fırƙat (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 753). [hecřiñden, -in,
-den]

hecr çek-: Ayrılık acısı çekmek.

Züleyhâ Yūsuf'ı çün bildi sultān

Bu müddetde Züleyhâ **çekdi hecři** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 99). [hecr çek-, -i-i, -
di]

hecr eyle-: Ayrılmak.

Ki zecr ile maña **hecr eyleyesin**

Munı señ ƙahr idüp zindāna salgil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 104). [hecr eyle-, -y, -
e, -sin]

hediyve: Armağan.

Hediyvedür oña 'aƣd oldı ol dem

Çü ƣadrin bilmedi Mālik-i cāhil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1266). [hediyvedür, -dür]

helāk: Yanlış yol düşmek, mahvolma, perişan olmak.

İlâhın katna bildük 'izzetiñ vār
Bize rahm eylegil düşdük **helāke** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1077). [helāke, -e]

Munı bir kimse görse **helākdür**
Munuñ kim bile ki aşlı nedendür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 70). [helākdür, -dür]

helâllığ dil-: Helallik istemek; her şeyden önce hak
edilmeyenleri hak edene geri vermektir. Pişman olmak ve
bir daha yapmamak anlamında özür dilemektir.

Bulardan hem helâllığı dileyim
Buları görmeyem şâyed dağı hiç (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1000). [helâllığ dil-, -
e, -y, -im]

hele: "Ayrıca, bunun yanında, özellikle" anlamında bir
bağlaç.

Ki firkat zehrdür zehre **hele** bil
Ne vaşf idem firakın heybetini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 2). [hele,]

hem: Aynı, tıpkı, sanki.

Ki panbuğ tek vücudı **hem** atıldı
Ferâset birle hâli bildi Ya'kûb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 713). [hem,]

hem: Ayrıca, üstelik, bir de, ilave olarak.

Varup yalan diyeler **hem** ebine
Gezer iken bular Ken'an'da nâ-gâh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 280). [hem,]

hem: "Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan
bağlaç.

Onuñ şulbında şehvet geldi cûşa
Recüliyyet damarı **hem** hurûşa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 58). [hem,]

Dağı **hem** bir kızı aldı şerîfe
Ki Dünya koydı adın ol laîfe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 203). [hem,]

hem: "Hem... hem..." bağlacı.

Alup destür-ı māl **hem** esbâb ile
Ki ehl-i beyt[i] **hem** oğlanlar ile (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 229). [hem,]

Alup destür-ı māl **hem** esbâb ile
Ki ehl-i beyt[i] **hem** oğlanlar ile (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 230). [hem,]

Ötün 'âşıklara pes kılma ta'nı
Züleyhâ kâr **hem** 'aşkı bî-nihâyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 19). [hem,]

Hem oldı yeddi ıl kızlığı be-gâyet
Bu kahtı vardı çün Ken'an'a düşdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 20). [hem,]

Ki anıñla 'azîz katna varavuz
Revâsı yoğ ayırmağ süddür **hem** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 99). [hem,]

hem: "-da, -de, dahi" bağlacı.

Çü bildi hâl[i] Ya'kûb oldı gamgîn
Zi-havfıdan dîdesi **hem** oldı nemgîn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 352). [hem,]

Kim on diyer kimisi didi on **hem**
Bu akçe gör ki ol demde ne idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 976). [hem,]

Bucağıñ lü 'lû olsun biri dağı
'Aķık olsun onuñ bir kûşesi **hem** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1503). [hem,]

Biriniñ adını Yūsuf didüm **hem**
Didi Yūsuf neden koyduñ bu ismi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 586). [hem,]

Pes ańdan cāriye māzî hikāyet
Ki kıldı hecr eliñden **hem** şikāyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 612). [hem,]

hemān: Hep.

Gice gündüz olur gam-hānede ol
Hemān kaygulu durur hātır[i] bol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 600). [hemān,]

hemān: Anında, hemen.

Yehūzā'nıñ **hemān** dem gitdi benzi
Ne kīni kaldı anıñ ne hū ba'zı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 187). [hemān,]

hemân: Böylece, böylelikle.

Kamu 'âlem maña ey serv-i ra'nâ
Hemân zindân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 8). [hemân,]

hemân: Hemen, çabucak.

İlâhıñ emrine me'mûr idi ol
Risâletde **hemân** meşhûr idi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 10). [hemân,]

Hemân fırkat durur 'âlemde kâtil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1). [hemân,]

Bolupdurlar **hemân** 'aşk ile imân
Olar ki 'aşık oldu koydılar baş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 6). [hemân,]

Kesildiler **hemân** dem ol yimekten
Çü Yûsuf anları gördi yimezler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 458). [hemân,]

Hemân ol fikr-i şüret önleriñden
Getürdiler ta'âm aña tamâmet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 476). [hemân,]

Tökerlerdi **hemân** gözdeñ firâkı
Pes oñdan didi Yûsuf dur sen imdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 598). [hemân,]

Giderdi acığı sâkin olurdu
Oturdı **hemân** bî-kîn olurdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 162). [hemân,]

Munı diyüp melek gitti **hemân** dem
Velîken çeşm-i Ya'kûb ahıdur dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 305). [hemân,]

hemân: Sadece, daima, ancak.

Hemân Yûsuf gelür dâ'im dilinden
Dağı Yûsuf'dan özge neste bilmez (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1416). [hemân,]

hem-bâz ol-: Arkadaş, dost olmak.

Birisi sâkî idi biri hâbbâz
Ki oldılar bular Yûsuf'a hem-bâz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 34). [hem-bâz ol-, -di,
-lar]

hemçün: Gibi.

Kim ol ğaddâre **hemçün** vâmık oldu
Çü 'aşkı imdi tebdîl kıldı râyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 73). [hemçün,]

hem-çünân: Böyle, aynı bu şekilde.

Niçek kim giymiş idi Yûsuf anı
Beşîr anı getürdi **hem-çünânı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 640). [hem-çünânı, -ı]

hemî: Üstelik, bir de.

Yalunuz kuş **hemî** eyler fiğânı
Züleyhâ düşdi çünki ihtirâka (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 114). [hemî,]

hemîn: Öyle, aynı II Hemen, derhal.

Ne ki ol göriser oldur **hemîndür**
Ne ki şâlih görür gerçek durur ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 525). [hemîndür, -dür
]

hemîn: Aynı zamanda, ayrıca.

Baturdı tâc ü aţlâs ü harîre
Didi bugün katımdasıñ **hemîn** señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 79). [hemîn,]

hemîşe: Her zaman, daima, sürekli.

Ayırđı eyleyüp eger âh fırkat
Ne hû[b]dur vuşlat arınca **hemîşe** (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 11). [hemîşe,]

Ki kıldıñ hecr ile çün kâh fırkat
Hemîşe oğrı kimi bu cihânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 15). [hemîşe,]

Hemîşe merhamet sen kıl gedâya
İrişdürgil nevâyı bir nevâyâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 366). [hemîşe,]

Hemîşe olur ol şeytân şaydı
Pes onda Yûsuf'ı kıldı haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 62). [hemîşe,]

Kim onuñ hâli n'ola ağlamakdañ
Hemîşe cân ü cismîn dağlamakdañ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 458*). [hemîşe,]

Tâ nımazdı ki anı kim durur ol
Hemîşe Yûsuf'a hıdmet ider bol (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 554*). [hemîşe,]

hem-râh: *Yol arkadaşı, yoldaş.*

Seni Mısr'a Allâh'ın eyledi şâh
Atañ kardaşlarıñ hem saña **hem-râh** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 322*). [hem-râh,]

hem-râh kıl-: *Yoldaş etmek.*

Bugün kıl Yûsuf'ı sen bize hem-râh
Varalı yazıda bir lu'b ideli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 723*). [hem-râh kıl-,]

hem-râh ol-: *Yoldaş olmak.*

Bulara çünki Yûsuf oldu hem-râh
Yarağ itdi Yûsuf'a âb ü nânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 32*). [hem-râh ol-, -dı]

Olara İbn-i Yâmîn oldu hem-râh
Didi evlâdına Ya'kûb peyamber (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 338*). [hem-râh ol-, -dı]

hemşir: *Kardeş.*

Oğuyayım saña bir kıssa-i nev
Var idi Yûsuf'un **hemşiri** mestür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 61*). [hemşiri, -i]

hem-süst ol-: *Zayıf, güçsüz olmak.*

Kurudı kan damarlar oldu hem-süst
Be-gâyet oldu pîr bî-hîz ü bî-cüst (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 51*). [hem-süst ol-, -dı]

henüz: *Daha, hâlâ, hâlen.*

Henüz gözümdesin budur figânım
Bu nev' ile yüküş ağladı Ya'kûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 8*). [henüz,]

Ki oldu derd elinden ol leked-kûb
Henüz gözümdesin kılman şubûrı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 11*). [henüz,]

her: *Hangi.*

Didi şükür saña yâ hayyu Sübhân
Didi ki Yûsuf'a men **her** du'âyı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 501*). [her,]

her: *"Kim olursa olsun" anlamında belgisiz sıfat.*

Bolupdur geh ki señ yahşı imişseñ
Didi Yûsuf ki **her** kim sâbıkından (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1007*). [her,]

Ve ger maḥbûs görse âzâd bolur
Daḥı **her** kim onuñ ile görüşür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1141*). [her,]

her: *Her bir, tüm.*

Kamusını onuñ yirden kopardı
Ki **her** birin bir araya apardı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 403*). [her,]

Virürem **her** ne ki diseñ yaḳîn bil
Didi ki dilemen Ken'ân'a gitmek (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 82*). [her,]

İşitdüm men anı kim muḥteremdür
Dutuñ **her** çe ki var sermâyenizni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 107*). [her,]

her: *"Her bir" anlamında belgisiz sıfat (her gün).*

Kemer kıldı oña yâḳût ü lü 'lû
Ki **her** gün giydürür bir dürlü câme (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1403*). [her,]

her: *"Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat (söz).*

Gel ey cân 'ârif iseñ sözi diñle
Nedür **her** sözde nûkte anı aña (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 356*). [her,]

Veli **her** sözde vardur nûkte aña
Eger var ise şevḳiñ Muştafâ'ya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 430*). [her,]

her: "Belli aralıklarla devamlı" anlamında belgisiz sıfat (dem).

Öper Ya 'küb Yûsuf gözlerini
Urur **her** dem yüzine yüzlerini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 280). [her,]

Töker **her** dem sirişkin Nîl'e nisbet
Belâ-yı 'aşk ile oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1424). [her,]

Ki **her** dem doldurur çeşmiñ yaş ile
Gel imdi señ melûl olmazsıñ ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 426). [her,]

her: "Bir" belgisiz sıfat (kapu).

Ki bir bâbında onuñ râhil olmañ
Ki Mısr'ın **her** kapusundan giriñiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 343). [her,]

her: Öüne geldiği tekil kelime için cümlede verilen hüküm olumsuzsa, bu hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için değil ancak bazıları için geçerli olduğunu belirtir.

Bular dağı dâhil oldı eyle ez-der
Ki **her** ikisi bir derden içerü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 355). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (zaman).

Zi-hasret cân ü cismin dağlar idi
Bulara **her** zamân dürlü ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 207). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (dem).

Za'îf oldı gözinden gitdi nûrı
Kılur pervâne tek **her** dem 'ubûrı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 54). [her,]

Hasûduñ fikridür **her** demde fâsid
Hasûd **her** çe diyer dutma kulağa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 735). [her,]

Saňa **her** dem irüşürem delilem
İşitdi mumı Yûsuf şâd boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 456). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (bâr).

Yehûzâ ki ğazab kılанда **her** bâr
Çıhardı gönlegiñden tügi ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 153). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (iş).

Oña münis olurdu **her** bir işte
Kuyıda kaldı Yûsuf şâd ü hürrem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 508). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (subh u şâm).

Kıluram nâleyi **her** şubh u şâmı
Yedi gündür işitdüm men bu sözi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 766). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (dolu).

Onuñ **her** dolusu hamına bir oğ
İrişdi bunlara ol dem belâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1058). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (geda).

Didi lâyıq degül bu **her** gedâya
Tama' kılman didi siz bu 'azîze (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1186). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (neste).

Ki **her** ni istedin bir ağırınca
Çü didi böyle Mâlik ol bahâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1246). [her,]

her: "Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat (genc-i nihan).

Dağı **her** çe ki var genc-i nihânı
Seni men hergiz in bey' itmez idüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1290). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (kelâm).

Be-‘aşk hem söyler idi **her** kelâmı
Ta‘amından onuñ ol az yiyerdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1452). [her,]

her: "Bütün, her bir " anlamında belgisiz sıfat (eşm-i bed-
hâh).

Cemâliñ görmesiñ **her** çeşm-i bed-hâh
Züleyhâ böyle çün kıldı işaret (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1466). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (bab).

Ki **her** bâba irişdi açar oldı
İrişdi tâ ki ol daşra kapuya (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1574). [her,]

her: "Bütün, her bir " anlamında belgisiz sıfat (gün).

Züleyhâ derd ü gam içre tamâmı
Ayurur **her** gün oña ol ta‘âmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 8). [her,]

Züleyhâ **her** gün ol zindân derine
Gelüben durur idi manzarına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 9). [her,]

Velî seccâna söyler harb idüñüz
Ki **her** gün Yûsuf’a zarb idüñüz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 12). [her,]

Didi Yûsuf maña bilgil ‘alâmet
Ta‘aminız durur **her** gün selâmet (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 88). [her,]

her: "Bütün, her bir " anlamında belgisiz sıfat (ân).

Bu işdeñ tevbe kılğıl nâzır olğıl
Her ân kes ki kılur ol mekr ü keydi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 61). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (kim).

Sorar ol oğlını **her** kim gezenden
Velî çılmaz özi beytül-hazenden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 213). [her,]

Sorardı hancarudan gelse kervân
Ki **her** kim gelse Yûsuf hoş görürdi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 29). [her,]

‘Azîzdür hûb hulk u muhteremdür
Anıñ medhin ider **her** kim görüpdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 87). [her,]

Aña tahsîn ider **her** kim görüpdür
Veliken varıcağm ol şerîfe (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 88). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (yir).

Ki **her** yirde zirâ‘at eylediler
Mısır’da koymadı hiçbir mekânı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 108). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (sâ‘at).

Ki **her** sâ‘at be-nev‘ it‘âm kılğıl
Naķibe tâ ki Yûsuf emr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 176). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (meclis).

Çü meclis çoğ oğundı diñle diñle
Ki **her** meclisde nükte diñle añla (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 170). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (cüdâ).

Ümîdüm vardur ez-faẓl-ı Hüdâyî
Yitüre birbirine **her** cüdâyî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 250). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (yesîr).

Egerçi **her** seyiriñ ‘usrı vardur
Yine **her** bir ‘asîrûñ yüsri vardur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 251). [her,]

her: "Her bir, bütün " anlamında belgisiz sıfat (‘asîr).

Egerçi **her** seyiriñ ‘usrı vardur
Yine **her** bir ‘asîrûñ yüsri vardur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 252). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (vişâl).

Egerçi **her** vişâliñ var firâkı
Firâkıñ dağı var durur firâkı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 253). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (bî-nevâ).

Temennâ eyleñiz Hakk'dan nevâyı
Kim oldur şâd iden **her** bî-nevâyı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 268). [her,]

her: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (hâl).

Ki **her** hâline anıñ fikr kılğıl
Egerçi kışşa durur yâr-ı ferzend (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 136). [her,]

her: "Her" anlamında belgisiz sıfat (budağ).

Dağı var bu ağaçda çoğ budağlar
Sanasın **her** budağı üçe dağlar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 20). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (düş).

İşitdi munı Ya'kûb kaldı hayrân
Didi **her** düşe ta'bîr ola ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 405). [her,]

her: "Her bir, bütün" anlamında belgisiz sıfat (gice).

Kılurdu kuyunuñ dibinde tâ'at
Yiyerdi **her** gice ol bir enârı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 353). [her,]

her: "Her" belgisiz sıfat (gâh ü bî-gâh).

Kılur oña 'izzet **her** gâh ü bî-gâh
Ki oldı Yûsuf onuñ katna mañbûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1088). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (dem).

Dağı pişmân oldı bir nazardan
Melekdür ki gelür **her** dem nidâya (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1193). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (biri).

Ki geldi **her** birisi bir mekândan
Ki **her** biri oturdu bir serîre (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 26). [her,]

Ki geldi **her** birisi bir mekândan
Ki **her** biri oturdu bir serîre (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 27). [her,]

Pes añdan **her** birine niçe câme
Kemer birle külâh ü hem 'imâme (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 665). [her,]

her: "Her" belgisiz sıfat (yan).

Ne Ken 'ân'a belî **her** yana düşdi
Gelürdi **her** yañadan kâfile bol (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 22). [her,]

Ne Ken 'ân'a belî **her** yana düşdi
Gelürdi **her** yañadan kâfile bol (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 23). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (kimse).

Anıñ **her** kimse kim ez-âl-ı Ya'kûb
Ki mesh itse eliyle ez-hemîn hûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 159). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (kim).

Cihânda kimse dâ'im olmadı şâd
Ki itdi fânî **her** kim kıldı bünyâd (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 487). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (ne).

Bozulmaz **her** ne kim taqdîr yazar
Taleb kıldılar ez-Mâlik bahâyı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 968). [her,]

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (çe).

Ki yûsr işi hasedden 'usr olupdur
Hasûd **her** çe sığınır yoldaşına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 646). [her,]

Hasûduñ fikridür **her** demde fâsid
Hasûd **her** çe diyer dutma kulağa (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 736). [her,]

Añup sultân[i] tahsîn eylediler
Didiler **her** çe var kılan keremni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 43*). [*her,]*

her: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat (uşul).

Revânî Yûsûf'a geldi resûlî
Hâberdâr eyledi ol **her** uşulî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 678*). [*her,]*

hergiz: Asla, hiçbir zaman.

Atadan korhuban el katmaz idi
Hasedden 'İys **hergiz** yatmaz idi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 134*). [*hergiz,]*

Dağı her çe ki var genc-i nihânî
Seni men **hergiz** in bey' itmez idüm (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1291*). [*hergiz,]*

Didi Dünya n'idersiñ sorup anı
Göremen dıhşarûda **hergiz** onı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 252*). [*hergiz,]*

hest: Sekiz.

Be-gâyet Hüd'a olmış idi teslîm
Oğurdî dâ 'imâ **heştiñ** kitâbın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 311*). [*heştiñ, -iñ]*

hevâvî: Heva ve hevesine tabi, nefis ve şehvetine düşkün, hafif mizaçlı.

Ki şeytân sözine oñlar uyalar
Saña kaçd ideler ol dem **hevâvî** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 546*). [*hevâvî,]*

hevâ-yı hân u mân: Mal ve insana düşkünlük.

Hevâ-yı hân u mân mülk ü dünyâ (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 4*). [*hevâ-yı hân u mân,]*

heves: Bir şeye karşı duyulan istek, eğilim, arzu, meyil.

Eger cânında var[sa] 'aşkıñ odi
Eger vardur **heves** cânında yitgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 839*). [*heves,]*

Belâ-yı 'aşka dâ 'im şabr kılgıl
Heves kılsañ eger ey hûb-dîdâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1655*). [*heves,]*

Hevesden takâti tāk oldu düşdi
Yılddı yire evlâd üste üşdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 735*). [*hevesden, -den]*

hey: "Ey!" seslenme edatı.

Gör imdi ne didi Ya'kûb-ı mahzûn
Didi ki ey benim oğlanlarum **hey** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 625*). [*hey,]*

Didi Yûsuf ki yeddi ıl pey-â-pey
Zirâ'at idüñüz bu dem işid **hey** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 404*). [*hey,]*

Bulara oñda tuğyân kıлмаğ içün
Didi evlâd-ı Ya'kûb dönüñüz **hey** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 283*). [*hey,]*

hey: Azarlama, uyarı, üzüntü, sitem, tekdir, şüphe vb. duyguları anlatan cümlelerde anlama kuvvet verir.

Yakîn bil ki seni dağ öldürür **hey**
Ki derdiñle meni sen kılmagıl tey (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 145*). [*hey,]*

Bular hiç bâb oña kılmaz u cûdî
Eyidürdi meni öldürmenüz **hey** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 179*). [*hey,]*

heybet: Görünüş.

Be-gâyet içi onuñ târik idi
Bağanlar korhar idi **heybetinden** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 299*). [*heybetinden, -i, -n, -den]*

heybet: İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet.

Ki doldı gözleri ol demde yaşdan
Vücûdî **heybetiyle** oldı lertzân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 710*). [*heybetiyle, -iy, -le]*

Ta'accüb eyler idi **heybetinden**
Min iki yüz yıl idi kazılalı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 300*). [*heybetinden, -i, -(n)den]*

Gelüben bir mekânda cümle düşdi
Bularuñ **heybetini** görd[i] derbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 117). [heybetini, -i, -n,
-i]

hezâr: Bûlbül.

Açıldı lâle gül süsen benefşe
Hezâr ile ki efgân vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 6). [hezâr,]

hiç: Bir işin herhangi bir zamanda yapılıp yapılmadığını
sormak için soru cümlelerinde kullanılır.

Ki **hiç** tezvîc kıldıñ mı beyân kıl
Didi Yûsuf ki **hiç** oldu mı evlâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 580). [hiç,]

Ki **hiç** tezvîc kıldıñ mı beyân kıl
Didi Yûsuf ki **hiç** oldu mı evlâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 581). [hiç,]

hiç: Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan
bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

Ki bir dem bulmadılar râhatı **hiç**
Koyun çün bunların işi yarakdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 601). [hiç,]

İki 'âlemde ol hûr u haķîrdür
Hasûdî **hiç** arada Haķķ dimezler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 658). [hiç,]

Baķîlîñ buķl[ı] **hiç** çılmaz cesedden
Ata ķatına geldi cümle bile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 701). [hiç,]

Göz açup kimseye ol baķmadı **hiç**
Ne vaşf idem men onuñ hırķatını (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 824). [hiç,]

Karârsız oldu **hiç** kılmaz kararı
Vücûdî 'aşķ ile pür-derd boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 872). [hiç,]

Daķı **hiç** bâb ile nâm ü nişânın
Ne kılsun pâdişeh ki ķaldı 'âciz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 892). [hiç,]

hicâb: Perde, örtü.

Onuñ taķķîkine hiç irmemişdi
Cemâlerinden **hicâb** ref' oldu ol dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1277). [hicâb,]

hicâb: Kusur, ayıp, hata.

Ki mażlûm da'vetiniñ yok **hicâbı**
Allâh'ın ķatna tîz ola icâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 353). [hicâbı, -ı]

hiçbir: Asla, katiyen.

Didi sâķî ki yâ mevlâ sen dâķ
Anı yâd itmemişim hiç bir daķ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 352). [hiçbir,]

hiçbir: "Herhangi bir, hiçbir" anlamında kullanılan
belgisiz sıfat (kez).

Men anı kılmadum **hiçbir** kezin yâd
Ki ol maķbûs ķaldı ben de âzâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 373). [hiçbir,]

hiçbir: "Herhangi bir" anlamında belgisiz sıfat (mekân).

Ki her yirde zirâ'at eylediler
Mısır'da koymadı **hiçbir** meķâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 109). [hiçbir,]

hicr: Ayrılık, ayrılık acısı.

Ėamın **hicrûñ** belânıñ fırķatını
Ėamular zâhir oldu bu ķaberden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 826). [hicrûñ, -üñ]

Maña **hicr** ile kıлма yine ķahrı
Yine salma menî derd ü fiğâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 612). [hicr,]

hicrân: Ayrılık, ayrılık acısı.

Ne Ėamdur çünki bu sırdâre irdiñ
Yaķılmışdı göñül **hicrân** elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 12). [hicrân,]

Kim 'aşkı kılmaz idi cānda teskīn
Çü va'de irdi āhır oldı **hicrān** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 46). [hicrān,]

hicrān ol-: Ayrılmak, ayrı olmak.

Ne vāşıldur ki olmaz oña hicrān
Ki kılmaz hecr elinde āh ü efgān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 464). [hicrān ol-, -
maz]

hidāvet kıl-: Doğru yolu göstermek.

Cemāl-ı hüsniñ onuñ bî-nihāyet
Ki kılmışdur Hüdāvend hidāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 322). [hidāyet kıl-, -mış, -dur]

hidmet: Hizmet, görev, vazife.

Didi ki yā ebī hādım irişdüm
İrişdüm **hidmete** bu dem görüşdüm (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 118). [hidmete, -e]

Didi Ya'küb var atanın katına
Zamānı durgil onuñ **hidmetine** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 94). [hidmetine, -in, -e]

İlāhın **hidmetin** onda yitürgil
Otur quyu dibinde eyle şabır (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 340). [hidmetin, -i, -n]

Meni ol pādşāhın **hidmetinde**
Çü böyle kıldı ol şālih du'āy (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 332). [hidmetinde, -iñ, -de]

Geçirür **hidmetinde** şubh u şāmı
İşitgil kudreti ey yār ferrāş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 486). [hidmetinde, -i, -n, -de]

hidmet: Huzur, makam, ön, yan.

Maña yol varmağa kuvvet olaydı
Varaydum ol 'aziziñ **hidmetine** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 51). [hidmetine, -i, -n, -e]

Ayurdı uñvetiñ **hidmetine**
Ayurdı onlara Yūsuf nakībi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 168). [hidmetine, -i, -n, -e]

Çü vardı Şem'ün anıñ **hidmetine**
Kim irdi nāme Yūsuf hāzretine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 359). [hidmetine, -i, -n, -e]

İrişdi Yūsuf anıñ hāzretine
Çü bî-hüş gördi durdı **hidmetine** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 742). [hidmetine, -i, -
n, -e]

Ne zıkr ki belki añdan fikr kılman
Nebīler **hidmetiñde** Mısr'ın ehli (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 11). [hidmetiñde, -i, -
ñ, -de]

hidmet eyle-: Hizmet etmek.

Adı Mîşālüm idi tāze gülzār
Didi kim oğlına var hidmet eyle (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 213). [hidmet eyle-,]

Revān geldi vü hidmet eyledi bol
Pes andan çıldı Yūsuf dıhşarūya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 218). [hidmet eyle-, --
di, --di]

hidmet id-: Hizmet etmek, iş görmek.

Tā nımazdı ki anı kim durur ol
Hemīşe Yūsuf'a hidmet ider bol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 554). [hidmet id-, -er
]

hidmet kıl-: Birine hizmet etmek, iş görmek, çalışmak.

Çekiñ dir hidmeti kılın tamāmı
Çü anda emr böyle kıldı sultān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 148). [hidmet kıl-, -i, -in-iñ]

Ki böyle böyle kılğil hidmeti bol
Bular bağdılar anda bir araya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 186). [hidmet kıl-, -i-i, -gil]

hidmet kıl-: Hizmet etmek.

Yüri var bunlara sen hidmeti kıl
Çü bile emr kıldı oğlına ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 216). [hidmet kıl-, -i]

hidmet kıl-: Hizmet etmek.

Oña menden irişdürgil selām
Şeb ü rüz oña kıl hidmeti tamām (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 152). [hidmet kıl-, -i]

hikāvet: Hikāye, anlatı.

Pes aından Muştafâ-yı hoş hışâli
Pes aından diñle menden bir **hikāyet** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 69). [hikāyet,]

Pes aından câriye mâzî **hikāyet**
Ki kıldı hecr eliñden hem şikāyet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 611). [hikāyet,]

hikāvet eyle-: Hikāye etmek, bahsetmek, ayrıntılarıyla anlatmak.

Allâh'a eylerim hâlim hikāyet
Ki sizdeñ kılmazam hergiz şikāyet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 319). [hikāyet eyle-, -r, -im]

hikāvet kıl-: Hikaye etmek, anlatmak.

Bu göñlüm istegine vâşıl oldu
Çü kıldı Yûsuf'a mâzî hikāyet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 473). [hikāyet kıl-, -dı]

hikmet: Cenâbıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâyük olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.

Maña kıldı musallaş sizni hoca
İlâhın **hikmetine** fikr idüben (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 203). [hikmetine, -i, -n, -e]

Bahıñ siz Hâlık'ın bu kudretine
Ger onuñ **hikmetine** fikr idesin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 287). [hikmetine, -i, -n, -e]

hilâf: Yalan, yanlış, ters, zıt.

Yalancıdur dimez sözi doğru
Ne düş ki görse ol söyler **hilâfı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 955). [hilâfı, -ı]

hil'at: Elbise, kaftan.

Çü gördi **hil'atı** ol Nübîl'in
Hasedden başı ağrıdı Rübîl'in (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 307). [hil'atı, -ı]

Ki yudı başını bâ-raht yeksân
Latif neste sepidi **hil'atine** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 37). [hil'atine, -i, -n, -e]

Çü bu işde bizüm oldu devâmız
Çü Yûsuf giydi **hil'atı** tãc-ı şâhı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1095). [hil'atı, -ı]

Ki çıldı daşra bahıñ dolu aya
Çü giydi **hil'atiyle** tãc ü cevher (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 67). [hil'atiyle, -i, -y, -le]

Durupdur kimesne bilmez kelâmın
Dur imdi señ misâfir **hil'atini** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 367). [hil'atini, -i, -n, -i]

hil'at ü tãc: Kaftan ve taç.

Döşediler yolına nãc ü dîbãc
Apardılar cevâhir **hil'at ü tãc** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 436). [hil'at ü tãc,]

hil'at-ı çend: Dört elbise II Dört armağan.

Oña virmişdi ez-cennet Hudâvend
Bir İbrâhim Hâlîl'e **hil'at-ı çend** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 298). [hil'at-ı çend,]

Oña giydürdi ol **hil'at-ı çend** hûb
Didi yoldaşlar yine oluñ âgâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1090). [hil'at-ı çend,]

hile: Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

İşiddi 'İyş onuñ **hile** işini
Diler ki öldüre ol kardaşını (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 131). [hile,]

Atamuza varuban ne diyelüm
Bu işe **hile** ne tedbîr idevüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 517). [hile,]

Bir **hile** tã ki señ muñda kalasın
Menimle gice gündüz señ olasın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 7). [hile,]

Didiler doğruyuz bu söz yalandur
Meger ki bu **hile** bañr-ı talândur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 66). [hile,]

hile birle mekr id-: Hile ve tuzak kurmak.

Saňa çoĥ ħile birle mekr ideler
Ki şeytān kıla cādū ol zamānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 539). [ħile birle mekr id-, -e, -
ler]

ħile eyle-: Hile yapmak.

Bu işden eylerim Ya'ķūba ħile
Ola tā ki du'ā anuñla böyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 129). [ħile eyle-, -r, -im]

ħile id-: Hile yapmak.

Çaĥırdı ehlini eydür ki böyle
Ne işdür ki **idüpsen ħile** söyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 124). [ħile id-, -üp, -sen]

ħile kıl-: Hile yapmak, aldatmak.

Çü İshākın ĥatunı uşbu sözi
İşitdi gör ne **kıldı ħile** özi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 84). [ħile kıl-, -dı]

Onuñ çün kıldı böyle ħile yāri
Onı fark itmeye ol şehriyāri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 91). [ħile kıl-, -dı]

Ne kıldılar görüñüz onda ħile
Didiler yā ebā sen nişe bī-hem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 703). [ħile kıl-, -dı, -lar]

İşid imdi ne **ħile kılur** inhā
Onı çün çāha salup yūridiler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 512). [ħile kıl-, -ur]

Gör imdi Yūsuf anda **kıldı ħile**
Nihānī işleri kimse ne bile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 33). [ħile kıl-, -dı]

ħilkat: Yaratılışta bulunan hāl, yaratılıştan gelen mizaç,
yaratılış.

Seniñ bu tūrfе nāzik **ħilkatini**
Cemāliñ ger men görmiş olaydım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1286). [ħilkatini, -i, -
n, -i]

himmet: Lütuf, kerem, yardım.

Didi minnet bu ĥāne ni' metiñden
Ki boldum cümle kāhir **himmetiñden** (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 224). [himmetiñden, -
i, -n, -den]

Getürmezsen ger imān **himmetini**
Uruşuram seniñle bil yakini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 261). [himmetini, -i, -n, -i]

Olar kim yoĥ ümīdi **himmetiñde**
Ki ĥüsrān ehlidür Ĥakk ĥazretiñde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 273). [himmetiñde, -i,
-ñ, -de]

ħırka: Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi
mensup oldukları tarıkata göre deĥişen, kollu, yakasız,
pamuklu giyecek.

Gice gündüz meyān-ı derd **ħırķam**
Ki bu 'İberī ķūluñ oldum esīri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1434). [ħırķam, -m]

ħırs: Aç gözlülük, aşırı düşkünlük.

Ki koyĥıl sen ĥasūdıñ başına ĥāk
Ĥasūd özi yamandur **ħırş[ı]** ondan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 650). [ħırş[ı], -ı]

Gel imdi şevķilen sen sākīn olĥıl
Yeter bu dünyeniñ **ħırşına** dolĥıl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 506). [ħırşına, -ı, -n, -
a]

ħırs-ı bāzı: Oyun, hile ĥırsı.

Vücūda lu'b için mi gelmişüz biz
Gelüñüz terk idüñüz **ħırs-ı bāzı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 741). [ħırs-ı bāzı,]

ħırs-ı dūnyā: Dünya ĥırsı.

Öziñi bir zamān bā-ħüş kılgıl
Göñlinden **ħırs-ı dūnyā** eylegil dūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 935). [ħırs-ı dūnyā,]

ħisāl: Huy, his, duygu.

Pes añdan Muştafā-yı ĥoş **ħişāli**
Pes añdan diñle menden bir ĥikāyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 68). [ħişāli, -i]

ħisāl sal-: Huy, davranış baş göstermek.

Çü oldur böyle şalur bu hışâli
Danişçün bir yire derildi hamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 621). [hışâl şal-, -i-i, -ur]

hışm: Gazap, öfke.

Görüñ ne zecr iderler ol meh-pāreye
Ki hışm ile yire urdılar onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 107). [hışm,]

‘Azab kıldı geldi hışm ile dile
Didi ki öldürühüz kâz-ı bî-tîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 142). [hışm,]

Ki olmaz hâtır ez-havf teskîn
Gelüben hışm ile dardılar anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 389). [hışm,]

hışmnâk: Kızgın, öfkeli.

Dutayım men seni oğrı diyüben
Ki kâşid hışmnâk donın giyüben (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 6). [hışmnâk,]

hitâb: Söylenen söz, konuşma.

Hudâvend’den oña geldi hitâbı
Hitâb ile oña kıldı ‘itâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 348). [hitâb,]

Su ‘âliyle cevâbıyla hitâbın
Ki onda cümle Yûsuf kıssasını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 312). [hitâbın, -ı, -n]

hitâb eyle-: Sözü birine veya birilerine yöneltmek,
seslenmek.

Bulara eyledi ol dem hitâbı
Bulardan sordı kim handan gelürsüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 222). [hitâb eyle-, -ı-ı, -di]

hitâb eyle-: Hitap etmek, söylemek, konuşmak.

‘Azîzimdür benim ol yâr-ı dil-bend
Ne ki ol eylese aña hitâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 499). [hitâb eyle-, -ı-ı, -se]

hitâb gel-: Ayet, vahiy, emir vs. gelmek, inmek, nazil
olmak.

Hudâvend’den oña geldi hitâbı
Hitâb ile oña kıldı ‘itâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 347). [hitâb gel-, -ı-ı, -di]

hitâb kıl-: (Birine) Söz söylemek, söz yöneltmek.

Ki artuñ sorma dañı dimezem men
Züleyhâ çünki kıldı bu hitâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1459). [hitâb kıl-, -ı-ı, -dı]

hitâb kıl-: Söz söylemek, söz yöneltmek.

Yehûzâ ança kim kıldı hitâbı
Aña Mâmîl virmedi hiç cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 193). [hitâb kıl-, -ı-ı, -dı]

hitâb kıl-: (Birine) Söz söylemek, söz yöneltmek,
konuşmak.

Çü böyle kıldı ol Yûsuf hitâbı
Nebîu’llâh oña virdi cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 454). [hitâb kıl-, -ı-ı, -dı]

hıvânet: Güveni kötüye kullanma, aldatma, vefasızlık.

Hıvânet işi dilde gizlediler
Haçan nâşih olur ‘âlemde hâsid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 733). [hıvânet,]

Oluruz bes kamumuz onda hâsir
Çü kıldılar hıvânet onda pinhân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 25). [hıvânet,]

Çü munda zâhir oldı bu hıvânet
‘Azîz çün böyle gördi bu hâvâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1588). [hıvânet,]

hıvânet kıl-: Hainlik, vefasızlık yapmak.

Maña kaşd idübeni kıldı cebra
Dañı men kılmazam munı hıvânet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1587). [hıvânet kıl-, -
maz, -am]

Ki hergiz kılmaya çeşmim hıvânet
Çü Yûsuf söyledi bu kaç kelâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 32). [hıvânet kıl-, -ma,
-y, -a]

hoca: Allah.

Getürsen ger imān olursun üçe
Seni ālî kılur 'ālemde **hoca** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 260). [hoca,]

Maña kıldı musallaṭ sizni **hoca**
İlāhîñ hîkmetine fikr idüben (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 202). [hoca,]

Çün irdi müddeti devr-i zamānı
Ki aldı **hoca** seîden Yūsuf anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 552). [hoca,]

hös: Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi,
latif, memnun edici.

Kenār-ı āb ü sebze bağ-ı ḥalvet
Hoş yār ile deverān vakt oldu (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 10). [hoş,]

Hoş ol kim Yūsuf-ı dîldāre irdiñ
Gel imdi Şemsî ḥālîñ kıl beyāne (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 15). [hoş,]

Çü oldu **hoş** cüvān ikisi bünyād
Bularuñla ata ana olur şād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 71). [hoş,]

Ki menden diñlegil bir **hoş** makāl
Ki Yūsuf uḥveti diñle işini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 585). [hoş,]

Durup Yūsuf katına geldiler **hoş**
Didiler Yūsuf'a ey nūr-ı dîde (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 667). [hoş,]

Ne dil **hoşdur** ki ol ğamgîn olmaz
Ne gözlerdür ğam ile nemgîn olmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 460). [hoşdur, -dur]

Cihānda kimse olmaz cāvidānî
Otur meclisde 'ömrüñ **hoş** gör ey yār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 939). [hoş,]

İcāzet belki **hoş** luṭf u irādet
İcāzet aldı ol durdı ayağa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1012). [hoş,]

hös: Bir güzel, iyice.

Bu meclisde otur **hoş** sāmi' olgil
Bu Yūsuf kıssasına tāmi' olgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 171). [hoş,]

Revānî geldi ol uḥvet katına
Oturdı añların **hoş** ḥazretine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 366). [hoş,]

hoş gör-: İyiye yormak, hoşgörü ile karşılamak.

Şabāḥ oldu 'azîz kıldı 'ināyet
Çıḥardı sākîyi hoş gördi ğāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 132). [hoş gör-, -di]

hoş gör-: Kusuru sorun yapmamak, anlayışla karşılamak,
iyiye yormak.

Sorardı ḥancarudan gelse kervān
Ki her kim gelse Yūsuf hoş görürdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 29). [hoş gör-, -ür, -di]

hoş ol-: İyi, hoş olmak.

N'olar ger bu sebeble hoş ola ḥāl
Nebî didi size kılam delālet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 82). [hoş ol-, -a]

hoş ol-: Mutlu, memnun olmak.

Bular çün bildi anı oldılar hoş
Nigünsār oldılar ol demde ḥāmūş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 467). [hoş ol-, -dı, -lar]

hoş-bū: Güzel koku.

Ḥudā'dañ adın aldı bād-ı ḥüb-rū
İrişdürdi revān Ya'kūb'a **hoş-bū** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 566). [hoş-bū,]

Revān **hoş-būy** gönlek aña yitdi
Devāsız derdine dermān tapdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 637). [hoş-būy, -y]

hoş-bū kıl-: Güzel koku sürmek.

Yitürdi cānın onuñ ḥıdmetine
Saçın yudı onuñ hem kıldı hoş-bū (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 31). [hoş-bū kıl-, -dı]

hū: Huy, tabiat, mizaç, alışkanlık, tavır, tutum.

Yehūzā'nın hemān dem gitdi benzi
Ne kīni aldı anın ne **hū** ba'zı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 188). [hū,]

hū[b]: Güzel, hoş, latif.

Ayırdı eyleyüp eger āh fırkat
Ne **hū[b]dur** vuşlat arınca hemīše (Yūsuf u
Züleyhā, Gazel 1, Mısra 11). [hū[b]dur, -dur]

hūb: Güzel, hoş, latif.

Cihānda Şām ol kıldı vaţan **hūb**
Ki anda dutdı ülfet cān ü ten **hūb** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 7). [hūb,]

İkisi cān ü dilden rüz u şeb **hūb**
Kılurlar mescid-i İshāk cārüb (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 75). [hūb,]

Dutup oğlu kolından söyledi **hūb**
Bu kavı-ı 'İyşdur ammā sözde Ya'kūb (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 103). [hūb,]

Kuçuban birbirin öpüşdiler **hūb**
Soruşup birbirin tanışdılar **hūb** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 181). [hūb,]

Kuçuban birbirin öpüşdiler **hūb**
Soruşup birbirin tanışdılar **hūb** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 182). [hūb,]

Didi Yūsuf ata ger **hūb** isem men
Seniñ gönlinde ger maħbūb isem men (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 504). [hūb,]

Ki onuñ sözine gūş eyledi **hūb**
Didi ardaşlarıñdan gizle düşi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 533). [hūb,]

Ki anı gördüñüz mi tünd yā **hūb**
Didiler anı ki ehl-i keremdür (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 300). [hūb,]

Görem ol şüreti ger koyasın sen
Ki bir dāhı görem ol şüreti **hūb** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 485). [hūb,]

Anın her kimse kim ez-āl-ı Ya'kūb
Ki mesh itse eliyle ez-hemīn **hūb** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 160). [hūb,]

hūb: Bir güzel, güzelce.

Oturmuş evde Yūsuf lu'b ile **hūb**
amu Rūbīl evine geldi böyle (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 605). [hūb,]

Oña giydürdi ol hil'at-ı çend **hūb**
Didi yoldaşlar yine oluñ āgāh (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1090). [hūb,]

Ki miñ dağ cāriye ol tāze maħbūb
Bezendi arşu ıldı lu'b idüp **hūb** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 5, Mısra 4). [hūb,]

Pes ondañ aldılar ele uvalı
Buyurđı Yūsuf anda **hūb** keyli (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 261). [hūb,]

Ki meñdeñ dinlegil bir kıssa ey yār
Otur Yūsuf maālīñ **hūb** diñle (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 429). [hūb,]

Pes añdan didi yā evlād-ı Ya'kūb
aber virdi yine gūş idiñiz **hūb** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 420). [hūb,]

Kim añda bir kenizek aldı Ya'kūb
Ki emzürüben anı besleye **hūb** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 518). [hūb,]

hūb: Allah.

Cihānda Şām ol kıldı vaţan **hūb**
Ki anda dutdı ülfet cān ü ten **hūb** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 8). [hūb,]

hūb: İyi bir şekilde.

Be-ğāyet **hūb** icāzet eylegil sen
'Aziz virdi icāzet **hūb** dirdi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1490). [hūb,]

hūb: Güzel (kimse); Hz. Yusuf.

Didi ki ol āğacı bilürem **hūb**
Ki İshāk oğlıdur ol pīr Ya'kūb (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 207). [hūb,]

Diyeydi çünki oldur **hūb** Kirdgār
Veliken n'eyleyim hiç ākatim yoğ (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 56). [hūb,]

ulağ dutdı aña o hūsn ile **hūb**
Pes añdan didi yā evlād-ı Ya'kūb (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 399). [hūb,]

Bular çün gördi yüzün bildiler **hüb**
Didiler sensin ol Yūsuf-ı maḥbūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 463). [hüb,]

Olaldı təciriñ katıñda hoş **hüb**
Ol oğlan kim anı satmışdı Ya 'kūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 547). [hüb,]

hüb lutf u rahīm: Güzel, iyi ve merhametli.

Didi bildüm seni şāh-ı kerīmsiñ
Dağı hem hüb lutf u hem rahīmsiñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 332). [hüb lutf u
rahīm, -siñ]

hüb u latīf: Güzel ve hoş.

İrişende siz ol hüb u latīfe
Ki mendeñ viriñiz aña selāmi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 90). [hüb u latīf, -e]

hüb u muhterem: Güzel ve saygı değer.

'Azīzdür hüb hulk u muhteremdür
Anıñ medḥin ider her kim görüpdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 86). [hüb u muhterem,
-dür]

hüb u selāmet: Güzel ve güvenli bir şekilde.

Yidiler cümlesi **hüb u selāmet**
Velik İbn-i Yāmīn yimedi hiç (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 478). [hüb u selāmet,]

hübān: Güzeller, dilberler.

Ki Yūsuf'dur onuñ dā 'im dilinde
Hübān sevmiş ol 'İberī ḡulāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1679). [hübān,]

hüb-dīdār: Güzel yüz.

Cefā koyup idüp mihr ü vefānı
Didi ki Yūsuf'a ey **hüb-dīdār** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1075). [hüb-dīdār,]

Belā-yı 'aşka dā 'im sabr kılḡil
Heves kılsañ eger ey **hüb-dīdār** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1655). [hüb-dīdār,]

hüb-ı habīb: Güzel insan.

Allāh'ın katına hüb-ı habībe
Revān yüz dutdı Yūsuf Kibriyā'ya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1052). [hüb-ı habīb, -
e]

hüb-rü: Güzel yüz.

Ki kılduñ rencide bu neb'yi
Onuñ tek **hüb-rüya** niçe kıyduñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 685). [hüb-rüya, -y, -ı
]

Varuñ siz aña kılın cüst ü cüyı
Ümīdüm var görem ol **hüb-rüyı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 276). [hüb-rüyı, -y, -ı
]

hubūb: Buğday, arpa, çavdar... gibi taneli bitkiler, tahıl.

Hubūbı sünbūliyle kıldı enbār
Yedi il kıldı enbār ol ta'āmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 116). [hubūbı, -ı]

hūd: Hūd peygamber.

Var idi bir kes adı Yehūzā idi
Ki **Hūd** elinde olmuşdı Müslim (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 309). [hūd,]

Be-ğāyet **Hūd'a** olmuş idi teslīm
Oḡurdı dā 'imā heştiñ kitābın (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 310). [hūd'a, -a]

hudā: Allah (c.c.), Cenabıhak.

Hudā Yūsuf'ın sözün[i] revānı
Ki sākī ḡāṭırından aldı onı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 157). [hudā,]

Kabūl itdi **Hudā** ondan du'āyı
İrādet oldı qoya mübtelāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 313). [hudā,]

Didi ki Yūsuf'a señ şād bolḡil
Hudā emriyle āzād bolḡil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 320). [hudā,]

Didi Yūsuf size kıldum du ‘āyı
Sizi tanımaya halk **Hudāyī** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 118). [hudāyī, -y, -i]

Velī Yūsuf çü birgün ol **Hudā’ya**
Tažarru’ zârı kıldı Kibriyâ’ya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 303). [hudā’ya, -y, -a]

Hudā göstermesin havf u haşarnı
Gice gündüz bular kıldı güzârı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 350). [hudā,]

Varubañ yine ol şâhı görelüm
Didi Ya’küb **Hudā’dan** olsa imân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 335). [hudā’dan, -dan
]

hudāvend: Her şeyin sahibi olan Allah.

Oña virmişdi ez-cennet **Hudāvend**
Bir İbrâhim Halîl’e hil’at-ı çend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 297). [hudāvend,]

Ki kılmışdı **Hudāvend** hidāyet
Serâyında oturmuş taze birgün (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 862). [hudāvend,]

Anıñ oğlun aña virmez **Hudāvend**
Ki kılma gönlüñi kayğu ile bend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 541). [hudāvend,]

hudāvend-i kerîm: Lütuf ve ihsânı bol olan, kendisine
sığılanı geri çevirmeyen Allah.

İşid imdi Allâh’ın kudretini
Hudāvend-i kerîmiñ hikmetini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 66). [hudāvend-i kerîm, -iñ]

hük: Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen
karar, yargı, emir, buyruk.

Didi sâkî ki ey sultân-ı ‘âlem
Musahhîr **hükmine** cinsiyle âdem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 360). [hükmine, -i, -n,
-e]

Anıñ **hükmine** teslim varı oldu
Büyüdü ki ‘imâret eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 106). [hükmine, -i, -n, -e]

hük id-: Karar vermek.

Didi görüñ pirâhinde nişanı
Pirâhen yırtığına hük idüñiz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1615). [hük id-, -üñiz]

hük kıl-: Hükm etmek.

Degül câ ’iz onuñla hük kılmağ
Züleyhâ’ya didi var mı güvâhıñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1594). [hük kıl-, -mağ]

hük-i mısır: Mısır’ın hükmü.

Ve ger kim geh giderdi hüdmetinden
Çü Yūsuf hük-i Mısır’a cârî oldu (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 105). [hük-i mısır, -a
]

hük-i vezdân: Allah’ın emri, hükmü.

‘Aziziñ oldı ol Yūsuf gulâmi
Gör imdi niçe oldı **hük-i Yezdân** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 93). [hük-i yezdân,]

hük-i vezdân: Allah’ın emri, hükmü.

‘Aziziñ oldı ol Yūsuf gulâmi
Gör imdi niçe oldı **hük-i Yezdân** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 93). [hük-i yezdân,]

huld-ı rızvân: Mutlu gün.

Hemânâ Şemsî söyle **huld-ı rızvân**
Saña zindân olupdur hasretiñden (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 15). [huld-ı rızvân,]

hulk: Huy, tabiat, yaratılış.

Cemâli hüsnume beñzer dime sen
Vücuduñ **hulkıyam** bilgil yañın sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 437). [hulkıyam, -ı, -y,
-am]

‘Azîzdür hûb **hulk** u muhteremdür
Anıñ medhîn ider her kim görüpdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 86). [hulk,]

hulk: Ahlak, tabiat, huy II Alışkanlık.

Çü onda vardı da 'vet itdi halkı
Uşaduñ bütleri koyuñ bu **hulķı** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 38). [*hulķı, -ı*]

hümām: Azimkar, gayretli.

İrişdi va 'desi hamliñ tamāma
İki oğlan getürdi ol **hümāma** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 68). [*hümāma, -a*]

Ki Yūsuf haṭṭı ile taze nāme
Kim anı yazmış idi ol **hümāme** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 660). [*hümāme, -e*]

humām-ı dünve: Dünya gayreti, dünya işleri.

Humām-ı dünve ile olma mağrūr
Kim irse dutmamışdır bu cihānı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 936). [*humām-ı*
dünve,]

humār: İçkiden sonra gelen baş ağrısı, mahmurluk,
sersemlik.

Haḫa minnet bugün **humāre** irdiñ
Eger Ya 'kūb idiñ beytül'-hazende (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 13). [*humāre, -e*]

hūn: Kan.

Ciger **hūnından** itgil kendiñe aş
Ki daruñ işidür bu hāli zinhār (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1216). [*hūnından, -ı, -n, -dan*]

Ciger **hūnından** onlar kıldılar aş
Eger señ 'ārif iseñ 'ārı koygil (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 8). [*hūnından, -ı, -ñ, -dan*]

hūn id-: Kan dökmek; öldürmek.

İde Yūsuf'ı katl eyleye hūn
Kaçuban Rūbīl'e sığındı Yūsuf (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 146). [*hūn id-, -e*]

hūn kıl-: Kan dökmek, öldürmek.

Meni āzād kılıñ kılmañız hūn
Hasedden bunlar eyler idi pīç (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 182). [*hūn kıl-, -ma, -ñız*]

hūn-bār ol-: Kan saçmak; kanlı gözyaşı dökmek.

İşitdi munı Ya 'kūb ağladı zār
Ki çeşm[i] ḫasret ile oldı hūn-bār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 288). [*hūn-bār ol-, -dı*
]

hūn-rjz: Kan döken, kan dökücü.

Ki nā-ḫaḫ olmañız siz böyle **hūn-rjz**
Bugün Yūsuf bizüm yoldaşımızdır (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 218). [*hūn-rjz,]*

hūr: Cennet kızı, çok güzel kız veya kadın, huri.

Bu 'ālemde gezerdi 'adl u dādı
Ki onuñ var idi bir kızı çün **hūr** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 853). [*hūr,]*

Ki nāz[ı] **hūr** ider hūrı nāzı
Ki baḫmaz 'aşk hiç pīr ü cūvāna (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 182). [*hūr,]*

Ki nāz[ı] **hūr** ider **hūrı** nāzı
Ki baḫmaz 'aşk hiç pīr ü cūvāna (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 182). [*hūrı, -ı*]

hūr u ğilmān: Cennetteki kız ve erkek.

Esirdi ḫüsnine ins ü melek cān
Yüzinden utanurdı **hūr u ğilmān** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 216). [*hūr u ğilmān,]*

hūr u ḫakīr: Eksik ve değersiz.

İki 'ālemde ol hūr u ḫakīrdür
Ḥasūdı hiç arada Ḥaḫḫ dimezler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 656). [*hūr u ḫakīr, -*
dür]

hūr-ı 'avn ol-: Gerçek peri (gibi) olmak.

Cihānda yoḫ anıñ tek taze maḫcūb
Sanasıñ hūr-ı 'ayn oldı cināni (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 66). [*hūr-ı 'ayn ol-, -dı*]

hurkat: Acı, keder, yanma.

Bu iş oldu sebeb ol fırkatine

Bu işden düştü öyle **hurkatine** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 354). [hurkatine, -i, -n, -e]

Düşerdi cân onun **hurkatine**

Elinden fırkatîñ yaşın tökenler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 787). [hurkatine, -i, -n, -e]

Düşüpdür cân onun **hurkatine**

Çü girdi Yûsuf ol dem içeriye (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1528). [hurkatine, -i, -n, -e]

Göz açup kimseye ol bahmadı hiç

Ne vaşf idem men onun **hurkatini** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 825). [hurkatini, -i, -n, -i]

Çeker bu derd-i 'aşkıñ **hurkatini**

Devâsız derde çün oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 898). [hurkatini, -i, -n, -i]

Çü didi İbn-i Yâmîn derd-i fırkat

Ki coşdı Yûsuf'ın cânına **hurkat** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 2). [hurkat,]

hürmet: Şeref, saygı, itibar.

Bular şabr itmeginden seyr boldı

Didiler âl-ı Ya'kûb **hürmetiçün** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 690). [hürmetiçün, -i, -y, -çün]

Öper elin ayağını varısı

Ata karşısından **hürmet** ile (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 57). [hürmet,]

Ki dâdum atama bildürmenüz hey

Dağı diyerdi atam **hürmetiçün** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 181). [hürmetiçün, -içün]

hürmet kıl-: Saygı göstermek.

Bizi mihmânlar onun hıdmetine

Didi ba'zı anıñçün kıldı hürmet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 197). [hürmet kıl-, -dı]

Dağı ta'zîm ile hürmet kılurlar

Bular bir menzilde gider iken (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 278). [hürmet kıl-, -ur, -lar]

Gel imdi şâh hürmet kıl nebîye

Eger biz kaçd kılduk ol şabîye (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 459). [hürmet kıl-,]

hürşid: Güneş, şems.

Bulut açıldı ol dem doğdı **hürşid**

Çü gördi Mâlik onı oldı şâhib (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1086). [hürşid,]

hürşid ile mäh: Güneş ile ay.

Maña nisbet degül **hürşid ile mäh**

Ki hüsñ iklîmine men olmışam şâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 433). [hürşid ile mäh,]

hürşid-i zîbâ: Güzel, süslü güneş.

Didi ki böyle hüsne pây olur mäh

Veyâ **hürşid-i zîbâ** yoḥsa bu şâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 420). [hürşid-i zîbâ,]

hurûs: Coşma, coşkunluk.

Onun şulbında şehvet geldi cûşa

Recûliyyet damarı hem **hurûşa** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 58). [hurûşa, -a]

hüşe: Salkım.

Ki gördüm dağı üç **hüşe** engür

Onı bir câma sıḥdum eyledüm pür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 55). [hüşe,]

hüsñ: Güzellik, çekicilik.

Satarlar görñ ol **hüsñ** ile bāyı

Çü Mâlik bey'e geldi açdı bu boḳça (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 970). [hüsñ,]

Ki ol kıldı meni **hüsñ** ile çün mäh

Didi ol ḥalk inandugı Allâh'a (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1108). [hüsñ,]

Melek yoḥsa bu **hüsñ** ile ḥanısı

Seniñ tek görmemişim âdemî-zâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1392). [hüsñ,]

Ki ola **hüsñ** ile 'âlemde âzâd

Züleyhâ didi çünki bile sözi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1394). [hüsñ,]

Ki Yūsuf **hüsniyle** göñli dolmuşdı
Baḥub doymaz idi Yūsuf yüzinden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1410*). [*hüsniyle, -i, -y, -le*]

Nişe siz olduñuz böyle melâma
Nişe ol **hüsne** tākāt itmedüñüz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 83*). [*hüsne, -e*]

Didi ‘Arābī **hüsni** ba‘zı ġarībīñ
Resūliyem nebī katna ġarībīñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 255*). [*hüsni,]*

Oña Cibrīl’i gönderdi Hālīk
Diğil şād olsun **hüsni** ile lāyık (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 316*). [*hüsni, -i*]

Didi kim Yūsuf’a ey **hüsni** ile mäh
Ḥalāş itdi seni luṭfıyla ol şāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 13*). [*hüsni,]*

Ki varup sākīn oldı bir araya
O **hüsne** baḥubanı ağılar idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 491*). [*hüsne, -e*]

Ki beñzer Yūsuf’a **hüsni** tamāmı
Gehī oğlan yüzine baḥar idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 510*). [*hüsni, -i*]

Olur hayrān kim ki görse anı
Çü gördi mihr ü mäh ol **hüsne** bāyı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 70*). [*hüsne, -e*]

hüsni: Güzel ifade.

Kesiñ turunc siz men emr idende
Çağırdı anda ol **hüsni** ile genci (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 57*). [*hüsni,]*

Be-ğāyet ġāfil olmuşdı düşinden
Ki **hüsni** Yūsuf’uñ hiç görmemişdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1275*). [*hüsni, -üñ*]

Kamuñızı cem‘ kıldı Mısr’a Hālīk
Sevindi işidüp ol **hüsne** lāyık (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 324*). [*hüsne, -e*]

hüsni: Güzelce.

Kulağ dutdı aña o **hüsni** ile hūb
Pes añdan didi yā evlād-ı Ya’kūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 399*). [*hüsni,]*

hüsni iklim: Güzellik ülkesi.

Maña nisbet degül hürşid ile mäh
Ki hüsni iklimine men olmuşam şāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 435*). [*hüsni iklim, -i, -n, -e*]

hüsni ile ‘alem: Güzellik alemi.

Ki ferdā ne diyem inkār idersem
Menim çün hüsni ile ‘alemde fā ‘ik (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 683*). [*hüsni ile ‘alem, -de*]

hüsni ile bay: Güzel ve ulu.

Dü ‘alem şāhısın ey **hüsni ile bay**
Saña yoḥ bir daḥı mānend ü hem-tay (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 517*). [*hüsni ile bay,]*

hüsni ü bahā: Güzellik ve zarafet.

Daḥı hañdan alupsañ bu kemāli
Didi oğlan ki bu hüsni ü bahāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 517*). [*hüsni ü bahā, -mı*]

hüsni ü cemāl: Güzellik ve güzel yüz.

Ki düşde gördüğü hüsni ü cemāl
Didi ol şūrete men ‘āşık oldum (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 880*). [*hüsni ü cemāl, -i*]

hüsni ü güher: Güzellik ve ıstıltı inci.

Didi yā Rab bu ne hüsni ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 417*). [*hüsni ü güher, -dür*]

hüsni ü hūb-rū: Çekici ve güzel yüzü.

Var idi ‘İyşīñ kolında çoḥ mūy
Veliken tāze idi hüsni ü hūb-rūy (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 90*). [*hüsni ü hūb-rū, -y*]

hüsni ü kemāl: Güzellik ve olgunluk.

Nihāyetsiz onuñ hüsni ü kemāl
Zi-ḥasret kıldılar oña sū ‘ālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1104*). [*hüsni ü kemāl, -i, -n*]

hüsn ü sûret: *Güzellik ve görünüş.*

Olaldı **hüsn ü şûret** dağı doldı
Züleyhâ bağıdı birgün ol cemâle (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1472). [*hüsn ü şûret,*]

hüsn-i bî-nihâyet: *Sınırsız güzellik.*

Be-ğâyet hüsn içinde dolmış idi
Ne vaşf idem ki **hüsn-i bî-nihâyet** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 861). [*hüsn-i bî-*
nihâyet,]

hüsn-i fâ 'ik: *Seçkin güzellikteki kimse (Hz. Yusuf).*

Onuñ ol cüd u fażl u hikmetini
Giderken kuyıda ol **hüsn-i fâ 'ik** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 447). [*hüsn-i fâ 'ik,*]

hüsn-i mäh: *Ay gibi güzel II Hz. Yusuf.*

Ki kılınırdur nazar sen hüsn-i mähâ
Cemâli Yûsuf'ın çün gördi onlar (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1110). [*hüsn-i mäh, -a*
]

hüsn-i nâzik: *Güzel, hoş, latifyüzlü.*

Gör imdi n'eyledi ol **hüsn-i nâzik**
Çıhardı pes kolındañ ol bilezik (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 227). [*hüsn-i nâzik,*]

hüsn-i pāk: *Temiz, saf güzellik.*

Çü kıldıñ cevri seniñ tek hüsn-i pāke
Çü kıldı böyle ol Mālik tekellüm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1078). [*hüsn-i pāk, -e*
]

hüsn-i yûsuf: *Hz. Yusuf'un güzelliği.*

Ki hüsn-i Yûsuf'a ol şāmil idi
Vücūdı dünyede turfe-i laṭife (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 856). [*hüsn-i yûsuf, -a*]

Kılayım hüsn-i Yûsuf'la 'itābı
Züleyhâ çün yarağı kıldı itmām (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 22). [*hüsn-i yûsuf, -la*]

hüsn-i zibā: *Lâtif güzellik.*

Ki geldi pādîşeh bey'-i şirāya
Çü gördi Yûsuf'ın hüsn-i zibāsın (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1241). [*hüsn-i zibā, -*
sı, -n]

hüsn-i zibā: *Gösterişli güzellik.*

Onuñ nakş itdiler hüsn-i zibāsın
Çü Yûsuf hüsnini nakş eylediler (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1118). [*hüsn-i zibā, -*
sı, -n]

hüsr: *Hüzün, sıkıntı.*

Mısır'dan gelürem men Mısır içinde
Ki gördüm bir garîbi **hüsr** içinde (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 282). [*hüsr,*]

husrān: *Zarar, ziyan, dalâlet.*

Olar kim yoğ ümîdi himmetiñde
Ki **hüsrān** ehlidür Hakk hazretiñde (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 274). [*hüsrān,*]

hüsrān kal-: *Ziyana uğramak.*

Ki setri fāş idenler kaldı hüsrān
Ki saḥla sırıñı kendöziñ ile (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 549). [*hüsrān kal-, -dı*]

husuf: *Ay tutulması.*

Ne gündür ki onuñ yoğdur küsüfi
Ne mehdür ki onuñ yoğdur **husufı** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 473). [*husufı, -ı*]

huy: *Mizaç, meşrep.*

Ki vardı evi **hūya** nergis-i meygün
Gör imdi Hālîk'ın bu kudretini (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 864). [*hūya, -a*]

huzūr id-: *Huzura erişmek.*

Oturuñ idelüm bir dem huzûr
Añalum ta'zîm ile Zü'l-celâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 66). [huzûr id-, -ı-ı, -elüm]

habîb: Sevilen kimse, sevgili, dost.

Harâm itmişdür vallâhi bi'llâh
Ki biz kâsd itmemişüz ol **habîbe** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 709). [habîbe, -e]

hakıçun: Allah için, Allah rızası için.

Bular bühtân iderler men ğarîbe
Halîlu'llâh **hakıçun** hürmetiyçün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 711). [hakıçun,]

İ HARFİ

i: "i-" ek fiil.

Bularuñ işine olmışdı ağâh
Velî yoñ lîken onda var **idi** çün (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1607). [*idi, -di*]

Biri nâ 'ib biri hâbbâzuñ ey cân
Biri ferrâşuñ **idi** kıldı ğıybet (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1671). [*idi, -di*]

Saña müştâk **idüm** ey ber-güzide
Yüküş vaqtdür saña çün muntazırım (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 466). [*idüm, -dû, -m*]

Dağı her çe ki var genc-i nihâni
Seni men hergiz in bey' itmez **idüm** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1291). [*idüm, -dû, -m*
]

Ölürsem hıdmetinden gitmez **idüm**
Çü Mâlik gördi oldı hâsir (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1292). [*idüm, -dû, -m*]

Bes ondan söyledi ol Yûsuf-ı hân
Men **idüm** ol ki düşde görmiş idüñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1309). [*idüm, -dû, -m*
]

Bes ondan söyledi ol Yûsuf-ı hân
Men idüm ol ki düşde görmiş **idüñ** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1309). [*idüñ, -dû, -ñ*]

Mu 'abbir katına ki varmış **idüñ**
Menim Yûsuf atam Ya'küb-ı mağfûr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1310). [*idüñ, -dû, -ñ*]

'ibâdet: Tapma, tapınma, ibadet.

Münevverdür **'ibâdetden** kenârı
Asıldı bir münevver kândil onda (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 354). [*'ibâdetden, -*
den]

'ibâdet eyle-: İbadet etmek.

Giyerdi şal dağı hem lif-i hurmâ
'İbâdet eyler idi hâce dâ 'im (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 149). [*'ibâdet eyle-, -r*]

'iberce: İbrânî'ye bedel kullanılabilir: lisân-ı iberî.

Be-ğâyet şâd oldum görgeç anı
Ki **'İberce** benimle söyledi ol (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 407). [*'iberce,]*

Aña **'İberce** virgil señ cevâbı
Seni şorsa kimiñ ferzend[i] taḥkîk (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 500). [*'iberce,]*

'iberî: İbrânî'ye bedel kullanılabilir: lisân-ı iberî.

Didiler **'İberî** kûl kaçdı ola mı
Dağıldılar bular çoğ istediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1044). [*'iberî,]*

Kim olur müşteri **'İberî** gulâma
Münâdî çünki durdı ol nidâya (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1178). [*'iberî,]*

Velîk 'aşkıyla oldum zâr ü rencî
Ki bu **'İberî** kûluñ 'aşkında korkam (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1433). [*'iberî,]*

Esirdür çünki ol **'İberî** gulâma
Başına tâc-ı yâkût koydı gevher (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 34). [*'iberî,]*

Menim sırrı mı bildi çünki âdem
Bu **'İberî** kûl meni bed-nâm kıldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 101). [*'iberî,]*

Didi sâkî ki ol **'İberî** gulâmı
Bu demde yâd idüben yandum anı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 345). [*'iberî,]*

iblis: İblis, insanları Allah yolundan uzaklaştırmak için uğraşan, lanetlenmiş mahluk.

Ki geldi karşı **İblis** öter iken
Buları çekdi mihmân kıлмаğ içüñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 280). [*iblis,]*

Anıñçün ağladum bâ-nâle vü vâh
Bular **İblis** sözini söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 297). [*iblis,]*

ibn-i pîr: İhtiyarın, bilgenin oğlu.

Ki Yûsuf adlu var mı dünyede kes
Didi var Yûsuf **ibn-i pîr** Ya'küb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 527). [*ibn-i pîr,]*

ibn-i yāmīn: Bünyamin: Yakup Peygamberin en küçük oğlunun adı.

- Yırağa **İbn-i Yāmīn** didi Ya'kūb
Biri Yūsuf durur cān içre maḥbūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 275*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Ki kılınışdur bize luṭf u 'ināyet
Veliken **İbn-i Yāmīn** bizdeñ ol şāh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 311*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Olara **İbn-i Yāmīn** oldı hem-rāh
Didi evlādına Ya'kūb peyamber (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 338*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Didi ki **İbn-i Yāmīn** üşte meñde
Allāh'ın kudretiyle ol sīvārı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 420*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Görürler **İbn-i Yāmīn** katna anı
Baḥar Yūsuf bulara bu iş ile (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 424*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Cemālidür cihān içinde maḥbūb
İşitdi **İbn-i Yāmīn** eyledi āh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 529*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Ki Yūsuf oğlıyam taḥkīk bil señ
İşitdi **İbn-i Yāmīn** kıldı taşdıḡ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 533*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Menim Yūsuf daḡı señ dökmegil yaş
İşitdi **İbn-i Yāmīn** 'aqlı gitdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 561*). [*ibn-i yāmīn,]*
- Ki daḡı Dünyeni ki niçe kārı
Didi aḡvālī bir bir **İbn-i Yāmīn** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 567*). [*ibn-i yāmīn,]*

'ibret: Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders.

- Velik 'arīfedür **'ibreti** çend
Tevārīḡdeñ kışaşdañ munı ḥamı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 138*). [*'ibreti, -i]*

'ibrī: İbrânî'ye bedel kullanılabilir: lisân-ı iberî.

- Ki incitdüm men ol **'İbrī** ḡulāmı
Didi Yūsuf'a kendü irdüḡünü (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1068*). [*'ibrī,]*

Bularuñ dilleri **'İbrī** kelāmı

Biri bilmez ki kimdür o ḡulāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 15*). [*'ibrī,]*

ic: (Bir şeyin iç kısmı,içi) İçindeki, dâhil olan.

- Ne bilsün uḡveti **içinde** mekri
Çü Yūsuf fikr **içinde** dīr boldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 688*). [*içinde, -in, -de]*
- Ki girdi **içerü** tahta oturdı
Çaḡırdı Yūsuf[ı] ol ḥazretine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1526*). [*içerü, -erü]*
- Be-ḡāyet **içi** onuñ tārık idi
Baḥanlar korḡar idi heybetinden (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 298*). [*içi, -i]*
- Ki durdı kuyı **içinde** mu'allak
Açıldı rüşen oldı kuyı beyni (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 490*). [*içinde, -in, -de]*
- Mısır'dan gelürem men Mısır **içinde**
Ki gördüm bir ḡarībī ḡuṣr **içinde** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 281*). [*içinde, -i, -n, -de]*
- Didi Yūsuf bulara varıñız siz
Niçüñ zindān **içinden** gidiñiz siz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 112*). [*içinden, -i, -n, -den]*
- Yedi ıl señ bu zindān **içre** ḡamḡın
Ḳalursın gice gündüz çeşm-nemḡın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 151*). [*içre, -re]*
- Ki anı niçe kıldı Bārī üce
Olurdı tā ki Mısır **içinde** rākib (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 155*). [*içinde, -i, -n, -de]*
- Serāy **içi** tamām nūr ile doldı
Ki gördi İbn-i Yāmīn bu ḡulāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 508*). [*içi, -i]*
- İçinde ta'zīm aña yazmış idi
Hoş iḡāb mektübına düzmiş idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 661*). [*içinde, -i, -n, -de]*

ic: "...ile dolu biçimde" anlamı veren kelime.

- Ḳapusından çü sā 'il gitdi maḡrūm
Oturdı ḡavf **içinde** laḡz-ı maḡlūm (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 346*). [*içinde, -i, - (n)de]*

Kemāl ü hüsne 'âlemde meşhûr
Be-ğâyet hüsn **içinde** kâmil idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 855). [içinde, -i, -n, -de]

Be-ğâyet hüsn **içinde** dolmuş idi
Ne vaşf idem ki hüsn-i bî-nihâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 860). [içinde, -i, -n, -
de]

ic: (Bir duygu ile) Dolu olmak.

Kılurdı 'aşk elinden nâle vü zâr
Tamâm bir ıl oldu 'aşk **içinde** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 901). [içinde, -i, -n, -de]

ic-: Bir sıvıyı içine çekmek, ağza alıp yutmak.

İmânın şöyle çün kibr ü mecûs'ı
Mey-i 'aşk **içdi** Şemsî yâr elinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 13). [içdi, -di]

Ki ol dağ kaşd ider ki kanın **içe**
Birisî urar idi tepesine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
2, Mısra 168). [içe, -e]

İçerdi kendinüñ 'aşkında zehri
Çekerdi Yûsuf'a miñ dürlü ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1450). [içerdi, -er, -di
]

Kim ola **içmemişdür** şerbetini
Nebî çünk[i] firâkı yâd iderdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 4). [içmemişdür, -me, -miş, -dir
]

ic-: İçmek; yapmak.

Atamuza **içürdük** böyle zehri
Ki kılduğ munca biz zulm ü mu'âşî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 584). [içürdük, -ür, -
dük]

icâb ol-: Onaylamak.

Ki mazlûm da 'vetiniñ yok hicâbı
Allâh'ın katna tîz ola icâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 354). [icâb ol-, -ı-ı, -a]

icâbet eyle-: Kabul etmek.

İcâbet eyledi anı Hudâyî
Nigâhın hâtif kıldı oña hâtif (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 334). [icâbet eyle-, -di]

icâbet kıl-: Kabul etmek, karşılık vermek.

Avâzı Dûnye'ye oldu işâbet
Didi lebbeyk oña **kıldı icâbet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 246). [icâbet kıl-, -dı]

icâzet: İzin, müsaade.

Pes andan sordılar kimsiñ nişesin
İcâzetsiz bu ile kim düşesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 254). [icâzetsiz, -siz]

İcâzet belki hoş lutf u irâdet
İcâzet aldı ol durdı ayağa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1012). [icâzet,]

icâzet al-: İzin almak, müsaade almak.

Didi geldüm resûlem bil yakîn sen
İlâh'umdan **icâzet almışım** men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 256). [icâzet al-, -mı, -
ım]

İcâzet alubanı yüridiler
Be-ta'zîm şâh medhîni didiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 49). [icâzet al-, -uban, -ı]

icâzet dile-: İzin, müsaade istemek.

Velî senden **icâzet dilerim** men
Buyurdı böyle Allâh giderim men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 227). [icâzet dile-, -r,
-im]

İcâzet dileyüp yük yüklediler
Çü ol kâfile yol kesdi irişdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 38). [icâzet dile-, -y, -üp]

icâzet evle-: İzin vermek, müsaade etmek.

Be-ğâyet hûb **icâzet eylegil** sen
'Azîz virdi icâzet hûb dirdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1490). [icâzet eyle-, -gil]

icâzet vir-: İzin vermek, müsaade etmek.

Mübârek nestesiñ ‘abd-ı rahîmsiñ
Ki virdi Yûsuf’a ol dem icâzet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1011). [icâzet vir-, -di]

Be-ğâyet hûb icâzet eylegil sen
‘Azîz virdi icâzet hûb dirdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1491). [icâzet vir-, -di]

icem ibn-i dârân: Özel isim.

Var idi bir melik Ken ‘ân’da mişûm
Ki **icem ibn-i Dârân** adı ma’lûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 236). [icem ibn-i
dârân,]

icerü: İçte kalan yer, iç kısım, iç taraf.

Viren altını girdi **icerüye**
Cemâl-ı Yûsuf’ı kim gördi bî-cûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1164). [icerüye, -y, e]

Düşüpdür cân onun hürkatine
Çü girdi Yûsuf ol dem **icerüye** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1529). [icerüye, -y, -e]

Ki girdi **icerüye** fi’l-hâl ol mâh
Çü Yûsuf girdi nâgeh **icerüye** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 60). [icerüye, -y, -e]

Ki girdi **icerüye** fi’l-hâl ol mâh
Çü Yûsuf girdi nâgeh **icerüye** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 61). [icerüye, -y, -e]

Bular dağı dâhil oldu eyle ez-der
Ki her ikisi bir derdeñ **icerü** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 355). [icerü,]

Bularuñ katna girdi **icerüye**
Yüzine dutdı ol nukre niğâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 220). [icerüye, -y, e]

icinde: Hususunda, bakımından.

Be-ğâyet hüsñ **icinde** bî-bedeldür
Cihânda gör gele o bî-meşeldür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 207). [icinde,]

icre: "İçinde, arasında, -de" anlamına gelir.

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓîrdür
Ki yoñ mânendi ‘âlem **icre** gîrdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 18). [icre,]

Yırağa İbn-i Yâmîn didi Ya ‘kûb
Biri Yûsuf durur cân **icre** maḥbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 276). [icre,]

Bular çü zindân **icre** üç gün
Belâ-yı derd ile kâr-ı diger gün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 49). [icre,]

Ki ol ıllarda gökden inmeye nem
Ḥalâyık kızlığı **icre** ola berhem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 412). [icre,]

Bulur ez-cennet **icre** hân olupdur
Didiler cümlesi çün bu makâlî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 258). [icre,]

Kiçi kişi yükinde bulduğı anı
Ki kılmışdı çuval **icre** nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 92). [icre,]

Mülâzım mâtem **icre** kayğuludur
Ki kayğudañ anıñ göñli doludur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 595). [icre,]

Kamusın nâme **icre** yazmış idi
Buları ism isme düzmüş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 667). [icre,]

icün: Bir kimsenin adına, yerine.

Pes aından didi sâķī muñla te ‘vîl
Niçüñdür Tañrıñ **icün** señ beyân kıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 402). [icün,]

icün: "İçin"; amacıyla ve uğruna anlamlarında edat.

Vücûda lu‘b **icün** mi gelmişüz biz
Gelüñüz terk idüñüz hırş-ı bâzî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 741). [icün,]

Ki ol bir şaḥ **icün** maḥzûn olupdur
Gözi yaşı aḥup Ceyhûn olupdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 203). [icün,]

Ki geldi karşı İblîs öter iken
Buları çekdi mihmân kıлмаğ **icün** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 281). [icün,]

Bulara oñda tuğyân kıлмаğ **icün**
Didi evlâd-ı Ya ‘kûb dönüñüz hey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 282). [icün,]

Diyiñiz doğru sözi ol resûla
Meger kim bizüm **icün** çäre bula (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 216). [icün,]

Ne itsin Yūsuf **içün** gerek idi
Kim anı gönderürdi zîrek idi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 555). [*içün*,]

içün: "Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

Kamusu Yūsuf **içün** oldı hâsed
Ki kıldılar zamânı fikr-i fâsîd (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 408). [*içün*,]

Kılursun Yūsuf **içün** âh nite sen
Ki Yūsuf bil bizüm sultânımızdur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 14). [*içün*,]

Onuñ bir şâhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç onuñ **içün** şayru düşmiş (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 200). [*içün*,]

içün: "...için, ... uğruna" anlamlarında edat.

Gözümüz nûridur ki cânımızdur
Kamumuz Yūsuf **içün** hâzırız biz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 17). [*içün*,]

Ta'âm **içün** kamusu oldı tâlib
Nebî oğlanları cümle tamâmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 72). [*içün*,]

Bu ânçe Yūsuf **içün** ide âhı
Ki anıñlan bula 'ömri tebâhı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 315). [*içün*,]

Çü Ya 'küb giydi hil' at dağı evlâd
Ki Mısr'a gelmek **içün** kıldı bünyâd (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 672). [*içün*,]

Kim anı Yūsuf **içün** nağd kıldı
Pes aından durdı ol Yūsuf revânı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 95). [*içün*,]

id-: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı
fiil.

Gel imdi sâmi' ol ey merd-i hâşî
İdem bir kıssa gamdan bul halâşı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 2). [*idem*, -em]

Biliñ ekil **idem** dağı dimemişim
Yimemişdür benim cinsim dağı onı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 704). [*idem*, -em]

İderdi bu işe yâ Rabb devâne
Ki bir lahza figân ü âh kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 606). [*iderdi*, -er, -di]

İderidi pādşāha yahşi küldür
Diyiñiz pādşāha munı alsun (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1226). [*ideridi*, -er, -i, -di]

Ziyāde **idesiz** bu pîr âhın
Bu sözi söyleyüben gitdi bular (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 322). [*idesiz*, -e, -siz]

Çü Yūsuf istedi kim bî-bahâne
Nebîye göñlegin **ide** revâne (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 558). [*ide*, -e]

Yehūzā'nıñ veliken 'âdetin gör
Niçük **idi** kazab kılanda bir sor (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 158). [*idi*, -i]

igirmi: "Yirmi" sayı sıfatı.

Züleyhâ koymış adın ol şerîfe
İgirmi yaşına ol gelmiş idi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 859). [*igirmi*,]

Ki gördi onı eyle hâşıla 'âm
İgirmi miñ kişi oldı zi-hasret (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1271). [*igirmi*,]

igit: Genç, delikanlı.

Bir **igit** kuyı üstinde durupdur
Ki aşlın bilmezem hândan gelüpdür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 163). [*igit*,]

Didi Lâyân kızına yûri var kız
Çağır gelsün yanuma ol **igit** tîz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 168). [*igit*,]

ihbâr: Haber verme, bildirme.

Anı bir nehv içinde defn kıldı
Bi-hamdi'llāh tamām oldı bu **ihbâr** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 133). [*ihbâr*,]

ihsân kıl-: Lütfetmek, kerem etmek.

Getür sâkî şerâb-ı cām-ı meygün
Ki kıl rindâne ihsân vâkt oldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Gazel 4, Mısra 8). [*ihsân kıl-*,]

ihtirāk: (Ayrılık acısıyla) Yanıp tutuşmak.

Yalunuz kuş hemî eyler fiğânı
Züleyhâ düşdi çünkü **ihtirāka** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 115). [ihtirāka, -a]

ihtirām kıl-: Saygı, hürmet göstermek.

Kemāl-ı hüsn[i] onuñ bî-nihâyet
Ki kıldı Yûsuf ‘a çoñ ihtirāmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 39). [ihtirām kıl-, -ı-ı, -dı]

ihtiyâr: Seçme, kendi isteğiyle hareket etme, iradesini kullanma.

Eliñde **ihtiyârı** bil ganîmet
Ki elden gidesidür vaqt-i fırsat (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 368). [ihtiyârı, -ı]

ihtiyâr git-: İradesini kaybetmek.

Dün ü gün gözlerinden gitdi kanı
Elinden gitdi onuñ ihtiyârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 871). [ihtiyâr git-, -ı-ı, -dı]

ihtiyâr it-: Seçilmiş, seçkin olmak; irade sahibi olmak.

Seni çün **ihtiyâr itmişdür** Allâh
Ki bizden ‘afv kılğıl cürm ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 475). [ihtiyâr it-, -miş,
-dür]

ikâb: Eza, cefa, eziyet.

İçiñde ta‘zîm aña yazmış idi
Hoş **ikâb** mektûbına düzmüş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 662). [ikâb,]

ikbâl evle-: Meyletmek, ilgi göstermek.

Ata katında Yûsuf kâdr-ı ‘âlî
Bizi koyup oña **ikbâl eyler** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 618). [ikbâl eyle-, -r]

ikdâm kıl-: Sabırla gayret göstermek.

Melâ ‘ik ehl-i Mısr’a **kıldı ikdâm**
Didi ki bir laţîf kûl irdi tâze (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1134). [ikdâm kıl-, -dı]

ikdâm kıl-: Sabırla gayret göstermek.

Ki durdı Yûsuf anda **kıldı ikdâm**
Niķâb aldı yüziñden girdi nâ-gâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 556). [ikdâm kıl-, -dı]

iki: "İki" belgisiz sıfat.

Pes añdan **iki** ağaç dañı vardı
Ki dört miñ karşıusına bende irdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 699). [iki,]

iki: "İki" sayı sıfatı.

İrişdi va‘desi hamliñ tamâma
İki oğlan getürdi ol hümâma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 68). [iki,]

Bular çün **iki** yaşma irdi
Ki Râhîl fâniden bakiyyedardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 281). [iki,]

İki ‘âlemde oldı gayr-ı me ‘cür
Hasûdîñ gönli ğamgîn ü fakîrdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 655). [iki,]

İki ‘âlemde ol hür u haķîrdür
Hasûdi hiç arada Haķķ dimezler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 657). [iki,]

Velî ferdâsı oldı **iki** dinâr
Ziyâde oldı ol gün ol olunca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1168). [iki,]

Onuñla **iki** kûluñ böyle sultân
Ki maħbûs eyledi der-çâh-ı zindân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 31). [iki,]

Anıñçün **iki** dünye hâli bitdi
Nebîden bu du‘âyı aldı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 295). [iki,]

Bilür misiñ şecer-i Ken‘ân‘da ‘âlî
Ki on **ikidür** onuñ şâh ü bâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 198). [ikidür, -dür]

Bu hâle çünki vâkıf oldı sultân
Bu işden **ikisini** dañı ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 48). [ikisini, -si, -n, -i]

İki yüz miñ yürür öniñce hâcib
İki yüz miñ olur sağında nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 156). [iki,]

İki yüz miñ yürür öniñce hâcib
İki yüz miñ olur sağında nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 157). [iki,]

İki yüz miñ dağı solında hâzır
Kafâsınca iki yüz miñ dağ gelürdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 158). [iki,]

ikisi: Her ikisi de.

İkisi cân ü dilden rûz u şeb hûb
Kılurlar mescid-i İshâk cârüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 75). [ikisi,]

Emîn oldı ikisi dağ selâmet
Bular bu sözi kıldılar nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1646). [ikisi,]

ikrâm kıl-: Konuğu bir şeyle ağırlamak, konuğa bir şey
sunmak.

Ki işle her ne kim emr iderim meñ
Be-ğâyet añlara ikrâm kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 175). [ikrâm kıl-, -gil]

ikrâr kıl-: Saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme,
tasdik etmek.

Menim hüsnüme kıldı secde varı
Ki kıldı kamusı ikrâr varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 443). [ikrâr kıl-, -dı]

ikrâr kıl-: Kabul etmek, tasdik etmek.

Ki geldi katına Rübîl çâlâk
Didi ki külluğa ikrâr kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 915). [ikrâr kıl-, -gil]

ikrâr kıl-: Gizlemeyip açıklamak, itiraf etmek.

Göz ile cânlarına urdı nîşi
Pes ondan 'aşkıını ikrâr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 89). [ikrâr kıl-, -dı]

il-: İlişmek, dokunmak, takılmak.

Gözine ondan özge neste ilmez
Yüzün gördükçe şevki artar oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1418). [ilmez, -mez]

il: Bir ülkenin bir vâli yönetimindeki en önemli idâri
bölümü, vilâyet.

Pes andan sordılar kimsiñ nişesin
İcâzetsiz bu ile kim düşesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 254). [ile, -e]

Nageh düşdüm bu ile mâcerâya
Oğul yolında koydum cân ile ser (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 758). [ile, -e]

Bilâd-ı Şâm[1] gezdüm men ser-â-ser
Didiler Şâm ili sultânı anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 761). [ili, -i]

il: Ülke II Yıl.

Ne kim ekersiz anı siz il ile
Zahîre eyleñiz siz sünbül ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 405). [il,]

il: Yıl, sene.

Çü 'ömri kırğ ila yitürdi Ya 'küb
Oña 'akid[dür] ol Râhîl-i maḥbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 217). [ila, -a]

Kılurdi 'aşk elinden nâle vü zâr
Tamâm bir il oldı 'aşk içinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 901). [il,]

Hem oldı yeddi il kızlığı be-ğâyet
Bu kaḥtî vardı çün Ken 'ân'a düşdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 20). [il,]

Nebî katna olar geldi tamâmı
Didiler yâ ebâ tâ şimdi kırğ il (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 75). [il,]

Nedendür şâd gönlün yoh melâli
Ki kırğ ildur ki señ şâd olmamışsıñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 399). [ildur, -dur]

Seni buldum dağı meñ terk itmen
Ki kırğ ildur seniñçün ağlar idüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 603). [ildur, -dur]

Birimiz itdiğiçün pîr-i Ken'ân
Ki kırıl **ıldur** kılur feryâd ü efgân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 452). [ıldur, -dur]

Züleyhâ 'ilmi aından öğrenürdi
Mısır içinde pes oldı o kırıl **ıl** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 112). [ıl,]

'ilâc: Çare, derman.

Çağırdı Yûsuf eydür sal ağacı
Halâşınla bulasın tâ **'ilâcı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 186). ['ilâcı, -ı]

ilâh: Yaratıcı, Allah.

İlâhın emrine me'mûr idi ol
Risâletde hemân meşhûr idi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 9). [ilâhın, -ın]

İderdi şöhbeti mescidde dâ'im
İlâhın emrine olmuşdı kâ'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 12). [ilâhın, -ın]

Ne düş ki görse şâlih şâdık olur
İlâhın hâzretine lâyıq olur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 28). [ilâhın, -ın]

Çü İshâkın eceli oldı hâsıl
İlâhın rahmetine oldı vâsıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 136). [ilâhın, -ın]

Dağı İshâk Ya'kûb 'izzetiyçün
İlâhın hakkı için bil yakîn sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 713). [ilâhın, -ın]

Tazarru' eyledi ol dem Hudâ'ya
İlâhın hikmetiyle gör gamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1055). [ilâhın, -ın]

i'lâm kıl-: Bildirmek, haber vermek.

Kabûlitse bize **i'lâm kıl**suñ
Alayım onuñ için bu gulâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1202). [i'lâm kıl-, -suñ]

Pes ol muğtablarına **kıldı i'lâm**
Züleyhâ onları çağırdı andan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 24). [i'lâm kıl-, -dı]

Ki bir halvet ü hoş serâyâ
Pes andan atasına **kıldı i'lâm** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 555). [i'lâm kıl-, -dı]

ile: " -dAn dolayı, etkisiyle" anlamlarında bağlaç.

Tükendi kalmadı hecr **ile** tende
Menim rûh-ı revânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 7). [ile,]

Dirîğa derd **ile** pîr oldı şimdi
Menim 'ömr-i cüvânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 9). [ile,]

Kim ola sevdüğinden dür bolmaz
Ne tendür derd **ile** rencür bolmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 481). [ile,]

Dimek yalan degüldür maña lâyıq
Be-gâyet bu iş **ile** kıldı fikri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 686). [ile,]

Kılurdi derd **ile** cânına zecri
Kılurdi süz-ı fikri fırkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 785). [ile,]

ile: " Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

Seni min zecr **ile** va'llâhi fırkat
Meni yâr-ı 'azîmiden dirîğa (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 8). [ile,]

Ki kılduñ hecr **ile** çün kâh fırkat
Hemîşe oğrı kimi bu cihânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 14). [ile,]

Açıldı lâle gül süsen benefşe
Hezâr **ile** ki efgân vâkt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 6). [ile,]

Kenâr-ı âb ü sebze bağ-ı halvet
Hoş yâr **ile** deverân vâkt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 10). [ile,]

Beşâret **ile** kim gül-zâre irdiñ
Göñül olgil ferağ kim yâre irdiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 7). [ile,]

Şükür ki vaşl **ile** tımâra irdiñ
Esîr idiñ belâ vü derd elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 9). [ile,]

Saňa ol kıla şıdk **ile** du'âlar
Ki senden zâhir ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 95). [ile,]

Çü şıdk **ile** du'â kıldı peyamber
Kabûl itdi onı hâzretde dâver (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 109). [ile,]

Onuñ emlâkı **ile** kızları çoğ
Ki ondan özge bilgil hiç yönüñ yoğ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 149*). [ile,]

Didi Yûsuf ki ata bu ğam **ile**
Bu demde nişedür çeşmiñ nem **ile** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 449*). [ile,]

Ki setri fâş idenler kaldı hûsrân
Ki sahlâ sırrıñı kendöziñ **ile** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 550*). [ile,]

Ki gizle gördüğini göziñ **ile**
Ki kimse katna sırrıñ kılmağil fâş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 551*). [ile,]

Ki sırr fâş itmege sen urmagil dem
Hemîşe sırr **ile** yoldaş bolgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 556*). [ile,]

Ğam **ile** çehresini kâh kıldı
Pes ondan gönlegini aldı eline (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 608*). [ile,]

Qabûl itdi du 'âsın luftı **ile**
Bulara çünki Yûsuf oldu mürşîd (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1084*). [ile,]

Ki ol kıldı meni hûsn **ile** çün mâh
Didi ol halk inandug Allâh'a (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1108*). [ile,]

Ve ger maḥbûs görse âzâd bolur
Daḡı her kim onuñ **ile** görüşür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1141*). [ile,]

Ki dâ 'im saḡlagil munı kirâmî
Munı i 'zzâz **ile** sen sahlâ dâ 'im (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1381*). [ile,]

Melek yoḡsa bu hûsn **ile** ḡanısı
Seniñ tek görmemişim âdemî-zâd (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1392*). [ile,]

Ki ola hûsn **ile** 'âlemde âzâd
Züleyhâ didi çünki bile sözi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1394*). [ile,]

Ki Yûsuf 'aşkı **ile** zevkini men
Be-ġâyet oña 'âşık olmış idi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1408*). [ile,]

ile: Eylemek, etmek.

Ki Yûsuf'dan eli oldu kâşir
'Azîze didi ol dem luft **ile** sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1295*). [ile,]

ile: Da'de.

Ol evkât **ile** Mısr ehl[i] tamâmı
Didiler Yûsuf'a virdük seni küñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 142*). [ile,]

ilen: "Vasıtasıyla, aracılığıyla" anlamlarında edat.

Velî vardur señ **ilen** bir peyâmım
İrişdür ol ağaca señ selâmım (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 231*). [ilen,]

Menim tevbemi señ maḡbûl kılgil
Yeter bu saḡt **ilen** meşkül kılgil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 308*). [ilen,]

ilerü: Önce, evvel.

Kim on gün **ilerüdeñ** pîreheniñ
Apardı pîre büyun bād anıñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 567*). [ilerüdeñ, -den]

ilerü: İleri taraf, ön kısım.

Yine dögdiler onı eglediler
Döğuben yine gıtdiler **ilerü** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 131*). [ilerü,]

Özümüz yürüdük bir dem **ilerü**
Onuñ ḡâlinden olmadug ḡaberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 532*). [ilerü,]

ilerü çek-: Artmak, çoğalmak.

Bahâ olmaz saña bu demde varı
Çekile ol ḡazâyin ilerüye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1367*). [ilerü çek-, -y, -e-y, -e, -ile]

ilet-: Ulaştırmak, getirmek.

Gör imdi Yûsuf'ıñ onda yirine
Döşek cennetden **ilet**di oña Cibrîl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 483*). [ilet, -di]

ilhām: Sezgi, duygu, düşünce.

Bir aşş kıldılar **ilhāmı** yeksān
Ki ançe söylediler sözi mestür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 26). [ilhāmı, -ı]

illâ: Ancak, sadece, yalnız.

Kamusı didi ki ol demde hâşa
Degüldür bu beşer **illâ** melekdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 69). [illâ,]

illâ: Hatta, bile.

Ki ağladuñ yine güldüñ nite señ
Bu işi işlemez **illâ** ki mecnûn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 623). [illâ,]

illâ: "İle" edatı.

Ki olmaz bu gulâm **illâ** 'azîze
Münâdî tâ nidâ itdi 'avâma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1188). [illâ,]

ilm: Bilim, bilgi, marifet.

Züleyhâ '**ilmi** aından öğrenürdi
Mısır içiñde pes oldı o kırh ıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 111). ['ilmi, -i]

ilm ü gayb: İlim ve gayb.

Biz aña kılmamışuz uşbu reybi
Dağı hiç bilmeziz 'ilm ü gaybı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 234). ['ilm ü gayb, -ı]

ilm-i gayb: Gizli ilimler.

Didiler pâdişâha kıлма reybi
Ki hergiz bilmezüz biz 'ilm-i gaybı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 340). ['ilm-i gayb, -ı]

ilticâ kıl-: Sığınmak.

Ki kıldı ilticâyı Kibriyâ'ya
Züleyhâ didi yâ Yûsuf tabîbî (Yûsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 2, Mısra 1536). [ilticâ kıl-, -(y)ı-y, -ı, -dı
]

'imāme: Sarık.

Biri göñlek birisidür '**imāme**
Kemerdür bir 'aşâ hâtem tamāme (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 299). ['imāme,]

iman: Allah 'a inanma, dîni inanç.

İmānıñ şöyle çün kibr ü mecûs'ı
Mey-i 'aşk içdi Şemsî yâr elinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 12). [imānıñ, -ıñ]

Ol nice koymadı elden **imānı**
Yüküştür kıssa kıldum muhtaşar men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1128). [imānı, -ı]

Ne cân bilüñ [ki] hiç **imān[ı]** yoñdur
Ki 'aşıklar yiridür 'aşk ile cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 4). [imān[ı], -[ı]]

imān getir-: İman etmek, hak dini kabul etmek.

Getürsen ger imān olursun üçe
Seni âlî kılar 'âlemde hoca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 259). [imān getir-, -sen]

imān getir-: İman etmek, hak dini kabul etmek.

Getürmezsen ger imān himmetini
Uruşuram seniñle bil yakîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 261). [imān getir-, -mez, -sen]

imān gir-: Müslüman olmak.

Koyuñuz bütleri giriñ imāna
Muvaḥḥid oluban giriñ cihāna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 39). [imān gir-, -a-a, -iñ]

imān ol-: Kuvvetle inanmak.

Varubañ yine ol şâhı görelüm
Didi Ya 'küb Ḥudâ'dañ olsa imān (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 335). [imān ol-, -sa]

'imāret evle-: Bayındır ve mamur etmek.

Anıñ hükmine tesl m varı oldı
Büyüdü ki 'im ret eylediler (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 5, Mısra 107). [*'im ret eyle-, -di, -ler*]

imdi: * imdi, içinde bulunulan zaman dilimi,  u an.*

Gel **imdi** s mi' ol ey merd-i h  i
 dem bir k   a  amdan bul hal  ı (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 1, Mısra 1). [*imdi,*]

Ki 'Iy  va' de güni gitdi  oyuna
Gel **imdi** k l teferrüc bu oyuna (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 1, Mısra 86). [*imdi,*]

Bular da  m l k smet itdi böyle
  id **imdi** ki 'Iy  anda ne k la (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 1, Mısra 138). [*imdi,*]

Gel **imdi** di le menden t ze k   a
Ki  almasın seni  g  ninde  u  a (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 1, Mısra 309). [*imdi,*]

Neb  çünki didi bir    kel m 
G r **imdi** ne dir ol Y suf  ul m  (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 1, Mısra 489). [*imdi,*]

  id **imdi** ne h le kılur inh 
On    n   ha salup yüridiler (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 512). [*imdi,*]

G r **imdi** ne didi Ya' k b-ı ma z n
Didi ki ey benim o lanlarum hey (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 624). [*imdi,*]

Bah s n ne durur ma'l m k lsun
Gel **imdi** ey 'az zim  ev  i n olsa (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 1229). [*imdi,*]

G r **imdi** ki Z leyh  onda n'itdi
Ki on  h c evine aldı geldi (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 1386). [*imdi,*]

imdi: *Bu sebepten,  u h lde, o h lde, artık.*

Gel **imdi** Y suf-ı k n-ı mel hat
Ki hi  ez-  h zind n va t oldı (*Y suf u Z leyh ,*
Gazel 4, Mısra 11). [*imdi,*]

H   ol kim Y suf-ı d ld re irdi 
Gel **imdi**  ems  h li  k l bey ne (*Y suf u*
Z leyh , Gazel 7, Mısra 16). [*imdi,*]

Ki kıldum 'azm-ı k llu  Kibriy 'ya
Gel **imdi** ey 'az z m     kılgil (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 933). [*imdi,*]

G r **imdi** Y suf' n sen h li ni e
Giceni  n  f  ge di g r ki ol   h (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 1032). [*imdi,*]

   Y suf istedi ondan pen h 
G r **imdi** ni e emr itdi  l h  (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 4, Mısra 140). [*imdi,*]

Durupdur kimesne bilmez kel m n
Dur **imdi** se  mis fir h l'atini (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 6, Mısra 367). [*imdi,*]

Ba  **imdi** se  H d 'n n  udretine
Kim 'Azr 'il an n geldi  atına (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 7, Mısra 279). [*imdi,*]

imdi: * imdi, artık,  yleyse.*

V c d[1] n r  ile kuyı dold 
G r **imdi** H lık' n sen  udretini (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 445). [*imdi,*]

G r **imdi** Y suf' n onda yirine
D  ek cennetden ilet  o a Cibr l (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 482). [*imdi,*]

Ki virdi   rg o a böyle cev b 
Ba  **imdi** se  All h' n  udretine (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 697). [*imdi,*]

Ki vardı evi h ya nergis-i meyg n
G r **imdi** H lık' n bu  udretini (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 865). [*imdi,*]

Y t re mi bu t cir  zi h m 
G r **imdi** se  All h' n h kmetini (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 965). [*imdi,*]

 al v t virüben   d idi  on 
Gel **imdi** di le bu meclisi h m  (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 1237). [*imdi,*]

Gel **imdi** sen bah  a n z r olgil
O dem ki özüne k ldu  bah n  (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 1358). [*imdi,*]

Ki virdi Y suf o a bu cev b 
  id **imdi** Z leyh  ol zam nda (*Y suf u Z leyh ,*
Mesnevi 2, Mısra 1461). [*imdi,*]

in: *"Bu" işaret sıfatı (bey').*

Da ı her  e ki var genc-i nih n 
Seni men hergiz **in** bey' itmez id m (*Y suf u*
Z leyh , Mesnevi 2, Mısra 1291). [*in,*]

in-: Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Revân evden aşağı **indi** ol ay
Ki geldi ağlayuban didi yâ ebb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 564). [indi, -di]

Çün irdi nâme ber-Yûsuf zamânı
Serîrdeñ aşağı **indi** revânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 362). [indi, -di]

Didi kim **in** işid Hakk'ın kelâmın
Piyâde ol 'acûze katına var (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 51). [in,]

in'âm: Lütuf, iyilik.

Alma **in'âmını** tağyîr idüpdür
Ki gönlümdeñ dahı kayğu gidüpdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 25). [in'âmını, -ı, -n, -
ı]

in'âm id-: İyilik yapmak.

Didi sâkıye Yûsuf olgil âgâh
Çıharuban saña in'âm ider şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 74). [in'âm id-, -er]

inan-: Bir şeyin doğruluğuna güvenmek, onaylamak, kabul etmek.

Ki ol kıldı meni hûsn ile çün mâh
Didi ol halk **inanduğ** Allâh'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1109). [inanduğ, -duğ]

İnandum söziñe yoğ sende yalan
Velî Yûsuf havâlınden haberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 786). [inandum, -du, -
m]

Velîk doğru dimezsın eyle tahkîk
İnanmazsan bizüm señ sözümüze (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 599). [inanmazsan, -
maz, -sa, -n]

inâyet kıl-: Lutfetmek, ihsan etmek.

Şabâh oldı 'azîz **kıldı** 'inâyet
Çıhardı sâkıyi hoş gördi gâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 131). ['inâyet kıl-, -dı]

ince: (Gözyaşı) Taneleri ufak, iri karşıtı.

Ki **ince** ağladı oldı başardan
Sözini çünki zî'biñ bildüñ ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 828). [ince,]

incel-: İnce duruma gelmek, zayıflamak.

Vücûd **incelübeñ** kıl olupdur
Gözi yaşı ahubañ Nîl olupdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 175). [incelübeñ, -übeñ]

incid-: İncitmek, zarar vermek, kırmak, dökmek, acıtmak.

Ataya ak olup harr ü şabîni
Satupsız **incidüpsiz** hem nebîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 108). [incidüpsiz, -üp, -siz]

incin-: İncinmek, rahatsız olmak.

Señ andan olmagil sâkî hacâlet
O senden **incinmez** olmaz melâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 378). [incinmez, -mez
]

incit-: Birini üzme, kırmak, gücendirmek, zarar vermek.

Ki **incitdüm** men ol 'İbrî gulâmı
Didi Yûsuf'a kendü irdüğünü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1068). [incitdüm, -dü, -m]

infi'âl çek-: Gücenmek, dargınlık duymak.

Ki çekdiler be-gâyet infi'âli
Didiler bağ bizüm ahvâlümüze (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 648). [infi'âl çek-, -i-i, -di, -ler
]

Ve ger yohsa çekersin infi'âli
Bu sırrı fâş kılma kıl nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1634). [infi'âl çek-, -i-i, -er, -
siñ]

inhâ: Söylemek, yaymak, haber vermek.

İşid imdi ne hîle kılır **inhâ**
Onı çün çâha salup yüridiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 512). [inhâ,]

inkār id-: *İnkār etmek, kabul etmemek.*

Atam ‘ahdine bes olam muhālif
Yalandur ki oña **inkār idersem** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 682). [*inkār id-, -er, -se, -m*]

Ki ferdâ ne diyem **inkār idersem**
Menim çün hüsni ile ‘âlemde fâ ‘ik (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 683). [*inkār id-, -er, -*
se, -m]

inkār kıl-: *İnkār etmek, kabul etmemek.*

Ki hasr olmağıña **inkār kılğil**
Diyer yoğsa seni biz öldürtürüz (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 916). [*inkār kıl-, -gil*]

inkār ol-: *İnkār etmek.*

Ki oña kimse **inkār olmasaydı**
N’olaydı ki olaydı Şemsî hāmūş (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 8). [*inkār ol-, -ma, -sa, -*
y, -dı]

ins: *İnsan, beşer.*

Kemâl-ı hüsniye kıldı tefekkür
Didi cinî misin yâ yoğsa **ins** mi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1391). [*ins,]*

ins ü melek: *İnsanlar ve melekler.*

Esirdi hüsniye **ins ü melek cân**
Yüzinden utanurdu hür u ğilmân (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 215). [*ins ü melek,]*

insân: *Adam, benîâdem, benîâdemden her fert.*

Seniñ tek olmaya bir dağ lañif hûb
Peyamberler dağı **insân** olupdur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 576). [*insân,]*

insân-ı nîkû: *İyi insan.*

Ki olurdu kamu **insân-ı nîkû**
Dağı ger olmasaydı kimse ağıyâr (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1688). [*insân-ı nîkû,]*

ins-i şüret: *İnsan kılığında, şeklinde.*

Didi ki Mâlik’e söyle bahâsın
Firişte ki gezerdi **ins-i şüret** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1243). [*ins-i şüret,]*

ip: *Bağ, ip.*

Bular rismân düzdi geldi çalâk
Çü **ip** onuñ beline bağladılar (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 429). [*ip,]*

Didi bağlañ beline **ipi** bārī
Böyle salınduruñ anı bir yire (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 410). [*ipi, -i*]

Didiler işleyelüm çār ü nâ-çār
İpiñ ucın dutup saldılar anı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 439). [*ipiñ, -i, -n*]

ip it-: *İp haline getirmek.*

Yoluban yünüñi ip itdiler tîz
Güne karşı durur Yūsuf-ı dîl-sûz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 420). [*ip it-, -di, -ler*]

ir-: *Erişmek, belli bir yere, bir noktaya varmak, vasıl olmak.*

Beşâret ile kim gül-žäre **irdiñ**
Gönül olgil ferağ kim yäre **irdiñ** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 4). [*irdiñ, -di, -n*]

Hoş ol kim Yūsuf-ı dîldäre **irdiñ**
Gel imdi Şemsî hâliñ kıl beyâne (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 15). [*irdiñ, -di, -n*]

Bugün çün mahrem-i esräre **irdiñ**
Bu gamdañ şad bol gam-häre **irdiñ** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 17). [*irdiñ, -di, -n*]

Sülâb’ın kal’asından çığdı yola
Yıguban leşkerin **irdi** resûla (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 238). [*irdi, -di*]

Eger Haqq’dan dilersen **ire** rahmet
Nişâr it Haqq yolına dürlü ni’met (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 364). [*ire, -e*]

Melik bigler vezîr varı **irelü**
Ki bākî leşker anda durdı girü (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 249). [*irelü, -elü*]

Çü Ya 'küb vardı ol Havvân köyine
İrişdürdi özin şehriñ suyna (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 158). [*irişdü*rdi, -iş, -dür, -di]

ir-: (Belli bir zaman) Gelmek, gelip çatmak, ermek.

Çün **irdi** müddeti devr-i zamânı
Ki aldı hoca seîden Yûsuf anı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 551). [*irdi*, -di]

ir-: Yapmak.

Ki incitdüm men ol 'İbrî gulâmı
Didi Yûsuf'a kendü **irdügüni** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1069). [*irdügüni*, -düg, -ün, -i]

ir-: Fark etmek, anlamak, algılamak.

Onuñ taḥkîkine hiç **irmemişdi**
Cemâlinden hicâb ref' oldı ol dem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1276). [*irmemişdi*, -
me, -miş, -di]

ir-: Ermek, sona ermek, tamamlanmak.

Muradı hâsıl oldı bu cihânda
Kim **irdi** ḥasretine bu zamânda (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 760). [*irdi*, -di]

ir-: (Nâme) Vermek.

Çü vardı Şem'ün anıñ ḥıdmetine
Kim **irdi** nâme Yûsuf ḥazretine (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 360). [*irdi*, -di]

Çün **irdi** nâme ber-Yûsuf zamânı
Serîrdeñ aşğa indi revânî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 361). [*irdi*, -di]

ir-: (Yaş bakımından) Büyümek.

Bular çün iki yaşına **irdi**
Ki Râhîl fâniden bâkiyyedârdı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 281). [*irdi*, -di]

Çü dört yaşına **irdi** Yûsuf-ı cân
Cemâl[i] çavı dutdı ḥalk[1] yeksân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 293). [*irdi*, -di]

Olaldı Yûsuf **irdi** on yaşına
Sa'âdet tâcını koydı başına (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 410). [*irdi*, -di]

ir-: (Vakit için) Gelmek.

Getür merdâne Şemsî cân-ı kurbân
Ki 'ıyd **irdü** diyü kurban vaqt oldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 14). [*irdü*, -dü]

ir-: Anlamak, fark etmek.

Seniñ taḥkîkine **irmiş** olaydım
Virelerdi maña ger bu cihâni (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1288). [*irmiş*, -miş]

irâdet it-: Emir vermek.

'Azîz câ 'iz görüp **itdi irâdet**
Nazar kıldı 'azîz bes ilerüden (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1620). [*irâdet it-*, -di]

irâdet kıl-: İstemek.

Aña Yûsuf daḥı **kıldı irâdet**
Ki vardı Yûsuf onda oldı dâ'im (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1468). [*irâdet kıl-*, -dı
]

irâdet ol-: İstemek, arzu etmek.

Kabûl itdi Ḥudâ ondan du'âyı
İrâdet oldı kıya mübtelâyı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 314). [*irâdet ol-*, -dı]

iris-: Erişmek, ulaşmak, vasil olmak.

Didi ki yâ ebî hâdim **irişdüm**
İrişdüm ḥıdmete bu dem görüsdüm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 117). [*irişdüm*, -dü, -
m]

Melek Şeytân'ı sürdi ol mekândan
İrişdiler eve tâ şād ü hürrem (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 287). [*irişdiler*, -di, -ler]

İrişdi Yûsuf anıñ ḥazretine
Çü bî-hüş gördi durdı ḥıdmetine (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 741). [*irişdi*, -di]

Zü-ħasret birbirine tã **irışdi**

Ɔoçuban birbirini ħüb görüşdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 755*). [*irışdi, -di*]

Bular çün vardılar ata katına

İrişdiler nebîniñ ħazretine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 222*). [*irışdiler, -di, -ler*]

İrişdiler bular bāb-ı belibe

Bakupdurlar kamu nāĥ ü nakīye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 705*). [*irışdiler, -di, -ler*]

Ĥudā`dañ adın aldı bād-ı ħüb-rū

İrişdürdi revān Ya`ķūb`a ĥoş-bū (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 566*). [*irışdürdi, -dür, -di*]

İrişdürür odıñ böyle işāret

Beşir idi adı şāĥib-beşāret (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 549*). [*irışdürür, -dür, -ür*]

Beşir eydür ne idi oğlıñ adı

Diğil şāyed saña **irişe** şadı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 616*). [*irişe, -e*]

İrişdi derdlü derdi tabībine

Ki mazīdeñ daĥı men zıkr kılman (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 8*). [*irışdi, -di*]

Ayurdı Cibril Yûsuf`a sübhān

İrişdi Cibril ol dem katına (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 48*). [*irışdi, -di*]

iris-: Ulaştırmak, vesile olmak.

Hemîşe merĥamet sen kıl gedāya

İrişdürgil nevāyı bir nevāya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 367*). [*irışdürgil, -dür, -gil*]

iris-: (Bir haberin birine) Ulaşmak.

Ki salur şerm ol baya gedāya

İrişdi bu haber çün pādşāha (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1195*). [*irışdi, -di*]

iris-: (Selam) Söylemek, ulaştırmak, götürmek.

Velî vardur señ ilen bir peyāmım

İrişdür ol ağaca señ selāmım (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 232*). [*irışdür, -dür*]

iris-: Dokunmak, ulaşmak.

Onuñ her dolusu ĥamına bir oĥ

İrişdi bunlara ol dem belālar (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1059*). [*irışdi, -di*]

Bitürmez oldu daĥı nestene ĥāk

İrişdi ehl-i Mısır`a ĥaĥt u tengi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 123*). [*irışdi, -di*]

Didi kim ĥansınızdur ol Yehūzā

Ki koymadı **irişe** aña īzā (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 436*). [*irişe, -e*]

irsād kıl-: Yol göstermek.

Kerem ehl[i] za`īfle sāzi eyler

Nebî oğlanlarına kıldı irşād (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 111*). [*irşād kıl-, -dı*]

irüs-: Erişmek, kavuşmak.

Ne ki maķşūd var oña **irüşür**

Çü Mısır ehli işitdi böyle aĥbār (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1142*). [*irüşür, -ür*]

Saña her dem **irüşürem** delilem

İşitdi munı Yûsuf şād boldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 456*). [*irüşürem, -ür, -em*]

Ki girdiler yola cümle tamāmet

Bahar menzil ki munlar **irüşürler** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 275*). [*irüşürler, -ür, -ler*]

is: Bir maksatla yapılan faaliyet, amaç, plan, görev, sorumluluk, mesele, uğraş.

Eyā gül-berg-i ĥandān `andelīb tek

İşim efgān olupdur ĥasretiñden (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 6*). [*işim, -im*]

Özine tā`ati kılmış idi **iş**

Kılurdi gice gündüz ĥayr-endiş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 13*). [*iş,]*

Bu **iş** oldu sebep ol fırkatine

Bu işden düşdi öyle ĥurkatine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 353*). [*iş,]*

Bu düşden nişe böyle gangin olduñ
Bu **işde** nişe böyle nemgin olduñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 453). [işde, -de]

Bu **işden** eylerim Ya'kûba hîle
Ola tâ ki du'â anuñla böyle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 129). [işden, -den]

Bu iş oldu sebeb ol firkatine
Bu **işden** düşdi öyle hurkatine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 354). [işden, -den]

Çünân ki gördi öyle yürimişdi
Bu **işden** Yûsuf'a korhardı cânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 720). [işden, -den]

Uşağı olmadı seksen olınca
Ne **işdür** ola buyruğ olmayınca (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 48). [işdür, -dür]

Züleyhâ katna vardı göre anı
Züleyhâ oldu ol **işden** haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 98). [işden, -den]

is: Alışkanlık, amel, huy.

Kulağ dutgil nedür sözüm işid bir
Ki sırr[ı] fâş kılmağ itler **işi** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 560). [iş, -i]

is: Rüya.

Olara dime zinhâr sen bu **işi**
Mebâdâ onlara düşün diyesin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 535). [iş, -i]

is: Düşünce.

Dimek yalan degüldür maña lâyıķ
Be-gâyet bu **iş** ile kıldı fikri (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 686). [iş,]

is: Sorun, sıkıntı, uğraş.

Bir **işdür** başa geldi n'idelüm çün
Dağı onuñ tüğünden bir perâ biz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 524). [işdür, -dür]

is: Plan, düşünce.

Bize sevgü ile diye sözüni
Kamu bu **işe** kıldı ittifâkı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 632). [işe, -e]

Hıyânet **işi** dilde gizlediler
Haçan nâşih olur 'âlemde hâsid (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 733). [iş, -i]

Bulavuz biz onuñ katında temkîn
Kamusı gördiler câ 'iz bu **işi** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 543). [iş, -i]

is: Hile, oyun, plan II Amel, davranış.

Ki olduğ kılduğumuz **işe** pişmân
Aparmağa atadan korharuz biz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1022). [işe, -e]

is: Davranış, durum, hal, vaziyet.

Olur ondan nebîler zâr ü nâlân
Ne müşkil **iş** imiş mahbûb ırağı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 758). [iş,]

Ki kıldıñ böyle **iş** uşbu demde
Didi ki görmemişdüm şuretiñi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1284). [iş,]

Bu **işden** Yûsuf'ı âgâh kıldı
Didi ki Şâm deriñde İbn-i Yâmîn (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 364). [işden, -den]

is: Vaziyet, hal, durum II Hadise, olay.

Bu hâle çünki vâkıf oldu sultân
Bu **işden** ikisini dağı ey cân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 48). [işden, -den]

is: Durum, vaziyet II Rüya.

Didi sultân var andan sor bu düşi
Nicedür tâ bize bildüre **işi** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 368). [iş, -i]

is al-: Koku almak.

Be-izn-i Hakk aña çün yâd geldi
Ki kırık ağaçdan anuñ **işin aldı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 582). [iş al-, -dı-i, -n, -dı]

iş düş-: İşle meşgul olmak.

Velik zâhirde bir yire varınız
Zi-cühelâ düşdiler bu işe nâ-gâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 435). [iş düş-, -e-e, -
di, -ler]

Atadan havf iderler gitse ol mâh
Çü böyle düşdiler bu işe bî-çâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 437). [iş düş-, -e-e, -di, -ler]

iş gör-: Başına bir olay gelmek.

Didüm kardaşlaruma men düşümi
Anıñçün böyle gördüm men işümi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 712). [iş gör-, -üm, -i-
üm, -i, -dü, -m]

iş işle-: İş yapmak, uğraş vermek.

Cefâ bizde velî oldur vefâda
Kamu iş işlerüz biz bilgilüdür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 614). [iş işle-, -r, -üz]

iş işle-: Eylemde bulunmak, faaliyet göstermek, iş yapmak.

Ki ağıladuñ yine güldüñ nite señ
Bu işi işlemez illâ ki mecnûn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 623). [iş işle-, -i, -mez-mez]

işâbet ol-: Ulaşmak.

Avâzı Dünya'ye oldı işâbet
Didi lebbeyk oña kıldı icâbet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 245). [işâbet ol-, -dı]

işâret: Bir şey üzerine dikkati çekme, belli bir hususu
belirtme, gösterme.

İrişdürür odıñ böyle işâret
Beşir idi adı şâhib-beşâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 549). [işâret,]

işâret kıl-: Göstermek, istemek, emretmek.

Cemâliñ görmesiñ her çeşm-i bed-hâh
Züleyhâ böyle çün kıldı işâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1467). [işâret kıl-, -dı]

işâret kıl-: İşâret etmek.

Mısır'dan saruya kıldı işâret
Bilüpdür sırr ile ol hûb beşâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 325). [işâret kıl-, -dı]

işde: (İşte) edatı, bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret
edilirken söylenen bir söz.

Kim işde eylediler bu sağışı
Biri öldürdi oğlağ ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 544). [işde,]

ise: "İse" bağlacı.

Didi Yûsuf ata ger hûb isem men
Seniñ göñlinde ger mañbûb isem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 504). [isem, -m]

Didi Yûsuf ata ger hûb isem men
Seniñ göñlinde ger mañbûb isem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 505). [isem, -m]

Velî her sözde vardur nükte aña
Eger var ise şevkiñ Muştafâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 431). [ise,]

ishak: Hz. İbrahim'in ikinci oğlu, Hz. Yakup'un babası olan
peygamber.

Çü ishâk böyle gördi ol düşüni
Öziyle sırr kıldı endişini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 33). [ishâk,]

Sever 'Iyş' ishâk cân ü dilden
Ana Ya'kûbı koymaz lahz-ı dilden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 77). [ishâk,]

Didi ishâk birgün Iyş-ı ferzend
Menim cânımda sensin yâr-ı dil-bend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 79). [ishâk,]

Zarîr olmuş idi ol demde ishâk
Veliken var idi kalbinde işrâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 101). [ishâk,]

Didi ishâk benim cânımdaki sen
Degül miydüñ bugün yanımdaki sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 115). [ishâk,]

ishâk-ı ibrâhim halil: Halil İbrahim'in oğlu Hz. İshak.

İşid İshāk-ı İbrāhīm Ḥalīlī

Resūl itdi anı Rabb-ı celīlī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 5*). [*ishāk-ı ibrāhīm ḥalīl, -i*]

isid-: Dinlemek, kulak yoluyla duymak.

Bular daḥ māl kısmet itdi böyle

İşid imdi ki 'İyş anda ne kıla (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 138*). [*işid,]*

Nebī çünki **işiddi** düşi andan

Gözinden tökdi yaşı yandı cāndan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 444*). [*işiddi, -di*]

İşidem bir dem ol şīrīn maḳālīn

Pes ondan kabẓ kılgil ḥazretinde (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 330*). [*işidem, -em*]

İşidin atamıza ne diyevüz

Ki Yūsuf mundan eve gidesidür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 258*). [*işidin, -in*]

İşidüben çevirdi yüzlerini

Kamısı şermsār durdı ayağa (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 804*). [*işidüben, -übeñ*]

İşidüp aḡladı Ya'küb-ı mahzūn

Didi ki ḥāl-i fırkat bilmedüm çün (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 651*). [*işidüp, -üp*]

isig sür-: Kapından kovmak.

Gedāyı **işiginden sürme** maḡbūn

Olursın yoḡsa fī'd-dāreyn mahzūn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 372*). [*işig sür-, -i, -n, -den, -me-me*]

isik sür-: Kapından kovmak.

Didi lā-tenher oña mā 'il iseñ

İşikden sürme mahrūm sā 'ili sen (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 362*). [*işik sür-, -den, -me-me*]

isit-: İşitmek, duymak, dinlemek.

Kulaḡ dutgil nedür sözüm **işid** bir

Ki sırr[ı] fāş kıлмаḡ itler işi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 559*). [*işid,]*

N'ola biz daḥ **işidek** onı ey şāḥ

Çü böyle kıldılar onlar su 'ālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 693*). [*işidek, -ek*]

İşitdi dayısı çünki bu sözi

İdüp āḥ yaş ile doldurdı gözi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 179*). [*işitdi, -di*]

İşitdi munı Ya'küb kaldı ḥayrān

Didi her düşe ta'bīr ola ey cān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 404*). [*işitdi, -di*]

Kamu uḡvet **işitdi** bu maḳālī

Baḡubān birbire çekdi melālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 406*). [*işitdi, -di*]

Çü İshākın ḥatunı uşbu sözi

İşitdi gör ne kıldı ḥīle özi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 84*). [*işitdi, -di*]

İşitdi Rāḡīl'in mevtini Lāyān

Ki kıldı bir zamān feryād u efḡān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 285*). [*işitdi, -di*]

Ohıyayım **işitgil** bu 'ayıbı

Be-cem' olmış bugün evlād ḥamı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 595*). [*işitgil, -gil*]

Ne bilsün kār-ı Yūsuf şa'b ideler

İşitdi munı Dünye eyledi āḥ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 83*). [*işitdi, -di*]

Saḡa her dem irüşürem delīlem

İşitdi munı Yūsuf şād boldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 457*). [*işitdi, -di*]

Ki geldi uḡvetinden sūz u sāzi

İşitdi ki iderler Yūsuf'a vay (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 563*). [*işitdi, -di*]

İderler vay Yūsuf'a dād birle

İşitdi sözi çünki pīr Ya'küb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 569*). [*işitdi, -di*]

Ki baḡ yaşdan doludur gözümūze

İşitdi bu sözi pīr-i dil-efkār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 601*). [*işitdi, -di*]

Dil-i ḡamḡine cebr itsem gerekdür

Çü oḡlanlar **işitdi** bu maḳālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 647*). [*işitdi, -di*]

Anası ḡabr içinde kıldı nāle

İşitdi Yūsuf oldı 'aklı bī-hüş (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1041*). [*işitdi, -di*]

Ne ki Yūsuf'dan onda gördüğünü
İşitdi Mālik onı tiz durdı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1071). [*işitdi, -di*]

Ne ki maḳşūd var oña irüşür
Çü Mısr ehli **işitdi** böyle aḥbār (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1143). [*işitdi, -di*]

İşitdüm bir dem ol şîrîn maḳālîñ
Muradum ḥāşıl oldı ḥāşıl oldı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 470). [*işitdüm, -dü, -m*]

İşitdi munı Ya'küb kıldı nāle
Yüzi üstine yaşın kıldı jāle (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 717). [*işitdi, -di*]

Yehūzā didi Yūsuf'dur ki geldi
İşitdi çünkü Ya'küb anı bildi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 732). [*işitdi, -di*]

islām: Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed aleyhi's selam tarafından bildirilen din.

Didiler ḥālîşān **İslām** yā eb
Seniñ çün dā'imā vardur melālî (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 304). [*islām,]*

Kim **İslām** ehliniñ budur nişānı
Ümîd üzmeye ańdan bir zamānı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 271). [*islām,]*

isle-: Yapmak, etmek, eylemek.

Ki **işler** dünyede öz lâyıķından
Didi Mālik ki señ 'abd-ı kerîmsiñ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1008). [*işler, -r*]

Didiler **işleyelüm** çār ü nā-çār
İpiñ ucın dutup saldılar anı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 438). [*işleyelüm, -y, -elüm*]

Bular bu sözi cümle kıldı taşdıķ
Didiler **işlemişüz** ḥamı taḥḳıķ (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 444). [*işlemişüz, -miş, -üz*]

ism: Ad, nam, isim.

Biriniñ adını Yūsuf didüm hem
Didi Yūsuf neden koyduñ bu **ismi** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 587). [*ismi, -i*]

Ḳamusın nāme içre yazmış idi
Buları **ism** isme düzmiş idi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 668). [*ism,]*

Ḳamusın nāme içre yazmış idi
Buları ism **isme** düzmiş idi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 668). [*isme, -e*]

Allāh'ı cānda señ yād eyledükçe
Ta 'ālā digil **ismin** söyledükçe (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 500). [*ismin, -i, -n*]

isnā ve selās in ve tis'a mi'e: H. 932 [1525].

Be-tārîḫ bist ü yekküm şehr-i muḥarremü'l-ḥarām
İsnā ve selās in ve tis'a mi'e (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 141). [*isnā ve selās in ve tis'a*
mi'e,]

isrāk: Aydınlanma II Bir konuyu anlama, fark etme.

Zarîr olmuş idi ol demde İshāk
Velîken var idi ḳalbinde **isrāk** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 102). [*işrāk,]*

isrāk kıl-: Anlamak, farkına varmak.

Ferāset birle ḥālî bildi İshāk
Çü anıñ nūr-ı ḳalbi kıldı işrāk (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 122). [*işrāk kıl-, -dı*]

iste: (Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Ġalîl it sağ iken dūr **iste** ḳā'im
Ḳatımda gel otur ey zü'l-efzāl (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 583). [*iste,]*

Eger **isterseñ** Allāh'dan naşîbi
İşidüñ nüktelerini fehm ḳılḡil (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 382). [*isterseñ, -r, -se, -ñ*]

iste-: Aramak, araştırmak.

Didiler 'İberî ḳül kaçdı ola mı
Daḡıldılar bular çoḡ **istediler** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1045). [*istediler, -diler*]

iste-: Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Meni ger **ister** isen yā [e]bī sen
Dıgil bu düşe ta'bir tā bilem men (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 506*). [*ister, -r*]

Çü Yūsuf **istedi** ondan penâhı
Gör imdi niçe emr itdi İlâhî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 139*). [*istedi, -di*]

isteg: İstek, talep, arzu.

Ne sağdur ki cihânda sayru olmaz
Ki göñli **isteginden** ayru olmaz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 467*). [*isteginden, -i, -n, -den*]

istivâk: Şiddetli arzu, özlem.

Meni salma yine señ **iştiyâka**
Menim çeşmimni kılma yine nemlü (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 608*). [*iştiyâka, -a*]

Eger bilmiş olaydum **iştiyâkı**
Ki kılmazdum saña hergiz firâkı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 653*). [*iştiyâkı, -ı*]

'isvân kıl-: İsyan etmek, başkaldırmak.

Revâ mıdır kılavuz böyle 'işyân
Bugün Yūsuf'ı siz katl eyleyevüz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 224*). [*'işyân kıl-, -avuz*]

it: Köpek.

Ki **itden** kim onı fâş itse kişi
Dimekden sırr pinhân kılmağ âsân (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 561*). [*itden, -den*]

Kulağ dutgil nedür sözüm işid bir
Ki sırr[ı] fâş kılmağ **itler** işi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 560*). [*itler, -ler*]

Aluban saldılar **itler** öğine
Ahıttılar yire suyını varı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 114*). [*itler, -ler*]

it-: İtmek, itelemek.

Kim **itdiler** bu miskîniñ dayağın
Ki saldılar onuñ boynına zencîr (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 670*). [*itdiler, -di, -ler*]

it-: Yok olmak, ortadan kalkmak.

Ğazabdan çünki ol sâkîn oturdı
Ne kîn kim var idi cânda **itürdi** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 196*). [*itürdi, -ür, -di*]

itâ'at kıl-: Boyun eğmek.

Munı kılman kabûl terk idüp anı
Züleyhâ didi Yūsuf **kıl itâ'at** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1543*). [*itâ'at kıl-,*]

'itâb düs-: Yakınmak, kınamak.

Çü Ya'kûb bildi **düşdi o 'itâba**
Be-ğâyet düşdi onda ıztırâba (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 376*). [*'itâb düş-, -a-a, -di*]

'itâb it-: Terslemek, darılmak.

Egerçi men saña itdüm 'itâbı
Firâkıñla çekerim çoğ 'azâbı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 123*). [*'itâb it-, -ı-i, -dü, -m*]

'itâb kıl-: Kınamak, ayıplamak, azarlamak.

Kılayım hüsn-i Yūsuf'la 'itâbı
Züleyhâ çün yarağı kıldı itmâm (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 22*). [*'itâb kıl-, -ı-i, -a, -y, -ım*]

Didi Yūsuf Hudâ **kıldı 'itâbı**
Saña virdi bu zindân 'azâbı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 149*). [*'itâb kıl-, -ı-i, -dı*]

Hudâvend'den oña geldi hitâbı
Hitâb ile oña kıldı 'itâbı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 348*). [*'itâb kıl-, -ı-i, -dı*]

Meger Allâh saña vire cezâyı
Çü kıldı pîr-i Ken'an bu 'itâbı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 695*). [*'itâb kıl-, -ı-i, -dı*]

it'âm: Yemek yedirmek, ikram kılmak.

'Aceb niçün ola bu dürlü **it'âm**
Didi ba'zı atamız hürmetine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 194*). [*it'âm,*]

it'ām kıl-: İkrām etmek, ağırlamak.

Ki her sâ'at be-nev' it'ām kılğil
Naķibe tā ki Yūsuf emr kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 176). [it'ām kıl-, -gil]

it'ām kıl-: İkrām etmek, ağırlamak.

Ki her sâ'at be-nev' it'ām kılğil
Naķibe tā ki Yūsuf emr kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 176). [it'ām kıl-, -gil]

i'tibār: Önem, değer.

Bu gündüz düşünün yoh i'tibārı
Bu düşe kılmagil endişe bārı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 500). [i'tibārı, -ı]

itmām kıl-: Tamamlamak.

'Azîz mülkine Yūsuf oldu dāhîl
'Azîz bu bey'ini çün kıldı itmām (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1269). [itmām kıl-, -dı]

Kılayım hüsn-i Yūsuf'la i'tābı
Züleyhâ çün yarağı kıldı itmām (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 23). [itmām kıl-, -dı]

itmeg: Ekmek.

Mey ile itmegine didi ey cān
Ağu katup viriñ sultāna pinhān (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 39). [itmegine, -i, -n, -e]

İte virdiler anıñ itmegini
Beyān itdi dağı hem sökmegini (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 413). [itmegini, -i, -n, -i]

itmek: Ekmek.

Başımda havān dolu itmek koyarlar
Gelür kuşlar bu itmekden yiyerler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 63). [itmek,]

Başımda havān dolu itmek koyarlar
Gelür kuşlar bu itmekden yiyerler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 64). [itmekden, -den]

ittifāk evle-: Fikir birliğine varmak, uyuşmak; anlaşmak.

Yoluhdılar be-gāyet bir uzun çāh
Kamısı ittifākı eylediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 283). [ittifāk eyle-, -di, -ler-, -di, -ler]

ittifāk kıl-: Fikir birliği yapmak.

Ki şeytān[in] tūrına düşdi hamı
Kıluban ittifāk dağıldılar tiz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 624). [ittifāk kıl-, -uban]

Bize sevgü ile diye sözüni
Kamu bu işe kıldı ittifākı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 632). [ittifāk kıl-, -ı-, -dı]

ive: Sahip.

Hazāyin iyesidür muhteşemdür
'Abīdūñ seyyididür muhteremdür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 299). [iyesidür, -si, -dür]

iyyi: İyi bir şekilde II Çok.

Yıgıldı Mālik'e altun iyyice
Yıgıldı altun ol on gün tamāmet (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1170). [iyyice, -ce]

'iys: Hz.İshak'ın oğlu ve Hz.Yakup'un kardeşi.

Biri 'Iyş biri Ya'kūb söylediler
Be-gāyet şād oluban beslediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 69). ['iys,]

İşiddi 'Iyş onuñ hile işini
Diler ki öldüre ol qardaşını (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 131). ['iys,]

iys-ı ferzend: Delikanlı Iyş\ Esva.

Didi İshāk birgün Iyş-ı ferzend
Menim cānımda sensin yār-ı dil-bend (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 79). [iys-ı ferzend,]

'iys-ı ferzend: Delikanlı Iyş\ Esva.

Didi ehle menümle 'İyş-ı ferzend
Diyer sözler melül eyler meni çend (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 125). ['iyş-ı ferzend,]

izâ: Zarar verme, kaos çıkarma.

Didi kim hânsıñızdur ol Yehûzâ
Ki koymadı irişe aña **izâ** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 436). [izâ,]

izâ id-: Zarar vermek.

Pes andan bildi Yûsuf ki Yehûzâ
Ğazablandı ki Mısr'a ide **izâ** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 164). [izâ id-, -e]

izâz: Kutlu, değerli.

Nebîlere olur şeytân talebkâr
Nebî olan 'izâz bilîñ sözini (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 570). ['izâz,]

izdihâm: Aşırı kalabalık dolayısıyla meydana gelen
yığılma.

Halâyık düşdi ol dem **izdihâma**
Ki o pişmân oldı bu haberden (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1190). [izdihâma, -a]

izhâr: Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar
etme.

Ne olursa zirâ'at kıl zañîre
Çü Yûsuf kıldı enbâr anda **izhâr** (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 115). [izhâr,]

izhâr kıl-: Belirtmek, göstermek, ortaya çıkarmak.

Ki kılâm mâzî kışşa şimdi izhâr
Çü böyle emr kıldı gitdi ey cân (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 504). [izhâr kıl-, -am]

izhâr kıl-: Açık etmek, açığa çıkarmak.

Ne ki kılmiş idi izhâr kıldı
Bular çün oldılar ol demde rüsvây (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 90). [izhâr kıl-, -dı]

'izz ü ikrām: Saygı gösterip ikram etme, ağırlama.

Tahayyür kaldılar 'izzetlerine
Didiler ki bize bu **'izz ü ikrām** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 193). ['izz ü ikrām,]

i'zzâz: Sayı gösterme, ikram etme.

Ki dâ 'im saħlagil munı kirāmı
Munı **i'zzâz** ile sen saħla dâ 'im (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1381). [i'zzâz,]

'izzâz: Sayı gösterme, ikram etme.

Bülend itdi halâyık oña tekbîr
Anı **'izzâz** yüz min ta'zîm ile (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 71). ['izzâz,]

'izzet: Büyüklük, yücelik ve ululuk.

Halîlu'llâh İshâk **'izzetiçün**
Digil doğru bize düşîñ sen ey mäh (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 691). ['izzetiçün, -i, -
y, -çün]

'izzet eyle-: Saygı, hürmet göstermek; değer vermek.

Bu kavm ki oturur 'izzet eyle
'Emündür bu cemâ'at ey oğul bil (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 214). ['izzet eyle-,]

'izzet kıl-: Kıymet ve itibar göstermek.

Kılur oña 'izzet her gâh ü bî-gâh
Ki oldı Yûsuf onuñ katna maħbûb (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1088). ['izzet kıl-, -ur
]

Bulara karşı gelüp görüşürler
Be-ğâyet bunlara 'izzet kılurlar (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 277). ['izzet kıl-, -ur, -lar]

'izzet kıl-: Değerli kılmak, yüceltmek.

Nebîler nesl[i] olmaz oğrı bilgil
Peyamber nesline **'izzet[i] kılğil** (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 338). ['izzet kıl-, -gil-
i, -gil]

‘izzet vit-: Saygı göstermek.

Şabâhı çıldı Yûsuf karşısına
Ki geldi Yûsuf’a **‘izzet yitürdi** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1125). [‘izzet yit-, -ür, -di]

‘izzetü’l-‘ayn: Hürmetli, yüce zâtlı kimse.

Habîbimdür severim onı cāndan
Gözüm nûrî durur ol **‘izzetü’l-‘ayn** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 746). [‘izzetü’l-‘ayn,]

I HARFİ

ırağ: Irak, uzak.

Olur ondan nebîler zâr ü nâlân
Ne müşkil iş imiş maḥbûb **ırağ**ı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 758). [ırağ, -ı]

Görinmez oldu gitdi çün **ırağ** ol
Ḳayıdup geldi eve kıldı zârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 98). [ırağ,]

Kim idi di böyle **ırağ** atanlar
Didi Yûsuf oña ki ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1318). [ırağ,]

Gider Yûsuf baḡar ol **ırağ**ında
Bular çün Yûsuf'ı aldı giderler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 50). [ırağında, -ı, -n, -da]

irak: Irak, uzak.

Çü bakıpdur anıñ 'aşk[ı] cânında
Çağırurdu **irakdan** Yûsuf-ı cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 169). [irakdan, -dan]

irak kıl-: Uzak tutmak.

Ḳamudan Ḥaḳḳ irak kıl bu nifâkı
Ḳamusu kıldı ol buḡl-i ḥasedni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 633). [irak kıl-,]

isa: İse.

Seniñ katında ki yalan diyevüz
Eger olmaz **isağ** Yûsuf'a nâzir (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 23). [isağ, -ğ]

ismarla: Emanet etmek.

Bulara Yûsuf'ı **ismarladı** çoḡ
Bular Yûsuf'ı aldı yola girdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 46). [ismarladı, -dı]

issi: Sıcak.

Ḳarardı tâbiş-i günden kamer-yüz
Be-ğâyet **issi** gün ol tâze 'uryân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 423). [issi,]

'ıyd: Bayram.

Getür merdâne Şemsî cân-ı ḳurbân
Ki **'ıyd** irdü diyü ḳurban vâkt oldu (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 14). ['ıyd,]

ıztırâb dūs-: Sıkıntı, elem çekmek.

Çü Ya 'ḳûb bildi dūsdi o 'itāba
Be-ğâyet dūsdi onda ıztırāba (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 377). [ıztırâb dūs-, -a-a, -di]

K HARFİ

kā 'im ol-: Daim olmak, varlığı sürüp gitmek.

Bu kûl olsun seniñ katında kā 'im
Oğul ola bize şâyed bu oğlan (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1382). [*kā 'im ol-, -sun*]

kabāla: Bir iş veya yere ait iltizâmın bir kimseye verildiğini
gösteren belge; kölelik belgesi.

Bular yazañ **kabālanı** nişanı
Alubañ sahlar idi Yûsuf anı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 377). [*kabālanı, -nı*]

Kabālayı getürdi Yûsuf-ı şâh
Bular aldı oğıdı oldı âgâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 379). [*kabālayı, -y, -ı*]

Kamusı yazdı virdi bir **kabāle**
Kabāle Mâlik aldı kıldı pinhân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 986). [*kabāle,]*

kābil: Mümkün, uygun olan.

Didi sultân ki andan kılma şermi
Ki olur **kābiliñ** gâyetde nermi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 376). [*kābiliñ, -iñ*]

kabir: Mezarlık, mezar.

Anası **kabır** içinde kıldı nâle
İşitdi Yûsuf oldı 'aqlı bî-hûş (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1040). [*kabr,]*

Yatur **kabır** üstüne Yûsuf'ı gördü
Ayağından dutuban çekdi onı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1048). [*kabr,]*

Anası kabrine irişdi nâ-gâh
Ki düşdi **kabriñ** üste zâr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1035). [*kabriñ, -iñ*]

Anası **kabrine** irişdi nâ-gâh
Ki düşdi kabriñ üste zâr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1034). [*kabrine, -i, -n, -e*]

kabr: Mezarlık, mezar.

Ki yitdi **kabriñ** üste şöyle medhûş
Bular yoğladılar ol dem gulâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1042). [*kabriñ, -in*]

kabûl: Benimseme, kabullenme, uygun görme, kabul.

Be-gâyet Yûsuf için oldı tâlib
Kabûl idi du'âsı merd-i hâcet (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 321). [*kabûl,]*

Ki ondan qorhuban sahladı sır
Züleyhâ katına çün Yûsuf **kabûldur** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1225). [*kabûldur, -dur*
]

kabûl evle-: Kabul etmek, razı olmak.

Eger señ 'âşık iseñ bağla zünnâr
Çü Şan'ânı **kabûl evle** naķûsı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 5, Mısra 8). [*kabûl evle-,]*

Kabûl eyler siziñ ol mâyenizni
Ki cûd ehli kabûl çoğ azı eyler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 108). [*kabûl evle-, -r*]

kabûl id-: Kabul etmek, razı olmak.

Ki Yûsuf cânına kaşd itdi vardı
Kabûl idüp bu sözi kıldılar boş (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 666). [*kabûl id-, -üp*]

kabûl it-: Onaylamak, benimsemek.

Apara kûl diyüben sata andan
Kabûl itdiler onuñ sözini hûb (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 417). [*kabûl it-, -di, -ler*]

Kabul itdüm men aluram bu hûbı
Bağar Yûsuf bularuñ yüzlerine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 960). [*kabul it-, -dü, -m*]

Kabûl itdi du'âsın luţfı ile
Bulara çünki Yûsuf oldı mürşid (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1084). [*kabûl it-, -di*]

Kabûlitse bize i'lâm kılsuñ
Alayım onuñ için bu gulâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1202). [*kabûl it-, -se*]

Velî sen kimseye kılma beyânı
Kabûl itdi Mâlik didi bi'llâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1305). [*kabûl it-, -di*]

Bularuñ sözlerine kıldı pendı
Kabul itdi bular pendı tamāmet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1645). [kabul it-, -di]

Kabul itdi Hudâ ondan du'âyı
İrâdet oldı kıya mübtelâyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 313). [kabul it-, -di]

Ölüm zaḥmın saña biz bildürürüz
Kabul itdi onuñ sözüñ[i] Yūsuf (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 919). [kabul it-, -di]

kabul it-: Peygamber olarak seçmek, onaylamak.

Çü şıdk ile du'â kıldı peyamber
Kabul itdi onı ḥazretde dāver (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 110). [kabul it-, -di]

kabul kıl-: Kabul etmek, onaylamak, razı olmak.

Munı kılman kabul terk idüp anı
Züleyhâ didi Yūsuf kıl itâ' at (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1542). [kabul kıl-, -ma, -n]

kabul ol-: İsteği yerine gelmek, arzusuna kavuşmak.

Allāhın'dan buldı böyle cāhı
Kabul oldı onuñ çünki du'āsı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1097). [kabul ol-, -dı]

kabul ol-: Kabul görmek, onaylanmak.

Münâcât eyledi çün şöyle mağmūm
Kabul oldı du'āsı oldı ma'lūm (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 534). [kabul ol-, -dı]

Kabul oldı du'āsı kıldı taşdıķ
Revān durdı ayağa yola girdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 346). [kabul ol-, -dı]

kabz evle-: Canını almak.

Ki señ kabz eyledüñ mi cān-ı Yūsuf
Ve ger yoḥsa ḥaber vir ḥan-ı Yūsuf (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 287). [kabz eyle-, -dü,
-ñ]

kabz kıl-: Mevcut etmek, var etmek.

İşidem bir dem ol şîrîn makālin
Pes ondan kabz kılğıl ḥazretinde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 331). [kabz kıl-, -gil]

kac-: Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

Aralıḡda Yūsuf kıldı leked-kūb
Birisinden gider ki bire kaça (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 167). [kaça, -a]

Ki satdılar seni senden kaçarlar
Bular kıldı yamanlıḡ yaḥşılıḡ señ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1004). [kaçarlar, -ar,
-lar]

Didiler 'İberî kıl kaçdı ola mı
Daḡıldılar bular çoḡ istediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1044). [kaçdı, -dı]

Ki kıl kaçdı diyüben ḡam yidiler
Çü bir zeñî revānî girü vardı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1046). [kaçdı, -dı]

İde Yūsuf'ı katl eyleye ḡun
Kaçuban Rübîl'e sığındı Yūsuf (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 147). [kaçuban, -uban
]

O menden kaçdı oldı dār-ı 'işmet
Bu dem çün zāhir oldı sırr-ı pinḡan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 54). [kaçdı, -dı]

kac-: (Bir şeyi elden ele) Kaçıştırmak.

Ele aldı bularuñ cümle varı
Kamu sendeñ bularuñ kaçubanı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 423). [kaçubanı, -
uban, -ı]

kac: Birkaç.

Ki hergiz kılmaya çeşmim ḡıyānet
Çü Yūsuf söyledi bu kaç kelāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 33). [kaç,]

kaç ol-: Kaçmak.

Züleyhâ duru taḡt üstünde örü
Züleyhâ gördi Yūsuf kaçar oldı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1573). [kaç ol-, -ar, -
dı-dı]

Züleyhâ durup aından **kaçar oldu**
Züleyhâ şâdmân gitdi be-gâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 77). [kaç ol-, -ar, -dı-dı]

kaçarcı: Kaçakçı, izinsiz bir şeyler çalan kimse.

Ki sordı Mâlik ondan 'aybı nedür
Didiler ki **kaçarçudur** hem oğrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 953). [kaçarçudur, -dur]

kâdir: Güç, kuvvet.

Kılur **kâdir[i]** olmaz işe lâfi
Eger alur iseñ muni bu 'aybla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 956). [kâdir[i], -[i]]

kadr bil-: Kıymetini bilmek; önemini, değerini bilmek.

Hediyedür oña 'akd oldu ol dem
Çü **kadrin bilmedi** Mâlik-i câhil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1267). [kadr bil-, -in,
-me, -di-me, -di]

kadr it-: Değer, itibar vermek.

İşitdi anı Ya 'küb eyledi zâr
Didi sultân size kadr itmemişdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 329). [kadr it-, -me, -
miş, -dür]

kadr-ı 'âlî: Yüce değer.

Ata katında Yûsuf **kadr-ı 'âlî**
Bizi koyup oña ikbâl eyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 616). [kadr-ı 'âlî,]

kafâ: Arka taraf.

İki yüz miñ dağı solında hâzır
Kafâsınca iki yüz miñ dağ gelürdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 159). [kafâsınca, -sı, -
n, -ca]

kâfile: Kâfile, kervan.

İcâzet dileyüp yük yüklediler
Çü ol **kâfile** yol kesdi irişdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 39). [kâfile,]

Çağırdı **kâfile** ehl[in] n'idersiz
Kamuñız oğrısız hânda gidersiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 57). [kâfile,]

kâh: Bazen, kimi vakit, bazı bazı, gâh.

Zi-hasret oldu onuñ çehresi **kâh**
Çü durdı onda bu sözi diyince (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 84). [kâh,]

kâh: (Yüzün) sararması, solması.

Ki başı dâne oldu çehresi **kâh**
Didi oğlan ki ağlama 'emü señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 530). [kâh,]

kâh kıl-: Sararmak, solmak.

Ki kılduñ hecr ile çün kâh fırkat
Hemîşe oğrı kimi bu cihânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 14). [kâh kıl-, -du, -n]

Gâm ile çehresini kâh kıldı
Pes ondan gönlegini aldı eline (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 608). [kâh kıl-, -dı]

kâhir bol-: İyilik bulmak.

Didi minnet bu hâne ni'metiñden
Ki boldum cümle kâhir himmetiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 224). [kâhir bol-, -du,
-m]

kahr: Dert, keder, acı, gam, üzüntü.

Gerek **kahr** eyleseñ yâ 'afv sultân
Ki Yûsuf didi girçek men yalanı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 56). [kahr,]

kahr id-: Perişan etmek.

Ki zecr ile maña hecr eyleyesin
Munı señ kahr idüp zindâna salgıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 105). [kahr id-, -üp]

kahr kıl-: Azap etmek.

Urarlardı mülâzım başlarına
Didiler Yûsuf'a çü **kılduḥ ḳahrı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 583). [ḳahr ḳıl-, -ı-, -
duḥ]

Maña hicr ile ḳılma yine ḳahrı
Yine salma meni derd ü fiğâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 612). [ḳahr ḳıl-, -ı-, -ma]

Kim evlâd-ı nebîye **ḳılma ḳahrı**
Şeker virgil olara virme zehri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 339). [ḳahr ḳıl-, -ı-, -ma]

kaht u teng: Kıtık ve sıkıntı.

Bitürmez oldı dahı nestene ḥâk
İrişdi ehl-i Mısr'a ḳaht u tengî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 123). [ḳaht u teng, -i]

kâhtı: Kıtık.

Hem oldı yeddi ıl kızlıḡ be-ğâyet
Bu **ḳahtı** vardı çün Ken'ân'a düşdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 21). [ḳahtı,]

kâ'il ol-: Boyun eğmek.

Onuñ şıdkına sâķī **oldı kâ'il**
'Azîz oldı be-ğâyet oña mâ'il (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 365). [kâ'il ol-, -dı]

kâ'im: Aayakta duran, ayakta dimdik sağlam duran.

Ġalîl it sağ iken dūr iste kâ'im
Ġatımda gel otur ey zü'l-efzâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 582). [kâ'im,]

kâ'im ol: Bir işte sebat etmek; tutmak, uymak.

İderdi şoḡbeti mescidde dâ'im
İlâhıñ emrine olmışdı kâ'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 12). [kâ'im ol, -mış, -dı]

kâ'im ol-: Varlığı sürüp gitmek, daim olmak.

Gice gündüz olur ḳülluḡda kâ'im
Çü bir müddet onuñ bağında oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1470). [kâ'im ol-, -ur
]

kâ'im ol-: Bir işte sebat etmek; tutmak, uymak.

Şanem ḳülluḡta olmış idi kâ'im
Velîken Yûsuf[ı] anduḡca her dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 150). [kâ'im ol-, -mış
]

kal-: Var olmaya devam etmek, bitmeden sürmek, sürüp
gitmek.

Gel imdi diñle menden tâze kışşa
Ki **ḳalmasın** seniñ göñlinde ḡuşşa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 310). [ḳalmasın, -ma,
-sın]

Buları cümle Nübîl almış idi
Atadan soñra alup **ḳalmış** idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 302). [ḳalmış, -mış]

Yûsuf nîst ola bunlar **ḳalalardı**
Yehûzâ'nıñ bu işde yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 402). [ḳalalardı, -a, -lar, -dı]

kal-: (Bir durum içerisinde, bir yerde) Olmak, kalmak veya
bulunmak.

Velî **ḳaldı** ata cânında derdi
Nebî oturdu yoluñ kırağında (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 48). [ḳaldı, -dı]

Ki **ḳaldı** Yûsuf zî'b arasında
Bu yanında birisi onı dūrter (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 64). [ḳaldı, -dı]

Nidâ eyler Yûsuf onlara Mürvet
Ne bâliḡ yazıda tenhâ vü **ḳaldı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 121). [ḳaldı, -dı]

Oña mûnis olurdu her bir işte
Ḳuyıda **ḳaldı** Yûsuf şâd ü hürrem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 509). [ḳaldı, -dı]

Bular **ḳaldı** bu işde der-hacâlet
Şabâḡ oldı özine geldi Ya'ḳûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 588). [ḳaldı, -dı]

Nebî düşdi bu sözüñ teşvîşine
Bes ondan **ḳaldı** Ya'ḳûb dîde nemlü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 815). [ḳaldı, -dı]

Yedi ıl **ḳaldı** oñda göñli pür-ḡam
Dilinde âḡ dâ'im çeşm-i pür-nem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 301). [ḳaldı, -dı]

kal:- Mahrum olmak, yoksun kalmak.

İki yaşında **kıldı** ol anadan
Virtürlerdi ta'âmını atadan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 283). [kıldı, -dı]

kal:- Bulunmak, geriye kalmak.

Tükendi **kılmadı** hecr ile tende
Menim rûh-ı revânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 7). [kılmadı, -ma, -dı]

Ki Mâlik'den temennâ kıldı ol dem
Didi ki **kılmadı** hiç nestenim hiç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1259). [kılmadı, -ma,
-dı]

Hazîne ne **kılmışdur** haber kıl
Hazîneye varuban ol ayırdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1342). [kılmışdur, -mış, -dur]

O dem ki **kıldı** Yûsuf öldü rahîl
Aña bir kimse yoğ ki ola şâgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 515). [kıldı, -dı]

kal:- Çaresiz kimse.

Niçe vaz'ında var kıl çârelerini
Dağı **kılmışlarıñ** olgil mu'îni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 245). [kılmışlarıñ, -mış, -lar, -
ıñ]

kal:- Bulunmak, mevcut olmak.

Yehûzâ'nıñ hemân dem gitdi benzi
Ne kîni **kıldı** anıñ ne hû ba'zı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 188). [kıldı, -dı]

kal'a: Kale, hisar.

Sülâb'ın **kal'asından** çıldı yola
Yıguban leşkerin irdi resûla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 237). [kal'asından, -sı, -n, -dan
]

kalb: Gönül, yürek, sine, kalp.

Žarîr olmuş idi ol demde İshâk
Velîken var idi **kalbinde** işrâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 102). [kalbinde, -i, -n, -de]

Ki kıl mazlûmlar için **kalbiñi** rakğ
Cehennemden dilerseñ olasıñ dūr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 252). [kalbiñi, -i, -n, -i
]

kalıl ol:- Azalmak; az.

Ki oldı Yûsuf'ın 'aşkı **kalîl**
Ne ki tedbîr ider hiç vâsıl olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1476). [kalıl ol-, -î-, -
dı]

kām: Arzu, meram, maksat.

Bu nev' ile yüküş söz söylediler
Didiler yâ ebâ bizüm **kamumuz** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 730). [kamumuz, -
umuz]

kamer-yüz: Ay yüzü.

Karardı tâbiş-i günden **kamer-yüz**
Be-gâyet ıssı gün ol tâze 'uryân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 422). [kamer-yüz,]

kāmı kıl:- İsteğini dile getirmek.

Revânî derbân katında kıldı kāmı
'Azîze geldi omı didi derbân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 34). [kāmı kıl-, -dı-ı]

kāmîl: Bütün, tam, noksansız, mükemmel, kusursuz;
kemâlât sahibi, ilim, fazilet ve hüner sâhibi, âlim, bilgin.

Kemâl ü hüsne 'âlemde meşhûr
Be-gâyet hüsne içinde **kāmîl** idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 855). [kāmîl,]

kamu: Bütün, hep, her, herkes, halk.

Nedür 'aşık olan 'âr ü namûsı
Hebâdur 'aşıkıñ katna **kamusi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 3). [kamusi, -sı]

Kamumuz oluruz ol dem siyeh-rû
Dilerseñ ki bu fi'li gizleyevüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 262). [kamumuz, -muz]

Muradum var katında Kirdgār'um
Ḳamunı pes yitürürseñ murada (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 325). [*ḳamunı, -ñı*]

Ḳamusı vardılar koyun katına
Koyun katına varup lu'b ideler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 80). [*ḳamusı, -sı*]

Ḳamusı bir şabîye zarb iderler
Niçe ki yalvarur rahm eylemezler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 154). [*ḳamusı, -sı*]

Ki Yūsuf eyler onda âh ü fiğânı
Revâ gördi **ḳamusı** bu kelâmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 271). [*ḳamusı, -sı*]

Yoluḥdılar be-ğâyet bir uzun çâh
Ḳamusı ittifâkı eylediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 283). [*ḳamusı, -sı*]

Bulavuz biz onuñ katında temkîn
Ḳamusı gördiler câ 'iz bu işi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 543). [*ḳamusı, -sı*]

Yola girdi **ḳamusı** geldi böyle
Çü nezdîk oldılar eve şabāngâh (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 548). [*ḳamusı, -s, -ı*]

Züleyhâ baḥar idi işlerine
Ḳamu bir görmek ile oldı bî-hüş (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 77). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat.

Geçürür niçe ol şubḥuyla şâmın
Ḳamu aḥvâli aña kıldı ma'lûm (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 569). [*ḳamu,]*

Bularuñ açdılar ol demde varın
Aradılar bularuñ **ḳamu** varın (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 76). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (iş).

Cefâ bizde velî oldur vefâda
Ḳamu iş işlerüz biz bilgilüdü (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 614). [*ḳamu,]*

Oña giydürdiler çoḥ dürlü raḥtı
Ḳamu işi tamām oldı tamāmet (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1521). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat (Mısır ehli).

Ḳamu Mısr ehli 'âciz kaldı nâçâr
Ḳamusı oldı Yūsuf'uñ ḡulâmı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 140). [*ḳamu,]*

Ḳamu Mısr ehl[i] ol günde piyâde
Yürüdiler baḥuñ bilmiş yâde (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 763). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (kardaş).

'Aşâyı soḡarım men bir zemîne
Ḳamu kardaşlarum durar dibine (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 397). [*ḳamu,]*

Ḳamu kardaşlarıñ bile oluñuz siz
Ki sizdeñ ḳalmasın evde biriñiz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 268). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat (kayḡu).

Ki olmışdur **ḳamu** kayḡudan âzâd
Ki sordı uḥveti añdan ḥavâli (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 396). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat ('âlem).

Ḳamu 'âlem maña ey serv-i ra'nâ
Hemân zindân olupdur ḥasretiñden (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 7). [*ḳamu,]*

Ḳamu şâḥı anuñ çün nûr bolmış
Ḳamu 'âlem onuñ nûriyla dolmuş (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 22). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, tüm" anlamında sıfat (uḥvet).

Ḳamu uḥvet işitdi bu maḳâli
Baḥuban birbire çekdi melâli (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 406). [*ḳamu,]*

Ḳamu uḥvet çü aña geldi yeksân
Ḳamusı Yūsuf'a kıldı sücûdi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 81). [*ḳamu,]*

ḳamu: "Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat (şâḥ).

Ḳamu şâḥı anuñ çün nûr bolmış
Ḳamu 'âlem onuñ nûriyla dolmuş (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 21). [*ḳamu,]*

kamu: "Bütün" anlamında belgisiz sıfat ('âlem).

Kamu 'âlem bahar ol mâh rüya
Varup Ken' ân'a teslim itdi cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 21). [kamu,]

kamu cihân göz târ bol-: Başına gelen kötü bir iş
dolayısıyla yaşam isteği kalmamak II Dünyası kararmak
anlamına gelen deyim.

Cihân kamu gözine târ boldı
Gelürdi 'aqlına gâh olurdu dîvâne (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 604). [kamu cihân göz
târ bol-, -i, -n, -e, -dı]

kân: Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse, kaynak,
membra.

Ki bir gevher olagör uşbu **kândan**
Züleyhâ 'aşkıını püşide kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1662). [kândan, -dan]

kân: Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak
hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan
plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

Yazar Yûsuf adını ol diline
Çü bahdı gönleğinde **kan** gördi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 611). [kan,]

Ki Yûsuf gönlegine ahdı **kanı**
Çü kıldılar bular tedbîr ü hîle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 546). [kanı, -ı]

Kılıpsız Yûsuf'ün çün gönleğin tey
Ki açdum onı gördüm onda **kanı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 627). [kanı, -ı]

Dün ü gün gözlerinden gitdi **kanı**
Elinden gitdi onuñ ihtiyârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 870). [kanı, -ı]

Ki ol dağ kaşid ider ki **kanın** içe
Birisi urar idi tepesine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
2, Mısra 168). [kanın, -i, -n]

Ferah oldı gönül olmuş iken pîç
Çü gördüm **kanını** feryâd kıldum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 631). [kanını, -i, -n, -ı
]

Kamu ağlayu durdı hâzretine
Ögine şaldılar gönleği **kanlu** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 593). [kanlu, -lu]

Yehûzâ men' idüp kırtardı anı
Buları koymadı ki töke **kanı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 434). [kanı, -ı]

kân: Kan; ölüm, katletmek.

Be-Hakk **kandan** olara oldı dâfî
Elinden geldüğünce sen dağı ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 240). [kandan, -dan]

kan git-: Kanı çekilmek II Çok korkmak, üzülmek.

Tutuşdı bağı gözden gitdi kanı
Karârı kalmadı geldi nidâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 404). [kan git-, -di-i, -dı]

kan iç-: Eziyet etmek, sömürmek II (Bir şeyin, kimsenin)
Kanını emmek deyimini ile eş anlamlıdır.

Kalam kaygulu men zâr ile dil-pîç
Didi Mâlik bular kanın içreler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1003). [kan iç-, -iñ-, -er, -ler]

kan kuru-: Yaşlanmak.

Kurudı kan damarlar oldı hem-süst
Be-gâyet oldı pîr bî-hîz ü bî-cüst (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 51). [kan kuru-, -dı]

kan kuru-: Bitkin, yorgun düşmek.

Dirîğa gitdi cânım ayrılığdan
Kurudı regde kanım ayrılığdan (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 2). [kan kuru-, -ım, -dı]

Kurumışdur damarlar içre kanım
Gezerim hasretinde zâr ü nâlân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 742). [kan kuru-, -ım-ım, -mış, -
dur]

kan yaş dol-: Büyük acı, üzüntüyle ağlamak II Kanlı
gözyaşı dökmek deyimini.

Dolar ol kanlu yaşı gözlerine
Çü bular eylediler böyle tedbîr (Yûsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 2, Mısra 276). [kan yaş dol-, -ar-lu-lu, -ı, -ar]

kan yaş tök-: Büyük acı, üzüntüyle ağlamak.

Tökerdi gözlerinden kan yaşını
Oña kimse terahhüm kılmaz idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 172). [kan yaş tök-, -er, -di-t, -n, -t-t, -n, -t, -er, -di]

kanad: Kanat II Kol.

Ki onu **kanadı** üstüne dutdı
Apardı kuyunun dibine çalâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 450). [kanadı, -ı]

kanat: .

Görünüz imdi kim ol perî-zâdı
Pes aından Cibrîl **kanatlananı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 64). [kanatlananı, -lan, -a, -n, -ı]

kandil: İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı, meşale.

Münevverdür 'ibâdetden kenârı
Asıldı bir münevver **kandil** onda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 355). [kandil,]

kân-ı şafâ: Huzur kaynağı (Hz. Muhammet).

Şalâvat vir señ ol kân-ı şafâya
Pes aındañ kışsa bünyâd eyleyim men (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 432). [kân-ı şafâ, -y, -a]

kankı: Hangi (kişi, insan).

Yehûzâ'nıñ yanardı lîk cânı
Haķikat-ı ma'nâda ol **kanķımız** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 433). [kanķımız, -ñız]

kapu: Kapı, eşik, huzur.

Nagehân geldi mesâ'il **kapusına**
Temennâ kıldı durdı dapusına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 333). [kapusına, -(s)ı, -(n)a]

Kapusından çü sâ'il gitdi mahrûm
Oturdı havf içinde lahz-ı mazlûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 345). [kapusından, -sı, -n, -dan]

Kapu açñ diyüben söylediler
Kapu bâz itdiler ol dem girüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1162). [kapu,]

Kapu açñ diyüben söylediler
Kapu bâz itdiler ol dem girüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1163). [kapu,]

Anı çekdi yırtı yarusından
Açıldı **kapular** çıhdılar ân gâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1579). [kapular, -lar]

Vişâlin **kapusunda** bir gedâyım
Esîrinem seniñ ey hûb neste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1554). [kapusunda, -sı, -n, -da]

Ki her bâba irişdi açar oldı
İrişdi tâ ki ol daşra **kapuya** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1575). [kapuya, -(y)a]

Ki tākāt kılmadı derd-i firāka
Revân geldi zindân **kapusına** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 117). [kapusına, -sı, -n, -a]

Çü zindân **kapusından** şöyle giryân
Asıldı geldi mağzın yidi murgân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 135). [kapusından, -sı, -n, -dan]

kâr: Durum, hâl, vaziyet.

Ötün 'aşıklara pes kılma ta'nı
Züleyhâ **kâr** hem 'aşkı bî-nihâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 19). [kâr,]

kâr: Amel, davranış, iş, fiil, eylem.

Ġarîb işler oña ma'lûm kıldı
Didi Yûsuf atasına 'aceb **kâr** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 568). [kâr,]

Ki ferdâne olası kim bilür **kâr**
Yine meclisi bünyâd eylerim men (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 940). [kâr,]

Ki dağı Dünyeni ki niçe **kârı**
Didi ahvâli bir bir İbn-i Yâmîn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 566). [kârı, -ı]

kār: Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.

Ki Yûsuf dan murâd hâşıl olmaz
Çü gördi eylemez tedbîr oña **kār** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1479). [kār,]

kār: Kazanç; amel.

Gedāya kim ki kılmasa teraḥḥum
Ki olur hāl[i] düşvâr **kār[ı]** mazlûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 358). [kār[ı], -ı]

kār: Nasip, kısmet; iş.

Yoğ oldu kâmusı aḥar seyle
Didi Mâlik var munda gine **kār** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1063). [kār,]

kār eyle-: Davranış sergilemek, iş yapmak.

Haçan ol eyleye uş böyle kârı
Ne didi gör bularuñ anda varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 81). [kār eyle-, -ı-t, -y, -e]

kār kıl-: Hile yapmak; iş yapmak.

Gözüm nûrısın ey dildâr maḥbûb
Ne kıldı uḥvetiñ sen kârı söyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 3). [kār kıl-, -ı-t, -d]

kār ü hâl: Fayda ve vaziyet.

Bular meşgûl oluban **kār ü hâle**
Çanağı koydılar kûllar çuvala (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 43). [kār ü hâl, -e]

karar-: Kararmak, karanlıklaşmak.

Karardı tâbiş-i günden kamer-yüz
Be-ğâyet ıssı gün ol tâze ‘uryân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 422). [karardı, -d]

karâr kal-: Dayanma gücü olmak.

Tutuşdı bağı gözden gitdi kanı
Karârı kalmadı geldi nidāya (Yûsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 2, Mısra 405). [karâr kal-, -ı, -ma, -d-
ma, -d]

karâr kıl-: Huzurlu olmak.

Karârsız oldı hiç kılmaz karârı
Vücûdî ‘aşk ile pür-derd boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 872). [karâr kıl-, -ı-t, -maz]

karâr ol-: Huzurlu olmak.

Karârsız oldı hiç kılmaz karârı
Vücûdî ‘aşk ile pür-derd boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 872). [karâr ol-, -d-ı-sız, -d]

kardaş: Kardeş.

İşiddi ‘İyş onuñ hîle işini
Diler ki öldüre ol **kardaşımı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 132). [kardaşımı, --ı, --n, --ı]

Çü **kardaşlar** bu işi böyle gördi
Hased kıldı oña büzürg ü ḥurdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 305). [kardaşlar, -lar]

Didi **kardaşlarım** birle men ey yâr
Ki varmış öz koyun katına yek-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 394). [kardaşlarım, -
lar, -ım]

Bize a‘zım-ı muşibet eyledi Rabb
Gelür **kardaşlarum** feryâd birle (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 567). [kardaşlarum, -
lar, -um]

Çıḥ üstine baḥ Ken ‘ân düzine
Ki gör **kardaşlaruñ** gelmekde midür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 557). [kardaşlaruñ, -
lar, -uñ]

Seni Mısr’a Allâh’ın eyledi şâh
Atañ **kardaşlarıñ** hem saña hem-râh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 322). [kardaşlarıñ, -
lar, -ıñ]

Bize bu sözi dime terk kılğıl
On iki **kardaş** idüñ bu cihânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 233). [kardaş,]

kâr[ı]: Yaşlı kadın.

Züleyhâ **kâr[ı]** miskîn hâl-i düşvâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 15). [*kâr[ı]*,]

kârı: Yaşlanmak, ihtiyarlamak.

Kim ölmüşdi 'ömriñ bünyâd-ı bergi
Ki 'ömri gitmiş idi **karımışdı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 665). [*karımışdı*, -miş, -dı]

kârı: Yaşlı, kadın.

Veliken bir **kârı** dutardı elin
Züleyhâ-yı 'acûze ider idi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 164). [*kârı*,]

Çü yoğdur gözlerüm baħam yüzine
Kârı çün anı bilüp geldi yola (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 32). [*kârı*,]

Çü Yûsuf geldi anı **kârı** gördi
Züleyhâ'ya didi olgil haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 35). [*kârı*,]

Çü yoğdur tākati tîz dura pāye
Didi bir **karıya** dutgil elümni (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 26). [*karıya*, -y, -a]

kâr-ı bünyâd: (Bahsi geçen) kuyu, kuyunun yapısı.

Ki ol kuyıya târîh yazılalı
'Acâ 'ib kuy[ı] idi **kâr-ı bünyâd** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 303). [*kâr-ı bünyâd*,]

ka' r-ı cāh: Kuyunun dibi.

Belā vü guşşadan āzād boldı
İrişdi çünki Yûsuf **ka' r-ı cāha** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 459). [*ka' r-ı cāh*, -a]

kâr-ı diger gün: Günün kalan kısmı.

Bular çü zindân içre üç gün
Belā-yı derd ile **kâr-ı diger gün** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 50). [*kâr-ı diger gün*,]

kâr-ı düşvâr: Zor, çetin iş.

Ki geldi başımuza **kâr-ı düşvâr**
Metā' katında koyduħ çünki onı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 534). [*kâr-ı düşvâr*,]

kâr-ı düşvâr ol-: Zor, çetin bir iş olmak.

Onuñ çün oldı böyle kâr-ı düşvâr
Revân zeñî durup āvâz kıldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1064). [*kâr-ı düşvâr ol-*, -dı]

kâr-ı müşkil: Zor iş.

Ki düşdi **kâr-ı müşkil[e]** yoħ çäre
Didiler Yûsuf'a ol dem ki ey cān (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1020). [*kâr-ı müşkil*, -e]

kâr-ı üstâd: Usta işi.

Bir o ki ez-zücâcî **kâr-ı üstâd**
Müzeyyen kılmışdı anı ħamı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 438). [*kâr-ı üstâd*,]

kâr-ı yûsuf: Yûsuf'un işi, durumu.

Ne bilsün **kâr-ı Yûsuf** şa'b ideler
İşitdi mumı Dünve eyledi āh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 82). [*kâr-ı yûsuf*,]

karın: İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

Be-ğāyet zaħmnāk **karın** gösine
Ālâtın soyıdılar qaldı 'üryan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 398). [*karın*, -ı]

karîne-i vech: Güzel ipucu, işaret.

Gelüben görüñ imdi anı n'eyler
Karîne-i vech ile sözi söyler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 374). [*karîne-i vech*,]

karsu: "-e doğru" anlamına gelen edat.

Yoluban yünüñi ip itdiler tîz
Güne **karşu** durur Yûsuf-ı dil-süz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 421). [*karşu*,]

Dağı sultân ol gün leşkerini
Ayurdi Yûsuf'a **karşu** varını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 2). [karşu,]

Ki miñ dağ cāriye ol taze mahbûb
Bezendi **karşu** çıldı lu'b idüp hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 4). [karşu,]

Bulara **karşu** gelüp görüşürler
Be-gâyet bunlara 'izzet kırlurlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 276). [karşu,]

Ki yüz miñ kişi aldı böyle çıldı
İrişdi Ya'kûb **karşu** aña bahdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 728). [karşu,]

karşu: Kat, ön, huzur, makam.

Ata **karşusına** görüñ n'iderler
Birisi Yûsuf aldı bu yanına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 52). [karşusına, -sı, -n, -a]

Şabâhı çıldı Yûsuf **karşusına**
Ki geldi Yûsuf'a 'izzet yitürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1124). [karşusına, -sı, -n, -a]

Öper elin ayağını varısı
Ata **karşusından** hürmet ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 57). [karşusından, -sı, -n, -da]

Ayurdi atasınıñ **karşusına**
Nebiniñ leşker irdi dapusına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 681). [karşusına, -sı, -n, -a]

karşu: Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi,
karşısı.

Ki geldi **karşu** İblîs öter iken
Buları çekdi mihmân kılmağ içüñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 280). [karşu,]

Pes aından durdı Yûsuf **karşu** geldi
Çü gördi uhvetin şād oldu geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 477). [karşu,]

Kim aında Yûsuf'ı kıldılar āgāh
Ki durdı şimdi **karşu** gider ol šāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 726). [karşu,]

karşu çıh-: Gelen bir kimseyi karşılamaya gitmek,
karşılamak.

Duruñ **karşu çıhın** ol ser-firāze
Eger bîmār onı görse sağalur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1136). [karşu çıh-, -iñ]

kārvān: Bir memleketten diğēr uzak bir memlekete ticaret
eşyası veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı, kara nakliyatı
yapan katar.

Olardañ uşbu hālî niçedür gör
Dağı bu **kārvān** ehline hem sor (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 240). [kārvān,]

kaşās ol-: Ödeşmek.

Kaşās oldu Züleyhâ bilgil anı
Bular çün birbirine vâsıl oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 103). [kaşās ol-, -dı]

kaşd: Amaç, niyet, kasıt.

Didi 'Arābî'ye niçün gelüpseñ
Nedür **kaşdıñ** sefer munda kılupsañ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 220). [kaşdıñ, -ın]

Haber virdi maña bu tās üşte
Ki **kaşduñuz** siziñ ol ne işde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 402). [kaşduñuz, -uñuz]

kaşd eyle-: Niyetlenmek.

Oğrnlık **eylemişiz kaşd** hamı
Didiler ki bu işden biz cüdâyuz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 228). [kaşd eyle-, -miş, -siz]

Anı öldürmege kaşd eylediler
Dögüben anı bed söz söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 423). [kaşd eyle-, -di, -ler]

kaşd eyle-: Kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek,
zarar vermek maksadıyla harekete geçmek, kıymak.

'Azîz **kaşd eyledi** ol yüz-i māha
Züleyhâ sözünü çün gūşa aldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 110). [kaşd eyle-, -di]

kaşd id-: Bilerek bir işe girişmek, niyetlenmek.

Ki şeytān sözine oñlar uyalar
Saña **kaşd ideler** ol dem hevāyî (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 546). [kaşd id-, -e, -ler]

kaşd id-: Amaçlamak, amaç olarak almak.

Maña kaşd idübeni kıldı cebri
Dağı men kılmazam munı hıyânet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1586). [kaşd id-, -
üben, -i]

Ki ol dağ kaşd ider ki kanın içe
Birisi urar idi tepesine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
2, Mısra 168). [kaşd id-, -er]

kaşd it-: Yönelmek, niyet etmek.

Harâm itmişdür vallâhi bi'llâh
Ki biz **kaşd itmemişüz** ol habîbe (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 709). [kaşd it-, -me, -
miş, -üz]

Birisi raht u bahtın yırtar idi
Ki ondan kıldılar **kaşd itmegine** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 113). [kaşd it-, -meg, -
i, -n, -e]

Didi **kaşd itmeñüz** munuñ cânına
Didiler Yehûzâ bize söyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 212). [kaşd it-, -me, -nüz]

kaşd kıl-: Niyetlenmek.

Yazuğdur kaşd kılman bu esîre
Çü gördüñüz burada böyle yiri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 412). [kaşd kıl-, -ma, -n]

Ki yoğdur Yûsuf'ın munda hâtası
Meñ oña kaşd kıldum vaqt-i fırsat (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 53). [kaşd kıl-, -du, -m
]

Gel imdi şâh hürmet kıl nebîye
Eger biz kaşd kılduk ol şabîye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 460). [kaşd kıl-, -du, -k-duk]

kāse: Çanak, tas.

Getürdi ortaya altun **kāse**
Çü mîl aldı eline ura tāsâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 393). [kāse,]

kāsid: Kasteden, bir şeyi yapmaya niyet eden (kimse).

Dutayım men seni oğrı diyüben
Ki **kāsid** hışmnâk donın giyüben (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 6). [kāsid,]

kāsid: Haber götüren, postacı, ulak.

Ki **kāsid** başlarına koydılar hâk
Didiler yâ ebâ bil bizi taşdık (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 596). [kāsid,]

kāsid: Eksik, yarım.

Ki gündüz düşünün çohdur yalanı
Ki **kāsid** söyledi Ya'kûb onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 503). [kāsid,]

kāşir ol-: Uzak olmak.

Ki Yûsuf'dan eli **oldı kâşir**
'Azîze didi ol dem lûtf ile sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1294). [kâşir ol-, -dı]

kāşir ol-: Eksik kalmak, yetersiz olmak.

Çünân ki **kāşir olur** dil demekden
Bağar Yûsuf bulara hancarudan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 182). [kāşir ol-, -ur]

kaşr id-: Kısaltmak.

Ferâset birle çün ahvâl bildi
Namâzın **kaşr idüben** tîz kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 262). [kaşr id-, -üben]

kat-: Katmak, ilave etmek.

Mey ile itmegine didi ey cân
Ağu **katup** viriñ sultâna pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 40). [katup, -up]

kat: Huzur, makam, nezd, yan, ön.

Ki onuñ **katna** ol hâr olmasaydı
N'olaydı ki vücûdi nûr olaydı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 4). [katna, -n, -a]

Nedür 'âşık olan 'âr ü namûsı
Hebâdur 'âşıkñ **katna** kâmusı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 3). [katna, -n, -a]

Galîl it sağ iken dūr iste kâ 'im
Katımda gel otur ey zü'l-efzâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 584). [katımda, -im, -da]

Ki Yûsuf dur maña 'âlemde dilber
Katımdan lahza onı koymazam dūr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 762). [katımdan, -im,
-dan]

Didi Ya 'kûb var atanñ **katına**
Zamânî durgil onuñ hıdmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 93). [katına, -i, -n, -a]

Du 'âsım aluban eve geldi
Ki 'İyş atası **katına** geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 112). [katına, -i, -n, -a]

Yüri dayuñ **katına** vargil ey cân
Adı Lâyân durur der-şehr-i Havvân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 147). [katına, -i, -n, -a
]

İşidüben geldi Ya 'kûb gûlâmı
Dayısı **katına** viridi selâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 174). [katına, -i, -(n)a]

Durup Yûsuf **katına** geldiler hoş
Didiler Yûsuf'a ey nûr-ı dîde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 667). [katına, -i, -(n)a]

Getürelüm **katıña** bā- zamânı
Ki ol gürgden özin sor yâ nebî sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 654). [katıña, -i, -(n)a
]

Yıgayım **katıña** işit cevâbın
Kâmusı doğruluğ itsün katıñda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 782). [katıña, -i, -(n)a]

Ki oldı tãma' ol evvel yüz-i mähâ
Ki geldi ol dañı Mâlik **katına** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1197). [katına, -i, -(n)a]

Ki ondan korhuban sahladı sır
Züleyhâ **katına** çün Yûsuf kabûldur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1225). [katına, -i, -
(n)a]

Revân durdı Yûsuf **katına** vardı
Didi ki Yûsuf'a sen kışşa esîr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1300). [katına, -i, -(n)a]

Getürdiler ta'âma oldı meşgûl
Katında Yûsuf-ı mahbûb-ı makbûl (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 332). [katında, -i, -n, -
da]

kat: Yanında, yan taraf.

Didi kardaşlarım birle men ey yâr
Ki varmış öz koyun **katına** yek-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 395). [katına, -i, -n, -a
]

Koyun **katına** vardılar tamâmı
Ki ol gün daşıldılar daşı başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 597). [katına, -i, -n, -a]

Kâmusı vardılar koyun **katına**
Koyun **katına** varup lu'b ideler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 80). [katına, -i, -n, -a]

Kâmusı vardılar koyun **katına**
Koyun **katına** varup lu'b ideler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 81). [katına, -i, -n, -a]

Olarıñla böyle menzile irdi
İrişdiler koyun **katına** cümle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 137). [katına, -i, -n, -a]

Ki yidi Yûsuf'ı bir zî'b nâ-gâh
Alet **katında** koyduñ anı girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 531). [katında, -i, -n, -da]

Ki geldi başımuza kâr-ı düşvâr
Metâ' **katında** koyduñ çünki onı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 535). [katında, -i, -n, -
da]

kat: (Kıyas bağlamında) Karşı.

Menim hüsnüm **katında** mäh ü hürşid
Tebâh olur biliñ 'âlemde mürşid (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 432). [katında, -i, -n, -
da]

kat: Huzur, makam, nezd, yan; düşünce, zihin.

Ata **katında** Yûsuf sevgilüdür
Çekerüz miñnet ü derd ü belâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 615). [katında, -i, -n, -da]

Bu kül olsun seniñ **katında** kâ 'im
Oğul ola bize şâyed bu oğlan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1382). [katında, -i, -n, -da]

kat' id-: İlerlemek, mesafe almak.

Beşir'e söyledi kim seň revân ol
Apar gönlek resûla kat' idüp yol (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 560). [kat' id-, -üp]

kat' kıl-: Bir yeri aşarak geçmek.

Kelâmı muhtaşar kıldum kemâhı
Bular tâ kat' kıldı ba'zı râhı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 676). [kat' kıl-, -dı]

kat' ol-: Yok olmak, ortadan kalkmak.

Ki ondan bilgilene kat' ola ol nâr
Hasûdîñ sûdî 'ayn-ı hûsr olupdur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 643). [kat' ol-, -a]

kâtil: Cana kıyan, birini öldüren kimse.

Hasûd bil ki hasûdîñ **kâtilidür**
Çü Yûsuf uñveti cem'ile vardı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 663). [kâtilidür, -i, -dür]

Hemân fırkat durur 'âlemde **kâtil** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1). [kâtil,]

Ne âhir ol dañı kardaşımızdur
Geliñ dir olmañız kardaşa **kâtil** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 221). [kâtil,]

katl: Öldürme, can alma.

Ki koygil Yûsuf'ı boğazlayavuz
Yehûzâ dir ki **katliñ** yoñ revâsı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 265). [katliñ, -i, -n]

katl eyle-: Katletmek, öldürmek.

İde Yûsuf'ı katl eyleye hün
Kaçuban Rûbîl'e sığındı Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 146). [katl eyle-, -y, -e]

Revâ mıdur kılavuz böyle 'işyân
Bugün Yûsuf'ı siz katl eyleyevüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 225). [katl eyle-, -y, -evüz]

katl id-: Öldürmek.

Ne bâliğ katl idüben kılmañuz pey
Eger siz katl idersiz bu şabîni (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 236). [katl id-, -üben]

Ne bâliğ katl idüben kılmañuz pey
Eger siz katl idersiz bu şabîni (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 237). [katl id-, -er, -siz]

kavim: Kavim, topluluk.

Didi Yûsuf ki yâ **kavim** tamâmı
Ki küllügdañ oluñ âzâd hamı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 743). [kavim,]

kavl: Söz, kelâm.

Didi oğlanlarına pîr-i Ken'ân
Ki sâmi' oluñuz **kavlüme** yeksân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 264). [kavlüme, -üm, -e]

kavl-ı 'iys: (Hz. Yakup'un kardeşi İyş) İyş'in sözü, kelâmı.

Dutup oğlı kolından söyledi hûb
Bu kavl-ı 'İyşdur ammâ sözde Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 104). [kavl-ı 'iys, -dur]

kavm: Kavim, millet, topluluk.

Cihânda zâhiri Aplâsa idi
Çü gördiler bu **kavm** Yûsuf lîkâsın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1117). [kavm,]

Bu **kavm** ki oturur 'izzet eyle
'Emündur bu cemâ'at ey oğul bil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 214). [kavm,]

kavm-ı ğarîb: Kimsesiz, yabancı kavim.

Didi var ol duran kavm-ı ğarîbi
Getür halvet-serâya eyle mihmân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 170). [kavm-ı ğarîb, -i]

kavuş-: Kavuşmak, buluşmak.

Anı uşvet katına yitirdi
Ƙavuşdı İbn-i Yâmîn uşvetine (*Yûsufu Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 393). [*Ƙavuşdı, -dı*]

Çü böyle ‘afv idüp bunlar görüşdi
Selâmet birbirine uşvet **Ƙavuşdı** (*Yûsufu Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 488). [*Ƙavuşdı, -dı*]

Maña **Ƙavuşdura** ferzendlerümni
‘Azîz ü dil-ber ü dil-bendlerümni (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 247). [*Ƙavuşdura, -*
dur, -a]

kavval: Üflemeli bir çalgı aleti, kaval.

Dağı **Ƙavval** def ü ney nâzır itdi
Ziyâfet çün müheyyâ kıldı ni‘met (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 12). [*Ƙavval,*

kav-: Acımak; korumak.

Onuñ derdüñdedür çehreñ nârençi
Ƙayurmasañ ola Yûsuf zârençi (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 18). [*Ƙayurmasañ, -ur,*
-ma, -sa, -n]

kavd-ı belâ: Bela, sıkıntı endişesi.

Tevâzu‘ birle Yûsuf Ƙatna vardı
Götürdi ondan ol Ƙayd-ı belânı (*Yûsufu Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1073). [*Ƙayd-ı belâ, -nı*]

kavd-ı genc-i arz: Ülke hazinesinin kaydı.

Dağı istemezem âzâd itmek
Men Ƙayd-ı genc-i arzıñ üste hâkim (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 85). [*Ƙayd-ı genc-i*
arz,

Ƙayğu: Acı, dert, keder, kaygı.

Velîken **Ƙayğu** ile eridiler
Didiler ki n’idelüm n’eyleyelüm (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 514). [*Ƙayğu,*

Alma in‘âmını tağyîr idüpdür
Ki göñlümdeñ dağı **Ƙayğu** gidüpdür (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 26). [*Ƙayğu,*

Anıñ oğlun aña virmez Hüdâvend
Ki kılma göñlüñi **Ƙayğu** ile bend (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 542). [*Ƙayğu,*

kavid: Bir şeyi yapmaktan vazgeçmek, bir karardan
dönmek, nükûl etmek, rücu etmek.

Görinmez oldı gitdi çün irag ol
Ƙayıdup geldi eve kıldı zârı (*Yûsufu Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 99). [*Ƙayıdup, -up*]

Ƙayığu: Kaygı.

Didi Ya‘kûb benim çün çoğ **Ƙayığu**
Büyübeñ umañız siz cân-ı şayru (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 317). [*Ƙayığu,*

kavit: Dönmek, vazgeçmek, yönelmek II Uzaklaşmak.

Oña bir kimse neste virmedi hiç
Ƙayıtdı gitdi mahrûm ü hatır-pîç (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 342). [*Ƙayıtdı, -dı*]

Ƙavku ile pîç: Kaygı ile sıkıntı.

Töker yaşın velî **Ƙayğu ile pîç**
Didi Yûsuf nişe yimezsiñ ey yâr (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 480). [*Ƙayğu ile pîç,*

Ƙavna-: Oynamak, eğlenmek, vakit geçirmek.

Varuban yir yüzinde **Ƙaynayalum**
Bular çün mekr ü hîle eylediler (*Yûsufu Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 727). [*Ƙaynayalum, -y, -alum*]

Ƙavur-: Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek.

Ki oğlından anı Hâlik ayurur
Seniñ tek ol dağı cândan **Ƙayurur** (*Yûsufu*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 538). [*Ƙayurur, -ur*]

Ƙaz-: Kazmak, kazma, kürek veya başka araçla toprağı
açmak, oymak.

Onı **Ƙazdurmış** idi onda Şeddâd
Var idi ol kuyı dibinde bir kes (*Yûsufu Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 304). [*Ƙazdurmış, -dur, -mış*]

Ta‘accüb eyler idi heybetinden
Min iki yüz yıl idi **każılalı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 301). [każılalı, -ı, -l, -alı]

każâ: Davaları görme ve hükme bağlama işi, kadının ve hakimnin görevi, yargı.

Każâ meclisine onı yitürgil
Var idi bir şabî ol evde ey şâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1604). [każâ,]

każâ: Bela, musibet.

Kılar Ya‘küb velî çoh çoh te ‘essüf
Każâdur başına geldi devâ yoh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 45). [każâdur, -dur]

każab kıl-: Öfkelenmek.

Yehūzâ’nın veliken ‘âdetin gör
Niçük idi każab kılanda bir sor (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 158). [każab kıl-, -a, -n, -da-an,
-da]

każı: Davaları görme ve hükme bağlama işi, kadının ve hakimnin görevi, yargı.

Leked-küb eylediler böyle rencür
Hudāvend ki ferdâ ola **każı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 725). [każı,]

Bularuñ bey‘ine Haqq **każı** oldı
Kim eydür on yedidür sūd-ı dirhem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 974). [każı,]

każ-ı bî-tîz: Acele etmeden kesin.

‘Azab kıldı geldi hışm ile dile
Didi ki öldürüñüz **każ-ı bî-tîz** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 143). [każ-ı bî-tîz,]

każı ol-: Kadı olmak.

Ki Yūsuf dan belāya uğrayanı
Çü oldı pādîşeh ol demde **każı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 39). [każı ol-, -dı]

Kim irse hâcetine kâzi olmaz
Ki ol ğam-hānedeñ hiç daşra gelmez (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 597). [kâzi ol-, -maz]

kebîr: Büyük, ulu, yüce.

Aparuñ gönlegimni ol **kebîre**
Ümîdüm var devâ ola darîre (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 491). [kebîre, -e]

kecâbe: Hevdec, mahfe; Devenin sırtına konan, kadınlara mahsus, üstü kubbeli bir çeşit sepet.

Ki düzdi gönderüp niçe **kecâbe**
İçinde cāriyeler bî-hicābe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 695). [kecâbe,]

kelām: Bir düşünceyi ifade eden kelime dizisi, söz, kavl.

Nebî çünki didi birkaç **kelāmı**
Gör imdi ne dir ol Yūsuf gulāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 488). [kelāmı, -ı]

Didi Yūsuf niçüñdür ol makālî
Kelāmı feth kıldı ol zamānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 696). [kelāmı, -ı]

Ki Yūsuf eyler onda āh ü fiğānı
Revā gördi kamusı bu **kelāmı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 271). [kelāmı, -ı]

Yalandur yohsa girçek añla andan
Nebîye didiler çün bu **kelāmı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 659). [kelāmı, -ı]

Kalupdur habs içinde hār u dil-zār
İşid neden berü men bu **kelāmı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 765). [kelāmı, -ı]

Kılur sultān[ı] bes ol dem haberdār
Diyer sultāna senden bu **kelāmı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1219). [kelāmı, -ı]

Be-‘aşk hem söyler idi her **kelāmı**
Ta‘amından onuñ ol az yiyerdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1452). [kelāmı, -ı]

Dutupdur mâtem ol hâzen tamāmı
Ki kılmaz kimse ile ol **kelāmı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 254). [kelāmı, -ı]

Unutdı sākī Yūsuf'ın **kelāmı**

Ki onuñ kılmadı yād peyāmıñ (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 159). [kelāmıñ, -ı, -ñ]

Ki adın bilmedüm bilmen cemālin

Veliken diñledüm birkaç **kelāmın** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 286). [kelāmın, -ı, -n]

kelām id-: Konuşmak.

Munuñla ideyim birkaç kelāmı

'Aziz çün Mālik'e destür virdi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1298). [kelām id-, -ı-ı, -e, -y, -im]

kelām kıl-: Konuşmak, söz söylemek.

Varuban hadd-i Mısr'a varıdılar

Çü Yūsuf hadd-i Mısr'da **kıldı kelām** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1133). [kelām kıl-, -dı]

Ki onuñla kılur dā 'im kelāmı

Özin kılmuş kenîzek 'İberî kûla (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1680). [kelām kıl-, -ı-ı, -ur]

kem it-: Azaltmak, eksiltmek.

Kem itdi rızkımız bu demde Allāh

Tükendi kut-ı yevmi bed durur hāl (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 80). [kem it-, -dı]

kemāh: Olduğu gibi.

Çü Yūsuf kapuya kıldı nigāhı

Açıldı cümle feth oldı **kemāhı** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 126). [kemāhı, -ı]

Kelāmı muhtaşar kıldum **kemāhı**

Bular tā kaç' kıldı ba'zı rāhı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 675). [kemāhı, -ı]

kemāl: Bir kimsenin mânevî meziyetler, ahlāk, ilim ve fazîlet bakımından tam bir olgunluğa erişmiş olması durumu.

Ne nakş ola onuñ yoğdur kemālī

Kemāl ola mı olmaya zevālī (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 469). [kemāl,]

Ne nakş ola onuñ yoğdur **kemālī**

Kemāl ola mı olmaya zevālī (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 468). [kemālī, -i]

Cemālī birle hem onuñ **kemālın**

Çü Hakk'dan şālīh onı bildi tahkīk (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 344). [kemālın, -in]

Dahı hañdan alupsañ bu **kemālī**

Didi oğlan ki bu hüsn ü bahāmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 516). [kemālī, -i]

kemāl ü hüsn: Olgunluk ve güzellik.

Kemāl ü hüsnle 'ālemdə meşhūr

Be-ğāyet hüsn içinde kāmīl idi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 854). [kemāl ü hüsn, -le]

kemāl-ı hüsn: Güzelliğin son derecesi, kusursuz güzellik.

Kemāl-ı hüsnine kıldı tefekkür

Didi cinī misin yā yoğsa īns mi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1390). [kemāl-ı hüsn, -i, -n, -e]

kemāl-ı hüsn: Mükemmel, kusursuz güzellik.

Yine bir kıızı onuñ olmuş idi

Kemāl-ı hüsnī halka dolmuş idi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 288). [kemāl-ı hüsn, -i]

Kemāl-ı hüsn[i] onuñ bī-nihāyet

Ki kıldı Yūsuf 'a çoğ ihtirāmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 38). [kemāl-ı hüsn, -[i]]

kemer: Bel bağı, kayış.

Biri gönlek birisidür 'imāme

Kemerdür bir 'aşā hātem tamāme (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 300). [kemerdür, -dür]

Müzeyyen cümle altun cevher ile

Düzetmişler **kemerni** gevher ile (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 702). [kemerni, -ni]

kemer birle külāh ü 'imāme: Kemer, külāh ve sarık.

Pes añdan her birine niçe cāme

Kemer birle külāh ü hem 'imāme (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 666). [kemer birle külāh ü 'imāme,]

kemer kıl-: Kemer takmak.

Kemer kıldı oña yâkût ü lü 'lû
Ki her gün giydürür bir dürlü câme (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1402). [kemer kıl-, -dı
]

Kemer kıldı oña altun [u] cevher
Bize di Yûsuf'ı ol dem be-gâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 36). [kemer kıl-, -dı]

Kemer kıldı böyle yâkût gevher
Sûvâr oldı çün ol şâh-ı cihân-gîr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 68). [kemer kıl-, -dı]

ken'an: Kenan şehri; Hz. Yusuf'un memleketi.

Niçe pîr hânımuza ta'ab ideli
Ki **Ken'an** yazısında oynayalım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 726). [ken'an,]

Nübüvvet zâhir oldı ba'd ez-ânî
Resûl **Ken'an'a** oldı bî-gümânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 220). [ken'an'a, -a]

Didi ki dayısına olgil âgâh
Meni **Ken'an'a** gönderdi ol Allâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 226). [ken'an'a, -a]

kenâr: Yan, civar.

Didiler Mâlik'e göster gulâmı
Yine durdı münâdî bir **kenâra** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1159). [kenâra, -a]

Münevverdür 'ibâdetden **kenârı**
Asıldı bir münevver kândil onda (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 354). [kenârı, -ı]

Gözi yoĥ baĥa miskîn saĥa sola
Züleyhâ yol **kenârın** aldı durdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 34). [kenârın, -ı, -n]

kenâr-ı âb: Su kenarı.

Kenâr-ı âb ü sebze bağ-ı ĥalvet
Ĥoş yâr ile deverân vaĥt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 9). [kenâr-ı âb,]

kenâr-ı yol: Yol kenarı.

Kenâr-ı yolına bir dem durayım
Bulaşam bâr[î] men anıñ tozına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 28). [kenâr-ı yol, -ı, -n, -a]

kendi: Kişinin öz varlığı, zâtı.

Ciger ĥûnından itgil **kendiñe** aş
Ki ĥarruñ işidür bu ĥâlî zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1216). [kendiñe, -n, -e]

İçerdi **kendinüñ** 'aşkında zehri
Çekerdi Yûsuf'a miñ dürlü ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1450). [kendinüñ, -
nün]

kend'öz git-: Kendinden geçmek anlamında deyim.

Ki baĥdı Mâlik onı gördi ol dem
Ki kıldı na'ra **gitdi kend'özinden** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1279). [kend'öz git-, -
ı, -n, -den, -di]

kendözi: Kendi, şahsı.

Ki setri fâş idenler ĥaldı ĥüsrân
Ki saĥla sırrıñı **kendöziñ** ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 550). [kendöziñ, -ñ]

Ayırmaz bir dem anı **kendözinden**
Ki doymaz Yûsuf'ıñ şîrîn sözinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 380). [kendözinden, -
n, -den]

Züleyhâ **kendözine** onı eyler
Oña hiç kılmadı Yûsuf nazarmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1444). [kendözine, -n, -e]

kendözi gid-: Bilinci işlemez olmak, kendini yitirmek II
Kendinden geçmek anlamına gelen deyim.

Kılurlar Yûsuf içün nâle vü âh
Gider Ya'kûb bî-hüş kendözinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 575). [kendözi gid-, -
n, -den, -er]

kendü: "Kendi" dönüşlülük zamiri.

Ki incitdüm men ol 'İbrî gulâmı
Didi Yûsuf'a **kendü** irdügünü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1069). [kendü,]

Ki eyler 'İberî kûl **kendüye** yâr
Bu nev'e didiler gıybet kelâmın (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1684). [*kendüye, -y, -e*]

Didi sâkî ki Yûsuf men düşümde
Ki gördüm özimi **kendü** işimde (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 52). [*kendü,]*

kenîzek: *Küçük cariye.*

Kim aında bir **kenîzek** aldı Ya'kûb
Ki emzürüben anı besleye hûb (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 517). [*kenîzek,]*

Kenîzek cânı yandı oldu gamnâk
Koyar halvet olıcak başına hâk (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 523). [*kenîzek,]*

kenîzek kıl-: *Hizmetçi yapmak.*

Ki onuñla kılur dâ'im kelâmı
Özin **kılmış kenîzek** 'İberî kûla (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1681). [*kenîzek kıl-, -*
mış]

kerâmet: *Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği*
olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl
sınırlarını aşan tabiat üstü iş, hârikulâde hal.

Ki virdi lûtf ile hayr ü sevâbı
Didi ki Hâlık u Sübhân **kerâmet** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1373). [*kerâmet,]*

kerem: *Cömertlik, lûtufluk, iyilik.*

Kerem ehl[i] za'îfle sâzı eyler
Nebî oğlanlarına kıldı irşâd (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 110). [*kerem,]*

Ki varsağ anda cümle olur hâr
Nebî eydür ki şâh 'adil **keremdür** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 105). [*keremdür, -dür*
]

kerem kıl-: *Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

Añup sultân[i] tahtın eylediler
Didiler her çe var kılan keremni (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 43). [*kerem kıl-, -ni-*
ni, -an]

Kerem kıl koy benim ferzendlerimni
Ki mañbûs itme ol dil-bendlerimni (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 347). [*kerem kıl-,]*

Niçe kıldı bularuñla keremni
Çü bildi hâli anda kıldı pendî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1642). [*kerem kıl-, -ni-ni, -dî]*

kerîm: *Cömert olan yaratıcı, Allah.*

Çü Yûsuf tevbe itdi ez-rañme
Ki yalvardı bizârî ol **kerîme** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 312). [*kerîme, -e]*

kerîm: *Cömertlik, lûtufluk, iyilik.*

Ümîd üzmen ger anıñ rañm çokdur
Kerîmdür rañmetiniñ haddi yokdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 270). [*kerîmdür, -dür*
]

kervân: *Bir memleketten diğer uzak bir memlekete ticâret*
eşyası veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı, kara nakliyatı
yapan katar.

Ve ger yohsa olarsıñ peşimân señ
Didiler bu sözi yüklendi **kervân** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 995). [*kervân,]*

Sorardı hancarudan gelse **kervân**
Ki her kim gelse Yûsuf hoş görürdi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 28). [*kervân,]*

kes: *Kimse, kişi, şahıs.*

Onı kazdurmış idi onda Şeddâd
Var idi ol kuyı dibinde bir **kes** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 305). [*kes,]*

Var idi bir **kes** adı Yehûzâ idi
Ki Hüd elinde olmışdı Müslim (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 308). [*kes,]*

Bularuñla var idi bir **kes** ey cân
Şemerdîd ad idi ez-ehl-i Ken'ân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 167). [*kes,]*

Bu işdeñ tevbe kılğıl nâzır olğıl
Her ân **kes** ki kılur ol mekr ü keydi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 61). [*kes,]*

Ki Yūsuf adlu var mı dünyede **kes**
Didi var Yūsuf ibn-i pīr Ya‘kūb (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 526). [*kes*,]

kes-: Kesici bir aletle ayırmak.

Kesiñ turunc siz men emr idende
Çağırdı anda ol hūsn ile genci (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 56). [*kesiñ*, -in]

Bulara didi siz **kesiñ** turuncı
Bular çaldı bıçağ turunca ey şāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 58). [*kesiñ*, -in]

kes-: (Yol) Geçmek, mesafesi almak.

Didi ki dur ayağa merd-i hāyıf
Ki **kesgil** kūh ile deşt ü beyābān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 337). [*kesgil*, -gil]

kesed-: Bir duygudan arınmak, yok etmek.

Hasūdlik göñlini cehd it **kesedgil**
Kimiñ göñlinde ki Hakk ola ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 641). [*kesedgil*, -gil]

kesil: Bitmek, sona ermek.

Kesilür mācerāsı kıl u kālīñ
Salıñ dir bir kuyu dibine onı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 268). [*kesilür*, -ür]

kevākub: Yıldızlar.

Ki gördüm māh ile hūrşid-i tābān
Dağı on bir **kevākub** cümle yeksān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 441). [*kevākub*,]

key: Ne zaman.

Ki Yūsuf bu cihāna **key** gelesi
Çün onun şevk oldı böyle gālīb (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 318). [*key*,]

key ol-: Büyük İran hükümdarı Key gibi cömert olmak.

Veliken olmuş idi tākat ü tāk
Zamānın bilmez idi **key olası** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 317). [*key ol-*, -ası]

keyd: Hile, oyun, kötülük.

Ki men‘ eyler fāş eyler gizlūsini
Nebī olan kılur mı **keyde** cānı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 572). [*keyde*, -e]

Nebīniñ **keydi** yoğdur bī-gümāñ
Didi ki Yūsuf’a ol demde Ya‘kūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 573). [*keydi*, -i]

Ki keydindür seniñ men oldum āgāh
Nisānıñ **keydi** a‘zamdur yakīn bil (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1629). [*keydi*, -i]

Ki **keydindür** seniñ men oldum āgāh
Nisānıñ keydi a‘zamdur yakīn bil (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1628). [*keydindür*, -i,
-n, -dür]

keyd id-: Hile yapmak, tuzak kurmak.

Saňa **keyd ideler** rūh-ı revāñı
Olar fikr ideler ol demde fāsīd (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 541). [*keyd id-*, -e, -ler]

keyd kıl-: Hile yapmak, tuzak kurmak.

Nebīlerni kılur pes cümle bir keyd
Sen olma keyd şeytāndan ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 579). [*keyd kıl-*, -ur]

keyd ol-: Tuzağa düşmek.

Nebīlerni kılur pes cümle bir keyd
Sen olma keyd şeytāndan ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 580). [*keyd ol-*, -ma]

keyl: Hububat ölçüsü, kile.

Pes ondañ aldılar ele çuvalı
Buyurdı Yūsuf anda hūb **keyli** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 261). [*keyli*, -i]

keyvāl: Kile ile tahlöl ölçen kimse.

Çağırdı Yūsuf andan geldi **keyyāl**
Ki şimdi feth olırsar niçe eşkāl (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 29). [keyyāl,]

kez: Defa, kere, sefer.

Naşihatde kamu olduñuz üsve
Ki bir **kez** bahmağ ile bu gulāma (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 81). [kez,]

Züleyhâ didi vardur derdi cānda
N'idem ki varabilmen bir **kez** onda (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 20). [kez,]

Men anı kılmadum hiçbir **kezin** yād
Ki ol maḥbūs kaldı ben de āzād (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 373). [kezin, -in]

k[i]: Ki bağlacı.

Didi **k[i]** ey benim çün nūr-ı dīde
Dil ü cānında maḥbūb-ı güzīde (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 456). [k[i],]

ki: "Ne zaman ki, -dığı zaman" anlamında bağlaç.

Çü Yūsuf tevbe itdi ez-raḥīme
Ki yalvardı bizārī ol kerīme (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 312). [ki,]

ki: "İçin, sebebiyle" anlamında bağlaç.

Pes andan bildi Yūsuf **ki** Yehūzā
Ğazablandı **ki** Mısr'a ide īzā (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 164). [ki,]

ki: "Bu yüzden, böylelikle" anlamlarında bağlaç.

Muṭī' oldı aña şehriñ sipāhı
Ki qorḥdı kaçdı andan oldı pinhān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 98). [ki,]

ki: -ken, iken.

Ki her dem doldurur çeşmiñ yaş ile
Gel imdi señ melūl olmazsñ ey yār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 426). [ki,]

ki: "Acaba" anlamında kullanılan bağlaç.

Ki señ kabz eyledüñ mi cān-ı Yūsuf
Ve ger yoḥsa ḥaber vir ḥan-ı Yūsuf (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 287). [ki,]

ki: "Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Ki görsem 'ömrüñi kütāh fırkat
Eger girseñ elüme öldürürem (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 6). [ki,]

Getür merdāne Şemsī cān-ı qurbān
Ki 'ıyd irdü diyü qurban vaqt oldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 14). [ki,]

Cihānda Şām ol kıldı vaṭan ḥūb
Ki anda dutdı ülfet cān ü ten ḥūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 8). [ki,]

Ki 'ıyş bay durur Ya'kūb faḳīrdür
'Azīzdür 'ıyş ol Ya'kūb ḥaḳīrdür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 141). [ki,]

Ki ondan ayrılır ol tāze maḥbūb
Ki düş görmiş idi ol zār-ı dil-süz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 716). [ki,]

Ki kılmaz laḥza tāḳat fırkatine
Fırāqından onuñ nār baḥaram men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 751). [ki,]

Ki hecriñden onuñ zār baḥaram men
Ne düşvār od imiş bu nār-ı fırkat (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 753). [ki,]

Ki incitdüm men ol 'İbrī gulāmi
Didi Yūsuf'a kendü irdüğünü (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1068). [ki,]

Ki olmaz bu gulām illā 'azīze
Münādī tā nidā itdi 'avāma (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1188). [ki,]

ki: "Böylelikle, sonuçta, öyle ki" anlamında bağlaç.

Gedāya kim ki kılmasa teraḥḥum
Ki olur ḥāl[i] düşvār kār[ı] mazlūm (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 358). [ki,]

Görün ne zecr iderler ol meh-pāreye
Ki ḥışm ile yire urdılar onı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 107). [ki,]

Ki onda böyle tedbîr eylediler
Bağar Yûsuf bularuñ yüzlerine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 274). [ki,]

Ziyâde kılmadı ol kıl u kâli
Ki kıldı pâdişeh ol demde fikri (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1591). [ki,]

Çanağı don içinde haqq-ı Sübhân
Ki kılmışsın anıñ yükinde pinhân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 344). [ki,]

ki: "Nitekim, zira" anlamlarında bir açıklama yapmak için
kullanılan ki bağlacı.

Ki kurbı var bu küluñ pîş-i Allâh
‘Azîz eydür neden bildüñ sen onı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1348). [ki,]

ki: ...-dığında, ...-dığı zaman.

Gice gündüz çü böyle da‘vet itdi
Ki halkıñ çoğu geldi azı gitdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 44). [ki,]

İşitdi Râhîl’iñ mevtini Lâyân
Ki kıldı bir zamân feryâd u efğân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 286). [ki,]

Ki bir vaqı‘a gördi oldı bîdâr
Oturdı atasına oldı güftâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 390). [ki,]

Ki kıldı Yûsuf’uñ hüsnine fikri
Öziyle eyledi bir lahza zikri (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 416). [ki,]

Çü Yûsuf böyle kıldı sözi takrîr
Ki Ya‘kûb kılmadı pinhân ta‘bir (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 509). [ki,]

Ki şeytân sözine oñlar uyalar
Saña kaşd ideler ol dem hevâyî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 545). [ki,]

Anası kabrine irişdi nâ-gâh
Ki düşdi kabriñ üste zâr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1035). [ki,]

Pes aından iki ağaç dağı vardı
Ki dört miñ karşına bende irdi (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 700). [ki,]

Melâ ‘ik gördiler tâ ki buları
Ki kıldılar bu hasret işe zârı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 749). [ki,]

Melâ ‘ik gördiler tâ ki buları
Ki kıldılar bu hasret işe zârı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 750). [ki,]

ki: " Ki bağlacı".

Sevindi secde-i şükr eyledi bol
Ki geldi dayısına söyledi ol (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 222). [ki,]

Ne düş ki görse şâdik eylegil şıdk
Fırâka kimse kılmaz tâkat ey yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 520). [ki,]

ki: Zira, bu yüzden, böylelikle.

Şarûba gitdi çünk[i] Haqq yirine
Ki virdi Râhîl onuñ yirine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 206). [ki,]

Didi oğlanlarına siz getirüñ
Be-gâyet açmışuz ki tîz yetürüñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 330). [ki,]

Unutdı sâkî Yûsuf’uñ kelâmıñ
Ki onuñ kılmadı yâd peyâmıñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 160). [ki,]

Ki düşdi saht hâle hâş ü ‘âmı
Dağı hiç kimseniñ bir dânesi yoğ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 126). [ki,]

Ki varsağ anda cümle olur hâr
Nebî eydür ki şâh ‘adil keremdür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 104). [ki,]

Ki oldılar bular bu işde gamgîn
Çarîblerdür bular uşbu mekânda (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 160). [ki,]

Kamusu şermsâr olup fâşı
Ki saldılar hayâdañ pâyâ başı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 94). [ki,]

Didiler İbn-i Yâmîn oldı oğrı
Ki sözi olmadı şeh katna doğru (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 228). [ki,]

Seni çün ihtiyâr itmişdür Allâh
Ki bizden ‘afv kılğil cürm ey şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 476). [ki,]

Veliken muñda bir özge haber var
Ki şimdi cân ü dilden diñle ey yâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 496*). [ki,]

Anıñ oğlun aña virmez Hudâvend
Ki kılma göñlüñi kayğu ile bend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 542*). [ki,]

ki: Bu sayede.

Ki buldum jerf içinde bes necâti
Didi Mâlik oña ki ey gulâm sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 926*). [ki,]

ki: "Ama, fakat, lakin" anlamında kullanılan bir bağlaç.

Velî Yûsuf ata katna mükerrerem
Belâ bizde **ki** ol onda şafâda (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 612*). [ki,]

Oturuñ Hâlîk'a kılıñ niyâzi
Ki koyman Yûsuf'ı bir lahza yandan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 744*). [ki,]

Ki hâşa çeşmime ol ola mestür
Buları niçe **ki** men' itdi Ya'kûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 764*). [ki,]

Ki âhir kılmađı sūd oldu mağlûb
Didi ki Yûsuf'ı ger aparasız (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 765*). [ki,]

Ki olmaz hâtırı ez-havf teskîn
Gelüben hışm ile dardılar anı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 388*). [ki,]

Ki düşdi kâr-ı müşkil[e] yoñ çäre
Didiler Yûsuf'a ol dem ki ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1020*). [ki,]

Ki Yûsuf dan murâd hâşıl olmaz
Çü gördi eylemez tedbîr oña kâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1478*). [ki,]

Bize ki böyle bu emri kılursañ
Ki biz sultân katına varmamışuz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 95*). [ki,]

ki: Ayrıca, ilaveten, aynı zamanda.

Alup destür-ı mâl hem esbâb ile
Ki ehl-i beyt[i] hem oğlanlar ile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 230*). [ki,]

ki: Ancak.

Kılupdur cennet içre olgil âgâh
Ki ol bâkî durur bu beyt fânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1541*). [ki,]

ki: İse.

Ziyâfet eyledi katna oturdı
Ne **ki** Yûsuf didi ol kıldı onı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1127*). [ki,]

Bula senden muhabbet sen dağ ondan
Ne dürlü ziyneti **ki** dâye söyler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1443*). [ki,]

Budağında kılıñ onda şemerler
Ne şüret **ki** var onda nağş idüñiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1509*). [ki,]

Ne **ki** kılmış idi izhâr kıldı
Bular çün oldılar ol demde rüsvây (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 90*). [ki,]

Pes ondan ba'zı Yûsuf katna kaldı
Ki ba'zısı taleb çıhmağa kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 122*). [ki,]

Niçe **ki** didi Yûsuf düşe ta'bir
'Azîze didi sâkî anı bir bir (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 419*). [ki,]

İşitdüm men anı kim muhteremdür
Dutuñ her çe **ki** var sermâyenizni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 107*). [ki,]

Ne **ki** munda gelür men öldürürem
Niçüñdür erlik onda bildürürem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 147*). [ki,]

ki: "Öyle ki" anlamında bağlaç.

Olar ki pāk olur düşleri pāk
Ki nâ-pâkiñ düşi olur nâ-pāk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 32*). [ki,]

Ki birgün ehliniñ yanında o hân
Oturmuş idi halvet diñle ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 55*). [ki,]

Didi Ya'kûb nebîu'llâh saña men
Ki gelmişim du'â kılğil maña sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 106*). [ki,]

Atası besledi yüz cân ü dilden
Ki koymaz Yûsuf adın lahız-ı dilden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 278*). [ki,]

Ki geldi Yûsuf'a ol oldu mâder
 Onuñ çebrinde olmadı birâder (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 291*). [ki,]

Var idi Yûsuf'ın 'âmmesi sen bil
Ki meşhûr idi onuñ adı Nübîl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 296*). [ki,]

Ayırmaz bir dem anı kendözinden
Ki doymaz Yûsuf'ın şîrîn sözinden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 381*). [ki,]

Didi kardaşlarım birle men ey yâr
Ki varmış öz koyun katına yek-bâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 395*). [ki,]

Ki gördüm mäh ile hürşid-i tâbân
 Dağı on bir kevâkıb cümle yeksân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 440*). [ki,]

Ki sorma dir bu düş ta'bîrin ey mäh
Ki birgün zâhir ide onı Allâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 498*). [ki,]

Ki sorma dir bu düş ta'bîrin ey mäh
Ki birgün zâhir ide onı Allâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 499*). [ki,]

Menim ol ay ü gün hâleñdür ey yâr
Ki on bir yulduz uş kardaşların var (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 515*). [ki,]

Ki gizle gördüğünü göziñ ile
Ki kimse katna sırın kılmagil fâş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 552*). [ki,]

Ki ondan ayrılır ol tâze mañbûb
Ki düş görmüş idi ol zâr-ı dil-sûz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 715*). [ki,]

Kim irse hâcetine kâzi olmaz
Ki ol ğam-hânedêñ hiç daşra gelmez (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 598*). [ki,]

Ki Yûsuf'dağ gelürem men resûlem
 Hâkîkat Yûsuf'a mañbûl kûlam (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 603*). [ki,]

Ki onda Yûsuf'a ol demde ey cân
 'Ayân oldu düşüñ ta'bîri yeksân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 71*). [ki,]

Velî munı saña kim bildirüpdür
Ki söz[i] saña tahkîk kıldırupdur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 96*). [ki,]

Digil mañbûs gördüm ol ğulâmı
Ki meñdeñ saña gönderdi selâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 236*). [ki,]

Didi Ya'kûb ki ol dem bâr-i Sübhân
Ki kılsun hâl-i mütî saña âsân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 294*). [ki,]

Ki kılmışdı saña ol bir sifâriş
 Velî kıldum onuñla men güzâriş (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 371*). [ki,]

Ki var menden digil sen pâdişâha
 Nisâ kim ellerini doğradılar (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 24*). [ki,]

Ki anıñla 'azîz katna varavuz
 Revâsı yoğ ayırmağ süddur hem (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 98*). [ki,]

Ki hasret odına yağdı cigerni
 Nice gündür didi oñlar geleli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 136*). [ki,]

Ki bir bâbında onuñ râhil olmañ
Ki Mısr'ın her kapusuñdan giriñiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 342*). [ki,]

ki: Sonra.

Du'âsın aluban eve geldi
Ki 'Iş atası katına geldi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 112*). [ki,]

Menim hüsnume kıldı secde varı
Ki kıldı kamusı ikrâr varı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 443*). [ki,]

Ki Yûsuf ğıybetini eylediler
 Didiler ki çekerüz derd ile ğam (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 609*). [ki,]

Ki sudan doldı şöyle onuñ 'aynı
 Görüñüz su yüzinde durd[ı] daşı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 492*). [ki,]

Ki geldi her birisi bir mekândan
Ki her biri oturdı bir serîre (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 27*). [ki,]

Ki aldılar bıçağlar ele hem fîz
Züleyhâ didi uş taķsîm idende (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 54). [ki,]

ki: Böylelikle, böylece.

Ki oña kimse inkâr olmasaydı
N'olaydı ki olaydı Şemsî hāmûş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 8). [ki,]

Getür sākî şerâb-ı cām-ı meygün
Ki kıl rindâne ihsân vakt oldu (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Gazel 4, Mısra 8). [ki,]

Çü onda böyle oldu emr-i Allāh
Ki Beytû'l-maķdise ol oldu şāh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 42). [ki,]

Ki Ya'ķûb onı daķı 'aķd kıldı
Ayurdı māl birle naķd kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 289). [ki,]

Ki Yûsuf kışşasını diñle cāndan
Ėam ile tā ki gide Ėuşşā senden (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 313). [ki,]

Ki gündüz düşünñ çohdur yalanı
Ki kâşid söyledi Ya'ķûb onı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 503). [ki,]

Ki sırrı fāş idenler oynadur baş
Ki sırr saħla olasin sırma maħrem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 554). [ki,]

Ki sırr fāş itmege sen urmagil dem
Hemîşe sırr ile yoldaş bolgil (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 555). [ki,]

Niçe düş gördñ onı bize digil
Ki bizden düşünñi kılma nihāne (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 674). [ki,]

Niçe pîr hānımuza ta'ab ideli
Ki Ken'ān yazısında oynayalum (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 726). [ki,]

Velîken oldu bağrı pāre pāre
Ki kıldılar yarağ u tüşe-i rāh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 31). [ki,]

Su 'āliyle cevābıyla Ėiķābın
Ki onda cümle Yûsuf kışşasını (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 313). [ki,]

Ki kıldı Hālîķ'a ol dem münācāt
Didi ey Hālîķ-ı PerverdîĖār'um (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 322). [ki,]

Ki gördi şüret ü Ėüsn ü kemālin
Didi ki ķûl olaydum bu cihānda (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 366). [ki,]

Ki onı ķanadı üstine dutdı
Apardı kıyunuñ dibine ķālāk (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 450). [ki,]

Ki durdı kıyı içinde mu'allak
Aķıldı rüşen oldu kıyı beyni (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 490). [ki,]

ki: Şayet, eğer.

Ki fakîr ehli görse bay olur
Eger ĖamĖîn görse şād bolur (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1138). [ki,]

ki: Ayrıca, aynı zamanda.

Ki bular daķ kılurlar zûr u bühtān
Maña bes mi degûl di nār-ı fırķat (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 730). [ki,]

Ki Yûsuf 'aşķı ile zevķini men
Be-Ėāyet oña 'aşķ olmış idi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1408). [ki,]

Ki fikri Yûsuf idi gözde Yûsuf
Ki gitdi cümle-i eşyā dilinden (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1414). [ki,]

Ki 'aşķıñ odı ile dolmış iseñ
Ki 'aşķ yolında cāna cebr kılgil (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1652). [ki,]

Ki ol 'İberî Ėulāma Vāmîķ olmış
Onuñ cismi ile dolmış vücûdı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1674). [ki,]

Pes ańdan cāriye māzî Ėıkāyet
Ki kıldı hecr elînden hem şikāyet (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 612). [ki,]

ki: O zaman, o vakit.

Tekyelîğinde bir düş gördi gice
Ki çıķdı bir ağaç zuhrundan üce (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 16). [ki,]

Ki baħdı Ya 'kūb ol oğlanlarına
Başı üstinde ol aşanlarına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 265). [ki,]

Cemâl-ı hüsniñ onuñ bî-nihâyet
Ki kılınırdur Hudâvend hidâyet (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 322). [ki,]

Ki ondan nâgehân ol kıldı meyli
Bularuñ ağacına meyl hayli (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 400). [ki,]

Ki onuñ sözine güş eyledi hûb
Didi kardaşlarıñdan gizle düşi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 533). [ki,]

Ki menden diñlegil bir hoş maķâl
Ki Yūsuf uñveti diñle işini (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 585). [ki,]

Ki salgil şevķ odından cāniña sūz
Ne olmışdur gör aħı ey haşibi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 593). [ki,]

Şeb oldı evleri daħı yıraķdur
Ki geldiler eve azmış leked-kūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 604). [ki,]

Ki danış ideler yüz mekr ü hîle
Baħuban birbirine söylediler (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 607). [ki,]

Ki kıldı āh ü nâle zār ü efġān
Bu söz havfından ol dili dutıldı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 711). [ki,]

Tökerdi gözlerinden dānesini
Ki onuñ çün Allāh'a yalvarırdı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 782). [ki,]

Ki qaldı Yūsuf zî'b arasında
Bu yanında birisi onı dūrter (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 64). [ki,]

Ki qaldı Yūsuf-ı mecrūh giri
Onı men' itdiler varmağlığından (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 132). [ki,]

ki: "Ve" bağlacı.

Bu 'ālemd e gezerdi 'adl u dādı
Ki onuñ var idi bir kıızı çün hūr (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 853). [ki,]

Ki ol yamana doğru gelmediñiz
Mebādā ki olasız yine hā 'ın (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 320). [ki,]

ki: Şey (kelime).

Ne bed-gū **ki** var idiye söylediler
Züleyhā bunlaruñ ġırbet kelāmın (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 6). [ki,]

ki: Hatta, üstelik.

Ki onuñ katna ol hār olmasaydı
N'olaydı ki vücūdı nūr olaydı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Gazel 2, Mısra 4). [ki, -nuñ]

Ol ağaç taze vü ter bî-naẓırdur
Ki yoħ mānendi 'ālem içre ġırdur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 18). [ki,]

Ki et hiç yimez idi ol koyardı
Züleyhā sordı Yūsuf nişe böyle (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1454). [ki,]

Ki cānım 'aşk odına yaħarım men
Seniñ derdindeyim men zār-ı miskīn (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1560). [ki,]

N'olaydı ayrılığ hiç olmayaydı
Ki onuñ adı dile gelmeyeydi (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 4). [ki,]

Ki bir kez sen bizi yād itmemişsiñ
Bugün señ hālümüze olgil āġāh (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 78). [ki,]

Ki bu yirde ġarīb ü hem haķırüz
Anıñ çün kıldı sultān bize meyli (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 200). [ki,]

ki: "Ki bağlacı".

Ki düşdi araya nā-gāh fırķat
Vefā kılsa cihānda 'ömrüm anca (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 4). [ki,]

Ki olmışdur maķām-ı cāh fırķat
Vişāliyle olan gül çehre misin (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 12). [ki,]

Ki kıldıñ hecr ile çün kāh fırķat
Hemīşe oğrı kimi bu cihānda (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 14). [ki,]

Gelicek yâdına **ki** gâh firkat (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 18). [ki,]

Ki onuñ katna ol hâr olmasaydı
N'olaydı **ki** vücûdî nûr olaydı (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 5). [ki,]

Ki oña kimse inkâr olmasaydı
N'olaydı **ki** olaydı Şemsî hâmüş (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 9). [ki,]

Ki ona 'aşk-güftâr olmasaydı (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 10). [ki,]

Göñül şâd ol **ki** cânân vaqt oldu
Vişâl-ı hûr rızvân vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 1). [ki,]

Açıldı lâle gül süsen benefşe
Hezâr ile **ki** efgân vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 6). [ki,]

Gel imdi Yûsuf-ı kân-ı melâhat
Ki hiç ez-çâh zindân vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 12). [ki,]

Didi sâkî **ki** Yûsuf men düşümde
Ki gördüm özimi kendü işimde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 51). [ki,]

ki: Ayrıca.

Ki firûze zeberced böyle muhkem
Ağ altun kızıl altun dergeh ki olsun (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1504). [ki,]

kibr ü mecûs: Kibir ve ateşe tapmak.

İmânîñ şöyle çün kibr ü mecûs'ı
Mey-i 'aşk içdi Şemsî yâr elinden (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 12). [kibr ü mecûs, -ı]

kibriyâ: Allah, Cenâbıhak.

Temennâ eyledi ol **Kibriyâ'dan**
Didi bâr-i Hudâyâ lutf u ihsân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1330). [kibriyâ'dan, -dan]

Tazarru' ide dâ'im **Kibriyâ'ya**
Hudâ görsetdi oña zulmet-i çâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 376). [kibriyâ'ya, -ya]

Ki kıldum 'azm-ı kulluğ **Kibriyâ'ya**
Gel imdi ey 'azîzüm güş kılğıl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 932). [kibriyâ'ya, -ya]

Allâh'ın katına hûb-ı habîbe
Revân yüz dutdı Yûsuf **Kibriyâ'ya** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1053). [kibriyâ'ya, -ya]

Ki kıldı ilticâyı **Kibriyâ'ya**
Züleyhâ didi yâ Yûsuf tabîbî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1536). [kibriyâ'ya, -y, -a]

Velî Yûsuf çü birgün ol Hudâ'ya
Tazarru' zârı kıldı **Kibriyâ'ya** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 304). [kibriyâ'ya, -y, -a]

kıbt: Mısır'ın yerli ve hristiyan halkına mensup kimse.

Olurdi nâzır ânda manzarâdan
Diridi **kıbt** dilice hâdime ol (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 185). [kıbt,]

Ki bilmezler bular düşmek nereye
Çü **kıbt'dür** garîbden neste bilmez (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 157). [kıbt'dür, -î, -dür]

kiçi: Küçük.

Ki sensiñ yaşda **kiçi** yolda ulû
Ki senden bir temennâ eylerüz bil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 671). [kiçi,]

Yıgıldı bir yire **kiçi** ulûsı
Çü Yûsuf kılmışdı onda bünyâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 436). [kiçi,]

Ulû koyup **kiçini** ide dildâr
Didiler onı ger sen dağ göreydün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 244). [kiçini, -ni]

Didi kim bu çanağı siz nihânî
Kiçi kişi yükinde gizleñ anı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 38). [kiçi,]

kiçi ü hûb: (Yaşça) Küçük ve güzel.

Gezerdük şâd ü hürremgin mekânda
Velik bir kiçimiz ü var idi hûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 235). [kiçi ü hûb,]

kıl-: Kıl, bitkilerin kökleri ile yapraklarında bulunan ince-uzun yapılara verilen hücrelerden çıkan tüylere verilen ortak ad.

Velî 'aşk ile pür-derd oldu nâ-gâh
Za'îf oldu vücûdî **kıla** nisbet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1423). [kıla, -a]

kıl-: Getirmek.

Ki sultân kılmadı hiç mâcerâyı
Ziyânî'ler revân **kıldı** terâzu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1249). [kıldı, -dı]

kıl-: Yapmak, sergilemek.

Ki **kılduñ** böyle iş uşbu demde
Didi ki görmemişdüm şüretiñi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1284). [kılduñ, -du, -ñ]

kıl-: Yetiştirmek.

Budağında **kıluñ** onda şemerler
Ne şüret ki var onda nakş idüñiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1508). [kılıñ, -uñ]

kıl-: Demek, isim takmak.

Görenler didiler cennet orayı
Dağı **kıldılar** onda nev'-i gerdün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1517). [kıldılar, -dı, -
lar]

kıl-: Yapmak, inşa etmek.

Kılupdur cennet içre olgil âgâh
Ki ol bâkî durur bu beyt fânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1540). [kılupdur, -up, -dur]

kıl-: Yaymak, söylemek, anlatmak.

Ki Yûsuf almağı cün **kıldı** lâfi
Münâdî geldi ol dem bir nidâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1184). [kıldı, -dı]

Kılur kâdir[i] olmaz işe lâfi
Eger alur iseñ muni bu 'aybla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 956). [kılur, -ur]

kıl-: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.

Bular dağ māl kısmet itdi böyle
İşid imdi ki 'İys anda ne **kıla** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 138). [kıla, -a]

Saňa çoğ hîle birle mekr ideler
Ki şeytân **kıla** cādū ol zamānı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 540). [kıla, -a]

Hasedden çekdi onda şeytân sedni
Ne **kıldı** gör ki şeytân-ı recîmi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 636). [kıldı, -dı]

Peşmân oldılar geldüklerine
Te 'essüf bildiler **kılduğlarına** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 246). [kılduğlarına, -duğ, -ları,
-na]

Ki men' eyler fâş eyler gizlüsini
Nebî olan **kılur** mı keyde cānı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 572). [kılur, -ur]

Ne **kılur** gör oyunu endişini
Veliken Muştafâ'ya vir şalavât (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 587). [kılur, -ur]

Kılayım niçedür nağl-ı rivâyet
Velik siz İlâhı yâd idiñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1232). [kılayım, -a, -(y)ım]

Meni ol pādşāhın hıdmetinde
Çü böyle **kıldı** ol şālîh du 'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 333). [kıldı, -dı]

Ki ol **kıldı** meni hüsn ile cün mâh
Didi ol halk inandug Allâh'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1108). [kıldı, -dı]

Ziyâfet eyledi katna oturdı
Ne ki Yûsuf didi ol **kıldı** onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1127). [kıldı, -dı]

Birisi raht u bahtın yırtar idi
Ki ondan **kıldılar** kaşd itmegine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 113). [kıldılar, -dı, -
lar]

kıl-: (Hayâ) Duymak, etmek.

Didi sâkî ki meñ andan hayâyı
Kıluram sormağa bu vaqı 'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 370). [kıluram, -ur, -am]

kıl-: (Yanında bir şey) Bulundurmak.

Özi **kılmış** yanında bıçağı tiz
Bıçak aldı eline tiz Şem'un (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 144). [kılmış, -mış]

kıl-: Belirlemek.

Ki böyle râygân Mısr'a gelüpsen
Bu demde kıymetini **kıldı** Hâlık (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1363). [kıldı, -dı]

kıl-: (Gücü) Yetmek, bulunmak.

Nebîler **kılmaz** oña lahz-ı tākāt
Ne bî-dermân imiş bu derd-i hicrân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 755). [kılmaz, -maz]

kıl-: Hissetmek.

Kılurdu derd ile cânına zecri
Kılurdu sūz-ı fikri firkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 786). [kılurdu, -ur, -dı]

kıl-: Kabul etmek.

Cihānda Şām ol **kıldı** vaṭān hūb
Ki anda dutdı ülfet cân ü ten hūb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 7). [kıldı, -dı]

kıl-: Bulunma durumu.

Belā-yı 'aşka dā 'im şabr kılğil
Heves **kılsañ** eger ey hūb-dīdār (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1655). [kılsañ, -sa, -ñ]

kıl-: Belirlemek.

Gel imdi sen bahāña nāzır olğil
O dem ki özüne **kılduñ** bahānı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1359). [kılduñ, -du, -ñ]

kıl-: Tahmin etmek, bilmek; tarif etmek.

Ta'āmiñ ta'rifini bilmedim mi
Niçedür vaşfi onu **kılmadım** mı (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 90). [kılmadım, -ma, -
dı, -m]

kıl ol-: Kıl gibi ince olmak.

Vücûdı incelübeñ **kıl olupdur**
Gözi yaşı aḥubañ Nîl olupdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 175). [kıl ol-, -up, -dur]

kıl u kâl: Dedikodu, bos söz.

Kesilür mâcerâsı **kıl u kâlîñ**
Salıñ dir bir kuyu dîbine onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 268). [kıl u kâl, -in]

kıl ü kâle var-: Dedikodu etmek.

Ta'accüb eylediler bu ḥavāle
Daḥı pes **varmadılar kıl ü kâle** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 28). [kıl ü kâle var-, -
ma, -dı, -lar]

kılıç: Delici ve kesici savaş aleti.

Ki cehd idüp **kılıç** mazlûm içün ur
Yehūzā çün teraḥḥum kıldı bünyād (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 254). [kılıç,]

kim: Kişi, birey, şahıs, insan.

Sorar ol oğlını her **kim** gezenen
Velî çılmaz özi beytû'l-hazenden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 213). [kim,]

Tanımaz ki bu demde **kimem** meñ
Züleyhâ'yım didi ey şāh-ı hūbān (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 59). [kimem, -em]

kim: Böylece.

Çü vardı Şem'un anıñ ḥıdmetine
Kim irdi nāme Yûsuf ḥazretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 360). [kim,]

Kim aña Yûsuf'ı kıldılar āgāh
Ki durdı şimdi karşı gider ol şāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 725). [kim,]

Muradı hâşıl oldu bu cihânda
Kim irdi hâşretine bu zamânda (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 760). [kim,]

kim: Öyle ki, zira.

Kim ölmüşdi 'ömriñ bünyâd-ı bergi
Ki 'ömri gitmiş idi karımışdı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 664). [kim,]

Kim ol sūd eyledi ben de zebânı
Didi sultân oña kim hâzır olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 58). [kim,]

Ne uğrarsa size öldürüñ anı
Kim anda dimeñiz pîr ü cüvâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 150). [kim,]

Kim evlâd-ı nebîye kılma kahrı
Şeker virgil olara virme zehri (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 339). [kim,]

Kim ançe ağlamışdur derd ilen nûr
Tükenmişdür olupdur şimdi ma'zûr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 453). [kim,]

Kim on gün ilerüdeñ pîreheniñ
Apardı pîre büyun bād anıñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 567). [kim,]

Didi cāriye anı ne görürsüñ
Kim ol kimseye bahmaz ne sorarsıñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 594). [kim,]

Ta'accüb kıldı munı gördi Ya'kûb
Kim ola Hakk katında böyle ma'cûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 692). [kim,]

kim: "Herhangi biri" anlamında belgisiz zamir.

Hasûdlık göñlini cehd it kesedgil
Kimiñ göñlinde ki Hakk ola ey yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 642). [kimiñ, -in]

kim: "Ki bağlacı".

Beşâret ile **kim** gül-zâre irdiñ
Göñül olgil feraḥ **kim** yâre irdiñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 4). [kim,]

Beşâret ile **kim** gül-zâre irdiñ
Göñül olgil feraḥ **kim** yâre irdiñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 7). [kim,]

Hoş ol **kim** Yûsuf-ı dîldäre irdiñ
Gel imdi Şemsî hâliñ kıl beyâne (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 15). [kim,]

Pes andan sordılar kimsiñ nişesin
İcâzetsiz bu ile **kim** düşesin (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 254). [kim,]

Bozulmaz her ne **kim** taḳdîr yazar
Taleb kıldılar ez-Mâlik bahâyı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 968). [kim,]

Bularuñ bey'ine Hakk kâzı oldu
Kim eydür on yedidür sūd-ı dirhem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 975). [kim,]

Olaruñ kılma **kim** derd-i melâlin
Züleyhâ gıybetin çün eylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 4). [kim,]

Ve ger **kim** men oña haçan kıyaydum
Haçan bâb ile bu sözi diyeydüm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 27). [kim,]

Didi **kim** al seniñ olsuñ bu hamı
Bahâsı on miñ altundur tamâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 229). [kim,]

Didi **kim** Yûsuf'a ey hüsn ile mäh
Halâş itdi seni lutfıyla ol şâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 13). [kim,]

Didi **kim** çılmazam ez-çâh ü zindân
Eger munda kıla bir kimse ey cân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 17). [kim,]

Ki var menden digil sen pâdişâha
Nisâ **kim** ellerini doğradılar (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 25). [kim,]

Ciger-süz oluban geldi zebâna
Didi **kim** zâhir oldu haḥ bu demde (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 49). [kim,]

Kim ol sūd eyledi ben de zebânı
Didi sultân oña **kim** hâzır olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 59). [kim,]

kim: "Çünkü, zira" anlamlarında kullanılan bağlaç.

Temennâ eyleñiz Hakk'dan nevâyı
Kim oldur şâd iden her bî-nevâyı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 268). [kim,]

Kim İslâm ehliniñ budur nişanı
Ümîd üzmeğe añdan bir zamânı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 271). [kim,]

kim: "Her kim, hangi kimse" anlamında kullanılan bir ifade.

Gedāya **kim** ki kılmasa teraḥḥum
Ki olur ḥāl[i] düṣvār kār[ı] mazlūm (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 357). [kim,]

Cihānda kimse dā 'im olmadı şād
Ki itdi fānī her **kim** kıldı bünyād (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 487). [kim,]

Bolupdur geh ki seṅ yaḥṣı imişseṅ
Didi Yūsuf ki her **kim** sābıkından (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1007). [kim,]

Ve ger maḥbūs görse āzād bolur
Daḥı her **kim** onuñ ile görüſür (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1141). [kim,]

Viren altunı girdi içerüye
Cemāl-ı Yūsuf'ı **kim** gördi bī-cün (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1165). [kim,]

Kim olur müſteri 'İberī ḡulāma
Münādī çünki durdı ol nidāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1178). [kim,]

'Azızdür ḥüb ḥulḡ u muḥteremdür
Anıñ medḥin ider her **kim** görüpdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 87). [kim,]

Aña taḥsīn ider her **kim** görüpdür
Velīken varıcaḡın ol ſerīfe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 88). [kim,]

Munuñ kimi o daḥı oḡrı idi
Kim eydür ki buları doḡru idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 102). [kim,]

Ki daḥı ḥandadur virgil ḥaberni
Kim oñdan bā-ḥaber kıl bī-ḥaberni (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 296). [kim,]

Olur ḥayrān **kim** ki görse anı
Çü gördi mihr ü māḥ ol ḥüsne bāyı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 69). [kim,]

Didi yā Rab bu ne ḥüsñ ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 419). [kim,]

Muña nisbet **kim** ola bu cihānda
Ola mı mişl 'arḡ u āsumānda (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 422). [kim,]

Anı **kimsiñ** diyü Yūsuf sordı
Züleyhâ didi kim yā Yūsuf seṅ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 57). [kimsiñ, -sın]

Aña 'İberçe virgil seṅ cevābı
Seni ſorsa **kimiñ** ferzend[i] taḥkīk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 501). [kimiñ, -iñ]

Kimiñdür uşbu ſüreti bilmeyem meñ
Kimiñ oḡlısıñ āḥır söyle ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 521). [kimiñ, -iñ]

Ki Yūsuf ḥaṭṭı ile tāze nāme
Kim anı yazmış idi ol ḥümāme (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 660). [kim,]

kim: Ancak.

Gehī ol ſürete cān yaḥar idi
Kim anı birbiriñden fark kılmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 513). [kim,]

kim: "Bazıları" anlamında belgisiz zamir.

Kim on diyer kimisi didi on hem
Bu aḡçe gör ki ol demde ne idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 976). [kim,]

Tevāzu' eyledi ol yüzi āye
Kim ol gün kıldılar anı ḥaberdār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 16). [kim,]

kim: Böylelikle, bu sayede.

Beşir'i gördi ol dem daḥı menşür
Kim oldu kayḡulardañ ſöyle mesrūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 646). [kim,]

Kim anı Yūsuf içün naḡd kıldı
Pes añdan durdı ol Yūsuf revānī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 95). [kim,]

Kim işde eylediler bu saḡıſı
Biri öldürdi oḡlaḡ ol zamānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 544). [kim,]

kim: Bu yüzden, bu sebeple.

Kim aña bir kenizek aldı Ya'kūb
Ki emzürüben anı besleye ḥüb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 517). [kim,]

kim: O zaman, o vakit.

Bağ imdi seň Hudâ'nın kudretine
Kim 'Azrâ'il anıñ geldi katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 280). [kim,]

Apardılar anı Ken'an düzine
Kim urdılar başına hem yüzine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 412). [kim,]

Ne itsiñ Yûsuf için gerek idi
Kim anı gönderürdi zîrek idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 556). [kim,]

Çü kıldı emri ol durdı ayağa
Kim aldı gönlegi gider ayağa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 562). [kim,]

kim: Sonra.

Kim itdiler bu miskîniñ dayağın
Ki saldılar onuñ boynına zencîr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 670). [kim,]

kim: Öyle ki.

Bu ânçe Yûsuf'ı yâd idesidür
Kim anıñlan cihânda gidesidür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 314). [kim,]

Kim ol gaddäre hemçün vâmık oldı
Çü 'aşkı imdi tebdîl kıldı râyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 73). [kim,]

kime: "Hangi kimse" anlamında kullanılan soru zamiri.

Kime ki uğradı saldı ziyâna (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
5, Mısra 184). [kime,]

kimesne: "Kimse, hiçbir, hiç kimse" anlamlarında belgisiz zamir.

Sorar yol **kimesne** bilmez dilini
Revânî Yûsuf'a Cibrîl geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 362). [kimesne,]

Durupdur **kimesne** bilmez kelâmın
Dur imdi seň misâfir hil'atini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 366). [kimesne,]

Çağırdı Yûsuf'ı bâ-âh ü zârî
İşitmez **kimesne** anıñ âvâzın (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 40). [kimesne,]

kimi: "Bazıları" anlamında belgisiz zamir.

Kim on diyer **kimisi** didi on hem
Bu aqçe gör ki ol demde ne idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 976). [kimisi, -si]

Ki anda kılmadı Yûsuf nişânı
Kimini kıldılar cây-ı zirâ'at (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 111). [kimini, -n, -i]

Kimini eyledi beyt-i ziyâfet
Buyurdı böyle Yûsuf ol vezîre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 112). [kimini, -n, -i]

Gelüben düşdi bunlar anda ğamlu
Kimi miskîn kimisi çeşm-nemlû (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 70). [kimi,]

Gelüben düşdi bunlar anda ğamlu
Kimi miskîn **kimisi** çeşm-nemlû (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 70). [kimisi, -si]

kimi: "Gibi" edatı.

Ki kılduñ hecr ile çün kâh fırkat
Hemşe oğrı **kimi** bu cihânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 15). [kimi,]

Dehânım tûfî **kimi** telh olupdur
Menim şîrîn dehânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 11). [kimi,]

Munuñ **kimi** o dağı oğrı idi
Kim eydür ki buları doğru idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 101). [kimi,]

kimse: "Hiç kimse, bir kişi bile" anlamında bir belgisiz zamir.

Ki oña **kimse** inkâr olmasaydı
N'olaydı ki olaydı Şemsî hāmūş (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 8). [kimse,]

Temennâ eyleyüben durd[ı] sâ 'il
Oña **kimse** bağup olmad[ı] mâ 'il (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 336). [kimse,]

Cihānda **kimse** dā 'im olmadı şād
Ki itdi fānī her kim kıldı bünyād (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 486). [kimse,]

Ne düş ki görse şādık eylegil şıdk
Firāka **kimse** kılmaz tākāt ey yār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 790). [kimse,]

Èle kıluñ ki **kimse** görmesiñ hiç
Çuval ağzını andan kıluñuz pīç (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 39). [kimse,]

Didi cāriye anı ne görürsün
Kim ol **kimseye** baılmaz ne sorarsın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 594). [kimseye, -y, -e]

Ne bilsünler 'acüze süz u sâzin
Niçe kim çağırur **kimse** işitmez (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 42). [kimse,]

kimse: "Her kimse, herhangi biri" anlamında belgisiz zamir.

Oña bir **kimse** neste virmedi hiç
Kayıtdı gitdi maħrûm ü hatır-pīç (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 341). [kimse,]

Ki gizle gördüğünü göziñ ile
Ki **kimse** katna sırrıñ kılmagil fâş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 552). [kimse,]

Cihānda **kimse** olmaz cāvidānī
Otur meclisde 'ömrüñ hoş gör ey yār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 938). [kimse,]

Veyā yoħsa seniñ vardur günāhıñ
Züleyhâ didi yoħdur **kimse** hāzır (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1597). [kimse,]

Didi Ya'kûb siz anı gördünüz mi
Veyā bir **kimseden** hiç sorduñuz mı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 230). [kimseden, -den
]

Katına sora hālin **kimse** gelmez
Be-gāyet olmış idi zār ü miskīn (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 43). [kimse,]

kimse: "Herhangi biri" anlamında belgisiz zamir.

O zindānda sen imdi gör ne idi
Ki dört miñ **kimse** ol zindānda idi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 108). [kimse,]

O dem ki kaldı Yūsuf öldü rahīl
Aña bir **kimse** yoħ ki ola şāğil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 516). [kimse,]

Ki ondan özge **kimse** fehmi kılmaz
Ne fehmi ki oña belki vehmi kılmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 355). [kimse,]

Kapuda durdı girmez içerüye
Daħı bir **kimse** yoħ duta elini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 361). [kimse,]

kīn: Kendisine yapılan bir şeyi hazmedemekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık, garaz, buğz.

Ğazabdan çünki ol sākīn oturdı
Ne **kīn** kim var idi cānda itürdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 196). [kīn,]

Yehūzā'nıñ hemān dem gitdi benzi
Ne **kīni** kaldı anıñ ne hū ba'zı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 188). [kīni, -i]

kır-: Öldürmek, yok etmek.

Buyurdı dutuñuz bunları hāmı
Ki bağlañ gözlerin **kırıñ** tamāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 448). [kırıñ, -ıñ]

kırağ: Kıyı, uç.

Velī kaldı ata cānında derdi
Nebī oturdı yoluñ **kırağında** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 49). [kırağında, -ı, -n, -da]

kirām: Soyu temiz ve cömert kimse.

Ki dā 'im saħlagil munı **kirāmī**
Munı i'zzāz ile sen saħla dā 'im (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1380). [kirāmī, -ī]

kirdgār: Cenabıhak.

Nedür maħşūd[ı] varsıñ oña yıtsün
Tevekkül eyledüm men **Kirdgār'a** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 811). [kirdgār'a, -a]

Muradum var katında **Kirdgār'um**
Kamunı pes yitürürseñ murada (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 324). [kirdgār'um,]

Diyeydi çünkü oldur hûb **Kirdgār**
Veliken n'eyleyim hiç tākātım yoḥ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 56). [*kirdgār,]*

kirdigār: *Cenabihak.*

Sen evvel yād kılğil **Kirdigār'ı**
Resûl'a bes şalavât virgil ondan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 944). [*kirdigār'ı, -ı]*

kırh: *"Kırk" sayı sıfatı.*

Çü 'ömri **kırh** ıla yitürdi Ya'kûb
Oña 'akid[dür] ol Rāhîl-i maḥbûb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 217). [*kırh,]*

Didi ba'zı ki **kırh** oldu dil-bend
'Azîz çün Yūsuf'ı aldı getürdi (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1336). [*kırh,]*

Birimiz itdigiçün pîr-i Ken'ân
Ki **kırh** ıldur kılur feryād ü efġân (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 452). [*kırh,]*

Be-izn-i Hakk aña çün yād geldi
Ki **kırh** ağaçdan anuñ işin aldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 582). [*kırh,]*

kış: *Kış mevsimi.*

Eger ki **kış** olursa var bahârı
Velî ġamlularuñ var ġam-güsârı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 257). [*kış,]*

kısa: *İbretli hikâye.*

Velîk 'arifedür 'ibreti çend
Tevâriḥdeñ **kısaşdañ** munı ġamı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 139). [*kısaşdañ, -dañ*
]

kişi: *Adam, insan, kimse, şahıs.*

Kiçi **kişi** yükinde bulduġ anı
Ki kılınırdı çuval içre nihânî (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 91). [*kişi,]*

İşidüp anı tîz döndi yiriñdeñ
Otuz miñ **kişi** seçdi leşkeriñdeñ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 680). [*kişi,]*

Ki yüz miñ **kişi** aldı böyle çıḥdı
İrişdi Ya'kûb karşı aña baḥdı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 727). [*kişi,]*

Buları sordı Ya'kûb ne **kişidür**
Didiler Yūsuf'uñ leşker **kişidür** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 685). [*kişidür, -dür]*

Buları sordı Ya'kûb ne **kişidür**
Didiler Yūsuf'uñ leşker **kişidür** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 686). [*kişidür, -dür]*

Didi kim oġlına vargil revânî
Katına ol **kişiniñ** bu zamânı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 182). [*kişiniñ, -nin]*

kısmet it-: *Bölüşmek, taksim etmek.*

Bular daḥ māl kısmet itdi böyle
İşid imdi ki 'İyş anda ne kıla (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 137). [*kısmet it-, -di]*

kıssa': *İbretli hikâye.*

Didi **kıssa'** maña virdi selâmı
Pes aından söyledi birkaç kelâmı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 407). [*kıssa',]*

kıssa: *İbretli hikâye.*

Gel imdi sâmi' ol ey merd-i ḥâşî
İdem bir **kıssa** ġamdan bul ḥalâşı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 2). [*kıssa,]*

Ol nice koymadı elden imânı
Yüküşdür **kıssa** kıldum muḥtaşar men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1129). [*kıssa,]*

Oḡuram tâze **kıssa** zevkiñ olsa
Eger var ise şevkiñ men hikâyet (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1230). [*kıssa,]*

Ki bir dem uyḡudan açgil gözüñi
Oḡunur **kıssa** anı diñle cândan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1661). [*kıssa,]*

Su 'âliyle cevâbıyla ḥitâbın
Ki onda cümle Yūsuf **kıssaşını** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 313). [*kıssaşını, -sı, -n, -ı]*

Belâ vü ġuşşadan âzâd oluñ siz
Yüküşdür ser-ġüzeşte **kıssa** çoḡdur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 61). [*kıssa,]*

Ki meñdeñ dinlegil bir **kıssa** ey yār
Otur Yūsuf maķālīñ hūb diñle (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 428). [*kıssa*,]

Salāvat vir señ ol kân-ı şafāya
Pes añañ **kıssa** bünyād eyleyim men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 6, Mısra 433*). [*kıssa*,]

Ki kılām māzī **kıssa** şimdi izhār
Çü böyle emr kıldı gitdi ey cān (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 504). [*kıssa*,]

Bu meclisde otur hoş sāmi' olgil
Bu Yūsuf **kıssasına** tāmī' olgil (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 172). [*kıssasına*, -sı, -n, -a]

Ki her hāline anñ fikr kılğil
Egerçi **kıssa** durur yār-ı ferzend (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 8, Mısra 137*). [*kıssa*,]

Ser-ā-ser nükte durur uşbu esrār
Bu Yūsuf **kıssasın** señ zıkr kılğil (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 8, Mısra 135*). [*kıssasın*, -sı, -n
]

kıssa-i bes: Hakiki kıssa, hikaye.

Nicedür diñle şimdi **kıssa-i bes**
O demde ki mürsel-i Hūd idi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 306). [*kıssa-i bes*,]

kıssa-i cāh: Kuyu hikayesi II Hz. Yūsuf'un kuyuya atılması
hikayesi.

Kulaķ dut oñıyayım **kıssa-i cāh**
Egerçi var idi Ken'ān'da çoñ yir (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 292*). [*kıssa-i cāh*,]

kıssa-i nev: Yeni hikaye.

Oñıyayım saña bir **kıssa-i nev**
Var idi Yūsuf'un hemşiri mestūr (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 60*). [*kıssa-i nev*,]

kisvet: Elbise.

Giy üzeriñe ğurbet **kisvetini**
Minüp atuña tiz varup señ anı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 368). [*kisvetini*, -i, -n, -i]

kitāb: Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur
eser.

Be-ġāyet Hūd'a olmış idi teslīm
Oñurdi dā 'imā heştīñ **kitābın** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 311). [*kitābın*, -ın]

Didiler yazmamışuz bu **kitābı**
Bize bühtān kılma señ haṭāyı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 387). [*kitābı*, -ı]

kıy: Acımayıp öldürmek, acımayarak büyük bir kötülük
etmek, zulmetmek.

Ki kılduñ rencide bu nebīyi
Onuñ tek hūb-rüya niçe **kıyduñ** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 685). [*kıyduñ*, -duñ]

Revā mıdur nebī oğlını yidüñ
Niçe **kıyduñ** ki virdüñ oña zaḥmet (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 687*). [*kıyduñ*, -duñ]

Züleyhâ'ya didiler ne dirseñ
Dögeler Yūsuf'ı niçe **kıyarsıñ** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 14). [*kıyarsıñ*, -ar, -sıñ]

Ve ger kim men oña ḥaçan **kıyaydum**
Ḥaçan bāb ile bu sözi diyeydüm (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 4, Mısra 27*). [*kıyaydum*, -a, -y,
-dum]

kıymet: Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen
karşılık, hakkında biçilen değer.

Ki geldi Mālik[e] öğretdi **kıymet**
Didi ki virürem men muni gence (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 1244*). [*kıymet*,]

Muraşsa' **kıymeti** daş ile dolsun
Hem altundan dikiñ onda şecerler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 1506*). [*kıymeti*, -i]

Ne miķdār itdi Yūsuf **kıymetini**
Kıluplar şimdi uñvet bey'-i bāzār (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 966*). [*kıymetini*, -i, -n,
-i]

Ki böyle rāygān Mısr'a gelüpsen
Bu demde **kıymetiñi** kıldı Ḥālīķ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 2, Mısra 1363*). [*kıymetiñi*, -i, -
n, -i]

Sanu var bizde neste 'alā kıymet
Didi Rübîl bizi gördi fakîrüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 198). [kıymet,]

kız: Kız çocuğu, kız evlat.

Didi Lâyân kızına yûri var kız
Çağır gelsün yanuma ol iğit tîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 167). [kız,]

Pes önden gördi Lâyân kıızı onı
Atasına varup didi ol cüvâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 161). [kıızı, -ı]

Varup çağırdı onı Lâyân kıızı
Hayâ birle oña söylerdi sözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 171). [kıızı, -ı]

Ki ol kıızı ki oña virdi Lâyân
Adı Leyâ idi ol kıızıñ ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 191). [kıızı, -ı]

Var idi bir kıızı dağ aldı Ya'kûb
Şarûba adı idi tâze maḥbûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 199). [kıızı, -ı]

Saḥa tâ bir kıızını vire onda
Kılasın sağ selâmet o mekânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 153). [kıızını, -ı, -n, -ı]

Du'âsı bu idi ol Hâlîk'ına
Vire kıızını Hakk'ın lâyıķına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 184). [kıızını, -ı, -n, -ı]

kızır-: Kırmızı veya ona yakın bir renk almak, yüzü veya yanakları kızarmak.

Kızardı yüzü ter oldu derinden
Çü 'âciz kaldı onda didi yalan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1582). [kızardı, -dı]

kızb: Yalan.

Be-zâhir kızbilen cân dağlayalum
Diyelüm atamuza olgil âgâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 528). [kızbilen, -ilen]

Didi ki sâķî oldu söziñ[e] taḥķîk
Ki yoḥ kızbîñ seni kıldum taşdıķ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 94). [kızbîñ, -iñ]

Pes aḥdan bil bizi bu sözde şadıķ
Degüldür ḥazretiñde kızb lâyıķ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 242). [kızb,]

kızb ü lâf: Yalan ve boş laf.

Sataruz kızb ü lâf derd böyle
Didi Mâlik ki cümle bu 'ayubı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 958). [kızb ü lâf,]

kızıl: Al, kızıl, kırmızılık.

Ki firûze zeberced böyle muḥkem
Ağ altun kıızıl altun dergeh ki olsun (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1505). [kıızıl,]

kızlıg: Kutluk.

Ki ol illarda gökden inmeye nem
Ḥalâyîķ kıızlıg içre ola berhem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 412). [kıızlıg,]

Çü yoḥdur ellerinde neste dağı
Çü kıızlıg hâl altı ıla geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 137). [kıızlıg,]

kızlıg ol-: Kutluk olmak, kuraklık olmak.

Ḥalâyîķ özlerini bey' kıldı
Yedinci ıl ki kıızlıg oldu ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 139). [kıızlıg ol-, -dı]

kızlıg ol-: Kutluk baş göstermek.

Pey-â-pey yeddi ıl pes ola kıızlıg
Ne güzlük ola ol demde ne yazlıg (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 409). [kıızlıg ol-, -a]

Hem oldu yeddi ıl kıızlıg be-ğâyet
Bu kaḥtı vardı çün Ken'ân'a düşdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 20). [kıızlıg ol-, -dı]

ko-: Bırakmak, koymak.

Ki bir yirden gelürdi cümle varı
Ki Yûsuf ḳomış idi anda derbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 27). [ḳomış, -mış]

koc-: Kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.

‘Azîz anı **koçup** bağrına basdı
Çıhardı Yûsuf’ı ol dem serîre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 76). [koçup, -up]

Ki **kocdı** birbirini idüben âh
Didi Yûsuf aña gam dutma kardaş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 558). [kocdı, -dı]

Zü-hasret birbirine tâ irişdi
Koçuban birbirini hûb görüşdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 756). [koçuban, -uban]

koc-: Koşmak.

Züleyhâ bildi ev içine kaçdı
Çü Yûsuf **koçdı** dutdı gönleginden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 102). [koçdı, -dı]

kol: İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına
kadar uzanan bölüm.

Bir oğlağ öldürüben derisini
Serer Ya’kûb **kolına** varısını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 88). [kolına, -ı, -n, -a]

Var idi ‘İyşin **kolında** çoñ mûy
Veliken tâze idi hûsn ü hûb-rûy (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 89). [kolında, -ı, -n, -da]

Dutup oğlı **kolundan** söyledi hûb
Bu kavı-ı ‘İyşdur ammâ sözde Ya’kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 103). [kolundan, -ı, -n,
-dan]

Var idi Yûsuf’uñ **kolında** sivvâr
Ki aħmer yâkût idi kamu ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 225). [kolında, -ı, -n, -da]

Gör imdi n’eyledi ol hûsn-i nâzik
Çıhardı pes **kolındañ** ol bilezik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 228). [kolındañ, -ı, -n, -dan]

kol: Yol, kısım, taraf.

Ki birgün kâfile Şâm’ın yolundan
Gelüp giderdi ol Kûhe **kolundan** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 166). [kolundan, -u, -
n, -dan]

kop-: Parçalanmak.

Var idi kuyunuñ dibinde bir daş
Revânî **kopdı** ol oldu muṭabbak (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 489). [kopdı, -dı]

kopar-: Kesmek, ayırmak.

Menim cânımı menden **koparasız**
Ki qorharam varasız koyuna siz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 767). [koparasız, -a, -sız]

Kamusını onuñ yirden **kopardı**
Ki her birin bir araya apardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 402). [kopardı, -dı]

kör: Görme duygusundan mahrum olan, görmeyen, âmâ.

Getürgil varmasıñ özge araya
Men aña onuñ ile **kör** yaşayım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 549). [kör,]

kör ol-: Görememek, kör olmak.

Ki miskîn oldı müflis qaldı nâ-çiz
Kurudı gözleri **kör oldı** a’-mâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 147). [kör ol-, -dı]

korh: Korku duymak, kaygıya düşmek, endişelenmek.

Onuñçün **korhar** idi gice gündüz
Oları zî’b-vech görmiş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 717). [korhar, -ar]

Ne bâliğ **korhar** o olmağlığınan
Zarûret devrine derd ile vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 134). [korhar, -ar]

korh-: Korku duymak, kaygıya düşmek, endişelenmek.

Menim cânımı menden koparasız
Ki **korharam** varasız koyuna siz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 768). [korharam, -ar,
-am]

Çünân ki gördi öyle yürümişdi
Bu işden Yûsuf’a **korhardı** cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 720). [korhardı, -ar, -
dı]

Atadan **korhuban** el katmaz idi
Hasedden 'İyş hergiz yatmaz idi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 133). [korhuban, -uban]

Be-gâyet içi onuñ târik idi
Baĥanlar **korhar** idi heybetinden (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 299). [korhar, -ar]

Ki olduĥ kılduĥumuz işe pişmân
Aparmaĥa atadan **korharuz** biz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1023). [korharuz, -ar, -uz]

Didi kimsiñ ne yirlü di nişanı
Bulardan Mâlik'in çün **korhdı** cânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 905). [korhdı, -dı]

Ėuyı dibine koydı onı bî-bâk
Didi ki Yûsuf'a sen **korhma** zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 453). [korhma, -ma]

Ki ondan **korhuban** saĥladı sır
Züleyhâ katına çün Yûsuf kabûldur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1224). [korhuban, -uban]

korhu: Kötülük gelme ihtimali, tehlike, muhatara.

Özinden gitdi 'aĥlı oldu meslûb
Ėulaĥları dutuldi **korhusından** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 571). [korhusından, -sı, -n, -dan]

kork-: Korkmak, çekinmek, kaygılanmak, endişe etmek.

Velîk 'aşkıyla oldum zâr ü rencî
Ki bu 'İberî küluñ 'aşkında **korĥam** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1433). [korĥam, -am]

koş-: Bir şeyle görevlendirmek, bir işte kullanmak.

Munı bize emânet eylemişdür
Bize **koşup** yüküş söz söylemişdür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 118). [koşup, -up]

köşe: Far. Köşe.

Bu zindân **köşesinden** dıĥsarûya
Baĥardı gâĥ gâĥ Ken'an saruya (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 163). [köşesinden, -si, -n, -den]

köşk ü kuşur: Köşk ve saray.

İşitdi cümlesin bildi tamâmın
Müzeyyen eyledi köşk ü kuşurı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 9). [köşk ü kuşur, -ı]

kov-: Takip etmek, izlemek, kovalamak; koşturmak.

Yoluĥdı zî'b onı kovaladılar
Ėovuban dutdılar bir pîr gürgi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 663). [kovuban, -uban]

kovala-: Bir şeyin arkasına düşüp elde etmeye veya bir sonuca bağlamaya çalışmak, izlemek, takip etmek.

Yoluĥdı zî'b onı kovaladılar
Ėovuban dutdılar bir pîr gürgi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 662). [kovaladılar, -dı, -lar]

köy: Köy.

Çü Ya'kûb vardı ol Ėavvân **köyine**
İrişdüdi özin şehriñ suyına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 157). [köyine, -i, -(n)e]

köy: Bir kenara bırakmak, terk etmek, boş vermek, vazgeçmek.

Gözümnden isterim ki 'ayn-bâ-'ayn
Gözümnden bir dem onı **ĥoymazam** men (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 748). [ĥoymazam, -maz, -am]

Ki Yûsuf'dur maña 'âlemde dilber
Ėatımdan laĥza onı **ĥoymazam** dūr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 762). [ĥoymazam, -maz, -am]

Ata ĥatında Yûsuf ĥadr-ı 'âlî
Bizi **ĥoyup** oña iĥbâl eyler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 618). [ĥoyup, -up]

Ėuval içinde **ĥoy** cümle ĥamı
Ta'âm ölçüldi bunlar dutdı bânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 264). [ĥoy,]

koy-: Boş vermek, bırakmak.

Didi 'Arābī di adn cihānda
Didi Yūsuf **koy** adum dime onda (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 240). [*koy,]*

koy-: Serbest bırakmak, salmak.

Kerem kıl **koy** benim ferzendlerimni
Ki maḥbûs itme ol dil-bendlerimni (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 347). [*koy,]*

koy: Uzak durmak.

Ki **koy** 'aceb belâdan sehm kılğil
Çü gördi Yūsuf'ın arkadaşları çāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 384). [*koy,]*

koy-: İzin vermek, müsaade etmek.

Ki **koy** senden alayım men murādı
Seniñ yolunda benim munca mālım (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1548). [*koy,]*

Ki **koygil** Yūsuf'ı boğazlayavuz
Yehūzā dir ki katlñ yoḥ revāsı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 264). [*koygil, -gil]*

Ki **koyma** dir meni öldürmege sen
Yehūzā dir yine ey arkadaşlarum hey (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 234). [*koyma, -ma]*

koy-: Koymak, dahil etmek, yerleştirmek.

Şebābı 'ömrünñ döndi pīrñe
Ki yoḥ bir nesli **koy** öz yirine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 50). [*koya, -a]*

'Azīz-i Mısr çekdi ḥazīne
Niçe ki **koydılar** gelmez berāber (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1253). [*koydılar, -dı, -*
lar]

Başımda ḥavān dolu itmek **koyarlar**
Gelür kuşlar bu itmekden yiyerler (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 63). [*koyarlar, -ar, -*
lar]

koy-: (Ad) koymak, isim koymak.

'Aceb dir eylemişñ böyle resmi
Didi **koydum** anñ içün bu adı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 589). [*koydum, -du, -m]*

Biriniñ adını Yūsuf didüm hem
Didi Yūsuf neden **koyduñ** bu ismi (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 587). [*koyduñ, -du, -ñ*
]

koy-: Ayırmak, uzaklaştırmak.

Oturuñ Ḥālīk'a kılñ niyāzı
Ki **koyman** Yūsuf'ı bir lahza yandan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 744). [*koyman, -ma, -*
ñ]

Ki gitdi çav[ı] onuñ ḥāş ü 'āma
Gözinden Yūsuf[ı] bir lahza **koymaz** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1405). [*koymaz, -maz*
]

koy-: Bırakmak, terk etmek, vazgeçmek.

Çü onda vardı da 'vet itdi ḥalkı
Uşaduñ bütleri **koyuñ** bu ḥulkı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 38). [*koyuñ, -uñ]*

Koyuñuz bütleri giriñ imāna
Muvahḥid oluban giriñ cihāna (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 39). [*koyuñuz, -uñuz]*

Ki et hiç yimez idi ol **koyardı**
Züleyhâ sordı Yūsuf nişe böyle (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1454). [*koyardı, -ar, -dı]*

Ki kıldı Yūsuf'ı ol demde āzād
Didiler ki munı böyle **koyavuz** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 257). [*koyavuz, -avuz]*

koy-: Değdirmek, vurmak.

Ḥacildeñ sākī el **koydı** yüzine
Utandı baḥmağa Yūsuf yüzine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 381). [*koydı, -dı]*

koy-: Engellemek.

Yehūzā men' idüp kurtardı anı
Buları **koymadı** ki töke kanı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 434). [*koymadı, -ma, -dı]*

Didi kim ḥansıñızdur ol Yehūzā
Ki **koymadı** irişe aña izā (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 436). [*koymadı, -ma, -dı]*

koy-: (Bir şeyi baş kısmına) Takmak, geçirmek.

Uyandı başına **koydı** türâbı
Revân geldi atasının katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 70). [koydı, -dı]

Esirdür çünkü ol 'İberî gulâma
Başına tâc-ı yâkût **koydı** gevher (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 35). [koydı, -dı]

koy-: Serbest bırakmak, salmak.

Degül mümkün onı elden **koyalar**
Çü Dünya böyle gördi onda hâbi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 68). [koyalar, -a, -lar]

Olaruñ çünkü sözi oldı yalan
Didi Ya'kûb **koyuñ** zî'b gitsün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 809). [koyuñ, -uñ]

Yehûzâ didi men zindân derini
Aluram **koymazam** anda birini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 140). [koymazam, -maz, -am]

koy-: Bırakmak, terk etmek.

Bulara saldı çoñ buñl-ı 'azîmi
Koy elden buñlı yâr itme hasûdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 638). [koy,]

koy-: Yerleştirmek.

Pes aından Beşîr aña virdi mektûb
Gözi üstine alup **koydı** Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 658). [koydı, -dı]

koyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi
için yetiştirilen evcil hayvan.

Didi kardaşlarım birle men ey yâr
Ki varmış öz **koyun** katına yek-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 395). [koyun,]

Koyun katına vardılar tamâmi
Ki ol gün daşıldılar daşı başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 597). [koyun,]

Ki bir dem bulmadılar râhatı hiç
Koyun çün bunların işi yarakdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 602). [koyun,]

Olarıñla böyle menzile irdi
İrişdiler **koyun** katına cümle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 137). [koyun,]

Ki kıldılar kamu Yûsuf'a hamle
Bularuñ birisi **koyunda** idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 139). [koyunda, -da]

közü: Ayna.

Feşâhat ma'deni şâhib-belâgat
Ki birgün **közüye** bañup cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 365). [közüye, -y, -e]

kuc-: Sarmak, kucaklamak.

Kuçuban birbirin öpüşdiler hûb
Soruşup birbirin tanışdılar hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 181). [kuçuban, -uban]

Sevindi Yûsuf'uñ yüzine bañdı
Revânî geldi onı **kuçdı** öpdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 463). [kuçdı, -dı]

kudret: Güç, kuvvet. Allah'ın kudreti.

Geçirür hıdmetinde şubh u şâmı
İşitgil **kudreti** ey yâr ferrâş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 487). [kudreti, -i]

Bağın siz Hâlık'ın bu **kudretine**
Ger onuñ hikmetine fikr idesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 286). [kudretine, -i, -n, -e]

Maña kimdür ola 'âlemde ağyâr
İlâhın **kudretini** gör ki niçe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 201). [kudretini, -i, -n, -i]

Vücüd[ı] nûrı ile kıyı doldı
Gör imdi Hâlık'ın sen **kudretini** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 445). [kudretini, -i, -n, -i]

Ki vardı evi hûya nergis-i meygün
Gör imdi Hâlık'ın bu **kudretini** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 865). [kudretini, -i, -n, -i]

İşid imdi Allâh'ın **kudretini**
Hudâvend-i kerîmiñ hikmetini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 65). [kudretini, -i, -n, -i]

Var idi cāriye bir oğlu anıñ
Gel imdi **ķudretin** gör Kırdgār'ın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 522*). [*ķudretin, -in*]

Bağ imdi seň Hüdâ'nın **ķudretine**
Kim 'Azrâ'il anıñ geldi katına (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 279*). [*ķudretine, -i, -n, -e*]

Ki virdi gürg oña böyle cevābı
Bağ imdi seň Allāh'ın **ķudretine** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 697*). [*ķudretine, -i, -n, -e*]

ķuds: Kudüs.

Ki miñ ıl oña secde eylediler
Yüridi kâfile tã **Ķuds'a** vardı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1121*). [*ķuds'a, -a*]

ķüh: Dağ, cebel.

Ki birgün kâfile Şām'ın yolından
Gelüp giderdi ol **Ķühe** kolundan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 166*). [*ķühe, -e*]

Bu Ken'anî devesin tã ki sürdi
Deve geldi **ķühe** katına durdı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 170*). [*ķühe, -e*]

Revānî geldi **ķühe** saru bağıdı
Çü gördi Yūsuf'ı cān oda yağıdı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 189*). [*ķühe, -e*]

ķüh ile deşt ü bevābān: Dağ, çöl ve ova.

Didi ki dur ayağa merd-i hāyır
Ki kesgil **ķüh ile deşt ü bevābān** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 337*). [*ķüh ile deşt ü bevābān,]*

ķul: Köle, esir, tutsak.

Apara **ķul** diyüben sata andan
Ķabül itdiler onuñ sözini hūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 416*). [*ķul,]*

Satıldı **ķul** diyü şol Yūsuf-ı hān
Bes ondan uñveti Yūsuf tamāmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 988*). [*ķul,]*

Didiler 'İberî **ķul** kaçdı ola mı
Dağıldılar bular çoğ istediler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1044*). [*ķul,]*

Ki **ķul** kaçdı diyüben ģam yidiler
Çü bir zeñi revānî girü vardı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1046*). [*ķul,]*

Gice gündüz bu **ķula** nāzır olgil
Mebādā ki onı gözden koyasañ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 992*). [*ķula, -a*]

İderidi pādşāha yağışi **ķuldur**
Diyiñiz pādşāha munı alsun (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1226*). [*ķuldur, -dur*]

Bu **ķulı** cem' ile maña satıñız
Bular didi bu ķuluñ 'aybı vardur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 950*). [*ķulı, -ı*]

Ki geldi katına Rübîl cālāk
Didi ki **ķülluğa** ikrār kılgil (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 915*). [*ķülluğa, -luğ, -a*]

Bular meşğül oluban kār ü hāle
Çanağı koydılar **ķullar** çuvala (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 44*). [*ķullar, -lar*]

Didi **ķullarına** hāzır oluñuz
Ne kim men direm anı siz kılıñuz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 35*). [*ķullarına, -lar, -ı, -n, -a*]

Didi Yūsuf ki yā kavim tamāmı
Ki **ķülluğdañ** oluñ āzād hamı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 744*). [*ķülluğdañ, -luğ, -dañ*]

ķul: Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

Ne mihr ola onuñ yoğdur cefāısı
Ne **ķul** ola onuñ yoğdur haťası (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 471*). [*ķul,]*

Seni da'vet kıluram Hāķķ'a **ķulum**
Hāķ'ı bir bil meni bilgil resūlum (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 257*). [*ķulum, -um*]

Melā'ik ehl-i Mışr'a kıldı iķdām
Didi ki bir laťif **ķul** irdi tāze (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1135*). [*ķul,]*

Tahayyür kaldı cümle ehli bāzār
Ki bilmez ne yirden ire ol **ķul** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1145*). [*ķul,]*

Ki virdüñ mâliñi cümle tamâmi
Bu **kûl** katında men ol dem oturdum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1353). [kûl,]

Ki olmaz naķş ondan hiç neste
Bes ondan ol kuşu bu **kûl** cevâbı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1371). [kûl,]

Bu **kûl** olsun seniñ katında kâ 'im
Oğul ola bize şâyed bu oğlan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1382). [kûl,]

Ki eyler 'İberî **kûl** kendüye yâr
Bu nev'e didiler gıybet kelâmın (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1684). [kûl,]

kûl ol-: Kul köle olmak.

Ki gördi şüret ü hüsn ü kemâlin
Didi ki **kûl olaydum** bu cihânda (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 367). [kûl ol-, -a, -y, -
du, -m]

Saña Mısr ehl[i] hamı **oldılar kûl**
Züleyhâ oldu bu illarda 'âciz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 144). [kûl ol-, -dı, -lar]

kulağ: Kulak.

Ki nâgeh uñvetin yolına baħdı
Kulağına onuñ feryâd avâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 561). [kulağına, -ı, -(n)a]

Özinden gitdi 'aklı oldu meslûb
Kulağları dutuldu korhısından (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 571). [kulağları, -lar, -ı]

kulağ dut-: Kulak asmak, dinlemek.

Hasûduñ fikridür her demde fâsid
Hasûd her çe diyer dutma kulağa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 735). [kulağ dut-, -a, -
ma]

kulağ dut-: İyice anlamak ereğiiyle dinlemek, işitmeye
çalışmak, kulak vermek.

Kulağ dutgil nedür sözüm işid bir
Ki sırr[i] fâş kılmağ itler işi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 558). [kulağ dut-, -gil]

Bulasın tâ bu meclisde halâvet
Bes ondan zevk ile dutgil kulağı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 589). [kulağ dut-,]

kulağ dut-: İyice anlamak ereğiiyle dinlemek, işitmeye
çalışmak II Kulak vermek deyimi ile eş anlamlıdır.

Didi Yûsuf ne görmışdür bilürem
Kulağ dutgil saña ma'lûm kıluram (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 396). [kulağ dut-, -gil
]

Pes oñdan mîli Yûsuf tâsa çaldı
Kulağ dutdı yine bir laħza kaldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 428). [kulağ dut-, -dı]

Kulağ dutdı aña o hüsn ile hûb
Pes añdan didi yâ evlâd-ı Ya 'kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 399). [kulağ dut-, -dı]

Pes añdan yine mîli tâsa urdı
Kulağ dutdı aña bir laħza durdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 418). [kulağ dut-, -dı]

Oğuram cân ile dilden işitgil
Kulağ dut zevk ilen andan işitgil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 4). [kulağ dut,]

kulağ ol-: Kulak vermek, dikkatle dinlemek.

Melûl olmaz iseñ olgil kulağ señ
Ki ondan ilertüye yürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1130). [kulağ ol-, -gil]

kulak dut-: Kulak vermek.

Kulak dut oñıyayım kışsa-i çâh
Egerçi var idi Ken 'ân'da çoğ yir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 292). [kulak dut,]

küllî: Bütün.

Hemânâ **küllî** işimde emînseñ
Ne dilerseñ bugün menden dilek kıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 80). [küllî,]

kurb: Yakınlık, yakın olma, yakın bulunma.

Ki **kurbı** var bu küluñ pîş-i Allâh
'Azîz eydür neden bildüñ sen onı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1348). [kurbı, -ı]

Nedür bu kûlumuñ **ķurbı** nişanı
Didi ol dem ki alduñ bu ğulamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1350). [ķurbı, -ı]

ķurbân: Allah rızası için kesilen büyük ve küçükbaş
hayvanlar II Sevgili yolunda kendini feda etme.

Getür merdâne Şemsî cân-ı ķurbân
Ki 'ıyd irdü diyü **ķurban** vaķt oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 14). [ķurban,]

ķurs: Ekmek.

Virürler her bire bir **ķurş** nakîbler
Anı görüp bu öz hıdmetlerine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 190). [ķurş,]

ķurt: Kurt, yırtıcı etçil hayvan.

Diseñ **ķurt** yidi kılmaz bizi tekzîb
Nişân öġine göñlegi salalum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 538). [ķurt,]

Varalum getürelüm saña bir zî'b
Ne **ķurt** ki Yûsuf'ı yemişdür omı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 653). [ķurt,]

Tamām itdi sözini oldı ebsem
Nebî oġlanları **ķurt** sözlerini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 803). [ķurt,]

O yanında gelür ol biri yırtar
Çevirmiş omı **ķurtlar** tâ yiyeler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 67). [ķurtlar, -lar]

ķurtar-: Birini bir tehlikeden alıp çıkarmak.

Yehûzâ men' idüp **ķurtardı** anı
Buları koymadı ki töke kanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 433). [ķurtardı, -dı]

ķuru: Canlılığını kaybetmiş, çok zayıf.

Söġüt tek titredi **ķurudı** cânı
Kuy[ı] üstine omı sürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 390). [ķurudı, -dı]

Ki miskîn oldı müflis ħaldı nâ-çiz
ķurudı gözleri kör oldı a'mâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 147). [ķurudı, -dı]

ķuru-: Kuruluk, canlılık emaresi olmayan.

Dağı yel esmedi hiç aradan hem
Ne ki ekmişler idi **ķurudı** pāk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 121). [ķurudı, -dı]

ķuş: Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı,
vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu
hayvanların ortak adı.

Bezendi **ķuş** taharrük kıldı eşcār
Kesildi ehl-i şeh'r on gün yimekten (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1150). [ķuş,]

Ki geldi oña bir ağ **ķuş**[ı] gördüm
Faşîh diliyle ol **ķuş** didi ol dem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1355). [ķuş,]

Ki olmaz naķş ondan hiç neste
Bes ondan ol **ķuşa** bu kûl cevābı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1371). [ķuşa, -a]

Ki geldi oña bir ağ **ķuşı** gördüm
Faşîh diliyle ol **ķuş** didi ol dem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1354). [ķuş[ı], -ı]

Yalunuz **ķuş** hemî eyler fiġanı
Züleyhâ düşdi ħünki ihtirāķa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 114). [ķuş,]

ķuşe: Köşe, bucaķ.

Yapun bir ev benim ħün çār **ķuşe**
Zücācî olsun onuñ bir bucaġı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1500). [ķuşe,]

Bucaġıñ lü 'lü olsun biri daġı
'Aķîķ olsun onuñ bir **ķuşesi** hem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1503). [ķuşesi, -si]

ķüsûf: Güneş tutulması.

Ne gündür ki onuñ yoġdur **ķüsûfı**
Ne mehdür ki onuñ yoġdur ħusûfı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 472). [ķüsûfı, -ı]

ķütâh: 'Kısa' bir zaman dilimi.

Ki görsem 'ömrüñi **ķütâh** fırķat
Eger girseñ elüme öldürürem (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 6). [ķütâh,]

kut-ı yevm: Günün güzelliği.

Kem itdi rızkımız bu demde Allāh
Tükendi kut-ı yevmi bed durur hāl (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 81). [kut-ı yevm, -i]

kuvvet: Fiziksel güç, takat.

Maña yol varmağa kuvvet olaydı
Varaydum ol ‘azîziñ hıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 50). [kuvvet,]

küy: Karye, köy, semt, mahalle.

Bir igit kuyı üstinde durupdur
Ki aşlın bilmezem hândan gelüpdür (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 163). [kuyı, -ı]

kuy[ı]: Kuyu. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur.

Ki ol kuyıya târîh yazılalı
‘Acâ’ib kuy[ı] idi kâr-ı bünyād (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 303). [kuy[ı],]

Söğüt tek titredi kurudı cânı
Kuy[ı] üstine onı sürüdiler (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 391). [kuy[ı],]

kuyı: Kuyu. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur.

‘Amîk hiç yer yoğ idi böyle bir yir
‘Amîk idi be-gâyet kuyı ey yâr (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 295). [kuyı,]

Onı kazdurmış idi onda Şeddād
Var idi ol kuyı dibinde bir kes (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 305). [kuyı,]

İlâhñ hıdmetin onda yitürgil
Otur kuyı dibinde eyle şabrı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 341). [kuyı,]

Sarardı Yūsuf’uñ ez-ters reñi
Getürdiler anı kuyı üs[t]ine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 397). [kuyı,]

Zi-fırkat cânın onuñ dağladılar
Getürdiler kuyı üstine onı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 431). [kuyı,]

Münâcât eyledi Hakk’a yalınur
Çü Yūsuf kuyı içre gider oldı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 443). [kuyı,]

Vücüd[ı] nûrı ile kuyı doldı
Gör imdi Hâlık’ın sen kudretini (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 444). [kuyı,]

Kuyı dibine koydı onı bî-bāk
Didi ki Yūsuf’a sen korhıma zinhār (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 452). [kuyı,]

Oña münis olurdu her bir işte
Kuyıda kaldı Yūsuf şād ü hürrem (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 509). [kuyıda, -da]

Ki ol kuyıya târîh yazılalı
‘Acâ’ib kuy[ı] idi kâr-ı bünyād (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 302). [kuyıya, -y, -a]

Kesilür mâcerâsı kıl u kâliñ
Salıñ dir bir kuyu dibine onı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 269). [kuyu,]

Dağıldılar bular tâ bulalar yir
Salalar Yūsuf’ı kuyu dibine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 279).

kuzı: Koyunun yavrusu anlamına küçükbaş hayvan.

Buyurdı öldürünüz bize kuzı
Ki onı büşürüben yiye özi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 325). [kuzı,]

kapu: Kapı, eşik, huzur.

Ki koyman anı mañbūs ola bir dem
Tökem zindān kapusunda niçe dem (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 142). [kapusunda, -sı, -n, -da]

kara: En koyu renk, siyah, beyazın zıddı.

Kamusu çıhdı olar diğşaruya
Kara döndi ağa ağı saruya (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 128). [kara,]

L HARFİ

lâf: Laf, söz.

Kılur kâdir[i] olmaz işe **lâfi**
Eger alur iseñ muni bu 'aybla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 956). [lâfi, -ı]

Ki Yûsuf almağı çün kıldı **lâfi**
Münâdî geldi ol dem bir nidâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1184). [lâfi, -ı]

lahza: An, kısa zaman.

Ki kıldı Yûsuf'ın hüsine fikri
Öziyle eyledi bir **lahza** zikri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 417). [lahza,]

Oturun Hâlık'a kılın niyâzi
Ki koyman Yûsuf'ı bir **lahza** yandan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 744). [lahza,]

Ki kılmaz **lahza** tākāt fırkatine
Fırākından onun nār baharam men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 751). [lahza,]

Ki Yûsuf dur maña 'âlemde dilber
Katımdan **lahza** onı koymazam dūr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 762). [lahza,]

Pes ondan mîli Yûsuf tâsa çaldı
Kulağ dutdı yine bir **lahza** kaldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 428). [lahza,]

lahz-ı dil kov-: Bir kimseden veya bir şeyden her zaman
söz etmek II Dilinden düşürmemek deymi ile eş anlamlıdır.

Sever 'İyşî İshāk cān ü dilden
Ana Ya'kûbı koymaz lahz-ı dilden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 78). [lahz-ı dil koy-, -
den, -maz]

Atası besledi yüz cān ü dilden
Ki koymaz Yûsuf adın lahz-ı dilden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 278). [lahz-ı dil koy-,
--maz-den-den, -maz]

Adını koymaz idük lahz-ı dilden
Velî ol didi bir düş nāgehānî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 248). [lahz-ı dil koy-, -den, -
maz]

lahz-ı mazlûm: Yaralı gönül.

Kapusından çü sâ 'il gitdi mahrûm
Oturdı havf içinde **lahz-ı mazlûm** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 347). [lahz-ı mazlûm,
]

lahz-ı tākāt: Gücün zerresi.

Nebîler kılmaz oña **lahz-ı tākāt**
Ne bî-dermān imiş bu derd-i hicrān (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 755). [lahz-ı tākāt,]

lâl ol-: Dilsiz olmak.

Hayâdan başların saldı ayağa
Kamusı lâl oluban kaldı hayrān (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 807). [lâl ol-, -uban]

la'l ü dūr ü gevher: Parlak kırmızı renkli taş, inci ve
cevher.

Dağı yâkût **la'l ü dūr ü gevher**
Bizüm çün yahşî tuhfê yoğdur ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 102). [la'l ü dūr ü
gevher,]

lâle: Çiçekleri kadeh biçiminde olan türlü renklerde süs
bitkisi.

Açıldı **lâle** gül süsen benefşe
Hezâr ile ki efgān vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 5). [lâle,]

Mağalleler bezendi cümle bâzâr
Açıldı bağçelerde **lâle** gülzâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 434). [lâle,]

la'net id-: Allah'ın rahmetinden mahrum kalmasını
dilemek, bedduâ etmek.

Didiler Yûsuf'ı öldürelüm biz
Çü onı öldü[r]üben la'net idvüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 626). [la'net id-, -evüz
]

lâ-tenher: Bu ifade Duhâ suresinin 10. Ayetinde
geçmektedir. Duhâ 10: Ve emmâs sâile fe lâ tenher (sakın
isteyeni azarlama).

Didi **lā-tenher** oña mā 'il iseñ
İşikden sürme maḥrūm sā 'ili sen (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 361*). [*lā-tenher,]*

latîf: *Latîf, hoş, güzel.*

Daḥı hem bir kıızı oldı şerîfe
Ki Dünye koydı adın ol **latîfe** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 204*). [*latîfe, -+e]*

Ki yudı başını bā-raḥt yeksân
Latîf neste sepidi ḥil'atine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 37*). [*latîf,]*

Melâ 'ik ehl-i Mısr'a kıldı ikdām
Didi ki bir **latîf** kûl irdi tâze (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1135*). [*latîf,]*

latîf ol-: *Hoş olmak.*

Seniñ tek olmaya bir daḥ latîf ḥüb
Peyamberler daḥı insân olupdur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 575*). [*latîf ol-, -ma, -y, -a]*

lāvî: *Yakub peygamberin oğullarından birinin adı.*

Ki oldı Şem'un Leyâ'dan
Daḥı **Lāvî** Yehūzâ bu nevâdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 194*). [*lāvî,]*

lāvān: *Hız. Yakub'un dayısı.*

Varup çağırdı onu **Lāvān** kıızı
Ḥayâ birle oña söylerdi sözi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 171*). [*lāvān,]*

Pes ondan sordı **Lāvān** kimsiñ ey yār
Ne yirlüsün kimiñ oğlu dî zinhār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 175*). [*lāvān,]*

Hikāyet çoḥ onuñ dimen sözini
Ki **Lāvān** virdi oña bir kıızını (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 190*). [*lāvān,]*

Ki ol kıızı ki oña virdi **Lāvān**
Adı Leyâ idi ol kıızıñ ey cān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 191*). [*lāvān,]*

İşitdi Rāḥîl'in mevtini **Lāvān**
Ki kıldı bir zamān feryād u efġān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 285*). [*lāvān,]*

lāyık: *Layık, yaraşır, uygun.*

Dimek yalan degüldür maña **lāyık**
Be-gāyet bu iş ile kıldı fikri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 685*). [*lāyık,]*

Ki hiç **lāyık** degül peşm ü bez hem
Aparurlar aña altūn cevher (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 100*). [*lāyık,]*

Pes aňdan bil bizi bu sözde şādık
Degüldür ḥazretiñde kızb **lāyık** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 242*). [*lāyık,]*

lāyık ol-: *Hak etmek; uygun görmek.*

Çü olduñ Ḥazret-i Allāh'a lāyık
Ḥazāyini 'azizūñ hem davarı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1364*). [*lāyık ol-, -du, -ñ]*

Cihāniñ ḥazretine lāyık oldum
Çü kıldum doğruluğda şebāti (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 924*). [*lāyık ol-, -du, -m]*

lāyık ol-: *Layık, yaraşır, münasip olmak.*

Ne düş ki görse şālîḥ şādık olur
İlāhiñ ḥazretine lāyık olur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 28*). [*lāyık ol-, -ur]*

lebbeyk: *"Emrindeyim, burada hizmetindeyim" anlamında söz.*

Avāzı Dünye'ye oldı işābet
Didi **lebbeyk** oña kıldı icābet (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 246*). [*lebbeyk,]*

leked-küb: *Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek II Ezilmiş, perişan.*

Şeb oldı evleri daḥı yıraqdur
Ki geldiler eve azmış **leked-küb** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 604*). [*leked-küb,]*

leked-küb evle-: *Ayak altına almak, çiğnemek.*

Leked-küb eylediler böyle rencūr
Ḥudāvend ki ferdâ ola kâzi (*Yūsuf u Züleyhâ,*

Mesnevi 2, Mısra 724). [leked-küb eyle-, -di, -ler]

leked-küb kal-: Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek.

Aralıġda Yūsuf ƣaldı leked-küb
Birisinden gider ki bire ƣaça (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 166). [leked-küb ƣal-, -dı]

leked-küb kıl-: Perişan etmek.

Leked-küb ƣıldılar onı yabanda
Dögüben Yūsuf'ı gıtdiler uġvet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 118). [leked-küb ƣıl-, -dı, -lar]

leked-küb ol-: Ayaklar altında ezilmek.

Ki oldı derd elinden ol leked-küb
Henüz gözümdesin ƣılman şübürı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 10). [leked-küb ol-, -dı]

Leked-küb olmış onuñ benzi şaru
İrişdi uġvetine şükr ƣıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 124). [leked-küb ol-, -mış]

Velî ġaltān ile olmış leked-küb
Bular geldi revānı ġıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 590). [leked-küb ol-, -mış]

lerzān ol-: Titremek.

Ki doldı gözleri ol demde yaşdan
Vücüdi heybetiyle oldı lerzān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 710). [lerzān ol-, -dı]

Varaƣ tek gül vücüdi oldı lerzān
Buları göricek teġayyür[i] boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 910). [lerzān ol-, -dı]

leşker: Asker.

Melik bigler vezîr varı irelü
Ki bākî leşker anda durdı girü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 250). [leşker,]

Sülāb'ın ƣal'asından ƣıġdı yola
Yıġuban leşkerin irdi resûla (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 238). [leşkerin, -in]

Yıġuban leşkerin aldı yürüdi
Oraya ki resûl onda var idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 239). [leşkerin, -in]

Daġı sultān ol gün leşkerini
Ayurdı Yūsuf'a ƣarşu varını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 1). [leşkerini, -i, -n, -i]

Bulara irdi leşker ol zamānı
Nidā ƣıldı münādî nāġehānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 55). [leşker,]

levā: Hz. Yakup'un eşi aynı zamanda dayısının kızı.

Ki ol ƣızı ki oña virdi Lāyān
Adı Leyā idi ol ƣızın ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 192). [levā,]

Leyā ƣünk[i] cihāndan Haƣƣ'a vardı
Adı Şafā ƣızın yirine virdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 195). [levā,]

Ki oldı Şem'un Leyā'dan
Daġı Lāvī Yehūzā bu nevādan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 193). [levā'dan, -dan]

licām: Hayvan aġzına vurulan gem. "Ligām"dan
muarrebdir.

Getürdi Haƣƣ peyāmın ġazretine
Ki dutdı Yūsuf'un baġlı licāmın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 50). [licāmın, -i, -n]

lîf-i hurmā: Hurma ipliġi.

Giyerdi şal daġı hem lîf-i hurmā
'İbādet eyler idi ġāce dā'im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 148). [lîf-i hurmā,]

lîk: Ama, fakat, lakin.

Yehūzā'nın yanardı lîk cānı
Ĥaƣıƣat-ı ma'nāda ol ƣanƣınız (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 432). [lîk,]

Görür men fırƣatinde lîk ta'zîb
Didi oġlanlarına pîr-i Ken'ān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 638). [lîk,]

Bu Yūsuf oġlıdur ol lîk bilmez
Pes āndan şord[i] ey oġlan cemāli (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 514). [lîk,]

lik: Gibi.

Ta'āma baḥubanı durd[ı] dervīş
Olupdur gūsnelikden **lik** dil-rīş (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 340). [*lik*,]

likā: Yüz, çehre.

Cihānda zāhiri Aplāsa idi
Çü gördiler bu kavm Yūsuf **likāsın** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1117). [*likāsın*, -sı, -n

liken: Ama, ancak, fakat, lakin.

Bularuñ işine olmışdı āgāh
Velī yoḥ **liken** onda var idi çün (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1607). [*liken*,]

lisān: Dil, konuşma, söz.

Aparayım seni meñ içerüye
Didi ki İbn-i Yāmīn bu **lisānı** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 381). [*lisānı*, -ı]

lisān-ı 'arab: Arap dili.

Getürdüm cem' kıldum men tamāmı
Lisān-ı 'Arab'a tā derk kıldum (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 139). [*lisān-ı 'arab*, -a]

livā: Sancak, bayrak.

Livāsı başı üste miñ olurdu
Veliken ılda bir kez heybet ile (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 160). [*livāsı*, -sı]

lu'b: Oyun, eğlence.

Oturmuş evde Yūsuf **lu'b** ile hūb
Kamu Rūbīl evine geldi böyle (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 605). [*lu'b*,]

Vücūda **lu'b** için mi gelmişüz biz
Gelüñüz terk idüñüz hırş-ı bāzī (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 741). [*lu'b*,]

lu'b id-: Oynamak, eğlenmek.

Bugün kıl Yūsuf'ı sen bize hem-rāh
Varalı yazıda bir **lu'b ideli** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 724). [*lu'b id-*, -eli]

Kamusı vardılar koyun katına
Koyun katına varup **lu'b ideler** (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 81). [*lu'b id-*, -e, -ler]

Ki miñ daḥ cāriye ol tāze maḥbūb
Bezendi karşı çıldı **lu'b idüp** hūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 4). [*lu'b id-*, -üp]

lühüm-ı enbiyā: Peygamber eti.

Yakındür bu sözüñ kılma gümānı
Lühüm-ı enbiyāyı bize Allāh (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 707). [*lühüm-ı enbiyā*, -y, -ı]

lū'lū: İnci.

Ki düzdi Yūsuf'uñ müyına lū 'lū
Daḥı giydürdi oña dürlü cāme (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 32). [*lū'lū*,]

lū'lū: İnci.

Bucağıñ lū 'lū olsun biri daḡı
'Aķık olsun onuñ bir kūşesi hem (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1502). [*lū'lū*,]

luṭf: Hoşgörü, iyilik, yardım.

Ki Yūsuf'dan eli oldı kāşır
'Azīze didi ol dem **luṭf** ile sen (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1295). [*luṭf*,]

Kabūl itdi du'āsın **luṭfı** ile
Bulara çünki Yūsuf oldı mürşīd (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1084). [*luṭfı*, -ı]

Aña çün **luṭf** ile Allāh yitürdi
Beşir geldi anıñ katna oturdu (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 587). [*luṭf*,]

luṭf evle-: İyi davranmak, hoş muāmele etmek, iyilikte bulunmak.

Didi ki yâ Nebî **luṭf eyle** söyle
Nedür bu düşüme ta'bir eyle (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 490). [*luṭf eyle-*,]

luṭf id-: İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.

Melik bir düşü gördi bî-nişânî
N'ola señ luṭf idüben diseñ anı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 394). [*luṭf id-*, -üben]

luṭf ile havr ü sevâb: İyilik, hayır ve sevap.

Ki virdi luṭf ile havr ü sevâbı
Didi ki Hâlık u Sübhân kerâmet (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1372). [*luṭf ile havr ü sevâb*, -ı]

luṭf ile ihsân eyle-: İyilik ve cömertlik göstermek.

Be-gâyet eyledi luṭf ile ihsân
Oña taḥsîn idübeñ söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 36). [*luṭf ile ihsân eyle-*, -di]

luṭf kıl-: İyi davranmak, iyilikte bulunmak.

Aña geh luṭf kıldı gâh zecri
Çü Yûsuf şâh ol dem tavf kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 5, Mısra 100). [*luṭf kıl-*, -dı]

Ki andan kıldı bize luṭf hayli
Bular söylerler idi böyle sözi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 202). [*luṭf kıl-*, -dı]

luṭf u ihsân: İyilik ve cömertlik.

Temennâ eyledi ol Kibriyâ'dan
Didi bār-i Hudâyâ **luṭf u ihsân** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1331). [*luṭf u ihsân*,]

luṭf u 'ināyet kıl-: İyilik ve ihsan da bulunmak.

Ki kılmışdur bize luṭf u 'ināyet
Veliken İbn-i Yāmīn bizdeñ ol şâh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 310). [*luṭf u 'ināyet kıl-*, -mış, -dur]

luṭf u irâdet: İyilik ve irade.

İcâzet belki hoş **luṭf u irâdet**
İcâzet aldı ol durdı ayağa (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1012). [*luṭf u irâdet*,]

luṭf u recâ: İyilik ve ümit.

Didi Ya'kûb bu luṭf u recâyı
Velî gam ḥande kılmamışdı idi câyı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 277). [*luṭf u recâ*, -y, -ı]

M HARFİ

ma'âş kıl-: Geçimleri sağlamak; alışveriş yapmak.

Anıñla kıldılar bârı ma'âşı
Beşinci ılda satdılar uşağı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 134). [ma'âş kıl-, -t-, -d-, -lar]

ma'âza'llah: Allah korusun! Allah esirgesin! anlamı taşıyan ünlem ifadesi.

Didi Yûsuf ma'âza'llah ki kılmam
Men egri işi haçan doğru bulmam (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 127). [ma'âza'llah,]

mâcerâ: Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven.

Kesilür mâcerâsı kıl u kâliñ
Salıñ dir bir kuyu dibine onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 268). [mâcerâsı, -sı]

Nageh düşdüm bu ile mâcerâya
Oğul yolında koydum cân ile ser (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 758). [mâcerâya, -y, -
a]

mâcerâ kıl-: Meseleyi uzatmak, abartmak.

Ki sultân kılmadı hiç mâcerâyı
Züleyhâ'ya nazar kıldı didi şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1626). [mâcerâ kıl-, -y, -t-y, -t-,
-ma, -d-]

ma'den: Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak.

Feşâhat ma'deni şâhib-belâgat
Ki birgün közgüye bahup cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 364). [ma'deni, -i]

mâder: Anne, vâlîde.

Ki ol dağ Sayalon'a oldu mâder
Dağı Hâzûşin oña ol birâder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 201). [mâder,]

Ki geldi Yûsuf'a ol oldu mâder
Onuñ çehrinde olmadı birâder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 291). [mâder,]

Atamız bir egerçi ayru mâder
Siziñ heybetinüzi fikr kıldum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 196). [mâder,]

mağbûn: Aldanmış, şaşkın, şaşırılmış.

Gedâyı işiginden sürme mağbûn
Olursın yoğsa fi'd-dâreyn mahzûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 372). [mağbûn,]

mağbûn kıl-: Şaşkın hale getirmek.

Yazığdur atamızı kıлма mağbûn
Ki ol ğamlu dağı sen kıлма mahzûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 125). [mağbûn kıl-, -
ma]

mağbûn ol-: Şaşırarak, şaşkınlaşmak.

Çü Yûsuf'dan ol oldu böyle mağbûn
Dağı beytü'l-hazenden çılmadı hiç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 822). [mağbûn ol-, -d-
]

mağlûb: Mağlup, kaybetmiş.

Belâ vü derd ü renc ü zahmet ile
Bular çün oldu gâlib gürğ mağlûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 677). [mağlûb,]

mağlûb ol-: Yenik düşmek, yenilmek.

Ki âhir kılmadı sūd oldu mağlûb
Didi ki Yûsuf'ı ger aparasız (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 765). [mağlûb ol-, -d-]

mağmûm: Gamlı, tasalı.

Ümîdüm var meni koymaya mahrûm
Ki bu beytü'l-hazende böyle mağmûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 262). [mağmûm,]

Münâcât eyledi çün şöyle mağmûm
Kabûl oldu du'âsı oldu ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 533). [mağmûm,]

Ki andañ bûy-ı Yûsuf aldı mefhûm
Ferağ oldu anıñla cân mağmûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 578). [mağmûm,]

mağmûm ol-: Gamli, kederli, üzüntülü olmak.

‘Azîz onı işitdi oldı mağmûm
Züleyhâ söyledi sultâna ol dem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 98). [mağmûm ol-, -dı]

mağmûn ol-: Üzülmek.

Ki Yûsuf ağlayuban oldı mağmûn
Didi n’olaydı men hiç olmayaydum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 570). [mağmûn ol-, -
dı]

mağrib-zemîn: Batı; batı ülkeleri.

Be-şevk ü zevk oturgil sâmi‘ olgil
Var idi pādşāh **mağrib-zemîn**de (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 849). [mağrib-
zemîn, -de]

mağrûr ol-: Böbürlenmek, gururlanmak.

Humâm-ı dünya ile olma mağrûr
Kim irse dutmamışdur bu cihânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 936). [mağrûr ol-, -
ma]

mağz: Beyin.

Çü zindân kapusından şöyle giryân
Asıldı geldi **mağzın** yidi murğân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 136). [mağzın, -ın]

mâh: Ay, kamer.

Didi ki böyle hüsne pây olur **mâh**
Veyâ hürşid-i zibâ yoḥsa bu şāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 420). [mâh,]

mâh: Ay gibi güzel.

Kamu ‘âlem baḥar ol **mâh** rûya
Varup Ken‘ ân’a teslîm itdi cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 21). [mâh,]

Ki sorma dir bu düş ta‘bîrin ey **mâh**
Ki birgün zâhir ide onı Allāh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 498). [mâh,]

Halîlu’llāh İshāk ‘izzetiyyçün
Digil doğru bize düşin sen ey **mâh** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 692). [mâh,]

Baḥardı âh idüp ol yüzi **mâha**
Çü bildi ayrulur dūr-dânesini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 779). [mâha, -a]

mâh ile hürşid-i tâbân: Ay ile parlak güneş.

Ki gördüm **mâh ile hürşid-i tâbân**
Daḥı on bir kevākib cümle yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 439). [mâh ile hürşid-
i tâbân,]

mâh ü hürşid: Ay ve güneş.

Menim hüsnum katında **mâh ü hürşid**
Tebâh olur bilin ‘âlemde mürşid (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 431). [mâh ü hürşid,]

mahaffe: Deve veya katır üzerine konan ve içinde iki kişi
oturabilecek yeri olan kapalı mahmil.

Mahaffe çekdiler çün munda Ya‘kûb
Yiridür hıdmet ol Yûsuf-ı mahbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 761). [mahaffe,]

mahal: Konu, mesele II Zaman.

Baḥup oğlanlarına güldi Ya‘kûb
Didiler bu **maḥalde** yâ ata señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 621). [maḥalde, -de]

mahalle: Bir yerleşim biriminin bölündüğü her bir kısım.

Maḥalleler bezendi cümle bâzâr
Açıldı bağçelerde lâle gülzâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 433). [maḥalleler, -ler]

mahbûb: Muhabbet duyulan, sevilen, dost.

Var idi bir kızı daḥı aldı Ya‘kûb
Şarûba adı idi tâze **maḥbûb** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 200). [maḥbûb,]

Yıraḳa İbn-i Yâmîn didi Ya‘kûb
Biri Yûsuf durur cân içre **maḥbûb** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 276). [maḥbûb,]

Didi Yūsuf ata ger hūb isem men
Seniñ göñlinde ger **maḥbūb** isem men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 505). [maḥbūb,]

Ki ondan ayrılır ol taze **maḥbūb**
Ki düş görmüş idi ol zâr-ı dil-süz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 715). [maḥbūb,]

Olur ondan nebîler zâr ü nālân
Ne müşkil iş imiş **maḥbūb** ırağı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 758). [maḥbūb,]

Gözüm nûrısın ey dildâr **maḥbūb**
Ne kıldı uḥvetiñ sen kârı söyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 2). [maḥbūb,]

maḥbūb-ı dil-cū: Gönül çalan güzel kimse.

Egerçi var idi 'âlemde meh-rû
Onuñ tek yoḥ idi **maḥbūb-ı dil-cū** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 210). [maḥbūb-ı dil-
cū,]

maḥbūb-ı dildâr: Gönülçelen sevgili (Hz. Yusuf).

Egerçi çoḥ onuñ oḡlanları var
Velî Yūsuf durur **maḥbūb-ı dildâr** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 382). [maḥbūb-ı
dildâr,]

maḥbūb-ı güzide: Seçkin, özel sevgili (Hz. Yusuf).

Didi k[i] ey benim çün nûr-ı dide
Dil ü cânımda **maḥbūb-ı güzide** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 456). [maḥbūb-ı
güzide,]

maḥbūs: Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.

Ve ger **maḥbūs** görse âzâd bolur
Daḥı her kim onuñ ile görüşür (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1140). [maḥbūs,]

O dem ki Yūsuf ola Mısr'a çün şâh
Bile **maḥbūslarıñ** ol demde ḥâlin (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 379). [maḥbūslarıñ, -
lar, -m]

Menüm **maḥbūs** hem nālân-ı menkūs (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 122). [maḥbūs,]

maḥbūs evle-: Hapsetmek.

Onuñla iki küluñ böyle sultân
Ki maḥbūs eyledi der-çâh-ı zindân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 32). [maḥbūs eyle-, -
di]

maḥbūs id-: Hapsedilmek, tutulmak.

Dutup maḥbūs idüpdür ol nişânı
Onı zencîr ile kıldı giriftâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 762). [maḥbūs id-, -üp, -dür]

maḥbūs id-: Hapsetmek.

Pes andan İbn-i Yāmîn'i revânî
Dutup maḥbūs iderler ya'nî anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 132). [maḥbūs id-, -er, -ler]

maḥbūs it-: Hapsetmek, kapatmak.

Kerem kıl koy benim ferzendlerimni
Ki **maḥbūs itme** ol dil-bendlerimni (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 348). [maḥbūs it-, -me
]

maḥbūs kal-: Kapalı kalmak, bulunduğu yerden dışarıya
çıkamamak, hapsolmak.

Men anı kılmadum hiçbir kezin yâd
Ki ol maḥbūs kaldı ben de âzâd (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 374). [maḥbūs kal-, -dı]

maḥbūs kıl-: Hapsetmek.

'Azîz çün Yūsuf'uñ ḥâlini bildi
Ki onı bî-kîne maḥbūs kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 30). [maḥbūs kıl-, -dı]

maḥbūs ol-: Hapsedilmek, bir yere kapatılmak.

Ki koyman anı maḥbūs ola bir dem
Tökem zindân kapısında niçe dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 141). [maḥbūs ol-, -a
]

maḥcūb: Örtülü, kapalı; utangaç, utanmış.

Cihānda yoĥ anıñ tek tāze **maĥcüb**
Sanasıñ ĥür-ı 'ayn oldı cināni (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 67). [*maĥcüb*,]

maĥcüb ol-: Utanmak.

Ta' accüb kıldı mumı gördi Ya' kūb
Kim ola Ĥaĥĥ katında böyle maĥcüb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 692*). [*maĥcüb ol-*, -a
]

mahrem ol-: Gizli olmak.

Ki sırrı fâş idenler oynadur baş
Ki sırr saĥla olasın sırma mahrem (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 554*). [*maĥrem ol-*, -a,
-sın]

mahrem-i esrār: Sırların gizliliği.

Bugün çün mahrem-i esrāre irdiñ
Bu ġamdañ şād bol ġam-ĥāre irdiñ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Gazel 7, Mısra 17*). [*maĥrem-i esrār*, -e
]

māh-rū: Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlayan güzel kimse.

Züleyhâ irdi ol dem **māh-rūya**
Ki dutdı dāmenini ġirüsinden (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1576). [*māh-rūya*, -y, -a]

Ki baĥdılar bular ol **māh-rūya**
Bularuñ ġör ki ol demde varını (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 62). [*māh-rūya*, -y, -a]

mahrūm: Ar. Yoksun, nasipsiz.

Gidenden soñra Ya' kūb sord[ı] ondan
Didiler gitdi **mahrūm** böyle mundan (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 344*). [*mahrūm*,]

Ķapusından çü sā 'il gitdi **mahrūm**
Oturdı ĥavf içinde laĥz-ı mazlūm (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 345*). [*mahrūm*,]

Didi lā-tenher oña mā 'il iseñ
İşikden sürme **mahrūm** sā 'ili sen (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 362*). [*mahrūm*,]

mahrūm kov-: Mahrum etmek.

Ümīdüm var meni koymaya mahrūm
Ki bu beytū'l-ĥazende böyle maġmūm (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 261*). [*mahrūm koy-*, -
ma, -y, -a]

mahrūm ü ĥatır-pīç: Nasipsiz ve değersiz.

Oña bir kimse neste virmedi ĥiç
Ķayıtdı gitdi **mahrūm ü ĥatır-pīç** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 342*). [*mahrūm ü*
ĥatır-pīç,]

ma' ĥūf ol-: Korkmak.

Nedür tedbīr çünki oldı ma' ĥūf
Yehūzā geldi eydür yā aĥı bir (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 920). [*ma' ĥūf ol-*, -dı]

mahzūn kıl-: Hüzünlendirmek.

Yazıġdur atamızı kılma maġbūn
Ki ol ġamlu daĥı sen kılma mahzūn (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 7, Mısra 126*). [*mahzūn kıl-*, -
ma]

mahzūn ol-: Kederlenmek, üzülmek, hüzünlenmek.

Be-ġāyet oldı Ya' kūb onda mahzūn
Didi oġlanlarına biliñiz siz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 739). [*mahzūn ol-*, -dı]

Ki ol bir şaĥ için mahzūn olupdur
Ķözi yaşı aĥup Ceyhūn olupdur (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 203). [*mahzūn ol-*, -up, -dur]

Gelüben ġürg anı yidi zi-nā-ġāĥ
Anıñ çün atamız mahzūn olupdur (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 6, Mısra 239*). [*mahzūn ol-*, -
up, -dur]

Anadañ bu cihāna gelmeyeydüm
Ki mahzūn olmayaydı pīr Ya' kūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 6, Mısra 573*). [*mahzūn ol-*, -
ma, -y, -a, -y, -dı-ma, -yay, -dı]

mahzūn ol-: Hüzünlenmek, kederlenmek.

Gedāyı işiginden sürme maġbūn
Olursın yoĥsa fī'd-dāreyn mahzūn (*Yūsuf u*
Züleyhâ, *Mesnevi 1, Mısra 373*). [*mahzūn ol-*, -
ur, -sın]

mā'il: Meyilli, istekli, hevesli.

Didi lâ-tenher oña mā'il iseñ
İşikden sürme maħrûm sâ'ili sen (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 361). [mā'il,]

(Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 366). [mā'il,]

mā'il id-: Meyletmek.

Meger mā'il ide ol yüz-i māhı
Ki yalvardı Züleyhâ onda haylî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1564). [mā'il id-, -e]

mā'il ol-: Meyletmek.

Onuñ şıdkına sâkî oldı kâ'il
'Azîz oldı be-gâyet oña mā'il (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 366). [mā'il ol-,]

mā'il ol-: Meyletmek, ilgi göstermek.

Temennâ eyleyüben durd[ı] sâ'il
Oña kimse bahup olmad[ı] mā'il (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 336). [mā'il ol-, -ma, -dı]

makâl: Söz, kelim.

Dil-i gamgîne cebr itsem gerekdür
Çü oğlanlar işitdi bu makâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 647). [makâli, -i]

Ne firkat belki böyle süz-ı hurkat
Didi çün gürg firkatden makâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 733). [makâli, -i]

İşidem bir dem ol şîrîn makâlin
Pes ondan kabz kılğil hazretinde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 330). [makâlin, -iñ]

İşitdüm bir dem ol şîrîn makâliñ
Muradum hâşıl oldı hâşıl oldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 470). [makâliñ, -iñ]

Çü onuñ görmezem ol meh cemâlin
Dağı işidmezem şîrîn makâlin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 22). [makâlin, -iñ]

Niçe meñ kılmaşam onda hazerni
Olar tahkîk iderler bu makâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 29). [makâli, -i]

Bulur ez-cennet içre hân olupdur
Didiler cümlesi çün bu makâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 259). [makâli, -i]

makâl: Söz, kelim II Mesele.

Didi ki yâ ata sen mu makâli
Dime kılma dağı sen bu hayâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 428). [makâli, -i]

Didi Yûsuf niçüñdür ol makâli
Kelâmı feth kıldı ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 695). [makâli, -i]

Pirâhen gönderür Yûsuf cemâli
Ki candan dinlegil bu hoş makâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 512). [makâli, -i]

Maña bir bir beyân it anı öyle
Be-ta'zîm didi Yûsuf bu makâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 5). [makâli, -i]

makâl kıl-: Söz söylemek.

Anası böyle çün kıldı makâli
Ne dir Ya'kûb bildürdi onda hâli (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 97). [makâl kıl-, -i-i, -dı]

makâm-ı câh: İtibar makamı.

Ki olmışdur makâm-ı câh firkat
Vişâliyle olan gül çehre misin (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 12). [makâm-ı câh,]

makâm-ı câh: İtibar makamı.

Ki olmışdur makâm-ı câh firkat
Vişâliyle olan gül çehre misin (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 12). [makâm-ı câh,]

makbûl: Kabul, uygun.

Ki Yûsuf dağ gelürem men resülem
Haķîkat Yûsuf'a makbûl kılam (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 604). [makbûl,]

makbül bol-: Kabul edilmek.

Ki hâtifden aña âvâz geldi
Melûl olma du'ân makbûl boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 536). [makbûl bol-, -dı]

makbül id-: Kabul etmek.

Pes andan Mısr'a sultân olalı biz
Ne kim men söylesem makbûl idiñ siz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 152). [makbûl id-, -iñ
]

makbül kıl-: Kabul etmek, uygun görmek.

Menim tevbemi señ makbûl kılğil
Yeter bu saht ilen meşğûl kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 307). [makbûl kıl-, -gil]

Bular kıldı anıñ kılını makbûl
Didiler olalar harbe meşğûl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 155). [makbûl kıl-, -dı]

Dilerseñ bir neme makbûl kıl señ
Günâhı uhyetiñden 'afv kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 85). [makbûl kıl-,]

makbül ol-: Kabul edilmek, kabul görmek.

İlâhıñ katına makbûl oldı hâcât
Ki virdi Haqq oña on dürlü ferzend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1334). [makbûl ol-, -
dı]

Bularuñ hâceti tâ ola makbûl
Melik kıldı yine bang-ı revânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1146). [makbûl ol-, -a]

makbül ü mukbil: Kabul edilen ve bahth.

Didi Ya'kûb olduñ ey oğul bil
İlâhıñ katna sen makbûl ü mukbil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 510). [makbûl ü
mukbil,]

maksûd: Amaç, gaye, maksat, niyet.

Düşüñe ideyim ta'bır diñle
Nedür maksûd ondan bir bir aña (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 513). [maksûd,]

Ne ki maksûd var oña irüşür

Çü Mısr ehli işitdi böyle ahhâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1142). [maksûd,]

Nedür maksûd[ı] varsıñ oña yitsün

Tevekkûl eyledüm men Kirdgâr'a (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 810). [maksûd[ı], -ı]

maksûd bul-: Amacına ulaşmak.

Yıhıñ dervâzeni maksûd buldum

Pes añdan añlara dürlü ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 146). [maksûd bul-, -du, -m]

maktûl ol-: Ölmek.

Veliken eyledi habbâz.....

Onuñ çün oldı der-âhir maktûl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 46). [maktûl ol-, -dı]

mâl: Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan,
taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat,
varlık, servet.

Nişe ki gitdi mâl ol oldı miskîn

Didi varğil hazineye nazar kıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1340). [mâl,]

Bileydüm hâdedür ol dürr-i ahter

Nişâr ideydüm oña cümle mâlı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 889). [mâlî, -ı]

Ki koy senden alayım men murâdı

Seniñ yolunda benim munca mâlım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1549). [mâlîm, -ım]

Ki kaldum böyle müflis ben de dil-pîç

Virürem saña cümle mâlımı men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1261). [mâlîmî, -ım, -ı
]

Hazâyin cümlesi geldi ser-â-ser

Kamu mâlını çekdi kaldı nâ-çiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1255). [mâlîni, -ı, -n, -
ı]

Ki virdüñ mâlını cümle tamâmı

Bu kûl katında men ol dem oturdum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1352). [mâlîni, -ı, -n,
-ı]

Kamısı mâlla dolmış idi gördi

Çü onu gördi öyle tiz geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1344). [mâlla, -la]

māl ü genc: Mal, mülk ve hazine.

İcâzet birle **māl ü genc** virdi
Züleyhâ geldi hâne kıldı bünyâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1492). [māl ü genc,]

māl ü mülk: Mal ve mülk.

Ki aldı zulmle Ya'küb mālını
Ki kesdi māl ü mülkünden elini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 140). [māl ü mülk, -i, -n, -den]

Menim ahvâlime bir olgil âgâh
Yüküşdür **māl ü mülk** kızlarum çoğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1323). [māl ü mülk,]

māl-ı nihân: Gizli mal, mülk.

Ki Rûm sultânı çoğ māl-ı nihânı
Ayurdi bunlara bahşış onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 37). [māl-ı nihân, -ı]

mâlik: Yûsuf'u kuyudan çıkardıktan sonra köle pazarında
Mısır azizine satan tüccar.

Ki sordı **Mâlik** ondan 'aybı nedür
Didiler ki kaçarcıdur hem oğrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 952). [mâlik,]

Sataruz kız ü lâf derd böyle
Didi **Mâlik** ki cümle bu 'ayubı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 959). [mâlik,]

Didi **Mâlik** evinde ister onı
Çü Yûsuf Mısr'a girdi ol haberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1148). [mâlik,]

Be-şevk Yûsuf'ıñ sözün demekden
Çü **Mâlik** Yûsuf'ı Mısr'a getürdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1153). [mâlik,]

İlâhî Yûsuf'a kılsun selâmet
Ki ondan soñra **Mâlik** yaptı bir taht (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1173). [mâlik,]

mâlik ol-: Sahip olmak.

Aluban Yûsuf'ı tîz **oldı mâlik**
Yüridi kâfile tâ oldı gice (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1030). [mâlik ol-, -dı]

Ki Yûsuf'a o demde **oldı mâlik**
Kamu kıldılar onı Mâlik'e haqq (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 982). [mâlik ol-, -dı]

mâlik-i câhil: Cahil Malik.

Hediyyedür oña 'ağd oldı ol dem
Çü kâdrin bilmedi **Mâlik-i câhil** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1267). [mâlik-i câhil,
]

ma'lûm: Belli olan, bilinen, malum.

Var idi bir melik Ken'ân'da mîşûm
Ki içem ibn-i Dârân adı **ma'lûm** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 236). [ma'lûm,]

ma'lûm eyle-: Bilinir hale getirmek.

Ne sırrdur onı bize ma'lûm eyle
Didi Yûsuf birgün ey birâder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 194). [ma'lûm eyle-,]

Resûla anı ma'lûm eylediler
Bulardañ sordı pes sultânı Ya'küb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 298). [ma'lûm eyle-, -
di, -ler]

ma'lûm kıl-: Bilinen hale getirmek, bir durumdan birini
haberdar etmek.

Garîb işler oña **ma'lûm kıldı**
Didi Yûsuf atasına 'aceb kâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 567). [ma'lûm kıl-, -dı]

Bahâsın ne durur **ma'lûm kılsun**
Gel imdi ey 'azîzim şevkiñ olsa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1228). [ma'lûm kıl-, -sun]

Didi Yûsuf ne görmüşdür bilürem
Kulağ dutgil saña **ma'lûm kılsun** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 396). [ma'lûm kıl-, -
ur, -am]

ma'lûm ol-: Belirmek, meydana çıkmak, bilinir hale
gelmek.

Giderler eve medhûş mest inhâ
Züleyhâ sırr oldı halka ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 97). [ma'lûm ol-, -dı]

Münâcât eyledi çün şöyle mağmûm
Ka'bûl oldu du'âsı oldu ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 534). [ma'lûm ol-, -dı]

mâmîl: Hz. Yûsuf'un oğlunun ismi.

Çü böyle didi Yûsuf geldi **Mâmîl**
Elin zâhrına anıñ kıldı şâmil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 185). [mâmîl,]

Yehûzâ ança kim kıldı hitâbı
Aña **Mâmîl** virmedi hiç cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 194). [mâmîl,]

Yehûzâ **Mâmîl'i** dutdı revânî
Didi se'îden gelür Ya'kûb nişânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 189). [mâmîl'i, -i]

mañ: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (İyş).

Didi va'de **maña** kıldıñ ebî sen
Du'â kıl gelmişim şimdi saña men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 113). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (kurt).

Ki ol günde alam hayfım ancañ
Maña bes mi degül di derd-i hicrân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 729). [maña, -a]

Ki bular dañ kılurlar zür u bühtân
Maña bes mi degül di nâr-ı fırkat (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 731). [maña, -a]

Maña ğam cevri idi hem yâr-ı mañbûb
Meni ondan ayırdı çarh-ı ğaddâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 738). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Malik).

Teveccüh kıl **maña** doğru digil sen
Didi Yûsuf oña ol dem ki kûlam (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 928). [maña, -a]

Bu kûlî cem' ile **maña** satıñız
Bular didi bu kûluñ 'aybı vardur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 950). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Züleyha).

Ki bu demde mu'î' olgil **maña** sen
Didi Yûsuf nedür emriñ bileyim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 42). [maña, -a]

Onı görüp selâmet gitmedüñüz
Munuñ çün kıldıñuz siz **maña** ta'nı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 85). [maña, -a]

Ki zecr ile **maña** hecr eylesiñ
Munı señ kahr idüp zindâna salgıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 104). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yûsuf).

Maña nisbet degül hûrşid ile mâh
Ki hûsn iklîmine men olmuşam şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 434). [maña, -a]

Menim düşümi sen ta'bîr kılğıl
Maña bir bir onı takrîr kılğıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 493). [maña, -a]

Dimek yalan degüldür **maña** lâyıķ
Be-ġâyet bu iş ile kıldı fikri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 685). [maña, -a]

Maña kimdür ola 'âlemde aġyâr
İlâhıñ kudretini gör ki niçe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 200). [maña, -a]

Maña kıldı musallať sizni hoca
İlâhıñ hikmetine fikr idüben (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 202). [maña, -a]

Egerçi eyledümse men günâhı
Maña virgil halâşı yâ İlâhî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 310). [maña, -a]

Baġışlasuñ **maña** ol bu günâhı
Menim yüzüme urmasun siyâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 713). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yakup).

Didi Ya'kûb nebîu'llâh saña men
Ki gelmişim du'â kılğıl **maña** sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 106). [maña, -a]

Maña bildüreler derd ü belâyı
Didi zinhâr söziñi eyle pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 547). [maña, -a]

Ki Yûsuf'dur **maña** 'âlemde dilber
Katımdan lahza onı koymazam dūr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 761). [maña, -a]

Nişe munca kılursın **maña** feryād
Ki men Yūsuf [ı] virdüm uḥvetine (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 78). [maña, -a]

Ki señden **maña** geldi bûy-ı dilber
Onuñla dapdı rûḥım şimdi perver (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 277). [maña, -a]

Maña yol varmağa kuvvet olaydı
Varaydum ol ‘aziziñ ḥıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 50). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (şah).

Velî gitdi yâdımdan bilmen onı
Maña siz kılunız onı beyânî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 338). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Bünyamin).

Kamu ‘âlem **maña** ey serv-i ra‘nâ
Hemân zindân olupdur ḥasretiñden (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 7). [maña, -a]

Bile geldi benimle bir zamân yol
Daḥı virdi **maña** bir şey zücâcî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 409). [maña, -a]

Maña hicr ile kılma yine qahrı
Yine salma meni derd ü fiğâna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 612). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Beşîr).

Pes añdan didi aña yâ za‘îfe
Maña Ya‘kûb evin di yâ şerife (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 590). [maña, -a]

Ki aña varuram bir ḥâcetim var
Ḥaber virgil **maña** señ anı zinhâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 592). [maña, -a]

Beşîr eydür **maña** señ söyle anı
Menümle var durur Yūsuf nişânı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 601). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Rebeka).

Taḥayyüürdür oña yoḥdur nihâyet
Tekebbüürdür **maña** ondan be-ğâyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 128). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (‘Azîz).

Bağışlagil **maña** bu kûluñı sen
Çü Mâlik râzı olup virdi onı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1262). [maña, -a]

Ki olmadı **maña** senden çün oḡlan
Züleyhâ‘ya virüben onı gitdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1384). [maña, -a]

mañ: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (ḥabbâz).

Didi gördüm meni sultân çaḥırdı
Ki ondan bir ulû ḥavân **maña** virdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 62). [maña, -a]

mānend: Benzer, eş.

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓırdür
Ki yoḥ **mānendi** ‘âlem içre gırdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 18). [mānendi, -i]

mānend ü hem-ta: Benzer ve eş.

Dü ‘âlem şâhısın ey ḥüsn ile bay
Saña yoḥ bir daḥı **mānend ü hem-tay** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 518). [mānend ü hem-
ta, -y]

manzar: Görmek, bakmak II Yüz, çehre.

Züleyhâ her gün ol zindân derine
Gelüben durur idi **manzarına** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 10). [manzarına, -ı, -n, -a]

manzara: Bakılıp seyredilen yer.

Olurdu nâzır aña **manzarâdan**
Diridi kıbt dilice ḥādime ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 184). [manzarâdan, -dan]

manzûm kıl-: (Söylenenleri) Şiir biçiminde aktarmak.

Ki Yūsuf dutdı gûşa cāndan onı
Nebî bir dem oña manzûm kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 565). [manzûm kıl-, -dı]

mār: Yılan.

Ne güldür ki katında hār[ı] olmaz
Ne genc ola yanında **mārı** olmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 475). [mārı, -ı]

mātem: Matem, yas, keder, üzüntü.

Mülâzım **mātem** içre kayğuludur
Ki kayğudañ anıñ göñli doludur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 595). [mātem,]

mātem dut-: Yas tutmak.

Dutupdur mātem ol hazen tamāmı
Ki kılmaz kimse ile ol kelāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 253). [mātem dut-, -up, -dur]

māve: Sermaye, para, servet.

Anıñçün **māyeñiz** hiç geçmemişdür
Didiler yâ ebâ tā yine taḥkîk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 330). [māyeñiz, -ñiz]

Qabûl eyler siziñ ol **māyenizni**
Ki cûd ehli qabûl çoḡ azı eyler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 108). [māyenizni, -niz, -ni]

māzi: Geçmiş, geride kalmış, yaşanıp bitmiş.

Bu göñlüm istegine vâşıl oldu
Çü kıldı Yūsuf'a **māzi** hikāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 473). [māzi,]

Olar yahşı bilürler **māzi** hāli
Olarda var durur doğru şehādet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 30). [māzi,]

Pes añdan cāriye **māzi** hikāyet
Ki kıldı hecr eliñden hem şikāyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 611). [māzi,]

Çü **māzi** kıssa kıldı bu beyāna
Beşir'e söyledi āh ide yana (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 613). [māzi,]

Zamānı **māzideñ** sorma su'āli
Ḥabīb çünki kavuşdı ḥabībine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 6). [māzideñ, -den]

İrişdi derdlü derdi taḥbībine
Ki **māzideñ** daḥı men zıkr kılmān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 9). [māzideñ, -den]

mazlûm: Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş kimse.

Gedāya kim ki kılmāsa teraḥḥum
Ki olur ḥāl[i] düşvār kār[i] **mazlûm** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 358). [mazlûm,]

Ki cehd idüp kılıç **mazlûm** içün ur
Yehūzā çün teraḥḥum kıldı bünyād (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 254). [mazlûm,]

Menim şol Ḥālîk'ın **mazlûm** kûli
Yakın bil men Yūsuf'ı yimemişim (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 702). [mazlûm,]

Teraḥḥum eylegil **mazlûma** zinhār
Göricek bî-kes ü bî-çārelerini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 242). [mazlûma, -a]

ma'zûr ol-: Kusuru bulunmak.

Kim ançe ağlamışdur derd ilen nûr
Tükenmişdür olupdur şimdi ma'zûr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 454). [ma'zûr ol-, -up,
-dur]

mebādā: Olmaya ki, olmasın, sakın.

Olara dime zinhār sen bu işi
Mebādā oñlara düşün diyesin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 536). [mebādā,]

Ki dañla sen peşimānlık yiyesin
Mebādā ki bilüben fikr ideler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 538). [mebādā,]

Rehā kılgıl kılayım saña taḥsîn
Mebādā ki dilüme gele nefrin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 350). [mebādā,]

Mebādā kim kılam nefrin kılasin
Meyān-ı miḥnet ü derd ü belāsın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 351). [mebādā,]

meclis: Bölüm, kısım.

Şalāvāt virüben şād idin onı
Gel imdi diñle bu **meclisi** ḥāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1237). [meclisi, -i]

Melûl olma seň ey pür-hüner meň
Oğuram yine bir **meclis** işit seň (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 326). [meclis,]

meclis: Ortam, topluluk, meclis.

Bulasın tâ bu **meclisde** halâvet
Bes ondan zevk ile dutgil kulağı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 589). [meclisde, -de]

Şekerdür sözlerüm ter it dimâğı
Bu **meclisde** oturgil diñlegil söz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 592). [meclisde, -de]

meclis: Dünya, yaşanılan yer.

Varınız sağlğ ile cümle yeksân
Ve ger **meclisden** itmezsiz 'ubûrı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 65). [meclisden, -den
]

mecnun: Aklını yitirmiş, deli.

Ki ağladuñ yine güldüñ nite seň
Bu işi işlemez illâ ki **mecnûn** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 623). [mecnûn,]

mecnûn ol-: Deli, çılgın olmak.

Ki 'aklı gıtdi başdan oldı mecnûn
Ki ol gün oldı bir altuna dinâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1166). [mecnûn ol-, -dı]

mecrûh: Kırık, incinmiş, kırgın.

Firâkıñ dardilen **mecrûh** idi hân (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 8). [mecrûh,]

medh: Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün
niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü,
sena.

İcâzet alubanı yüridiler
Be-ta 'zîm şâh **medhîni** didiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 50). [medhîni, -i, -n, -i]

medh id-: Övmek.

Be-gâyet medh idüp ol muhteremni
Ki ahlâk-ı hamîde cümle varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 44). [medh id-, -üp]

'Azîzdür hûb hulk u muhteremdür
Anıñ medhîn ider her kim görüpdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 87). [medh id-, -er-in,
-er]

medh üdürüd: Övgü ve dua.

(Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 82). [medh ü
dürüd,]

(Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 80). [medh ü
dürüd,]

medh üdürüd kıl-: Övgü ve dua etmek, okumak.

Ki kıldılar dağı medh üdürüdi
Didi ol demde Yûsuf yâ ata bil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 81). [medh üdürüd kıl-, -dı, -
lar-ı-ı, -dı, -lar]

medhûs: Dehşete düşmüş, şaşkın.

Ki yitdi kabriñ üste şöyle **medhûş**
Bular yoñladılar ol dem ğulâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1042). [medhûş,]

Giderler eve **medhûş** mest inhâ
Züleyhâ sırr oldı halka ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 96). [medhûş,]

meger: Belki, ola ki.

Meger ol zî'b ki anı yidi bārī
Bizüm şehrümüze kıldı güzārı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 575). [meger,]

meger: "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Bularuñla **meger** oyunda idi
Çü ol gördi ki Yûsuf geldi böyle (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 140). [meger,]

Meger mâ 'il ide ol yüz-i mâhı
Ki yalvardı Züleyhâ onda haylî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1564). [meger,]

İşitdi anı sultān kaldı hayrān

Meger ol gördi didi düşi yeksān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 422*). [meger,]

Didiler doğruyuz bu söz yalandur

Meger ki bu hîle baħr-ı talāndur (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 66*). [meger,]

meger: "Meğerse" anlamında kullanılan bağlaç.

Bakiyye var idi sende **meger** yār

Ne 'ömrü evini kıldı haberdār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 63*). [meger,]

meger: O zaman.

Meger Allāh saña vire cezāyı

Çü kıldı pīr-i Ken 'ān bu 'itābı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 694*). [meger,]

meger: Böylece, bu vesileyle.

Ki onuñ çün yığayım çoğ üstād

Meger ondan murādım hāşıl ola (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1485*). [meger,]

Diyiñiz doğru sözi ol resūla

Meger kim bizüm içün çāre bula (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 216*). [meger,]

meger: Açıkça, işin aslı; niçin.

Meger terk eyledüñ 'ahdiñi söyle

Yehūzā dir var onda Hakk rızası (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 214*). [meger,]

meh: Ay, kamer.

Cemālūme degüldür **meh** berāber

Daħı nisbet degüldür şems ü hāver (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 430*). [meh,]

Ne gündür ki onuñ yoħdur küsüfi

Ne **mehdür** ki onuñ yoħdur ħusufı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 473*). [mehdür, -dür]

Seni görmeklik içün tā gezerim

Bi-ħamdi'llāh gördüm **meh** cemālīñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 469*). [meh,]

meh: Ay; ay gibi güzel yüzli.

Çü onuñ görmezem ol **meh** cemālīn

Daħı işidmezem şīrīn maķālīn (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 21*). [meh,]

Zi-nūr-ı Yūsuf oldu **meh** cemālī

Çünān ki tanımadı kimse anı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 11*). [meh,]

meh-cemāl: Ay gibi güzel yüzli.

Anıñdur tazedür ol **meh-cemālī**

İlāhī virmesün aña zevālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 291*). [meh-cemālī, -i]

mehcür ol-: Uzaklaşmak, ayrılmak.

Ki ferdā olmayasın tā melāmet

Hasūd Hakk rahmetinden oldu mehcür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 654*). [mehcür ol-, -dı]

meh-pāre: Ay parçası; güzel yüzli kimse.

Görüñ ne zecr iderler ol **meh-pāreye**

Ki ħışm ile yire urdılar onı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 106*). [meh-pāreye, -y, -e]

meh-rū: Ay yüzli güzel.

Egerçi var idi 'ālemde **meh-rū**

Onuñ tek yoħ idi maħbūb-ı dīl-cū (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 209*). [meh-rū,]

mekān: Yer, mahal, dünya.

Gezerdük şād ü ħürremgin **mekānda**

Velik bir kiçimiz ü var idi ħūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 234*). [mekānda, -da]

mekān: Mekān, yer.

Saña tā bir kızını vire onda

Kılasın sağ selāmet o **mekānda** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 154*). [mekānda, -da]

Ki eylerdi ziyâyı ol **mekānda**
Oturdi 'ābid onda sākin oldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 356). [mekānda, -da]

Getüreydüm katıña ol cemālî
Veliken n'eyleyim bilmen **mekānın** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 891). [mekānın, -ı, -n
]

Gelüben bir **mekānda** cümle düşdi
Bularuñ heybetini görd[i] derbān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 116). [mekānda, -da]

Ki oldılar bular bu işde ğamgîn
Ğariblerdür bular uşbu **mekānda** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 161). [mekānda, -da]

Çağırdı öz naķībın bir **mekāndan**
Naķīb tā geldi Yūsuf ğazretine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 166). [mekāndan, -dan]

mekān: Yurt, memleket.

Ne yirlüsiz dağı ğanda olursız
Didiler aşl ü fer'ıyle **mekānı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 225). [mekānı, -ı]

mekr: Hile, düzen, aldatma.

Ne bilsün uğveti içinde **mekri**
Çü Yūsuf fikr içinde dır boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 687). [mekri, -i]

Mısrır'dan tā be-zindān ğalk ol ğün
Pey-ā-pey muttaşıl oldı vü **mekrūn** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 6). [mekrūn, -ü, -ñ]

mekr ü hile: Hile ve aldatma.

Ki danış ideler yüz **mekr ü hile**
Bağuban birbirine söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 606). [mekr ü hile,]

mekr ü hile evle-: Hile yapmak ve aldatmak.

Varuban yir yüzinde kaynayalum
Bular çün **mekr ü hile eylediler** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 728). [mekr ü hile
eyle-, -di, -ler]

mekr ü kevd kıl-: Hile ve oyun yapmak.

Bu işdeñ tevbe kılğıl nāzır olğıl
Her ān kes ki **kılur ol mekr ü keydi** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 61). [mekr ü keyd kıl-,
-i-i, -ur]

mektüb: Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya
duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla
gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name.

Bularuñ adını **mektüba** düzdi
Eyürdi nāmeyi Yūsuf katına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 126). [mektüba, -a]

Çü der-beytü'l-ğazen pır Ya 'ķüb
Ki böyle yazuban gönderdi **mektüb** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 358). [mektüb,]

Pes āndan Beşır āña virdi **mektüb**
Ğözi üstine alup koydı Ya 'ķüb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 657). [mektüb,]

İçinde ta 'zīm āña yazmış idi
Ğoş iķāb **mektübına** düzmüş idi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 662). [mektübına, -ı, -
n, -a]

mektüb düz-: Mektup yazmak.

Pes āndan kıldı ğazır nāme Ya 'ķüb
Ki yazdı şāh-ı Mısr'a düzdi mektüb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 330). [mektüb düz-, -
di]

melā'ik: Melekler.

Felekler ğüsüne ğayrān olurdı
Melā 'ikler oña ğaltān olurdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 214). [melā'ik, -ler]

melāl: Stıknı, gam, hüzn.

Ne şādīdür onuñ yoğdur **melālî**
Ne rāğatdur onuñ yoğdur vebālî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 458). [melālî, -i]

Özi tek yād idüben bu **melālın**
Eger sen 'ārif iseñ ey ğabībî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 380). [melālın, -in]

Didiler ğālīşān İslām yā eb
Seniñ çün dā 'imā vardur **melālî** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 305). [melālî, -i]

Nedendür şād gönlün yoh **melālī**
Ki kırh ıldur ki señ şād olmamışsın (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 398*). [*melālī, -i*]

Beşir eydür aña ki bu ne hâldür
Bu sözün hâtrun ender **melâldür** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 610*). [*melâldür, -dür*]

melâl çek-: Üzülmek, tasalanmak.

Kamu uhvet işitdi bu maķālī
Baħuban birbirde çekdi melālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 406*). [*melâl çek-, -i-i, -di*]

melâl dut-: Üzülmek, sıkıntı çekmek.

Ki añdan cümlemiz **dutduğ melālī**
O şüretdür bizüm ķardaşımızun (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 466*). [*melâl dut-, -i-i, -duğ*]

Yine başdan oħuram bir maķālī
Eger señ dilde dutmazsañ melālī (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 168*). [*melâl dut-, -i-i, -maz, -sın*]

melâl ü ğuşsa: Hüzün ve keder.

İşitdi pādīşeh tağyir boldı
Melâl ü ğuşsa hem gönline doldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 348*). [*melâl ü ğuşsa,*]

melâl-ı dünye: Dünya sıkıntısı, derdi.

Melâl-ı dünyeni dilden çıħargıl
Gel imdi bu havâle bir nazar kıl (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 327*). [*melâl-ı dünye, -ni*]

melâm ol-: Rezil olmak.

Nişe siz olduñuz böyle melâma
Nişe ol hüsne tākāt itmedüñüz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 82*). [*melâm ol-, -a, -du, -nuz*]

melâmet: Ayıplama, kınama.

Melâmet kânını gördi selâmet
Didi senden benim ayrılığım yoh (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 88*). [*melâmet,]*

melâmet birle tağyir ol-: Utanmak ve bozulmak.

Didi yohdur size el-yevm ta‘bır
Ki olmañız melâmet birle tağyir (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 482*). [*melâmet birle tağyir ol-, -ma, -nız*]

melâmet ol-: Ayıplanmak, kınanmak.

Señ andan olmagil sākī hacâlet
O senden incinmez **olmaz melâmet** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 378*). [*melâmet ol-, -maz*]

Ki ferdâ olmayasın tâ melâmet
Hasūd Hakk rahmetinden oldı mehcür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 653*). [*melâmet ol-, -ma, -y, -a, -sın*]

Ve ger yohsa olursuz siz melâmet
Didiler hâşa‘llâh ki Yūsuf‘a biz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 42*). [*melâmet ol-, -ur, -suz*]

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlık.

Melekleri felekde zâr kıldı
Menim âh ü fiğânım ayrılığdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 3*). [*melekleri, -ler, -ni*]

Vedâ‘ itdi Allâh‘a virdi cânı
Melek onı apardı Hakk yirine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 481*). [*melek,]*

Melek saldı onun üste ferâşı
Döşek üstinde Yūsuf oturdı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 494*). [*melek,]*

Melek yohsa bu hüsni ile hânısı
Seniñ tek görmemişim âdemî-zâd (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1392*). [*melek,]*

Munı diyüp **melek** gitdi hemân dem
Veliken çeşm-i Ya‘kûb aħıdur dem (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 305*). [*melek,]*

melih: Güzel, hoş.

Niçe ki düşü ol dimiş **melîhdür**
Ki bu ta'bir dah hem öyle şahîhdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 425). [melîhdür, -dür
]

melik: Hükümdar, padişah.

Var idi bir **melik** Ken'ân'da mişûm
Ki içem ibn-i Dârân adı ma'lûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 235). [melik,]

Çü geldi ol **melik** Ya'kûb yirine
Bu zikri söylediler birbirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 241). [melik,]

Melik bigler vezîr varı irelü
Ki bâkî leşker anda durdı girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 249). [melik,]

Melik boşdı bu sözden doldı gözi
Hanı cebriñ didi dirsene bu sözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 263). [melik,]

Bularuñ hâceti tâ ola maqbûl
Melik kıldı yine bang-ı revânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1147). [melik,]

Melik bir düşü gördi bî-nişânı
N'ola señ lutf idüben diseñ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 393). [melik,]

melûl eyle-: Üzmek.

Didi ehle menümle 'İyş-ı ferzend
Diye sözler **melûl eyler** meni çend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 126). [melûl eyle-, -r]

melûl ol-: Boynu bükük, üzgün olmak.

Yüküşdür kışsa kıldum muhtaşar men
Melûl olma ki dâ 'im şâd bol sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 188). [melûl ol-, -ma]

Apardılar anı yüz 'izzet ile
Melûl olmaz iseñ ey yâr b'ışnev (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 59). [melûl ol-, -maz]

Melûl olmaz iseñ olgîl kulağ señ
Ki ondan ilerüye yürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1130). [melûl ol-, -maz]

Melûl olma señ ey pür-hüner meñ
Oğuram yine bir meclis işit señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 325). [melûl ol-, -ma]

Ki her dem doldurur çeşmiñ yaş ile
Gel imdi señ **melûl olmazsın** ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 427). [melûl ol-, -maz,
-sın]

Bular melûl oluban kaldı hayrân
Kamusu eyledi feryâd ü efgân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 111). [melûl ol-, -uban]

me'mûr: Tâbi, hazır, görevli.

İlâhıñ emrine **me'mûr** idi ol
Risâletde hemân meşhûr idi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 9). [me'mûr,]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Melekleriñ felekde zâr kıldı
Menim âh ü fiğânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 4). [menim, -im]

Dirîğa dünyede fâş oldı cümle
Menim râz-ı nihânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 6). [menim, -im]

Menüm mahbûs hem nâlân-ı menkûs (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 122). [menüm, -üm]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (İyş).

Didi va'de maña kılduñ ebî sen
Du'â kıl gelmişim şimdi saña **men** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 114). [men,]

men: "Ben" teklik birinci kişi zamiri (Dünye\Hz. Yakup'un
üvey kızı).

Melâmet kânını gördi selâmet
Didi senden **menim** ayrılığım yoğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 89). [menim, -im]

Çam ü guşsañ **menim** cânımdadır çoğ
Anı kardaşları men' eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 90). [menim, -im]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (kurt).

Menim şol Hâlık'ın mazlûm kûl
Yâkîn bil **men** Yûsuf'ı yimemişim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 703). [men,]

Ki bu yirde ğarībim olgil āġāh
Zübābīñ pādšāhı oġluyum **men** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 755). [men,]

Yakındur bu sözüm bilgil yakīn sen
Men oġlum görmege geldim buraya (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 757). [men,]

İnanmazsañ eger doğru direm **men**
Bu sözi diñledi çü pīr-i Ken'ān (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 776). [men,]

Nedür maqşūd[ı] varıñ oña yitsün
Tevekkül eyledüm **men** Kirdġār'a (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 811). [men,]

men: "Ben" teklik birinci kişi zamiri (Hz. Yusuf).

Maña nisbet degül hürşid ile mäh
Ki hüsn iklimine **men** olmuşam šāh (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 435). [men,]

Didi Yūsuf ata ger hūb isem **men**
Seniñ göñlinde ger maħbūb isem **men** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 504). [men,]

Didi Yūsuf ata ger hūb isem **men**
Seniñ göñlinde ger maħbūb isem **men** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 505). [men,]

Meni ger ister isen yā [e]bī sen
Digil bu düşe ta'bīr tā bilem **men** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 507). [men,]

Ki **menden** diñlegil bir hoş maķāl
Ki Yūsuf uħveti diñle işini (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 585). [menden, -den]

Meni ger ister isen yā [e]bī sen
Digil bu düşe ta'bīr tā bilem men (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 506). [meni, -i]

Qamusından **menim** ki oldı 'ālī
Budaġlanup yayidi šāh ü bāli (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 398). [menim, -im]

Menim hüsnüm katında mäh ü hürşid
Tebāh olur biliñ 'ālemde mürşid (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 432). [menim, -im]

Menim hüsnüme kıldı secde varı
Ki kıldı qamusi ikrār varı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 442). [menim, -im]

Menim düşümi sen ta'bīr kılġil
Maña bir bir onı taķrīr kılġil (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 492). [menim, -im]

Ki ferdā ne diyem inkār idersem
Menim çün hüsn ile 'ālemde fā 'iķ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 684). [menim, -im]

Saña tā **men** irişem ey şehinšāh
Murada irdi çünki şeyh-i fānī (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 478). [men,]

Ki şimdi vir maña bir laħza destūr
Bularuñla vedā'ı **men** kılayım (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 999). [men,]

men: "Ben" birinci tekil kişi zamiri (Züleyha).

Ki düşde gördügi hüsn ü cemāli
Didi ol şürete **men** 'āşık oldum (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 881). [men,]

Ve ger kim **men** oña haçan kıyaydum
Haçan bāb ile bu sözi diyeydüm (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 27). [men,]

Ki qalmışım veliken **men** ne demde
Men oldum derd-i 'āşıkñ mübtelāsı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 50). [men,]

Ki qalmışım veliken men ne demde
Men oldum derd-i 'āşıkñ mübtelāsı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 51). [men,]

Kenār-ı yolına bir dem durayım
Bulaşam bār[ı] **men** anıñ tozına (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 30). [men,]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Şemerdīd).

Didi 'Arābī ki ey merd-i zindān
Ki **men** Ken'ānı'yem geldüm zi-Ken'ān (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 194). [men,]

Mısır'dan gelürem **men** Mısır içinde
Ki gördüm bir ġarībī hūşr içinde (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 281). [men,]

Didi Yūsuf nedür sermāye señde
Didi bir altunum var böyle **meñde** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 224). [meñde, -de]

Digil maħbūs gördüm ol ġulāmı
Ki **meñdeñ** saña gönderdi selāmı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 236). [meñdeñ, -deñ]

Seni sordı saña kıldı peyâmı
Ki **meñden** saña gönderdi selâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 284). [meñden, -deñ]

Onuñ oğlanlarıdır ol budağı
Menim cânıma señ çekdüñ bu dâğı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 210). [menim, -im]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Mısır 'azîzi).

Ki kıldum böyle müflis ben de dil-pîç
Virtürem saña cümle mālımı **men** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1261). [men,]

Hemânâ küllî işimde emînseñ
Ne dilerseñ bugün **menden** dilek kıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 81). [menden, -den]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Bünyamin).

Menim gam bütesi señ dime zinde
Tenim bî-cân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 11). [menim, -im]

Ki gamdañ hâtırñ olmış durur pāk
Didi ki İbn-i Yāmīn **meñ** bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 403). [meñ,]

Neden señ çeşm-i pür-nem hâtır-efkār
Didi ki İbn-i Yāmīn dilerim **men** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 483). [men,]

Kimiñdür uşbu şüreti bilmeyem **meñ**
Kimiñ oğlısıñ âhîr söyle ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 520). [meñ,]

Digeç Zî'b añar idüm zî'b'i ol dem
Disem Yûsuf añardum **men** seni şāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 593). [men,]

Katıñdan sen **meni** sürme yabana (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 614). [meni, -i]

Meni salma yine señ iştiyāka
Menim çeşmimni kılma yine nemlû (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 609). [menim, -im]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (şair).

Yüküşdür kışsa kıldum muhtaşar **men**
Melûl olma ki dâ 'im şād bol sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 187). [men,]

Gel imdi diñle **menden** tâze kışsa
Ki kılmasın seniñ göñlünde ğuşsa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 309). [menden, -den]

Ġarîb kışsa **men** endâze kıldum
Ki kıldum yine bir meclisi bünyād (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 842). [men,]

Ki ferdâne olası kim bilür kār
Yine meclisi bünyād eylerim **men** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 941). [men,]

Ol nice koymadı elden imānı
Yüküşdür kışsa kıldum muhtaşar **men** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1129). [men,]

Oğuram tâze kışsa zevķiñ olsa
Eger var ise şevķiñ **men** hikāyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1231). [men,]

Cemāline baħuban hiç doymaz
Ne vaş idem Züleyhâ şevķini **men** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1407). [men,]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf'un oğlu).

Siziñle bu serây içinde oldı
Belî señ muñda durgil **men** varayım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 541). [men,]

Atamı ħandedür anı göreyim
Ki señden **men** anı idem haberdār (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 543). [men,]

Menim şol Yûsuf-ı şadîke ferzend
Didi ki İbn-i Yāmīn yâ aħı pes (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 524). [menim, -im]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Yehûzâ).

Meni öldürtüñ evvel ondan öni
Sığınmışdur Yûsuf ol kardaşına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 230). [meni, -i]

Yehûzâ didi **men** zindān derini
Aluram koymazam anda birini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 139). [men,]

Ne vakt ki kıluram **men** na'ra nā-gāh
Kamuñuz oluñuz ol demde āgāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 145). [men,]

Ne ki munda gelür **men** öldürürem
Niçüñdür erlik onda bildürürem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 147). [men,]

men: "Ben" birinci teklik kişi zamiri ('Azrā'il).

Didi ki rûhın anıñ almamışım
Men anıñ yöresine gelmemişim (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 290*). [men,]

men: "Ben" birinci tekil kişi zamiri (kenîz).

Çünân ki ol ayırdı **meñden** oğlan
İlâhî sen dağ ayrı aından oğlan (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 531*). [meñden, -den]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Beşîr).

Ki Yûsuf dağ gelürem **men** resülem
Hâkîkat Yûsuf'a maqbûl kûlam (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 603*). [men,]

Beşîr aından didi ki yâ ana señ
Yaqîn bilgil ki seniñ oğlunam **meñ** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 620*). [meñ,]

Beşîr eydür **men** olam ki anadañ
Ayırduñ sen meni ol bî-nevâdañ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 649*). [men,]

Beşîr eydür men olam ki anadañ
Ayırduñ sen **meni** ol bî-nevâdañ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 650*). [meni, -i]

men: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (ehil).

Vücûdumuz bizüm olmış durur pîr
Bu demde sen **meni** dutmağ nedür sır (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 62*). [meni, -i]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (İshâk).

Didi İshâk birgün İyş-ı ferzend
Menim cānımda sensin yâr-ı dil-bend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 80*). [menim, -im]

Didi İshâk **menim** cānımdaki sen
Degül miydüñ bugün yanımdaki sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 115*). [menim, -im]

Didi ehle **menümle** 'İyş-ı ferzend
Diye sözler melûl eyler meni çend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 125*). [menümle, -üm, -le]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Allah).

Çü yandurduñ faķîriñ cānını sen
Señin dağ yandurayım cānını **men** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 350*). [men,]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yakup).

Menim cānımı menden koparasız
Ki qorğaram varasız qoyuna siz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 767*). [menim, -im]

Didi ay vay **menim** çün bu ğam ile
Ki gitdi nûr-ı çeşm bu nem ile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 307*). [menim, -im]

Didi Ya'kûb **menim** çün çoğ kayıgu
Büyübeñ umañız siz cān-ı şayru (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 317*). [menim, -im]

Kerem kıl koy **menim** ferzendlerimni
Ki maħbûs itme ol dil-bendlerimni (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 347*). [menim, -im]

men: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (Hz. Hüd).

Meni ānce cihānda eylegil var
Görem tâ Yûsuf'ın nâzûk cemâlin (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 328*). [meni, -i]

Meni ol pādşāhın hıdmetinde
Çü böyle kıldı ol şālih du'âyı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 332*). [meni, -i]

Menim dağ muradum vir burada
Ki senden dilerim yâ hayyu Cebbār (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 326*). [menim, -im]

men: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (Cibrîl).

Saňa oldı mu'ayyen yâr Cabbār
Meni bilgil yaqîn ki **men** Cibrîl'em (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 455*). [men,]

Didi şükür saňa yâ hayyu Sübhān
Didi ki Yûsuf'a **men** her du'âyı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 501*). [men,]

men: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (Mâlik).

Seniñ bu turfe nâzik hilkatıñı
Cemâliñ ger **men** görmiş olaydım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1287). [men,]

Dağı her çe ki var genc-i nihânı
Seni **men** hergiz in bey' itmez idüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1291). [men,]

Maña destür virgil tâ varam ben
Ki bir dem göreyim **men** bu gulâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1297). [men,]

Dimeyim **men** onı kimseye ey mâh
Çü böyle kıldılar 'ahd ile peymân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1306). [men,]

Didi ki var **menimle** sūd akçe
Bu sūd akçeye bunlar râzı oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 972). [menimle, -im, -le]

men: "Ben" birinci teklik şahıs zamiri (hükümdar).

Ki keydindür seniñ **men** oldum ağâh
Nisânıñ keydi a'zamdur yakîn bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1628). [men,]

Ne kim **men** düşde gördüm anı bilmiş
Dağı te 'vîlin anıñ doğru kılması (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 423). [men,]

Ki anı hâş idürem **men** katımda
Muğarrib eylerüm öz hażretimde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 429). [men,]

men: "Ben" birinci teklik kişi zamiri (sâķi).

Didi sâķi ki Yûsuf **men** düşümde
Ki gördüm özimi kendü işimde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 51). [men,]

Men anı öz düşümde söylemişem
Ne kim ol didi men taşdıķ dimişim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 361). [men,]

Men anı öz düşümde söylemişem
Ne kim ol didi **men** taşdıķ dimişim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 362). [men,]

Didi sâķi ki **meñ** andan hayâyı
Kıluram sormağa bu vaķı'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 369). [meñ,]

Ki kılması saña ol bir sıfariş
Velî kıldum onuñla **men** güzâriş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 372). [men,]

Men anı kılmadum hiçbir kezın yâd
Ki ol maħbûs qaldı ben de âzâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 373). [men,]

Meni gördüm ki da'vet itdi sultân
Ki vardum hażretine şâd u ħandân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 53). [meni, -i]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (ħabbâz).

Ki **men** bu düşi yalan söylemişim
Yakîn bilgil ki **men** düş görmemişim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 81). [men,]

Ki **men** bu düşi yalan söylemişim
Yakîn bilgil ki **men** düş görmemişim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 82). [men,]

Didi gördüm **meni** sultân çaķırdı
Ki ondan bir ulû ħavân maña virdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 61). [meni, -i]

Pes ondan Yûsuf'a düş didi ħabbâz
Didi işid **menim** rüyam dağı bâz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 60). [menim, -im]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Rebeka).

Oña **menden** irişdürgil selâm
Şeb ü rüz oña kıl ħıdmeti tamâm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 151). [menden, -den]

Didi ehle menümle 'İş-ı ferzend
Diyer sözler melûl eyler **meni** çend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 126). [meni, -i]

Yakîn bil ki seni dağ öldürür hey
Ki derdiñle **meni** sen kılmağil tey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 146). [meni, -i]

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri (zeñi).

Ne kılması günâhın cümle bildi
Didi kıldum günâhı **men** tamâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1067). [men,]

Ki incitdüm **men** ol 'İbrî gulâmı
Didi Yûsuf'a kendü irdüğünü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1068). [men,]

men' eyle-: Engellemek, alıkoymak, men etmek.

Ğam ü ğuşşañ benim cânımdadır çoğ
Anı kardaşları men' eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 91). [men' eyle-, -di, -ler]

men' eyle-: Yasaklamak, engellemek.

Ki men' eyler fâş eyler gizlüsini
Nebî olan kılur mı keyde cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 571). [men' eyle-, -r]

men' id-: Engellemek, mâni olmak.

Yehûzâ men' idüp kurtardı anı
Buları koymadı ki töke xanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 433). [men' id-, -üp]

men' it-: Yasaklamak, engel olmak.

Ki kaldı Yûsuf-ı mecrûh girü
Onı men' itdiler varmaĝlıĝından (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 133). [men' it-, -di, -
ler]

men' it-: Engellemek, yasaklamak; uzaklaştırmak, ayrı
düşürmek.

Ki hâşa çeşmime ol ola mestür
Buları niçe ki men' itdi Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 764). [men' it-, -di]

men-i bî-çâre: Çaresiz, aciz ben.

Çeküp zencîr ile çoĝ sürüdiler
Men-i bî-çâreye çoĝ kıldılar zûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 723). [men-i bî-çâre, -
y, -e]

Ki virdüm pādşāha nûş kıldı
Bu men-i bî-çâre[yi] dil-hoş kıldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 58). [men-i bî-çâre, -
y, -i]

menî'i: Ele geçirilmesi zor (kimse).

Ki yüz döndürmezem şanma menî'im
Züleyhâ ahd idüp girdi serāya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 50). [menî'im, -m]

menkûb: Talihsiz, bahtsız.

Ki kıldı āh ü nāle zār ü efgān
Didi zî'b oĝı için böyle menkûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 779). [menkûb,]

mensûr: Perişan.

Beşîr'i gördi ol dem dahı mensûr
Kim oldı kayĝulardañ şöyle mesrûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 645). [mensûr,]

menzil: Hedef, varılacak yer.

Olariñla böyle menzile irdi
İrişdiler koyun katına cümle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 136). [menzile, -e]

menzil: İki konak arasındaki uzaklık, bir konaklık mesâfe.

Dahı ta'zîm ile hürmet kılurlar
Bular bir menzilde gider iken (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 279). [menzilde, -de]

menzil: Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak II
İki konak arasındaki uzaklık, bir konaklık mesâfe, normal
yürüyüşle bir günlük yol.

Ki girdiler yola cümle tamâmet
Bahar menzil ki munlar irtüşürler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 275). [menzil,]

merd: Yiğit, cesur, kahraman.

Bularuñla didi merdî savaşam
Meni miskîn görüp sanma ki boşam (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 267). [merdî, -i]

merdâne: Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe.

Getür merdâne Şemsî cân-ı kurbân
Ki 'ıyd irdü diyü kurban vaqt oldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 4, Mısra 13). [merdâne,]

merd-i hâcet: İhtiyaç duyulan kimse.

Be-gāyet Yūsuf için oldu t̄alib
K̄abūl idi du'āsı **merd-i h̄ācet** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 321). [merd-i h̄ācet,]

merd-i h̄ās: Özel genç, delikanlı.

Gel imdi sāmī' ol ey **merd-i h̄āṣī**
İdem bir kıṣṣa gāmdan bul h̄alāṣı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 1). [merd-i h̄āṣ, -ī]

merd-i h̄āyif: Zavallı genç II Genç, toy delikanlı.

Didi ki dur ayağa **merd-i h̄āyif**
Ki kesgil kūh ile deṣt ü beyābān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 336). [merd-i h̄āyif,]

merd-i zi-gūṣ: Anlayışlı bir insan.

Yehūzā oldu onda **merd-i zi-gūṣ**
Aña rahm eyledi terk itdi h̄ıṣmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 206). [merd-i zi-gūṣ,]

merd-i zindān: Zindandaki genç.

Didi 'Arābī ki ey **merd-i zindān**
Ki men Ken 'ānī'yem geldüm zi-Ken 'ān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 193). [merd-i zindān,
]

merhamet kıl-: Merhamet etmek, acımak.

Hemīṣe merhamet sen kıl gedāya
İriṣdürgil nevāyı bir nevāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 366). [merhamet kıl-,]

Ki olmagil za'ifler üste t̄ire
Mülāzım merhamet kıl mübtelāya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 249). [merhamet kıl-,
]

merhamet kıl-: Acımak, merhamet etmek.

Fakīre merhamet kılğil mülāzım
Olasın rahmete tā ki mülāzım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 359). [merhamet kıl-, -gil]

mesā'il: Olaylar, meseleler.

Nagehān geldi mesā 'il kapusına
Temennā kıldı durdı dapusına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 333). [mesā 'il,]

mescid: Genellikle minaresi bulunmayan küçük cami.

İderdi ṣoḥbeti **mescidde** dā'im
İlāhın emrine olmışdı k̄ā'im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 11). [mescidde, -de]

Ki **mescid** atası çün kıldı bünyād
Kim ol mescidde Ya'kūb eglenürdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 109). [mescid,]

Ki mescid atası çün kıldı bünyād
Kim ol **mescidde** Ya'kūb eglenürdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 110). [mescidde, -de]

mescid-i ishāk: Hz. İshak'ın namaz kıldığı cami.

İkisi cān ü dilden rūz u ṣeb hūb
Kılurlar **mescid-i İshāk** cārūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 76). [mescid-i ishāk,]

mesel: Örnek, benzer.

Meṣelsiz gücünüzi zıkr kıldum
Didüm ki böyle çün aşlanlarum var (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 198). [meṣelsiz, -siz]

meṣgūl ol-: Uğraşmak, meṣgul olmak.

Getürdiler ta'āma oldu meṣgūl
Katında Yūsuf-ı maḥbūb-ı maḥbūl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 331). [meṣgūl ol-, -dı
]

Olasız onda meṣgūl oyuna siz
Metā' iñuz katında Yūsuf ola (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 769). [meṣgūl ol-, -a, -sız]

mesh it-: Bir şeye el sürmek veya bir şeyi elle sıvazlamak.

Anıñ her kimse kim ez-āl-ı Ya'kūb
Ki mesh itse eliyle ez-ḥemīn hūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 160). [mesh it-, -se]

meṣhūr: Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış,
ünlü, şöhretli.

İlâhî'n emrine me'mûr idi ol
Risâletde hemân **meşhûr** idi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 10). [meşhûr,]

Var idi Yûsuf'ün 'âmmesi sen bil
Ki **meşhûr** idi onuñ adı Nübîl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 296). [meşhûr,]

Adı Dünya idi 'âlemde **meşhûr**
Uyurdi gördi ol hâb arasında (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 62). [meşhûr,]

Kemâl ü hüsnle 'âlemde **meşhûr**
Be-gâyet hüsn içinde kâmil idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 854). [meşhûr,]

Adı Bâtil idi 'âlemde **meşhûr**
Çü şehir ehli onuñ gördi cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1102). [meşhûr,]

mesken kıl-: Mekan edinmek veya tutmak; bir yerde
devamlı oturmak.

Gelüben bir arayı kıldı mesken
Vatan kıldı orayı cân ile ten (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 233). [mesken kıl-, -dı]

meşkül kıl-: Uğraştırmak, meşgul etmek.

Menim tevbemi señ maqbûl kılğil
Yeter bu saht ilen meşkül kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 308). [meşkül kıl-, -gil]

mesrûr ol-: Sevinmek, memnun olmak.

Beşîr'i gördi ol dem dañ menşûr
Kim oldu kayğulardañ şöyle mesrûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 646). [mesrûr ol-, -dı
]

mest: Kendinden geçmiş.

Giderler eve medhûş **mest** inhâ
Züleyhâ sırr oldu halka ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 96). [mest,]

mest ü hayrân ol-: Kendinden geçmiş ve şaşkın olmak.

Egerçi zâhir etrafa bedendür
Bular çün oldu böyle mest ü hayrân (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 73). [mest ü hayrân
ol-, -dı]

mestür: Örtülü, gizli.

Bir aşşı kıldılar ilhâmı yeksân
Ki ançe söylediler sözi **mestür** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 27). [mestür,]

mestür: İffetli; üvey.

Oğuyayım saña bir kıssa-i nev
Var idi Yûsuf'un hemşîri **mestür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 61). [mestür,]

mestür ol-: Örtülü, gizli olmak; uzak olmak.

Ki hâşa çeşmime ol **ola mestür**
Buları niçe ki men' itdi Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 763). [mestür ol-, -a]

Dañ hem dîdelerden **oldı mestür**
Aparıdılar onı halvet araya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 104). [mestür ol-, -dı]

metâ': Kumaş, elbise vb. giyilen, kullanılan veya herhangi
bir şekilde kendisinden faydalanılan eşya, mal.

Bulara eyledi ol meyli hayli
Bularuñ ol **metâ'ını** tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 263). [metâ'ını, -ı, -n, -ı]

Men anı dutaram anda **metâ'ı**
Ki bulmuşam anıñ katna şudâ'ı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 129). [metâ'ı, -ı]

mevâşî: Yük hayvanı olarak kullanılan veya etleri, sütleri
için beslenen deve, sığır vb. hayvanlar.

Mısır'da çünki hâşıl olmadı rey'
Üç ıl dañ satdılar cümle **mevâşî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 133). [mevâşî,]

mevlâ: Allah, Hüda.

Didi sâkî ki yâ **mevlâ** sen dâñ
Anı yâd itmemişim hiç bir dañ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 351). [mevlâ,]

mevt: Ölüm, ecel.

İşitdi Rāhīl'in mevtini Lāyān
Ki kıldı bir zamān feryād u efġān (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 285). [mevtini, -i, -ni]

Allāh'in rahmetine oldu vāşıl
Anıñ mevtin[i] çü Mîşālüm bildi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 131). [mevtin[i], -i, -n, -[i]]

mey: Bâde, şarap, içki.

Mey ile itmegine didi ey cān
Aġu katup viriñ sultāna pinhān (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 39). [mey,]

meyān: Orta.

Didi budur benim çün onda şāhid
Getürdiler şabīni tā meyāna (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1611). [meyāna, -a]

Ne mazīde ne hâlde mâcerāmuz
Züleyhâ geldi ol demde meyāna (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 47). [meyāna, -a]

meyān-ı derd: Dert içinde, dertli.

Gice gündüz meyān-ı derd hırķam
Ki bu 'İberī kûluñ oldum esīri (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1434). [meyān-ı derd,]

meyān-ı mihnet ü derd ü belā: Dert, sıkıntı ve bela ortağı.

Mebādā kim kılam nefrin kılasıñ
Meyān-ı mihnet ü derd ü belāsıñ (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 352). [meyān-ı mihnet ü derd ü belā, -sın]

mey-i 'aşk: Aşk şarabı.

İmānıñ şöyle çün kibr ü mecūs'ı
Mey-i 'aşk içdi Şemsī yār elinden (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 13). [mey-i 'aşk,]

meyl: Eğilim, ilgi gösterme, yönelme.

Ki ondan nāgehān ol kıldı meyli
Bularuñ ağacına meyli hayli (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 401). [meyl,]

Tamāmet kıldı Yūsuf oña meyli
Nagehān geldi bürhān-ı İlāhī (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1566). [meyli, -i]

meyl eyle-: Yönelmek, eğilimli olmak.

Bulara eyledi ol meyli hayli
Bularuñ ol metā'ını tamāmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 262). [meyl eyle-, -i-i, -di]

meyl kıl-: Meyletmek, yönelmek.

Ki ondan nāgehān ol kıldı meyli
Bularuñ ağacına meyli hayli (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 399). [meyl kıl-, -i-i, -dı]

Seni görgeç olur ol dağı dil-süz
Kılur meyli saña ol dağı cāndan (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1441). [meyl kıl-, -i-i, -ur]

Ki kılman dir revāsız işe meyli
İdersiz bu işi ger bu zamānı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 228). [meyl kıl-, -i-i, -ma, -n]

İrağdan dā 'imā kıldı hāzarnı
Çü Yūsuf kılmaz idi oña meyli (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1447). [meyl kıl-, -i-i, -maz]

meyl kıl-: İlgi göstermek.

Ki bu yirde ġarīb ü hem hāķirtüz
Anıñ çün kıldı sultān bize meyli (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 201). [meyl kıl-, -i-i, -dı]

meyve-i dil: Gönül meyvesi II Çocuk, evlat.

Didi Ya'küb oña ey meyve-i dil
Degül hācet bu düşün ta'biri bil (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 495). [meyve-i dil,]

mezār: Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.

Didi Ya'küb peyamber olgil āġāh
Var ecdādıñ mezārı üste durgil (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 116). [mezārı, -ı]

mezheb yitür-: Gidilen, benimsenen yol kaybetmek; akılını kaybetmek.

Bu cāhil mezhebin Mālik yitürdi
Münādīye didi bang it 'avāma (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1176). [mezheb yitür-, -di-in, -
di]

mi: "Mi" soru edatı.

Didi İshāk benim cānımdaki sen
Degül **miydüñ** bugün yanımdaki sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 116). [miydüñ, -y, -dü,
-ñ]

Ki ol günde alam hayfım ancağ
Maña bes **mi** degül di derd-i hicrân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 729). [mi,]

Ki bular dağ kılurlar zür u bühtân
Maña bes **mi** degül di nâr-ı firkat (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 731). [mi,]

Yanarım bu firāk ü hurkatiyle
Maña bes **mi** degül evlād dūrı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 747). [mi,]

Çıh üstine bağ Ken'ân düzine
Ki gör kardaşlarıñ gelmekde **midür** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 557). [midür, -dür]

Ki Yūsuf dir ki görüñmekde **midür**
Çü Dünya ol zamân o üste çıhdı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 558). [midür, -dür]

Hani ol kıldukumuz 'ahd ü peymân
Ki ol küluñ cezâsı böyle **midür** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 641). [midür, -dür]

Ki ol 'ahduñ sezâsı böyle **midür**
'Aceb ki nefsiñiz sevâd kılupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 642). [midür, -dür]

mihmân: Konuk, misafir.

Bizi **mihmânlar** onuñ hıdmetine
Didi ba'zı anıñçün kıldı hürmet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 196). [mihmânlar, -lar]

mihmân eyle-: Misafir etmek.

Ki üç gün oñları **mihmân eyle**
Pes añdan yıhasuñ ol dervāze pāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 142). [mihmân eyle-,]

Didi var ol duran kavm-ı ġarībi
Getür ġalvet-serāya **eyle mihmân** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 171). [mihmân eyle-,]

mihmân kıl-: Misafir etmek.

Getürirdi ne kim var ise anı
Be-ġāyet 'izzetiyle **kıldı mihmân** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 209). [mihmân kıl-, -
dı]

Ki geldi karşı İblīs öter iken
Buları çekdi **mihmân kılmağ** içüñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 281). [mihmân kıl-, -
mağ]

mihnet: Üzüntü, dert, elem, keder, gam, ızdırıp.

Şebābıñ **mihnetin[i]** çekdüñ 'ādil (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 6). [mihnetin[i], -i, -n[i]]

Ki ġāhī yügür ü ġāhī sürüyü
Getürdiler onı yüz **mihnet** ile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 675). [mihnet,]

mihnet ü derd ü belâ: Üzüntü, dert ve bela.

Ata katında Yūsuf sevgilüdür
Çekerüz mihnet ü derd ü belâyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 615). [mihnet ü derd ü belâ, -y,
-ı]

mihir: Dostluk, vedâd, muhabbet, şefkat.

Ne **mihir** ola onuñ yoğdur cefâsı
Ne küñ ola onuñ yoğdur ġatâsı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 470). [mihir,]

Kılurdi göricek **mihrine** ol mäh
Nägeh bir kâfile ez-Şâm geldi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 32). [mihrine, -i, -n, -e]

mihir id-: Şefkat göstermek, acımak.

Birisi yoğ oña ki ide mihri
Biri bıçağ çekkerdi birisi çüb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 164). [mihir id-, -i-i, -e]

mihr kıl-: Sevgi göstermek, dostça davranmak.

Züleyhâ dîdeden tökerdi seyli
Kılurdi Yûsuf'a miñ dürlü mihrî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1449). [mihr kıl-, -i-i,
-ur, -dı]

mihr ü mäh: Güneş ve ay.

Olur hayrân kim ki görse anı
Çü gördi **mihr ü mäh** ol hüsne bāyî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 69). [mihr ü mäh,]

mihr ü şefkat: Sevgi ve şefkat.

Hanı **mihr ü şefkat** hanı mürüvvet
Bular bu sözi çünki diñlediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 128). [mihr ü şefkat,]

mihr ü vefâ id-: Dostluk ve vefa göstermek.

Cefâ koyup idüp mihr ü vefânı
Didi ki Yûsuf'a ey hûb-dîdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1074). [mihr ü vefâ id-, -nı-nı, -
üp]

mikdâr it-: Miktar belirlemek.

Ne mikdâr itdi Yûsuf kıymetini
Kıluplar şimdi uhvet bey'-i bâzâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 966). [mikdâr it-, -di]

mîl: Çeşitli işlerde kullanılan iğneye benzer ince, uzun âlet.

Getürdi ortaya altun kâse
Çü **mîl** aldı eline ura tâsa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 394). [mîl,]

Pes aından **mîl** urdı şâh tâsa
Âvâzı irdi tâsîn anda nâsa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 397). [mîl,]

miñ: "Bin" sayı sıfatı.

Seni **min** zecr ile va'llâhi firkat
Meni yâr-ı 'azîzimden dirîğa (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 8). [min,]

Kimi sürür kimi rahtını yırtar
İderler Yûsuf'a **min** zecr ü kahrı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 163). [min,]

Eger yüz **miñ** urursan başıma daş
Haberçi olmazam virmen haber hiç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 798). [miñ,]

Livâsı başı üste **miñ** olurdu
Veliken ılda bir kez heybet ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 160). [miñ,]

Çıhardı vird[i] ol yâkût-ı nâzik
Aña elli **miñ** altun bil bahânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 389). [miñ,]

Pes aından iki ağaç dağı vardı
Ki dört **miñ** karşısına bende irdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 700). [miñ,]

min-: Binmek, bir şeye üstüne çıkıp ayaklarını
sallandırarak oturmak.

Giy üzerine gurbet kisvetini
Minüp atuña tîz varup señ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 369). [minüp, -üp]

min iki yüz: Bin iki yüz (yıl).

Ta'accüb eyler idi heybetinden
Min iki yüz yıl idi kazılalı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 301). [min iki yüz,]

minnet: Gönül borcu, şükran duyma.

Didi **minnet** bu hâne ni'metinden
Ki boldum cümle kâhir himmetinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 223). [minnet,]

minnet: Bağış, lütuf, iyilik.

Hağa **minnet** bugün humâre irdiñ
Eger Ya'kûb idiñ beytü'l-hazende (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 13). [minnet,]

minnet ol-: Borçlu duruma düşürmek.

Hudâvend'den oña **olmadı minnet**
Yimekden yidi ol dem oldı şeb'ân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 498). [minnet ol-, -
ma, -dı]

misâfir: Geçici bulunan, sürekli olmayan (kimse).

Durupdur kimesne bilmez kelâmın
Dur imdi señ **misâfir** hil'atini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 367). [misâfir,]

mîşâlüm: Hz. Yusuf'un oğlunun ismi.

Adı **Mîşâlüm** idi taze gülzâr
Didi kim oğlına var hîdmet eyle (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 212). [mîşâlüm,]

Allâh'ın rahmetine oldu vâsıl
Anıñ mevtin[i] çü **Mîşâlüm** bildi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 131). [mîşâlüm,]

mısır: Mısır ülkesi.

Haber oldu kamu baya gedâya
Çü **Mısr** ehli banga sâmi' oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1181). [mısr,]

Mısr'dan tâ be-zindân halk ol gün
Pey-â-pey muttaşıl oldu vü mekrün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 5). [mısr'dan, -dan]

Mısr'dan tâ be-zindân yol varanlar
Didiler dört ağaç anı görenler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 9). [mısr'dan, -dan]

miskîn: Âciz, zavallı (kimse).

Söğüben ü kaşyuban yirdiler
Yine dutdılar ol **miskîn** renci (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 393). [miskîn,]

Züleyhâ kâr[ı] **miskîn** hâl-i düşvâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 15). [miskîn,]

Gözi yoñ baña **miskîn** sağa sola
Züleyhâ yol kenârın aldı durdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 33). [miskîn,]

miskîn ol-: Âciz, zavallı olmak.

Nişe ki gitdi mâl ol oldu miskîn
Didi vargil hazineye nazar kıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1340). [miskîn ol-, -dı]

Ki miskîn oldu müflis kaldı nâ-çîz
Kurudı gözleri kör oldu a' mâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 146). [miskîn ol-, -dı]

İşidüp bular ana kaldı hayrân
Kamu miskîn oluban durdı yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 60). [miskîn ol-, -uban
]

miskîn-hâl-ı düşvâr: Zor, miskin bir hal.

(Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 15). [miskîn-hâl-ı
düşvâr,]

mişl: Benzer, eş, denk.

Ki **mişlüm** yoñ zemîn ü âsumânda
Göreydüm halk-ı 'âlem bu bahâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 368). [mişlüm, -üm]

mişl ol-: Benzer, eş, denk olmak.

Muña nisbet kim ola bu cihânda
Ola mı mişl 'arz ü âsumânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 422). [mişl ol-, -a]

mismâr kıl-: Çivi, kazık çakmak; kilitlemek.

Kapusın bağlayubañ kıldı mismâr
Kapusını çün anıñ Yûsuf açdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 97). [mismâr kıl-, -dı]

mısr: Mısır ülkesi.

Didi Mâlik evinde ister onı
Çü Yûsuf **Mısr'a** girdi ol haberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1149). [mısr'a, -a]

Ki böyle râygân **Mısr'a** gelüpsen
Bu demde kıymetiñi kıldı Hâlık (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1362). [mısr'a, -a]

Bularuñ şüreti çün boldı tebdîl
Gezerler **Mısr** içinde fârik-ı dil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 130). [mısr,]

mîşüm: Uğursuz.

Var idi bir melik Ken'ân'da **mîşûm**
Ki İcem İbn-i Dārān adı ma'lûm (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 235). [*mîşûm,]*

miyân-ı tercümân: Söz ifadesinin ortası, tam anlamı.

Sizühle men sözi tâ in zamānı
Çü söyledüm miyân-ı tercümānı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 370). [*miyân-ı*
tercümân, -ı]

mu: Bu, buradan anlamlarına gelen işaret zamiri.

İşidin atamıza ne diyevüz
Ki Yûsuf **mundan** eve gidesidür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 259). [*mundan, -n, -*
dan]

Koyuñuz burada muni diri
Çıhara kim ki görse muni **mundan** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 415). [*mundan, -n, -*
dan]

mu: "Bu" işaret zamiri (ev\saray).

Muni kılman kabûl terk idüp anı
Züleyhâ didi Yûsuf kıl itâ'at (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1542). [*muni, -nı]*

mu: "Bu" işaret zamiri (Züleyhâ'nın Hz. Yusuf'a aşık olması olayı).

Ki görsetdüm size men **muni** ya'nî
Bulara eyledi çoğ söz ü nîşi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 86). [*muni, -nı]*

Onı görüp selâmet gitmedüñüz
Munuñ çün kıldıñuz siz maña ta'nı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 85). [*munuñ, -nuñ]*

mu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un rüya tabir etme becerisi).

Velî **muni** saña kim bildirüpdür
Ki söz[i] saña tahkîk kıldırupdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 95). [*muni, -nı]*

mu: "Bu" işaret zamir (Hz. Yusuf'un yedi yıl hapiste kalma haberi).

İşitdi **muni** Yûsuf âh kıldı
Sirişkiñ dâne çehre gâh kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 153). [*muni, -nı]*

mu: "Bu" işaret zamir (Hz. Yakup'un ağlaması).

İşitdi **muni** Yûsuf kıldı nâle
Yaşını gül yüzine kıldı jâle (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 179). [*muni, -nı]*

mu: "Bu" işaret zamir (Hz. Yakup'un hali).

İşitdi **muni** Yûsuf kıldı efgân
Zamānı yir yüzine oldı ğaltān (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 215). [*muni, -nı]*

mu: "Bu" işaret zamiri (Şemerdî'd'in dedikleri).

İşitdi **muni** Dünya pāya durdı
Segirtti atası katına vardı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 257). [*muni, -nı]*

İşitdi **muni** Ya'kûb ağladı zâr
Ki çeşm[i] hasret ile oldı hûn-bâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 287). [*muni, -nı]*

mu: "Bu" işaret zamiri (padişahın rüyası).

Pes aından didi sâkî **muñla** te 'vîl
Niçüñdür Tañrıñ içün señ beyân kıl (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 401). [*muñla, -ñ, -la]*

mu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un üvey kardeşleri).

Ki girdiler yola cümle tamâmet
Bahar menzil ki **munlar** irişürler (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 275). [*munlar, -n, -lar]*

mu: "Bu" işaret zamiri (Bünyamin).

Anıñ derdiñdeyim zâr ü leked-kûb
Didi Yûsuf aparıñ **muni** aında (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 487). [*muni, -nı]*

Munuñ dağ hiç emîni olmayasız
Niçe ki Yûsuf içün olmadıñız (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 318). [*munuñ, -nuñ]*

Didiler kim **muña** tezcîh nedendür
Bizümle bu dağı uş bir nedendür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 83*). [*muña, -ñ, -a*]

Didiler yâ 'azîz sen **muni** dutma
Rehâ kılgıl **muni** sen habs itme (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 113*). [*muni, -nı*]

mu: "Bu" işaret zamiri (*Mâmîl*).

Varupdur bâkî uşvet şehre hâzır
Olupdurlar **munuñ** şavtına nâzır (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 198*). [*munuñ, -nuñ*]

mu: Burayı.

Pes oñdan didi varup gidüñiz siz
Muni terk eyle terk idüñiz siz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 210*). [*muni, -nı*]

mu: "Bu" işaret zamiri (*mektup*).

Degül bu haţ bizüm **mundan** haberdâr
Degülüz doğru bilgil anı zinhâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 389*). [*mundan, -n, -dan*]

mu: "Bu" işaret zamiri (*mesnevi*).

Oturdum **muni** Türkî nazm kıldum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 142*). [*muni, -n, -ı*]

mu: "Bu" işaret zamiri.

Çekem derdinde onuñ dürlü ta'zîb
Muni didi Yûsuf yüzine bağıdı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 776*). [*muni, -n, -ı*]

Yoğ oldu şamısı ahar seyle
Didi Mâlik var **munda** gine kâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1063*). [*munda, -n, -da*]

Ne bilsün kâr-ı Yûsuf şa'b ideler
İşitdi **muni** Dünya eyledi âh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 83*). [*muni, -nı*]

Saña her dem irüşürem delilem
İşitdi **muni** Yûsuf şâd boldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 457*). [*muni, -n, -ı*]

İşitdi **muni** Yûsuf yürüdi zûd
Aña dağ eylemişdür şevk odı dūd (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 739*). [*muni, -n, -ı*]

mu: Buradan.

Gidenden şöña Ya'kûb sord[ı] ondan
Didiler gitdi mahrûm böyle **mundan** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 344*). [*mundan, -n, -dan*]

mu: "Bu" işaret zamir (*Hz. Yusuf'un rüyası*).

İşitdi **muni** Ya'kûb kaldı hayrân
Didi her düşe ta'bîr ola ey cân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 404*). [*muni, -nı*]

mu: "Bu" işaret sıfatı (*mağâl*).

Didi ki yâ ata sen **mu** mağâlî
Dime kılma dağı sen bu hayâlî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 428*). [*mu,]*

mu: "Bu" işaret zamiri (*dünye*).

Muniñ şehdini içenler âğulandı
Ki oldı tîre ol hâke bulandı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 484*). [*munuñ, -nıñ*]

mu: "Bu" işaret zamiri (*Hz. Yusuf'un kuyuya atılması olayı*).

Velî vardur **munuñ** özge devâsı
Aparuñ Yûsuf'ı bir çâha salıñ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 266*). [*munuñ, -nuñ*]

mu: Bundan (*dolayı*), bunun (*için*).

Munuñ çün eylerim âh ü figâni
Züleyhâ hâlini çü bildi dâye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1212*). [*munuñ, -nuñ*]

mu: "Bu" işaret zamir (*Hz. Yakup'un dedikleri*).

Muni Ya'kûb diyüben yazdı Şem'un
Apardı şâh-ı Mısr'a ol diğir gün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 355*). [*muni, -nı*]

mu: "Bu" işaret zamiri (Hz. Yusuf).

Çü **munda** zâhir oldu bu hıyânet
'Azîz çün böyle gördi bu hâvâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1588). [munda, -n, -da]

Didi ki baḥıñız Bârî Hudâ'ya
Munî böyle salursız ölesidür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 407). [munî, -nı]

Didi kaşd itmeñüz **munuñ** cânına
Didiler Yehûzâ bize söyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 212). [munuñ, -nuñ]

Munuñla ideyim birkaç kelâmı
'Azîz çün Mâlik'e destûr virdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1298). [munuñla, -nuñ, -la]

mu: "Bu" işaret zamiri (Malik'in yandaşları).

Gelüp **munlarıñ** üstin dutdı hamı
Yağış yağdı töküldi dolular çoḥ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1056). [munlarıñ, -n, -lar, -ıñ]

Yoğ oldu kâmusı ki öleler
Çü oldu **munlarıñ** ahvâli böyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1061). [munlarıñ, -n, -lar, -ıñ]

mu'abber: (Rüyâ için) Yorulmuş, tâbir edilmiş.

Niçüñ ki görmiş idi didi onı
Mu'abberdür kâmusı bunlar ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 698). [mu'abberdür, -
dür]

mu'abbir: Görülen rüyâlardan anlam çıkaran, rüyâ tabir
eden, düş yoran kimse.

Mu'abbir katına ki varmış idüñ
Menim Yûsuf atam Ya'kûb-ı mağfûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1310). [mu'abbir,]

mu'allak: Asılı kalmış.

Ki durdı kuyı içinde **mu'allak**
Açıldı rûşen oldu kuyı beyni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 490). [mu'allak,]

mu'âsi eyle-: Baş kaldırmak, asi olmak.

Hazer kıl eyleme şimdi mu'âşi
Çü bildi Yûsuf onı döndi girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1570). [mu'âşi eyle-, -me]

mu'avven ol-: Belli olmak.

Saḥa oldu mu'ayyen yâr Cabbâr
Meni bilgil yakîn ki men Cibrîl'em (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 454). [mu'ayyen ol-, -
dı]

mübârek: Çok saygı değer, hürmete lâıyk, muhterem.

Mübârek göñlini kılma zi-men piç
Haberciniñ yiri oldu cehennem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 800). [mübârek,]

Mübârek nestesiñ 'abd-ı rahîmsiñ
Ki virdi Yûsuf'a ol dem icâzet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1010). [mübârek,]

İrişdüm men anıñ hazretine
Mübârek yüzini anıñ göreydüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 53). [mübârek,]

mübtelâ: Dert ve üzüntüye tutulmuş.

Qabûl itdi Hudâ ondan du'âyı
İrâdet oldu kıya **mübtelâyı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 314). [mübtelâyı, -y, -ı]

mübtelâ: Bağımlı, tutkun, düşkün.

Ki olmagil za'ifler üste tîre
Mülâzım merḥamet kıl **mübtelâya** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 249). [mübtelâya, -y, -
a]

Ki kalmışım velîken men ne demde
Men oldum derd-i 'aşkıñ mübtelâsı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 51). [mübtelâ ol-, -sı-
sı, -du, -m]

müddet: Bir şeyin, bir olayın başı ile sonu arasında geçen
zaman bölümü, süre.

Gice gündüz olur külluğda kâ'im
Çü bir **müddet** onuñ bağında oldu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1471). [müddet,]

Züleyhâ Yûsuf'ı çün bildi sultân
Bu **müddetde** Züleyhâ çekdi hecri (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 99). [müddetde, -de]

Çün irdi **müddeti** devr-i zamânı
Ki aldı hoca seînden Yûsuf anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 551). [müddeti, -i]

mü'eddeb: Terbiyeli, edepli, uslu.

Mü'eddeb bir zamân dur hıdmetinde
'Emûndur ol seniñ ey cân-ı ferzend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 496). [mü'eddeb,]

Çü hâcib geldi zindân kapısına
Mü'eddeb durdı Yûsuf'ıñ dapusına (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 12). [mü'eddeb,]

müflis: Züğürt, fakir, zavallı, muhtaç.

Fakîr idi nâ-çiz ü sâ' il ü aç
Be-gâyet **müflis** idi halka muhtâç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 338). [müflis,]

Ki kaldum böyle **müflis** ben de dil-pîç
Virürem saña cümle mālımı men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1260). [müflis,]

müflis kal-: Muhtaç olmak.

Ki miskîn oldı **müflis kaldı** nâ-çiz
Kurudı gözleri kör oldı a'mâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 146). [müflis kal-, -dı]

muğannî: Güzel sesle ve musikî kurallarına uyarak şarkı
söyleyen kimse, şarkıcı, ses sanatkârı, hânende.

Ki degdiler muraşsa' çoğ sürürü
Muğannî sâzlar ol hâzır itdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 11). [muğannî,]

Muğanniler oturdı der-miyâne
İdürler tenenenni tenn tenâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 441). [muğanniler, -ler]

muğayyer: Değiştirme gücüne sahip.

Didi ki İbn-i Yâmîn oluñ ağâh
Ki var mıdur **muğayyer** gayr-ı Allâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 24). [muğayyer,]

muğayvir: Nizam eden; bilen, gören.

Bizüm ahvâlümüze var **muğayyir**
Bizüm çün var durur hayy-ı müdebbir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 259). [muğayyir,]

muğtâb: Gıybet edici, gıybet eden.

Pes ol **muğtâblarına** kıldı i'lâm
Züleyhâ onları çağırdı andan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 24). [muğtâblarına, -lar, -ı, -n, -a]

Diler **muğtâblarını** ide da'vet
Züleyhâ'ya didi bir cāriye bu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 14). [muğtâblarını, -ları, -nı]

muhabbet: Aşk, sevdâ, sevgi.

Bula senden **muhabbet** sen dağ ondan
Ne dürlü ziyneti ki dāye söyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1442). [muhabbet,]

muhalîf ol: Verdiği söze aykırı davranmak, sözünü
tutamamak.

Atam 'ahdine bes olam muhalîf
Yalandur ki oña inkâr idersem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 680). [muhalîf ol, -a, -m]

muhallim eyle-: Acıyarak, yumuşak davranmak.

Ki **muhallim eylediler** oña bâzu
Çü Yûsuf girdi onuñ bir gözine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1250). [muhallim eyle-, -di, -ler]

müheyyâ kıl-: Hazırlamak.

Dağı kavval def ü ney nâzır itdi
Ziyâfet çün **müheyyâ kıldı** ni'met (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 13). [müheyyâ kıl-, -dı]

müheyyâ ol-: Hazır olmak.

Müheyyâ oldı ol dārü's-selâmet
Tamâm oldı Züleyhâ dağ bezendi (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1522). [müheyyâ ol-, -dı]

muhkem: Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.

Ki firûze zeberced böyle **muhkem**
Ağ altun kızıl altun dergeh ki olsun (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1504). [muhkem,]

muhtâc: Bir şeye veya kimseye ihtiyâcı olan, ihtiyaç duyan.

Fakîr idi nâ-çiz ü sâ 'il ü aç
Be-gâyet müflis idi hâlka **muhtâc** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 338). [muhtâc,]

muhtaşar kıl-: Kısaltmak, sözü kısa kesmek, özetlemek.

Ol nice koymadı elden imâni
Yüküştür kışsa **kıldum muhtaşar** men (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1129). [muhtaşar kıl-, -du, -m]

Pes aından **muhtaşar kıldum** kelâmı
Ki vardılar eve anlar tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 219). [muhtaşar kıl-, -du, -m]

Kelâmı **muhtaşar kıldum** kemâhı
Bular tâ kat ' kıldı ba 'zı râhı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 675). [muhtaşar kıl-, -du, -m]

muhterem: Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.

İşitdüm men anı kim **muhteremdür**
Dutuñ her çe ki var sermâyenizni (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 106). [muhteremdür, -dür]

Be-gâyet medh idüp ol **muhteremni**
Ki ahlâk-ı hamîde cümle varı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 44). [muhteremni, -ni]

Hazâyin iyesidür muhteşemdür
'Abîdüñ seyyididür **muhteremdür** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 300). [muhteremdür, -dür]

muhteşem: Görkemli, ihtişamlı.

Hazâyin iyesidür **muhteşemdür**
'Abîdüñ seyyididür muhteremdür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 299). [muhteşemdür, -dür]

mu'în ol-: Yardımcı olmak.

Niçe vaz 'ında var kıl çârelerini
Dahı kalmışlarıñ olgil mu 'îni (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 245). [mu'în ol-, -i-i, -gil]

müjdegâni: Müjde bahşisi, müjde getirene verilen hediye.

Oña çün **müjdegâni** söylediler
Buyurdı bir ulü toy eylediler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 273). [müjdegâni,]

Getürdi Cibrîl çün **müjdegâni**
Sevindi Yûsuf 'uñ der-sühân cânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 317). [müjdegâni,]

Çü girdi içeri virdi selâmı
Didi yâ **müjdegâni** ol kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 628). [müjdegâni,]

mukarreb: Pâdişah tarafından huzûruna teklifsizce girip çıkmasına izin verilen, pâdişâha yakın olan kimseler.

Çü sâkî çıldı vardı şeh katına
Mukarreb oldu onuñ hâzretine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 156). [mukarreb,]

mukarrib evle-: Yakınlaştırmak.

Ki anı hâş idürem men katımda
Mukarrib eylerüm öz hâzretimde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 430). [mukarrib eyle-, -r, -üm]

mükerrem: Muhterem, saygıdeğer.

Velî Yûsuf ata katna **mükerrem**
Belâ bizde ki ol onda şafâda (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 611). [mükerrem,]

mülâzım: Bağlılık gösteren kimse, hizmetkâr, bağlı köle.

Ki olmagil za 'ifler üste türe
Mülâzım merhamet kıl mübtelâya (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 249). [mülâzım,]

Urarlardı **mülâzım** başlarına
Didiler Yûsuf'a çü kılduḡ qahrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 582). [mülâzım,]

Velî yâd it Allâh'ı señ **mülâzım**
Ta âlâ şâne söyle dilde dâ'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 329). [mülâzım,]

mülâzım ol-: Erişmek, ulaşmak.

Fakîre merhamet kılğil mülâzım
Olasın rahmete tâ ki mülâzım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 360). [mülâzım ol-, -a, -sı, -n]

mülk: Devletin egemenliği altında bulunan toprakların
bütünü, ülke.

'Azîz **mülkine** Yûsuf oldu dâhil
'Azîz bu bey'ini çün kıldı itmâm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1268). [mülkine, -i, -n,
-e]

mülk ü dünyâ: Mülk ve dünya.

Hevâ-yı hân u mân **mülk ü dünyâ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 4). [mülk ü dünyâ,]

mülk ü dünyâ: Mülk ve dünya.

Hevâ-yı hân u mân **mülk ü dünyâ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 4). [mülk ü dünyâ,]

mülk-i mısır: Mısır ülkesi.

Didi yâ âl-ı Ya'kûb oluñ âgâh
Menim bu mülk-i Mısır'a ser-be-ser şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 368). [mülk-i mısır, -a
]

Allâh'ın kudretiyle gör ki ey cân
Ki oldu **mülk-i Mısır** Yûsuf'a fermân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 546). [mülk-i mısır,]

mümkün: Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan,
olabilir, kabil, muhtemel.

Seniñ bu düşüñe 'âlemde ey şâh
Eger **mümkün** ise ol olur âgâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 354). [mümkün,]

mümkün: Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan,
olabilir, kabil, muhtemel.

Degül **mümkün** onı elden koyalar
Çü Dünya böyle gördi onda hâbi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 68). [mümkün,]

münâcât eyle-: Yalvarmak, yakarmak.

Ki kılğil Mâlik'e virgil oğlan
Çü Yûsuf eyledi ol dem münâcât (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1333). [münâcât eyle-
, -di]

Münâcât eyledi Hakk'a yalınur
Çü Yûsuf kuyı içre gider oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 442). [münâcât eyle-, -di]

Münâcât eyledi çün şöyle mağmûm
Kabûl oldu du'âsı oldu ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 533). [münâcât eyle-, -di]

Gözi korhubanı yaş ile doldı
Münâcât eyledi ol Kirdgâr'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 347). [münâcât eyle-, -di]

münâcât kıl-: Dua etmek.

Ki kıldı Hâlık'a ol dem münâcât
Didi ey Hâlık-ı Perverdigâr'um (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 322). [münâcât kıl-, -dı]

Bu sözden eyledi Yûsuf teessüm
Hakk[a] kıldı yine Yûsuf münâcât (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1081). [münâcât kıl-, -
dı]

Didi 'Arâbiye hiç var mı hâcât
Nedür söyle kılam Hakk'a münâcât (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 290). [münâcât kıl-, -
am]

münâdî: Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse,
tellal.

Didiler Mâlik'e göster gülâmı
Yine durdı **münâdî** bir kenâra (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1159). [münâdî,]

Kim olur müşteri 'İberî gülâma
Münâdî çünki durdı ol nidâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1179). [münâdî,]

Bulara irdi leşker ol zamānı
Nidā kıldı **münādī** nāgehānī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 56). [münādī,]

münakkas: Nakışlı, işlemeli, süslü.

Sanasın cennete beñzer tamāmı
Dağı ol şüretin aında **münakkaş** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 441). [münakkaş,]

munca: Bu kadar, bunca.

Ki bile olmayaydı dide-mesküb
Menim çün **munca** hasret ola cānda (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 575). [munca,]

munda: Buraya.

Yine **munda** geliñiz tiz varıñız
Ne dīn ki siz dutupsız men dağı anı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 270). [munda,]

Ne ki **munda** gelür men öldürürem
Niçüñdür erlik onda bildürürem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 147). [munda,]

Yehūzā didi ki **muñda** geliñiz
Ki Ya'küb nesli var **muñda** biliñiz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 205). [muñda,]

munda: Bunda.

Ki yoñdur Yūsuf'ın **munda** hañası
Meñ oña kaşdı kıldum vaqt-i firsat (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 52). [munda,]

munda: Burada.

Didi kim çılmazam ez-çāh ü zindān
Eger **munda** kıla bir kimse ey cān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 18). [munda,]

Ki gördiler kamu sermāye **munda**
Nebīni kıldılar muñdan haberdār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 326). [munda,]

Bir hile tā ki señ **muñda** kılasın
Menimle gice gündüz señ olasın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 7). [muñda,]

Bulara didiler kim n'eyledüñüz
Gelüp **munda** oğrılığ eyledüñüz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 62). [munda,]

Yehūzā didi ki **muñda** geliñiz
Ki Ya'küb nesli var **muñda** biliñiz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 206). [muñda,]

münevver: Aydınlık, parlak.

Münevverdür 'ibādetden kenārı
Asıldı bir **münevver** kandil onda (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 355). [münevver,]

Münevverdür 'ibādetden kenārı
Asıldı bir münevver kandil onda (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 354). [münevverdür, -
dür]

münis ol-: Arkadaşlık etmek.

Oña münis olurdı her bir işte
Kuyıda kıldı Yūsuf şād ü hürrem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 508). [münis ol-, -ur, -
dı]

munkā ol-: Boyun eğmek, uymak.

Kamumuz biz saña secde kıluruz
Kamumuz biz saña munkā oluruz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 517). [munkā ol-, -ur,
-uz]

Ki andan men saña munkā olayım
Züleyhâ didi cānım bil bu demde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 44). [munkā ol-, -a, -
y, -ım]

muntazır: Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

Saña müştāk idüm ey ber-güzide
Yüküş vaqtdür saña çün **muntazırım** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 467). [muntazırım, -
ım]

müptelā: Alışmak II Tutulmak.

Olar ki ayrılığda **müptelādür**
Bilürler ayrılığ ne belādür (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 1). [müptelādür, -dür]

murād: Arzu edilen şey, dilek, amaç.

Muradum var katında Kirdgār'um
Kamunı pes yitürürseñ **murada** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 325). [murada, -a]

Muradı istegini cümle tapdı
Didi ki benim çün nûr-ı dîde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 464). [muradı, -ı]

Muradım var katında lahza gitme
Seniñ 'aşkıñda bilgil bî-nevâyım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1552). [muradım, -ım
]

murād al-: Arzusuna ulaşmak, dilediğinine kavuşmak.

Ki koy senden alayım men murādı
Seniñ yolunda benim munca mālım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1548). [murād al-, -ı-
ı, -a, -y, -ım]

murad hâsıl ol-: Arzusu, isteği gerçekleşmek; isteği yerine
gelmek.

Muradı hâsıl oldu bu cihānda
Kim irdi hasretine bu zamānda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 759). [murad hâsıl ol-, -ı, -dı]

murad ir-: Dileği gerçekleşmek, istediği bir şeye
kavuşmak.

Fakîre rahm kılğıl señ burada
Ki ferdā irişesin sen murada (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 375). [murad ir-, -a-a, -ış, -e, -
sin]

Saňa tā men irişem ey şehinşāh
Murada irdi çünkü şeyh-i fānī (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 479). [murad ir-, -a-a, -dı]

murassa': Değerli taşlarla süslenmiş.

Murassa' kıymeti daş ile dolsun
Hem altundan dikiñ onda seçerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1506). [muraşsa',]

Ki degdiler **muraşsa'** çoğ sürürü
Muğannī sâzlar ol hâzır itdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 10). [muraşsa',]

murğān: Kuşlar.

Çü zindān kapusından şöyle giryān
Asıldı geldi mağzın yidi **murğān** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 136). [murğān,]

mürsel-i hūd: Hud peygamber.

Nicedür diñle şimdi kıssa-i bes
O demde ki **mürsel-i Hūd** idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 307). [mürsel-i hūd,]

mürşid: Hak ve hakikate ulaşma konusunda müritlerine yol
gösteren kişi.

Menim hüsnüm katında mäh ü hürşid
Tebāh olur biliñ 'ālemde **mürşid** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 433). [mürşid,]

mürşid ol-: Hak ve hakikate ulaşma konusunda yol
göstermek.

Kabûl itdi du'āsın luţfi ile
Bulara çünkü Yûsuf oldu mürşid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1085). [mürşid ol-, -dı]

mürüvvet: Cömertlik, ihsan, lütuf.

Ĥanı mihr ü şefkat Ĥanı **mürüvvet**
Bular bu sözi çünkü diñlediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 128). [mürüvvet,]

mürvet: İyilik, ihsanda bulunma.

Nidā eyler Yûsuf onlara **Mürvet**
Ne bālig yazıda tenhā vü kaldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 120). [mürvet,]

musahhir: Boyun eğdiren.

Didi sākī ki ey sultān-ı 'ālem
Musahhir hükmüne cinsiyle ādem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 360). [musahhir,]

muşāhib: Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan
kimse.

Sarardı gül yañağı zerd boldı

Muşāhib kızlar onı gördi öyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 875*). [*muşāhib,]*

musallat kıl-: Musallat etmek.

Maña kıldı musallať sizni ĥoca

İlāhın ĥikmetine fikr idüben (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 202*). [*musallať kıl-, -dı]*

müselmān: İslam dininden olan kimse, müslüman.

Müselmān'ım yakın dutmañ gümānı

Mışır'dañ çığdılar bunlar selāmet (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 272*). [*müselmān'im, -ım]*

müselmān ol-: Müslüman olmak, imana gelmek.

Velī didi eyā aşĥāb-ı zindān

Koyuñuz bātılı oluñ Müselmān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 100*). [*müselmān ol-, -uñ]*

Müselmān oldı ĥüb ehl-i hidāyet

Oturdı taĥtına Ya'küb Yûsuf ĥān (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 79*). [*müselmān ol-, -dı]*

müşevves: Dağmık, perişan.

Kamu Yûsuf diyüp ağladı varı

Müşevves oturur evde peyamber (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 553*). [*müşevves,]*

müsī: Hz. Musa.

Ĥalīl'dür adıyla yā yoĥsa **Müsī**

Eger 'aşık iseñ señ terkin eyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 10*). [*müsī,]*

müşkil: Güç, zor, çetin.

Olur ondan nebīler zār ü nālān

Ne **müşkil** iş imiş maĥbûb ırağı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 758*). [*müşkil,]*

Daĥı gördi ki ĥazrā yeddi sünbül

Ki daĥı yeddi sünbül-i ĥuşk **müşkil** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 400*). [*müşkil,]*

müslim ol-: Müslüman olmak.

Var idi bir kes adı Yehūzā idi

Ki Hūd elinde olmışdı Müslim (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 309*). [*müslim ol-, -mış, -dı]*

mustafā: Hz. Muhammed.

Viriñüz bir şalāvāt **Muştafa'ya**

Pes ondan kılmağil ġāfil özüñi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1658*). [*muştafa'ya, -y, -a]*

Velī her sözde vardur nükte aña

Eger var ise şevķiñ **Muştafa'ya** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 431*). [*muştafa'ya, -y, -a]*

mustafā-vı hoş: İyi, hoş Mustafa (Hz. Muhammet).

Pes añdan **Muştafa-yı hoş** ĥişāli

Pes añdan diñle menden bir ĥikāyet (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 68*). [*muştafa-yı hoş,]*

müştāk: Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

Saña **müştāk** idüm ey ber-güzide

Yüküş vaĥtdür saña çün muntazırım (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 466*). [*müştāk,]*

müştāk ol-: Hayran olmak.

Görüben oĥumuşdı ġuşşasını

Be-ġāyet olmuş idi oña müştāk (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 315*). [*müştāk ol-, -mış]*

müşteri: Alıcı, isteyen, talepkar.

Kim olur **müşteri** 'İberī ġulāma

Münādī çünki durdı ol nidāya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1178*). [*müşteri,]*

mutabbak ol-: Tabakalar hâline gelmek, kat kat olmak.

Var idi kuyunuñ dibinde bir daş

Revānī kopdı ol oldı mutabbak (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 489*). [*mutabbak ol-, -dı]*

muṭī': Uyan, itaat eden, boyun eğen, tabi olan kimse.

Disem gitgil yine tiz dön girüye
Didi Yûsuf bu emre men **muṭī'im** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 49). [muṭī'im, -im]

muṭī' ol-: İtaat etmek.

Ki bu demde muṭī' olgil maña sen
Didi Yûsuf nedür emriñ bileyim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 42). [muṭī' ol-, -gil]

Muṭī' oldı aña şehriñ sipâhı
Ki qorhđı kaçdı andan oldı pinhân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 96). [muṭī' ol-, -dı]

muṭlak: Azat olmuş, serbest.

Siziñ şüretiñiz tebdıl ide Haqq
Hemânâ şüret-i ahsene **muṭlak** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 120). [muṭlak,]

muttaşıl: Ara vermeksizin, devamlı olarak, aralıksız.

Mısrı'dan tâ be-zindân halk ol gün
Pey-â-pey **muttaşıl** oldı vü mekrûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 6). [muttaşıl,]

muvaḥhid: Allah 'ın birliğine inanan, tevhit inancını
benimseyen kimse, müslüman.

Revân geldi atası ḥazretine
Muvaḥhid durdı onuñ ḥidmetine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 100). [muvaḥhid,]

muvaḥhid ol-: Allah 'ın birliğine inanmak, tevhit inancını
benimseyen olmak.

Koyuñuz bütleri giriñ imâna
Muvahhid oluban giriñ cihâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 40). [muvaḥhid ol-, -ubañ]

müy: İnce kıllar.

Var idi 'İyşin kılında çoḥ **müy**
Veliken tâze idi ḥüsn ü ḥüb-rüy (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 89). [müy,]

müy: Saç, saç teli.

Ki düzdi Yûsuf' uñ **müyına** lü 'lû
Daḥı giydürdi oña dürlü câme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 32). [müyına, -ı, -n, -a]

müzevven: Bezenmiş, süslenmiş.

Müzevven cümle altun cevher ile
Düzetmişler kemerni gevher ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 701). [müzevven,]

müzevven eyle-: Süslemek, bezemek.

İşitdi cümlesin bildi tamâmın
Müzevven eyledi köşk ü kuşûrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 9). [müzevven eyle-, -dı]

müzevven kıl-: Tezyin etmek, süslemek, donatmak.

Müzevven kıl serâyı öyle yeksân
Bisâtı ferş-i dîbâc eylegil señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 172). [müzevven kıl-,]

Bir o ki ez-zücâcî kâr-ı üstâd
Müzevven kılmışdı anı ḥamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 439). [müzevven kıl-, -mış, -dı]

müzevven ol-: Süslenmek, bezenmek.

Naşihat itdi düşme âh ü vâye
Didi gice olgil müzevven gündüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1439). [müzevven ol-,
-gil]

muṣṭarib ol-: Ağrı ve acı içinde kıvrınmak, aşırı derecede
üzülmek.

Hazîn oldı nebî onuñ düşinden
Be-gâyet muṣṭarib oldı endişinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 447). [muṣṭarib ol-, -
dı]

Bu demde eylegil 'ayş u tarab sen
Nişe ğamgîn olursun muṣṭarib sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 451). [muṣṭarib ol-, -
ur, -sun]

N HARFİ

nâc ü dîbâc: Koyun yününden ve ipekten (halı).

Döşediler yolına **nâc ü dîbâc**
Apardılar cevâhir hil'at ü tâc (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 435). [nâc ü dîbâc,]

nâçâr: Çaresiz, dertli, üzüntülü.

Kamu Mısr ehli 'âciz kaldı **nâçâr**
Kamusi oldu Yûsuf'ın gulâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 140). [nâçâr,]

nâçâr ol-: Çaresiz olmak.

Görün kim n'eyler ol emr-i Hudâyî
Ki Yûsuf 'aşk elinde nâçâr oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 76). [nâçâr ol-, -dı]

nâcî ol-: Kurtulmak.

Anıñla gönlüm ez-gam oldu nâcî
Yehûza didi hanı bir bahayım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 410). [nâcî ol-, -dı]

nâcîz: Hiç hükmünde olan, değersiz, önemsiz, küçük.

Henüz Yûsuf durur 'âlemde **nâcîz**
Henüz Yûsuf anadan olmamışdır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 894). [nâcîz,]

nâ-cîz: Fakir, yoksul.

Ki miskîn oldu müflis kaldı **nâ-cîz**
Kurudı gözleri kör oldu a'mâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 146). [nâ-cîz,]

nâ-cîz kal-: Fakir, yoksul olmak.

Hazâyin cümlesi geldi ser-â-ser
Kamu malını çekdi kaldı nâ-cîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1255). [nâ-cîz kal-, -dı]

nâgâh: Aniden, ansızın, birdenbire.

Ki boldı şâd şûkr itdi Allâh'a
Nagâh kuyı dibinden şeyh çıhdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 461). [nagâh,]
Böyle şâd olubanı hoş güldüm
Pes ondan büy-ı Şeytân geldi **nâgâh** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 295). [nâgâh,]

nâ-gâh: Vakitsiz, ansızın, birdenbire.

Ki düşdi araya **nâ-gâh** fırkat
Vefâ kılsa cihânda 'ömrüm anca (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 4). [nâ-gâh,]
Varup yalan diyeler hem ebine
Gezer iken bular Ken 'ân'da **nâ-gâh** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 281). [nâ-gâh,]
Velik zâhirde bir yire varınız
Zi-cühelâ düşdiler bu işe **nâ-gâh** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 435). [nâ-gâh,]
Ki yidi Yûsuf'ı bir zî'b **nâ-gâh**
Alet katında koyduñ anı girü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 530). [nâ-gâh,]

nâgeh: Ansızın, birdendire.

Ki **nâgeh** uşvetin yolına bañdı
Kulağına onuñ feryâd avâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 560). [nâgeh,]
Ta 'âlâ şânehunuñ hîkmetine
Zi-kudret geldi dile **nâgeh** ol zî'b (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 699). [nâgeh,]
Nâgeh düşdüm bu ile mâcerâyâ
Oğul yolında koydum cân ile ser (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 758). [nâgeh,]
Ki girdi içerye fi'l-hâl ol mâh
Çü Yûsuf girdi **nâgeh** içerye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 61). [nâgeh,]

nâgehân: Aniden, ansızın, birdenbire.

Nâgehân geldi mesâ 'il kapısına
Temennâ kıldı durdı dapusına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 333). [nâgehân,]
Ki ondan **nâgehân** ol kıldı meyli
Bularuñ ağacına meyl hayli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 400). [nâgehân,]

nağl-ı rivâvet: Rivayet etmek.

Kılayım niçedür **nağl-ı rivâyet**
Velik siz İlâhı yâd idiñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1232). [nağl-ı rivâyet,]

nah ü harîr: Kilim ve ipek.

Batupdur cümlesi nah ü harîre
Züleyhâ vardı Yûsuf hazretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 28). [nah ü harîr, -e]

nâh ü nakîye: Kilim ve pak.

İrişdiler bular bâb-ı belibe
Bağupdurlar kamu **nâh ü nakîye** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 706). [nâh ü nakîye,]

nâ-hak: Hakka ve adalete uygun olmayan, haksız, boş, beyhude.

Ki **nâ-hak** olmañuz siz böyle hûn-rîz
Bugün Yûsuf bizüm yoldaşımızdır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 218). [nâ-hak,]

nâ'ib: Kadı vekili.

Biri nâ 'ib biri habbâzuñ ey cân
Biri ferrâşuñ idi kıldı ғыrbet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1670). [nâ'ib,]

nâ'ib ol-: Bir makamın sorumluluğunu asıl sâhibi yerine geçici bir zaman için yüklenen, ona vekâlet eden kimse, vekil.

Ki bir yirde koyup anı gidevüz
Ki ondan sonra nâ 'ib olalı biz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 628). [nâ'ib ol-, -alı]

nâ'ib ol-: Bir makamın sorumluluğunu asıl sâhibi yerine geçici bir zaman için yüklenen, ona vekâlet eden kimse, vekil olmak.

Atamız katna nâ 'ib olalı biz
Ata çün görmeye Yûsuf yüzünü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 629). [nâ'ib ol-, -alı]

nakd evle-: Nakit, akçe eylemek.

Eyidür görmek onı bir dināra
Bular altunları naqd eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1161). [naqd eyle-, -di, -ler]

naqd kıl-: Para vermek.

Ki Ya'küb onı daḥı 'aḳd kıldı
Ayurdı māl birle naqd kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 290). [naqd kıl-, -dı]
Kim anı Yūsuf için naqd kıldı
Pes aḥdan durdı ol Yūsuf revānī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 93). [naqd kıl-, -dı]

naqd ol-: Parayla satılmak.

'Aziz renc eyledi ol kıldı ziyānı
Çü Yūsuf Mālik'e naqd oldu ol dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1265). [naqd ol-, -dı]

naķib: Yardımcı.

Çağırdı öz naķibin bir mekāndan
Naķib tā geldi Yūsuf ḥazretine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 167). [naķib,]
Naķib tiz oñların yanına geldi
Apardı anları ḥalvet-serāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 178). [naķib,]
Ki her sā'at be-nev' it'ām kılgi
Naķibe tā ki Yūsuf emr kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 177). [naķibe, -e]

naķl kıl-: Nakletmek, bildirmek.

Ki rāvi böyle kıldı onda naķli
Çü geldi 'aqlına durdı oturdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 614). [naķl kıl-, -i-i, -dı]

naķl ü rivāyet: Hikaye etme ve nakletme.

İşitgi niçedür naķl ü rivāyet
Çü Ken'ān ehle açlıg oldu ğālib (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 70). [naķl ü rivāyet,]

naks: Eksiklik, noksanlık.

Ne naķş ola onuñ yoḥdur kemāli
Kemāl ola mı olmaya zevāli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 468). [naķş,]

naks: Güzellik, görünüş II Suret.

Ki geldi durdı onda bir araya
Bu ev naķşına tā kıldı nazarnı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1533). [naķşına, -ı, -n, -a]

naķş eyle-: Bir etkinin, olayın kalıcı ve etkili olmasını
sağlamak, onu aklına, zihnine iyice yerleştirmek, kazımak.

Onuñ naķş itdiler ḥüsn-i zibāsin
Çü Yūsuf ḥüsnini naķş eylediler (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1119). [naķş eyle-, -
di, -ler]

naķş id-: Nakış yapmak, bezemek, süslemek.

Budağında kılıñ onda şemerler
Ne şüret ki var onda naķş idüñiz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1509). [naķş id-, -üñiz
]

naķş it-: Bir etkinin, olayın kalıcı ve etkili olmasını
sağlamak, onu aklına, zihnine iyice yerleştirmek, kazımak.

Onuñ naķş itdiler ḥüsn-i zibāsin
Çü Yūsuf ḥüsnini naķş eylediler (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1118). [naķş it-, -di, -
ler]

naķş ol-: Eksik, noksan olmak.

Ki olmaz naķş ondan hiç neste
Bes ondan ol kuşa bu kül cevābı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1370). [naķş ol-, -maz
]

naķūs: Kilise çanı II. Bir tarafı açık çan biçiminde şişe,
fānus.

Eger señ 'aşık iseñ bağla zünnār
Çü Şan'ānı kabül eyle naķūsı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 8). [naķūsı, -ı]

nālān: Ağlayan, inleyen, feryat eden.

Çü kıldı Yūsuf ān-der ğamlu
Gehī nālān gehī ol çeşm-nemlū (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 162). [nālān,]

nālān ol-: İnlemek.

Bulara Mısr'uñ ehli oldu nālān
Ki niçe ḥasret imiş ol iki cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 751). [nālān ol-, -dı]

nālān-ı menkūs: Baş aşağı olup inleyen.

Menüm maḥbūs hem nālān-ı menkūs (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 122). [nālān-ı
menkūs,]

nāle kıl-: İnlemek, feryat etmek.

Kıluram nāleyi her şubḥ u şāmı
Yedi gündür işitdüm men bu sözi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 766). [nāle kıl-, -y, -i-
y, -i, -ur, -am]
Anası ḳabr içinde kıldı nāle
İşitdi Yūsuf oldu 'aqlı bī-ḥüş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1040). [nāle kıl-, -dı]
İşitdi munı Yūsuf kıldı nāle
Yaşını gül yüzine kıldı jāle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 179). [nāle kıl-, -dı]

nāle vü āh kıl-: (Üzüntü ve kederden dolayı) İnlemek, ah
edip haykırmak.

Kılurlar Yūsuf için nāle vü āh
Gider Ya'küb bī-ḥüş kendözinden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 574). [nāle vü āh kıl-,
-ur, -lar]
Kılurdum ḥasretiñde nāle vü āh
İşidüp Yūsuf anıñ sözlerini (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 594). [nāle vü āh kıl-, -ur, -du,
-m]

nāle vü āh ü eḡān kıl-: İnlemek, ah ve figan etmek.

Çü kıldı nāle vü āh ü eḡānı
Pes ondan sāķin oldu bir zamānı (Yūsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 4, Mısra 217). [nāle vü āh ü efgān kıl-, -ı-, -dı]

nāle vü feryād çek-: İnmek ve feryad etmek.

Bu hāle sākī kıldı Yūsuf[ı] yād
Ki çekdi āh kıldı nāle vü feryād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 342). [nāle vü feryād çek-, -dı]

nāle vü feryād ile zār kıl-: Feryat ederek inlemek.

Ki kıldı nāle vü feryād ile zār
Başına cümle 'ālem dār boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 602). [nāle vü feryād ile zār kıl-, -dı]

nāle vü feryād ü zār: Ağlama, inleme ve feryat.

Pes ondan nā-tüvān[ı] çekdi dāra
Ki düşdi nāle vü feryād ü zāra (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 134). [nāle vü feryād ü zār, -a]

nāle vü zār kıl-: Ağlayıp inlemek.

Kılurdi 'aşk elinden nāle vü zār
Tamām bir ıl oldı 'aşk içinde (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 900). [nāle vü zār kıl-, -ur, -dı]

nām: Ad, isim.

Dağı hem söylediler cedlerini
Ki andan soñra hācib nām yazdı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 125). [nām,]
Degül miyem didi men İbn-i Yāmīn
Bular bildi çün ol söyledi nāmın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 20). [nāmın, -ı, -n]
Didi hanı Yehūzā İbn-i Yāmīn
Dimezsiz añlarıñ siz nite nāmın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 226). [nāmın, -ı, -n]

namāz dur-: Namaz kılmak.

Namāza durmuş idi pīr Ya'kūb
Çü Dünýe geldi oldı 'aql-mağlūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 259). [namāz dur-, -a,
-mış-mış]

namāz kıl-: Namaz kılmak.

Ki aldı destimāz kıldı namāzı
Be-gāyet Hālīka kıldı niyāzı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 159). [namāz kıl-, -dı-ı, -dı]
Senüñ tek ol dağı aldı destimāzı
Senüñ tek ol dağı kıldı namāzı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 166). [namāz kıl-, -ı-ı, -dı]
Ferāset birle çün aḥvāl bildi
Namāzın kaşır idüben tiz kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 262). [namāz kıl-, -dı-ın, -dı]

nāme: Yazılan şey, yazı, mektup.

Ki vardı zūd nāme ḥazretine
Çü Yūsuf nāmeyi feth itdi baḥdı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 128). [nāme,]
Ki bildi cānın anda oda yaḥdı
Göriçek nāme çeşmi doldı yaşdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 131). [nāme,]
Hācibden sordı ol bir dağı anı
Yine ol nāmeye kıldı naẓarını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 135). [nāmeye, -y, -e]

Bularuñ adını mektūba düzdi
Eyürdi nāmeyi Yūsuf katına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 127). [nāmeyi, -y, -ı]
Ki vardı zūd nāme ḥazretine
Çü Yūsuf nāmeyi feth itdi baḥdı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 129). [nāmeyi, -y, -ı]

nā-pāk: Temiz olmayan, kirli II Kötü.

Olar ki pāk olur düşleri pāk
Ki nā-pākiñ düşi olur nā-pāk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 32). [nā-pākiñ, -iñ]

nā-pāk ol-: Kirli olmak; kötü olmak.

Olar ki pāk olur düşleri pāk
Ki nā-pākiñ düşi olur nā-pāk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 32). [nā-pāk ol-, -ur]

nār: Ateş, kor, alev.

Eger āh eylesem ey Şemsī der-ḡam
Yanar nāra zebānım ayrılığdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 14). [nāra, -a]
Ki ondan bilgilen kaṭ' ola ol nār
Ḥasūdīñ südi 'ayn-ı ḥüsr olupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 643). [nār,]
Ki kılmaz laḥza tāḳat firkatine
Firākından onuñ nār baḥaram men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 752). [nār,]
Ne zārı belki cāndur nār yaḥdı
Ne ki ḳardaşları kılmışdı varı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1036). [nār,]

nār: Ateş; cehennem.

Dağı düşmeyesin cürm ile nāra
Oturdı kaldı ḡamgīn pīr-i Ken'an (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 834). [nāra, -a]

na'ra kıl-: Haykırmak.

Ki baḥdı Mālik onı gördi ol dem
Ki kıldı na'ra gitdi kend'özinden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1279). [na'ra kıl-, -dı]

na'ra kıl-: Bağırıp çağırmak.

Çü Yūsuf böyle ta'bir itdi rüya
Ki ḥabbāz na'ra kıldı didi eyvā (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 80). [na'ra kıl-, -dı]
Ne vakt ki kıduram men na'ra nā-gāḥ
Ḳamuñuz oluñuz ol demde āḡāḥ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 145). [na'ra kıl-, -ur, -am]

nārenci: Ateş, aşk ateşi.

Seniñ 'aşkıñdadur ḡehrem nārenci
Seniñ 'aşkıñda dā'im yanarım men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1558). [nārenci,]

nārenci: Ateş, aşk ateşi; kırmızı ve turuncu arası renk, kızarmak.

Onuñ derdüñdedür ḡehreñ nārenci
Ḳayurmasañ ola Yūsuf zārenci (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 17). [nārenci,]

nār-ı firkat: *Ayrılık ateşi.*

Ki hecrînden onuñ zâr bağaram men
Ne düşvâr od imiş bu **nār-ı firkat** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 753). [*nār-ı firkat*,]
Ki bular dağ kılurlar zûr u bühtân
Maña bes mi degül di **nār-ı firkat** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 731). [*nār-ı firkat*,]

nas: *İnsanlar, halk, herkes.*

Pes aından mîl urdı şâh tâsa
Âvâzı irdi tâsîñ anda **nâsa** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 398). [*nâsa*, -a]

nas: *Herhangi bir konuda kesin ve açık hüküm içeren söz,
açık ve kesin hüküm.*

Pes aından **naş** diyü dutupsañ anı
Revâsı yol kılasiñ bu gümânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 345). [*naş*,]

naşib: (Ar.) *Bir kimsenin payına düşen şey, hisse II.*

Allah'ın bir kimseye tâyin ve kısmet ettiğî şey, tâlih, baht.
Eger isterseñ Allâh'dan **naşibi**
İşidüñ nüktelerini fehm kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 382). [*naşibi*, -i]

nâsih: *Nasihât eden, öğüt veren kişi.*

Yakîn bilgil ki Yûsuf **nâsihiyüz**
Naşihat sözün[i] zâhir didiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 731). [*nâsihiyüz*, -i, -y, -üz]

nâsih ol-: *Nasihât etmek, öğüt vermek.*

Hıyânet işi dilde gizlediler
Haçan nâsih olur 'âlemde hâsid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 734). [*nâsih ol-*, -ur]

naşihat: *Öğüt, tavsiye.*

Yakîn bilgil ki Yûsuf nâsihiyüz
Naşihat sözün[i] zâhir didiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 732). [*naşihat*,]
Dime sırruñ esîr olmagil ey cân
Didi Ya'kûb **naşihatdan** nişânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 564). [*naşihatdan*, -dan]
Naşihatde kamu olduñuz üsve
Ki bir kez bağmağ ile bu gulâma (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 80). [*naşihatde*, -de]

naşihat eyle-: *Birine yapması ve yapmaması gereken
şeyleri söylemek, öğüt vermek.*

Naşihat eyledi ol yüz-i aya
Didi zinhâr itme sırrıñı fâş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1214). [*naşihat eyle-*, -di]

naşihat it-: *Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri
söylemek, öğüt vermek.*

Naşihat itdi düşme âh ü vâye
Didi gice olgil müzeyyen gündüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1438). [*naşihat it-*, -di
]

nâ-tüvân: *Zayıf, güçsüz, çaresiz.*

Pes ondan **nâ-tüvân[i]** çekdi dâra
Ki düşdi nâle vü feryâd ü zâra (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 133). [*nâ-tüvân[i]*, -[i]]

nâ-ümîd ol-: *Ümitsiz olmak.*

Bular çün oldılar tâ nâ-ümîd andan
Be-gâyet yandılar ol lahza cândan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 135). [*nâ-ümîd ol-*, -
di, -lar]

nazar: *Bakış, bakma, göz atma.*

Dutuldi gözleri ol dem **nazardan**
Kesildi dilleri havf u haçardañ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 383). [*nazardan*, -dan]

nazar: *Bakış II ilgi.*

Dağı pişmân oldı bir **nazardan**
Melekdür ki gelür her dem nidâya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1192). [*nazardan*, -
dan]

nazar kıl-: *Bakmak.*

Nazar kıldı o Yûsuf şüretine
Çü onuñ gördi yüzün oldı râğıb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1198). [*nazar kıl-*, -dı]
Nişe ki gitdi mâl ol oldı miskîn
Didi varğil hazineye nazar kıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1341). [*nazar kıl-*,]
Ki geldi durdı onda bir araya
Bu ev nakşına tâ kıldı nazarnı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1533). [*nazar kıl-*, -m-nı, -dı]
'Azîz câ 'iz görüp itdi irâdet
Nazar kıldı 'azîz bes ilerüden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1621). [*nazar kıl-*, -dı]

nazar kıl-: *Umursamak, ilgilenmek.*

Didiler Yûsuf'a şâhib-keremseñ
Ne kılmışuz saña kılma nazar señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 474). [*nazar kıl-*, -ma
]

nazar kıl-: *İhsanda bulunmak, himaye etmek.*

Ki kılmışdur nazar sen hüsni mâha
Cemâli Yûsuf'ın çün gördi onlar (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1110). [*nazar kıl-*, -
mış, -dur]

nazar kıl-: *Bakmak; anlamak.*

Allâh'ın kudretine kıl nazarnı
Emîn olmayu dâ 'im kıl haçarnı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 497). [*nazar kıl-*, -nı]

nâz[ıl]: *Edâlı tavır, cilve.*

Ki **nâz[ıl]** hür ider hürî nâzî
Ki bağmaz 'aşk hiç pîr ü cüvâna (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 182). [*nâz[ıl]*,]

nazi: *Eda, işve, cilve.*

Ki **nâz[ıl]** hür ider hürî **nâzî**
Ki bağmaz 'aşk hiç pîr ü cüvâna (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 182). [*nâzî*,]

nâzik: Güzel, lâtîf.

Seniñ bu türfe nâzik hilkatini
Cemâlin ger men görmüş olaydım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1286). [nâzik,]

nâzır it-: Hazır hale getirmek.

Dağı kavval def ü ney nâzır itdi
Ziyâfet çün müheyyâ kıldı ni' met (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 12). [nâzır it-, -di]

nâzır ol-: Bakmak.

Bu işdeñ tevbe kılğıl nâzır olğıl
Her ân kes ki kılur ol mekr ü keydi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 60). [nâzır ol-, -ğıl]

nâzır ol-: Bakmak, gözetmek.

Gice gündüz bu küla nâzır olğıl
Mebâdâ ki onı gözden koyasañ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 992). [nâzır ol-, -ğıl]

nâzır ol-: Bakmak; öğrenmek.

Gel imdi sen bahâña nâzır olğıl
O dem ki özüne kılduñ bahâni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1358). [nâzır ol-, -ğıl]

nâzır ol-: Bakmak; gözetmek.

İki yüz miñ yürür öniñce hâcib
İki yüz miñ olur sağında nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 157). [nâzır ol-, -ur]

nâzır ol-: Bakmak, seyretmek.

Olurdu nâzır anda manzarâdan
Diridi kıbt dilice hâdime ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 184). [nâzır ol-, -ur, -dı]

nâzır ol-: Gözetlemek, korumak.

Seniñ katında ki yalan diyevüz
Eger olmaz ısığ Yûsuf'a nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 23). [nâzır ol-, -maz]

nâzır ol-: Bakmak; şahit olmak.

Bu işe olmamışdur kimse nâzır
Pes ondan Yûsuf'a sordı ki bile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1598). [nâzır ol-, -ma, -mış, -
dur]

nâzır ol-: Bakmak; şahit, tanık olmak.

Varupdur bâkî uhvet şehre hâzır
Olupdurlar munuñ şavtına nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 198). [nâzır ol-, -up, -dur, -lar
]
Veliken kamu anda hâzır olduğ
Yükinden çıkdı çanağ nâzır olduğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 236). [nâzır ol-, -duğ
]

nazm kıl-: Şiir yazmak.

Oturdum munı Türkî nazm kıldum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 139). [nazm kıl-, -du, -
m]

nâzük: Güzel, hoş, tatlı.

Meni ânce cihânda eylegil var
Görem tâ Yûsuf'ın nâzük cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 329). [nâzük,]

n'e: "Ne yapayım, ne edeyim?" anlamında, çaresizlik ifade eden bir söz.

Veliken kayğu ile eridiler
Didiler ki n'idelüm n'eyleyelüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 515). [n'eyleyelüm, -y,
-le, -y, -elüm]

ne: Niçin, neden?

Didiler ki nedür hâlini söyle
Nedür böyle za'îf ü zâr bolduñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 877). [nedür, -dür]

ne: "Aşırılık, çok, oldukça fazla" anlamı katmıştır.

Ne dil hoşdur ki ol gâmgîn olmaz
Ne gözlerdür gâm ile nemgîn olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 460). [ne,]
Ki hecriden onuñ zâr baharam men
Ne düşvâr od imiş bu nâr-ı fırkat (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 754). [ne,]
Ne ağlar belki cânın dağlar idi
Didi Ya'kûb kızına ey güher-zâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 76). [ne,]

ne: Asla, hiç anlamındadır.

Ki ondan olmazuz gâfil ebâ ne
Haçan biz Yûsuf'ı yalğuz koyavuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 20). [ne,]

ne: "Her ne kadar" anlamında ifade.

Gâzabdan çünki ol sâkîn oturdı
Ne kîn kim var idi cânda itürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 196). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı.

Didi kim dutmamışım sözün anıñ
Ne göz ile göreyim yüzün anıñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 710). [ne,]

ne: "Hangi şey" anlamında belgisiz zamir.

Çü İshâk'ın hatunı uşbu sözi
İşitdi gör ne kıldı hile özi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 84). [ne,]
Nebîu'llâh ne didi eylediler
Yemek yitdi nebîye söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 327). [ne,]
Ne nakş ola onuñ yoğdur kemâli
Kemâl ola mı olmaya zevâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 468). [ne,]
Ne mihr ola onuñ yoğdur cefâsı
Ne kül ola onuñ yoğdur hâtası (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 470). [ne,]

ne: Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkar etmek için kullanılır.

Ne assı çünk[i] âhir gördi anı
Didiler yâ ebâ olgîl âgâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 721). [ne,]
Ne baħar ki öziñi oda yaħar
Onuñ ardınca âñçe baħdı ki ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 96). [ne,]
Ne zârı belki câñdur nâr yaħdı
Ne ki kardaşları kılmaşdı varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1036). [ne,]
Ne yalan belki kıldı oña bühtân
Didi ki pâdişâha 'abd-ı 'İberî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1584). [ne,]
Ne mâzîde ne hâlde mâcerâmuz
Züleyhâ geldi ol demde meyâna (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 46). [ne,]
Ne mâzîde ne hâlde mâcerâmuz
Züleyhâ geldi ol demde meyâna (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 46). [ne,]

ne: "Hangi, nasıl" anlamında soru sıfatı.

Ne güldür ki katında hâr[ı] olmaz
Ne genc ola yanında mâri olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 474). [ne,]

ne: Ne çok.

Ne şâdîdür onuñ yoħdur melâli
Ne râhatdur onuñ yoħdur vebâli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 458). [ne,]
Ne şâdîdür onuñ yoħdur melâli
Ne râhatdur onuñ yoħdur vebâli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 459). [ne,]

ne: "Hangi" anlamına gelen belgisiz sıfat.

Ne düş ki görse şâlih şâdık olur
İlâhın hâzretine lâyıķ olur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 27). [ne,]
Taħayyür kaldı cümle ehli bâzâr
Ki bilmez ne yirden ire ol kûl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1145). [ne,]

ne: "Neden, niçin" anlamında soru ifadesi.

Didi câriye anı ne görürsün
Kim ol kimseye baħmaz ne sorarsın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 593). [ne,]
Didi câriye anı ne görürsün
Kim ol kimseye baħmaz ne sorarsın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 594). [ne,]

ne: "Nasıl" anlamında.

Anası böyle çün kıldı maķâli
Ne dir Ya'kûb bilürdi onda hâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 98). [ne,]
Didi yâ Rab bu ne hüsñ ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 419). [ne,]
Ne gündür ki onuñ yoħdur kûsûfi
Ne mehdür ki onuñ yoħdur hüsûfi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 472). [ne,]
Ne gündür ki onuñ yoħdur kûsûfi
Ne mehdür ki onuñ yoħdur hüsûfi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 473). [ne,]

Ne ki gördüyse ol tebdîl bolmaz
Yaķındür şâlihîñ düşi yaķındür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 523). [ne,]

ne: "Ne ... ne ..." bağlacı (Cümleye olumsuzluk anlamı katar).

Pey-â-pey yeddi il pes ola kızlîğ
Ne güzlük ola ol demde ne yazlîğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 410). [ne,]
Pey-â-pey yeddi il pes ola kızlîğ
Ne güzlük ola ol demde ne yazlîğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 410). [ne,]

ne: "Birçok, pek çok, çok" anlamında belgisiz sıfat.

Bula senden muħabbet sen daħ ondan
Ne dürlü ziyneti ki dâye söyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1443). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında belgisiz sıfat (sırr).

Gelüp sultâna didi bu havâli
Ne sırr ki var idi hem 'arz-ı hâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 44). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında belgisiz sıfat (söz).

Eyürdi Cebrâyil uş aña ta' nı
Ne sözdi söyledün Yûsuf ya' nî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 142). [ne,]
Eger dîrsiz getürem men zebâna
Ne söz ki didi tās idem beyâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 404). [ne,]

ne: "Hangi şey?" anlamında soru sıfatı (hâl).

Pes ondan Dûnye'den sordı nedür hâl
Ki geldiñ katıma bu demde fi'l-hâl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 263). [nedür, -dür]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (kişi).

Selâmın aldı Ya'kûb sordı ondan
Ne kişisiñ gelürsiñ söyle ħandan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 276). [ne,]
Ne kişisiñ gelürseñ söyle ħandañ
Çü bildi İbn-i Yâmîn bu su 'âli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 376). [ne,]
Yehûzâ'nın yüzine baħdı durdı
Ne 'asker diyüben anı sordı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 730). [ne,]

ne: "Neden, ne diye" anlamında soru sıfatı (zâr-ı nihân).

Didi sultân oña niçün fiğânı
Kılursañ söyle ne zâr-ı nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 344). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (yer).

Ne yirlüsiz gelüpsiz ħardan 'acıb
Nebî oğlanları çün diñlediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 120). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında belgisiz sıfat (iş).

Uşâğı olmadı seksen olınca
Ne işdür ola buyruğ olmayınca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 48). [ne,]

Çağırdı ehlini eydür ki böyle
Ne işdür ki idüpsen hile söyle (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 124). [ne,]
Ki yazmışdı kamu hem işlerini
Ne iş ki Yûsuf'a kılmışdı hamı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 445). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında belgisiz sıfat (vaqt).
Ne vaqt ki kıluram men na'ra nâ-gâh
Kamuñuz oluñuz ol demde âgâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 145). [ne,]

ne: Hangi kimse.
Ne mihr ola onuñ yoñdur cefası
Ne kûl ola onuñ yoñdur hâtası (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 471). [ne,]
Pes andan sordılar gün mi cemâliñ
Ne tagyir eyledi söyle havâliñ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 22). [ne,]
Ne ki munda gelür men öldürürem
Niçüñdür erlik onda bildürürem (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 147). [ne,]
Ne uğrarsa size öldürüñ anı
Kim anda dimeñiz pîr ü cüvânı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 149). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (dâhik).
Ne dâhikdür ki âhîr ağlamaz ol
Ki ğamdān cān ü cismīn daġlamaz ol (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 462). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (göz).
Ne dil hoşdur ki ol ğamgîn olmaz
Ne gözlerdür ğam ile nemgîn olmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 461). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (vâşıl).
Ne vâşıldur ki olmaz oña hicrân
Ki kılmaz hecr elinde âh ü efgân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 464). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (sağ).
Ne sağdur ki cihānda sayru olmaz
Ki göñli isteginden ayru olmaz (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 466). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (genc).
Ne güldür ki katında hâr[ı] olmaz
Ne genc ola yanında mârı olmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 475). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (şid).
Ne şid'dür ki onuñ düşmeni olmaz
Ki âmâc ola bes atulur oğ olmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 476). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (ten).
Kim ola sevdüğinden dür bolmaz
Ne tendür derd ile rencür bolmaz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 481). [ne,]

ne: "Hangi, nasıl" anlamında soru sıfatı (iş).

Ne işdür ki bugün sen eylemişñ
Bu düşden qorhubanı ağlar idi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 74). [ne,]

ne: "Nedir, ne kadardır?" anlamında kelime.
Ne miqdâr itdi Yûsuf kıymetini
Kıluplar şimdi uhvet bey'-i bâzâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 966). [ne,]
Kim on diyer kimisi didi on hem
Bu aqçe gör ki ol demde **ne** idi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 977). [ne,]
Bahâsın **ne** durur ma'lûm kılsun
Gel imdi ey 'azîzim şevkiñ olsa (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1228). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında kelime.
Nebîu'llâh **ne** kim ki dege Hâkdan
Dilerdi Ya'kûba isterdi cāndan (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 107). [ne,]
Varalum getürelüm saña bir zî'b
Ne kırt ki Yûsuf'ı yemişdür onı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 653). [ne,]
Velî tökdi gözinden yaş ile dem
Ne yirlüsin didi ey zî'b kimsen (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 751). [ne,]
Didi kimsiñ **ne** yirlü di nişâmı
Bulardan Mâlik'in çün qorhdı cāmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 904). [ne,]

ne: "Hangi şey" anlamında kelime.
Bular dağ māl kısmet itdi böyle
İşid imdi ki 'İys anda **ne** kıla (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 138). [ne,]
Sorayım andan ol hāndān gelüpdür
Ne yirlüdür nedür hālî n'olupdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 170). [ne,]
Sorayım andan ol hāndān gelüpdür
Ne yirlüdür **nedür** hālî n'olupdur (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 170). [nedür, -dür]
Didi ki yâ Nebî lutf eyle söyle
Nedür bu düşüme ta'bîr eyle (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 491). [nedür, -dür]

ne: "Nasıl bir şey" anlamında kelime.
Ayırdı eyleyüp eger âh fırkat
Ne hû[b]dur vuşlat arınca hemîşe (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 11). [ne,]
Ne ğamdur çünki bu sırdāre irdiñ
Yağılmışdı göñül hicrân elinde (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Gazel 7, Mısra 11). [ne,]
Bağiyye var idi sende meger yâr
Ne 'ömrđi evini kıldı haberdâr (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 64). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı (yirlü).
Pes ondan sordı Lâyân kimsiñ ey yâr
Ne yirlüsün kimiñ oğlı di zinhâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 176). [ne,]
Ne yirlü niye gelmişdi sorardı
Veliken ehl-i Şām'a 'izzeti şâh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 30). [ne,]

Ne yirlüsiz daḥı ḥanda olursız
Didiler aṣl ü fer'ıyle mekânı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 224). [ne,]
Didiler ki aña kimsiñ beyân it
Ne yirlüsiñ nedür adın 'ayân it (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 18). [ne,]

ne: Çaresizlik ifade eden bir kelime.

Ne âḥir ol daḥı ḳardaşımızdur
Geliñ dir olmañız ḳardaşa ḳatıl (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 220). [ne,]
Ne bâliğ ḳatıl idüben ḳılmañız pey
Eger siz ḳatıl idersiz bu şabîni (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 236). [ne,]
Ne zârı belki cândur nâr yaḥdı
Ne ki ḳardaşları ḳılmaşdı varı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1037). [ne,]

ne: "Hangi" anlamında belgisiz sıfat (düş).

Ne düş ki görse şâdık eylegil şıdḳ
Fırâka kimse ḳılmaz tâḳat ey yâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 520). [ne,]

ne- bâliğ: Nasıl bir düşünce.

Didi Yûsuf bu ḥattı siz yazupsız
Ne- bâliğ ḥarrı satupsız azupsız (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 386). [ne- bâliğ,]

ne ol-: Ne olur, ne çıkar.

Men olmasam ne olaydı bu cihânda
Bu nev' ile be-ğâyet ağladı ol (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 576). [ne ol-, -a, -y, -dı]

ne ol-: Ne olur, keşke.

Ne olaydı hiç ağıyâr olmasaydı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Gazel 2, Mısra 1). [ne ol-, -a, -y, -dı]

nebî: Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.

Nebî pîr oldı çün der-güzâriş
Bulara taḥtını ḳıldı sıfâriş (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 73). [nebî,]
Didi ki yâ nebî olgil ḥaberdâr
Ki gördüm uyḥuda bâ-emr-i Cebbâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 438). [nebî,]
Nebî çünki işiddi düşi andan
Gözinden tökdi yaşı yandı cândan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 444). [nebî,]
Ḥazîn oldı nebî onuñ düşinden
Be-ğâyet muṣtarib oldı endişinden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 446). [nebî,]
Nebî çünki didi birḳaç kelâmı
Gör imdi ne dir ol Yûsuf ḡulâmı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 488). [nebî,]
Didi ki yâ Nebî luṭf eyle söyle
Nedür bu düşüme ta'bîr eyle (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 490). [nebî,]

nebîu'llâh: Allah'ın elçisi; Hz. İshak.

Didi Ya'ḳub nebîu'llâh saña men
Ki gelmişim du'â ḳılḡıl maña sen (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 105). [nebîu'llâh,]

Nebîu'llâh ne kim ki dege Ḥaḳdan
Dilerdi Ya'ḳuba isterdi cândan (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 107). [nebîu'llâh,]

nebîu'llâh: Allah'ın elçisi; Hz. Yakup.

Nebîu'llâh ne didi eylediler
Yemek yitdi nebîye söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 327). [nebîu'llâh,]
Çü böyle ḳıldı ol Yûsuf ḥiṭâbı
Nebîu'llâh oña virdi cevâbı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 455). [nebîu'llâh,]

necât: Kurtuluş, selâmet.

Niçe bulduñ necâtı söyle ez-pîr
Didi Yûsuf ki Ḥaḳḳ'a şâdık oldum (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 922). [necâtı, -ı]
Ki buldum jerf içinde bes necâtı
Didi Mâlik oña ki ey ḡulâm sen (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 926). [necâtı, -ı]

necib: Soyu temiz olan (kimse).

Revân-ı zâr necib durdı o rüya
Ḥanı tâḳat ki vara ilerüye (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 269). [necib,]

nedâmet eyle-: Pişman olmak.

Nedâmet eyledi ol dem nidâdan
'Azîz çün ḳayḡusından şâd boldı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1376). [nedâmet eyle-,
-di]

nedâmet ḳıl-: Pişmanlık duymak.

Ki ḳıldı çekmeye sultân nedâmet
Çün 'azîz işidüp şâd oldı ḡamdan (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1374). [nedâmet ḳıl-, -
dı]

neden: "Niçin, hangi sebepten" anlamında soru sıfatı.

Nedendür zaḥmet-i bîmâr bolduñ
Züleyhâ bunlara didi havâli (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 878). [nedendür, -dür]
Nedendür et yimezsın onı söyle
Didi siz öldüreni yimezem men (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1456). [nedendür, -dür]
Nedendür şâd ḡöñlüñ yoḡ melâli
Ki ḳırḡı ıldır ki señ şâd olmamışsıñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 398). [nedendür, -dür
]

neden: "Nedir, nasıl bir şeydir" anlamlarında soru zamiri.

Didiler kim muña tezcîḥ nedendür
Bizümle bu daḥı uş bir nedendür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 83). [nedendür, -dür]
Didiler kim muña tezcîḥ nedendür
Bizümle bu daḥı uş bir nedendür (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 84). [nedendür, -dür]

neden: "Niçin" soru zarfı.

Neden señ çeşm-i pür-nem ḥâtîr-efkâr
Didi ki İbn-i Yâmîn dilerim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 482). [neden,]

Biriniñ adını Yūsuf didüm hem
Didi Yūsuf **neden** koyduñ bu ismi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 587). [neden,]
Didiler ki saña n'oldı 'ayân it
Neden sâkîn olupsañ bir beyân it (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 204). [nedeñ,]

neden: "Nasıl" anlamında kelime.

Ki kırbı var bu küluñ pîş-i Allâh
'Azîz eydür **neden** bildüñ sen onı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1349). [neden,]
Didi sultân **nedeñ** señ bildüñ anı
Kâtında var mıdır şiddik nişânı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 357). [nedeñ,]

neden: "Hangi şey" anlamında kelime.

Munı bir kimse görse helâkdür
Munuñ kim bile ki aşı **nedendür** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 71). [nedendür, -dür]
'Azîzdür pādşâh-ı muhteremdür
Didi Ya'küb **nedendür** dîni yâ Rab (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 303). [nedendür, -dür
]

nedür: "Nedir, nasıl bir şeydir" anlamlarında soru zamiri.

Vücüdümüz bizüm olmuş durur pîr
Bu demde sen meni dutmağ **nedür** sır (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 62). [nedür,]
Düşüne ideyim ta'bir diñle
Nedür maşşud ondan bir bir aña (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 513). [nedür,]

nedür: "Nasıl" anlamında kelime.

Nedür hâlümü gör şâm ü şehergâh
Ki men hiç görmemişim derd ü renci (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1430). [nedür,]

nedür: "Hangi şey" anlamında kelime.

Nedür 'aşık olan 'aql ile usı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 1). [nedür,]
Nedür 'aşık olan 'ar ü namûsı
Hebâdur 'aşıkñ katna kâmusı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 2). [nedür,]
Gel ey cân 'arîf iseñ sözi diñle
Nedür her sözde nükte anı aña (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 356). [nedür,]
Kulağ dutgıl **nedür** sözüñ işid bir
Ki sırr[ı] fâş kılmağ itler işi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 559). [nedür,]
Nedür maşşud[ı] varsıñ oña yitsün
Tevekkül eyledüm men Kirdgâr'a (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 810). [nedür,]
Nedür nükte özini kıl haberdâr
Dime yalan söziñi olma ğammâz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 830). [nedür,]

nefrîn: Beddua, lanet okuma.

Rehâ kılğıl kılayım saña taşsîn
Mebādâ ki dilüme gele **nefrin** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 350). [nefrin,]

nefrin kıl-: Lanet okumak, beddua etmek.

Mebādâ kim kılam nefrin kılasıñ
Meyân-ı miñnet ü derd ü belâsıñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 351). [nefrin kıl-, -am
]

nefs: Kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvânî
arzuları, huy ve fiilleri, kibir gazap, kin, haset, hırs,
tahammülsüzlük, hasislik, dedikodu, şehvet, ihtiras, hevâ vü
heves gibi zaafklarının merkezi.

Bizi koyup oña efzâl eyler
Atamız **nefsiniñ** vardur zevâli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 620). [nefsiniñ, -i, -niñ]
Ki ol 'ahduñ sezâsı böyle midür
'Aceb ki **nefsiñiz** sevâd kılupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 643). [nefsiñiz, -iñiz]
Ki der-beytül-hazendür hâl-mağlûb
Didi **nefsinde** ki yâ Rab n'olaydı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 49). [nefsinde, -i, -n, -
de]

negâh: Ansızın, birdenbire, hemen.

Ne gâhdan bizi şâha bildürürler
Bize dürlü cezâyı kıldururlar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 115). [negâh, -den]

nehâ: Zayıflık, cılızlık.

Yimedi Yūsuf'ı cinsim **nehâ** men
Dağı Yūsuf rızâsı çün bilgil ey şâh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 714). [nehâ,]

nehv: Tabut.

Anı bir **nehv** içinde defn kıldı
Bi-hamdi'llâh tamâm oldı bu iğbâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 132). [nehv,]

nekb: Talihsiz, bahtsız.

Tazarru' kıldı o **nekb** Zü'l-celâli
Bulara çün bahâyı virdi Mâlik (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 980). [nekb,]

nem: Islaklık, yaş, gözyaşı.

Didi Yūsuf ki ata bu ğam ile
Bu demde nişedür çeşmiñ **nem** ile (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 449). [nem,]
Nebî düşdi bu sözün teşvîşine
Bes ondan kaldı Ya'küb dîde **nemlû** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 815). [nemlû, -lû]
Ferağ olurdı anıñ tozu ile
Züleyhâ 'aşk elinde **nemlû** gözi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 173). [nemlû, -lû]
Didi ay vay benim çün bu ğam ile
Ki gitdi nûr-ı çeşm bu **nem** ile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 308). [nem,]

nem gel-: Nem oluşmak.

Zirâ'at her ne kim olsa tamâmı
Ki andan soñra gökden gelmedi nem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 119). [nem gel-, -me, -
di]

nem in-: Nem oluşmak, meydana gelmek..

Ki ol illarda gökden inmeye nem
Halâyık kızlığ içre ola berhem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 411). [nem in-, -me, -y, -e]

nem kıl-: Ağlamak, üzüntüden dolayı göz yaşlarına
boğulmak.

Kılursañ hasretiñden nemlü gözi
Habîbîñdür niçe dirseñ bu sözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 15). [nem kıl-, -lû-lü, -ur, -sa, -
n]

Meni salma yine señ iştiyâka
Menim çeşmimni kılma yine nemlü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 609). [nem kıl-, -lû-lü,
-ma]

nem ol-: Yaşarmak; ıslanmak.

İşitdi munı Ya'kûb oldı ğamlu
Kim oldı yine başdan dide nemlü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 244). [nem ol-, -lû-lü,
-dı]

neme: Şey.

Dilerseñ bir neme makbûl kıl señ
Günâhı uşvetiñden 'afv kılğıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 87). [neme,]

nemgîn ol-: Ağlamaklı, ağlayacak duruma gelmek.

Bu düşden nişe böyle ğamgîn olduñ
Bu işde nişe böyle nemgîn olduñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 453). [nemgîn ol-, -
du, -n]
Dañı hem dîdeler olmazdı nemgîn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1692). [nemgîn ol-, -
maz, -dı]

nere: Nere, nereye.

Ki bilmezler bular düşmek nereye
Çü kıbtîdür ğarîbden neste bilmez (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 156). [nereye, -y, -e]

nergis-i mevgûn: Kırmızı renkli nergis.

Ki vardı evi hûya nergis-i mevgûn
Gör imdi Hâlık'ın bu kudretini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 864). [nergis-i mevgûn,]

nerm: Yumuşaklık, merhamet.

Didi sultân ki andan kılma şermi
Ki olur kâbilîñ ğâyetde nermi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 376). [nermi, -i]

nes(i)l: Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy,
sülâle, döl.

Çün ez-Ken'ân çıñdı pîr-i Ken'ân
Var idi nesli dört yüz böyle yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 722). [nesli, -i]

nesl: Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sülâle,
döl.

Şebâbı 'ömrünüñ döndi pîrine
Ki yoñ bir nesli kıya öz yirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 50). [nesli, -i]

Yehûzâ didi ki muñda geliñiz
Ki Ya'kûb nesli var muñda biliñiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 206). [nesli, -i]

nesl-i enbiyâ: Peygamber nesli.

Bizi bilgil ki nesl-i enbiyâyuz
Ki biz evlâd-ı Ya'kûb'uz yakîn bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 230). [nesl-i enbiyâ, -
y, -uz]

nesl-i resûl: Peygamber nesli.

Bilürseñ kim bizi nesl-i resûlüz
Nübüvvet kânyuz hem bâ-uşûlüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 333). [nesl-i resûl, -üz
]

neste: Hiçbir şey.

Oña bir kimse neste virmedi hiç
Kayıtdı gitdi mahrûm ü hatır-pîç (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 341). [neste,]
Hemân Yûsuf gelür dâ'im dilinden
Dañı Yûsuf'dan özge neste bilmez (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1417). [neste,]

neste: Bir kimse, kişi.

Vişâliñ kapusunda bir gedâyım
Esîrinem seniñ ey hûb neste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1555). [neste,]
Mübârek nestesiñ 'abd-ı rahîmsiñ
Ki virdi Yûsuf'a ol dem icâzet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1010). [nestesiñ, -si, -ñ]

neste: Her şey.

Bilürem Hâlık'ımdan neste anı
Ki siz bilmezsiniz añdan hiç nişânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 321). [neste,]

neste: Nesne, bir şey.

Ki yudı başını bâ-rañt yeksân
Latif neste sepidi hil'atine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 37). [neste,]
Sebeb-i özge neste eylediler
Didiler Yûsuf-ı kân-ı melâhat (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 362). [neste,]
Ki hiç neste ile dir tûlmemişdür
Çü Yûsuf gönlegin gördi bütün hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 618). [neste,]
Ki olmaz nağş ondan hiç neste
Bes ondan ol kuşa bu kül cevâbı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1370). [neste,]

nev': Çeşit, türlü.

Ki eyler 'İberî kül kendüye yâr
Bu nev'e didiler ğybet kelâmın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1685). [nev'e, -e]

nev': Şekil, tarz, biçim.

Uyur katında ol Yûsuf-ı mañbûb
Bu nev' ile tefekkür kıldı Ya'kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 425). [nev',]

Bu **nev'** ile yüküş söz söylediler
Didiler yâ ebâ bizüm kamumuz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 729). [nev',]

nevâ: Azık.

Hemîşe merhamet sen kıl gedâya
İrîşdürgil **nevâyi** bir nevâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 367). [nevâyi, -y, -ı]
Temennâ eyleñiz Hakk'dan **nevâyi**
Kim oldur şâd iden her bî-nevâyi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 267). [nevâyi, -y, -ı]

nevâ: Nasip, nasibi olan kimse.

Hemîşe merhamet sen kıl gedâya
İrîşdürgil nevâyi bir **nevâya** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 367). [nevâya, -y, -a]

nevâ: Kişi, insan; muhabbet, sevgi.

Ki oldı Şem'un Leyâ'dan
Dağı Lâvî Yehûzâ bu **nevâdan** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 194). [nevâdan, -dan]

nevâ: Ses, ezgi; dua, kelam.

Pes ondan bildi İshâk ki du'âyı
Ki Ya'kûb aldı gitdi ol **nevâyi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 120). [nevâyi, -y, -ı]

nev'-i gerdün: Yeni dünya, sema.

Görenler didiler cennet orayı
Dağı kıldılar onda **nev'-i gerdün** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1517). [nev'-i gerdün,
]

n'evle: Ne yapmak, ne eylemek.

Görün **n'evlerler** ol fâ'il-i mutlak
Çü bey' itdiler onı bî-ikâle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 984). [n'evlerler, -r, -ler]
Diyeydi çünkü oldur hûb Kirdgâr
Velîken **n'eyleyim** hiç tākātım yoh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 57). [n'eyleyim, -y, -
im]

n'evle: "Ne yapayım? " anlamında kullanılan çaresizlik
belirten kelime.

Getüreydüm katıña ol cemâli
Velîken **n'eyleyim** bilmen mekânın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 891). [n'eyleyim, -
(y)im]

n'evle-: Ne yapmak, ne eylemek.

Ki ferdâ Hakk katında **n'eyleyevüz**
Şefkat eyledi Yûsuf'a hayli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 226). [n'eyleyevüz, -y, -evüz]
Gör imdi **n'eyledi** ol hüs-n-i nâzik
Çıhardı pes kolındañ ol bilezik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 227). [n'eyledi, -di]
Bulara didiler kim **n'eyledüñüz**
Gelüp munda oğrılığ eyledüñüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 61). [n'eyledüñüz, -
dü, -ñüz]

Bularuñ sırrıyla fa'ilini söyler
Pes andan gör ki Yûsuf anda **n'eyler** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 110). [n'eyler, -r]
Gelüben görüñ imdi anı **n'eyler**
Karîne-i vech ile sözi söyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 373). [n'eyler, -r]
Görüñ kim **n'eyler** ol emr-i Hüdâyî
Ki Yûsuf 'aşk elinde nâçâr oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 75). [n'eyler, -r]

neyle-: Ne yapmak, ne etmek (Çaresizliği ifade eder).

Ki bir demde irişdi hâzretine
Didi ki hanı Yûsuf **neylemişñ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 73). [neylemişñ, -miş, -si, -n]

nezdik: Yakın.

Yola girdi kamusı geldi böyle
Çü **nezdik** oldılar eve şabāngâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 549). [nezdik,]

ni: Ne.

Ki her **ni** istedin bir ağırınca
Çü didi böyle Mâlik ol bahâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1246). [ni,]

niçe: "Nasıl" anlamında kullanılan kelime.

Niçe düş gördüñ onı bize digil
Ki bizden düşüñi kılma nihâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 673). [niçe,]
Ki sensiz men **niçe** idem 'ubûrı
Didi oğlanları ki yâ ata sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 12). [niçe,]
Niçe düşdi onuñ çengine gül'ten
Bizüm ahvâlimüzi bilgil andan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 656). [niçe,]
Revâ mıdur nebî oğlını yidüñ
Niçe kıyduñ ki virdüñ oña zahmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 687). [niçe,]
Eger olmış iseñ 'arz eyle ey yâr
Digil ki hânedür ol hâl[i] **niçe** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 789). [niçe,]

niçe: "Birçok, hayli" anlamlarında kullanılan kelime.

Ki hâşa çeşmime ol ola mestür
Buları **niçe** ki men' itdi Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 764). [niçe,]
Olara **niçe** sözi zıkr kıldı
Didi ki hanı 'ahd ü peymân' uhuvvet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 126). [niçe,]
Kamusı bir şabîye zarb iderler
Niçe ki yalvarur rahm eylemezler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 155). [niçe,]
Maña kimdür ola 'âlemde ağıyâr
İlâhıñ kudretini gör ki **niçe** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 201). [niçe,]
Niçe vaz'ında var kıl çâreleri
Dağı kalmışlarıñ olgil mu'ini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 244). [niçe,]

niçe: "Bir çok, hayli" anlamında sıfat.

Pes aından her birine **niçe** cāme
Kemer birle külāh ü hem 'imāme (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 665). [niçe,]
Ki düzdî gönderüp **niçe** kecābe
İçinde cāriyeler bî-hicābe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 695). [niçe,]

niçe: Uzun süreden beri, çoktandır.

Ol **niçe** koymadı elden imānı
Yüküşdür kıssa kıldum muhtaşar men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1128). [niçe,]

niçe: Niçin, neden anlamlarına gelmektedir.

Niçe pîr hânımuza ta'ab ideli
Ki Ken'ân yazısında oynayalum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 725). [niçe,]
Ki kılduñ rencide bu nebîyi
Onuñ tek hûb-rüya **niçe** kıyduñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 685). [niçe,]
Nebî oğlu yidüñ yo[h] saña rahmet
Niçe rahm itmedüñ sen ol esîre (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 689). [niçe,]
Niçe Yūsuf için yanmaya Ya'kûb
Durayum Şām'ın ol cümle zübābın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 780). [niçe,]

niçe: "Ne kadar" anlamında kelime.

'Azîz-i Mısr çekdi hazine
Niçe ki koydılar gelmez berāber (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1253). [niçe,]

niçe: Öyle.

Niçe ki düşi ol dimiş melîhdür
Ki bu ta'bîr dahı hem öyle şahîhdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 425). [niçe,]

niçek: Öyle.

Niçek kim giymiş idi Yūsuf anı
Beşîr anı getürdi hem-çünānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 639). [niçek,]

niçeler: Nice kimseler.

Muradı **niçelerüñ** hâsıl oldı
Züleyhâ işidübeñ düşdi vaye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 23). [niçelerüñ, -üñ]

niçük: Niçin, neden.

Gulağ dutgil diyeyim bir hikāyet
Niçükdür eyledi onı rivāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 318). [niçükdür, -dür]

niçük: "Nasıl" anlamında kullanılan kelime.

Yehūzā'nıñ veliken 'ādetin gör
Niçük idi każab kılanda bir sor (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 158). [niçük,]

niçün: "Nasıl" anlamında kullanılan kelime.

Niçün ki men direm öyle kılıñız
Yapsun bir ev maña girsem derūna (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1496). [niçün,]
Ne ki munda gelür men öldürürem
Niçüñdür erlik onda bildürürem (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 148). [niçüñdür, -dür]

Pes andan ister iseñ kıssa ey cān
Ohuyayım **niçüñdür** anı yeksān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 178). [niçüñdür, -dür]

niçün: "Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye" anlamında zarf.

Niçüñ ki görmüş idi didi onı
Mu'abberdür kāmı bunlar ey yār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 697). [niçüñ,]
Didi Yūsuf **niçüñdür** ol maķālî
Kelāmı feth kıldı ol zamānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 695). [niçüñdür, -dür]
Ki **niçün** sen olursın eşk-i hûn-rîz
Bir ulū cem' olup giderüz yabana (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 18). [niçün,]
Didi Yūsuf bulara varıñız siz
Niçün zindān içinden gidiñiz siz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 112). [niçün,]

niçün: "Ne demek, anlamı ne, nedir" anlamında soru zamiridir.

Pes aından didi sāķî muñla te 'vîl
Niçüñdür Tañrın için señ beyān kıl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 402). [niçüñdür, -dür]
Niçüñdür emri Allāh aında görgil
Çü bildi Ya'kûb anı durdı pāye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 117). [niçüñdür, -dür]

n'id-: Ne etmek, ne yapmak.

Veliken kayğu ile eridiler
Didiler ki **n'idelüm** n'eyleyelim (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 515). [n'idelüm, -elüm]
Ne kılduñ **n'idelüm** hānde gidevüz
Ki onda ba'zı onuñ geldi dile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 518). [n'idelüm, -elüm]
Bir işdür başa geldi **n'idelüm** çün
Dahı onuñ tügünden bir perā biz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 524). [n'idelüm, -elüm]
Ki bilmen **n'idem** oña çäre dermān
Maña bes mi degül bu hāl-i şa'bî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 772). [n'idem, -em]

nidā: Seslenme, çağırma, bağırma.

Nedāmet eyledi ol dem **nidādan**
'Azîz çün kaygısından şād boldı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1376). [nidādan, -dan]
Kim olur müşteri 'İberî gulāma
Münādî çünki durdı ol **nidāya** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1179). [nidāya, -y, -a]

nidā eyle-: Seslenmek, çağırma.

Nidā eyler Yūsuf onlara Mürvet
Ne bālîğ yazıda tenhā vü kaldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 120). [nidā eyle-, -r]

nidā gel-: Seslenmek.

Ki Yūsuf almağı çün kıldı lāfi
Münādī geldi ol dem bir nidāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1185). [nidā gel-, -y, -a-y, -a, -
di]
Tutuşdı bağı gözden gitdi kanı
Kararı kalmadı geldi nidāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 405). [nidā gel-, -y, -a-y, -a, -di
]
Dağı pişmân oldu bir nazardan
Melekdür ki gelür her dem nidāya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1193). [nidā gel-, -y, -
a-y, -a, -ür]

nidā it-: Seslenmek.

Ki olmaz bu gulām illā 'azīze
Münādī tā nidā itdi 'avāma (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1189). [nidā it-, -di]

nidā kıl-: Seslenmek.

Varuban Mālik'in başın bürüdi
Kamu kıldı nidā ol dem tamāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1157). [nidā kıl-, -dı]
Bulara irdi leşker ol zamānı
Nidā kıldı münādī nāgehānī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 56). [nidā kıl-, -dı]

nifāk: Arabozuculuk, fitnelik.

Kamudan Hakk ırak kıl bu nifākı
Kamusı kıldı ol buhl-i ḥasedni (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 633). [nifākı, -ı]

nigāb: Örtü, yüz peçesi.

Yüzinden alıçağ görüñ nigābı
Ḥacil eylerdi gökde āfītābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 211). [nigābı, -ı]
Bularuñ katna girdi içertüye
Yüzine dutdı ol nukre nigābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 221). [nigābı, -ı]

nigāh: Bakış, bakma, nazar.

İcābet eyledi anı Ḥudāyī
Nigāhın hātif kıldı oña hātif (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 335). [nigāhın, -ı, -n]

nigāh kıl-: Bakmak.

Çü Yūsuf kapuya kıldı nigāhı
Açıldı cümle feth oldu kemāhı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 125). [nigāh kıl-, -ı, -dı]

nigeh bil-: Az bilmek.

Ki her biri nigeh bilmiş tamāmın
Cihānda olmasaydı āh ü bed-gü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1686). [nigeh bil-, -miş]

nigeh kıl-: Bakmak.

İşidüp bu makālī çünki gulāmān
Ki kıldılar nigeh emr itdi sulṭān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 42). [nigeh kıl-, -dı, -lar]

nigehdār ol-: Korumucu, gözetici olmak.

Yehūzā tā ola oña nigehdār
Didi Şem'un göreyim bir berü vir (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 416). [nigehdār ol-, -a
]

nigünsār ol-: Baş aşağı olmak, tersine dönmek; kötü
duruma düşmek.

Bular çün bildi anı oldılar hoş
Nigünsār oldılar ol demde hāmūş (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 468). [nigünsār ol-, -
dı, -lar]

nihād: İş.

Saňa kıldım fedā men cān ile ten
Seniñçün kılmışım munca nihādı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1547). [nihādı, -ı]

nihād: Yaratılmış olan, insan II Huy.

Digil bir bir maña ol hoş nihādı
Didi ki biri Zī'b ü birisi Dem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 584). [nihādı, -ı]

nihān: Saklı, gizli.

Oña teslīm ider cān[ı] nihānī
Ziyāfet birle ol toy eyledi hūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1398). [nihānī, -ı]
Ciger küşem yūri vargil nihānī
'Emūñ ol falān ḥalvet-serāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 546). [nihānī, -ı]
Gör imdi Yūsuf anda kıldı hīle
Nihānī işleri kimse ne bile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 34). [nihānī, -ı]
Didi kim bu çanağı siz nihānī
Kiçi kişi yükinde gizleñ anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 37). [nihānī, -ı]

nihān kıl-: Gizlemek.

Niçe düş gördüñ onı bize digil
Ki bizden düşüñi kılma nihāne (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 674). [nihān kıl-, -e-e, -ma]
Ve ger yoḥsa çekersiñ infī 'ālī
Bu sırrı fāş kılma kıl nihānī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1635). [nihān kıl-, -ı]

nihāyet: Son, sınır.

Nihāyetsiz onuñ ḥüsn ü kemālin
Zi-ḥasret kıldılar oña sū 'ālī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1104). [nihāyetsiz, -siz]

nihāyet: Son, ahir, bitiş.

Tahayyüddür oña yoḥdur nihāyet
Tekebbüddür maña ondan be-ḡāyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 127). [nihāyet,]

nikāb: Yüz örtüsü, peçe.

Ki durdı Yūsuf anda kıldı ikdām
Nikāb aldı yüziñden girdi nā-gāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 557). [nikāb,]
Bu demde geldi Yūsuf didi sözün
Nikāb aldı yüziñden açdı yüzün (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 462). [nikāb,]

nîkû: Hoş, iyi.

Ne işdür ki kılrısn böyle **nîkû**
Ki onlar saña gıybet eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 16). [nîkû,]

nîl: Mısır'ın önemli bir su kaynağı ve en büyük nehri.

İşidübeñ sirişkin eylegil **Nîl**
Bulara didi Mâlik ki geliñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 948). [nîl,]
Töker her dem sirişkin **Nîl'e** nisbet
Belâ-yı 'aşk ile oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1424). [nîl'e, -e]
Vücûdî incelübeñ kıl olupdur
Gözi yaşı ahubañ **Nîl** olupdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 176). [nîl,]

nî'met: Yiyecek, içecek.

Eger Hakk'dan dilersen ire rahmet
Nişâr it Hakk yolına dürlü **nî'met** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 365). [nî'met,]
Revânî gönlegi oña yitürdi
Ki cennetden çekildi dürlü **nî'met** (Yûsuf u
Züleyhâ,

nî'met: İnsanın iyi yaşamasını sağlayacak her türlü şey,
servet, refah, dirlik düzenlik, sağlık vb.

Didi minnet bu hâne **nî'metiñden**
Ki boldum cümle kâhir himmetiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 223). [nî'metiñden, -i,
-n, -den]

nîş ur-: Zehirlmek; sıkıntı vermek.

Göz ile cânlarına urdı nîş
Pes ondan 'aşkıñı ikrâr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 88). [nîş ur-, -i-i, -dı]

nîsâ: Kadın.

Ki var menden digil sen pâdişâha
Nîsâ kim ellerini doğradılar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 25). [nîsâ,]

nişân: Belirti, özellik, nitelik.

Didi kimsiñ ne yirlü di **nişâni**
Bulardan Mâlik'iñ cün korıdı cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 904). [nişâni, -ı]
Diyersiz aniñ şâdık tamâmi
Nişâni şâdıkıñ bu mıdur ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 243). [nişâni, -ı]

nişân: Belirti, işaret, iz.

Dime sırruñ esir olmagil ey cân
Didi Ya'kûb naşihatdan **nişâni** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 564). [nişâni, -ı]
Diseñ kurt yidi kılmaz bizi tekzîb
Nişân ögine gönlegi salalum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 539). [nişân,]
Nedür bu kûlumiñ kurbı **nişâni**
Didi ol dem ki alduñ bu gulamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1350). [nişâni, -ı]

Didi görüñ pirâhinde **nişâni**

Pirâhen yırtığına hükm idüñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1614). [nişâni, -ı]
Velî sultân-ı 'aşkıñ var **nişâni**
Niçe ki sen kılasıñ 'aşkı pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1648). [nişâni, -ı]

nişân: Hedef; kurt.

Dutup mahbûs idüpdür ol **nişâni**
Onı zencîr ile kıldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 762). [nişâni, -ı]

nişân kıl-: Belirti, işaret, iz olmak.

Ki anda kılmadı Yûsuf nişâni
Kimini kıldılar cây-ı zirâ'at (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 110). [nişân kıl-, -ı-i, -ma, -dı]

nişâne: Belirti, işaret, iz.

Didiler gördük anı yâ ebâ ne
Velîken çıkdı aından bir **nişâne** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 232). [nişâne,]

nişâne kıl-: (Bir sureti, şekli, cismi) Resmetmek, çizmek.

Ki şâni'ler cünân kıldı nişâne
Ne şüret ki dimişdi eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1512). [nişâne kıl-, -dı]

nişâr id-: Saçmak, dağıtmak, feda etmek.

Bileydüm hânedür ol dürr-i ahter
Nişâr ideydüm oña cümle mâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 889). [nişâr id-, -e, -y, -dü, -m]

nişâr it-: Saçmak, dağıtmak, feda etmek.

Eger Hakk'dan dilersen ire rahmet
Nişâr it Hakk yolına dürlü ni'met (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 365). [nişâr it-,]

nisbet: Denk, eşit.

Cemâlûme degüldür meh berâber
Dağı **nisbet** degüldür şems ü hâver (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 431). [nisbet,]
Maña **nisbet** degül hürşîd ile mâh
Ki hüsn iklimine men olmışam şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 434). [nisbet,]

nisbet: Kıyas, karşılaştırma.

Velî 'aşk ile pür-derd oldı nâ-gâh
Za'îf oldı vücûdî kıla **nisbet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1423). [nisbet,]
Töker her dem sirişkin Nîl'e **nisbet**
Belâ-yı 'aşk ile oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1424). [nisbet,]

nisbet kıl-: Nispet etmek, kıyaslamak, karşılaştırmak.

Gözi yaşını nisbet kıldı seyle
Revân tağyîr-i câme itdi vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 372). [nisbet kıl-, -dı]

nisbet ol-: Denk olmak.

Muña nisbet kim ola bu cihânda
Ola mı mişl 'arız ašumânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 421). [nisbet ol-, -a]

nişe: Nasıl ki.

Nişe ki bildi bey'inden ziyânı
Didi Yûsuf saña n'oldı bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1282). [nişe,]
Nişe ki gitdi māl ol oldu miskîn
Didi vargil hazineye nazar kıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1340). [nişe,]

nişe: Niçin, neden.

Bu demde eylegil 'ays u tarab sen
Nişe gamgîn olursun muhtarib sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 451). [nişe,]
Bu düşden **nişe** böyle gamgîn oldu
Bu işde **nişe** böyle nemgîn oldu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 452). [nişe,]
Bu düşden **nişe** böyle gamgîn oldu
Bu işde **nişe** böyle nemgîn oldu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 453). [nişe,]

nişe: Nice, nasıl.

Pes andan sordılar kimsiñ **nişesin**
İcâzetsiz bu ile kim düşesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 253). [nişesin, -sin]

nısf: Yarı, yarım.

Gör imdi Yûsuf'ıñ sen hâli niçe
Gicenîñ **nısfı** geçdi gör ki ol şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1033). [nısfı, -ı]

nîst ol-: Yok olmak, ortadan kalkmak; ölmek.

Yûsuf nîst ola bunlar kalalardı
Yehûzâ'nıñ bu işde yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 402). [nîst ol-, -a]

nisve: Kadın.

Züleyhâ âteşi pes eyledi cüş
Bulara didi n'oldı size **nisve** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 79). [nisve,]

n'it-: Ne etmek, ne yapmak.

Gör imdi ki Züleyhâ onda **n'itdi**
Ki onı hâc evine aldı geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1386). [n'itdi, -di]
Görün kim **n'itmiş** aña 'aşk süzü
Zihî 'âşıklar[ı] dil-rîş iden 'aşk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 174). [n'itmiş, -miş]
Pes aından iki ağaç dağı gitdi
Gör imdi kim dağı sultân **n'itdi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 694). [n'itdi, -di]

nite: Hakikaten, gerçekten.

Didi hanı Yehûzâ İbn-i Yâmîn
Dimezsiz añlarıñ siz **nite** nâmın (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 226). [nite,]

nite: Neden, niçin.

Kılursun Yûsuf için âh **nite** sen
Ki Yûsuf bil bizüm sultânımızdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 14). [nite,]

Ki ağladuñ yine güldüñ **nite** señ
Bu işi işlemez illâ ki mecnûn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 622). [nite,]

niyâz kıl-: Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma,
yakarma, ricâ.

Oturuñ Hâlık'a kılıñ niyâzı
Ki koyman Yûsuf'ı bir lahza yandan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 743). [niyâz kıl-, -ı-ı, -
ıñ]

niyâz kıl-: Niyaz etmek, yalvarmak.

Ki aldı destimâz kıldı namâzı
Be-ğâyet Hâlık'a kıldı niyâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 160). [niyâz kıl-, -ı-ı, -dı]

niye: "Niçin, neden" soru zarfı.

Ne yirlü **niye** gelmişdi sorardı
Veliken ehl-i Şâm'a 'izzeti şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 30). [niye,]

n'ol-: Ne olmak, ne hale gelmek.

Sorayım andan ol hândân gelüpdür
Ne yirlüdür nedür hâli **n'olupdur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 170). [n'olupdur, -up,
-dur]

n'ol-: Ne oldu?.

Nişe ki bildi bey'inden ziyânı
Didi Yûsuf saña **n'oldı** bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1283). [n'oldı, -dı]
Züleyhâ âteşi pes eyledi cüş
Bulara didi **n'oldı** size nisve (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 79). [n'oldı, -dı]

n'ol-: "Ne olur, keşke" anlamında kullanılan söz.

N'olaydı olmasañ bed-hâh fırkat
Oturmuşdum vişâl evinde fârık (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 2). [n'olaydı, -a, -y, -dı]
Elinden bile dil zâr olmasaydı
N'olaydı gül olaydı der-gülistân (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 3). [n'olaydı, -a, -y, -dı]

nübîl: Özel isim.

Var idi Yûsuf'ıñ 'âmmesi sen bil
Ki meşhûr idi onuñ adı **Nübîl** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 296). [nübîl,]
Buları cümle **Nübîl** almış idi
Atadan şöıra alup kalmış idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 301). [nübîl,]
Çü gördi hil'atı ol **Nübîl'in**
Hasedden başı ağrıdı Rübîl'in (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 307). [nübîl'in, -iñ]

nübüvvet: Nebilik, peygamberlik.

Nübüvvet zâhir oldu ba'd ez-ânî
Resûl Ken'ân'a oldu bî-gümânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 219). [nübüvvet,]
Bilürseñ kim bizi nesl-i resûlüz
Nübüvvet kânıyuz hem bâ-uşülüz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 334). [nübüvvet,]

nukre: Gümüş para.

Degülem **nukre** altun belki pülâm
Didi kûlam enâniyyet Hüdâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 930). [nukre,]
Kamusu pes teveccüh aña kıldı
Ol ıl **nûkre** altunı kıldılar bey' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 131). [nûkre,]

nukre: Gümüş renk.

Bularuñ katna girdi içertüye
Yüzine dutdı ol **nûkre** niğâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 221). [nûkre,]

nükte: Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.

Gel ey cân 'ârif iseñ sözi diñle
Nedür her sözde **nükte** anı aña (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 356). [nükte,]
Nedür **nükte** özini kıl haberdâr
Dime yalan söziñi olma gammâz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 830). [nükte,]
Garîb **nüktedür** ki bü'l- 'aceb durur
Anıñçün düşdi ol çâh-ı belâya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 374). [nüktedür, -dür]

nûr: Işık, aydınlık.

Gözüm **nûrı** tükendi ağlamağdañ
Sirişkim kan olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 9). [nûrı, -ı]

nûr: Aydınlık, ışık, parlılık, ziya, ilahi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık.

Ki onuñ katna ol hâr olmasaydı
N'olaydı ki vücûdı **nûr** olaydı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 5). [nûr,]
Vücûd[ı] **nûrı** ile kuyı doldı
Gör imdi Hâlık'ın sen kudretini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 444). [nûrı, -ı]

nûr: Peygamber.

Kim ançe ağlamışdur derd ilen **nûr**
Tükenmişdür olupdur şimdi ma'zûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 453). [nûr,]

nûr: Nur, ışık, parlaklık; yüziñ nuru, nurlu kimse.

Gelürdi kâfile ondan girüden
Gidüp bir şehre irdi yolda ol **nûr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1101). [nûr,]

nûr bol: Nur haline gelmek, nurlu olmak.

Kamu şâhı anuñ çün nûr bolmış
Kamu 'âlem onuñ nûrıyla dolmış (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 21). [nûr bol, -mış]

nûr dol-: Işık dolmak, aydınlanmak.

Kamu şâhı anuñ çün nûr bolmış
Kamu 'âlem onuñ nûrıyla dolmış (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 22). [nûr dol-, -ı, -y, -
la, -mış-mış]

nûr-ı çeşm: Göz nuru, gözün feri.

Didi ay vay benim çün bu gam ile
Ki gitdi **nûr-ı çeşm** bu nem ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 308). [nûr-ı çeşm,]

nûr-ı dide: Göz nuru.

Didi k[i] ey benim çün **nûr-ı dide**
Dil ü cânımda mahbûb-ı güzide (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 455). [nûr-ı dide,]
Muradı istegini cümle tapdı
Didi ki benim çün **nûr-ı dide** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 465). [nûr-ı dide,]

nûr-ı dide: Göz nuru.

Durup Yûsuf katına geldiler hoş
Didiler Yûsuf'a ey **nûr-ı dide** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 667). [nûr-ı dide,]

nûr-ı kalb: Temiz kalpli kimse.

Ferâset birle hâli bildi işhâk
Çü anıñ nûr-ı kalbi kıldı işrâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 122). [nûr-ı kalb, -i]

nûş kıl-: İçmek.

Ki virdüm pādşāha nûş kıldı
Bu men-i bî-çāre[yi] dil-hoş kıldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 57). [nûş kıl-, -dı]

O HARFİ

o: "O" işaret sıfatı (dem).

Nicedür diñle şimdi kıssa-i bes
O demde ki mürsel-i Hüd idi (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 307). [o,]
 O dem ki Yûsuf ola Mısr'a çün şâh
 Bile maḥbûslarıñ ol demde ḥâlin (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 378). [o,]
 Ki Yûsuf'a **o** demde oldı mālîk
 Kamu kıldılar onı Mālîk'e ḥaḳḳ (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 982). [o,]
 Gel imdi sen bahâña nâzır olgil
O dem ki özüne kılduñ bahânı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 1359). [o,]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (bir kimse\ okuyucu\ dinleyici).

Didi lâ-tenher **oña** mâ 'il isen
 İşikden sürme maḥrûm sâ 'ili sen (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 361). [oña, -n, -a]
 Ne vâşıldur ki olmaz **oña** hicrân
 Ki kılmaz hecr elinde âh ü efgân (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 464). [oña, -n, -a]
 Ne şâdîdür **onuñ** yoḥdur melâli
 Ne râḥatdur **onuñ** yoḥdur vebâli (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 458). [onuñ, -nuñ]
 Ne şâdîdür **onuñ** yoḥdur melâli
 Ne râḥatdur **onuñ** yoḥdur vebâli (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 459). [onuñ, -nuñ]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (gönlünde Allah sevgisi olan kimse).

Ki **ondan** bilgilen kaṭ' ola ol nâr
 Ḥasûdîñ südi 'ayn-ı ḥüsr olupdur (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 643). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (sevdiğinden uzaklık).

Çeker **ondan** ne eyler câna dağı
 Didi evlâdına Ya'kûb peyamber (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 759). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un gömleği).

Yine gönleği aluban getürdi
 Çü gördi **onı** ki yırtılmamışdur (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 617). [onı, -n, -ı]
 Bütün gördüm **onı** dil-şâd kıldum
 Yiseydi gür **onı** yare yare (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 632). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (kan).

Kılupsız Yûsuf' uñ çün gönleğin tey
 Ki açdum **onı** gördüm onda kanı (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 627). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (kurdun yavrusu).

Maña ḡam cevri idi hem yâr-ı maḥbûb
 Meni **ondan** ayırdı çarḥ-ı ḡaddâr (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 739). [ondan, -n, -dan]

Dutup maḥbûs idüpdür ol nişânı
Onı zencîr ile kıldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 763). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (kurdun geçmiş, hayatı).

Beyân itgil ki **onı** bileyim men
 Didi ki erz-yâb-ı Mısr'im ey şâh (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 752). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (kurdun amacı).

Nedür maḳşûd[ı] varıñ **oña** yitsün
 Tevekkül eyledüm men Kirdgâr'a (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 810). [oña, -ñ, -a]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Rubil).

Ölüm zaḥmın saña biz bildürürüz
 Kabûl itdi **onuñ** sözüñ[i] Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 919). [onuñ, -nuñ]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Malik).

Ḥalâyık düşdi ol dem izdiḡâma
 Ki **o** pişmân oldı bu ḥaberdan (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 1191). [o,]
 Teveccüh kıl maña doḡru digil sen
 Didi Yûsuf **oña** ol dem ki kûlam (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 929). [oña, -ñ, -a]
 Kim idi di böyle ıraḡ atanlar
 Didi Yûsuf **oña** ki ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 1319). [oña, -ñ, -a]
 İlâhîñ katına maḳbûl oldı ḥacât
 Ki virdi Ḥaḳḳ **oña** on dürlü ferzend (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1335). [oña, -ñ, -a]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf).

Kamusın Yûsuf'a ol kıldı teslîm
 Be-ma'nî böyle oldı **oña** ta'îm (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 304). [oña, -ñ, -a]
 Çü kardaşlar bu işi böyle gördi
 Ḥased kıldı **oña** büzürg ü ḥurdı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 306). [oña, -ñ, -a]
 Çü böyle kıldı ol Yûsuf ḥiṭâbı
 Nebîu'llâh **oña** virdi cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 455). [oña, -ñ, -a]
 Didi Ya'kûb **oña** ey meyve-i dil
 Degül ḥacet bu düşüñ ta'biri bil (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 496). [oña, -ñ, -a]
 Ki Yûsuf dutdı ḡuşa cândan onı
 Nebî bir dem **oña** manzûm kıldı (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 566). [oña, -ñ, -a]
 Ğarîb işler **oña** ma'lûm kıldı
 Didi Yûsuf atasına 'aceb kâr (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 567). [oña, -ñ, -a]
 Ata katında Yûsuf kadr-ı 'âlî
 Bizi koyup **oña** iḳbâl eyler (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 618). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un dedikleri).

Žiyāfet eyledi katna oturddı
Ne ki Yūsuf didi ol kıldı **onı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1127). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (maksûd).

Ne ki maksûd var **oña** irüşür
Çü Mısr ehli işitdi böyle aḥbâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1142). [oña, -ñ, -a]

o: "O" III. tekil kişi zamiri (padişah).

Naẓar kıldı **o** Yūsuf şüretine
Çü onuñ gördi yüzün oldı rāğıb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1198). [o,]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un anlatacakları).

Ne ki va' de maña kılmışduñ bir
Didi Yūsuf diyeyim saña **onı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1303). [onı, -n, -ı]
Dimeyim men **onı** kimseye ey mäh
Çü böyle kıldılar 'ahd ile peymân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1306). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (mal).

Ḳamusu mällä dolmış idi gördi
Çü **onı** gördi öyle tiz geldi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1345). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un nasıl biri olduğunu).

Ki ḳurbı var bu küluñ pış-i Allāh
'Aziz eydür neden bildüñ sen **onı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1349). [onı, -n, -ı]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali('Aziz).

Hediyyedür **oña** 'aḳd oldı ol dem
Çü ḳadrin bilmedi Mālik-i cāhil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1266). [oña, -ñ, -a]
'Azize vardı **onda** kıldı zikri
Didi ki onı bünyād eylerim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1488). [onda, -n, -da]

o: "O" işaret zamiri (oda\ev).

Görenler didiler cennet orayı
Daḫı kıldılar **onda** nev'-i gerdün (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1517). [onda, -n, -da]
Be-ḡāyet eyledi **onda** ḥazarnı
Didi saḫla meni bār-i Ḥudāyā (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1534). [onda, -n, -da]
Tamām idübeni **ondan** gidüñiz
Ne nev'e ki Züleyhâ didi ḥāne (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1510). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (taht).

Oña giydürdiler çoḫ dürlü raḫtı
Ḳamu işi tamām oldı tamāmet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1520). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret zamiri (hasmın sözi).

Degül cā 'iz **onuñla** hükm kılmaḡ
Züleyhâ'ya didi var mı güvāhıñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1594). [onuñla, -nuñ, -la]

o: "O" işaret zamiri (şahit).

Ḳazā meclisine **onı** yitürgil
Var idi bir şabı ol evde ey şāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1604). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (olay\hadise).

Didi budur benim çün **onda** şahid
Getürdiler şabını tā meyāna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1610). [onda, -n, -da]

o: Öteki, diğeri.

O yanında gelür ol biri yırtar
Çevirmiş onı ḳurtlar tā yiyeler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 66). [o,]

o: "O" işaret zamiri (Züleyhâ'nın aşkının herkes tarafından duyulması).

'Aziz **onı** işitdi oldı maḡmüm
Züleyhâ söyledı sultāna ol dem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 98). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (Sakinin ve habbazın hapse atılmasının sebebi).

Bu küñ suçunu daḫ gör ki ey yār
Ne idi olgil **ondan** sen ḥaberdār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 36). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (ta'āmiñ özellikleri).

Ta'āmiñ ta'rifini bilmedim mi
Niçedür vaşı **onu** kılmadım mı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 90). [onu, -n, -u]

o: "O" işaret sıfatı (zindān).

O zindānda sen imdi gör ne idi
Ki dört miñ kimse ol zindānda idi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 107). [o,]

o: "O" işaret zamiri (ḥabbāz).

Pes **ondan** nā-tüvān[ı] çekdi dāra
Ki düşdi nāle vü feryād ü zāra (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 133). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf için padişaha söyleyecekleri).

Ḥudā Yūsuf' uñ sözün[i] revānı
Ki sākı ḥātırından aldı **onı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 158). [onı, -n, -ı]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(Hz. Yakup).

Varup çağırdı onı Lāyān kıızı
Ḥayā birle **oña** söylerdi sözi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 172). [oña, -ñ, -a]
Ḥikāyet çoḫ onuñ dimen sözini
Ki Lāyān virdi **oña** bir kızını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 190). [oña, -ñ, -a]
Ki ol kıızı ki **oña** virdi Lāyān
Adı Leyā idi ol kızın ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 191). [oña, -ñ, -a]
Çü 'ömri kırḫ ıla yitürdi Ya'ḳub
Oña 'aḳid[dür] ol Rāḫıl-i maḥbüb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 218). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret sıfatı (rüy).

Revân-ı zâr necîb durdı **o** rûya
Hanı tākāt ki vara ilerüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 269). [o,]

o: "O" işaret zamiri (büy-ı dilber).

Ki seînden maña geldi büy-ı dilber
Onuñla dapdı rûhim şimdi perver (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 278). [onuñla, -nuñ, -
la]

o: "O" işaret zamiri (düş).

Çü gördi bu düşü uyandı **ondan**
Be-gâyet şâdmân oldu o cândan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 25). [ondan, -n, -dan]
Düşüne ideyim ta bir diñle
Nedür maqşûd **ondan** bir bir aña (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 513). [ondan, -n, -dan
]

Didi bir düş ki gördüm yâ ata men
Diyeyim **oni** ta bir eylegil sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 393). [oni, -n, -ı]
Menim düşümi sen ta bir kılğil
Maña bir bir **oni** takrîr kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 493). [oni, -n, -ı]
Ki sorma dir bu düş ta birin ey mäh
Ki birgün zâhir ide **oni** Allâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 499). [oni, -n, -ı]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(sâkî).

Didi sultân **oña** niçün fiğânı
Kılursañ söyle ne zâr-ı nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 343). [oña, -ñ, -a]
Çü Yûsuf istedi **ondan** penâhı
Gör imdi niçe emr itdi İlâhî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 139). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un ricası).

Ki kılmaşdı saña ol bir sifâriş
Velî kıldum **onuñla** men güzâriş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 372). [onuñla, -nuñ, -
la]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yusuf'un söyledikleri).

Revânî derbân katında kıldı kâmi
'Azîze geldi **oni** didi derbân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 35). [oni, -n, -ı]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (sultan).

Ne yalan belki kıldı **oña** bühtân
Didi ki pâdişâha 'abd-ı 'İberî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1584). [oña, -ñ, -a]
İrişdi sâkî sultân hazretine
Ki geldi durdı **onuñ** hıdmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 418). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (sivâr).

Yehûzâ tâ ola **oña** nighedâr
Didi Şem'un göreyim bir berü vir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 416). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret sıfatı (şüret).

Ki aından cümlemiz dutduğ melâli
O şüretdür bizüm kardeşimuzuñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 467). [o,]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Bünyamin).

Çü bir dem ikisi vardı ilerü
Oña Yûsuf koluñdañ bir bilezik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 387). [oña, -ñ, -a]
Getürgil varmasıñ özge araya
Men aında **onuñ** ile kör yaşayım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 549). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret sıfatı (gülam).

Bularuñ dilleri 'İbrî kelâmı
Biri bilmez ki kimdür **o** gülamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 16). [o,]

o: "O" işaret zamiri (leşker).

Ne ki munda gelür men öldürürem
Niçüñdür erlik **onda** bildürürem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 148). [onda, -n, -da]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (cariyenin oğlu).

Dağı señ oğluña kavuşmayınca
Onuñlan bir yire yavuşmayınca (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 540). [onuñlan, -nuñ,
-lan]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Hz. İshak).

Elin uzatdı ehlin dutdı cândan
Oña ehli gülp söyledi **ondan** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 60). [ondan, -n, -dan]
Kamu şâhı anuñ çün nür bolmış
Kamu 'âlem **onuñ** nûriyla dolmış (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 22). [onuñ, -nuñ]
Onuñ şulbında şehvet geldi cûşa
Recülüyyet damarı hem hürûşa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 57). [onuñ, -nuñ]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Rebeka).

Anası böyle çün kıldı makâli
Ne dir Ya 'küb bilürdi **onda** hâli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 98). [onda, -n, -da]
İşiddi 'İyş **onuñ** hîle işini
Diler ki öldüre ol kardeşimi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 131). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret sıfatı (mekân).

Saña tâ bir kızımı vire onda
Kılasın sağ selâmet **o** mekânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 154). [o,]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Şafâ).

Ki **ondan** dağı Yakıtâl oldu
Ki Şafâ dağ cihândan nakl kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 197). [ondan, -n, -dan]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Sayalon).

Ki ol daḥ Sayalon'a oldı māder
Daḥı Ḥāzūşın **oña** ol birāder (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 202). [oña, -ñ, -a]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Şarūba).

Şarūba gitdi çünk[i] Haḫḫ yirine
Ki virdi Rāḥil **onuñ** yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 206). [onuñ, -nuñ]

o: "O" üçüncü teklik şahıs zamiri (Rāḥil).

Be-ğayet ḥüsn içinde bî-bedeldür
Cihānda gör gele **o** bî-meşeldür (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 208). [o,]

Felekler ḥüsnine ḥayrān olurdı
Melā 'ikler **oña** ḡaltān olurdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 214). [oña, -ñ, -a]

Egerçi var idi 'ālemde meh-rū
Onuñ tek yol idi maḥbūb-ı dīl-cū (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 210). [onuñ, -nuñ]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Lāyān).

Oña menden irişdürgil selām
Şeb ü rüz oña kıl ḥıdmeti tamām (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 151). [oña, -ña]

Oña menden irişdürgil selām
Şeb ü rüz **oña** kıl ḥıdmeti tamām (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 152). [oña, -ña]

Onuñ emlākı ile kızları çoḫ
Ki ondan özge bilgil hiç yönüñ yol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 149). [onuñ, -nuñ]

Yine bir kıızı **onuñ** olmış idi
Kemāl-ı ḥüsnı ḥalka dolmış idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 287). [onuñ, -nuñ]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Lāyān'ın kıızı).

Ki Ya'kūb **onı** daḥı 'aḫd kıldı
Ayurdı māl birle naḫd kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 289). [onı, -n, -ı]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali (Nübīl).

Oña virmişdi ez-cennet Ḥudāvend
Bir İbrāhim Ḥalīl'e ḥil'at-ı çend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 297). [oña, -ñ, -a]
Var idi Yūsuf'uñ 'āmmesi sen bil
Ki meşhūr idi **onuñ** adı Nübīl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 296). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (kızı).

Buyurdı öldürüñüz bize kıızı
Ki **onı** büşürüben yiye özi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 326). [onı, -n, -ı]

o: "O" III. tekil kişi zamiri (sā'il).

Temennā eyleyüben durd[i] sā'il
Oña kimse baḥup olmad[i] mā'il (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 336). [oña, -ñ, -a]

Oña bir kimse neste virmedi hiç
Ḳayıtdı gitdi maḥrūm ü ḥatır-piç (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 341). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret sıfatı ('itāb).

Çü Ya'kūb bildi düşdi **o** 'itāba
Be-ğayet düşdi onda ıztırāba (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 376). [o,]

o: "O" işaret sıfatı (rüy-ı gül).

Atası ḳatna Yūsuf şöyle birgün
O rüy-ı gül yanaḫlı tāze gülgün (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 389). [o,]

o: "O" işaret zamiri ('aşā).

Kamusını **onuñ** yirden ḳopardı
Ki her birin bir araya apardı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 402). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (gün).

Ne gündür ki **onuñ** yoḫdur küsüfi
Ne mehdür ki **onuñ** yoḫdur ḥusufi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 472). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (meh).

Ne gündür ki **onuñ** yoḫdur küsüfi
Ne mehdür ki **onuñ** yoḫdur ḥusufi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 473). [onuñ, -nuñ]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Şīd).

Ne Şīd'dür ki **onuñ** düşmeni olmaz
Ki āmāc ola bes atulur oḫ olmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 476). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (sır).

Ki itden kim **onı** fāş itse ḳişi
Dimeḳden sır pinhān ḳılmaḫ āsān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 561). [onı, -n, -ı]
Ne sırdur **onı** bize ma'lūm eyle
Didi Yūsuf birgün ey birāder (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 194). [onı, -n, -ı]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (peygamber).

Yāḳīn düşmen **oña** şeytān olupdur
Nebī Ādem onun çün oldı çün şayd (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 577). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret zamiri (maḳāl).

Bulasın tā bu meclisde ḥalāvet
Bes **ondan** zevḳ ile dutgil ḳulaḫı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 590). [ondan, -n, -dan]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali (Hz. Yūsuf'un üvey
kardeşleri).

Ḥasedden çekdi **onda** şeytān sedni
Ne ḳıldı gör ki şeytān-ı recīmi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 635). [onda, -n, -da]
Ḡam ile çehresini kāḫ kıldı
Pes **ondan** gönlegini aldı eline (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 609). [ondan, -n, -dan]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (haset eden).

Gelür **onuñ** vebāli öz başına
Ḥasūdındur hemişe gönli ḡamnāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 647). [onuñ, -nuñ]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(Dünye).

Bu dünya dār-ı miñnetdür ser-â-ser
Ki **onuñ** şehdidür zehre berâber (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 483). [onuñ, -nuñ]
Teselli sözler **oña** söylediler
Bular gitdi oturdı Dünye onda (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 92). [oña, -n, -a]

o: "O" işaret zamiri (kuyı).

Dibi giñ idi **onuñ** ağız[ı] dar
Anıñ bünyâdı 'ulvî bârik idi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 296). [onuñ, -nuñ]
Be-ğâyet içi **onuñ** târik idi
Bağanlar korhar idi heybetinden (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 298). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (kuyı).

Onı kazdurmış idi onda Şeddâd
Var idi ol kuyı dibinde bir kes (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 304). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (Kuran-ı Kerim).

Su 'âliyle cevâbıyla hıtabın
Ki **onda** cümle Yûsuf kıssasını (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 313). [onda, -n, -da]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Hz. Hüd).

İcâbet eyledi anı Hüdâyi
Nigâhın hâtif kıldı **oña** hâtif (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 335). [oña, -ñ, -a]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(Yehûzâ).

Apara kül diyüben sata andan
Kabûl itdiler **onuñ** sözünü hûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 417). [onuñ, -nuñ]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(Cibril).

Vedâ' itdi Allâh'a virdi cânı
Melek **onı** apardı Hakk yirine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 481). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (su).

Melek saldı **onuñ** üste ferâşı
Döşek üstinde Yûsuf oturdı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 494). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (du'â).

Oğuram sen dahı oñı ol şenâyı
Çü Yûsuf öğretüp oñıdı **onı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 503). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret sıfat (üst).

Ki Yûsuf dir ki görüñmekde midür
Çü Dünya ol zamân **o** üste çıldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 559). [o,]

o: "O" işaret zamiri (kurt).

Bularuñ türına düşdi **o** nâ-gâh
Uşatdılar dutuban bir ayağın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 668). [o,]
Ki bilmen n'idem **oña** çäre dermân
Maña bes mi degül bu hâl-i şa'bî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 772). [oña, -ñ, -a]
Ki cümle and içün hâzretinde
Didi Ya'kûb **oña** ey zî'b-i nâlân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 785). [oña, -ñ, -a]

o: "O" işaret zamiri (kurt yavrusu).

Ki kılmışdur meni böyle dil-efkâr
Ki **onuñ** fırkatinde yandı cânım (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 741). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret sıfat (hüsne).

Ki varup sâkîn oldı bir araya
O hüsne bahubanı ağlar idi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 491). [o,]

o: "O" işaret sıfatı (nekb).

Tazarru' kıldı **o** nekb Zü'l-celâli
Bulara çün bahâyı virdi Mâlik (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 980). [o,]

o: "O" işaret sıfatı (gice).

Hem âhar kan ile yaşı gözinden
O gice tâ şehir ki yatdı bî-hüş (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 577). [o,]
Ki onı şâh-ı Kuds düşünce gördi
O gice tâ şehergâh yırtıdı sîne (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1123). [o,]

o: "O" işaret zamiri (Kudüs).

Melûl olmaz iseñ olgil kulağ señ
Ki **ondan** ilerüye yürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1131). [ondan, -n, -dan]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(Hz. Muhammed).

Şalâvât virüben şâd idiñ **onı**
Gel imdi diñle bu meclisi hâamı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1236). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (terâzu).

Ki muhallim eylediler oña bâzu
Çü Yûsuf girdi **onuñ** bir gözine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1251). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (sırr).

Ki kılman sırrı fâş sormagil **onı**
Didi Mâlik oña ol demde ey mâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1320). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (bahâ).

Satanda ulhvetiñ gördüñ sen **onı**
Ki bir habbe dinâra bey' olupsan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1360). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (hazâyin).

Ki olmaz nakş **ondan** hiç neste
Bes **ondan** ol kuşa bu kül cevâbı (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1370). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (ziynet).

Züleyhâ kendözine **onı** eyler
Oña hiç kılmadı Yûsuf nazârını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1444). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (hâne).

'Azîze vardı onda kıldı zikri
Didi ki **onı** bünyâd eylerim men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1489). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (şecer).

Budağında kılûn **onda** şemerler
Ne şüret ki var **onda** nakş idüñiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1508). [onda, -n, -da]

o: "O" işaret zamiri (ev).

Budağında kılûn **onda** şemerler
Ne şüret ki var **onda** nakş idüñiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1509). [onda, -n, -da]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(şabî).

Tamâm olmuş **onuñ** 'ömrine kırıl gün
Getürdi ol şabîni 'abd-ı vâhid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1608). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret sıfatı (şeytân-ı çeng).

Ki şeytân-ı çengdür **ondan** hazer kıl
Bes **ondan** Yûsuf'a kıldı nazârını (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1630). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yûsuf u hapishaneye atma fikrini).

Maña zindân vir virme günâhı
Züleyhâ didi **onı** çünkü şâha (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 109). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (ayrılık).

Olur **ondan** nebîler zâr ü nâlân
Ne müşkil iş imiş mahbûb ırağı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 757). [ondan, -n, -dan]
N'olaydı ayrılığ hiç olmayaydı
Ki **onuñ** adı dile gelmeyeydi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 4). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (mal, mülk).

Ki Rûm sultânı çoğ mâl-ı nihânı
Ayurdi bunlara bahşış **onı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 38). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (hüşe engür).

Ki gördüm dağı üç hüşe engür
Onı bir câma sıhdum eyledüm pür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 56). [onı, -n, -ı]

o: "O" işaret zamiri (rüya tabiri).

Alup cennet derinden durdı geldi
Ki **onda** Yûsuf' uñ ağzına saldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 70). [onda, -n, -da]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (şeh).

Çü sâkî çıldı vardı şeh katına
Muğarreb oldu **onuñ** hazretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 156). [onuñ, -nuñ]

o: "O" III. tekil şahıs zamiri (Şemerdîd).

Avâzı Dûnye'ye oldu işâbet
Didi lebbeyk **oña** kıldı icâbet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 246). [oña, -ñ, -a]
Pes **ondan** sordı Yûsuf yâ ağı sen
Ne yirlüsiñ di ki tâ bileyim men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 191). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (Hz. Yakup'un Hz. Yûsuf'tan ayrı düşmesi olayı).

Onuñ bir şâhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç **onuñ** içün sayru düşmiş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 200). [onuñ, -nuñ]

o: "O" üçüncü teklik şahıs zamiri (nisâ).

Niçe meñ kılmışam **onda** hazerni
Olar tahkîk iderler bu mağâlî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 28). [onda, -n, -da]

o: "O" işaret sıfatı (sultân).

Bu sözden çün vâkıf oldu **o** sultân
Çağırdı ol kamu el doğrayanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 36). [o,]

o: "O" işaret zamiri (Mısr).

Ki bir bâbında **onuñ** râhil olmañ
Ki Mısr'ın her kapusundan giriñiz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 342). [onuñ, -nuñ]

o: "O" işaret zamiri (saray).

Bir **o** ki ez-zücâcî kâr-ı üstâd
Müzeyyen kılmaşdı anı hamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 438). [o,]

o: "O" işaret zamiri (tâs).

Çü **oñdan** didi dinlen bu kelâmı
Yine bu sözi söyler tâs tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 429). [oñdan, -ñ, -dan]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali('İys).

Tahayyüddür oña yohdur nihâyet
Tekebbüddür maña **ondan** be-gâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 128). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (kuyu).

Ki sudan doldı şöyle **onuñ** 'aynı
Görüñüz su yüzinde durd[ı] daşı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 492). [onuñ, -nuñ]

o: "O" zamirinin hal eki almış hali(Züleyha).

Tamām idüben **oña** söylediler
Yasadılar 'aceb cennet serāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1514). [oña, -ñ, -a]
Tamāmet kıldı Yūsuf **oña** meylî
Nagehân geldi bürhân-ı İlāhî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1566). [oña, -ñ, -a]
Egerçi Yūsuf **onda** âd kıldı
Didi ki ideyim bir hâne bünyād (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1482). [onda, -n, -da]
Ki sordı **ondan** ol derd ü bālin
Züleyhâ didi düşin atasına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 884). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri ('aşk).

Ki **oña** kimse inkār olmasaydı
N'olaydı ki olaydı Şemsî hāmūş (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 8). [oña, -ñ, -a]
Virñüz bir şalāvāt Muştafā'ya
Pes **ondan** kılmagil gāfil özüni (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1659). [ondan, -n, -dan]

o: "O" işaret zamiri (kıssa).

Hikāyet çoğ **onuñ** dimen sözini
Ki Lāyān virdi oña bir kızını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 189). [onuñ, -nuñ]

o: "O" üçüncü çoğul şahıs zamiri (Züleyhâ'nın
dedikodusunu yapanlar).

Ne bed söz vardı ise söylediler
'Azābıyla **olara** zarb idüben (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 19). [olara, -lar, -a]
Ne işdür ki kılursñ böyle nîkū
Ki **onlar** saña gıybet eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 17). [onlar, -n, -lar]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (zeñj).

Ne ki Yūsuf'dan onda gördüğünü
İşitdi Mālik **onı** tiz durdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1071). [onı, -n, -ı]

od: Aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb. duyguların
yakıcı etkisi.

Bir **oddur** bu firāk odını bilgil
Firāk odın bilür firkat çekenler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 794). [oddur, -dur]

od: Ateş, alev.

Cehennem hāvfın itmez 'aşık olan
Hemān 'aşk **odudur** 'aşık dolusu (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 6). [odudur, -u, -dur]
Ki salgıl şevk **odından** cāniña sūz
Ne olmışdur gör ahl ey hasībî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 593). [odından, -ı(n), -dan]
Ki 'aşkıñ **odi** ile dolmış iseñ
Ki 'aşk yolında cāna cebr kılgıl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1652). [odi, -ı]
Çağırdı Yūsuf[ı] eydür hābībî
Ki āhır **oda** yahduñ señ gārībî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 120). [oda, -a]

od: Ateş; aşk, ayrılık, hasret, azap, hırs vb. duyguların
yakıcı etkisi.

Ki hecriñden onuñ zār baharam men
Ne düşvār **od** imiş bu nār-ı firkat (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 754). [od,]
Ki hasret odına cānını yahdı
Firāk **odın** anuban düşdi āha (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 778). [odın, -ı, -n]
Bir oddur bu firāk odını bilgil
Firāk **odın** bilür firkat çekenler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 792). [odın, -ı, -n]
Ki hasret **odına** cānını yahdı
Firāk odın anuban düşdi āha (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 777). [odına, -ı, -n, -a]

oğır ol-: Hırsız olmak.

Ki bizdeñ hiç oğır olmamışdur
Belî kim hiç vücūda gelmemişdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 335). [oğır ol-, -ı, -
ma, -mış, -dur-ma, -mış, -dur]

oğlağ: Keçi yavrusu, oğlak.

Bir **oğlağ** öldürüben derisini
Serer Ya 'kūb kolına varısını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 87). [oğlağ,]
Bir **oğlağ** getürüben öldürelüm
Kılalum gönlegin ālūde der-hūn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 522). [oğlağ,]

oğlan: Cinsiyeti erkek olan evlat.

İrişdi va'desi hamliñ tamāma
İki **oğlan** getürdi ol hūmāma (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 68). [oğlan,]
Alup destür-ı māl hem esbāb ile
Ki ehl-i beyt[i] hem **oğlanlar** ile (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 230). [oğlanlar, -lar]
Degülseñ Yūsuf'a bizden emīn hem
Çü **oğlanlar** bu sözi söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 706). [oğlanlar, -lar]

oğrı: Hırsız.

Ki kılduñ hecr ile çün kāh firkat
Hemīşe **oğrı** kimi bu cihānda (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 15). [oğrı,]
Ki sordı Mālik ondan 'aybı nedür
Didiler ki kaçarcıdır hem **oğrı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 953). [oğrı,]
Oğrılık eylemişsiz kaçd hāmı
Didiler ki bu işden biz cüdāyuz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 228). [oğrılık, -lık]
Dutayım men seni **oğrı** diyüben
Ki kâşid hışmnāk donın giyüben (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 5). [oğrı,]

oğrı eyle-: Hırsız olmak.

Bulara didiler kim n'eyledüñüz
Gelüp munda oğrılığ eyledüñüz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 62). [oğrı eyle-, -dū, -
ñüz-luğ, -dū, -nüz]
Oğrılığ eyledi gör bu yaman baş
Munuñ tek var idi bir dağı kardaş (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 99). [oğrı eyle-, --di, -luğ, -di]

oğrı ol-: Hırsız olmak.

Didiler İbn-i Yâmîn oldı oğrı
Ki sözi olmadı şeh katna doğru (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 227). [oğrı ol-, -dı]
Nebîler nesl[i] olmaz oğrı bilgil
Peyamber nesline 'izzet[i] kılğil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 337). [oğrı ol-, -maz]

oğul: Cinsiyeti erkek olan evlât.

Dutup **oğlı** kolından söyledi hûb
Bu kavı-ı 'İyşdur ammâ sözde Ya'kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 103). [oğlı, -ı]
Pes ondan sordı Lâyân kimsiñ ey yâr
Ne yirlüsün kimiñ **oğlı** di zinhâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 176). [oğlı, -ı]
Didi İshâk **oğlı** Ya'kûbum men
Seni görmege geldüm doğru bil sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 177). [oğlı, -ı]

oh: Ok; yayla atılan ucu sivri çubuk.

Onuñ her dolusu hâmina bir **oh**
İrişdi bunlara ol dem belâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1058). [oh,]

oh: Ok; zarar, kötülük.

Ne Şid'dür ki onuñ düşmeni olmaz
Ki âmâc ola bes atulur **oh** olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 477). [oh,]

ohı-: Okumak, söylemek, demek.

Ohıyayım işitgil bu 'ayıbı
Be-cem' olmuş bugün evlâd hamı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 595). [ohıyayım, -y, -ayım]
Kulağ dut **ohıyayım** kışsa-i çâh
Egerçi var idi Ken'ân'da çoğ yir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 292). [ohıyayım, -y, -ayım]
Ohıdı nâmeni ol ağlayubañ
Ciger hasret odına dağlayubañ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 363). [ohıdı, -dı]
Kabâlayı getürdi Yûsuf-ı şâh
Bular aldı **ohıdı** oldı ağâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 380). [ohıdı, -dı]

ohu-: Okumak, söylemek, demek.

Oğuram cân ile dilden işitgil
Kulağ dut zevk ilen andan işitgil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 3). [ohuram, -r, -am]
Görübün **ohumışdı** guşşasını
Be-gâyet olmuş idi oña müştâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 314). [ohumışdı, -mış, -dı]
Ki bir dem uyğudan açgil gözüñi
Ohunur kışsa anı diñle cândan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1661). [ohunur, -n, -ur]
Oğuram sen dağ ohı ol şenâyı
Çü Yûsuf öğretüp ohıdı onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 502). [ohuram, -r, -am]

Oğuram tâze kışsa guş dutgil
Yine meclisi başdan tâze kıldum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 840). [ohuram, -r, -am]
Oğuram tâze kışsa diñlegil sen
Dilerseñ kışsa ger ey şehriyârî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 942). [ohuram, -r, -am]

ol: "Ol-" yardımcı fiil.

Ne mihr **ola** onuñ yoğdur cefâsı
Ne kül **ola** onuñ yoğdur hañsı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 470). [ola, -a]
Ne mihr **ola** onuñ yoğdur cefâsı
Ne kül **ola** onuñ yoğdur hañsı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 471). [ola, -a]
Ne güldür ki katında hâr[i] olmaz
Ne genc **ola** yanında mârı olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 475). [ola, -a]
Kim **ola** yoğ **ola** cânında yâre
Ki bağı olmamışdur pâre pâre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 478). [ola, -a]
Kim **ola** yoğ **ola** cânında yâre
Ki bağı olmamışdur pâre pâre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 478). [ola, -a]
10. Kim **ola** sevdüğinden dūr bolmaz
Ne tendür derd ile rencür bolmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 480). [ola, -a]
Gedâya kim ki kılmasa terahhûm
Ki **olur** hâl[i] düşvâr kâr[i] mazlûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 358). [olur, -ur]
Ki gitdiler ava onlar tamâmı
Yazıda gezdiler çün **oldılar** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 661). [oldılar, -dı, -lar]

ol: "O" işaret sıfatı (şehir).

Ki oldılar yine bir şehre dâhil
İşit **ol** şehrideñ adın dağı neyidi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1115). [ol,]

ol: Bir yerde olmak; bir yerde bulunmak.

Gice gündüz olur küllüğda kâ'im
Çü bir müddet onuñ bağında **oldı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1471). [oldı, -dı]

ol: "O" işaret sıfatı (cân).

Bulara Mısr'uñ ehli oldı nālân
Ki niçe hasret imiş **ol** iki cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 752). [ol,]

ol: "O" III. tekil şahıs zamiri (Allah).

Ki **ol** kıldı meni hüsn ile çün mäh
Didi **ol** halk inandug Allah'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1108). [ol,]
Temennâ eyleñiz Haqq'dan nevâyı
Kim **oldur** şâd iden her bî-nevâyı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 268). [oldur, -dur]

ol: "O" işaret sıfatı (iş).

Haber virdi maña bu tās üşte
Ki kaşduñuz siziñ **ol** ne işde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 402). [ol,]

Züleyhâ katna vardı göre anı
Züleyhâ oldu **ol** işdeñ haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 98). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (düş).

Çü İshâk böyle gördi **ol** düşüni
Öziyle sırr kıldı endişini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 33). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (zindân).

Dutup Yûsuf'ı **ol** zindâna saldı
Fırâk odına düşüp yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 112). [ol,]
Züleyhâ her gün **ol** zindân derine
Gelüben durur idi manzarına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 9). [ol,]
Revânî sâkî **ol** zindâna geldi
Çü Yûsuf bağıdı gördi anı geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 379). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (vücûd).

Ata katında Yûsuf birgün ey yâr
Uyurdu **ol** vücûdî gark-ı envâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 413). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hümâm).

İrişdi va'desi hamliñ tamâma
İki oğlan getürdi **ol** hümâma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 68). [ol,]
Ki Yûsuf haţtı ile tâze nâme
Kim anı yazmış idi **ol** hümâma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 660). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (cûvân).

Pes önden gördi Lâyân kıızı onı
Atasına varup didi **ol** cûvânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 162). [ol,]
Añınlan varubanı tîz anıñ
Sağagil arhasını **ol** cûvânıñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 184). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Hudâ).

Velî Yûsuf çü birgün **ol** Hudâ'ya
Tažarru' zârı kıldı Kibriyâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 303). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Allah).

Didi ki dayısına olgil âgâh
Meni Ken'ân'a gönderdi **ol** Allâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 226). [ol,]

ol: "O" birinci tekil kişi zamiri (bir kimse\ dinleyici\ okuyucu).

Ne dil hoşdur ki **ol** ğamgîn olmaz
Ne gözlerdür ğam ile nemgîn olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 460). [ol,]
Ne dâhikdür ki âhîr ağlamaz **ol**
Ki ğamdan cân ü cismîn dağlamaz **ol** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 462). [ol,]
Ne dâhikdür ki âhîr ağlamaz **ol**
Ki ğamdan cân ü cismîn dağlamaz **ol** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 463). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kişi).

Kiçidür çünki **ol** kişi kamudañ
Biridür ol bu işdeñ hem bu havfdañ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 79). [ol,]
Didi kim oğluna vargil revânî
Katına **ol** kişiniñ bu zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 182). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (dem).

Zarîr olmuş idi **ol** demde İshâk
Velîken var idi kalbinde işrâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 101). [ol,]
Saña keyd ideler rûh-ı revânî
Olar fikr ideler **ol** demde fâsid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 542). [ol,]
Ki şeytân sözine onlar uyalar
Saña kaşd ideler **ol** dem hevâyî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 546). [ol,]
Nebîniñ keydi yohdur bî-gümânî
Didi ki Yûsuf'a **ol** demde Ya'kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 574). [ol,]
Ki doldı gözleri **ol** demde yaşdan
Vücûdî heybetiyle oldu lertzân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 709). [ol,]
Ki kıldı Yûsuf'ı **ol** demde âzâd
Didiler ki munı böyle koyavuz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 256). [ol,]
Kamumuz oluruz **ol** dem siyeh-rû
Dilerseñ ki bu fi'li gizleyevüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 262). [ol,]

ol: "O" üçüncü tekil kişi zamiri (haset eden kimse).

Hased eyler cüdâ hâsidi dînden
Gider 'acebi hasedden **ol** selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 652). [ol,]
İki 'âlemde **ol** hûr u haķîrdür
Hasûdî hiç arada Haķķ dimezler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 657). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (mâh).

Atadan havf iderler gitse **ol** mâh
Çü böyle düşdiler bu işe bî-çar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 436). [ol,]
Züleyhâ tâ ki bağıdı onı gördi
Cemâlin Yûsuf'ıñ tâ gördi **ol** mâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1207). [ol,]
Ki girdi içertüye fi'l-hâl **ol** mâh
Çü Yûsuf girdi nâgeh içertüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 60). [ol,]
Kılurdu göricek mihrine **ol** mâh
Nâgeh bir kâfile ez-Şâm geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 32). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (makâl).

Didi Yûsuf niçüñdür **ol** makâli
Kelâmî feth kıldı **ol** zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 695). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kız).

Ki **ol** kıızı ki oña viridi Lāyān
Adı Leyā idi **ol** kıızıñ ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 191). [ol,]
Ki **ol** kıızı ki oña viridi Lāyān
Adı Leyā idi **ol** kıızıñ ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 192). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (perî-zād).

Görünüz imdi kim **ol** perî-zādı
Pes aından Cibrîl kanatlananı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 63). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (pādşāh).

Meni **ol** pādşāhın hıdmetinde
Çü böyle kıldı **ol** şālîh du'âyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 332). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (çah-ı bela).

Garîb nüktedür ki bü'l- 'aceb durur
Anıñçün düşdi **ol** çāh-ı belāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 375). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (cūd u faẓl u hikmet).

Onuñ **ol** cūd u faẓl u hikmetini
Giderken kuyıda **ol** hüsn-i fā 'îk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 446). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (dürüg söz).

Hanı Ya 'küb şimdi kâla cânlu
Didiler **ol** dürüg sözleri bî-bāk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 595). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (gürg).

Budur hā 'in ne kılursan cezā kıl
Nebî çün baħdı **ol** gürgüñ yüzine (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 681). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (gürg).

Getürelüm kaṭıña bā- zamānı
Ki **ol** gürgden özin sor yā nebî sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 655). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (habib).

Harām itmışdür vallāhi bi'llāh
Ki biz kâsd itmemişüz **ol** habîbe (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 709). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (nişan).

Dutup maħbûs idüpdür **ol** nişanı
Onı zencîr ile kıldı giriftâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 762). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şāh-ı cihān-gîr).

Bilürem hādedür olmışam āgāh
Esendür vardur **ol** şāh-ı cihān-gîr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 793). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (derd ü balin).

Ki sordı ondan **ol** derd ü bālin
Züleyhâ didi düşün atasına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 884). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (dürr-i ahter).

Bileydüm hādedür **ol** dürr-i ahter
Nişār ideydüm oña cümle malı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 888). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kardaş).

Yaşurmuşken çıhardı tîz onı
Çü Yūsuf gördi **ol** kardaşlarını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 907). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı ('arż-ı maḳāl).

Anasına didi bā-āh ü zārı
Çü geldi Yūsuf **ol** 'arż-ı maḳāle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1039). [ol, -e]

ol: "O" işaret sıfatı (nida).

Kim olur müşteri 'İberî gulāma
Münādî çünki durdı **ol** nidāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1179). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yüz-i ay).

Naşihat eyledi **ol** yüz-i aya
Didi zinhār itme sırrıñı fāş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1214). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ara\yer).

'Azîz-i Mısr alur Yūsuf gulāmı
Pes ondan geldi Yūsuf **ol** araya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1239). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (bahā).

Ki her ni istedin bir ağırınca
Çü didi böyle Mālik **ol** bahāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1247). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (sā'at).

Dutuldu dili **ol** sa'at sözinden
Çü geldi özine kıldı figānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1280). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hazāyin).

Bahā olmaz saña bu demde varı
Çekile **ol** hazāyin ilertıye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1367). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (cemāl).

Olaldı hüsn ü şüret daḥı doldı
Züleyhâ baħdı birgün **ol** cemāle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1473). [ol,]
Veliken hālümüzden olgil āgāh
Çü gördük bu arada **ol** cemāli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 465). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (bāğçe).

Gice gündüz sen **ol** bāğçede olgil
Ki **ol** tenhāsın **ol** bāğçede ey māh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1464). [ol,]
Gice gündüz sen **ol** bāğçede olgil
Ki **ol** tenhāsın **ol** bāğçede ey māh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1465). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (dārū's-selāmet).*

Müheyyā oldu **ol** dārū's-selāmet
Tamām oldu Züleyhâ dağ bezendi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1522). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (cennet seray).*

Züleyhâ bağladı bâbı girüye
Çü Yûsuf girdi **ol** cennet serāya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1531). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (kîl u kâl).*

Ziyāde kılmadı **ol** kîl u kâl
Ki kıldı pâdişeh **ol** demde fikri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1590). [ol,]

ol: "O" *İşaret zamiri (kurt).*

O yanında gelür **ol** biri yırtar
Çevirmiş onı kurtlar tâ yiyeler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 66). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (hâr).*

Ki onun katna **ol** hâr olmasaydı
N'olaydı ki vücûdî nûr olaydı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 4). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (ta'âm).*

Züleyhâ derd ü gam içre tamāmı
Ayurur her gün oña **ol** ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 8). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (meh-cemâl).*

Çü onun görmezem **ol** meh cemâlin
Dağı işidmezem şîrîn makâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 21). [ol,]
Anıñdur tâzedür **ol** meh-cemâli
İlâhî virmesün aña zevâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 291). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (küh).*

Ki birgün kâfile Şâm'ın yolından
Gelüp giderdi **ol** Kühe kolundan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 166). [ol,]

ol: "O" *üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Yakup).*

Çü Ya'kûba anası söyledi yol
Ki vardı dayısı katna revân **ol** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 156). [ol,]
Senün tek **ol** dağı aldı destimâzı
Senün tek **ol** dağı kıldı namâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 165). [ol,]
Senün tek **ol** dağı aldı destimâzı
Senün tek **ol** dağı kıldı namâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 166). [ol,]
Sorayım andan **ol** hândân gelüpdür
Ne yirlüdü nedür hâli n'olupdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 169). [ol,]

ol: "O" *III. tekil şahıs zamiri (Şemerdîd).*

'Aşâyı saldı **ol** buldı halâşı
Didi tevbe eger oldumsa 'âşî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 187). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (ağaç).*

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓîrdür
Ki yoğ mânendi 'âlem içre gürdür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 17). [ol,]
Onuñ bir şâhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç onuñ için şayru düşmiş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 200). [ol,]
Didi ki **ol** ağacı bilürem hûb
Ki İshâk oğludur **ol** pîr Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 207). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (budağ).*

Onuñ oğlanlarıdur **ol** budağı
Menim cânıma señ çekdüñ bu dâğı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 209). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (pîr-i ğamgîn).*

Didi Ya'kûb hanı **ol** pîr-i ğamgîn
Ki der-beytî'l-hazendür dîde-nemgîn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 249). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı ('azîz).*

İlâhîñ kudretiyle gör ki nice
Ki gördi **ol** 'azîz bir düş[i] gice (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 332). [ol,]
Maña yol varmağa kuvvet olaydı
Varaydum **ol** 'azîziñ hîdmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 51). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (ıl).*

Ki **ol** illarda gökden inmeye nem
Halâyık kızılığ içre ola berhem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 411). [ol,]
Kamısı pes teveccüh aña kıldı
Ol ıl nükre altını kıldılar bey' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 131). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (tâze mahbûb).*

Ki miñ dağ câriye **ol** tâze mahbûb
Bezendi karşı çıldı lu'b idüp hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 3). [ol,]

ol: "O" *üçüncü tekil kişi zamiri (şeytân).*

Ki düşmen **ol** durur 'âlemde zinhâr
Zelîl it cehd idüp şeytân dâ'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 581). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (şâh-ı cihân-gîr).*

Kemer kıldı böyle yâkût gevher
Süvâr oldu çün **ol** şâh-ı cihân-gîr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 69). [ol,]

ol: "O" *İşaret sıfatı (Hz. Yusuf).*

Çü böyle kıldı **ol** Yûsuf hitâbı
Nebîu'llâh oña virdi cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 454). [ol,]

Nebî çünkü didi birkaç kelâmı
Gör imdi ne dir **ol** Yûsuf gûlâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 489*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (vezîre).

Kimini eyledi beyt-i ziyâfet
Buyurdu böyle Yûsuf **ol** vezîre (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 113*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ta'âm).

Hubûbî sünbûliyle kıldı enbâr
Yedi ıl kıldı enbâr **ol** ta'âmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 117*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (evkât).

Ol evkât ile Mısr ehl[i] tamâmı
Didiler Yûsuf'a virdük seni kûl (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 142*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (zemîn).

Kıldurdu 'adl-ı hoş **ol** zemîninde
Be-zâhir Teymûs idi onun adı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 850*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kâfile).

İcâzet dileyüp yük yüklediler
Çü **ol** kâfile yol kesdi irişdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 39*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şerîf).

Züleyhâ koymış adın **ol** şerîfe
İgirmi yaşına ol gelmiş idi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 858*). [ol,]
Aña tahsîn ider her kim görüpdür
Velîken varıcağın **ol** şerîfe (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 89*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hûb u laîf).

İrişende siz **ol** hûb u laîfe
Ki menden viriñiz aña selâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 90*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (nâme).

Hâcibden sordı ol bir dağı anı
Yine **ol** nâmeye kıldı nazarnı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 135*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ara).

Gelüp oñlar **ol** araya düşeli
Didi şâha bugün üç gün oldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 138*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (dîvâr).

Ki kılsun **ol** dîvârı ser-be-ser hâk
Olaruñ çün men **ol** dîvâr[ı] kıldum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 144*). [ol,]
Ki kılsun **ol** dîvârı ser-be-ser hâk
Olaruñ çün men **ol** dîvâr[ı] kıldum (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 145*). [ol,]
Naķibler tüz varup yimek getürdi
Çü Rûbîl baķdı **ol** dîvâra nâ-gâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 453*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kavm-ı gârib).

Didi var **ol** duran kavm-ı ğarîbî
Getür hâlvat-serâya eyle mihmân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 170*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (serây).

Ġarîbler dolmuş anda **ol** serây
Oturmuş gördiler anda ğarîbler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 188*). [ol,]
Aparıldılar buları **ol** serây
Serâyâ çün girüp bunlar oturdu (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 450*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (metâ').

Bulara eyledi ol meyli hayli
Bularuñ **ol** metâ'ını tamâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 263*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yaman).

Ki **ol** yamana doğru gelmediñiz
Mebâdâ ki olasız yine hâ'ın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 320*). [ol,]

ol: "O" üçüncü teklik şahıs zamiri (Bünyamin).

Ki kaldı tenhâ Şâm'ın kapusında
Çü bilmez ki vara **ol** hancaruya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 359*). [ol,]
Mü'eddeb bir zamân dur hıdmetinde
'Emüñdür **ol** seniñ ey cân-ı ferzend (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 497*). [ol,]
'Azîzimdür benim **ol** yâr-ı dil-bend
Ne ki **ol** eylese aña hitâbı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 499*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Ken'ânî).

Durar kapuda **ol** Ken'ânî gördi
Aña 'İberî dilince sordı öñden (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 374*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yâķūt-ı nâzik).

Çıhardı vird[i] **ol** yâķūt-ı nâzik
Aña elli mîñ altun bil bahâmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 388*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (sivâr).

Didi ki İbn-i Yâmîn üşte meñde
Allâh'ın kudretiyle **ol** sivârı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 421*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kân-ı şafâ).

Şalâvat vir señ **ol** kân-ı şafâyâ
Pes añañ kışsa bünyâd eyleyim men (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 432*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şüret).

Görem **ol** şüreti ger koyasıñ sen
Ki bir dağı görem **ol** şüreti hûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 485*). [ol,]
Gehî **ol** şürete cân yaķar idi
Kim anı birbiriñden fark kılmaz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 512*). [ol,]

Ki **ol** şüretdeñ almışım tamāmı
Didi ki İbn-i Yāmīn söylegil señ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 518*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yalğuz kişi).

Dur **ol** yalğuz kişi katına señ var
Varup durgil señ anıñ hâzretiñde (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 494*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yâr-ı dil-bend).

'Azîzimdür benim **ol** yâr-ı dil-bend
Ne ki **ol** eylese aña hitâbı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 498*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (falân halvet-serây).

Ciger küşem yûri vargil nihânî
'Emûnî **ol** falân halvet-serâyâ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 547*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hoş nihâd).

Digil bir bir maña **ol** hoş nihâdı
Didi ki biri Zî'b ü birisi Dem (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 584*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (uñvet).

Yine **ol** uñvetiñ katna var imdi
Didi ki İbn-i Yāmīn anda gitmen (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 600*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ğulâm).

Ve ger yoğsa bizi habs eyle hamı
Rehâ kılğil başuñçün **ol** ğulâmı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 124*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (lahza).

Bular çün oldılar tâ nâ-ümîd andan
Be-ğâyet yandılar **ol** lahza cāndan (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 136*). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (Yehūzā).

Eteğini onuñ üstine gerdî
Çü aldı Yūsuf'ı **ol** dāmenine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 211*). [ol,]
Çü bağıdı **ol** şabîniñ gözlerine
Yüzini urdı anıñ yüzlerine (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 191*). [ol,]
Ğazabdan çünki **ol** sâkîn oturdı
Ne kîn kim var idi cānda itürdi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 195*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Hz. Yakup).

Ki 'İyş bay durur Ya'küb fakîrdür
'Azîzdür 'İyş **ol** Ya'küb hâkîrdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 142*). [ol,]
Çü anı gördi **ol** Ya'küb peyamber
Didi niçün seni gönderdi dāver (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 281*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hüb beşâret).

Mışır'dan saruya kıldı işâret
Bilüpdür sır ile **ol** hüb beşâret (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 326*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (dil-bend).

Kerem kıl koy benim ferzendlerimni
Ki mahbûs itme **ol** dil-bendlerimni (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 348*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (diger gün).

Mumı Ya'küb diyüben yazdı Şem'ün
Apardı şâh-ı Mısr'a **ol** diger gün (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 356*). [ol,]

ol: "O" işaret zamiri (tās).

Bular birbirlerine dikdi gözi
Didiler doğru söyler **ol** bu sözi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 426*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Yehūzā).

Didi kim hânsıñızdur **ol** Yehūzā
Ki koymadı irişe aña izā (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 435*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Yūsuf-ı mahbûb).

Uyur katında **ol** Yūsuf-ı mahbûb
Bu nev' ile tefekkür kıldı Ya'küb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 424*). [ol,]
Bular çün gördi yüzün bildiler hüb
Didiler sensin **ol** Yūsuf-ı mahbûb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 464*). [ol,]
Maħaffe çekdiler çün munda Ya'küb
Yiridür hıdmet **ol** Yūsuf-ı mahbûb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 762*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şehriyâr).

Onuñ çün kıldı böyle hîle yâri
Onı fark itmeye **ol** şehriyâri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 92*). [ol,]
Çü böyle gördiler **ol** şehriyâri
Be-ğâyet ağladılar zâr ü zârî (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 469*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Kirdgār).

Dilerim hem dahı Perverdigâr'um
Ki sizdeñ 'afv ide **ol** Kirdgâr'um (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 486*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kebîr).

Aparuñ gönlegimni **ol** kebîre
Ümîdüm var devâ ola darîre (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 491*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (pîrlik).

Sıgayup gitdi **ol** pîrlik nişanı
Züleyhâ oldı şâbeh şüret-i hüb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 65*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ğaddâr).

Kim **ol** ğaddâre hemçün vâmık oldı
Çü 'aşkı imdi tebdîl kıldı râyı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 73*). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (emr-i Hūdā).

Görün kim n'eyler **ol** emr-i Hudāyī
Ki Yūsuf 'aşk elinde nāçār oldu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 75). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (mescid).

Ki mescid atası çün kıldı bünyād
Kim **ol** mescidde Ya'küb eglenürdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 110). [ol,]

ol: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (keniz).

İşidüp muni **ol** buldı teselli
Ki ğamdañ hâtırı oldu tecelli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 543). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (oğlan).

Ki bağıdı Ya'küb **ol** oğlanlarına
Başı üstinde ol aşanlarına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 265). [ol,]
Olaldı təciriñ katıñda hoş hūb
Ol oğlan kim anı satmışdı Ya'küb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 548). [ol,]

ol: "O" üçüncü tekil kişi zamiri (Beşir).

Tā nımazdı ki anı kim durur **ol**
Hemîşe Yūsuf'a hıdmet ider bol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 553). [ol,]
Çü kıldı emri **ol** durdı ayağa
Kim aldı gönleği gider ayağa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 561). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (beytül'l-hazen).

Oturmuş Ya'küb **ol** beytül'l-hazende
Ki geldi büy-ı Yūsuf tiz aña (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 569). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (zî'b).

Ta'ālā şānehunuñ hikmetine
Zi-kudret geldi dile nāgeh **ol** zî'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 699). [ol,]
Meger **ol** zî'b ki anı yidi bārī
Bizüm şehrmüze kıldı güzārı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 575). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (sâhib-i cüd).

Çü leşker gördi **ol** şāhib-i cüdi
Düşübeñ kıldılar aña sücüdü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 683). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Hz. Yusuf cemâli).

Çü Ya'küb gördi **ol** Yūsuf cemâlin
Unutdı cümle ol derd ü melâlin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 757). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (esir).

Nebî oğlu yidüñ yo[h] saña rahmet
Niçe rahm itmedüñ sen **ol** esire (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 689). [ol,]
Didi rahm itmemişiz **ol** esire
Ki salmışız anı bir zerğ yire (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 439). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali(Hz. İshak).

Cihānda Şām **ol** kıldı vañan hūb
Ki anda dutdı ülfet cān ü ten hūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 7). [ol,]
İlāhıñ emrine me'mür idi **ol**
Risāletde hemān meşhūr idi **ol** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 9). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı ('uluğ).

Zifāfi hāşıl oldu **ol** zamānı
Be-kudret **ol** 'uluğ oldu revānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 66). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (nevā).

Pes ondan bildi İshāk ki du'āyı
Ki Ya'küb aldı gitdi **ol** nevāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 120). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kardaş).

İşiddi 'İyş onuñ hīle işini
Diler ki öldüre **ol** kardaşını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 132). [ol,]
Meni öldürüñ evvel ondan öni
Sığınmışdur Yūsuf **ol** kardaşına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 231). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Havvān).

Çü Ya'küb vardı **ol** Havvān köyine
İrişdüdi özin şehriñ suyna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 157). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (igir).

Didi Lāyān kızına yürü var kız
Çağır gelsün yanuma **ol** igir tiz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 168). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Hālūk).

Du'āsı bu idi **ol** Hālūk'ına
Vire kızını Hākķ'ın lāyıkına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 183). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali(Şarūba).

Ki **ol** dağ Sayalon'a oldu mader
Dağı Hāzūşin oña ol birader (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 201). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Rāhīl-i maḥbūb).

Çü 'ömri kırğ ıla yitürdi Ya'küb
Oña 'akid[dür] **ol** Rāhīl-i maḥbūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 218). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (melik).

Çü geldi **ol** melik Ya'küb yirine
Bu zikri söylediler birbirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 241). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (aşlan).

Ki bağıdı Ya'küb **ol** oğlanlarına
Başı üstinde **ol** aşanlarına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 266). [ol,]

ol: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Lāyān'ın kızı).

Ki geldi Yūsuf'a **ol** oldu māder
Onuñ çeħrinde olmadı birāder (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 291). [ol,]

ol: "O" III. tekil kişi zamiri (Nübîl).

Ƙamusın Yūsuf'a **ol** kıldı teslīm
Be-ma'nî böyle oldu oña ta'līm (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 303). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Nübîl).

Çü gördi ħil'atı **ol** Nübîl'in
Ĥasedden başı ağrıdı Rübîl'in (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 307). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Ya'küb-ı mürsel).

Oturdı birgün **ol** Ya'küb-ı mürsel
Ƙamu oğlanları Yūsuf-ı ecmel (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 323). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (fırkatı).

Bu iş oldu sebab **ol** fırkatine
Bu işden düşdi öyle ĥurkatine (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 353). [ol,]

ol: "O" işaret zamiri ('aşâ).

Ki ondan nāgehān **ol** kıldı meyli
Bularuñ ağacına meyl ĥayli (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 400). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ay ü gün).

Menim **ol** ay ü gün ĥāleñdür ey yār
Ki on bir yulduz uş ƙardaşlarıñ var (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 514). [ol,]

ol: "O" işaret zamiri (düş).

Olur gördüñ tek **ol** eyle taħaĥkuk
Ki şālih düşine te'vîl bolmaz (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 521). [ol,]
Ne ki gördüyse **ol** tebdîl bolmaz
Yaĥındur şālihñ düşi yaĥındur (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 523). [ol,]
Ne ki **ol** göriser oldur hemîñdür
Ne ki şālih görür gercek durur **ol** (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 526). [ol,]

ol: "O" işaret zamiri (nefis).

Çü **oldur** böyle şalur bu ĥişāli
Danişçün bir yire derildi ĥamı (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 621). [oldur, -dur]

ol: "O" işaret sıfatı (buĥl-i ĥasedni).

Ƙamudan Ĥaĥĥ ırak kıl bu nifākı
Ƙamusı kıldı **ol** buĥl-i ĥasedni (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 634). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (nār).

Ki ondan bilgilen ƙat'ola **ol** nār
Ĥasüdiñ südi 'ayn-ı ĥüsr olupdur (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 643). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (buĥl u ĥased).

Nedür te'vîl bildiler be-yek-bār
Daĥı doldılar **ol** buĥl u ĥasedden (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 700). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (tāze maĥbüb).

Ki ondan ayrılır **ol** tāze maĥbüb
Ki düş görmiş idi **ol** zār-ı dil-süz (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 715). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (zār-ı dil-süz).

Ki ondan ayrılır **ol** tāze maĥbüb
Ki düş görmiş idi **ol** zār-ı dil-süz (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 716). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı ('izzetü'l-'ayn).

Ĥabîbimdür severim onı cāndan
Gözüm nûri durur **ol** 'izzetü'l-'ayn (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 746). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yüzi mâh).

Baĥardı āh idüp **ol** yüzi mâha
Çü bildi ayrılır dūr-dānesini (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 779). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (meh-pāre).

Görün ne zecr iderler **ol** meh-pāreye
Ki ĥışm ile yire urdılar onı (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 106). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (gül yüz).

Şabîdür Yūsuf'ın ağzında cānı
Ƥapanca urdılar **ol** gül yüzine (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 109). [ol,]

ol: "O" üçüncü teklik kişi zamiri (Şem'ün).

Bularuñla meger oyunda idi
Çü **ol** gördi ki Yūsuf geldi böyle (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 141). [ol,]
Ki **ol** daĥ ƙaşd ider ki ƙanın içe
Birisi urar idi tepesine (Yūsufu Züleyhâ, Mesnevi
2, Mısra 168). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (sırr).

Menimle Ĥaĥĥ ƙatında var idi sırr
Yehüzā didi ki **ol** sırr[ı] söyle (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 193). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı ('ahd ü peymān).

Revā mıdır idesiz fi'l-i ƙābil
Atamızla hani **ol** 'ahd ü peymān (Yūsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 223). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ƙuyı).

Ki **ol** ƙuyıya tārîĥ yazılalı
'Acā'ib ƙuy[ı] idi ƙār-ı bünyād (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 302). [ol,]
Onı ƙazdurmış idi onda Şeddād
Var idi **ol** ƙuyı dibinde bir kes (Yūsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 305). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şîrîn maĥāl).

İşidem bir dem **ol** şîrîn makālîn
Pes ondan kabz kılğıl hazretinde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 330). [ol,]
İşitdüm bir dem **ol** şîrîn makālîn
Muradum hâşıl oldı hâşıl oldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 470). [ol,]

ol: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Hüd).
Meni ol pādşāhîñ hıdmetinde
Çü böyle kıldı **ol** şālîh du'âyı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 333). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şālîh-i merd-i 'ibâdet).
İrîşdi kuyunuñ gitdi dibine
Görün **ol** şālîh-i merd-i 'ibâdet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 351). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (pehlivân-ı nîk-merd).
Görün **ol** pehlivân-ı nîk-merdi
Taḥammül kılmadı rûz u şebine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 348). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (mekân).
Ki eylerdi ziyâyı **ol** mekânda
Oturdi 'âbid onda sâkin oldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 356). [ol,]
Melek Şeytân'ı sürdi **ol** mekândan
İrîşdiler eve tâ şād ü hürrem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 286). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yüz-i mäh).
Oña diyin ki Yûsuf onda geldi
Ezelden var imiş **ol** yüz-i mähâ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 359). [ol,]
Meger mäh 'il ide **ol** yüz-i mähî
Ki yalvardı Züleyhâ onda haylî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1564). [ol,]
'Azîz kaşd eyledi **ol** yüz-i mähâ
Züleyhâ sözini çün gûşa aldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 110). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (miskîn renc).
Sögüben ü kaḫıyuban yirdiler
Yine dutdılar **ol** miskîn renci (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 393). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (tâze 'uryân).
Karardı tâbiş-i günden kamer-yüz
Be-ğâyet ıssı gün **ol** tâze 'uryân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 423). [ol,]

ol: "O" işaret zamiri (daş).
Var idi kuyunuñ dibinde bir daş
Revânî kopdı **ol** oldı muṭabbak (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 489). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şenâ).
Oḫuram sen daḫ oḫı **ol** şenâyı
Çü Yûsuf öğretüp oḫıdı onı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 502). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (çāh).

Ki Yûsuf anda eylerdi fiğāmı
Çü gitdi Yûsuf **ol** çāha salınur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 441). [ol,]
Gelür gider melâ 'ik onda her dem
Çü Yûsuf kaldı **ol** çāh içre tenhâ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 511). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (sevgülü dilber).
Gidüpdür gözden **ol** sevgülü dilber
Çü aḫşam oldı dir Ya'küb kızına (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 554). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ay).
Revân evden aşığa indi **ol** ay
Ki geldi ağlayuban didi yâ ebb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 564). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kûl).
Ḥani ol kıldukumuz 'ahd ü peymân
Ki **ol** kûluñ cezâsı böyle midür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 641). [ol,]
Taḥayyür kaldı cümle ehli bâzâr
Ki bilmez ne yirden ire **ol** kûl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1145). [ol,]
'Azîz özine anda baḫdı **ol** dem
Degül yâdımda **ol** kûl üste bu dem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 350). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı ('ahd).
Ki **ol** 'ahduñ sezâsı böyle midür
'Aceb ki nefsiñiz sevâd kılupdur (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 642). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (melâl).
Ziyâde oldı **ol** Ya'küb melâlî
Didi Ya'küb gürge ne firâkıñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 734). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (sîr).
Velî oldı seniñ çeşminden **ol** sîr
Nebî çün oldı **ol** hâle haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 794). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hâl).
Velî oldı seniñ çeşminden ol sîr
Nebî çün oldı **ol** hâle haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 795). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (cemâl).
Getüreydüm kaṭıña **ol** cemâlî
Veliken n'eyleyim bilmen mekânın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 890). [ol,]

ol: "O" işaret sıfat (hüsñ).
Nişe siz olduñuz böyle melâma
Nişe **ol** hüsne tākat itmedüñüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 83). [ol,]
Olur ḫayrân kim ki görse anı
Çü gördi mihr ü mäh **ol** hüsne bâyı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 70). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (fâ 'îl-i muṭlaḫ).

Görün n'eylerler **ol** fâ'îl-i mutlak
Çü bey' itdiler onı bî-ikâle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 984). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ğarîb).

Tabanca urdı oña yandı cânı
Be-ğâyet zecr kıldı **ol** ğarîbe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1051). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (İbrî ğulâmı).

Ki incitdüm men **ol** İbrî ğulâmı
Didi Yûsuf'a kendü irdüğünü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1068). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kayd-ı belâ).

Tevâzu' birle Yûsuf katna vardı
Götürdi ondan **ol** kayd-ı belânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1073). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Mâlik).

Çü kılduñ cevri seniñ tek hüsn-i pâke
Çü kıldı böyle **ol** Mâlik tekellüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1079). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hîl'at-ı çend).

Oña giydürdi **ol** hîl'at-ı çend hûb
Didi yoldaşlar yine oluñ âğâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1090). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (nûr).

Gelürdi kâfile ondan girüden
Gidüp bir şehre irdi yolda **ol** nûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1101). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (halk).

Ki ol kıldı meni hüsn ile çün mâh
Didi **ol** halk inandug' Allâh'a (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1109). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (şâh-ı Kuds).

Ziyâfet eyledi katna oturddı
Ne ki Yûsuf didi **ol** kıldı onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1127). [ol,]
Ol nice koymadı elden imânı
Yüküşdür kıssa kıldum muhtaşar men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1128). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ser-firâze).

Duruñ karşı çıñın **ol** ser-firâze
Eger bîmâr onı görse sağalur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1136). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (gün).

Koyun katna vardılar tamâmı
Ki **ol** gün daşıldılar daşı başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 598). [ol,]
Şebiña oldı anda boldılar top
Ki **ol** gün oldılar ta'abla dil-pîç (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 600). [ol,]
Ki **ol** günde alam hayfım ancañ
Maña bes mi degül di derd-i hicrân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 728). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (on gün).

Yıgıldı Mâlik'e altun iyice
Yıgıldı altun **ol** on gün tamâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1171). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (taht).

Harîr giydürdi Yûsuf egnine raht
Çü Yûsuf çıhdı **ol** tahta oturdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1175). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (padişah).

Ki oldı tâma' **ol** evvel yüz-i mâha
Ki geldi **ol** dañı Mâlik katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1196). [ol,]
Ki oldı tâma' **ol** evvel yüz-i mâha
Ki geldi **ol** dañı Mâlik katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1197). [ol,]
'Azîze vardı tâ Yûsuf ğulâmı
Halâşî kıldı **ol** mahbûs hamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 22). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Züleyhâ).

Bahâsın vireyim bunuñ tamâmı
Çü Yûsuf **ol** Züleyhâ katna vardı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1205). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (Züleyhâ).

Ki hüsn-i Yûsuf'a **ol** şâmil idi
Vücûdı dünyede turfe-i latîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 856). [ol,]
Züleyhâ koymış adın **ol** şerîfe
İgirmi yaşına **ol** gelmiş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 859). [ol,]
Ki düşdi 'aşka **ol** bî-çâr boldı
Ki düşdi 'aşk odına yandı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 868). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Yûsuf-ı hân).

Bes ondan söyledi **ol** Yûsuf-ı hân
Men idüm **ol** ki düşde görmüş idüñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1308). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (Hz. Yusuf'un üvey
kardeşleri).

Devâ yoñ gitdi elden ihtiyârı
Didi Mâlik ki **ol** seni satanlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1317). [ol,]
Revânî geldi **ol** uhvet katına
Oturdı añların hoş hazretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 365). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Kibriyâ).

Temennâ eyledi **ol** Kibriyâ'dan
Didi bâr-i Hudâyâ lutf u ihsân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1330). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali ('azîz).

Nişe ki gitdi mâl **ol** oldı miskîn
Didi vargıl hazineye nazar kıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1340). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali(hazineci başı).

Ḥazīnede ne kalmışdır haber kıl
Ḥazīneye varuban **ol** ayırdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1343). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kuş).

Ki geldi ona bir ağ kuş[ı] gördüm
Faşih diliyle **ol** kuş didi **ol** dem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1355). [ol,]

ol: "O" işaret zamiri (hazâyin).

Velikin dönesidür **ol** girüye
Ḥazâyin cümlesi pür ola beste (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1368). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kuş).

Ki olmaz naķş ondan hiç neste
Bes ondan **ol** kuşa bu kül cevabı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1371). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali(dāye).

Ki şordı **ol** onun derd-i melâlin
Didi ki dāye olgil hâle āgâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1428). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ev).

Ḳazâ meclisine onı yitürgil
Var idi bir şabî **ol** evde ey şâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1605). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şabî).

Ki doldı firķatın yaşı gözine
Didi nişe yidün sen **ol** şabîyi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 683). [ol,]
Tamâm olmuş onun 'ömrine kırık gün
Getürdi **ol** şabîni 'abd-ı vâhid (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1609). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali(şabî).

Zi-ķudret gör ki **ol** geldi zebana
Şabînin ķunki fetḥ oldu zebânı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1612). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı ('İberî gulām).

Ki **ol** 'İberî gulāma Vāmık olmuş
Onun cismi ile dolmış vücudı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1674). [ol,]
Ki Yūsuf'dur onun dā 'im dilinde
Ḥubân sevmiş **ol** 'İberî gulāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1679). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (māh-rū).

Ki baḥdılar bular **ol** māh-rūya
Bularun gör ki ol demde varını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 62). [ol,]

ol: "O" teklik kişi zamiri (Cibril).

Eyürdi Yūsuf'a Ḥaķķ anda Cibril
Ki **oldur** cümle-i mürsele delil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 68). [oldur, -dur]

ol: "O" işaret zamiri (deve).

Deve geldi o dem onda zebāna
Çağırdı Yūsuf **ol** yana yana (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 172). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (pîr).

Didi ki **ol** ağacı bilürem ḥüb
Ki İshāk oğlıdur **ol** pîr Ya'ķüb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 208). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ḥüsn-i nâzik).

Gör imdi n'eyledi **ol** ḥüsn-i nâzik
Çıhardı pes kılindañ **ol** bilezik (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 227). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (gulām).

Digil maḥbûs gördüm **ol** gulāmı
Ki meñdeñ saña gönderdi selâmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 235). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kerim).

Çü Yūsuf tevbe itdi ez-raḥīme
Ki yalvardı bizārî **ol** kerime (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 312). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (ḥüsn-e lâyıķ).

Ḳamuñızı cem' kıldı Mısr'a Ḥālīķ
Sevindi işidüp **ol** ḥüsn-e lâyıķ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 324). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (mekr ü keyd).

Bu işdeñ tevbe kılğil nâzır olgil
Her ān kes ki kılur **ol** mekr ü keydi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 61). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şeytân).

Hemīşe olur **ol** şeytân şaydı
Pes onda Yūsuf'ı kıldı ḥaberdâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 62). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (māye).

Kabül eyler siziñ **ol** māyenizni
Ki cüd ehli kabül çoḥ azı eyler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 108). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (zamân).

Zifâfi ḥâsıl oldu **ol** zamânı
Be-ķudret ol 'uluķ oldu revânî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 65). [ol,]
Saña çoḥ ḥile birle mekr ideler
Ki şeytân kıla cādū **ol** zamânı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 540). [ol,]
Kim işde eylediler bu sağışı
Biri öldürdi oḡlaḡ **ol** zamânı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 545). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (dervāze).

Ki üç gün onları miḥmān eyle
Pes ańdan yıḥasuñ **ol** dervāze pāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 143). [ol,]

ol: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf).

İki yaşında kaldı **ol** anadan
Virürlendi ta'âmını atadan (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 283). [ol,]
Ne ki **ol** göriser oldur hemîndür
Ne ki şâlih görür gerçek durur **ol** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 525). [ol,]
Velî Yûsuf ata katna mükerrem
Belâ bizde ki **ol** onda şafâda (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 612). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (Mısır).

İrişende siz **ol** Mısr'a ser-â-ser
Kamuñuz bir kapudañ dahil olmañ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 340). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (miskîn cüvân).

Getürgil şehre **ol** miskîn cüvânı
İşitdi çünkü Yûsuf anı öyle (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 370). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (beyt-i şerîf).

Apar bunları **ol** beyt-i şerîfe
Çü hâdimler irişdiler oraya (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 448). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (fıkr-i şüret).

Hemân **ol** fikr-i şüret öñleriñden
Getürdiler ta'âm anda tamâmet (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 476). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (resûl).

Diyyiñiz doğru sözi **ol** resûla
Meger kim bizüm için çäre bula (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 215). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hüb-rüy).

Varuñ siz anda kılıñ cüst ü cüyı
Ümîdüm var görem **ol** hüb-rüyı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 276). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (raẕî).

Çü andan ayru düşdi **ol** raẕî'i
Be-gâyet câriye kıldı zârî'i (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 525). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (kelâm).

Çü girdi içerü virdi selâmı
Didi yâ müjdegânî **ol** kelâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 628). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (bî-nevâ).

Beşîr eydür men olam ki anadañ
Ayırduñ sen meni **ol** bî-nevâdañ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 650). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (şâh).

Gör imdi Yûsuf'uñ sen hâli niçe
Giceniñ nıfı geçdi gör ki **ol** şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1033). [ol,]

Aparıñ menden **ol** şâha peyâmı
Didiler yâ ebâ tâ señ bilürseñ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 92). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (hüsn-i fâ'ik).

Onuñ ol cüd u faẕl u hikmetini
Giderken kuyıda **ol** hüsn-i fâ'ik (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 447). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (Mâlik).

'Azîz renc eyledi **ol** kıldı ziyânı
Çü Yûsuf Mâlik'e naķd oldu **ol** dem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1264). [ol,]

ol: "O" zamirinin hal eki almış hali (sultan).

İşitdi anı sultân kaldı hayrân
Meger **ol** gördi didi düşi yeksân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 422). [ol,]
Bu sözden çün vâkıf oldu o sultân
Çağırđı **ol** kamu el doğrayanı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 37). [ol,]
Be-gâyet medh idüp **ol** muhteremni
Ki ahlâķ-ı hamîde cümle varı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 44). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (zübâb).

Niçe Yûsuf için yanmaya Ya'ķüb
Durayum Şâm'ın **ol** cümle zübâbın (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 781). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (bedr).

Çü sâķî gördi **ol** bedr[i] tamâmı
Yüzün örtübeni virdi selâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 383). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (gün).

Tevâzu' eyledi ol yüzi âye
Kim **ol** gün kıldılar anı haberdâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 16). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (yüzi ay).

Tevâzu' eyledi **ol** yüzi âye
Kim ol gün kıldılar anı haberdâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 120). [ol,]

ol: "O" işaret sıfatı (mâh rüy).

Kamu 'âlem baķar **ol** mâh rüya
Varup Ken'ân'a teslîm itdi cânı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 21). [ol,]

ol-: "Ol-" yardımcı fiil.

Ki olmışdur maķâm-ı câh fırķat
Vişâliyle **olan** gül çehre misin (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 13). [olan, -an]
N'olaydı **olmasañ** bed-hâh fırķat
Oturmuşdum vişâl evinde fârîķ (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 2). [olmasañ, -ma, -sa, -ñ]
Elinden bile dil zâr olmasaydı
N'olaydı gül **olaydı** der-gülistân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 3). [olaydı, -a, -(y)dı]

Ki onuñ katna ol hâr olmasaydı
N'olaydı ki vücûdî nûr **olaydı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 5). [olaydı, -a, -(y)dı]
Ne olaydı hiç ağyâr **olmasaydı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 1). [olmasaydı, -ma, -sa,
-y, -dı]
Ki onuñ katna ol hâr **olmasaydı**
N'olaydı ki vücûdî nûr olaydı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 4). [olmasaydı, -ma, -sa, -y, -dı]
Vücûdî bile gam-bâr **olmasaydı**
N'olaydı halk olaydı 'aşka tâbi' (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 6). [olmasaydı, -ma, -sa, -y, -dı]
Pes andan Mısr'a sultân **olalı** biz
Ne kim men söylesem maqbûl idiñ siz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 151). [olalı, -alı]

ol-: Bulunma durumu, mevcut olma.

Ne Şîd'dür ki onuñ düşmeni olmaz
Ki âmâc **ola** bes atulur oñ olmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 477). [ola, -a]
Hâsûdlık gönlini cehd it kesedgil
Kimiñ gönlinde ki Hakk **ola** ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 642). [ola, -a]
Uşağı **olmadı** seksen olınca
Ne işdür ola buyruğ olmayınca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 47). [olmadı, -ma, -dı]
Ki **olmadı** maña senden çün oğlan
Züleyhâ'ya virüben onı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1384). [olmadı, -ma, -dı]
Ki şevkiñ **olsa** kışsa diñle cāndan
Satarlar Yûsuf'ı uñvetleri bil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 946). [olsa, -sa]

ol-: Oluşmak, doğmak, meydana gelmek.

Ki **oldı** Şem'ün Leyâ'dan
Dağı Lâvî Yehûzâ bu nevādan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 193). [oldı, -dı]
Ki ondan dağı Yakıtâl **oldı**
Ki Şafâ dağ cihāndan nakl kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 197). [oldı, -dı]
Dağı hem bir kızı **oldı** şerife
Ki Dünya koydı adın ol lañfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 203). [oldı, -dı]
Ki geldi Yûsuf'a ol oldı mader
Onuñ çehrinde **olmadı** birāder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 292). [olmadı, -ma, -dı]
Yine bir kızı onuñ **olmuş** idi
Kemāl-ı hüsni halka dolmuş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 287). [olmuş, -muş]
Henüz Yûsuf durur 'ālemde nāciz
Henüz Yûsuf anadan **olmamışdur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 895). [olmamışdur, -
ma, -muş, -dur]

ol-: Yapmak, düzenlemek.

Mısr'dan tā be-zindān halk ol gün
Pey-ā-pey muttaşıl **oldı** vü mekrûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 6). [oldı, -dı]

ol-: Bulunmak, kalmak.

Aña Yûsuf dağı kıldı irādet
Ki vardı Yûsuf onda **oldı** dā 'im (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1469). [oldı, -dı]
Gice gündüz sen ol bağçede **olgıl**
Ki ol tenhâsin ol bağçede ey mäh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1464). [olgıl, -gil]
Siziñle bu serây içinde **oldı**
Belî señ muñda durgıl men varayım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 540). [oldı, -dı]
Bir hîle tā ki señ muñda kalasıñ
Menimle gice gündüz señ **olasıñ** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 8). [olasıñ, -a, -sıñ]
Gice gündüz **olur** gam-hānede ol
Hemān kaygulu durur hâtır[ı] bol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 599). [olur, -ur]

ol-: Gerçekleşmek, meydana gelmek.

Uşağı olmadı seksen olınca
Ne işdür **ola** buyruğ olmayınca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 48). [ola, -a]

olagör-: Olup görmek.

Ki bir gevher **olagör** uşbu kāndan
Züleyhâ 'aşkıñı pūşide kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1662). [olagör,]

olal-: Bulunmak, varmak.

Olaldı hüsñ ü şüret dağı doldı
Züleyhâ bağı birgün ol cemāle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1472). [olaldı, -dı]
Olaldı təciriñ katında hoş hūb
Ol oğlan kim anı satmışdı Ya'kūb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 547). [olaldı, -dı]

olal-: Büyümek.

Olaldı Yûsuf irdi on yaşına
Sa'ādet tacinı koydı başına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 410). [olaldı, -dı]

olar: "Onlar" üçüncü teklik şahıs zamiri (nisâ\kadın).

Niçe meñ kılmışam onda hāzerni
Olar tahkik iderler bu maqālî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 29). [olar,]
Olar yahşı bilürler mazi hâli
Olarda var durur doğru şehādet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 31). [olarda, -da]
Dağı dolu belāya uğradılar
Olardan pādişeh sorsuñ haberni (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 27). [olardan, -dan]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri (aşık olanlar).

Bolupdurlar hemān 'aşk ile imān
Olar ki 'aşık oldı koydılar baş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 7). [olar,]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri (Hz. Yakup'un
oğulları).

Saña keyd ideler rûh-ı revānı
Olar fikr ideler ol demde fāsîd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 542). [olar,]

Onuñçün qorhar idi gice gündüz
Olari zî'b-vech görmiş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 718). [oları, -ı]
 Ol oldu uşvetinden bî-şikâyet
Olar imiş sebep görmeklûgüme (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 475). [olar,]
 Be-Hakk kandan **olara** oldu dâfi
 Elinden geldügince sen dahı ey yâr (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 240). [olara, -a]
 Nebî katna **olar** geldi tamâmı
 Didiler yâ ebâ tâ şimdi kırıl ıl (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 6, Mısra 74). [olar,]
 Bisât itmişler aña dürlü dahı
Olaruñ havf[ı] gitti dillerinden (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 6, Mısra 475). [olaruñ, -uñ]

olar: "Onlar" üçüncü çokluk şahıs zamiri (Mısırlılar).

Olar söyler bular hiç fehm kılmaz
 Tahayyür kaldılar bî-çäre miskîn (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 158). [olar,]

olar: "Onlar" çokluk üçüncü şahıs zamiri (ümitsizler).

Olar kim yoh ümîdi himmetiñde
 Ki hüsrân ehlidir Hakk hazretiñde (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 273). [olar,]

olar: "Onlar" çokluk üçüncü şahıs zamiri (bir kimse).

Olar ki pāk olur düşleri pāk
 Ki nâ-pâkiñ düşi olur nâ-pāk (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 31). [olar,]

olar: "Onlar" çokluk üçüncü şahıs zamiri (kârvân ehl).

Olardañ uşbu hâli niçedür gör
 Dahı bu kârvân ehline hem sor (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 7, Mısra 239). [olardañ, -dañ]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri.

Olaruñ kılma kim derd-i melâlin
 Züleyhâ gıybetin çün eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 3, Mısra 4). [olaruñ, -uñ]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri (Hz. Yusuf ve Züleyha).

Olar ki ayrılığda müptelâdur
 Bilürler ayrılığı ne belâdur (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 4, Mısra 1). [olar,]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri (Hz. Yusuf'a inananlar).

Kamusi çıhdı **olar** dışsaruya
 Kara döndi ağa ağı saruya (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 4, Mısra 127). [olar,]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri (Hz. Yusuf'un üvey kardeşleri).

Olara dime zinhâr sen bu işi
 Mebâdâ oñlara düşün diyeseñ (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 535). [olara, -a]
Olara niçe sözi zıkr kıldı
 Didı ki hanı 'ahd ü peymân' uşuvvet (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 126). [olara, -a]

Olarıñla böyle menzile irdi
 İrişdiler koyun katına cümle (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 136). [olarıñla, -ıñ, -n, -la]
 Olaruñ çünkü sözi oldu yalan
 Didı Ya 'küb koyuñ zî'b gitsün (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 808). [olaruñ, -uñ]

olar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri (Rûmî).

Otuz miñ dahı geldi Rûmî hamı
Olar dahı kıldılar secde tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 7, Mısra 690). [olar,]

on bir: "On bir" sayı sıfatı.

Ki gördüm mâh ile hürşid-i tâbân
 Dahı **on bir** kevâkib cümle yeksân (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 440). [on bir,]
 Menim ol ay ü gün hâleñdür ey yâr
 Ki **on bir** yulduz uş kardeşleriñ var (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 514). [on bir,]

onda: Orada.

Yıguban leşkerin aldı yürüdi
 Oraya ki resûl **onda** var idi (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 240). [onda,]
 İrişüp yine zayfa düşdi hamı
 Piyâde oldılar **onda** tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 248). [onda,]
 Velî Yûsuf ata katna mükerrrem
 Belâ bizde ki ol **onda** şafâda (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 612). [onda,]
 İlâhîñ hıdmetin **onda** yitürgil
 Otur kuyı dibinde eyle sabrı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 340). [onda,]
 Aña Yûsuf dahı kıldı irâdet
 Ki vardı Yûsuf **onda** oldu dâ 'im (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1469). [onda,]

onda: Oraya.

Münevverdür 'ibâdetden kenârı
 Asıldı bir münevver kândil **onda** (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 355). [onda,]
 Oña diyin ki Yûsuf **onda** geldi
 Ezelden var imiş ol yüz-i mâha (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 358). [onda,]
 Muraşşa' kıymeti daş ile dolsun
 Hem altundan dikiñ **onda** şecerler (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1507). [onda,]
 Seni asubanı **onda** koyarlar
 Gelür kuşlar dimâğıñdan yiyerler (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 77). [onda,]

onda: O sırada.

Olasız **onda** meşgûl oyuna siz
 Metâ' iñuz katında Yûsuf ola (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 769). [onda,]

onda: O zaman, o vakit.

Çü **onda** vardı da'vet itdi halkı
 Uşaduñ bütleri koyuñ bu hulkı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 37). [onda,]

Çü **onda** böyle oldu emr-i Allâh
Ki Beytül'l-makdis ol oldu şah (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 41). [onda,]
Çü Ya'kûb bildi düşdi o 'itâba
Be-gâyet düşdi **onda** ıztırâba (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 377). [onda,]
Be-gâyet oldu Ya'kûb **onda** mahzûn
Didi oğlanlarına biliñiz siz (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 739). [onda,]
Degül mümkün onı elden koyalar
Çü Dünya böyle gördi **onda** hâbi (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 69). [onda,]

onda: De\da.

Yasamışdı bir halvet bağçe **onda**
Didi ki Yûsuf'a var bāğçeye girgil (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1462). [onda,]

ondan: Ondan sonra.

Çekerim derd ü miñnet-i cân-sûzı
Ki **ondan** berlü yimen men ta'âmı (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 769). [ondan,]
Sen evvel yâd kılğil Kirdigâr'ı
Resül'a bes şalavât virgil **ondan** (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 945). [ondan,]

ondan: Oradan.

Didi gördüm meni sultân çağırdı
Ki **ondan** bir ulû havân maña virdi (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 62). [ondan,]

ondan: Bu sebepten.

Ki **ondan** korhuban sahladı sır
Züleyhâ katına çün Yûsuf kabûldur (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1224). [ondan,]

ondan: Ondan sonra, daha.

Gidenden soñra Ya'kûb sord[ı] **ondan**
Didiler gitdi mañrûm böyle mundan (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 343). [ondan,]
Ne didi Yûsuf onı kamu bildi
Pes **ondan** Yûsuf'a pend itdi Ya'kûb (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 532). [ondan,]
Ki bir yirde koyup anı gidevüz
Ki **ondan** soñra nâ 'ib olalı biz (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 628). [ondan,]
Ki düşdi evine sâkîn oturdı
Ki **ondan** soñra Mısr ehli yürüdi (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1155). [ondan,]

ondan: O esnada, o anda.

Pes **ondan** bildi İshâk ki du'âyı
Ki Ya'kûb aldı gitdi ol nevâyı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 119). [ondan,]
Göz ile cânlarına urdı nîşi
Pes **ondan** 'aşkıñı ikrâr kıldı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 89). [ondan,]

ondan: O zaman, o vakit.

Ki olmaz naş **ondan** hiç neste
Bes **ondan** ol kuşa bu kül cevâbı (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1371). [ondan,]

ondan: Ondan.

Ki âhîr görmeyesiñ tâ ziyânı
Züleyhâ'ya pes **ondan** didi ol şah (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1637). [ondan,]

ondan: Böylece.

İrişe cânıña dürlü halâvet
Bes **ondan** kışsa içün tâmi' olgil (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 847). [ondan,]

ondan: Sonra.

Meni öldürün evvel **ondan** öni
Sığınmışdur Yûsuf ol kardaşına (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 230). [ondan,]
İşidem bir dem ol şîrîn mañâlin
Pes **ondan** kabz kılğil hâzretinde (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 331). [ondan,]
Satıldı kül diyü şol Yûsuf-ı hân
Bes **ondan** uhveti Yûsuf tamâmı (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 989). [ondan,]
Bu işe olmamışdur kimse nazır
Pes **ondan** Yûsuf'a sordı ki bile (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1599). [ondan,]

ora: "Ora" işaret zamiri.

Yıguban leşkerin aldı yürüdi
Oraya ki resül onda var idi (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 240). [oraya, -y, -a]
Gelüben bir arayı kıldı mesken
Vatan kıldı **orayı** cân ile ten (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 234). [orayı, -y, -ı]
Görenler didiler cennet **orayı**
Dağı kıldılar onda nev'-i gerdün (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1516). [orayı, -y, -ı]
Oturdılar turunc geldi **oraya**
Bu 'avretler turuncı aldılar tîz (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 52). [oraya, -y, -a]
Apar bunları ol beyt-i şerîfe
Çü hâdimler irişdiler **oraya** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 449). [oraya, -y, -a]

orta: Herkesin görebileceği yer.

Getürdi **ortaya** altun kâse
Çü mîl aldı eline ura tâsa (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 393). [ortaya, -y, -a]

otur: Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut
ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere
yerleşmek, kuut etmek.

N'olaydı olmasañ bed-hâh fırkat
Oturmuşdum vişâl evinde fârik (Yûsufu Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 3). [oturmuşdum, -mış, -du, -m]
Galîl it sağ iken dūr iste kâ'im
Katımda gel **otur** ey zü'l-efzâl (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 584). [otur,]
Oturdı birgün ol Ya'kûb-ı mürsel
Kamu oğlanları Yûsuf-ı ecmel (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 323). [oturdu, -dı]
Kapusından çü sâ'il gitdi mañrûm
Oturdu havf içinde lahz-ı mazlûm (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 346). [oturdu, -dı]

Ki bir vakı'a gördi oldu bîdâr
Oturdı atasına oldu güftâr (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 391). [oturdı, -dı]

otur-: Beklemek.

Ki eylerdi ziyâyı ol mekânda
Oturdı âbid onda sâkin oldu (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 357). [oturdı, -dı]

otur-: Zaman ayırmak.

Oturdum muni Türkî nazm kıldum (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 142). [oturdum, -du, -
m]

otuz: "Otuz" sayı sıfatı.

İşidüp anı tîz döndi yiriñdeñ
Otuz miñ kişi seçdi leşkeriñdeñ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 680). [otuz,]
Otuz miñ dağı geldi Rûmî hamı
Olar dağ kıldılar secde tamâmı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 689). [otuz,]

ovna-: Oynamak.

Niçe pîr hânımuza ta'ab ideli
Ki Ken'ân yazısında **ovnayalum** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 726). [ovnayalum, -y,
-alum]

oyun: Oyun, hile, düzen.

Ki 'Iyş va'de günü gitdi koyuna
Gel imdi kıl teferrüc bu **oyuna** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 86). [oyuna, -a]
Ne kılur gör **oyunı** endişini
Velîken Muştâfâ'ya vir şalavât (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 587). [oyunı, -ı]
Bularuñla meger **oyunda** idi
Çü ol gördi ki Yûsuf geldi böyle (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 140). [oyunda, -da]

oyun: Oyun, vakit geçirmeye yarayan eğlence.

Olasız onda meşgûl **oyuna** siz
Metâ'îñüz katında Yûsuf ola (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 769). [oyuna, -a]
Birisi dağ gelür ondan **oyuna**
Biri el üstine alur birisi (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 54). [oyuna, -a]

Ö HARFİ

ög: Ön, ön taraf, bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.

Yaşasında eteginde **öginde**

Yakın bildüm ki onu yimedi zî'b (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 636). [öginde, -i, -n, -de]

Aluban saldırlar itler **öğine**

Ahıttılar yire suyunu varı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 114). [öğine, -i, -(n)e]

Diseñ kurt yidi kılmaz bizi tekzîb

Nişân **öğine** gönlegi salalum (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 539). [öğine, -i, -(n)e]

Kamu ağlayu durdı hâzretine

Öğine şaldılar gönlegi kanlu (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 593). [öğine, -i, -(n)e]

ögren-: Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazanmak, taallüm etmek, tederrüs etmek.

Anı **ögrenüben** bildüm ey cân

Pes añañ girdiler bunlar içeri (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 384). [ögrenüben, -üben]

Züleyhâ 'ilmi añañ **öğrenürdi**

Mışır içinde pes oldu o kırıl ıl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 111). [öğrenürdi, -ür, -di]

öğret-: Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim etmek, tedris etmek.

Ki geldi Mâlik[e] **öğretti** kıymet

Didi ki virürem men mumı gence (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1244). [öğretti, -di]

Oğuram sen dağ olı ol şenâyı

Çü Yûsuf **öğretüp** oğıdı onu (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 503). [öğretüp, -üp]

ölç-: Bir şeyin miktarı kendine mahsus bir ölçüyle belirlenmek.

Çuval içinde koy cümle hâmi

Ta'âm **ölçüldi** bunlar dutdı bari (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 265). [ölçüldi, -ül, -di]

öldü[r]-: Bir canlının hayatına son vermek.

Didiler Yûsuf'[ı] öldürelüm biz

Çü onu **öldü[r]üben** la'net idevüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 626). [öldü[r]üben, -üben]

öldür-: Ölümüne sebep olmak, bir canlının hayatına son vermek.

İşiddi 'İys onuñ hîle işini

Diler ki **öldüre** ol kardaşını (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 132). [öldüre, -e]

Didiler Yûsuf'[ı] **öldürelüm** biz

Çü onu öldü[r]üben la'net idevüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 625). [öldürelüm, -elüm]

Bir oğlağ **öldürüben** derisini

Serer Ya'küb kolına varısını (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 87). [öldürüben, -üben]

ölüm: Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt, irtihal, vefat.

Ölüm zağmın saña biz bildürürüz

Kabûl itdi onuñ sözüñ[i] Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 918). [ölüm,]

Didi Yûsuf seni kim şad kıldı

Ölümünden kim seni âzâd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 144). [ölümünden, -den]

Didi kim bunlar anı öldürürdi

Ölüm zağmın aña hem bildürürdi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 432). [ölüm,]

ömr: Hayat, yaşam, ömür.

Ki düşdi araya nâ-gâh fırkat

Vefâ kılsa cihânda **ömrüm** anca (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 5). [ömrüm, -üm]

Ki görsem **ömrüñi** kütâh fırkat

Eger girseñ elüme öldürürüm (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 6). [ömrüñi, -üñ, -i]

Baқиyye var idi sende meger yâr

Ne **ömrü** evini kıldı haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 64). [ömrü, -di]

Çü **ömrü** kırıl ıla yitürdi Ya'küb

Oña 'akid[dür] ol Râhîl-i mahbûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 217). [ömrü, -i]

ömr git-: Ömrünün çoğunu geçirmek; yaşlanmak.

Kim ölmüşdi **ömrüñ** bünyâd-ı bergi

Ki **ömrü** gitmiş idi karımışdı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 665). [ömr git-, -i, -miş-miş]

ömr-i cüvân: Genç ömür.

Dirîğa derd ile pîr oldu şimdi

Menim **ömr-i cüvânım** ayrılığdan (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 10). [ömr-i cüvân, -ım]

ön: Önce, evvelâ.

Pes **önden** gördi Lâyân kıızı onu

Atasına varup didi ol cüvânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 161). [önden, -den]

Durar kapuda ol Ken'anî gördi

Aña 'İberî dilince sordı **öñden** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 375). [öñden, -den]

ön: Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.

İki yüz miñ yürür **öñince** hâcib

İki yüz miñ olur sağında nâzır (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 156). [öñince, -ince]

Bizi görmüş **öñinde** cümle hâdim

Didi Yûsuf ki ol oldu mı sultân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 254). [öñinde, -i, -n, -de]

öp-: Öpmek, sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.

Öper Ya'küb Yûsuf gözlerini

Urur her dem yüzine yüzlerini (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 279). [öper, -er]

Kuçuban birbirin **öpüşdiler** hüb
Soruşup birbirin tanışdılar hüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 181). [öpüşdiler, -üş, -dü, -ler]

ört-: Kapatmak, örtmek.

Çü sâkî gördi ol bedr[i] tamâmı
Yüzün **örtübüni** virdi selâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 384). [örtübüni, -üp, -e, -n, -i]

örü: Ayakta, dik bir şekilde.

Züleyhâ duru taht üstünde **örü**
Züleyhâ gördi Yûsuf kaçır oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1572). [örü,]

öt-: Ögüt, nasihat.

Ötün 'âşıklara pes kılma ta'nı
Züleyhâ kâr hem 'aşkı bî-nihâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 18). [ötün, -ün]

öt-: Konuşmak II Geçmek.

Ki geldi karşı İblîs **öter** iken
Buları çekdi mihmân kılmağ içün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 280). [öter, -er]

öyle: "O biçimde, o tarzda" anlamında durum zarfı.

Çünân ki gördi **öyle** yürümişdi
Bu işden Yûsuf'a korhardı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 719). [öyle,]
Sarardı gül yañağı zerd boldı
Muşâhib kızlar onı gördi **öyle** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 875). [öyle,]

öyle: O denli.

Niçe ki düşi ol dimiş melîhdür
Ki bu ta'bir dahı hem **öyle** şâhihdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 426). [öyle,]

öyle: Bu şekilde, böylece.

Bu iş oldu sebeb ol fırkatine
Bu işden düşdi **öyle** hurkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 354). [öyle,]
Ki salmış size **öyle** endişini
Didiler görmiş özin şâh-ı 'âşım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 252). [öyle,]
Diger gün olduğ aından **öyle** hamı
Didi Yûsuf buları bir araya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 470). [öyle,]
Maña bir bir beyân it anı **öyle**
Be-ta'zîm didi Yûsuf bu maķali (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 4). [öyle,]

öz: "Kendi" dönüşlülük zamiri.

Şebâbî 'ömrünün döndi pîrine
Ki yoğ bir nesli kıya **öz** yirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 50). [öz,]
Didi kardaşlarım birle men ey yâr
Ki varmış **öz** koyun katına yek-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 395). [öz,]
Gelür onun vebâli **öz** başına
Hasûdîndür hemîşe göñli ğamnâk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 647). [öz,]

Çü İshâkın hatunı uşbu sözi
İşitdi gör ne kıldı hîle **özi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 84). [özi, -i]

öz gel-: Baygınlığı geçmek, ayılmak, durumu düzelmek II
Kendine gelmek anlamında deyim.

Bular kaldı bu işde der-hacâlet
Şabâh oldu özine geldi Ya'küb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 589). [öz gel-, -i, -n, -e, -di]
Dutuldu dili ol sa'ât sözinden
Çü geldi özine kıldı fiğânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1281). [öz gel-, -i, -n, -e, -di]

öz git-: Bilinci işlemez olmak, kendini yitirmek, bayılmak II
Kendinden geçmek anlamına gelen deyimdir.

Özinden gitdi mağlûb oldu bî-hüş
Nebîni gördiler bu hâli evlâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 578). [öz git-, -i, -n, -den, -di]
Fiğân ü nâle idüp sine yırtıdı
Özinden gitdi yine vardı 'aklı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 613). [öz git-, -i, -n, -den, -di]
Özinden gitdi 'aklı oldu meslûb
Kulağları dutuldu korhusından (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 570). [öz git-, -di-i, -n, -den, -di]

öz git-: Kendinden geçmek, bayılmak.

Dil-i Ya'küb pür-ğam eylediler
Özinden gitdi 'aklı gitdi başdan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 707). [öz git-, -i, -n, -den-i, -n, -den, -di]

özge: Başka, gayri.

Onuñ emlakı ile kızları çoğ
Ki ondan **özge** bilgil hiç yönüñ yoğ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 150). [özge,]
Velî vardur munuñ **özge** devâsı
Aparuñ Yûsuf'ı bir câha salıñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 266). [özge,]
Ki çekdi habs ü miñnet derd ü renci
Didiler ki dahı sebeb **özge** durur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 373). [özge,]
Hemân Yûsuf gelür dâ'im dilinden
Dahı Yûsuf'dan **özge** neste bilmez (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1417). [özge,]
Gözine ondan **özge** neste ilmez
Yüzün gördükçe şevki artar oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1418). [özge,]

P HARFİ

pā: Ayak.

Çü yoḥdur tāḫati tiz dura **pāye**
Didi bir ḫariya dutgil elümnî (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 25). [*pāye, -y, -e*]
Niçündür emri Allāh anda görgil
Çü bildi Ya'küb anı durdı **pāye** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 118). [*pāye, -y, -e*]

pādisāh: Bir devletin başkanı olan ve hükmetme, emretme hakkını elinde bulunduran kimse; hükümdar, sultan.

Ne yalan belki kıldı oña bühtān
Didi ki **pādisāha** 'abd-ı 'İberî (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1585). [*pādisāha, -a*]
Didiler **pādisāha** kılma reybi
Ki hergiz bilmezüz biz 'ilm-i gaybı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 339). [*pādisāha, -a*]
Ki var menden digil sen **pādisāha**
Nisā kim ellerini doğradılar (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 24). [*pādisāha, -a*]

pādisēh: Padişah, hükümdar.

Daḫı hiç bāb ile nām ü nişānın
Ne kılsun **pādisēh** ki kaldı 'āciz (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 893). [*pādisēh,]*
Ki geldi **pādisēh** bey'-i şirāya
Çü gördi Yūsuf'ın ḫüsn-i zibāsın (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1240). [*pādisēh,]*
Ziyāde kılmadı ol kıl u kālî
Ki kıldı **pādisēh** ol demde fikri (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1591). [*pādisēh,]*
İşitdi **pādisēh** tağyir boldı
Melāl ü guşsa hem göñline doldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 347). [*pādisēh,]*

pādsāh: Padişah, hükümdar.

Be-şevk ü zevḫ oturgil sāmi' olgil
Var idi **pādsāh** mağrib-zemīnde (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 849). [*pādsāh,]*
Meni ol **pādsāhın** ḫıdmetinde
Çü böyle kıldı ol şālîḫ du'āyî (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 332). [*pādsāhın, -in*]
Ki virdüm **pādsāha** nüş kıldı
Bu men-i bî-çāre[yi] dil-ḫoş kıldı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 57). [*pādsāha, -a*]

pādsāh-ı muhterem: Saygı değer padişah.

'Azîzdür pādsāh-ı muhteremdür
Didi Ya'küb nedendür dīnî yā Rab (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 302). [*pādsāh-ı*
muhterem,]

pāk: Mübarek, kutlu.

Olar ki **pāk** olur düşleri **pāk**
Ki nā-pākiñ düşi olur nā-pāk (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 31). [*pāk,]*

pāk: Pak, temiz.

Çü gördi sāḫî Yūsuf ḫatırı **pāk**
Ki kıldı secde-i şükr-i feraḫnāk (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 389). [*pāk,]*

pāk: Tamamen.

Daḫı yel esmedi hiç aradan hem
Ne ki ekmişler idi ḫurudı **pāk** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 121). [*pāk,]*
Ki üç gün oñları miḫmān eyle
Pes āndan yıḫasuñ ol dervāze **pāk** (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 143). [*pāk,]*

pāk ol-: Temizlenmek, arınmak.

Ki ḡamdañ ḫatırın olmış durur **pāk**
Didi ki İbn-i Yāmīn meñ bu demde (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 402). [*pāk ol-, -mış*]
Olar ki **pāk olur** düşleri **pāk**
Ki nā-pākiñ düşi olur nā-pāk (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 31). [*pāk ol-, -ur*]

panbuḡ: Pamuk.

Ki **panbuḡ** tek vücudı hem atıldı
Ferāset birle ḫālî bildi Ya'küb (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 713). [*panbuḡ,]*

pāre pāre kıl-: Parça parça etmek, parçalamak.

Kılurdu göñlegini pāre pāre
Çü gördüm yırtıḡı yoḫ göñleginde (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 634). [*pāre pāre kıl-, -ur, -dı*]

pav: Ayak.

İşitdi munı Dünye **pāya** durdı
Segirtti atası katına vardı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 257). [*pāya, -a*]
Didi bildüm ḫatā yoḫ sende ey yār
İşitdi şād oluban durdı **pāya** (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 5, Mısra 65). [*pāya, -a*]
Kamusu şermsār olup fāşı
Ki saldılar ḫayādañ **pāya** başı (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 94). [*pāya, -a*]

pav: Hisse, nasip.

Didi ki böyle ḫüsne **pāy** olur māḫ
Veyā ḫürşid-i zibā yoḫsa bu şāḫ (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 420). [*pāy,]*

pehlivān-ı nīk-merd: İyi pehlivan, genç.

Görün ol pehlivān-ı nīk-merdi
Taḫammül kılmadı rüz u şebine (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 348). [*pehlivān-ı nīk-merd, -i*]

penāḫ: Korumucu, sığınak.

Çü Yūsuf istedi ondan **penāḫı**
Gör imdi niçe emr itdi İlāhî (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 139). [*penāḫı, -ı*]

pend: Nasihat, öğüt, akıl verme.

Bularuñ sözlerine kıldı **pendi**
Ḳabül itdi bular **pendi** tamāmet (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1645). [*pendi, -i*]
Ki dutdı dāyeniñ **pendini** ḡuşa
Züleyhâ'nın var idi günüsü bir (*Yūsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1222). [*pendini, -i, -n, -ı*]

pend it-: Öğüt vermek, nasihatte bulunmak.
Ne didi Yûsuf onı kamu bildi
Pes ondan Yûsuf'a pend itdi Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 532). [pend it-, -di]

pend kıl-: Öğüt vermek, nasihat etmek.
Niçe kıldı bularuñla keremni
Çü bildi hâli anda kıldı pendî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1643). [pend kıl-, -i-i, -dî]
Bularuñ sözlerine kıldı pendî
Kabûl itdi bular pendî tamâmet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1644). [pend kıl-, -i-i, -dî]

per: Parça.
Bir işdür başa geldi n'idelüm çün
Dağı onuñ tügünden bir **perâ** biz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 525). [perâ, -â]

perî-zâd: Peri gibi güzel.
Görüñüz imdi kim ol **perî-zâdî**
Pes aından Cibrîl kanatlananı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 63). [perî-zâdî, -î]

pervâne: Geceleri ateşin etrafında dönen küçük kelebek.
Za'îf oldu gözinden gitti nûr
Kılır **pervâne** tek her dem 'ubûrî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 54). [pervâne,]

perver: Beslenmiş, terbiye etmiş.
Ki señden maña geldi bûy-ı dilber
Onuñla dapdı rûhım şimdi **perver** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 278). [perver,]

perverdigâr: Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren Allah.

Sığındım şabr eyle **Perverdigâr'a**
Didi bu sözi zi'b gitdi işine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 812). [perverdigâr'a, -a]
Tevekkül eyledi **Perverdigâr'a**
Yarak idüp bular kıldı seferni (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 348). [perverdigâr'a, -a]
Dilerim hem dağı **Perverdigâr'um**
Ki sizdeñ 'afv ide ol Kirdgâr'um (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 485). [perverdigâr'um, -um]

pes: Bu yüzden, bundan dolayı.
Ötün 'aşıklara **pes** kılma ta'nı
Züleyhâ kâr hem 'aşkı bî-nihâyet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 18). [pes,]

pes: Hemen, derhâl, bunun üzerine.
Pes andan sordılar kimsiñ nişesin
İcâzetsiz bu ile kim düşesin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 253). [pes,]
Düşe cân ü diliñ zevk ü şafâya
Pes ondan ister iseñ yâr-ı dil-h'âh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 291). [pes,]
Pes ondan sordı Yûsuf yâ ağı sen
Ne yirlüsiñ di ki tâ bileyim men (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 191). [pes,]

Gör imdi n'eyledi ol hüsni-nâzik
Çıhardı **pes** kolındañ ol bilezik (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 228). [pes,]

pes: "İmdi, o halde, öyle ise" anlamlarında edat.
Muradum var katında Kirdgâr'um
Kamunı **pes** yitürürseñ murada (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 325). [pes,]
'Azîz-i Mısr alur Yûsuf gûlâmı
Pes ondan geldi Yûsuf ol araya (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1239). [pes,]
Bu işe olmamışdur kimse nazır
Pes ondan Yûsuf'a sordı ki bile (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1599). [pes,]

pes: (Durum) Öyle iken.
Nebilemi kılır **pes** cümle bir keyd
Sen olma keyd şeytândan ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 579). [pes,]
Göz ile cânlarına urdı nîşî
Pes ondan 'aşkıñı ikrâr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 89). [pes,]
Pes ondan Yûsuf'a düş didi hâbbâz
Didi işid benim rüyam dağı bâz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 59). [pes,]
Pes andañ gelesidür bir yeddi sâl
Halâyık olasıdur anda bed-hâl (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 407). [pes,]
Pey-â-pey yeddi il **pes** ola kızlıg
Ne güzlük ola ol demde ne yazlıg (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 409). [pes,]
Pes andañ ola bir vâfir zamâne
Sözüm tahkîk bil düşme gümâne (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 413). [pes,]

pes: Akabinde, sonra, ardından.
Pes önden gördi Lâyân kızı onı
Atasına varup didi ol cüvânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 161). [pes,]
Pes ondan sordı Lâyân kimsiñ ey yâr
Ne yirlüsün kimiñ oğı di zinhâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 175). [pes,]
Ne didi Yûsuf onı kamu bildi
Pes ondan Yûsuf'a pend itdi Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 532). [pes,]
Gam ile çehresini kâh kıldı
Pes ondan gönlegini aldı eline (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 609). [pes,]
Ki âhîr görmeyesiñ tâ ziyânı
Züleyhâ'ya **pes** ondan didi ol şâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1637). [pes,]
Pes ol muğtâblarına kıldı i'lâm
Züleyhâ onları çakırdı andan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 24). [pes,]
Züleyhâ âteşi **pes** eyledi cüş
Bulara didi n'oldı size nisve (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 78). [pes,]

pes: Böylece, böylelikle.

Pes ondan bildi İshāk ki du'āyı
Ki Ya'kūb aldı gitdi ol nevāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 119). [pes,]
Çü kıldı nâle vü âh ü efgânı
Pes ondan sâkîn oldı bir zamânı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 218). [pes,]
Bu Yūsuf oğlıdur ol lîk bilmez
Pes aından şord[i] ey oğlan cemâlî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 515). [pes,]
Menim şol Yūsuf-ı şadîke ferzend
Didi ki İbn-i Yâmîn yâ ahlı **pes** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 525). [pes,]

pes: "Ve" bağlacı.

İşidüp munı Yūsuf kaldı hayrân
Pes aından soñra bā-emr-i Hudāyî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 62). [pes,]

pes: Daha (sonra).

İşidem bir dem ol şîrîn maķālîn
Pes ondan kabz kılğıl hâzretinde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 331). [pes,]
Pes aından Muştafâ-yı hoş hîşâlî
Pes aından diñle menden bir hikâyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 68). [pes,]
Pes aından Muştafâ-yı hoş hîşâlî
Pes aından diñle menden bir hikâyet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 69). [pes,]
Pes aından yirlerini söylediler
Pes aından söylediler adlarını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 122). [pes,]
Pes aından yirlerini söylediler
Pes aından söylediler adlarını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 123). [pes,]
Ki üç gün oñları mihmân eyle
Pes aından yıhasuñ ol dervāze pāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 143). [pes,]

pes ol-: Tamamlamak, bitirmek II Geçirmek.

Züleyhâ 'ilmi aından öğrenürdi
Mışır içiñde **pes oldı** o kırıl ıl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 111). [pes ol-, -dı]

peşimân ol-: Pişman olmak. Yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiği anlaşılarak üzülmek.

Ve ger yoğsa olarsıñ peşimân señ
Didiler bu sözi yüklendi kervân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 994). [peşimân ol-, -ar, -sın]

peşimân ol-: Yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiği anlaşılarak üzülmek.

Ki kıldılar fiğân ü nâle vü dād
Peşimân oldılar öz işlerine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 581). [peşimân ol-, -dı, -lar]
Peşimân oldılar geldüklerine
Te 'essüf bildiler kılduğlarına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 245). [peşimân ol-, -dı, -lar]

peşimānlık yi-: Pişman olmak.

Ki dañla sen peşimānlık yiyessin
Mebādā ki bilüben fikr ideler (Yūsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 1, Mısra 537). [peşimānlık yi-, -y, -e, -sin]

peşm ü bez: Yün ve kumaş parçası.

Ki hiç lāyık degül **peşm ü bez** hem
Aparurlar aña altün cevher (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 100). [peşm ü bez,]

pey: Azar, tekdir.

Ne bālig katl idüben kılmañuz **pey**
Eger siz katl idersiz bu şabîni (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 236). [pey,]

pey ol-: Ayak olmak; uymak, kanmak.

Ki Şeytân sözine siz olmañuz **pey**
Bular çün anı bildi dönd[i] aından (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 284). [pey ol-, -ma, -nız]

pevām: Haber, bilgi.

Velî vardur señ ilen bir **pevāmım**
İrişdür ol ağaca señ selāmım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 231). [pevāmım, -ım]

pevām apar-: Bilgi, haber götürmek.

Aparıñ menden ol şāha **pevāmı**
Didiler yā ebā tā señ bilürseñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 92). [pevām apar-, -ı-ı, -ıñ]

pevām eyle-: Haber etmek, bir bilgiyi iletmek.

Didi ki bir kişi geldi kapuya
Gariblerden **pevām** eyler dapuya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 266). [pevām eyle-, -r]

pevām kıl-: Haber göndermek.

Seni sordı saña kıldı **pevāmı**
Ki meñden saña gönderdi selāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 283). [pevām kıl-, -ı-ı, -dı]

peyamber: İnsanlara Allah'ın emirlerini ve yasakladıklarını bildiren, onları Allah yoluna, dine çağıran kimse, yalvaç, elçi, resul, nebi.

Didiler düşde oña ki **peyamber**
Nebilerdür bu şāhlar bil ser-ā-ser (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 23). [peyamber,]
Çü sıdık ile du'ā kıldı **peyamber**
Kabül itdi onı hâzretde dāver (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 109). [peyamber,]
Bu fikre ğarķ oldu çün **peyamber**
Uyandı uyğudan Yūsuf-ı dil-ber (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 426). [peyamber,]
Çeker ondan ne eyler cāna dağı
Didi evlādına Ya'kūb **peyamber** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 760). [peyamber,]
Seniñ tek olmaya bir dağ lañif hūb
Peyamberler dağı insān olupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 576). [peyamberler, -ler]

Kamu Yūsuf diyüp ağladı varı
Müşevveş oturur evde **peyamber** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 553). [peyamber,]

pey-â-pey: Üst üste, art arda.

Didi Yūsuf ki yeddi ıl **pey-â-pey**
Zirâ' at idüñüz bu dem işid hey (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 403). [pey-â-pey,]

Pey-â-pey yeddi ıl pes ola kızlığı
Ne güzlük ola ol demde ne yazlığı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 409). [pey-â-pey,]
Mısır'dan tâ be-zindân halk ol gün
Pey-â-pey muttaşıl oldu vü mekrün (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 6). [pey-â-pey,]

peygâm id-: Haber göndermek.

Garibiñ elçisiyem didi bilgil
Saña peygâm idüpdür güş kılğıl (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 280). [peygâm id-, -üp, -dür]

peymân kıl-: Yemin etmek.

Virem anı size varıñ be-sultân
Pes aından kıldı peymân aña Allâh (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 337). [peymân kıl-, -dı]

pîç eyle-: Sıkıntı vermek.

Meni âzâd kılıñ kılmañız hün
Hasedden bunlar eyler idi pîç (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 183). [pîç eyle-, -r]

pîç kıl-: Küs, dargın olmak.

Mübârek göñlini kılma zi-men pîç
Hâberciniñ yiri oldu cehennem (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 800). [pîç kıl-, -ma]

pîç kıl-: Düşümlemek.

Ele kılıñ ki kimse görmesiñ hiç
Çuval ağzını andan kılıñuz pîç (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 40). [pîç kıl-, -uñuz]

pîç ol-: Istıraplı olmak.

Ferah oldu göñül olmuş iken pîç
Çü gördüm kanını feryâd kıldum (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 630). [pîç ol-, -mı]

pinhân: Saklı, gizli.

Mey ile itmegine didi ey cân
Ağu katup viriñ sultâna **pinhân** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 40). [pinhân,]

pinhân eyle-: Saklamak, gizlemek.

Maña bildüreler derd ü belâyı
Didi zinhâr söziñi **eyle pinhân** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 548). [pinhân eyle-,]

pinhân kıl-: Gizlemek.

Çü Yūsuf böyle kıldı sözi takrîr
Ki Ya'kûb kılmañ pinhân ta'bir (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 509). [pinhân kıl-, -ma, -dı]

Ki itden kim onı fâş itse kişi
Dimekten sırr pinhân kılmağ âsân (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 562). [pinhân kıl-, -mağ]

Oluruz bes kamumuz onda hâsir
Çü kıldılar hıyânet onda pinhân (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 25). [pinhân kıl-, -dı, -lar]

Kamusi yazdı virdi bir kabâle
Kabâle Mâlik aldı kıldı pinhân (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 987). [pinhân kıl-, -dı]

pinhân ol-: Gizli, saklı olmak.

Muñı' oldı aña şehriñ sipâhı
Ki korğdı kaçdı andan oldu pinhân (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 98). [pinhân ol-, -dı]

pinhân ü bâkî kıl-: Sonsuza dek gizli tutmak.

Bu hâl[i] çünki bildi böyle sâkî
Kelâmı kılmañ pinhân ü bâkî (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 42). [pinhân ü bâkî kıl-, -ma, -dı]

pîr: Bir konuda baş durumunda olan, önder denmeye lâyık, tecrübeli ve üstat kimse; yaşlı, ihtiyar.

Niçe **pîr** hânımuza ta'ab ideli
Ki Ken'an yazısında oynayalum (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 725). [pîr,]
İderler vay Yūsuf'a dâd birle
İşitdi sözi çünki **pîr** Ya'kûb (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 569). [pîr,]
Yoluğdı zî'b onı kovaladılar
Kovuban dutdılar bir **pîr** gürgi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 663). [pîr,]
Çekerler **pîre** görk cânı zârencîr
Çekerlerdi onı şöyle yürüyü (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 672). [pîre, -e]
Vücûdî **pîrliginden** erimişdi
Gezerdi kayğulu şâm ü şehergâh (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 666). [pîrliginden, -lig, -i, -n, -den]

pîr dön-: Yaşlanmak.

Şebâbı 'ömrünüñ döndi pîrine
Ki yoğ bir nesli kıya öz yirine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 49). [pîr dön-, -î, -n, -e-i, -n, -e, -di]

pîr ol-: Yaşlı olmak.

Dirîğa derd ile **pîr oldı** şimdi
Menim 'ömr-i cüvânım ayrılığdan (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 9). [pîr ol-, -dı]
Kurudı kan damarlar oldu hem-süst
Be-gâyet **oldı pîr** bî-hîz ü bî-cüst (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 52). [pîr ol-, -dı]
Nebî pîr oldı çün der-güzâriş
Bulara tahtını kıldı sifâriş (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 73). [pîr ol-, -dı]
Vücûdumuz bizüm olmuş durur pîr
Bu demde sen meni dutmağ nedür sır (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 61). [pîr ol-, -mı]

pîr ü cüvân: Yaşlı ve genç, herkes.

Ki nâz[1] hûr ider hûrî nâzî
Ki baħmaz 'aşk hiç pîr ü cüvâna (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 183). [pîr ü cüvân, -a]
Ne uğrarsa size öldürün anı
Kim anda dimeñiz pîr ü cüvânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 150). [pîr ü cüvân, -ı]

pîr ü cüvân: Yaşlı ve genç II Herkes.

Çalınur def ü ney çeng ü çeğâne
Ki oldı şadlıg pîr ü cüvâne (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 438). [pîr ü cüvân, -e]

pirâhen: Gömlek.

Didi görûn pirâhende nişânı
Pirâhen yırtığına hüküm idüñiz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1615). [pirâhen,]
Didi görûn **pirâhende** nişânı
Pirâhen yırtığına hüküm idüñiz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1614). [pirâhende, -de]
Pirâhen gönderür Yûsuf cemâli
Ki candan diñlegil bu hoş maķâlî (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 511). [pirâhen,]

pirehen: Gömlek.

Kim on gün ilerüdeñ **pireheniñ**
Apardı pire büyun bād anıñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 567). [pireheniñ, -in]

pîr-i dil-efkâr: Gönü yaralı pîr.

Ki baħ yaşdan doludur gözümüze
İşitdi bu sözi **pîr-i dil-efkâr** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 601). [pîr-i dil-efkâr,]

pîr-i ğamgîn: Gözleri yaşlı ihtiyar.

Didi Ya'ķûb ħamı ol **pîr-i ğamgîn**
Ki der-beytû'l-ħazendür dîde-nemgîn (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 249). [pîr-i ğamgîn,]

pîr-i ğamgîn: Kederli ihtiyar kimse.

Didi Ya'ķûb aña Ħakķ 'izzetiyçün
Daħı bu **pîr-i ğamgîn** ħürmetiyçün (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 286). [pîr-i ğamgîn,]

pîr-i ke'nân: Kenan'ın piri II Hz. Yakup.

Didi evlâd kim bu **pîr-i Ke'nân**
Ki olmaz sâķîn eyler âh ü efġân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 311). [pîr-i ke'nân,]

pîr-i ken'an: Kenan'ın piri. II. Hz. Yakup.

Görür men firķatinde lîk ta'zîb
Didi oġlanlarına **pîr-i Ken'an** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 639). [pîr-i ken'an,]

pîr-i ken'an: Kenan'ın piri II Hz. Yakup.

Meger Allâh saña vire cezâyı
Çü kıldı **pîr-i Ken'an** bu 'itâbı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 695). [pîr-i ken'an,]

İnanmazsañ eger doğru direm men
Bu sözi diñledi çü **pîr-i Ken'an** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 777). [pîr-i ken'an,]
Daħı düşmeyesiñ cürm ile nâra
Oturdı kaldı ġamgîn **pîr-i Ken'an** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 835). [pîr-i ken'an,]
Çü geldi dıġşarıya **pîr-i Ken'an**
Selâm virdi oña 'Arâbî zi-cân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 273). [pîr-i ken'an,]
Didi oġlanlarına **pîr-i Ken'an**
Ki sâmi' oluñuz kavlüme yeksân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 263). [pîr-i ken'an,]

pîr-i usûl: Bilgi sahibi ihtiyar.

Bular çün irdiler aña resüle
Şefâ'at itdiler ol pîr-i usûle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 716). [pîr-i usûl, -e]

pîş-i allâh: Huzur veren, yüce Allah.

Ki kurbı var bu ķuluñ **pîş-i Allâh**
'Azîz eydür neden bildüñ sen onı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1348). [pîş-i allâh,]

pîş-i kes: Herkes.

Züleyhâ ġıybetini eylediler
Didi **pîş-i kes** onuñ ġıybetini (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1667). [pîş-i kes,]

pîş-i yüz: Karşısına geçmek.

Ki ardınca bularuñ işit ey yâr
Pîş-i yüz atlu ayurdi Yûsuf enbâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 54). [pîş-i yüz,]

pişmân ol-: Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzölmek.

Ħalâyık düşdi ol dem izdiġâma
Ki o pişmân oldı bu ħaberdan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1191). [pişmân ol-, -dı]
Daħı pişmân oldı bir nazardan
Melekdür ki gelür her dem nidâya (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1192). [pişmân ol-, -dı]
Ki olduġ kıldıġımız işe pişmân
Aparmaġa atadan korħaruz biz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1022). [pişmân ol-, -duġ]

pîşvâ ol-: Başkanlık etmek, önde ġitmek.

Ki Yûsuf'dan ilerü varmañız râh
Ki bu olsun hemîşe pîşvâmız (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1093). [pîşvâ ol-, -mız-mız, -sun]
Ki oldı kâfileniñ pîşvâsı
ġiderdi dâ'imâ o ilerüden (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1098). [pîşvâ ol-, -sı-sı, -dı]

piyâde: Yaya, yürüyerek ġiden.

ķamu Mış ehl[i] ol ġünde **piyâde**
Yürüdiler baħuñ bilmiş yâde (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 763). [piyâde,]

piyâde ol-: Yaya olmak, yürüyerek ilerlemek.

İrişüp yine zayfa düşdi hamı
Piyâde oldılar onda tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 248). [piyâde ol-, -dı, -lar]
Didi kim in işid Hakk'ın kelâmın
Piyâde ol 'acûze katına var (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 52). [piyâde ol-,]

pül: Eskiden kullanılan değeri düşük, küçük madeni para.

Görün altun berâber oldı **pûla**
Zihî bî-neng ü bî-nâmûs ü bî-'âr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1682). [pûla, -a]
Degülem nukre altun belki **pûlam**
Didi kûlam enâniyyet Hudâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 930). [pûlam, -am]

pür eyle-: Çoğalmak.

Ki gördüm dahı üç hûşe engür
Onı bir câma sıhdum eyledüm pür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 56). [pür eyle-, -dü, -
m]

pür ol-: Artmak, çoğalmak.

Velîkin dönesidür ol girüye
Hâzâyın cümlesi **pür ola** beste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1369). [pür ol-, -a]

pür-derd bol-: Çok dertli, dert dolu olmak.

Karârsız oldı hiç kılmaz karârı
Vücûdî 'aşk ile pür-derd boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 873). [pür-derd bol-, -dı]

pür-derd ol-: Çok dertli olmak.

Velî 'aşk ile pür-derd oldı nâ-gâh
Za'îf oldı vücûdî kıla nisbet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1422). [pür-derd ol-, -dı]

pür-ğam: Çok dertli.

Yedi il kaldı oñda göñli **pür-ğam**
Dilinde âh dâ 'im çeşm-i pür-nem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 301). [pür-ğam,]

pür-ğam eyle-: Kedere boğmak, dertle doldurmak.

Dil-i Ya'kûb pür-ğam eylediler
Özinden gitdi 'aklı gitdi başdan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 707). [pür-ğam eyle-, -di, -le-
di, -ler]

pür-hûn: Kanlı, kanla dolu.

Zarîr-i dîdesi **pür-hûn** olupdur
Didi Yûsuf 'aceb dirsiz kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 240). [pür-hûn,]

pür-hüner: Çok hünerli, yetenekli (kimse).

Melûl olma señ ey **pür-hüner** meñ
Oğuram yine bir meclis işit señ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 325). [pür-hüner,]

pür-kerem: Cömertlik dolu, lütuf dolu.

Ümidüm var olası hoş halâvet
Varuñ sultân-ı Mısr'a **pür-keremdür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 85). [pür-keremdür, -
dür]

pür-uşul ol-: Bilgi sahibi olmak.

Cihânda çünkü oldı pür-uşul ol
Ki Beytû'l-mağdise oldı resûl ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 35). [pür-uşul ol-, -dı
]

püşide kıl-: Gizlemek, saklamak.

Ki bir gevher olagör uşbu kândan
Züleyhâ 'aşkı püşide kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1663). [püşide kıl-, -dı]

R HARFİ

rab: *Cenâbihak, Allah, Tanrı.*

Didi yâ **Rab** bu ne hüsn ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 418*). [*rab,]*
Didi yâ **Rab** Hâlîl'în hürmetiyeçün
Dağı İshâk Ya'küb 'izzetiyeçün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 305*). [*rab,]*
Ki der-beytü'l-hazendür hâl-mağlûb
Didi nefsiñde ki yâ **Rab** n'olaydı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 49*). [*rab,]*

rabb: *Allah.*

Bize a'zm-ı muşibet eyledi **Rabb**
Gelür kardaşlarum feryâd birle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 566*). [*rabb,]*
İderdi bu işe yâ **Rabb** devâne
Ki bir lahza figân ü âh kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 606*). [*rabb,]*
Gulağ dutar bu bey'in sözlerine
Didi göñlindeki yâ **Rabb** bahâ mı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 963*). [*rabb,]*

rabb-ı celîlî: *Yüce Allah.*

İşid İshâk-ı İbrâhim Hâlîlî
Resûl itdi anı **Rabb-ı celîlî** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 6*). [*rabb-ı celîlî, -i]*

râbi': *Dördüncü.*

Çü sâkî bu kelâma sâmi' oldı
Revânî geldi durdı **râbi'** oldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 416*). [*râbi',]*

râgıb ol-: *İstekli olmak.*

Naçar kıldı o Yûsuf şüretine
Çü onuñ gördi yüzün oldı **râgıb** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1199*). [*râgıb ol-, -dı]*

râh: *Yol, istikamet.*

Taparsın vaşl evine sen **râh** firkat
Kılur Şemsî figân ü nâle vü zâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 16*). [*râh,]*
Ki Yûsuf'dan ilerü varmañız **râh**
Ki bu olsun hemîşe pîşvâmız (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1092*). [*râh,]*
Kelâmı muhtaşar kıldum kemâhı
Bular tâ kaç' kıldı ba'zı **râhı** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 676*). [*râhı, -ı]*

râhat: *Huzur, mutluluk.*

Ne şâdîdür onuñ yoğdur melâli
Ne **râhatdur** onuñ yoğdur vebâli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 459*). [*râhatdur, -dur]*
Ki bir dem bulmadılar **râhatı** hiç
Koyun çün bunlarıñ işi yarağdur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 601*). [*râhatı, -ı]*

râhil: *Hız. Yakup'un eşi (Hz. Yûsuf'un annesi).*

Şarûba gitdi çünk[i] Hakk yirine
Ki virdi **Râhil** onuñ yirine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 206*). [*râhil,]*
Bular çün iki yaşına irdi
Ki **Râhil** fâniden bâkiyyedardı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 282*). [*râhil,]*
İşitdi **Râhil'in** mevtini Lâyân
Ki kıldı bir zamân feryâd u efgân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 285*). [*râhil'in, -in]*

râhil: *Göçme, göç.*

Ki ol nice Müselmân oldı onlar
Çü Bâhil'den yüridi gitdi **râhil** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1113*). [*râhil,]*

râhil ol-: *Girmek, geçmek.*

Ki bir bâbında onuñ **râhil olmañ**
Ki Mısr'ın her kapusuñdan giriñiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 342*). [*râhil ol-, -ma, -n]*

râhil-i mahbûb: *Sevilen Rahil.*

Çü 'ömri kırh ıla yitürdi Ya'küb
Oña 'akid[dür] ol **Râhil-i mahbûb** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 218*). [*râhil-i mahbûb,]*

rahm: *Acıma, esirgeme, merhamet etme.*

Ümîd üzmen ger anıñ **rahm** çokdur
Kerîmdür rahmetiniñ haddi yoğdur (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 269*). [*rahm,]*

rahm eyle-: *Acımak, merhamet göstermek.*

Oña rahm eyleyüben söylemezler
Ki kıldılar oña çoğ zarb u renci (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 156*). [*rahm eyle-, -(y)üben-y, -üben]*
Ki düşdi göñli rahm eylemegine
Didi ki Yûsuf'a bu ne gülüşdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 188*). [*rahm eyle-, -meg, -i, -n, -e]*
Yehüzâ oldı onda merd-i zi-güş
Aña rahm eyledi terk itdi hışmı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 207*). [*rahm eyle-, -di]*
Kamusı bir şabîye zarb iderler
Niçe ki yalvarur rahm eylemezler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 155*). [*rahm eyle-, -mez, -ler]*

rahm it-: *Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.*

Nebî oğlı yidüñ yo[h] saña rahmet
Niçe rahm itmedüñ sen ol eşire (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 689*). [*rahm it-, -me, -dü, -n]*
Didi rahm itmemişiz ol eşire
Ki salmışız anı bir zerğ yire (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 439*). [*rahm it-, -me, -miş, -iz]*

rahm kıl-: *Merhamet etmek, acımak.*

Fakîre rahm kılğıl señ burada
Ki ferdâ irişesin sen murada (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 374*). [*rahm kıl-, -gil]*

Birisi kılmaz idi rahm oña hiç
Bular bu işde iken tā ki ey yār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 184). [rahm kıl-, -maz]

rahmet: Acıma, merhamet, esirgeme.

Fakîre merhamet kılğıl mülâzım
Olasın **rahmete** tā ki mülâzım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 360). [rahmete, -e]

Ki ferdâ olmayasın tā melâmet
Hasûd Hakk **rahmetinden** oldı mehcûr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 654). [rahmetinden, -
i, -n, -den]

Çü İshâkıñ eceli oldı hâşıl
İlâhıñ **rahmetine** oldı vâşıl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 136). [rahmetine, -ine]

Nebî oğlı yidüñ yo[h] saña **rahmet**
Niçe rahm itmedüñ sen ol esîre (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 688). [rahmet,]

Dağı **rahmet** bu men şeyh-i kebîre
Nebî oğlın yidüñ olduñ günah-kâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 690). [rahmet,]

Ümîd üzmeñ Allâh'ıñ **rahmetiñden**
Şikâyet kılmañ onuñ zahmetiñden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 265). [rahmetiñden, -
i, -n, -den]

rahmet dile-: Merhamet istemek.

Eger Hakk'dan dilersen ire rahmet
Nişâr it Hakk yolına dürlü ni'met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 364). [rahmet dile-, -
r, -sen]

rahmet-i hakk: Allah'ın merhameti.

Ki ferdâ düşmeyesin sen belâya
Eger sen ister iseñ **rahmet-i Hakk** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 251). [rahmet-i hakk,
]

raht: Her türlü eşya, malzeme.

Ki dürlü **raht** ile durdı düzendî
Özini çün serâyına yitürdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1524). [raht,]
Oña giydürdiler çoğ dürlü **rahtı**
Kamu işi tamâm oldı tamâmet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1520). [rahtı, -ı]
Kimi sürür kimi **rahtını** yırtar
İderler Yūsuf'a min zecr ü kahrı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 162). [rahtını, -ı, -n, -ı
]

raht: Elbise, giysi.

Harîr giydürdi Yūsuf egnine **raht**
Çü Yūsuf çıhdı ol tahta oturdu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1174). [raht,]

raht u baht: Kıyafetlerini ve geleceğini.

Birisi raht u bahtın yırtar idi
Ki ondan kıldılar kaşd itmegine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 112). [raht u baht, -ın]

raht-meslûb: Elbisesi çıkarılmış, soyulmuş.

Bahar Yūsuf bulara **raht-meslûb**
Taleb kıldılar anda rismân yoğ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 418). [raht-meslûb,]

râkib ol-: Birlikte hareket etmek.

Ki anı niçe kıldı Bârî üce
Olurdu tā ki Mısr içinde râkib (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 155). [râkib ol-, -ur, -dı]

rakk kıl-: İnce, naif, temiz tutmak.

Ki kıl mazlûmlar için kalbini rakk
Cehennemden dilerseñ olasın dūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 252). [rakk kıl-,]

râvi: Hikâye anlatıcısı, rivayet eden.

Velîken ba'zı **râvî** söylediler
Yedi yaşında tahkîk eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 319). [râvî,]
Sebeb bu 'âbid oldı düşdi çâha
Velîken ba'zı **râvî** söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 361). [râvî,]
Ki **râvî** böyle kıldı onda nakli
Çü geldi 'aqlına durdu oturdu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 614). [râvî,]
Velîken ba'zı **râvî** söylediler
Kim anlar böyle tahkîk eylediler (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 719). [râvî,]

rây: Fikir, görüş, düşünce.

Kim ol gaddâre hemçün vâmık oldı
Çü 'aşkı imdi tebdil kıldı **râyı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 74). [râyı, -ı]

râygân: Karşılıksız, bedelsiz, bedava.

Ki böyle **râygân** Mısr'a gelüpsen
Bu demde kıymetiñi kıldı Hâlık (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1362). [râygân,]

râz: Gizlenen şey, sır.

Haberçi olma dâ'im sahlâ **râz**
Ki ferdâ olmayasın yüzi kâra (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 832). [râz,]

razi: Süt kardeş.

Çü aından ayru düşdi ol **razi**
Be-ğâyet câriye kıldı zarî'i (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 525). [razi'i, -i]

râzı kıl-: Kabul etmek, uygun görmek, rıza göstermek.

Ki cümle cânlu onda kıla râzı
Men olam bu seniñ oğlanlarıña dağ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 726). [râzı kıl-, -a]

râz-ı nihân: Gizli sır.

Dirîğa dünyede fâş oldı cümle
Menim râz-ı nihânım ayrılığdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 6). [râz-ı nihân, -ım]

râzı ol-: Kabul etmek.

Bağışlagil maña bu küluñı sen
Çü Mâlik râzı olup virdi onı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1263). [razi ol-, -up]

râzî ol-: *Razî olmak, kabul etmek.*

Didi ki var benimle sūd akçe
Bu sūd akçeye bunlar râzî oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 973). [râzî ol-, -dı]

recüliyyet: *Erkeklik, erkek olma, er olma, erlik.*

Onuñ şulbında şehvet geldi cüşa
Recüliyyet damarı hem hürüşa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 58). [recüliyyet,]

ref' ol-: (Örtü, perde bağlamında) *Kalkmak.*

Onuñ taḥkîkine hiç irmemişti
Cemâlınden ḥicâb ref' oldu ol dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1277). [ref' ol-, -dı]

reg: *Damar.*

Dirîğa gitdi cânım ayrılığdan
Kurudu **regde** kanım ayrılığdan (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 3, Mısra 2). [regde, -de]

reh: *Yol; usul, tarz.*

Öziñe bu sözüme sāmi' olgil
Fezâ 'il eyle **rehsiz** cāmi' olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 312). [rehsiz, -siz]

rehâ kıl-: *Özgür bırakmak.*

Didiler yâ 'azîz sen munı dutma
Rehâ kılğil munı sen ḥabs itme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 114). [rehâ kıl-, -gil]
Ve ger yoḥsa bizi ḥabs eyle ḥamı
Rehâ kılğil başuñçün ol ğulāmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 124). [rehâ kıl-, -gil]

rehâ kıl-: *Özgür bırakmak.*

Rehâ kılğil kılayım saña taḥsîn
Mebādâ ki dilüme gele nefrin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 349). [rehâ kıl-, -gil]

reñ: *Yüz, surat.*

Sarardı Yûsuf'ın ez-ters **reñi**
Getürdiler anı kuyı üs[t]ine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 396). [reñi, -i]

renc: *Ağrı, sızı, eziyet, ıstırap, dert, mihnet.*

Söğüben ü kaḥıyuban yirdiler
Yine dutdılar ol miskîn **renci** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 393). [renci, -i]
Taşarruf eyledüm gördüñ bu ḥālim
Menim **rencimi** sen zāyi' itme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1551). [rencimi, -im, -i]

renc eyle-: *Sıkıntı çekmek.*

'Azîz renc eyledi ol kıldı ziyānı
Çü Yûsuf Mālik'e naḥd oldu ol dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1264). [renc eyle-, -di]

renc id-: *Dert etmek.*

Didi geldüm kılam tā ki ticāret
Ki bilmen renc idem yoḥsa ḥasānet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 222). [renc id-, -em]

rencide kıl-: *İncitmek, kırmak.*

Ki kıldıñ rencide bu nebîyi
Onuñ tek ḥüb-rüya niçe kıyduñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 684). [rencide kıl-, -du, -ñ]

rencür: *Hasta, dertli.*

Leked-küb eylediler böyle **rencür**
Ḥudāvend ki ferdâ ola kâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 724). [rencür,]

rencür bol-: *Hasta, dertli olmak.*

Kim ola sevdüğinden dūr bolmaz
Ne tendür derd ile rencür bolmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 481). [rencür bol-, -maz]

reng: *Yüz rengi.*

Sarardı açlığ ile ḥalk **rengi**
Tükendi ehl-i Mısr'ın pes ta'āmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 124). [rengi, -i]

reng sol-: *Korku, heyecan sebebiyle benzi solmak, sararmak.*

Zi-ḥavf gül yanağı rengi soldı
Be-ğāyet Yûsuf oldu onda ğamnāk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 912). [reng sol-, -dı-i, -dı]
Züleyhâ'nıñ sarardı rengi soldı
Sarardı çehresi zerd oldu nā-ğāḥ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1420). [reng sol-, -i-i, -dı]

resm eyle-: *Davranış sergilemek.*

'Aceb dir eylemişñ böyle resmi
Didi koydum anıñ içün bu adı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 588). [resm eyle-, -i-i, -miş, -sin]

resül: *Elçi, peygamber.*

Yığuban leşkerin aldı yüridi
Oraya ki **resül** onda var idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 240). [resül,]
Sülāb'ın kal'asından çıxdı yola
Yığuban leşkerin irdi **resüla** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 238). [resüla, -a]
Didi geldüm **resülem** bil yakîn sen
İlāḥ'umdan icāzet almışım men (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 255). [resülem, -em]
Seni da'vet kılarım Ḥaḥḥ'a kûlum
Ḥaḥ'ı bir bil meni bilgil **resûlum** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 258). [resûlum, -um]
Resül[ı] gördiler ki şāl-püş ol
Oturmuş fāriḥ ü merd-i ḥamüş ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 251). [resül[i], -ı]

resül it-: *Peygamber olmak.*

İşid İshāk-ı İbrāhim Ḥalîli
Resül itdi anı Rabb-ı celîlî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 6). [resül it-, -di]

resül ol-: *Peygamber olmak.*

Cihānda çünki oldu pür-uşul ol
Ki Beytū'l-makdis **oldı resül** ol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 36). [resül ol-, -dı]
Nübüvvet zâhir oldu ba'd ez-ânî
Resül Ken'ân'a oldu bî-gümânî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 220). [resül ol-, -dı]
Yüküşdür kışsa Ya'küb kesdi çoğ yol
Ki Ken'ân'a gelüp **oldı resül** ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 232). [resül ol-, -dı]

revâ: Layık, uygun, münasip.

Revâ midur idesiz fi'l-i kâbil
Atamızla hani ol 'ahd ü peymân (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 222). [revâ,]
Revâ midur kılavuz böyle 'işyân
Bugün Yūsuf'ı siz katl eyleyevüz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 224). [revâ,]
Revâ midur nebî oğlını yidüñ
Niçe kıyduñ ki virdüñ oña zahmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 686). [revâ,]
Revâdur ta'zîm ile zîkr idesin
Şalâvat ger viresin Muştafâ'ya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 288). [revâdur, -dur]

revâ gör-: Uygun görmek, yakıştırmak.

Ki Yūsuf eyler onda âh ü fiğânî
Revâ gördi kâmusı bu kelâmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 271). [revâ gör-, -di]

revân: Çabuk, hemen.

Revân geldi atası hazretine
Muvahhid durdı onuñ hîdmetine (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 99). [revân,]
Çü Ya'kûba anası söyledi yol
Ki vardı dayısı katna **revân** ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 156). [revân,]
Didiler bu sefêhdür yâ dîvâne
Dönüp ol yirine gitdi **revâne** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 272). [revâne, -e]
Revân giydürdi virdi uhvetine
Ki virdi Yūsuf'[1] kardeşlerine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 38). [revân,]
Uyandı başına koydı türâbı
Revân geldi atasınıñ katına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 71). [revân,]
Revân ağlayuverdi dürr-i nice
Çü vardı Yūsuf'a irdi tamâmet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 86). [revân,]
Kabûl oldu du'âsı kıldı taşdîk

revân: Kutsal, mübarek.

Zifâfî hâşıl oldu ol zamânı
Be-kudret ol 'uluğ oldu **revânî** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 66). [revânî, -î]

revân: Hemen, derhal II Değerli.

Revânî gönlegi oña yitürdi
Ki cennetden çekildi dürlü ni'met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 496). [revânî, -î]

Ki gördi düşde Yūsuf şüretini
Revânî uyhudan bîdâr boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 867). [revânî, -î]
Ta'âlâ şânehu bünyâd idiñiz
Bes ondan Muştafâ'ya siz **revânî** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1235). [revânî, -î]
Pes andan İbn-i Yâmîn'i **revânî**
Dutup mahbûs iderler ya'nî anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 131). [revânî, -î]

revân: Değerli, rağbetli.

Ki bir ağırı olmaz oldu 'âciz
Revân durdı ayağa şâh der-dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1257). [revân,]
Ki gönderdi oña Cibrîl'i Hâlîk
Revânî tîz oña geldi yuritdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 449). [revânî, -î]
Sevindi Yūsuf'un yüzine bağdı
Revânî geldi onu kuçdı öpdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 463). [revânî, -î]
Revânî geldi ol uhvet katına
Oturdu ahlârıñ hoş hazretine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 365). [revânî, -î]

revân-ı zâr: İnleyen can.

Revân-ı zâr necîb durdı o rüya
Hanı tākāt ki vara ilerüye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 269). [revân-ı zâr,]

revân-ı zâr: İnleyen can.

Revân-ı zâr necîb durdı o rüya
Hanı tākāt ki vara ilerüye (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 269). [revân-ı zâr,]

rev': Arpa, buğday, tahıl.

Mısır'da çünki hâşıl olmadı **rey'**
Üç ıl dağ satdılar cümle mevâşî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 132). [rey',]

reyb kıl-: Şüphelenmek.

Didiler pâdişâha kılma reybi
Ki hergiz bilmezüz biz 'ilm-i ğaybı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 339). [reyb kıl-, -i-i, -
ma]
Biz aña kılmamışuz uşbu reybi
Dağı hiç bilmeziz 'ilm ü ğaybı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 233). [reyb kıl-, -i-i, -ma, -mı,
-uz]

ribet ol-: Şüphelenmek.

Züleyhâ hakkına çoğ oldu ribet
Didiler ki Züleyhâ 'âşık olmış (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1672). [ribet ol-, -dı]

ricâ kıl-: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.

Du'âsına onuñ kıldı ricâsın
Ki Yūsuf diledi ol dem Hudâ'dan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1328). [ricâ kıl-, -sı, -
n-sın, -dı]

rindâne: Dış dünyadan ilgisini kesen, toplum tarafından

hor görülen, kendi dünyasında aşkı yaşamaya çalışan kişi, âşık.

Getür sâkî şerâb-ı cām-ı meygün
Ki kıl **rindâne** ihsân vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 8). [rindâne,]

risâlet: Resullük, peygamberlik.

İlâhî emrine me'mûr idi ol
Risâletde hemân meşhûr idi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 10). [risâletde, -de]

rismân: İp, halat.

Bağar Yûsuf bulara raht-meslûb
Taleb kıldılar anda **rismân** yoğ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 419). [rismân,]
Bular **rismân** düzdi geldi çalâk
Çü ip onuñ beline bağladılar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 428). [rismân,]

rivâyet: Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

Ki ba'zîndan **rivâyet** bu durur bil
Pes aňdan geldi aña emr-i Allâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 113). [rivâyet,]

rivâyet eyle-: Nakletmek, anlatmak, aktarmak.

Ğulağ dutgil diyeyim bir hikâyet
Niçükdür eyledi onı rivâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 318). [rivâyet eyle-, -di]

rızâ: Allah'ın rızası.

Meger terk eyledüñ 'ahdîñi söyle
Yehûzâ dir var onda Hakk **rızâsı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 215). [rızâsı, -sı]

rızâ: Razi olmak, hoşnutluk, memnuniyet duyma.

Yimedi Yûsuf'ı cinsim nehâ men
Dağı Yûsuf **rızâsı** çün bilgil ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 715). [rızâsı, -sı]

rızâ vir-: Razi olmak, izin vermek.

Atadan Yûsuf'a aldılar destür
Rızâ virdi ki Yûsuf dağı vara (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 29). [rızâ vir-, -di]

rızk: Allah tarafından herkese takdir edilen nimet.

Kem itdi **rızkımız** bu demde Allâh
Tükendi küt-ı yevmi bed durur hâl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 80). [rızkımız, -ı, -mız
]

rızvân: Cennetin kapıcısı olan büyük melek.

Göñül şâd ol ki cānān vaqt oldu
Vişāl-ı hür **rızvân** vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 2). [rızvân,]

rû-be-rû: Yüz yüze, karşı karşıya.

Sizüñle **rû-be-rû** şimdi kelâmı
Kılayım işidüñ anı tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 371). [rû-be-rû,]

rûbîl: Yusuf'un kardeşleri tarafından öldürülmesine engel

olan, sonra gelip çıkarmak niyetiyle kuyuya atılmasını teklif eden kardeşi.

Oturmuş evde Yûsuf lu'b ile hûb
Kamu **Rûbîl** evine geldi böyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 606). [rûbîl,]
İde Yûsuf'ı katl eyleye hûn
Kaçuban **Rûbîl'e** sığındı Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 147). [rûbîl'e,]
Sanu var bizde neste 'alâ kıymet
Didi **Rûbîl** bizi gördi fakîrüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 199). [rûbîl,]
Naķibler tîz varup yimek getürdi
Çü **Rûbîl** bağdı ol divāra nā-gāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 453). [rûbîl,]

rûh: Ruh, can.

Ki señden maña geldi büy-ı dilber
Onuñla dapdı **rûhum** şimdi perver (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 278). [rûhum, -ım]

rûh al-: Can almak.

Didi ki rûhun anıñ almamışım
Men anıñ yöresine gelmemişim (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 289). [rûh al-, -ma, -mış, -im-
un, -ma, -mış, -ım]

rûh-ı revân: Allah dostu.

Saňa keyd ideler rûh-ı revânı
Olar fikr ideler ol demde fâsîd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 540). [rûh-ı revân, -ı]

rûh-ı revân: Canlı, coşkun ruh.

Tükendi kalmadı hecr ile tende
Menim rûh-ı revânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 8). [rûh-ı revân, -ım]

ruhsâr: Yanak, ruh, yüz, çehre.

Var idi Yûsuf'ıñ bir oğı ey yâr
Adı Mâmîl idi hoş taze **ruhsâr** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 180). [ruhsâr,]

rûm: Rum diyarı, Anadolu.

Ki **Rûm** sulţanı çoğ māl-ı nihānı
Ayurdi bunlara baķış onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 37). [rûm,]

rûmî: Özel isim.

Otuz miñ dağı geldi **Rûmî** hamı
Olar dağ kıldılar secde tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 689). [rûmî,]

rûşen ol-: Aydınlanmak.

Ki durdı kuyı içinde mu'allak
Açıldı rûşen oldı kuyı beyni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 491). [rûşen ol-, -dı]

rûsvâ: Rezil, kepaze.

Böyle **rûsvâ** duruban yürüdiler
Bular gitdi Züleyhâ kaldı tenhâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 94). [rûsvâ,]

rüsvây ol-: Ayıplanacak, utanacak bir durumda olmak, rezil olmak.

Ne ki kılmış idi izhâr kıldı
Bular çün oldılar ol demde rüsvây (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 91*). [rüsvây ol-, -dı, -lar-y]

rûy: Yüz, surat, çehre.

Revân-ı zâr necîb durdı o **rûya**
Hânı tâkat ki vara ilerüye (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 269*). [rûya, -a]
Kamu 'âlem bahar ol mâh **rûya**
Varup Ken' ân'a teslîm itdi cânı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 21*). [rûya, -a]

rûya: Düş.

Olur zâhir sözi tek görse düşi
Nebî **rûyâyı** çün ta 'bîr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 530*). [rûyâyı, -(y)ı]
Çü Yûsuf böyle ta 'bîr itdi **rûya**
Ki hâbbâz na'ra kıldı didi eyvâ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 79*). [rûya,]
Pes ondan Yûsuf'a düş didi hâbbâz
Didi işid benim **rûyam** dahı bâz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 60*). [rûyam, -m]
Ki budur gördüğüm **rûyâyı** te 'vîl
Didi ol demde Ya'kûb yâ oğul señ (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 85*). [rûyâyı, -(y)ı]

rûy-ı gül: Gül renkli yüz.

Atası katna Yûsuf şöyle birgün
O **rûy-ı gül** yanaglı taze gülgün (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 388*). [rûy-ı gül,]

rûz u şeb: Gündüz ve gece.

Onuñ hüsneine çünki oldı âgâh
Ki sahlar **rûz u şeb** anı zi-bed-hâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 386*). [rûz u şeb,]
Görüñ ol pehlivân-ı nîk-merdi
Taḥammül kılmağı rûz u şebine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 349*). [rûz u şeb, -i, -n, -e]
Kıluram **rûz u şeb** derdiyle efgân
Gözüm nûrı tükendi ḥasretiyle (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 744*). [rûz u şeb,]

rûz u şeb: Gündüz ve gece II Sürekli, her zaman.

İkisi cân ü dilden **rûz u şeb** hûb
Kılurlar mescid-i İshâk cârüb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 75*). [rûz u şeb,]

S HARFİ

sa'adet: Bahtıyarlık, iyi talih.

Olaldı Yûsuf irdi on yaşına

Sa'adet tâcını koydı başına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 411). [sa'adet,]

sâ'at: An, zaman.

Dutuldu dili ol sa'ât sözinden

Çü geldi özine kıldı fiğâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1280). [sa'ât,]

Ki her sa'at be-nev' it'âm kılgıl

Naķibe tâ ki Yûsuf emr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 176). [sâ'at,]

sa'b id-: Güçlük, zorluk çıkarmak; hile yapmak.

Ne bilsün kâr-ı Yûsuf sa'b ideler

İştidi munı Dünye eyledi âh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 82). [sa'b id-, -e, -ler]

sabah: Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, gündüz.

Şabâh oldu 'azîz kıldı 'inâyet

Çıhardı sâķi'yi hoş gördi ġâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 131). [şabâh,]

Şabâh oldu vü yığdı halkı hamı

Katına cem' kıldı hâş ü 'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 333). [şabâh,]

sabî: Küçük çocuk.

Każâ meclisine onı yitürġil

Var idi bir şabî ol evde ey şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1605). [şabî,]

Girüdeyse Züleyhâ kıldı bühtân

Şabî böyle edâ kıldı şehâdet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1619). [şabî,]

Şabîdür Yûsuf'ın ağzında cânı

Tapanca urdılar ol gül yüzine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 108). [şabîdür, -dür]

Ne bâliġ katl idüben kılmañuz pey

Eger siz katl idersiz bu şabîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 237). [şabîni, -ni]

sâbık: Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki.

Bolupdur geh ki señ yaķşı imişseñ

Didi Yûsuf ki her kim sâbıkından (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1007). [sâbıkından, -ı,
-n, -dan]

sab(ı)r kıl-: Bir zorluġa, bir sıkıntıya, bir özleme, bir acıya katlanmak.

Cemâline baķuban doymazam men

Men onuñ şabr kılman firķatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 749). [şab(ı)r kıl-, -ma, -n]

sabr eyle-: Sabretmek, dayanmak.

Ki şabr eyle hacet ur dişlerine

Ĥasûd olan Ĥasûdın âkilidür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 661). [şabr eyle-,]

İlâhın Ĥıdmetin onda yitürġil

Otur kuyı dibinde eyle şabrı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 341). [şabr eyle-, -ı]

Sıġındum şabr eyle Perverdigâr'a

Didi bu sözi zî'b gitdi işine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 812). [şabr eyle-,]

sabr it-: Sabır göstermek, tahammül etmek.

Ĥasûdlar cennetinden eylemezler

Ĥasûdın Şemsî şabr it işlerine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 660). [şabr it-,]

Bular şabr itmeginden seyr boldı

Didiler âl-ı Ya'ķub Ĥürmetiyçün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 689). [şabr it-, -meg, -
i, -n, -den]

Siziñ üstüñize ġavķa kılupdur

Nedür tedbîr şabr itsem gerekdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 645). [şabr it-, -se, -m
]

sabr kıl-: Sabretmek, tahammül etmek.

Belâ-yı 'aşķa dâ'im şabr kılgıl

Heves kılsañ eger ey Ĥüb-dîdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1654). [şabr kıl-, -ġil]

sabr ü şekîb kıl-: Sabır ve tahammül göstermek.

Ki daķı kılmaşam şabr ü şekîbi

Didi oġlan atam oldur ki geldi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 538). [şabr ü şekîb kıl-, -i-i, -
maz, -am]

sac: Zülf.

Yitürdi cânın onuñ Ĥıdmetine

Saçın yudı onuñ hem kıldı hoş-bü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 31). [saçın, -ı, -n]

sâdık: Doğru, hakikatli, sadakatli, dürüst.

Diersiz anıñ sâdık tamâmı

Nişânı sâdıkın bu midur ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 242). [şâdık,]

Diersiz anıñ sâdık tamâmı

Nişânı sâdıkın bu midur ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 243). [şâdıkın, -ın]

Pes añdan bil bizi bu sözde sâdık

Degüldür Ĥazretiñde kizb lâyıķ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 241). [şâdık,]

sâdık ol: Bir şeyin gerçeğinden ayrılmamak, o gerçeğin gerektirdiġi gibi hareket etmek.

Ne düş ki görse şâlih sâdık olur

İlâhın Ĥazretine lâyıķ olur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 27). [şâdık ol, -ur]

sâdık ol-: Sözüñde durmak, sadık olmak.

Ĥaķıķat 'aşķ yolında sâdık olġıl

Ve ger señ bilmemişseñ 'aşķ-ı ma'nî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 16). [şâdık ol-, -ġil]

Eger ki 'aşķ boldı sâdık oldı

(Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 9). [şâdık ol-, -dı]

Niçe bulduñ necâtı söyle ez-pîr

Didi Yûsuf ki Ĥaķķ'a sâdık oldum (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 923). [şâdık ol-, -du, -m]

saf şaf: Sıra sıra.

Ki **şaf şaf** ehl-i Mısr eyler güzârı
Züleyhâ âh idüp eylerdi zârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 7). [şaf şaf,]

şafâ: Gönül şenliği, rahat, huzur.

Velî Yûsuf ata katna mükerrem
Belâ bizde ki ol onda **şafâda** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 612). [şafâda, -da]
Şafâsın bilmez ol kim zevk yoğdur
Ve ger teşvîş vardur ey 'azîzân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 62). [şafâsın, -sı, -n]

şafâ: Özel isim.

Leyâ çünk[i] cihândan Hakk'a vardı
Adı **Şafâ** kızın yirine virdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 196). [şafâ,]
Ki ondan dahı Yakıtâl oldu
Ki **Şafâ** dah cihândan nakl kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 198). [şafâ,]

sağ: Sağlıklı, sağlam.

Ğafil it **sağ** iken dūr iste kâ 'im
Katımda gel otur ey zü'l-efzâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 583). [sağ,]
Ne **sağdur** ki cihânda sayru olmaz
Ki gönli isteginden ayru olmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 466). [sağdur, -dur]

sağ: Sağ taraf, sol karşısı.

Ki yalguz kâla bağa **sağa** sola
Siz onda olasıız ğafil yek-bâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 771). [sağa, -a]
İki yüz miñ yürür öniñce hâcib
İki yüz miñ olur **sağında** nâzır (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 157). [sağında, -ı, -n, -da]
Gözi yoğ bağa miskîn **sağa** sola
Züleyhâ yol kenârın aldı durdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 33). [sağa, -a]

sağ ile sol: Sağ ve sol.

Velî şâlih düşidür **sağ ile şol**
Çü şâlihdür Allâh'ın katna kişi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 526). [sağ ile şol,]

sağ selâmet kıl-: Sağ salim yaşamak.

Saňa tâ bir kızını vire onda
Kılasın sağ selâmet o mekânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 154). [sağ selâmet kıl-, -a, -sın]

sağ u sol: Sağ ve sol.

Dahı hiç bakmadılar sağ u sola
Bularuñ eline çün düşdi Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 42). [sağ u sol, -a]

sağa: Sıvazlamak, okşamak.

Añınlan varubanı tîz anıñ
Sağagil arhasını ol cüvânıñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 184). [sağagil, -gil]

sağal-: İyileşmek.

Duruñ karşı çıhın ol ser-firâze
Eger bîmâr onı görse **sağalur** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1137). [sağalur, -ur]

sağıs: Plan, düşünce.

Kim işde eylediler bu **sağısı**
Biri öldürdi oğlağ ol zamânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 544). [sağısı, -ı]

sağılg: Vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet.

Varıñız **sağılg** ile cümle yeksân
Ve ger meclisden itmezsiz 'ubûrı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 64). [sağılg,]

şahib: Bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse.

Çü durdı deve onda gitmez oldu
Deveniñ **şahibi** çeşm ile doldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 182). [şahibi, -ı]

şahib ol-: Elinde bulundurmak, mâliki olmak.

Bulut açıldı ol dem doğdı hürşid
Çü görđi Mâlik onı oldu **şahib** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1087). [şahib ol-, -dı]

şahib-belâğat: Belâgat sanatının sahibi II Etkili ve güzel söz söyleyen kimse.

Feşâhat ma'deni **şahib-belâğat**
Ki birgün közgüye bahup cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 364). [şahib-belâğat,]

şahib-beşâret: Müjde sahibi.

İrişdürür odıñ böyle işâret
Beşir idi adı **şahib-beşâret** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 550). [şahib-beşâret,]

şahib-i cüd: Cömertlik sahibi.

Çü leşker görđi ol **şahib-i cüd**
Düşübeñ kıldılar aña sücüdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 683). [şahib-i cüd, -ı]

şahib-îta: Bağışlayıcı, ihsan sahibi.

Ki kıl tevbe Hudâ **şahib-îta**
Görüñ sultân 'azîz-i muhteremni (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1640). [şahib-îta, -dur]

şahib-kerem: Cömertlik sahibi.

Didiler Yûsuf'a **şahib-keremseñ**
Ne kılmışuz saňa kılma nazar señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 473). [şahib-keremseñ, -señ]

şahih: Gerçek, doğru.

Niçe ki düşi ol dimiş melîhdür
Ki bu ta'bir dah hem öyle **şahihdür** (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 426). [şahîhdür, -dür]

sahla-: Saklamak, başkasına göstermemek, gizlemek, gizli tutmak.

Ki setri fâş idenler kaldı hüsran
Ki **sahla** sırrını kendözi ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 550). [sahla,]
Onuñ hüsneine çünkü oldu âgâh
Ki **sahlar** rûz u şeb anı zi-bed-hâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 387). [sahlar, -r]
Ki ondan korhuban **sahladı** sır
Züleyhâ katına çün Yûsuf kabûldur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1224). [sahladı, -dı]
Be-gâyet eyledi onda hażarnı
Didi **sahla** meni bâr-i Hudâyâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1535). [sahla,]
Pes andan Yûsuf'a eydür ki ey şâh
Seni Hakk **sahlasuñ** ez-çeşm-i bed-hâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 392). [sahlasuñ, -sun]

sâ'il: Dilenci.

Kapusından çü sâ 'il gitti mahrûm
Oturdu havf içinde lahz-ı mazlûm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 345). [sâ'il,]
Didi lâ-tenher oña mâ 'il iseñ
İşikden sürme mahrûm sâ 'ili sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 362). [sâ'il, -i]

sâ'il: Dilenci.

Temennâ eyleyüben durd[ı] sâ 'il
Oña kimse bahup olmad[ı] mâ 'il (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 335). [sâ'il,]

sâki: Kadeh sunan, içki dağıtan.

Getür **sâki** şerâb-ı câm-ı meygün
Ki kıl rindâne ihsân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 7). [sâki,]
Gerekmez **sâkiniñ** câm ü kedûsı (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 14). [sâkiniñ, -nin]
Biris **sâki** idi biri habbâz
Ki oldılar bular Yûsuf'a hem-bâz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 33). [sâki,]
Bu hâl[i] çünkü bildi böyle **sâki**
Kelâmı kılmağı pinhân ü bâki (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 41). [sâki,]
Didi **sâki** ki Yûsuf men düşümde
Ki gördüm özimi kendü işimde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 51). [sâki,]

sâkin: Sakin, sessiz.

Ğazabdan çünkü ol **sâkin** oturdu
Ne kîn kim var idi canda itürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 195). [sâkin,]
Ki düşdi evine **sâkin** oturdu
Ki ondan sofra Mısr ehli yürüdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1154). [sâkin,]

sâkin ol-: İkamet etmek, oturmak.

Ki eylerdi ziyâyı ol mekânda
Oturdu 'âbid onda sâkin oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 357). [sâkin ol-, -dı]

sâkin ol-: Yerleşmek.

'Emûsı katına ol demde oğlan
Çü vardı katna anıñ sâkin oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 507). [sâkin ol-, -dı]

sâkin ol-: Sakin duruma gelme, harekesiz olmak.

Ki sâkin oldılar neste dimezler
Didi niçün ta'âmı siz yimezsiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 460). [sâkin ol-, -dı, -lar]
Ta'accüb kıldı anda kaldı hayran
Bular tâ sâkin oldu süzd[i] hâcib (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 119). [sâkin ol-, -dı]

sâkin ol-: Sakinleşmek.

Çü kıldı nâle vü âh ü efgânı
Pes ondan **sâkin** oldu bir zamânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 218). [sâkin ol-, -dı]
Ki varup **sâkin** oldu bir araya
O hüsne bahubanı ağlar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 490). [sâkin ol-, -dı]
Giderdi acığı **sâkin olurdu**
Otururdu hemân bî-kîn olurdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 161). [sâkin ol-, -ur, -dı]
Didiler ki saña n'oldı 'ayân it
Nedeñ **sâkin olupsañ** bir beyân it (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 204). [sâkin ol-, -up, -sa, -n]

sal: Yıl, sene.

Pes ondañ gelesidür bir yeddi **sâl**
Hâlâyık olasıdur anda bed-hâl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 407). [sâl,]

sal: Büyük baş örtüsü; şal.

Giyerdi **şal** dağı hem lif-i hürmâ
'İbâdet eyler idi hâce dâ 'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 148). [şal,]

sal-: Bırakmak, göndermek, yaymak.

Özini bir zamân hâmüş kıldı
Başın **saldı** aşaka fikr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 678). [saldı, -dı]
Ki **salgil** şevk odından cânına süz
Ne olmışdur gör ağı ey hâsibi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 593). [salgil, -gil]
Hasûduñ başını **salgil** ayağa
Atadan dilediler Yûsuf'ı çün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 737). [salgil, -gil]
Dağıldılar bular tâ bulalar yir
Salalar Yûsuf'ı kuyu dibine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 279). [salalar, -a, -lar]
Diseñ kurt yidi kılmaz bizi tekzîb
Nişân ögene gönlegi **salalum** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 539). [salalum, -alum]

sal-: Bağlamak, sarmak.

Kim itdiler bu miskîniñ dayağın
Ki **saldılar** onuñ boynına zencir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 671). [*saldılar, -dı, -
lar*]

sal-: Hissettirmek.

Meni **salma** yine señ iştiyâka
Menim çeşmimni kılma yine nemlü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 608). [*salma, -ma*]
Ki **salmış** size öyle endişini
Didiler görmüş özin şâh-ı aşım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 252). [*salmış, -mış*]

saln-: Salınmak, atılmak.

Ki Yûsuf anda eylerdi fiğânı
Çü gitdi Yûsuf ol çâha **salınur** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 441). [*salınur, -ın, -ur*]
Ki hiç birinden ümmîd bulmaz idi
Kamusınıñ elinden **şalmurdu** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 175). [*şalmurdu, -ın, -ur, -dı*]
Nişânın virdi oğlan bildi tahkîk
Salındı boynına öpdî yüziñden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 535). [*salındı, -ın, -dı*]

salavât vir-: Salavat getirmek, Hz. Muhammed'e salat ve
selam getirmek.

Ne kılur gör oyunu endişini
Velîken Muştafâ'ya vir şalavât (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 588). [*şalavât vir-,*]
Revâdur ta'zîm ile zîkr idesin
Şalâvat ger viresin Muştafâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 289). [*şalâvat vir-, -e, -sin*]
Be-nazm-ı tâze sözler eylerim yâd
Sen evvel Muştafâ'ya vir şalavât (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 845). [*şalavât vir-,*]

sâlih: Dinin buyruklarına uygun harekette bulunan kimse.

Ne düş ki görse **şâlih** şâdık olur
İlâhın hâzretine lâyıq olur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 27). [*şâlih,*]
Eger düşüñde istersen şevâbı
Şâlih tek sen dağı kılğilen hâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 30). [*şâlih,*]
Olur gördüñ tek ol eyle tahakkuk
Ki **şâlih** düşine te'vîl bolmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 522). [*şâlih,*]
Ne ki ol göriser oldur hemîndür
Ne ki **şâlih** görür gerçek durur ol (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 526). [*şâlih,*]
Velî **şâlih** düşidür sağ ile şol
Çü şâlihdür Allâh'ın katna kişi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 527). [*şâlih,*]

sâlih: Dinin buyruklarına uygun edilen (dua).

Meni ol pādşâhın hıdmetinde
Çü böyle kıldı ol **şâlih** du'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 333). [*şâlih,*]

şâlih-i merd-i 'ibâdet: İbadet eden sâlih kimse.

İrişdi kuyunuñ gitdi dibine
Görüñ ol **şâlih-i merd-i 'ibâdet** (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 351). [*şâlih-i merd-i
'ibâdet,*]

sâmi' ol-: Kulak vermek, dinlemek.

Öziñe bu sözüme sâmi' olgil
Fezâ 'il eyle rehsiz câmi' olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 311). [*sâmi' ol-, -gil*]
Haber oldı kamu baya gedâya
Çü Mısır ehli banga sâmi' oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1181). [*sâmi' ol-, -dı*]
Gel imdi sâmi' ol ey merd-i hâşî
İdem bir kıssa gamdan bul hâlâşı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 1). [*sâmi' ol-,*]
Be-şevk ü zevk oturgil sâmi' olgil
Var idi pādşâh mağrib-zeminde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 848). [*sâmi' ol-, -gil*]
Didi oğlanlarına pîr-i Ken'ân
Ki sâmi' oluñuz kavlüme yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 264). [*sâmi' ol-, -uñuz*]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. İshak).

Didi Ya'kûb nebîu'llâh **saña** men
Ki gelmişim du'â kılğil maña sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 105). [*saña, -a*]
Didi va'de maña kıldıñ ebî sen
Du'â kıl gelmişim şimdi **saña** men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 114). [*saña, -a*]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Züleyhâ).

Seni görgeç olur ol dağı dil-süz
Kılur meyli **saña** ol dağı cāndan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1441). [*saña, -a*]
Ne işdür ki kılursñ böyle nîkû
Ki onlar **saña** gıybet eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 17). [*saña, -a*]
Ki andan men **saña** munķa olayım
Züleyhâ didi cānım bil bu demde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 44). [*saña, -a*]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yakup).

Saña ol kıla şıdık ile du'âlar
Ki senden zâhir ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 95). [*saña, -a*]
Saña tâ bir kızını vire onda
Kılasın sağ selâmet o mekânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 153). [*saña, -a*]
Varalum getürelüm **saña** bir zî'b
Ne kırt ki Yûsuf'ı yemişdür onı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 652). [*saña, -a*]
Digil mahbûs gördüm ol gulâmı
Ki meñdeñ **saña** gönderdi selâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 236). [*saña, -a*]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (padişah).

Ki kılmışdı **saña** ol bir sifâriş
Velî kıldum onuñla men güzâriş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 371). [*saña, -a*]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (cariye).

Beşir eydür ne idi oğlın adı
Digil şâyed **saña** irişe şadı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 616). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Beşir).
Eger bilmiş olaydum iştiyâkı
Ki kılmazdum **saña** hergiz fırâkı (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 654). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri ('İyş).
Falân gün gel kılam **sana** du'âlar
Ki senden hâşıl ola enbiyâlar (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 81). [sana, -a]

san: "Sen" şahıs zamiri (dinleyici, okuyucu).
Oğuyayım **saña** bir kışşa-i nev
Var idi Yûsuf'un hemşiri mestür (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 60). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hüd).
Gelür onda **saña** Yûsuf-ı 'İberî
Görürsün Yûsuf'un onda cemâlin (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 342). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Cibrîl).
Saña tâ men irişem ey şehinşâh
Murada irdi çünkü şeyh-i fânî (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 478). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Allah).
Didi şükür **saña** yâ hayyu Sübhân
Didi ki Yûsuf'a men her du'âyı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 500). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (kurt).
Nebî oğlı yidün yo[h] **saña** rahmet
Niçe rahm itmedün sen ol esîre (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 688). [saña, -a]
Meger Allâh **saña** vire cezâyı
Çü kıldı pîr-i Ken'ân bu 'itâbı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 694). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Mâlik).
Ki kaldum böyle müflis ben de dil-pîç
Virürem **saña** cümle mâlımı men (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1261). [saña, -a]
Nişe ki bildi bey'inden ziyânı
Didi Yûsuf **saña** n'oldı bu demde (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1283). [saña, -a]
Ne ki va'de maña kılmışduñ bir
Didi Yûsuf diyeyim **saña** onı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1303). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf).
Kamumuz biz **saña** secde kıluruz
Kamumuz biz **saña** munkâ oluruz (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 516). [saña, -a]
Kamumuz biz **saña** secde kıluruz
Kamumuz biz **saña** munkâ oluruz (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 517). [saña, -a]

Dü 'âlem şâhısın ey hüsn ile bay
Saña yoñ bir dañı mânend ü hem-tay (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 519). [saña, -a]
Saña çoñ hîle birle mekr ideler
Ki şeytân kıla cādū ol zamânı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 539). [saña, -a]
Saña keyd ideler rûh-ı revânı
Olar fikr ideler ol demde fâsîd (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 541). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sâkî).
Didi sâkîye Yûsuf olgil âgâh
Çıharuban **saña** in'âm ider şâh (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 74). [saña, -a]
Didi Yûsuf ne görmışdûr bilürem
Kulağ dutgil **saña** ma'lûm kıluram (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 396). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil kişi zamiri (Yehûzâ).
Didiler ki **saña** n'oldı 'ayân it
Nedeñ sâkîn olupsañ bir beyân it (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 203). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.
Hemânâ Şemsî söyle huld-ı rızvân
Saña zindân olupdur hasretiñden (Yûsufu
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 16). [saña, -a]

san: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Bünyamin).
Didi Yûsuf seniñle men olayım
Emîn olgil **saña** hîle kılayım (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 4). [saña, -a]

san-: Kesin olarak bilmediği bir şey hakkında tahmine
dayanarak hüküm vermek, zan ve kıyasla hükmetmek,
tahmin etmek.

Bularuñla didi merdî savaşam
Meni miskîn görüp **sanma** ki boşam (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 268). [sanma, -ma]
Sanasın söyleşür âdem bâ-âdem
Didi Yûsuf ki bey'e hâzır olgil (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1356). [sanasin, -a, -sın]
Ki yüz döndürmezem **sanma** menî'im
Züleyhâ ahd idüp girdi serâyâ (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 50). [sanma, -ma]

san-: Güya, sanki.

Dañı var bu ağaçda çoñ budağlar
Sanasın her budağı üçe dağlar (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 20). [sanasin, -a, -sın]
Ne bâliğ yalvarurdu kâmusına
Şanasın yazıda ki harb iderler (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 153). [sanasin, -a, -sın]
Çü Ya'kûb bu sözi aldı gûlağa
Sanasın gözleri döndi bulağa (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 268). [sanasin, -a, -sın]

san'ân: Şeyh San'an.

Eger señ 'aşık iseñ bağla zünnâr
Çü **San'ânı** kabûl eyle naķûsı (Yûsufu Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 8). [san'ânı, -ı]

sanem: Put.

Şanem küllükta olmuş idi kâ'im
Veliken Yûsuf[ı] anduĥca her dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 150). [şanem,]

şâni': Sanatkar.

Ki şâni'ler çünân kıldı nişâne
Ne şüret ki dimişdi eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1512). [şâni'ler, -ler]

şânû: Dilek, düşünce.

Sanu var bizde neste 'alâ kıymet
Didi Rübîl bizi gördi fakîrüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 198). [sanu,]

sar-: Sarmak, dolamak.

Daĥı hiç olmadılar oña bed-rây
Yaralı ellerini sarudılar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 93). [sarudılar, -u, -dı, -lar]

sarar-: (Heyecan, korku, hastalık, açlık vb. sebeplerden
yüzünün rengi) Solmak.

Sarardı Yûsuf'ın ez-ters reñi
Getürdiler anı kuyı üs[t]ine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 396). [sarardı, -dı]
Sarardı gül yañağı zerd boldı
Muşâhib kızlar onı gördi öyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 874). [sarardı, -dı]
Züleyhâ'nın sarardı rengi soldı
Sarardı çehresi zerd oldı nâ-gâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1420). [sarardı, -dı]

saru: Sarı renk.

Leked-küb olmuş onuñ benzi şaru
İrişdi uĥvetine şûkr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 124). [şaru,]
Kamusu çıĥdı olar dıĥşaruya
Kara döndi aĥa ağı saruya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 128). [saruya, -y, -a]

saru: -e doğru, tarafına.

Revânî geldi kühe saru baĥdı
Çü gördi Yûsuf[ı] cân oda yaĥdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 189). [saru,]
Bu zindân köşesinden dıĥşaruya
Baĥardı gâh gâh Ken'an saruya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 164). [saruya, -y, -a]
Mısır'dan saruya kıldı işâret
Bilüpdür sır ile ol ĥüb beşâret (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 325). [saruya, -y, -a]

sat-: Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

Apara kül diyüben sata andan
Kâbül itdiler onuñ sözini ĥüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 416). [sata, -a]
Olaldı tâciriñ katiñda hoş ĥüb
Ol oĥlan kim anı satmışdı Ya'kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 548). [satmışdı, -mış,
-dı]
Satanda uĥvetiñ gördüñ sen onı
Ki bir ĥabbe dinâra bey' olupsan (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1360). [satanda, -an, -
da]

Devâ yoĥ gitdi elden ihtiyârı
Didi Mâlik ki ol seni satanlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1317). [satanlar, -an, -lar]

Ki şevkiñ olsa kışsa diñle cândan
Satarlar Yûsuf'ı uĥvetleri bil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 947). [satarlar, -ar, -lar]

Satarlar görüñ ol ĥüsn ile bâyı
Çü Mâlik bey'e geldi açdı bu bokça (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 970). [satarlar, -ar, -
lar]

Sataruz kızb ü lâf derd böyle
Didi Mâlik ki cümle bu 'ayubı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 958). [sataruz, -ar, -uz]

savaş: Savaş, mücadele.

Bularuñla didi merdî savaşam
Meni miskîn görüp sanma ki boşam (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 267). [savaşam, -am]

savt: Ses, seda.

Varupdur bâkî uĥvet şehre ĥâzır
Olupdurlar munuñ şavtına nâzır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 198). [şavtına, -ı, -n, -
a]

savalon: Özel isim.

Ki ol daĥ Sayalon'a oldı mâder
Daĥı Ĥâzûşin oña ol birâder (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 201). [sayalon'a, -a]

savd ol-: Tuzaĥa düşmek, hata yapmak.

Yakîn düşmen oña şeytân olupdur
Nebî Âdem onun çün oldı çün şayd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 578). [şayd ol-, -dı]

savd ol-: Av olmak; tuzaĥa düşmek.

Hemîşe olur ol şeytân şaydı
Pes onda Yûsuf'ı kıldı ĥaberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 62). [şayd ol-, -ı-ı, -ur]

savru düş-: Hasta düşmek, hastalanmak.

Onuñ bir şâĥı ondañ ayru düşmiş
Ol aĥaç onuñ için şayru düşmiş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 200). [şayru düş-, -
miş]

savru ol-: Hasta olmak.

Ne sağdur ki cihânda sayru olmaz
Ki gönli isteginden ayru olmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 466). [sayru ol-, -maz]
Belâ vü derd ü gamdan oldı sayru
Özine kıldı onda beyt-i aĥzân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 818). [sayru ol-, -dı]

sâz: Çalgı aleti.

Ki degdiler muraşsa' çoĥ sürürü
Muĥannî sâzlar ol ĥâzır itdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 11). [sâzlar, -lar]

sebât kıl-: Kararlılık göstermek.

Cihānîñ hâzretine lâîk oldum
Çü kıldum doğruluğda şebâtı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 925). [şebât kıl-, -ı-, -du, -m]

sebeb: Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına
yol açan şey, vesile.

Sebeb bu 'âbid oldı düşdi çâha
Velîken ba'zı râvî söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 360). [sebeb,]
Ki çekdi habs ü miñnet derd ü renci
Didiler ki dañı **sebeb** özge durur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 373). [sebeb,]
Ol oldı uñvetinden bî-şikâyet
Olar imiş **sebeb** görmeklügüme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 475). [sebeb,]
N'olar ger bu **sebeble** hoş ola hâl
Nebî didi size kılam delâlet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 82). [sebeble, -le]

sebeb ol-: Vesile olmak, yol açmak.

Bu iş oldı sebeb ol fırkatine
Bu işden düşdi öyle hırkatine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 353). [sebeb ol-, -dı]

sebeb-i özge: Başka sebep, farklı neden.

Sebeb-i özge neste eylediler
Didiler Yûsuf-ı kân-ı melâhat (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 362). [sebeb-i özge,]

sebze bâğ-ı halvet: Sessiz sebze bağı.

Kenâr-ı âb ü **sebze bâğ-ı halvet**
Hoş yâr ile deverân vakt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 9). [sebze bâğ-ı halvet,]

seç-: Seçmek, tercih etmek.

İşidüp anı tiz döndi yiriñden
Otuz miñ kişi **seçdi** leşkeriñden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 680). [seçdi, -di]

seccân: Mısır sultanının zindanından sorumlu kişidir.

Velî **seccâna** söyler harb idüñüz
Ki her gün Yûsuf'a zarb idüñüz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 11). [seccâna, -a]

secde eyle-: Secde etmek.

Ki miñ ıl oña secde eylediler
Yüridi kâfile tâ Kuds'a vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1120). [secde eyle-, -di, -ler]

secde kıl-: Secde etmek.

Menim hüsnüme kıldı secde varı
Ki kıldı kâmusı ikrâr varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 442). [secde kıl-, -dı]
Kâmumuz biz saña secde kıluruz
Kâmumuz biz saña munkâ oluruz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 516). [secde kıl-, -ur, -
uz]

secde-i şükr eyle-: Şükür secdesi kılmak; dua etmek.

Sevindi secde-i şükr eyledi bol
Ki geldi dayısına söyledi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 221). [secde-i şükr eyle-, -di]

secde-i şükr-i ferahnâk kıl-: Şükür sevincinin secdesini
kılmak.

Çü gördi sâkî Yûsuf hâtırı pâk
Ki kıldı secde-i şükr-i ferahnâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 390). [secde-i şükr-i ferahnâk
kıl-, -dı]

sedn: Tapınak, puthane.

Hasedden çekdi onda şeytân **sedni**
Ne kıldı gör ki şeytân-ı recimi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 635). [sedni, -i]

sefeh: Akılsızlık.

Didiler bu **sefehdir** yâ dîvâne
Dönüp ol yirine gitdi revâne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 271). [sefehdir, -dür]

sefer kıl-: Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.

Didi 'Arâbî'ye niçün gelipseñ
Nedür kaşdıñ sefer munda kılupsañ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 220). [sefer kıl-, -up, -
sa, -n]
Bu nev'ile kim onlar oldılar şâd
Yarağ idüp bular kıldı seferni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 113). [sefer kıl-, -ni-ni, -dı]
Tevekkül eyledi Perverdigâr'a
Yarağ idüp bular kıldı seferni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 349). [sefer kıl-, -ni-ni, -dı]

segirt-: Koşmak, hızla gitmek.

İşitdi mumi Dünye pâyâ durdı
Segirtti atası katına vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 258). [segirtti, -di]

seher: Far. Seher vakti.

Hem âhar kan ile yaşı gözinden
O gice tâ **seher** ki yatdı bî-hüş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 577). [seher,]

sehergâh: Seher zamanı, seher vakti.

Ki onı şâh-ı Kuds düşünde gördi
O gice tâ **sehergâh** yırtıdı sîne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1123). [sehergâh,]

sehm kıl-: Korkmak, dehşete düşmek.

Ki koy 'aceb belâdan sehm kılğil
Çü gördi Yûsuf'ıñ kardaşları çâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 384). [sehm kıl-, -gil]

seksen ol-: Yaşın seksene varması, seksen yaşına basmak.

Olinca 'ömrine seksen tamâmı
İşi da'vet idi her şubh u şâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 45). [seksen ol-, -ınca]
Uşağı olmadı seksen olinca
Ne işdür ola buyruğ olmayınca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 47). [seksen ol-, -ınca]

selâm: Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve
nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için
söylenen söz.

Velî vardur señ ilen bir peyāmım
İrişdür ol ağaca señ **selāmım** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 232). [selāmım, -ım]

selām al-: Selam veren birine selamla karşılık vermek.
Selāmın aldı Ya'kūb sordı ondan
Ne kişisiñ gelürsiñ söyle Һandan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 275). [selām al-, -dı-
ın, -dı]

selām gönder-: Uzakta olan birine bir kimse ya da mektup
aracılığıyla esenlik dilemek.

Digil mahbūs gördüm ol gūlāmı
Ki meñdeñ saña gönderdi selāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 236). [selām gönder-
-ı-ı, -dı]
Seni sordı saña kıldı peyāmı
Ki meñden saña gönderdi selāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 284). [selām gönder-
-ı-ı, -dı]

selām iris-: Selam götürmek.

Oña menden irişdürgil selām
Şeb ü rüz oña kıl Һidmeti tamām (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 151). [selām iriş-, -
dür, -gil]

selām vir-: Selamlamak; birine esenleme sözü söylemek.

Didi kıssa' maña virdi selāmı
Pes aňdan söyledi birkaç kelāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 407). [selām vir-, -ı-ı,
-dı]
Çü girdi içeri virdi selāmı
Didi yā müjdegānı ol kelāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 627). [selām vir-, -ı-ı, -dı]

selām vir-: Selam vermek.

Çü geldi dıřarūya pır-i Ken'ān
Selām virdi oña 'Arābı zi-cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 274). [selām vir-, -dı]
Çü sākı gördi ol bedr[i] tamāmı
Yüzün örtübeni virdi selāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 384). [selām vir-, -ı-ı, -dı]
İrişende siz ol Һüb u laťife
Ki mendeñ viriñiz aña selāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 91). [selām vir-, -ı-ı, -iñiz]

selām vir-: Selam vermek.

İşidüben geldi Ya'kūb gūlāmı
Dayısı katına virdi selāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 174). [selām vir-, -ı, -dı-ı]

selāmet: Esenliğe kavuşma, huzura erme, her türlü korku,
tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu.

Hased eyler cüdā Һāsidi dinden
Gider 'acebi Һasedden ol **selāmet** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 652). [selāmet,]
Melāmet kânını gördi **selāmet**
Didi senden benim ayrılığım yoh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 88). [selāmet,]

Emîn oldı ikisi dağ **selāmet**
Bular bu sözi kıldılar nihānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1646). [selāmet,]

selāmet kıl-: Eminlik, korku ve endişeden uzak olmak.

İlāhı Yūsuf'a kılsun selāmet
Ki ondan şöıra Mālik yapıdı bir taht (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1172). [selāmet kıl-, -
sun]

selāsil: Zincirler.

Bu tālible didiler Yūsuf'a bil
N'idelüm baıkludur ān der **selāsil** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 124). [selāsil,]

sem': Kulak.

Dilerim **sem'üme** gele āvāzı
Ki onuñla kılam men söz ü sazı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 23). [sem'üme, -üm, -e]

semā: Gök, gökyüzü.

Semā ehl[i] bulara oldı nāzır
Teferrüc itmek içün kāmı hāzır (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 747). [semā,]
İşitti cāriye yüzün **semāya**
Dutuban didi yā bār-i Һudāyā (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 605). [semāya, -y, -a]

semer: Meyve.

Budağında kıluñ onda **şemerler**
Ne şüret ki var onda naķş idüñiz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1508). [şemerler, -ler
]

semiz: Şişman.

Yedi **semiz** sığırı gördi sultān
Yedi aruğ sığırar yedi yeksān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 397). [semiz,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (İyş).

Didi İřhāk benim cānımdaki **sen**
Degül miydüñ bugün yanımdaki **sen** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 115). [sen,]
Didi İřhāk benim cānımdaki **sen**
Degül miydüñ bugün yanımdaki **sen** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 116). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (fırkat).

Seni min zecr ile va'llāhi fırkat
Meni yār-ı 'azizimden dirīğa (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 8). [seni, -i]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Şemerdid).

Pes ondan sordı Yūsuf yā ağı **sen**
Ne yirlüsiñ di ki tā bileyim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 191). [sen,]
Velî vardur **señ** ilen bir peyāmım
İrişdür ol ağaca **señ** selāmım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 231). [señ,]
Velî vardur **señ** ilen bir peyāmım
İrişdür ol ağaca **señ** selāmım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 232). [señ,]

Didi Yūsuf nedür sermāye **señde**
Didi bir altunum var böyle meñde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 223). [señde, -de]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Mevlâ).

Didi sâkî ki yâ mevlâ **sen** dâh
Anı yâd itmemişim hiç bir dâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 351). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (padişah).

Seniñ bu düşüñe 'âlemde ey şâh
Eger mümkün ise ol olur âgâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 353). [seniñ, -iñ]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sâki).

Didi sulţân nedeñ **señ** bildüñ anı
Kâtında var mıdur şiddik nişânı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 357). [señ,]
Señ andan olmagil sâkî hacâlet
O senden incinmez olmaz melâmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 377). [señ,]
Señ andan olmagil sâkî hacâlet
O **senden** incinmez olmaz melâmet (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 378). [senden, -den]
Ki meñden **seni** şeytân kıldı zâhil
Anıñcün sen dâh olduñ böyle câhil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 387). [seni, -i]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (derbân).

Ki var menden digil **sen** pâdişâha
Nisâ kim ellerini doğradılar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 24). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Mîşâlüm).

Yüri var bunlara **sen** hıdmeti kıl
Çü bile emr kıldı oğlına ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 216). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Bünyamin).

Nedendür şâd gönüñ yoh melâli
Ki kırh ıldur ki **señ** şâd olmamışsın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 399). [señ,]
Ki bir dem gamdan âzâd olmamışsın
'Acebdür ki bu demde **señ** ferahnâk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 401). [señ,]
Neden **señ** çeşm-i pür-nem hâtır-efkâr
Didi ki İbn-i Yâmîn dilerim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 482). [señ,]
Ki ol şuretden almışım tamâmı
Didi ki İbn-i Yâmîn söylegil **señ** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 519). [señ,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (dinleyici\okuyucu).

Eger **señ** 'âşık iseñ bağla zünnâr
Çü Şan 'anı kabül eyle nakûsı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 7). [señ,]
Hâlîl'dür adıyla yâ yohsa Mûsî
Eger 'âşık iseñ **señ** terkin eyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 11). [señ,]
Eger düşünde istersen şevâbı
Şâlih tek **sen** dâhı kılğilen hâbı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 30). [sen,]

Yüküşdür kıssa kıldum muhtaşar men
Melûl olma ki dâ 'im şâd bol **sen** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 188). [sen,]
Var idi Yūsuf'ıñ 'âmmesi **sen** bil
Ki meşhûr idi onuñ adı Nübîl (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 295). [sen,]
Hasûd olan kişi kılmaş sudi
Günehle bed-günehdür **sen** hasûd bil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 640). [sen,]
sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf'un oğlu).
Dur ol yalğuz kişi katına **señ** var
Varup durgil **señ** anıñ hâzretiñde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 494). [señ,]
Dur ol yalğuz kişi katına **señ** var
Varup durgil **señ** anıñ hâzretiñde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 495). [señ,]
Aña 'İberçe virgil **señ** cevâbı
Seni şorsa kimiñ ferzend[i] tahkîk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 500). [señ,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Mâmîl).

Yehûzâ Mâmîl'i dutdı revânî
Didi **señdeñ** gelür Ya 'küb nişânı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 190). [señdeñ, -deñ]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri ('Azrâ'il).

Ki **señ** kabz eyledüñ mi cân-ı Yūsuf
Ve ger yohsa haber vir han-ı Yūsuf (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 287). [señ,]
Çü anı gördi ol Ya 'küb peyamber
Didi niçün **seni** gönderdi dâver (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 282). [seni, -i]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (kenîz).

Dâhı **señ** oğlına kavuşmayınca
Onuñlan bir yire yavuşmayınca (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 539). [señ,]
Ki oğlından anı Hâlık ayurur
Seniñ tek ol dâhı cândan kayurur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 538). [seniñ, -iñ]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamir (Beşîr).

Beşîr'e söyledi kim **señ** revân ol
Apar gönlek resûla kat' idüp yol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 559). [señ,]
Bi-hamdi'llâh ki **sen** dâhı gelüp ey yâr
Ki olduñ anıñla dîdâra dîdâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 655). [sen,]
Beşîr'e sorup andan didi kimseñ
Digil tâ kim **seni** dâhı bilem meñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 648). [seni, -i]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri ('avret).

Ki anda varuram bir hâcetim var
Haber virgil maña **señ** anı zinhâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 592). [señ,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (cariye).

Beşîr eydür maña **señ** söyle anı
Menümle var durur Yūsuf nişânı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 601). [señ,]

Beşir aından didi ki yâ ana **señ**
Yakîn bilgil ki seniñ oğlunam meñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 619). [señ,]
Beşir aından didi ki yâ ana **señ**
Yakîn bilgil ki **seniñ** oğlunam meñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 620). [seniñ, -iñ]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. İshak).

Vücüdümüz bizüm olmuş durur pîr
Bu demde **sen** meni dutmağ nedür sır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 62). [sen,]
Didi Ya 'kûb nebû'illâh saña men
Ki gelmişim du 'â kılğıl maña **sen** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 106). [sen,]
Didi va 'de maña kıldıñ ebî **sen**
Du 'â kıl gelmişim şimdi saña men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 113). [sen,]
Bakiyye var idi **sende** meger yâr
Ne 'ömrü evini kıldı haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 63). [sende, -de]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri ('İyş).

Falân gün gel kılam sana du 'âlar
Ki **senden** hâşıl ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 82). [senden, -den]
Didi İshâk birgün İyş-ı ferzend
Menim cânımda **sensin** yâr-ı dil-bend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 80). [sensin, -sin]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Lâyân).

Didi İshâk oğlu Ya 'kûbum men
Seni görmege geldüm doğru bil **sen** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 178). [sen,]
Velî **senden** icâzet dilerim men
Buyurdı böyle Allâh giderim men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 227). [senden, -den]
Didi İshâk oğlu Ya 'kûbum men
Seni görmege geldüm doğru bil sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 178). [seni, -i]
Senüñ tek ol dağı aldı destimâzı
Senüñ tek ol dağı kıldı namâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 165). [senüñ, -üñ]
Senüñ tek ol dağı aldı destimâzı
Senüñ tek ol dağı kıldı namâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 166). [senüñ, -üñ]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (melik).

Didi geldüm resûlem bil yakîn **sen**
İlâh'umdan icâzet almışım men (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 255). [sen,]
Seni da 'vet kıluram Hakk'a kûlum
Hak'ı bir bil meni bilgil resûlum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 257). [seni, -i]
Getürsen ger imân olursun üce
Seni âli kılur 'âlemde hoca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 260). [seni, -i]
Getürmezsen ger imân himmetini
Uruşuram **seniñle** bil yakîni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 262). [seniñle, -iñ, -le]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yakup).

Seniñ katında ki yalan diyevüz
Eger olmaz ısağ Yûsuf'a nâzîr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 22). [seniñ, -iñ]
Seniñ katında yalan söylediler
Ki men bî-çäreye zecr itdi bular (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 718). [seniñ, -iñ]
Ki cümle cânlu onda kıla râzı
Men olam bu **seniñ** oğlanlarıña dağ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 727). [seniñ, -iñ]
Velî oldı **seniñ** çeşminden ol sır
Nebî çün oldı ol hâle haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 794). [seniñ, -iñ]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Yehüzâ).

Ki koyma dir meni öldürmege **sen**
Yehüzâ dir yine ey kardaşlarum hey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 234). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Cibrîl).

Seniñ hıdmetiñe irmeklügüme
Ezelden bu idi taqdîr-i İlâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 476). [seniñ, -iñ]

sen: "Sen" ikinci tekil kişi zamiri (kurt).

Ki doldı fırkatîñ yaşı gözine
Didi nişe yidüñ **sen** ol şabîyi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 683). [sen,]
Nebî oğlu yidüñ yo[h] saña rahmet
Niçe rahm itmedüñ **sen** ol esîre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 689). [sen,]
İnandum söziñe yoğ **sende** yalan
Velî Yûsuf havâlınden haberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 786). [sende, -de]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Mâlik).

Ne didiler işid ol demde hamı
Didiler Mâlik'e **señ** hâzîr olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 991). [señ,]
Ve ger yoğsa olarsıñ peşimân **señ**
Didiler bu sözi yüklendi kervân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 994). [señ,]
Bağışlagil maña bu kûluñ **sen**
Çü Mâlik râzı olup virdi onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1262). [sen,]
Velî **sen** kimseye kılma beyânı
Qabûl itdi Mâlik didi bi'llâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1304). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri ('Azîz).

Ki Yûsuf'dan eli oldı kâşîr
'Azîze didi ol dem lûtf ile **sen** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1295). [sen,]
Be-ğâyet hûb icâzet eylegil **sen**
'Azîz virdi icâzet hûb dirdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1490). [sen,]
Ki zecr ile maña hecr eylesesiñ
Munı **señ** kahr idüp zindâna salgıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 105). [señ,]
Menim hayfımnı **sen** bu kûldan algıl
İşitdi Yûsuf eydür yâ İlâhî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 106). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Züleyhâ).

Ki dâ 'im sahlagil munı kirâmî
Munı i'zzâz ile **sen** sahlâ dâ 'im (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1381). [sen,]
Bula senden muhabbet **sen** dahı ondan
Ne dürlü ziyeti ki dâye söyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1442). [sen,]
Kılur sultân[i] bes ol dem haberdâr
Diyer sultâna **senden** bu kelâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1219). [senden, -den]
Ki olmadı maña **senden** çün oğlan
Züleyhâ'ya virüben onı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1384). [senden, -den]
Bula **senden** muhabbet sen dahı ondan
Ne dürlü ziyeti ki dâye söyler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1442). [senden, -den]
Günâhından digil estağfiru'llâh
Ki Yûsuf doğrudur **senden** hañadur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1639). [senden, -den]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yusuf).

Menim ğam bütesi **señ** dime zinde
Tenim bî-cân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 11). [señ,]
Didi Ya 'küb olduñ ey oğul bil
İlâhıñ katna **sen** maqbül ü muqbil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 511). [sen,]
Olara dime zinhâr **sen** bu işi
Mebâdâ onlara düşüñ diyesiñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 535). [sen,]
Ki dañla **sen** peşimânlık yiyesin
Mebâdâ ki bilüben fikr ideler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 537). [sen,]
Ki sırr fâş itmege **sen** urmagil dem
Hemîşe sırr ile yoldaş bolgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 555). [sen,]
Hemîşe sırâ **sen** sırdaş olgil
Dilersen sırâ irmek sahlagil sırr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 557). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (habbâz).

Didi habbâze andan ol haberdâr
Çıharuban asarlar **seni** ber-dâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 76). [seni, -i]
Seni asubanı onda koyarlar
Gelür kuşlar dimâğınñdan yiyerler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 77). [seni, -i]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (halâyık).

Ol evkât ile Mısr ehl[i] tamâmı
Didiler Yûsuf'a virdük **seni** kül (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 143). [seni, -i]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (nakîb).

Müzeyyen kıl serâyı öyle yeksân
Bisâtî fers-i dîbâc eylegil **señ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 173). [señ,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Yakup).

Yakîn bil ki seni dahı öldürtür hey
Ki derdiñle meni **sen** kılmagil tey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 146). [sen,]
Çü yandurduñ fakîriñ cânını **sen**
Señin dahı yandurayım cânını men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 349). [sen,]
Didi lâ-tenher oña mâ 'il iseñ
İşikden sürme mahrûm sâ 'ili **sen** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 362). [sen,]
Hemîşe merhamet **sen** kıl gedâya
İrişdürgil nevâyı bir nevâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 366). [sen,]
Fakîre rahm kılğil **señ** burada
Ki ferdâ irişesin sen murada (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 374). [señ,]
Fakîre rahm kılğil **señ** burada
Ki ferdâ irişesin **sen** murada (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 375). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Allah).

Menim dahı muradum vir burada
Ki **senden** dilerim yâ hayyu Cebbâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 327). [senden, -den]
Menim tevbemi **señ** maqbül kılğil
Yeter bu saht ilen meşkül kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 307). [señ,]
Didi Ya 'küb'ı **señ** dahı yâ İlâhî
Ayır oğlından añlurgil âhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 529). [señ,]
Çünân ki ol ayırdı meñden oğlan
İlâhî **sen** dahı ayır añdan oğlan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 532). [sen,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Taparsın vaşl evine **sen** râh fırkat
Kılur Şemsî fiğân ü nâle vü zâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 16). [sen,]
Ki kurbı var bu küluñ pîş-i Allâh
'Azîz eydür neden bildüñ **sen** onı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1349). [sen,]

senâ: Övme, övgü, methetme.

Oğuram sen dahı oñı ol **şenâyı**
Çü Yûsuf öğretüp oñıdı onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 502). [şenâyı, -yı]

seniñçün: Senin için.

Saña kıldım fedâ men cân ile ten
Seniñçün kılmuşım munca nihâdî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1547). [seniñçün,]
Seniñçün var mı şahid onda söyle
Didi Yûsuf belî vardur güvâhım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1600). [seniñçün,]
Seniñçündür bu hâne yâ habîbî
Didi Yûsuf benim beytimi Allâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1538). [seniñçündür, -
dür]
Seni buldum dahı meñ terk itmen
Ki kırık ıldur **seniñçün** ağlar idüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 603). [seniñçün,]

sennâ: Sanatçı.

Ki enbüh eyledi cem' onda üstād
Didi **şennā'a** ki bir o biliñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1495). [şennā'a, -a]

sepi-: Serpmek; sürmek.

Ki yudı başını bā-raht yeksân
Latif neste **sepidi** hil' atine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 37). [sepidi, -di]

ser-: Sermek, sarmalamak.

Bir oğlağ öldürüben derisini
Serer Ya'küb kolına varısını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 88). [serer, -er]

ser-â-ser: Baştan başa, tamamen, büsbütün.

Didiler düşde oña ki peyamber
Nebilerdür bu şâhlar bil **ser-â-ser** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 24). [ser-â-ser,]
Bu dünya dâr-ı miñnetdür **ser-â-ser**
Ki onuñ şehdidür zehre berâber (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 482). [ser-â-ser,]
Bilâd-ı Şâm[i] gezdüm men **ser-â-ser**
Didiler Şâm ili sultânı anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 760). [ser-â-ser,]
Ser-â-ser nükte durur uşbu esrâr
Bu Yûsuf kışşasın señ zıkr kılğil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 134). [ser-â-ser,]

ser-â-ser: Tamamı, tümü, hepsi.

Ĥazâyin cümlesi geldi **ser-â-ser**
Kamu malını çekdi kaldı nâ-çiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1254). [ser-â-ser,]
İrişeñde siz ol Mısr'a **ser-â-ser**
Kamuñuz bir kapudañ dañil olmañ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 340). [ser-â-ser,]

serây: Saray II Yer.

Züleyhâ bağladı bābı girüye
Çü Yûsuf girdi ol cennet **serâya** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1531). [serâyı, -a]
Tamâm idüben oña söylediler
Yasadılar 'aceb cennet **serâyı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1515). [serâyı, -ı]
Ki dürlü raht ile durdı düzendî
Özini çün **serâyına** yitürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1525). [serâyına, -ı, -n, -a]
Ki kılmişdi Hudâvend hidâyet
Serâyında oturmuş taze birgün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 863). [serâyında, -ı, -n, -da]
Ki yüz döndürmezem şanma men' im
Züleyhâ ahd idüp girdi **serâyı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 51). [serâyı, -a]

ser-be-ser: Baştan başa, tamamen, büsbütün.

Ki kılşun ol dîvârı **ser-be-ser** ĥāk
Olaruñ çün men ol dîvâr[i] kıldum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 144). [ser-be-ser,]
Didi yâ âl-ı Ya'küb oluñ āgâh
Menim bu mülk-i Mısr'a **ser-be-ser** şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 368). [ser-be-ser,]

ser-firāze: Benzerlerinden üstün olan (kimse), seçkin,
mümtaz.

Duruñ karşı çıñın ol **ser-firāze**
Eger bīmār onı görse sağalur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1136). [ser-firāze,]

ser-güzeşt: Başa gelen olay, yaşanan vak'a; hikaye.

Belâ vü guşşadan āzād oluñ siz
Yüküşdür **ser-güzeşte** kışşa çoñdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 61). [ser-güzeşte, -e]

serir: Taht, oturulacak yüksekçe yer.

Ki geldi her birisi bir mekândan
Ki her biri oturdu bir **serire** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 27). [serire, -e]
'Aziz anı çoçup bağrına basdı
Çıhardı Yûsuf'ı ol dem **serire** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 77). [serire, -e]
Çün irdi nāme ber-Yûsuf zamānı
Serirdeñ aşğa indi revānı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 362). [serirdeñ, -deñ]

sermāye: Bir gelir elde etmeye imkan sağlayan bütün
araçlara verilen ad.

Didi Yûsuf nedür **sermāye** señde
Didi bir altunum var böyle meñde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 223). [sermāye,]
Ki gördiler kamu **sermāye** munda
Nebini kıldılar muñdan ĥaberdâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 326). [sermāye,]
İşitdüm men kim muhteremdür
Dutuñ her çe ki var **sermāyenizni** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 107). [sermāyenizni, -
niz, -ni]

serv-i ra'nā: Güzel, hoş servi.

Kamu 'ālem maña ey **serv-i ra'nā**
Hemân zindân olupdur ĥasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 7). [serv-i ra'nā,]

setr: Örtme, gizleme.

Ki **setri** fâş idenler kaldı ĥüsrân
Ki saħla sırıñı kendöziñ ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 549). [setri, -i]

sev-: (Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona
karşı) bir muhabbet beslemek.

Kim ola **sevdüğinden** dūr bolmaz
Ne tendür derd ile rencür bolmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 480). [sevdüğinden, -
düg, -in, -den]
Ĥabibimdür **severim** onı cāndan
Gözüm nûri durur ol 'izzetü'l-'ayn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 745). [severim, -er, -
im]
Ata katında Yûsuf **sevgilüdür**
Çekerüz miñnet ü derd ü belâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 615). [sevgilüdür, -gi, -lü, -dür
]

Bize **sevgü** ile diye sözünü
Kamu bu işe kıldı ittifakı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 631). [sevgü, -gü]
Cihân 'aynında sensin ber-güzide
Seniñ **sevgün** durur dillerde dolu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 670). [sevgün, -gü, -n
]

sev-: Mutlu olmak, hoşnutluk duymak.

Sevindi secde-i şükr eyledi bol
Ki geldi dayısına söyledi ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 221). [sevindi, -i, -n, -di]
Sevindi Yûsuf'ın yüzine bağıdı
Revânî geldi onu kuçdı öpdî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 462). [sevindi, -i, -n, -di]
Getürdi Cibril çün müjdeğânî
Sevindi Yûsuf'ın der-sûhan cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 318). [sevindi, -i, -n, -
di]
Kamuñızı cem' kıldı Mısr'a Hâlık
Sevindi işidüp ol hüsne lâyıq (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 324). [sevindi, -i, -n, -di]
Bularuñlan kamu bir bir görüşdi
Sevünüb kamu hâli soruşdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 480). [sevünüb, -ün, -üben]

sevâb: Allah (c.c.) tarafından mukafatlandırılacak
doğruluk ve iyilik karşılığı.

Eger düşünde istersen **şevâbı**
Şâlih tek sen dağı kılğilen hâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 29). [şevâbı, -ı]

sevâd kıl-: Karartmak, zulüm etmek.

Ki ol 'ahduñ sezâsı böyle midür
'Aceb ki nefsiñiz sevâd kılupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 643). [sevâd kıl-, -up,
-dur]

sever ol-: Beğenmek; sevmek.

Sever oldı dağı kırkı zi-'ibret
Çü Mâlik 'aklı varmışdı başından (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1272). [sever ol-, -dı]

sevir: Tasavvuf; Bir insanın vahdet âleminde kesret
âlemine ve bu kesret âleminde tekrar Hakk'a yükselmek
için yaptığı mânevî yolculuk.

Egerçi her **seyirîñ** 'usrı vardır
Yine her bir 'asîrîñ yüsri vardır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 251). [seyirîñ, -iñ]

seyl: Sel.

Züleyhâ dîdeden tökerdi **seylî**
Kılurdu Yûsuf'a miñ dürlü mihri (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1448). [seylî, -i]
Gözi yaşını nisbet kıldı **seyle**
Revân tağyîr-i câme itdi vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 372). [seyle, -e]

sevr bol-: Seyretmek, izlemek.

Bular şabr itmeginden sevr boldı
Didiler âl-ı Ya' kûb hürmetiçün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 689). [sevr bol-, -dı]

sevr it-: Bakmak, seyretmek.

Bugün çün var eliñde hayr itgil
Ki dañla oñun ile sevr itgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 371). [sevr it-, -gil]

seyvid: Efendi, önder, reis.

Hazâyin iyesidür muhteşemdür
'Abîdün **seyyididür** muhteremdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 300). [seyyididür, -i, -
dür]

sezâ: Layık, münasip davranış.

Ki ol 'ahduñ **sezâsı** böyle midür
'Aceb ki nefsiñiz sevâd kılupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 642). [sezâsı, -sı]

sezâ kıl-: Uygun, layık görmek.

Ki kalduñ duzağ içre hâr ü dil-zâr
Çü kılduñ Yûsuf'a böyle sezâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 693). [sezâ kıl-, -y, -ı-y, -ı, -du,
-n]

şiddik: Doğru, yanlış olmayan.

Didi sulţân nedeñ señ bildüñ anı
Katiñda var mıdur **şiddik** nişânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 358). [şiddik,]

şidk: Doğruluk II İçten bağlılık, samimiyet.

Saña ol kıla **şidk** ile du'âlar
Ki senden zâhir ola enbiyâlar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 95). [şidk,]
Çü **şidk** ile du'â kıldı peyamber
Kabûl itdi onu hazretde dâver (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 109). [şidk,]
Onuñ **şidkına** sâkî oldı kâ'il
'Azîz oldı be-gâyet oña mâ'il (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 365). [şidkına, -ı, -n, -a]

şidk evle-: Doğru olmak.

Ne düş ki görse şadık eylegil şidk
Fırâka kimse kılmaz tākāt ey yār (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 520). [şidk evle-, -gil]

şifâriş kıl-: İstemek, arzulamak, talep etmek.

Ki kılmuşdı saña ol bir şifâriş
Velî kıldum onuñla men güzâriş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 371). [şifâriş kıl-, -
mış, -dı]

şifâriş kıl-: Devretmek, bırakmak.

Nebî pîr oldı çün der-güzâriş
Bulara tahtını kıldı şifâriş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 74). [şifâriş kıl-, -dı]

sığa-: Okşamak.

Sığayup gitdi ol pîrlik nişânı
Züleyhâ oldı şâbeh şüret-i hûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 65). [sığayup, -y, -up]

sığın-: Birinin veya bir makamın himayesine, kolu kanadı
altına girmek.

Ki yüsr işi hasedden 'usr olupdur
 Hâsüd her çe **sıgınır** yoldaşına (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 646). [sıgınır, -(i)r]
 İde Yûsuf'ı katl eyleye hün
 Kaçuban Rûbîl'e **sıgındı** Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 147). [sıgındı, -dı]
 Sıgındum şabr eyle Perverdigâr'a
 Didi bu sözi zî'b gitdi işine (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 812). [sıgındum, -dum]
 Meni öldürün evvel ondan öni
Sıgınmışdur Yûsuf ol kardaşına (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 231). [sıgınmışdur, -
 mış, -dur]
 Urar yüzine sitem eyler dilinden
 Biri urar **sıgınur** birisine (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 151). [sıgınur, -ur]

sığır: Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil
 hayvanların genel adı.

Yedi semiz **sığırı** gördi sultân
 Yedi aruğ sığırlar yedi yeksân (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 4, Mısra 397). [sığırı, -ı]
 Yedi semiz sığırı gördi sultân
 Yedi aruğ **sığırlar** yedi yeksân (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 4, Mısra 398). [sığırlar, -lar]

sıh-: Sıkma.

Ki gördüm dahı üç hüşe engür
 Onı bir câma **sıhdum** eyledüm pür (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 56). [sıhdum, -dum]

sikâve: Kap.

Sizi sultân eyürdi tâ serâya
 Ki anda siz alıpsız bir **sikâve** (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 7, Mısra 64). [sikâve,]

sındur-: Kırma, parçalamak.

Diyeşüz gözleri yaşıyla dolar
 Ayağım **sınduruban** yüridiler (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 721). [sınduruban, -uban]

sine: Bağır, gönül.

Figân ü nâle idüp **sine** yırttı
 Özinden gitdi yine vardı 'aklı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 612). [sine,]

sine yırt-: Sine yırtmak, parçalamak.

Ki onı şâh-ı Kud's düşünde gördi
 O gice tâ şehergâh yırttı sine (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 1123). [sine yırt-, -dı]

sipâh: Asker, ordu.

İşitdi Mısr ehli emr-i şâhı
 Teveccüh eyledi şehriñ **sipâhı** (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 4, Mısra 432). [sipâhı, -ı]
 Muṭî' oldı aña şehriñ **sipâhı**
 Ki korhıdı kaçdı andan oldı pinhân (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 96). [sipâhı, -ı]

sir: Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen
 şey, giz, gizem.

Ki ondan korhuban sahladı **sır**
 Züleyhâ katına çün Yûsuf kabûldur (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1224). [sır,]
 Didi ki hânedür bir söyle zinhâr
 Didi ki zî'b **sırı** kılmazam fâş (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 797). [sırı, -ı]

sır: Yiğit, cesur, kahraman.

Velî oldı seniñ çeşminden ol **sır**
 Nebî çün oldı ol hâle haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 794). [sır,]

sır dut-: Sır tutmak.

Vücûdumuz bizüm olmış durur pîr
 Bu demde sen meni dutmağ nedür sır (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 62). [sır dut-, -mağ]

sırça: Cam, billur.

Ne nestedür ne **sırçadur** anı vir
 Yehûzâ istedi bolmadı anda (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 6, Mısra 418). [sırçadur, -dur]

sırdâr: Birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden
 her biri, sır ortağı.

Ne ğamdur çünki bu **sırdâre** irdiñ
 Yahılmışdı gönül hicrân elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
 Gazel 7, Mısra 11). [sırdâre, -e]

sırdaş ol-: Sırdaş olmak.

Hemîşe sırda sen sırdaş olgil
 Dilersen sırda irmek sahlagil sır (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 557). [sırdaş ol-, -gil]

sirişk: Gözyaşı.

Gözüm nûri tükendi ağlamağdañ
Sirişkim kan olupdur hasretiñden (Yûsuf u
 Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 10). [sirişkim, -im]
 İşidübeñ **sirişkiñ** eylegil Nîl
 Bulara didi Mâlik ki gelinîz (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 948). [sirişkiñ, -in]
 Töker her dem **sirişkin** Nîl'e nisbet
 Belâ-yı 'aşk ile oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 2, Mısra 1424). [sirişkin, -in]
 İşitdi munı Yûsuf âh kıldı
Sirişkiñ dâne çehre gâh kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 4, Mısra 154). [sirişkiñ, -in]

sırr: Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen,
 gizli tutulan şey.

Ki sırrı fâş idenler oynadur baş
 Ki **sırr** sahlâ olasın sırda mahrem (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 554). [sırr,]
 Ki **sırr** fâş itmege sen urmagil dem
 Hemîşe **sırr** ile yoldaş bolgil (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 555). [sırr,]
 Ki **sırr** fâş itmege sen urmagil dem
 Hemîşe **sırr** ile yoldaş bolgil (Yûsuf u Züleyhâ,
 Mesnevi 1, Mısra 556). [sırr,]
 Ki itden kim onı fâş itse kişi
 Dimekten **sırr** pinhân kıлмаğ âsân (Yûsuf u
 Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 562). [sırr,]

Ki sırrı fâş idenler oynadur baş
Ki sırr saħla olasın **sır-ra** mahrem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 554). [sır-ra, -a]
Hemîşe **sır-ra** sen sırdaş olgil
Dilersen **sır-ra** irmek saħlagil sırr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 557). [sır-ra, -a]

sırr kıl-: Gizli tutmak, saklamak.

Çü İshâk böyle gördi ol düşüni
Öziyle sırr kıldı endîşini (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 34). [sırr kıl-, -dı]

sırr saħla-: Sır saklamak.

Hemîşe sır-ra sen sırdaş olgil
Dilersen sır-ra irmek saħlagil sırr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 558). [sırr saħla-, -gil]

sırr-ı pinhân: Gizli sır.

O menden kaçdı oldı dâr-ı 'işmet
Bu dem çün zâhir oldı **sırr-ı pinhân** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 55). [sırr-ı pinhân,]

sitem eyile-: Eziyet etmek, zulmetmek.

Urar yüzine sitem eyler dilinden
Biri urar sığınur birisine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 150). [sitem eyile-, -r]

sivâr: Bilezik.

Eyitürsün koluña vir taħayım
Yehûzâ çü **sivârı** aldı ele (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 413). [sivârı, -ı]
Didi ki İbn-i Yâmin üste meñde
Allâh'ın kudretiyle ol **sivârı** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 421). [sivârı, -ı]

sivvâr: Bilezik.

Var idi Yûsuf'ın kolında **sivvâr**
Ki aħmer yâkût idi kamu ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 225). [sivvâr,]

sivâh yüz ur-: (Birinin) Ayıbını yüzüne vurmak.

Bağışlasun maña ol bu günâhı
Menim yüzüme urmasun siyâhı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 714). [siyâh yüz ur-, -ı, -üm, -e, -ma, -su, -n-üm, -e, -ma, -sı, -n]

siyeh-rû ol-: Yüzü kara, günahkar, utanmaz olmak.

Kamumuz oluruz ol dem siyeh-rû
Dilerseñ ki bu fi'li gizleyevüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 262). [siyeh-rû ol-, -ur, -uz]
Utanubañ kamu oldı siyeh-rû
Ki oldılar hayâdañ şöyle bî-rû (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 471). [siyeh-rû ol-, -dı]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yakup'un oğulları).

Didi oğlanlarına **siz** getürün
Be-gâyet açmışuz ki tiz yetürin (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 329). [siz,]
Be-gâyet oldı Ya'kûb onda mahzûn
Didi oğlanlarına bilinüz **siz** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 740). [siz,]

Menim cânımı menden koparasız
Ki korharam varasız koyuna **siz** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 768). [siz,]
Olasız onda meşgûl oyuna **siz**
Metâ'ınuz katında Yûsuf ola (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 769). [siz,]
Ki yalğuz kala baħa sağa sola
Siz onda olasız gâfil yek-bâr (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 772). [siz,]
Onı terk itmegin vurdur devâsı
Geliñ dir Yûsuf'ı öldürmeñiz **siz** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 217). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (Züleyha ve çevresindekiler).

Nedendür et yimezsın onı söyle
Didi **siz** öldüreni yimezem men (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1457). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (Züleyha'nın dedikodusunu yapanlar).

Kesiñ turunc **siz** men emr idende
Çağırđı anda ol hûsn ile genci (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 56). [siz,]
Bulara didi **siz** kesiñ turuncı
Bular çaldı bıçağ turunca ey şâh (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 58). [siz,]
Nişe **siz** olduñuz böyle melâma
Nişe ol hûsne tâkat itmedüñüz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 82). [siz,]
Onı görüp selâmet gitmedüñüz
Munuñ çün kıldıñuz **siz** maña ta'nı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 85). [siz,]
Züleyhâ âteşi pes eyledi cûş
Bulara didi n'oldı **siz** nisve (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 79). [siz, -e]
Ki görsetdüm **siz** men munı ya'nı
Bulara eyledi çoh söz ü nişi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 86). [siz, -e]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (hâş ü 'âm).

Velî gitdi yâdımdan bilmen onı
Maña **siz** kılunız onı beyânı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 338). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (Mısır ülkesi).

Ne kim ekersiz anı **siz** ıl ile
Zaħire eyleñiz **siz** sünbül ile (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 405). [siz,]
Ne kim ekersiz anı **siz** ıl ile
Zaħire eyleñiz **siz** sünbül ile (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 406). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (hâcib).

Didi hâcibe sultân varıñız **siz**
Ki zindândan Yûsuf'ı çıkarıñ tiz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 427). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (nisâ).

Didi ki nice idi hâl-i mâzî
Diyübeñ doğru **siz** gidiñ selâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 41). [siz,]
Ve ger yoħsa olursuz **siz** melâmet
Didiler hâşa'llâh ki Yûsuf'a biz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 42). [siz,]

siz: "Sen" ikinci çoğul şahıs zamiri (padişah).
Hâtâ söylemişüz doğru biliñ **siz**
Bizüm dahı bu işde yoħ hâtamuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 44). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (meclis ehli).
Belâ vü derd ü ğam cânımdadır çoħ
Eyâ ki ehl-i meclis şâd oluñ **siz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 59). [siz,]
Belâ vü ğuşşadan âzâd oluñ **siz**
Yüküşdür ser-ğüzeşte kışsa çoħdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 60). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (kûl).
Didi küllarına hâzır oluñuz
Ne kim men direm anı **siz** kılıñuz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 36). [siz,]
Didi kim bu çanağı **siz** nihânî
Kiçi kişi yükinde gizleñ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 37). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (leşker).
Munuñ dahı açınıñ **siz** çuvalın
Bizüm gibi göresiz bes havâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 85). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yakup'un oğulları
ve çevresindekiler).
Bilürem Hâlık'ımdan neste anı
Ki **siz** bilmezsiniz añdan hiç nişânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 322). [siz,]
Allâh'a eylerim hâlim hikâyet
Ki **sizden** kılmazam hergiz şikâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 320). [sizden, -den]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (dinleyici\okuyucu).
Baħıñ **siz** Hâlık'ın bu kudretine
Ger onuñ hikmetine fıkır idesin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 286). [siz,]
Kılayım niçedür nağl-ı rivâyet
Velik **siz** İlâhı yâd idiñiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1233). [siz,]
Ta'âlâ şânehu bünyâd idiñiz
Bes ondan Muştafâ'ya **siz** revânî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1235). [siz,]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (Hz. Yusuf'a inananlar).
Didi Yûsuf bulara varınıñ **siz**
Niçüñ zindân içinden gidiñiz **siz** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 111). [siz,]
Didi Yûsuf bulara varınıñ **siz**
Niçüñ zindân içinden gidiñiz **siz** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 112). [siz,]

Didi Yûsuf **size** kıldum du'âyı
Sizi tanımaya halk Hüdâyî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 117). [size, -e]
Didi Yûsuf size kıldum du'âyı
Sizi tanımaya halk Hüdâyî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 118). [sizi, -i]

siz: "Siz" ikinci çokluk şahıs zamiri (zindandakiler).
Siziñ şüretiñiz tebdîl ide Hâkk
Hemânâ şüret-i ahsene muṭlak (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 119). [siziñ, -iñ]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri (çevredeki).
Didi lâyıñ degül bu her gedâya
Tama' kılmıñ didi **siz** bu 'azîze (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1187). [siz,]

söz-: Söylemek, konuşmak.
İte virdiler anıñ itmegini
Beyân itdi dahı hem **sökmegini** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 414). [sökmegini, -k, -meg, -i, -
ni]

sög ü kah: Sövüp saymak, küfür etmek.
Sögüben ü kaħıyuban yirdiler
Yine dutdılar ol miskîn renci (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 392). [sög ü kaħ, -üben, -ı, -y, -
uban]

sögüt: Bu ağaç hassası çok bir ağaçtır. Evvelâ yaprakları
dallarını hummâ-i gabb ile mahmû olan kimsenin altına
döşeseler nef-i azîmi vardır. Eğer yapraklarını su ile
kaynatıp nıkrısı olanın ayaklarına ko(y)ular defeyler.
Sögüt tek titredi kurudu cânı
Kuy[ı] üstine onı sürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 390). [sögüt,]

soh-: Ekmek, batırmak, saplamak.
'Aşâyı **soħarım** men bir zemîne
Kamu karşılarım durar dibine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 396). [soħarım, -ar, -ım]

sohbet id-: Sohbet etmek, muhabbet etmek.
İderdi şöhbeti mescidde dâ'im
İlâhın emrine olmışdı kâ'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 11). [şohbet id-, -er, -di-i]

sol: Sol taraf.
Ki yalguz kâla baħa sağa **sola**
Siz onda olasız ğâfil yek-bâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 771). [sola, -a]
İki yüz miñ dahı **şolında** hâzır
Kafâsınca iki yüz miñ dahı gelürdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 158). [şolında, -ı, -n, -
da]
Gözi yoħ baħa miskîn sağa **sola**
Züleyhâ yol kenârın aldı durdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 33). [sola, -a]

sol: "Şu" işaret sıfatı (Yûsuf-ı şadık).

Menim **şol** Yūsuf-ı şadīke ferzend
Didi ki İbn-i Yāmīn yā ahlı pes (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 524). [şol,]

sol: "Şu" işaret sıfatı (Yūsuf-ı mazlûm).

Göriñ **şol** Yūsuf-ı mazlûm gulâmı
Bular bu söz[i] zâhir söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 272). [şol,]

sol: "Şu" işaret sıfatı (Hâlık).

Menim **şol** Hâlık'ın mazlûm küli
Yakīn bil men Yūsuf'ı yimemişim (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 702). [şol,]

sol: "Şu" işaret sıfatı (Yūsuf-ı han).

Satıldı kûl diyü **şol** Yūsuf-ı hân
Bes ondan uhveti Yūsuf tamâmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 988). [şol,]
Ne kılur gör dañı **şol** Yūsuf-ı han
Var idi Yūsuf'ın bir oğlu ey yâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 210). [şol,]

soñra: Daha ileri bir zamanda, müteakiben, ardından.

Buları cümle Nübîl almış idi
Atadan **soñra** alup kalmış idi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 302). [soñra,]
Gidenden **soñra** Ya'kûb sord[ı] ondan
Didiler gitdi mahrûm böyle mundan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 343). [şoñra,]
Ki bir yirde koyup anı gidevüz
Ki ondan **soñra** nâ'ib olalı biz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 628). [soñra,]

sor-: Bir durumu öğrenmek için cevap almak amacıyla
karşısındaki kişiye soru yönelmek, sormak.

Sorayım andan ol hândân gelüpdür
Ne yirlüdür nedür hâli n'olupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 169). [sorayım, -ayım
]

Pes ondan **sordı** Lâyân kimsiñ ey yâr
Ne yirlüsün kimiñ oğlu di zinhâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 175). [sordı, -dı]

Pes andan **sordılar** kimsiñ nişesin
İcâzetsiz bu ile kim düşesin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 253). [sordılar, -dı, -lar]

Ki **sorma** dir bu düş ta'bîrin ey mäh
Ki birgün zâhir ide onı Allâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 498). [sorma, -ma]

Getürelüm katıña bā- zamānı
Ki ol gürgden özin **sor** yā nebî sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 655). [sor,]

Didi sultān var andan **sor** bu düşi
Nicedür tā bize bildüre işi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 367). [sor,]

Gidenden soñra Ya'kûb **sord[ı]** ondan
Didiler gitdi mahrûm böyle mundan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 343). [sord[ı], -d[ı]]

Kuçuban birbirin öpüşdiler hûb
Soruşup birbirin tanışdılar hûb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 182). [soruşup, -uş, -up]

Ki **sordı** ondan ol derd ü bālin
Züleyhâ didi düşün atasına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 884). [sordı, -dı]
Ki **sordı** Mālik ondan 'aybı nedür
Didiler ki kaçarcıdur hem oğrı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 952). [sordı, -dı]

soruş-: Karşılıklı soru sormak, konuşmak.

Kamusıyla nebî bir bir görüşdi
Oturdılar havālî hem **soruşdı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 224). [soruşdı, -dı]
Ana oğul **soruşuban** bilişdi
Zü-ahasret birbirine aña irişdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 621). [soruşuban, -uban]

soy-: Üzerindeki elbiseleri çıkarmak.

Be-gāyet zahmñāk karnı gösine
Alātın **soydılar** kaldı 'ıryān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 399). [soydılar, -ı, -dı, -lar]

söyle: Bu şekilde, böylece.

İmānıñ **şöyle** çün kibr ü mecüs'ı
Mey-i 'aşk içdi Şemsî yâr elinden (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 12). [şöyle,]
Atası katna Yūsuf **şöyle** birgün
O rüy-ı gül yanağlı taze gülgün (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 388). [şöyle,]
Ġam-ı derd ü belādan böyle doldum
Atası gördi kızını **şöyle** hālin (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 883). [şöyle,]
Utanubañ kamu oldı siyeh-rû
Ki oldılar hayādañ **şöyle** bî-rû (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 472). [şöyle,]
Münācāt eyledi çün **şöyle** mağmûm
Kābûl oldı du'āsı oldı ma'lûm (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 533). [şöyle,]
Beşîr'i gördi ol dem dañı menşür
Kim oldı kayğulardañ **şöyle** mesrûr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 646). [şöyle,]

söyle: Zikretmek.

Velî yād it Allāh'ı señ mülāzım
Ta'alā şāne **şöyle** dilde dā'im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 330). [şöyle,]

söyle: Şöyle, şu şekilde.

Ki kılmazdı fiğān ü āh ü sūdı
Dururdu Yūsuf onda **şöyle** ġamnāk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 427). [şöyle,]
Ki sudan doldı **şöyle** onuñ 'aynı
Görüñüz su yüzinde durd[ı] daşı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 492). [şöyle,]
Çekerler pîre görk cānı zārencîr
Çekerlerdi onı **şöyle** yürüyü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 673). [şöyle,]
Ki yitdi kabriñ üste **şöyle** medhüş
Bular yoñladılar ol dem ġulāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1042). [şöyle,]
Çü zindān kapusından **şöyle** giryān
Asıldı geldi mağzın yidi murġān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 135). [şöyle,]

Bu sözden kaldı Ya'küb **şöyle** girtü
İki ağaç dağı var idi ilerü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 687). [şöyle,]

söyle-: İsim vermek, isimlendirmek.

Biri 'İys biri Ya'küb **söylediler**
Be-gâyet şâd oluban beslediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 69). [söylediler, -di, -ler]

söyle-: Anlatmak, dile getirmek.

Bu nev' ile yüküş söz **söylediler**
Didiler yâ ebâ bizüm kâmunuz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 729). [söylediler, -di, -ler]

söyle-: Söylemek, anlatmak, açıklamak, ifade etmek.

Hemânâ Şemsî **söyle** huld-ı rîzvân
Saña zindân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 15). [şöyle,]
Elin uzatdı ehlin dutdı cândan
Oña ehli gülüp **söyledi** ondan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 60). [söyledi, -di]
Dutup oğlu kolından **söyledi** hûb
Bu kavlı 'İyşdur ammâ sözde Ya'küb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 103). [söyledi, -di]
Çü Ya'kûba anası **söyledi** yol
Ki vardı dayısı katna revân ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 155). [söyledi, -di]
Sevindi secde-i şükr eyledi bol
Ki geldi dayısına **söyledi** ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 222). [söyledi, -di]
Çü Ya'küb **söyledi** böyle sözi
Bular birbirlerine dikdi gözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 269). [söyledi, -di]
Ki gündüz düşünün çohdur yalanı
Ki kâşid **söyledi** Ya'küb onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 503). [söyledi, -di]

söyle-: Konuşmak, söyleşmek.

Be-gâyet şâd oldum görgeç anı
Ki 'İberce benimle **söyledi** ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 407). [söyledi, -di]

söyleş-: Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek.

Sanasın **söyleşür** âdem bâ-âdem
Didi Yûsuf ki bey'e hâzır olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1356). [söyleşür, -ür]

söz: Ağızdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana
gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf,
lafiz, kelam.

Şekerdür sözlerüm ter it dimâğı
Bu meclisde oturgil diñlegil **söz** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 592). [söz,]
Ki kıldı âh ü nâle zâr ü efgân
Bu **söz** havfından ol dili dutuldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 712). [söz,]
Bu nev' ile yüküş **söz** söylediler
Didiler yâ ebâ bizüm kâmunuz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 729). [söz,]

Gel ey cân 'ârif iseñ sözi diñle
Nedür her **sözde** nükte anı añla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 356). [sözde, -de]
Melik boşdı bu **sözden** doldı gözi
Hanı cebrañ didi dirsene bu sözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 263). [sözden, -den]
Çü İshâkın hatunı uşbu **sözi**
İşitdi gör ne kıldı hîle özi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 83). [sözi, -i]

söz dut-: Söz tutmak, verilen öğüde uymak.

Didi kim **dutmamışım** sözün anıñ
Ne göz ile göreyim yüzün anıñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 709). [söz dut-, -i, -n-in, -ma, -
mış, -am]

söz güş dut-: Başına gelen bir işten veya gördüğü ve
yaşadığı olaylardan ders almak ve unutmamak. II Kulağına
küpe olmak deyiminin eş anlamlısıdır.

Ki bahsam hancaru Yûsuf görüne
Didi ki **dutuñuz sözüm[i]** güşa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1499). [söz güş dut-, -üm, -i, -a,
-uñuz]

söz ü nış evle-: Zehir gibi söz söylemek.

Ki görsetdüm size men munı ya'nî
Bulara eyledi çoh söz ü nışı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 87). [söz ü nış evle-, -i-i, -di]

söz ü saz kıl-: Konuşmak, sohbet etmek ve eğlenmek.

Dilerim sem'üme gele âvâzı
Ki onuñla kılam men söz ü sazı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 24). [söz ü saz kıl-, -ı-ı, -am]

sözde: Güya.

Dutup oğlu kolından söyledi hûb
Bu kavlı 'İyşdur ammâ **sözde** Ya'küb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 104). [sözde,]

su: Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız
madde.

Çü Ya'küb vardı ol Havvân köyine
İrişdüdi özin şehriñ **suyına** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 158). [suyına, -y, -ın, -a]
Ki sudan doldı şöyle onuñ 'aynı
Görüñüz **su** yüzinde durd[ı] daşı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 493). [su,]
Ki **sudan** doldı şöyle onuñ 'aynı
Görüñüz su yüzinde durd[ı] daşı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 492). [sudan, -dan]
Aluban saldılar itler öğine
Añıttılar yire **suyunu** varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 115). [suyunu, -y, -u, -n, -ı]

su'âl: Soru, soru sorma.

Su 'âliyle cevâbıyla hîtabın
Ki onda cümle Yûsuf kışsasını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 312). [su'âl, -i, -y, -le]
Pes ondan didi Yûsuf yâ 'Arâbî
Su 'âlim var digil maña cevâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 196). [su'âl, -im]

su'âl kıl-: Soru sormak.

N'ola biz dağ işidek onı ey şâh
Çü böyle kıldılar onlar su 'âli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 694). [su'âl kıl-, -i-i, -dı, -lar]
Nihâyetsiz onuñ hûsn ü kemâlin
Zi-âsret kıldılar oña sū 'âli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1105). [sū 'âl kıl-, -i-i, -dı, -lar]

subh: Sabah.

Geçürür niçe ol şubhuyla şâmın
Kamu aḥvâli aña kıldı ma'lûm (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 568). [şubhuyla, -u, -y, -la]

subh u şâm: Sabah ve akşam.

Olinca 'ömrine seksen tamâmı
İşi da'vet idi her şubḥ u şâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 46). [subh u şâm, -ı]
Geçürür ḥıdmetinde şubḥ u şâmı
İşitgil kudreti ey yâr ferrâş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 486). [subh u şâm, -ı]

subh u şâm: Sabah ve akşam.

Kıluram nâleyi her şubḥ u şâmı
Yedi gündür işitdüm men bu sözi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 766). [subh u şâm, -ı]

subh u şâm: Sabah ve akşam, gece-gündüz, her zaman.

Görüp Ya'kûb şâd oldu tamâmı
Bu idi dir temennâm şubḥ u şâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 186). [subh u şâm, -ı]

sübḥân: Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve
zaaflardan uzak olan Allah.

Didi şükür saña yâ ḥayyu Sübhân
Didi ki Yûsuf'a men her du'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 500). [sübḥân,]
Ki anı eyledi mi şâh Sübhân
Didiler bu cihânda ol ölüpdür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 256). [sübḥân,]
Ayurdı Cibrîl Yûsuf'a sübhân
İrîşdi Cibrîl ol dem katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 47). [sübḥân,]

subûr kıl-: Helak etmek.

Ki oldu derd elinden ol leked-kûb
Henüz gözümdesin kılman şubûrî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 11). [şubûr kıl-, -ı, -
ma, -n]

suc: Kabahat, hata.

Bu kûl suçunı dağ gör ki ey yâr
Ne idi olgil ondan sen ḥaberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 35). [suçunı, -u, -n, -ı]

sücûd kıl-: Secde etmek; boyun eğmek, itaat etmek.

Çü leşker gördi ol şâhib-i cûdı
Düşübeñ kıldılar aña sücûdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 684). [sücûd kıl-, -ı-i, -dı, -lar]
Kamu uḥvet çü aña geldi yeksân
Kamusi Yûsuf'a kıldı sücûdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 80). [sücûd kıl-, -dı-i, -dı]

Diler ki ol kûla kıla sücûdı
Esîr olmuş onuñ 'aşk[ı] elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1676). [sücûd kıl-, -ı-i, -a]

sûd: Fayda, kâr, kazanç.

Ki ondan bilgilene kat' ola ol nâr
Hasûdın sûdı 'ayn-ı ḥüsr olupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 644). [sûdı, -ı]

sûd: Az bir miktar para.

Didi ki var benimle sûd akçe
Bu sûd akçeye bunlar râzı oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 972). [sûd,]
Didi ki var benimle sûd akçe
Bu sûd akçeye bunlar râzı oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 973). [sûd,]
Ki anıñla 'azîz katna varavuz
Revâsı yoḥ ayırmağ sûddur hem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 99). [sûddur, -dur]

sûd eyle-: Fayda sağlamak, kazanç elde etmek.

Kim ol sûd eyledi ben de zebânı
Didi sultân oña kim ḥâzır olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 58). [sûd eyle-, -dı]

sûd kıl-: Fayda etmek.

Ḥasûd olan kişi kılmaz sûdı
Günehle bed-günehdür sen ḥasûd bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 639). [sûd kıl-, -ı-i, -
maz]
Ki âḥîr kılmadı sûd oldu maḡlûb
Didi ki Yûsuf'ı ger aparasız (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 765). [sûd kıl-, -ma, -dı]

sudâ' bul-: Kötülük görmek.

Men anı dutaram anda metâ'ı
Ki bulmuşam anıñ katna sudâ'ı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 130). [sudâ' bul-, -ı-i, -mış, -am
]

sûd-ı dirhem: Eskiden kullanılan bir ağırlık ölçüsü.

Şimdiki üç gram ağırlık. Okka denen eski ağırlık ölçüsünün
(1/400) kadarıdır. Şer'an, orta büyüklükte yetmiş tane arpa
ağırlığı II. Eskiden kullanılan ve beş kuruş değerindeki
gümüş para. Akça.

Bularuñ bey'ine Ḥaḳḳ kâzı oldu
Kim eydür on yedidür sûd-ı dirhem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 975). [sûd-ı dirhem,]

şüfi: Devamlı ibadetle meşgul olan, dinin emir ve

yasaklarına uyan, ancak İslamı hakiki manada
kavrayamamış kaba sofu, zahit.

Pes andan cân aña teslîm kılğıl
Hemânâ 'aşkdur ey şüfi tarîkat (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 13). [şüfi,]

şühan: Sözden, kelimadan.

Getürdi Cibrîl çün müjdeḡânî
Sevindi Yûsuf'ıñ der-sühan cânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 318). [der-sühan,]

sülâb: Yer ismi.

Sülâb'ın kal'asından çıktı yola
Yığıban leşkerin irdi resûla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 237). [sülâb 'ın, -ın]

sulb: Döl, nesil, zürriyet.

Onuñ **şulbında** şehvet geldi cûşa
Recûliyyet damarı hem hürûşa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 57). [şulbında, -ı, -n, -da]

sultân: Hükümdar, melik, padişah.

Ki **sultân** kılmadı hiç mâcerâyı
Ziyânî'ler revân kıldı terâzu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1248). [sultân,]
Ki kıldı çekmeye **sultân** nedâmet
Çün 'azîz işidüp şâd oldı gâmdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1374). [sultân,]
Ki bu işde benim yoğdur günâhım
Didi **sultân** oña kimdür getürgil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1603). [sultân,]
Ki **sultân** kılmadı hiç mâcerâyı
Züleyhâ'ya nâzar kıldı didi şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1626). [sultân,]
Ki kıl tevbe Hudâ şâhib-'itâdur
Görün **sultân** 'azîz-i muhteremni (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1641). [sultân,]

sultân: Manevi yüceliğe sahip kimse.

Kılursun Yûsuf için âh nite sen
Ki Yûsuf bil bizüm **sultânımızdur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 15). [sultânımızdur, -
ımız, -dur]

sultân id-: Padişah yapmak.

Zihî sultânları dervîş iden 'aşk
Yine dervîşleri sultân iden 'aşk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 177). [sultân id-, -en]

sultân ol-: Sultan olmak.

Bizi görmüş öñinde cümle hâdim
Didi Yûsuf ki ol oldı mı sultân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 255). [sultân ol-, -dı]

sultân-ı 'âlem: Âlemin sultanı.

Didi sâkî ki ey **sultân-ı 'âlem**
Musaşhîr hükmine cinsiyle âdem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 359). [sultân-ı 'âlem,
]

sultân-ı 'aşk: Aşk sultanı.

Velî sultân-ı 'aşkıñ var nişânı
Niçe ki sen kılasıñ 'aşkı pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1648). [sultân-ı 'aşk, -ıñ]

sultân-ı mısır: Mısır sultanı.

Ümidüm var olası hoş halâvet
Varuñ sultân-ı Mısır'a pür-keremdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 85). [sultân-ı mısır, -a
]

sünbül: Başak.

Dağı gördi ki hazrâ yeddi **sünbül**

Ki dağı yeddi sünbül-i huşk müşkil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 399). [sünbül,]
Ne kim ekersiz anı siz ıl ile
Zahîre eyleñiz siz **sünbül** ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 406). [sünbül,]
Hubûbî **sünbülüyle** kıldı enbâr
Yedi ıl kıldı enbâr ol ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 116). [sünbülüyle, -i, -y, -le]

sünbül-i huşk: Kuru başak.

Dağı gördi ki hazrâ yeddi sünbül
Ki dağı yeddi **sünbül-i huşk** müşkil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 400). [sünbül-i huşk,]

sür-: Bir kimseyi bulunduğu yerden başka bir yere
göndermek, kovmak.

Melek Şeytân'ı **sürdi** ol mekândan
İrişdiler eve tâ şâd ü hürrem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 286). [sürdi, -di]
Kâtından sen meni **sürme** yabana (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 614). [sürme, -me]

sür-: (Deveyi) Yönetip yürütmek, gitmesini sağlamak.

Bu Ken 'anî devesin tâ ki **sürdi**
Deve geldi kühe katına durdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 169). [sürdi, -di]

süret: Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil,
biçim.

Ki gördi düşde Yûsuf **şüretini**
Revânî uyhudan bîdâr boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 866). [şüretini, -i, -n, -i]
Vücûdî bu cihâna gelmemişdür
Züleyhâ gördi düşde **şüretini** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 897). [şüretini, -i, -n, -i]
Bularuñ **şüreti** çün boldı tebdîl
Gezerler Mısır içinde fânk-ı dil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 129). [şüreti, -i]
Meni çoğ salmagil bu âh ü vaye
Bu **şüretdür** ki gördüm düşde onı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1211). [şüretdür, -dür
]
Ki düşde gördüğü hüsn ü cemâli
Didi ol **şürete** men 'aşık oldum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 881). [şürete, -e]
Yine ol **şüreti** gördi düşinde
Çü gördi onı and virdi revânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 902). [şüreti, -i]

süret ü hüsn ü kemâl: Dış görünüş, güzellik ve olgunluk.

Ki gördi **süret ü hüsn ü kemâlin**
Didi ki kül olaydum bu cihânda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 366). [süret ü hüsn ü kemâl, -in
]

süret vü bend: Yüz ve (aile) bağı.

Beyân itgil öziñi kılma pinhân
Didi ki Yûsuf'uñ şüreti vü bend (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 523). [süret vü bend, -i]

süret-i ahsen: Güzel yüz.

Siziñ şüretiñiz tebdil ide Haqq
Hemānā şüret-i ahsene muṭlaq (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 120). [şüret-i ahsen, -e]

süret-i ahsen: Güzel yüz.

Siziñ şüretiñiz tebdil ide Haqq
Hemānā şüret-i ahsene muṭlaq (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 120). [şüret-i ahsen, -e]

süret-i hüb ol-: Güzel yüzli olmak.

Sığayup gitdi ol pîrlik nişanı
Züleyhâ oldı şābeh şüret-i hüb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 66). [şüret-i hüb ol-, -d-i]

süret-i ya'küb: Hz. Yakup'un yüzü.

Ki daḥı şüret-i Ya'küb hem hoş
Daḥı hem şürete kardaşlarını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 442). [şüret-i ya'küb,]

süret-i yūsuf: Hz. Yusuf'un yüzü.

Be-ğāyet şevk ile gitdi ḥayāle
Ki oldı şüret-i Yūsuf delîli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1475). [şüret-i yūsuf,]

sürt-: Sürtmek.

Çü Ya'küb gönilegi aldı gözine
Anı hem bir zamān sürtdi yüzine (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 642). [sürtdi, -di]

sürü-: Bir şeyi yerden kaldırmaksızın çekerek, iterek
götürmek, sürüklemek.

Sögüt tek titredi kurudı cānı
Kuy[ı] üstine onı sürüdiler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 391). [sürüdiler, -di, -ler]
Çeküp zencîr ile çoḥ sürüdiler
Men-i bî-çāreye çoḥ kıldılar zür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 722). [sürüdiler, -di, -
ler]

Kimi sürür kimi raḥtını yırtar
İderler Yūsuf'a min zecr ü kahrı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 162). [sürür, -r]

sürür: Sevinç, mutluluk, neşe.

Ki degdiler muraşsa' çoḥ sürürü
Muğannî sāzlar ol ḥāzır itdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 10). [sürürü, -ı]

süsen: Maviye yakın bir çeşidi de olan susam denilen çiçek.

Açıldı lāle gül süsen benefşe
Hezār ile ki efgān vakt oldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 5). [süsen,]

süvār ol-: Ata binmek.

Olur Yūsuf süvār bu şevket ile
Züleyhâ gözi hiç görmezdi yolın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 162). [süvār ol-, -ur]

süvār ol-: Ata binmek.

Kemer kıldı böyle yāḳūt gevher
Süvār oldı çün ol şāh-ı cihān-gîr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 69). [süvār ol-, -d-i]

süy-i ān: Ona doğru.

Yürüdiler be-cem' süy-i ān māh
Baḥardı bunlara Yūsuf-ı miskîn (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 386). [süy-i ān,]

süy-ı ya'küb: Yakup'un karşısına, huzuruna.

Getürdiler onı tîz süy-ı Ya'küb
Didiler bu yemişdür Yūsuf'ı bil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 678). [süy-ı ya'küb,]

süz-: Süzme, incelemek.

Ta'accüb kıldı anda kaldı ḥayrān
Bular tā sākîn oldı süzd[i] ḥācib (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 119). [süzd[i], -d[i]]

süz: Ateş, acı, ızdırıp.

Ki salḡil şevk odından cānına süz
Ne olmışdur gör aḥı ey ḥasībî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 593). [süz,]
Görün kim n'itmiş aña 'aşk süzi
Zihî 'aşıklar[ı] dil-rîş iden 'aşk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 174). [süzi, -ı]

süz u sâz: Aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb.
duyguların yakıcı etkisi ile söylenen ağıt, söz, ezgi.

Ki geldi uḥvetinden süz u sâzı
İşitdi ki iderler Yūsuf'a vay (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 562). [süz u sâz, -ı]
Ne bilsünler 'acüze süz u sâzın
Niçe kim çağırur kimse işitmez (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 40). [süz u sâz, -ı, -n]

süz-ı fik(i)r: Düşüncenin ateşini.

Kılurdi derd ile cānına zecri
Kılurdi süz-ı fikri fırkatine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 785). [süz-ı fik(i)r, -ı]

süz-ı hurkat: İstirap ateşi.

Ne fırkat belki böyle süz-ı hurkat
Didi çün gürg fırkatden maḳālî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 732). [süz-ı hurkat,]

süzis: Yanma, içi yanma, yürek yanıḡı, büyük acı, ızdırıp.

Yanardı cān[ı] onuñ süzişinden
Dilinde Yūsuf idi sözde Yūsuf (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1412). [süzisinden, -ı, -n, -den]

Ş HARFİ

sabāngāh: Gece vakti, geceleyin.

Yola girdi kâmusı geldi böyle
Çü nezdik oldılar eve **şabāngāh** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 549). [şabāngāh,]

sābeh: (Ar.) Şebek, benzeme, benzeyiş, benzerlik.

Sığayup gitdi ol pîrlik nişânı
Züleyhâ oldı **şābeh** şüret-i hûb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 66). [şābeh,]

şād: Mutluluk, saadet, sevinç, huzur.

Ne **şādīdūr** onuñ yoñdur melâli
Ne rāhatdur onuñ yoñdur vebâli (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 458). [şādīdūr, -ī, -
dür]
Ki Yūsuf dahı vardı hālvetine
Çü geldi İbn-i Yāmīn hātırı **şād** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 395). [şād,]
Beşir eydür ne idi oğlın adı
Digil şāyed saña irişe **şādı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 616). [şādı, -ı]

şād bol-: Sevinmek; mutlu olmak.

Yüküşdür kıssa kıldum muhtaşar men
Melûl olma ki dā 'im şād bol sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 188). [şād bol-,]
Ki fakir ehli görse bay olur
Eger gāmgīn görse şād bolur (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1139). [şād bol-, -ur]
Ki Mısr ehli kâmusı şād boldı
Bugün Yūsuf çıhpırdır dışharuya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 18). [şād bol-, -dı]

şād bol-: Şad olmak, sevinmek.

Bugün çün mahrem-i esrāre irdiñ
Bu gāmdañ **şād bol** gām-hāre irdiñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 5). [şād bol-,]
Saña her dem irüşürem delilem
İşitdi munı Yūsuf **şād boldı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 457). [şād bol-, -dı]
Ki **boldı şād** şükr itdi Allāh'a
Nagāh kuyı dibinden şeyh çıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 460). [şād bol-, -dı]

şād bol-: Şad olmak, sevinmek.

Nedāmet eyledi ol dem nidādan
'Aziz çün kaygusından şād boldı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1377). [şād bol-, -dı]

şād id-: Sevindirmek, memnun etmek.

Revā mı şād idürseñ tarb idüben
Züleyhâ didi onlara 'azābı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 20). [şād id-, -ür, -sen-ür, -sen,
-ñ]

şād id-: Sevindirmek, memnun etmek.

Şalāvāt virüben şād idiñ onı
Gel imdi dinle bu meclisi hāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1236). [şād id-, -iñ]

Temennā eyleñiz Haqq'dan nevāyı
Kim oldur şād iden her bī-nevāyı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 268). [şād id-, -en]

şād kıl-: Sevindirmek, mutlu etmek.

Didi Yūsuf seni kim şād kıldı
Ölümünden kim seni āzād kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 143). [şād kıl-, -dı]

şād ol-: Mutlu ve huzurlu olmak.

Ki kıldı çekmeye sultān nedāmet
Çün 'aziz işidüp şād oldı gāmdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1375). [şād ol-, -dı]
Hayādan dikdi Yūsuf yire gözi
Çü gördi Yūsuf[ı] şād oldı cāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1397). [şād ol-, -dı]
Görüp Ya'kūb şād oldı tamāmı
Bu idi dir temennām şubh u şāmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 185). [şād ol-, -dı]
Biri 'İyş biri Ya'kūb söylediler
Be-gāyet şād oluban beslediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 70). [şād ol-, -uban]
'Azize söyledi şād oldı geldi
Didi hāzin 'azize olgil āgāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1346). [şād ol-, -dı]
İşidem ünini şād olam ez-gām
Ki bir dem hāl ola didem ez-nem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 25). [şād ol-, -am]

şād u handān: Sevinçli ve neşeli.

Meni gördüm ki da'vet itdi sultān
Ki vardum hāzretine **şād u handān** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 54). [şād u handān,]

şād ü hürrem: Mutlu ve sevinçli.

Oña münis olurdu her bir işte
Kuyıda kaldı Yūsuf **şād ü hürrem** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 509). [şād ü hürrem,]
Melek Şeytān'ı sürdi ol mekāndan
İrişdiler eve tā **şād ü hürrem** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 287). [şād ü hürrem,]

şād ü hürremgin: Mutlu ve sevinçli.

Gezerdük **şād ü hürremgin** mekānda
Velik bir kiçimiz ü var idi hūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 234). [şād ü hürremgin,]

şādmān: Mutlu, sevinçli.

Züleyhâ durup aňdan kaçır oldı
Züleyhâ **şādmān** gitdi be-gāyet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 78). [şādmān,]

şādmān ol-: Mutlu, bahtiyar olmak.

Çü gördi bu düşü uyandı ondan
Be-gāyet şādmān oldı o cāndan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 26). [şādmān ol-, -dı]

şāfi' ol-: Bir başkasına yardım etmek için aracı olmak.

Zelil eylersiz Ya'kūb-ı nebñi
Yehūzā oldı onda çünki şāfi' (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 239). [şāfi' ol-, -dı]

şâgîl ol-: Meşgul olmak, ilgilenmek.

O dem ki kaldı Yûsuf öldü rahîl
Aña bir kimse yoĥ ki ola şâgîl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 516). [şâgîl ol-, -a]

şâh: Dal, budak.

Kamu şâhı anuñ çün nûr bolmış
Kamu 'âlem onuñ nûrıyla dolmış (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 21). [şâhı, -ı]
Didiler düşde oña ki peyamber
Nebîlerdür bu şâhlar bil ser-â-ser (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 24). [şâhlar, -lar]

şâh: Hükümdar, padişah, sultan.

Didi ki böyle hûsne pây olur mâh
Veyâ hûrşîd-i zîbâ yoĥsa bu şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 421). [şâh,]
Maña nisbet degül hûrşîd ile mâh
Ki hûsn iklimine men olmışam şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 435). [şâh,]
Dü 'âlem şâhısın ey hûsn ile bay
Saña yoĥ bir daĥı mânend ü hem-tay (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 518). [şâhısın, -ı, -sın]

O dem ki Yûsuf ola Mısr'a çün şâh
Bile maĥbûslarını ol demde hâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 378). [şâh,]
Ki bir ağırı olmaz oldı 'âciz
Revân durdı ayaĥa şâh der-dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1257). [şâh,]
Kaẓâ meclisine onı yitürgil
Var idi bir şabî ol evde ey şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1605). [şâh,]
Ki sultân kılmadı hiç mâcerâyı
Züleyhâ'ya naẓar kıldı didi şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1627). [şâh,]

şâh: Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi.

N'ola biz daĥ işidek onı ey şâh
Çü böyle kıldılar onlar su 'âli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 693). [şâh,]
Yimedî Yûsuf'ı cinsim nehâ men
Daĥı Yûsuf rızası çün bilgil ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 715). [şâh,]
Beyân itgil ki onı bileyim men
Didi ki erz-yâb-ı Mısr'ım ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 753). [şâh,]
Gör imdi Yûsuf'uñ sen hâli niçe
Giceniñ nısfı geçdi gör ki ol şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1033). [şâh,]

şâh: Okuyucu, dinleyici; arkadaşı, dost.

Bulara didi siz kesin turunca
Bular çaldı bıçaĥ turunca ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 59). [şâh,]

şâh: Evlat.

Ki ol bir şâh için maĥzûn olupdur
Gözi yaşı aĥup Ceyhûn olupdur (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 203). [şâh,]

Onuñ bir şâhı ondañ ayru düşmiş
Ol ağaç onuñ için sayru düşmiş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 199). [şâhı, -ı]

şâh evle-: Padişah yapmak.

Ki anı eyledi mi şâh Sübhân
Didiler bu cihânda ol ölüpdür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 256). [şâh eyle-, -di]

şâh ol-: Önder, pir olmak.

Çü onda böyle oldı emr-i Allâh
Ki Beytû'l-maĥdise ol oldı şâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 42). [şâh ol-, -dı]

şâh ü bâl: Dal ve budak.

Kamusından benim ki oldı 'âlî
Budaglanup yayıdı şâh ü bâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 398). [şâh ü bâl, -ı]

şâh ü bâli: Dal ve budak II Kız ve erkek evlat.

Bilür misin şecer-i Ken'ân'da 'âlî
Ki on ikidir onuñ şâh ü bâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 198). [şâh ü bâli, -i]

şâh-ı 'âsım: Günahıtan arınmış padişah.

Ki salmış size öyle endişini
Didiler görmüş özin şâh-ı 'âsım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 253). [şâh-ı 'âsım,]

şâh-ı cihân-gür: Dünyayı hükümü altına almış padişah.

Bilürem ĥandedür olmışam âĥâh
Esendür vardur ol şâh-ı cihân-gür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 793). [şâh-ı cihân-gür,]
Kemer kıldı böyle yâĥût gevher
Süvâr oldı çün ol şâh-ı cihân-gür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 69). [şâh-ı cihân-gür,]

şâh-ı hûbân: Güzellerin şahı.

Tanıamaz ki bu demde kimem meñ
Züleyhâ'yım didi ey şâh-ı hûbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 59). [şâh-ı hûbân,]

şâh-ı kerîm: Cömert padişah.

Didi bildüm seni şâh-ı kerîmsin
Daĥı hem hûb luĥ u hem rahîmsin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 331). [şâh-ı kerîm, -
sin]

şâh-ı kuds: Kudüs şehrinin padişahı.

Ki onı şâh-ı Kuds düşünde gördi
O gice tâ şehergâh yırtıdı sîne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1122). [şâh-ı kuds,]

şâh-ı mahbûs: Hapsedilmiş padişah II Hapsedilmiş Hz.
Yusuf.

(Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 121). [şâh-ı
mahbûs,]

Ki durdı bir dem anın dapusına
Didi ki sen degülsün şâh-ı mahbûs (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 121). [şâh-ı mahbûs,]

şāh-ı mısr: Mısırın sultanı; Hz. Yusuf.

Pes aından kıldı hāzır nāme Ya'kūb
Ki yazdı şāh-ı Mısr'a düzdi mektüb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 330). [şāh-ı mısr, -a]
Munı Ya'kūb diyüben yazdı Şem'un
Apardı şāh-ı Mısr'a ol diger gün (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 356). [şāh-ı mısr, -a]

şahid: Şahit, tanık.

Seniñçün var mı şāhid onda söyle
Didi Yūsuf belı vardır güvāhım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1600). [şāhid,]
Didi budur benim çün onda şāhid
Getürdiler şabını tā meyāna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1610). [şāhid,]
Ki Yūsuf'dañ haber aından soraydum
Ki şāhid o maña Yūsuf'dan aħbār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 55). [şāhid,]

şāl-püş: Hirka, aba giyen.

Resül[i] gördiler ki şāl-püş ol
Oturmuş fārik ü merd-i ħamūş ol (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 251). [şāl-püş,]

şām: Şam şehri.

Cihānda Şām ol kıldı vañan ħüb
Ki anda dutdı ülfet cān ü ten ħüb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 7). [şām,]
Bilād-ı Şām[i] gezdüm men ser-ā-ser
Didiler Şām ili sulţānı anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 761). [şām,]
Niçe Yūsuf için yanmaya Ya'kūb
Durayum Şām'ın ol cümle zübābın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 781). [şām'ın, -ın]
Ki birgün kâfile Şām'ın yolundan
Gelüp giderdi ol Kūhe kólundan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 165). [şām'ın, -ın]
Bu işdeñ Yūsuf'ı āgāh kıldı
Didi ki Şām derinde İbn-i Yāmīn (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 365). [şām,]

şām: Akşam.

Geçürür niçe ol şubħuyıla şāmın
Kamu aħvāli aña kıldı ma'lūm (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 568). [şāmın, -ın]

şām ü sehergāh: Akşam ve seher vakti.

Vücūdı pırliginden erimişdi
Gezerdi kayğulu şām ü sehergāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 667). [şām ü
sehergāh,]
Nedür ħālūmi gör şām ü sehergāh
Ki men hiç görmemişim derd ü renci (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1430). [şām ü
sehergāh,]
Didi Yūsuf maña bildürdi Allāh
Bilürem ne olur şām ü sehergāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 98). [şām ü sehergāh,
]

şāmil: İçine alan, kaplayan, kapsayan II Daha üstün, daha çok.

Ki ħüsn-i Yūsuf'a ol şāmil idi
Vücūdı dünyede turfe-i laṭife (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 856). [şāmil,]

şāmil kıl-: İçine almak, kaplamak, kapsamak.

Çü böyle didi Yūsuf geldi Māmīl
Elin zāhrına anıñ kıldı şāmil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 186). [şāmil kıl-, -dı]

şānehu: Şanı yüce olan Allah(c.c) kastedilir.

Ta'ālā şānehu bünyād idiñiz
Bes ondan Muṣṭafā'ya siz revānī (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1234). [şānehu,]
Ta'ālā şānehunuñ ħikmetine
Zi-kudret geldi dile nāgeh ol zī'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 698). [şānehunuñ, -
nuñ]

şarūba: Özel isim.

Var idi bir kızı dağ aldı Ya'kūb
Şarūba adı idi tāze maħbūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 200). [şarūba,]
Şarūba gitdi çünk[i] Ĥakk yirine
Ki virdi Rāḥīl onuñ yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 205). [şarūba,]

şāyed: Belki, ola ki.

Bulardan hem ħelālīğı dileyim
Buları görmeyem şāyed dağı hiç (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1001). [şāyed,]
Bu kıl olsun seniñ katında kâ'im
Oğul ola bize şāyed bu oğlan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1383). [şāyed,]
Beşir eydür ne idi oğlın adı
Digil şāyed saña irişe şādı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 616). [şāyed,]

seb: Akşam, gece.

Şeb oldı evleri dağı yırakdur
Ki geldiler eve azmış leked-küb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 603). [şeb,]

seb ü rüz: Gece ve gündüz II Daima, sürekli.

Oña menden irişdürgil selām
Şeb ü rüz oña kıl ħıdmeti tamām (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 152). [şeb ü rüz,]

sebāb: Gençlik, tazelik, civanlık.

Şebābın mihnetin[i] çekdüñ 'ādil (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 6). [şebābın, -ın]
Şebābı 'ömrünüñ döndi pırine
Ki yoğ bir nesli kıya öz yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 49). [şebābı, -ı]

seb'an ol-: Tok olmak, doymak.

Ĥudāvend'den oña olmadı minnet
Yimekten yidi ol dem oldı şeb'an (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 499). [şeb'an ol-, -dı]

şebîh: Gece.

Şebîha oldu anda boldılar top
Ki ol gün oldılar ta'abla dil-pîç (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 599). [şebîha, -a]

şecer: Ağaç, dirahî.

Muraşsa ' kıymeti daş ile dolsun
Hem altundan dikiñ onda **şecerler** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1507). [şecerler, -ler]

şecer-i ken 'ân: Kenan'daki soy ağacı II Kenan'daki aile.

Bilür misiñ şecer-i Ken 'ân'da 'âlî
Ki on ikidür onuñ şâh ü bâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 197). [şecer-i ken 'ân, -da]

şedâd: Özel yer ismi.

İrişdürgil öziñi tâ be-Ke 'nân
Ki var beri **Şedâd'a** oturgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 339). [şedâd'a, -a]

şeddâd: Zalimliği ile ün yapmış, yeryüzü cenneti denilen
İre'i kendine kurmuş olan efsanevi hükümdar.

Onı kazdurmış idi onda **Şeddâd**
Var idi ol kuyı dibinde bir kes (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 304). [şeddâd,]

şefâ 'at it-: Şefâ 'at etmek.

Bular çün irdiler aña resüle
Şefâ 'at itdiler ol pîr-i uşüle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 716). [şefâ 'at it-, -di, -ler]

şefkat: Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık
olan sevgi.

Şefkat yaşı ile doldı çeşmi
Revânî Yûsuf' uñ katına vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 208). [şefkat,]

şefkat evle-: Merhamet etmek.

Ki ferdâ Hakk katında n'eyleyevüz
Şefkat eyledi Yûsuf'a hayli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 227). [şefkat eyle-, -di]

şefkat id-: Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek
ilgilenmek.

Ki olgil Hâlık'ın dâ 'im emîni
Şefkat idici olgil esîre (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
2, Mısra 247). [şefkat id-, -ici]

şeh: Padişah, hükümdar, şah.

Çü sâkî çıldı vardı **şeh** katına
Muğarreb oldu onuñ hazretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 155). [şeh,]
Çü andan böyle bu temkîn boldı
Buyurdi **şeh** bu işe hâkim oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 89). [şeh,]
Buyurdi **şeh** bular dutdı ta'âmı
Tamâm oldu bularuñ yüki hâmi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 31). [şeh,]

şehâdet: Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında
şâhitlik etme, tanıklık yapma.

Girüdeyse Züleyhâ kıldı bühtân
Şabî böyle edâ kıldı **şehâdet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1619). [şehâdet,]
Olar yahşı bilürler mâzi hâli
Olarda var durur doğru **şehâdet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 31). [şehâdet,]

sehd: Bal.

Bu dünya dâr-ı mihnetdür ser-â-ser
Ki onuñ **şehdidür** zehre berâber (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 483). [şehdidür, -i, -
dür]
Munîñ **şehdini** içenler âğulandı
Ki oldu tîre ol hâke bulandı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 484). [şehdini, -i, -ni]

şehinşâh: Padişahların padişahı, sultanların sultanı.

Saña tâ men irişem ey **şehinşâh**
Murada irdi çünki şeyh-i fânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 478). [şehinşâh,]
Ne oldu size hiç neste dimezsiz
Didiler gerçi açuz ey **şehinşâh** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 463). [şehinşâh,]

şehir: Yerleşim yeri, kent.

Gelürdi kâfile ondan girüden
Gidüp bir **şehre** irdi yolda ol nûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1101). [şehre, -e]
Ki oldılar yine bir **şehre** dâhil
İşit ol şehrdeñ adın dahı neyidi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1114). [şehre, -e]
Muñı ' oldı aña **şehriñ** sipâhı
Ki korhıdı kaçdı andan oldu pinhân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 96). [şehriñ, -i, -n]

şehr: İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yeri,
memleket, yurt, belde.

Çü Ya 'küb vardı ol Havvân köyine
İrişdürdi özin **şehriñ** suyına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 158). [şehriñ, -iñ]
Adı Bâñî idi 'âlemde meşhûr
Çü **şehr** ehli onuñ gördi cemâlin (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1103). [şehr,]
Ki oldılar yine bir şehre dâhil
İşit ol **şehrdeñ** adın dahı neyidi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1115). [şehrdeñ, -den]
İşitdi Mısr ehli emr-i şâhı
Teveccüh eyledi **şehriñ** sipâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 432). [şehriñ, -iñ]
Getürgil **şehre** ol miskîn cüvânı
İşitdi çünki Yûsuf anı öyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 370). [şehre, -e]

şehr: Gönül.

Vücûdum **şehr** ey cân fırkatine
Kamu vîrân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 3). [şehr,]

şehr-i muharremü'l-harâm: Muharrem ayı.

Be-târîh bist ü yekküm **şehr-i muharremü'l-
harâm**
İsnâ ve selâğ in ve tis'a mi'e (Yûsuf u Züleyhâ,

Mesnevi 8, Mısra 139). [*şehr-i muharremü 'l-harâm,*]

şehriyâr: Sevilen bir kimse için kullanılan güzel hitap kelimesi.

Ne kılsun çünkü gitti **şehriyârı**
Bular çün gittiler ata gözinden (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 100). [*şehriyârı, -ı*]

şehriyâr: Önder, lider, baş kişi.

Onuñ çün kıldı böyle hîle yâri
Onı fark itmeye ol **şehriyârı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 92). [*şehriyârı, -i*]
Oğuram tâze kıssa diñlegil sen
Dilerseñ kıssa ger ey **şehriyârı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 943). [*şehriyârı, -i*]
Çü böyle gördiler ol **şehriyârı**
Be-ğâyet ağladılar zâr ü zârî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 469). [*şehriyârı, -ı*]
Ki geldi Yûsuf üste hûb dîdâr
İşitti çünkü geldi **şehriyârı** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 38). [*şehriyârı, -i*]

şehvet: Erkek ve kadın cinslerinin birbirine olan doğal eğilimleri, şiddetli istek, cinsel istek.

Onuñ şulbında **şehvet** geldi cûşa
Recûliyyet damarı hem hürûşa (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 57). [*şehvet,*]

şeker: Gönül okşayan, tatlı söz manası kastedilmiştir.

Şekerdür sözlerüm ter it dimâğı
Bu meclisde oturgil diñlegil söz (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 591). [*şekerdür, -dür*]

şeker vir-: Şeker vermek; iyi davranmak.

Kim evlâd-ı nebîye kılma kahrı
Şeker virgil olara virme zehri (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 340). [*şeker vir-, -gil*]

şemerdîd: Özel isim.

Bularuñla var idi bir kes ey cân
Şemerdîd ad idi ez-ehl-i Ken'ân (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 168). [*şemerdîd,*]

şems ü hâver: Güneş ve padişah.

Cemâlûme degüldür meh berâber
Dağı nisbet degüldür **şems ü hâver** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 430). [*şems ü hâver,*]

şemsî: Özel isim.

Taparsın vaşl evine sen râh fırkât
Kılır **Şemsî** figân ü nâle vü zâr (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 1, Mısra 17). [*şemsî,*]
Ki oña kimse inkâr olmasaydı
N'olaydı ki olaydı **Şemsî** hâmüş (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 9). [*şemsî,*]
İmânın şöyle çün kibr ü mecûs'ı
Mey-i 'aşk içdi **Şemsî** yâr elinden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 13). [*şemsî,*]
Hemânâ **Şemsî** söyle huld-ı rızvân
Saña zindân olupdur hasretiñden (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 15). [*şemsî,*]

Hoş ol kim Yûsuf-ı dîldäre irdiñ
Gel imdi **Şemsî** hâlin kıl beyâne (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 16). [*şemsî,*]

sem'ün: Hz. Yakup'un oğlu.

Ki oldı **Şem'ün** Leyâ'dan
Dağı Lâvî Yehûzâ bu nevâdan (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 193). [*sem'ün,*]
Özi kılmış yanında bıçağı tîz
Bıçağ aldı eline tîz **Şem'ün** (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 145). [*sem'ün,*]
Yehûzâ tâ ola oña nigehdâr
Didi **Şem'ün** göreyim bir berü vir (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 417). [*sem'ün,*]

şer id-: Kötü, fena.

İder sırrıyla kim siz cümle şersiz
Egerçi zâhire yahşı beşersiz (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 105). [*şer id-, -siz-siz, -er*]

şer' ü hakikat: Kötülük ve doğruluk.

Tamâmin 'aşk bil **şer' ü hakikat**
Eger vaşl ister iseñ 'âşık olgil (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 6, Mısra 14). [*şer' ü hakikat,*]

şerâb-ı câm-ı meygün: Kırmızı şişedeki şarap.

Getür sâkî **şerâb-ı câm-ı meygün**
Ki kıl rindâne ihsân vaqt oldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Gazel 4, Mısra 7). [*şerâb-ı câm-ı meygün,*]

şerbet: Tatlı içecek.

Kim ola içmemişdür **şerbetini**
Nebî çünk[i] firâkı yâd iderdi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 4). [*şerbetini, -i, -n, -i*]

şerîf: Şerefli, kutsal, soylu, temiz.

Dağı hem bir kızı oldı **şerîfe**
Ki Dünýe koydı adın ol latîfe (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 203). [*şerîfe, -e*]
Züleyhâ koymış adın ol **şerîfe**
İgirmi yaşına ol gelmiş idi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 858). [*şerîfe, -e*]

şerm: Utanç, mahcubiyet.

Ki salur **şerm** ol baya gedâya
İrişdi bu haber çün pâdşâha (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1194). [*şerm,*]

şerm kıl-: Utanmak.

Didi sulţân ki andan kılma şermi
Ki olur kâbiliñ ğâyetde nermi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 375). [*şerm kıl-, -i-i, -ma*]
'Aleyke aldı Yûsuf didi ey yâr
Yüziñ aç kılma meñden şerm zinhâr (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 386). [*şerm kıl-, -ma*]

şermsâr: Utanan, utanmış, mahcup olmuş.

İşidüben çevirdi yüzlerini
Kamusı **şermsâr** durdı ayağa (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 805). [*şermsâr,*]

şermsâr ol-: Utanmak, mahcup olmak.

Yoluḥdular bular sultāna nā-gāh
Züleyhā şermsār oldı erinden (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1581). [şermsār ol-, -dı]
Kamusi şermsār olup fāşı
Ki saldılar ḥayādañ pāya başı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 93). [şermsār ol-, -up]
Bular çün şermsār olup yeksān
Pes andan söylediler sözi yalan (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 97). [şermsār ol-, -up]

sevk: Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Ki salgil **şevk** odından cānıña süz
Ne olmışdur gör aḥı ey ḥasībı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 593). [şevk,]
Eger cānıñda ey cān zevk[i] vardur
Eger göñlinde ‘aşkıñ **şevki** vardur (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 316). [şevki, -i]
Ki Yūsuf bu cihāna key gelesi
Çün onun **şevk** oldı böyle ġālib (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 319). [şevk,]
Be-ġāyet **şevk** ile gitti ḥayāle
Ki oldı şüret-i Yūsuf delīli (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1474). [şevk,]
Gözine ondan özge neste ilmez
Yüzün gördükçe **şevki** artar oldı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1419). [şevki, -i]
Ki **şevkiñ** olsa kışşa diñle cāndan
Satarlar Yūsuf’ı uḥvetleri bil (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 946). [şevkiñ, -i, -n]

şevket: Büyüklük, azamet, heybet.

Olur Yūsuf süvār bu **şevket** ile
Züleyhā gözi hiç görmezdi yolın (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 5, Mısra 162). [şevket,]

şey: Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, söz,
olay, iş, durum, husus, madde, eşyā vb. yerine kullanılan
belirsiz kelime.

Yoğ oldı kamusi aḥar **seyle**
Didi Mālik var munda gine kār (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1062). [seyle, -le]
Bile geldi benimle bir zamān yol
Daḥı virdi maña bir **şey** züccāci (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 409). [şey,]

şey ol-: Duyguları yok olmak, cansız olmak.

Anıñ kim ‘aşk[i] yoḥdur **oldıgil şey**
Anıñ ki ‘aşk[i] yoḥdur cān[i] yoḥdur (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 2). [şey ol-, -dı, -gil]

şeyh: Şeyh, önder, hoca.

Ki kırıl miñ **şeyh** aña bā-itā‘at
Ayurdi Yūsuf ez-behr-i şefā‘at (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 707). [şeyh,]

şeyh: Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri
bulunan kimse; zāhit, kaba sofi; Cebrail.

Ki boldı şād şükr itdi Allāh’a
Nagāh kuyı dibinden **şeyh** çıldı (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 461). [şeyh,]

şeyh-i fāni: Fani olan şeyh.

Saña tā men irişem ey şehinşāh
Murada irdi çünki **şeyh-i fāni** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 479). [şeyh-i fāni,]

şeyh-i kebiri: Yüce şeyh.

Atamuz bil bizüm şeyh-i kebirdür
Be-ġāyet ḥasretiyle ol zārirdür (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 115). [şeyh-i kebiri, -dür]

şeyh-i kebire: Ulu şeyh.

Daḥı rahmet bu men **şeyh-i kebire**
Nebī oğlın yidiñ olduñ günah-kār (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 690). [şeyh-i kebire,]

şeytān: Ādem’e secde etmediği için cennetten kovulan,
insanları Allah’ın emirlerine karşı kaşırtan, kötülüğe
yönelten cin, iblis.

Saña çoḥ ḥile birle mekr ideler
Ki **şeytān** kıla cādū ol zamāni (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 540). [şeytān,]
Ki **şeytān** sözine oñlar uyalar
Saña kaşd ideler ol dem hevāyi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 545). [şeytān,]
Nebilere olur **şeytān** talebkār
Nebī olan ‘izāz bilñ sözini (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 569). [şeytān,]
Yaḳīn düşmen oña **şeytān** olupdur
Nebī Ādem onun çün oldı çün şayd (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 577). [şeytān,]
Ki düşmen ol durur ‘ālemde zinhār
Zelīl it cehd idüp **şeytān** dā ‘im (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 582). [şeytān,]

şeytān-ı recim: Kovulmuş, lanetlenmiş şeytan.

Ḥasedden çekdi onda şeytān sedni
Ne kıldı gör ki şeytān-ı recimi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 635). [şeytān-ı recim, -i]

şid: Özel isim.

Ne **Şid’dür** ki onuñ düşmeni olmaz
Ki āmāc ola bes atulur oḥ olmaz (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 476). [şid’dür, -dür]

şikāyet kıl-: Şikayet etmek, yakınmak.

Ümīd üzmeñ Allāh’ıñ rahmetiñden
Şikāyet kılmañ onuñ zaḥmetiñden (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 266). [şikāyet kıl-, -
ma, -n]

Allāh’a eylerim ḥālim ḥikāyet
Ki sizdeñ kılmaşam hergiz şikāyet (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 320). [şikāyet kıl-, -
maz, -am]

Pes aña cāriye māzi ḥikāyet
Ki kıldı hecr eliñden hem şikāyet (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 612). [şikāyet kıl-, -dı
]

şimdi: Artık, şu anda.

Dirġa derd ile pīr oldı **şimdi**
Menim ‘ömr-i cüvānım ayırlıġdan (Yūsuf u
Züleyhā, Gazel 3, Mısra 9). [şimdi,]

şimdi: "İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"
anlamlarında bir zaman zarfı.

Didi va'de maña kılduñ ebî sen
Du'â kıl gelmişim **şimdi** saña men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 114). [şimdi,]
Nicedür diñle **şimdi** kışsa-i bes
O demde ki mürsel-i Hüd idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 306). [şimdi,]
Hanı Ya'kûb **şimdi** kıla cânlu
Didiler ol dürrüg sözleri bî-bâk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 594). [şimdi,]

şire: Henüz mayalanmamış üzüm suyu, sıra.

Didiler yiyübeni hem etini
Şireci hatunıdır biri derbân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1669). [şireci, -ci]

şirîn: Güzel, hoş, latif.

Dehânım tûti kimi telh olupdur
Menim **şirîn** dehânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 12). [şirîn,]
Ayırmaz bir dem anı kendözinden
Ki doymaz Yûsuf'ın **şirîn** sözinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 381). [şirîn,]
İşidem bir dem ol **şirîn** maķâlin
Pes ondan kabz kılğil hâzretinde (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 330). [şirîn,]
İşitdüm bir dem ol **şirîn** maķâliñ
Muradum hâşıl oldı hâşıl oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 470). [şirîn,]
Çü onun görmezem ol meh cemâlin
Dağı işidmezem **şirîn** maķâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 22). [şirîn,]

şükr id-: Şükretmek, hamdetmek.

Bu işe güldüm ey yâr şükr idüben
Didi Yûsuf bu sözi oldı hāmūş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 204). [şükr id-, -üben]

şükr it-: Şükretmek.

Ki boldı şād şükr itdi Allāh'a
Nagāh kuyı dîbinden şeyh çıhdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 460). [şükr it-, -di]

şükr kıl-: Şükretmek.

Leked-kûb olmuş onun benzi şaru
İrişdi uñvetine şükr kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 125). [şükr kıl-, -dı]
Veliken Hâlık'a çoğ şükr kılğil
Be-ta'zîm adın anıñ zîkr kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 173). [şükr kıl-, -ğil]

şükür: Allah'a duyulan minneti dile getirmek için
kullanılır.

Şükür ki vaşl ile tımāra irdiñ
Esîr idiñ belâ vü derd elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 9). [şükür,]
Didi **şükür** saña yâ hayyu Sübhân
Didi ki Yûsuf'a men her du'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 500). [şükür,]

şüm: Kötü, fena.

Didi Yûsuf çü böyle 'âdeti **şüm**
Kılupsız pes yakîn siz itmişiz **şüm** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 445). [şüm,]

şüm it-: Kötü iş yapmak.

Didi Yûsuf çü böyle 'âdeti şüm
Kılupsız pes yakîn siz itmişiz şüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 446). [şüm it-, -miş, -
iz]

T HARFİ

tā: Öyle ki.

Didi sultān var andan sor bu düşü
Nicedür **tā** bize bildüre işi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 368). [tā,]

tā: "-de, -da" bağlacı.

Kelāmı muhtaşar kıldum kemāhı
Bular **tā** kat' kıldı ba'zı rāhı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 676). [tā,]
Getürdüm cem' kıldum men tamāmı
Lisān-ı 'Arab'a **tā** derk kıldum (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 141). [tā,]

tā: "Ki" bağlacı.

Bularuñ hāceti **tā** ola maqbūl
Melik kıldı yine bang-ı revānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1146). [tā,]
Bular çün oldılar **tā** nā-ümīd andan
Be-gāyet yandılar ol laḥza cāndan (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 135). [tā,]

tā: "Amacıyla, diye" anlamı katan bir söz.

O yanında gelür ol biri yırtar
Çevirmiş onı kurtlar **tā** yiyeler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 67). [tā,]

tā: "Dek, değin, kadar" anlamında edat.

Bu işden eylerim Ya'kūba hīle
Ola **tā** ki du'ā anuñla böyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 130). [tā,]
Saña **tā** bir kızını vire onda
Kılasın sağ selāmet o mekānda (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 153). [tā,]
Ki Yūsuf kışşasını diñle cāndan
Ġam ile **tā** ki gide guşsa senden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 314). [tā,]
Fakīre merḥamet kılğil mülāzım
Olasın rahmete **tā** ki mülāzım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 360). [tā,]

tā: -diğında, -diği zaman.

Züleyhâ **tā** ki baḥdı onı gördi
Cemālin Yūsuf'uñ **tā** gördi ol māh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1206). [tā,]
Züleyhâ **tā** ki baḥdı onı gördi
Cemālin Yūsuf'uñ **tā** gördi ol māh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1207). [tā,]
Ki her sā'at be-nev' it'ām kılğil
Naḳıbe **tā** ki Yūsuf emr kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 177). [tā,]
Melek Şeytān'ı sürdi ol mekāndan
İrişdiler eve **tā** şād ü hürrem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 287). [tā,]
Zü-ḥasret birbirine **tā** irişdi
Koçuban birbirini hūb görüşdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 755). [tā,]

tā: Böylece.

Meni ger ister isen yā [e]bī sen
Digil bu düşe ta'bīr **tā** bilem men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 507). [tā,]
Ki ferdā olmayasın **tā** melāmet
Ḥasūd Ḥaḳḳ rahmetinden oldı mehcūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 653). [tā,]
Seni görmeklik için **tā** gezerim
Bi-hamdi'llāh gördüm meh cemālīñ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 468). [tā,]
Ki geldi durdı onda bir araya
Bu ev naḳşına **tā** kıldı nazarnı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1533). [tā,]

ta'ab: Sıkıntı, zahmet, eziyet, meşakkat.

Şebiña oldı anda boldılar top
Ki ol gün oldılar **ta'abla** dil-ptç (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 600). [ta'abla, -la]

ta'ab id-: Sıkıntı, eziyet vermek.

Niçe pīr ḥānımuza ta'ab ideli
Ki Ken'ān yazısında oynayalum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 725). [ta'ab id-, -eli]

ta'ab kıl-: Sıkıntı, zahmet, eziyet, meşakkat çekmek.

Kılur oğlanlaruñ cānıma ta'abı
Didi ki onda yā nebī ki zī'b sen (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 774). [ta'ab kıl-, -ı-, -ur]

ta'accüb evle-: Şaşırmaq, hayret etmek.

Ta'accüb eyler idi heybetinden
Min iki yüz yıl idi kazılalı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 300). [ta'accüb evle-, -r]
Ta'accüb eylediler bu ḥavāle
Daḥı pes varmadılar kıl ü kāle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 27). [ta'accüb evle-, -di-, -ler]

ta'accüb kıl-: Şaşırmaq.

Ta'accüb kıldı munı gördi Ya'kūb
Kim ola Ḥaḳḳ katında böyle maḥcūb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 691). [ta'accüb kıl-, -
dı]

ta'accüb kıl-: Şaşmak, hayret etmek.

Ta'accüb kıldı anda kaldı ḥayrān
Bular tā sākīn oldı süzd[i] ḥācib (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 118). [ta'accüb kıl-, -
dı]

ta'alā: Yüce.

Velī yād it Allāh'ı señ mülāzım
Ta'alā şāne söyle dilde dā'im (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 330). [ta'alā,]
Allāh'ı cānda señ yād eyledükçe
Ta'alā digil ismin söyledükçe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 500). [ta'alā,]

ta'am: Yiyecek şey, yemek.

Getürdiler ta'āma oldı meşgūl
Katında Yūsuf-ı maḥbūb-ı maqbūl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 331). [ta'āma, -a]

Ta'āma baḥubanı durd[ı] dervīş
Olupdur gūsnelikden lik dil-rīş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 339). [ta'āma, -a]
İki yaşında ƣaldı ol anadan
Virürlerdi ta'āmını atadan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 284). [ta'āmını, -i, -n, -ı]
Daḥı bir göñlek onı sen yaƣın bil
Ki cennetden oña çekdi ta'āmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 485). [ta'āmu, -ı]
Çekerim derd ü miḥnet-i cān-sūzı
Ki ondan berlü yimen men ta'āmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 769). [ta'āmu, -ı]
İçerdi kendinüñ 'aşƣında zehri
Çekerdi Yūsuf'a miñ dürlü ta'āmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1451). [ta'āmu, -ı]
Ḥubūbı sünbülüyle kıldı enbār
Yedi ıl kıldı enbār ol ta'āmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 117). [ta'āmu, -ı]
Sarardı açlıƣ ile ḥalk rengi
Tükendi ehl-i Mısr'ın pes ta'āmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 125). [ta'āmu, -ı]
Buyurdi şeh bular dutdı ta'āmı
Tamām oldı bularuñ yüki ḥamı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 31). [ta'āmu, -ı]

ta'at eyle-: Boyun olmak.

Nice ki men direm sen eyle ta'at
Ki menden yüziñi döndürmegil sen (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1544). [ta'at eyle-,]

ta'at kıl-: Allah'ın emirlerini yerine getirmek, ibadet etmek.
Özine ta'ati ƣılmış idi iş
Ƙılordı gice gündüz ḥayr-endiş (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 13). [ta'at kıl-, -i, -miş-mış]

ta'at kıl-: Allah'ın emirlerine uymak, emredilene yapmak.
Ƙılordı ƣuyunuñ dibinde ta'at
Yiyerdi her gice ol bir enārı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 352). [ta'at kıl-, -ur, -dı]

tabanca: Tokat; cepte veya belde taşınan, kısa ve hafif
ateşli silâh.

Tabanca urdı oña yandı cānı
Be-ğayet zecr kıldı ol ḡaribe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1050). [tabanca,]

tābi' ol-: İtaat etmek, uymak.

Vücūdi bile ḡam-bār olmasaydı
N'olaydı ḥalk olaydı 'aşƣa tābi' (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 7). [tābi' ol-, -a, -y, -dı]

tabīb: Tıp ālimi, tıp ilmini bilen, hastalara bakan hekim.

İrişdi derdlü derdi tabībine
Ki māzideñ daḥı men zıkr ƣılman (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 8). [tabībine, -i, -ne]

tabīb: Doktor II Sevilen ve saygı gösterilen kimse.

Ki kıldı ilticāyı Kibriyā'ya
Züleyhâ didi yā Yūsuf tabībī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1537). [tabībī, -i]

Töküben yaşımı ḥasret göziñden
Didi anıñ ḥanı cānım tabībī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 537). [tabībī, -i]

ta'bīr: Açıklamak, yorumlamak.

Çü Yūsuf böyle kıldı sözi taƣrīr
Ki Ya'kūb ƣılmadı pinḥān ta'bīr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 509). [ta'bīr,]
Didi Ya'kūb oña ey meyve-i dil
Degül ḥācet bu düşüñ ta'bīri bil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 497). [ta'bīri, -i]
Ki sorma dir bu düş ta'bīrin ey māḥ
Ki birgün zāhir ide onı Allāḥ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 498). [ta'bīrin, -i, -n]
Saña ƣardaşlaruñ bes ola ḥāsīd
Bu düşüñ ta'bīrin oñlar duyalar (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 544). [ta'bīrin, -in]
Didi sāƣı ki bu ta'bīr nişānı
Nedür tā bilesüz yoḥdur yalanı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 85). [ta'bīr,]
Pes ondan didi ta'bīr ehline şāḥ
Ki düş gördüm bu gice oluñ āḡāḥ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 335). [ta'bīr,]

ta'bīr di-: Tabir etmek, yorumlamak.

Meni ger ister isen yā [e]bī sen
Digil bu düşe ta'bīr tā bilem men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 507). [ta'bīr di-, -gil]

ta'bīr eyle-: Yorumlamak.

Didi bir düş ki gördüm yā ata men
Diyeyim onı ta'bīr eylegil sen (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 392). [ta'bīr eyle-, -gil]
Didi ki yā Nebī luṭf eyle söyle
Nedür bu düşüme ta'bīr eyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 491). [ta'bīr eyle-,]

ta'bīr id-: Yorumlamak.

Düşüñe ideyim ta'bīr diñle
Nedür maḡşūd ondan bir bir añla (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 512). [ta'bīr id-, -e, -
y, -im]

ta'bīr it-: Yorumlamak.

Çü Yūsuf böyle ta'bīr itdi rüya
Ki ḥabbāz na'ra kıldı didi eyvā (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 79). [ta'bīr it-, -di]

ta'bīr kıl-: Tabir etmek, yorumlamak.

Olur zāhir sözi tek görse düşi
Nebī rüyāyı çün ta'bīr kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 530). [ta'bīr kıl-, -dı]
Menim düşümi sen ta'bīr ƣılḡil
Maña bir bir onı taƣrīr ƣılḡil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 492). [ta'bīr kıl-, -gil]

ta'bīr ol-: Yorumlamak.

İşitdi munı Ya'kūb ƣaldı ḥayrān
Didi her düşe ta'bīr ola ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 404). [ta'bīr ol-, -a]

tabi-i gün: Parlayan güneş, aydınlanan gün.

Karardı **tâbiş-i günden** kamer-yüz
Be-ğâyet ıssı gün ol tâze 'uryân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 422). [tâbiş-i gün, -den]
Ciger yan ey ciger yan ey ciger yan
Yanardı **tâbiş-i günden** vücûdî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 425). [tâbiş-i gün, -den]

tâc: Taç.

Olaldı Yûsuf irdi on yaşına
Sa'âdet **tâcını** koydı başına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 411). [tâcını, -ı, -n, -ı]

tâc ü atlâs ü harîr: Taç, atlas ve ipek kumaş.

Baturdı **tâc ü atlâs ü harîre**
Didi bugün katımdasın hemîn seň (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 78). [tâc ü atlâs ü
harîr, -e]

tâc ü cevher: Taç ve mücevher.

Ki çıhdi daşra bahın dolu aya
Çü giydi hil'atiyle **tâc ü cevher** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 67). [tâc ü cevher,]

tâc-ı şâh: Padişahlık tacı II Manevi değeri olan taç.

Çü bu işde bizüm oldı devâmız
Çü Yûsuf giydi hil'at[ı] **tâc-ı şâhı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1095). [tâc-ı şâh, -ı]

tâc-ı vâkût: Yakut taşından olan taç.

Esirdür çünkü ol 'İberî gulâma
Başına **tâc-ı yâkût** koydı gevher (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 35). [tâc-ı yâkût,]

tâcir: Ticaretle uğraşan kimse, tüccar.

Yitüre mi bu **tâcir** özi hamı
Gör imdi seň Allâh'ın hikmetini (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 964). [tâcir,]
Olaldı **tâciriñ** katında hoş hûb
Ol oğlan kim anı satmışdı Ya'kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 547). [tâciriñ, -iñ]

tafzil evle-: Birini diğerlerinden ayır tutmak; üstün tutmak.

Ki oldı eylemişin bizi tafzil
Birimiziñ adın hiç dutmamışın (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 76). [tafzil eyle-, -miş, -sin]

tağyir bol-: Değişmek.

İşitdi pâdişeh **tağyir boldı**
Melâl ü guşsa hem gönline doldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 347). [tağyir bol-, -dı
]

tağyir evle-: Değiştirmek, başkalaştırmak.

Pes andan sordılar gün mi cemâlin
Ne **tağyir eyledi** söyle havâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 22). [tağyir eyle-, -di]

tağyir id-: Değiştirmek.

Alma in'âmını **tağyir idüpdür**
Ki gönümdeñ dahı kaygu gidüpdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 25). [tağyir id-, -üp, -
dür]

tağyir ol-: Değişmek, bozulmak.

Bular çün bildiler ele alubañ
Kamusi titredi **tağyir olubañ** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 382). [tağyir ol-, -ubañ]

tağyir-i câme it-: Elbise değiştirmek.

Gözi yaşını nisbet kıldı seyle
Revân tağyir-i câme itdi vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 373). [tağyir-i câme it-, -di]

tah-: Takmak.

Eyitürsin koluña vir **tahayım**
Yehûzâ çü sivârı aldı ele (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 412). [tahayım, -a, -y, -ım]
Çü yâkût görmemiş anı ne böyle
Koline **tahdı** anı ol dem ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 415). [tahdı, -dı]

tahakkuk evle-: Gerçekleşmek, yerine gelmek.

Olur gördün tek ol **eyle tahakkuk**
Ki şâlih düşine te 'vîl bolmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 521). [tahakkuk eyle-,]

tahammül kıl-: Dayanmak, katlanmak.

Görün ol pehlivân-ı nîk-merdi
Tahammül kılmadı rûz u şebine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 349). [tahammül kıl-, -ma, -dı]

taharrük kıl-: Kımıldamak, hareket etmek.

Bezendi kuş **taharrük kıldı** eşcâr
Kesildi ehl-i şehri on gün yimekten (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1150). [taharrük kıl-,
-dı]

tahavvür: Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırarak,
şaşıp kalmak.

Tahavvürdür oña yoğdur nihâyet
Tekebbürdür maña ondan be-ğâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 127). [tahavvürdür, -
dür]

Çünân ki görebilmez bunlar anı
Bular böyle **tahavvür** Yûsuf andan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 165). [tahavvür,]

tahavvür kal-: Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırarak,
şaşıp kalmak.

Bular dahı kılar bühtân ü zûrı
Tahavvür kaldı Ya'kûb zî'be ol dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 749). [tahavvür kal-, -
dı]

Tahavvür kaldı cümle ehli bâzâr
Ki bilmez ne yirden ire ol kûl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1144). [tahavvür kal-, -dı]

Muradın dapdı hâcca secde kıldı
Çü gördi Yûsuf[ı] **kaldı tahavvür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1389). [tahavvür kal-,
-dı]

Olar söyler bular hiç fehmi kılmaz
Tahavvür kaldılar bî-çâre miskîn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 159). [tahavvür kal-, -
dı, -lar]

Tahayyür kaldılar 'izzetlerine
Didiler ki bize bu 'izz ü ikrām (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 192). [tahayyür kal-, -dı, -lar]

tahkik: Kesinlikle.

Bular bu sözi cümle kıldı taşdık
Didiler işlemişüz hamı **taḥkik** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 444). [taḥkik,]

tahkik: Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını
anlamak için yapılan araştırma; bir şeyin doğru olduğunu
ortaya çıkarma.

Onuñ **taḥkikine** hiç irmemişdi
Cemâinden hicâb ref' oldu ol dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1276). [taḥkikine, -i, -
n, -e]

Seniñ **taḥkikiñe** irmiş olaydım
Virelerdi maña ger bu cihânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1288). [taḥkikiñe, -i, -n, -e]
Çü Yûsuf böyle eytdi söz[i] **taḥkik**
Zevân-ı sâkî oni kıldı taşdık (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 101). [taḥkik,]

tahkik bil-: Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarmak,
hakikatini anlayıp bilmek.

Züleyhâ'dan günâhı **bildi taḥkik**
Züleyhâ eyledi çünkü ḥatâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1624). [taḥkik bil-, -dı]
Cemâli birle hem onuñ kemâlin
Çü Ḥakk'dan sâlih onı **bildi taḥkik** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 345). [taḥkik bil-, -dı]
Pes andañ ola bir vâfir zamâne
Sözüm **taḥkik bil** düşme gümâne (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 414). [taḥkik bil-,]
Nişânın virdi oğlan **bildi taḥkik**
Salındı boynına öpdü yüziñden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 534). [taḥkik bil-, -dı]

tahkik evle-: Araştırmak, incelemek.

Velîken ba'zı râvî söylediler
Kim anlar böyle taḥkik eylediler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 720). [taḥkik eyle-, -
dı, -ler]

tahkik evle-: Düşünmek II Araştırmak, doğruluğunu
incelemek.

Velîken ba'zı râvî söylediler
Yedi yaşında taḥkik eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 320). [taḥkik eyle-, -dı, -ler]

tahkik id-: Yaşamak, başından geçmek, deneyimlemek.

Niçe meñ kılmışam onda hazerni
Olar **taḥkik iderler** bu maḳâlî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 29). [taḥkik id-, -er, -ler]

tahkik kıl-: Doğrulamak.

Velî muni saña kim bildirüpdür
Ki söz[i] saña **taḥkik kıldırupdur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 96). [taḥkik kıl-, -dır, -
up, -dur]

taḥkik ol-: Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarmak,
hakikatini anlayıp bilmek.

Didi ki sâkî oldu söziñ[e] taḥkik
Ki yoḥ kızbiñ seni kıldum taşdık (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 93). [taḥkik ol-, -dı]

tahsin evle-: Beğenmek, övmek.

Añup sultân[i] **taḥsîn eylediler**
Didiler her çe var kılan keremni (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 42). [taḥsîn eyle-, -dı,
-ler]

tahsin id-: Beğenmek, takdir etmek.

Aña taḥsîn ider her kim görüpdür
Velîken varıcağın ol şerîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 88). [taḥsîn id-, -er]
Be-gâyet eyledi lutf ile ihsân
Oña **taḥsîn idüben** söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 37). [taḥsîn id-, -üben]

tahsin kıl-: Övmek, takdir etmek.

Rehâ kılgıl kılayım saña taḥsîn
Mebâdâ ki dilüme gele nefrin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 349). [taḥsîn kıl-, -ayım]
Yakındur yâ ata dutma gümânı
Aña Ya'kûb kıldı çoḥ taḥsîn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 90). [taḥsîn kıl-, -dı]

taht: Süslü, ihtişamlı koltuk.

Nebî pîr oldu cün der-güzâriş
Bulara **taḥtını** kıldı sıfâriş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 74). [taḥtını, -ı, -n, -ı]
Ḥarîr giydürdi Yûsuf egnine raḥt
Çü Yûsuf çığdı ol **taḥta** oturdu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1175). [taḥta, -a]
Ki girdi içeri **taḥta** oturdu
Çağırdı Yûsuf[i] ol ḥazretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1526). [taḥta, -a]
Çü Yûsuf **taḥtına** çığdı oturdu
Bularuñ yüklerin bir bir getürdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 71). [taḥtına, -ı, -n, -a]
Müselmân oldu ḥüb ehl-i hidâyet
Oturdu **taḥtına** Ya'kûb Yûsuf ḥân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 80). [taḥtına, -ı, -n, -a
]

taht kıl-: Süslü, ihtişamlı koltuk yapmak.

Ki yulduzlar daḥı hem ay ile gün
İçinde kıldılar bir 'âlî taḥtı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1519). [taḥt kıl-, -ı, -ı, -dı, -lar]

tāk ol-: Tükenmek, bitmek.

Hevesden taḳâtî tāk oldu düşdi
Yıñıldı yire evlâd üste üşdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 735). [tāk ol-, -dı]

tākat: Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet,
derman.

Revân-ı zâr necib durdu o rüya
Ḥanı **tākat** ki vara ilerüye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 270). [tākat,]

Diyeydi çünkü oldur hûb Kirdgâr
Velîken n'eyleyim hiç **tağatim** yolı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 57). [tağatim, -im]

tağat it-: Dayanmak.

Nişe siz olduñuz böyle melâma
Nişe ol hûsne **tağat itmedüñüz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 83). [tağat it-, -me, -dü, -nüz]
Ne düş ki görse şâdık eylegil şıdk
Fırâka kimse **kılmaz tağat** ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 790). [tağat kıl-, -maz
]
Ki kılmaz lahzâ tağat fırkâtine
Fırâkıdan onuñ nâr baharam men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 751). [tağat kıl-, -maz
]
Ki tağat kılmadı derd-i fırâka
Revân geldi zindân kapısına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 116). [tağat kıl-, -ma, -dı]

tağat ü tağ ol-: Üzüntülü ve sıkıntılı olmak.

Velîken olmuş idi tağat ü tağ
Zamânın bilmez idi key olası (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 316). [tağat ü tağ ol-, -mış]

tağdır: Allah'ın insanoğluna tayin ettiği kader.

Bozulmaz her ne kim **tağdır** yazar
Taleb kıldılar ez-Mâlik bahâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 968). [tağdır,]

tağdır-i ilâh: Allah'ın takdiri gereği. || Ezeli takdir, kader.

Seniñ hıdmetiñe irmeklügüme
Ezelden bu idi **tağdır-i ilâh** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 477). [tağdır-i ilâh,]

tağrîr kıl-: Sözle anlatmak, ifade ve beyan etmek.

Çü Yûsuf böyle kıldı sözi tağrîr
Ki Ya'kûb kılmadı pinhân ta'bir (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 508). [tağrîr kıl-, -dı]
Menim düşümi sen ta'bir kılğil
Maña bir bir onı tağrîr kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 493). [tağrîr kıl-, -gil]

tağsîm id-: Bölmek, ayırmak.

Ki aldılar bıçağlar ele hem tîz
Züleyhâ didi uş **tağsîm idende** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 55). [tağsîm id-, -e, -n, -de]

taleb kıl-: İstemek.

Bahâr Yûsuf bulara raht-meslûb
Taleb kıldılar anda rismân yolı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 419). [taleb kıl-, -dı, -lar]
Bozulmaz her ne kim tağdır yazar
Taleb kıldılar ez-Mâlik bahâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 969). [taleb kıl-, -dı, -lar]
Pes ondan ba'zı Yûsuf katna kaldı
Ki ba'zısı talep çıhmağa kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 122). [taleb kıl-, -dı]
Taleb kıldı be-gâyet olgil âğâh
Anı vir bize oñda aparalum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 312). [taleb kıl-, -dı]

talebkâr ol-: Talep etmek, istemek.

Nebîlere olur şeytân talebkâr
Nebî olan 'izâz biliñ sözini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 569). [talebkâr ol-, -ur]
Didi kim Yûsuf'a oluñ talebkâr
Biz anı bulasıyuz âhir-i kâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 323). [talebkâr ol-, -uñ]

tâlib: İstekli, talepkâr.

Bu **tâlibler** didiler Yûsuf'a bil
N'idelüm baıkludur ân der selâsil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 123). [tâlibler, -ler]

tâlib ol-: İstemek, talep etmek.

Be-gâyet Yûsuf için oldu tâlib
Kabûl idi du'âsı merd-i hâcet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 320). [tâlib ol-, -dı]
Be-gâyet cân oña oldu tâlib
Züleyhâ'ya onı gönderdi görsün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1200). [tâlib ol-, -dı]
Ta'am için kamusı oldu tâlib
Nebî oğlanları cümle tamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 72). [tâlib ol-, -dı]

ta'lim kıl-: Eğitmek, öğretmek.

Ki kıldı Cebra'yî oña ta'lim
İrerdî Hakk katından bir firişte (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 506). [ta'lim kıl-, -dı]

ta'lim ol-: Öğretmek.

Kamusın Yûsuf'a ol kıldı teslîm
Be-ma'nî böyle oldu oña ta'lim (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 304). [ta'lim ol-, -dı]

tama' kıl-: Açgözlülük etmek, arzulamak.

Didi lâyıq degül bu her gedâya
Tama' kılman didi siz bu 'azîze (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1187). [tama' kıl-, -
ma, -n]

tâma' ol-: İstekli olmak.

Kamu almağa onı **tâma' oldı**
'Acüzeler yırak itdi gilâfı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1182). [tâma' ol-, -dı-gil]
Ki oldu tâma' ol evvel yüz-i mâha
Ki geldi ol dağı Mâlik katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1196). [tâma' ol-, -dı]

tamâm: Bütün, hepsi, tamamıyla.

Oña menden irişdürgil selâm
Şeb ü rûz oña kıl hıdmeti **tamâm** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 152). [tamâm,]
Biri gönlek birisidir 'imâme
Kemerdür bir 'aşâ hâtem **tamâme** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 300). [tamâme, -e]
Olinca 'ömrine seksen **tamâmı**
İşi da'vet idi her şubh u şâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 45). [tamâmı, -ı]
Görüp Ya'kûb şâd oldu **tamâmı**
Bu idi dir temennâm şubh u şâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 185). [tamâmı, -ı]

İrişüp yine zâyfa düşdi hamı
Piyâde oldılar onda **tamāmı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 248). [tamāmı, -ı]

tamām: Bitme, tamamlanma, sona erme.

İrişdi va'desi hamlîn **tamāma**
İki oğlan getürdi ol hümāma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 67). [tamāma, -a]

tamām: Hep, daima.

Dutupdur mâtem ol hazen **tamāmı**
Ki kılmaz kimse ile ol kelāmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 253). [tamāmı, -ı]

tamām id-: Tamamlamak.

Tamām idübeni ondan gidüñiz
Ne nev'e ki Züleyhâ didi hāne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1510). [tamām id-, -üben, -i]
Tamām idüben oña söylediler
Yasadılar 'aceb cennet serāyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1514). [tamām id-, -üben]

tamām it-: Tamamlamak, nihayete erdirmek.

Tamām itdi sözini oldı ebsem
Nebî oğlanları kırt sözlerini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 802). [tamām it-, -di]

tamām ol-: Eksiksiz, tam olmak, tamamlanmak.

Buyurdi şeh bular dutdı ta'āmı
Tamām oldı bularuñ yüki hamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 32). [tamām ol-, -dı]

tamām ol-: Bitmek, tamamlanmak, sona ermek.

Oña giydürdiler çoñ dürlü rahtı
Kamu işi **tamām oldı** tamāmet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1521). [tamām ol-, -dı]
Müheyyâ oldı ol dārü's-selāmet
Tamām oldı Züleyhâ dañ bezendi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1523). [tamām ol-, -dı]

Anı bir nehv içinde defn kıldı
Bi-hamdı'llāh **tamām oldı** bu iñbār (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 133). [tamām ol-, -dı]

tamām ol-: (Yaş bağlamında) Doldurmak.

Tamām olmış onuñ 'ömrine kırğ gün
Getürdi ol şabānı 'abd-ı vāhid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1608). [tamām ol-, -mış]

tamāmet: Tamamıyla, bütünüyle.

Revān ağlayuverdi dürr-i nice
Çü vardı Yûsuf'a irdi **tamāmet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 87). [tamāmet,]
Yığıldı Mālik'e altun iyice
Yığıldı altun ol on gün **tamāmet** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1171). [tamāmet,]
Oña giydürdiler çoñ dürlü rahtı
Kamu işi tamām oldı **tamāmet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1521). [tamāmet,]

Bularuñ sözlerine kıldı pendı
Kabül itdi bular pendı **tamāmet** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1645). [tamāmet,]
Ne ki ol didi hācib kıldı yeksān
Pes aña uñvet-i Yûsuf **tamāmet** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 151). [tamāmet,]

tamāmet kıl-: Son vermek.

Tamāmet kıldı Yûsuf oña meyli
Nagehān geldi bürhān-ı İlāhî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1566). [tamāmet kıl-, -dı]

tamāmı: Hepsı, bütün, tamamıyla.

Koyun katına vardılar **tamāmı**
Ki ol gün daşıldılar daşı başup (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 597). [tamāmı,]
Varuban Mālik'in başın bürüdi
Kamu kıldı nidā ol dem **tamāmı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1157). [tamāmı,]
Züleyhâ derd ü gam içre **tamāmı**
Ayurur her gün oña ol ta'āmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 7). [tamāmı,]
Didi kim al seniñ olsuñ bu hamı
Bahāsı on miñ altundur **tamāmı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 230). [tamāmı,]
Çü sākî gördi ol bedr[i] **tamāmı**
Yüzin örtübeni virdi selāmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 383). [tamāmı,]
Ta'ām için kamusı oldı tālīb
Nebî oğlanları cümle **tamāmı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 73). [tamāmı,]

tāmi' ol-: Tamah etmek, istemek.

İrişe cānıña dürlü halāvet
Bes ondan kışsa için tāmi' olgil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 847). [tāmi' ol-, -gil]

tāmi' ol-: Çok beğenip isteyerek dinlemek, okumak.

Bu meclisde otur hoş sāmı' olgil
Bu Yûsuf kışsasına tāmi' olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 172). [tāmi' ol-,]

ta'n: Ayıplama, kınama, yerme.

Eyürdi Cebrāyıl uş aña **ta'nı**
Ne sözdi söyledüñ Yûsuf ya'nî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 141). [ta'nı, -ı]

ta'n kıl-: Ayıplamak.

Onı görüp selāmet gitmedüñüz
Munuñ çün kıldıñuz siz maña ta'nı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 85). [ta'n kıl-, -ı, -
du, -nuz]
Ayurdi añlara hil'at[i] yemini
Ki düşmen anlara **kılmaya ta'nı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 670). [ta'n kıl-, -ı, -
ma, -y, -a]

ta'ne kıl-: Ayıplamak, kusur bulmak.

Be-ğaflet 'aşka ta'ne kılmañuz hey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 1). [ta'ne kıl-, -ma, -ñ,
-uz-ma, -ñuz]

tanı-: Tanımak.

Tâ nımazdı ki anı kim durur ol
Hemîşe Yüsuf'a hıdmet ider bol (Yüsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 553). [tanı-, -maz, -dı
]

tanı-: Daha önce görmüş olmak, ilişkisi bulunmak, bilmek;
hatırlamak.

Kuçuban birbirin öpüşdiler hûb
Soruşup birbirin **tanışdılar** hûb (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 182). [tanışdılar, -ş, -dı, -lar]
Didi Yüsuf size kıldum du'âyı
Sizi **tanımaya** halk Hudâyî (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 118). [tanımaya, -ma, -y, -a]
Ana oğul görüşdi oldu ebsem
Tanıdı birbirin vâllâhü'l-'alem (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 624). [tanıdı, -dı]
Çü vardı uhveti katna revânî
Biris **tanımaz** ki kimdür anı (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 14). [tanımaz, -maz]

ta'nı kıl-: Kınamak.

Ötün 'aşıklara pes kılma ta'nı
Züleyhâ kâr hem 'aşkı bî-nihâyet (Yüsufu
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 18). [ta'nı kıl-, -ı-ma]

tañrı: Allah, Tanrı.

Pes aından didi sâkî muñla te 'vîl
Niçüñdür **Tañrıñ** içün señ beyân kıl (Yüsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 402). [tañrıñ, -ñ]

tap: Büyük bir tutkuyla bağlanmak, rağbet etmek.

Taparsın vaşl evine sen râh fırkat
Kılur Şemsî figân ü nâle vü zâr (Yüsufu Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 16). [taparsın, -ar, -sın]

tap-: Bulmak.

Muradı istegini cümle **tapdı**
Didi ki benim çün nür-ı dîde (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 464). [tapdı, -dı]

tapanca: Hafif, cepte veya belde taşınan ateşli silah.

Şabîdür Yüsuf'uñ ağzında cânı
Tapanca urdılar ol gül yüzine (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 109). [tapanca,]
'Adü oldu oña uhvet tamâmı
Kimi urar **tapança** kimi dürter (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 161). [tapança,]

tarb id-: Vurmak.

Revâ mı şâd idürseñ tarb idüben
Züleyhâ didi onlara 'azâbı (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 20). [tarb id-, -üben]

ta'rif: Bir şeyi inceden inceye anlatma.

Ta'âmıñ **ta'rifini** bilmedim mi
Niçedür vaşlı onu kılmadım mı (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 89). [ta'rifini, -i, -n, -i]

târih: "Ebcad" hesabıyla düşürülen târih.

Ki ol kuyıya **târih** yazılalı
'Acâ 'ib kuy[ı] idi kâr-ı bünyâd (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 302). [târih,]

târik: Karanlık.

Be-gâyet içi onuñ **târik** idi
Bağanlar qorhar idi heybetinden (Yüsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 298). [târik,]

tarik: Allah'a ulaşmak maksadıyla tutulan yol; bir
mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak ahlakını
güzelleştirmeyi, kötülüklerden arınmayı, tevhidin
hakikatine varmayı ve Allah'a ulaşmayı amaç edinen
tasavvuf yolu.

Pes andan cân aña teslim kılğil
Hemânâ 'aşkdur ey şüfî **tarikat** (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 13). [tarikat,]

tâs: İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan,
mâdenden, ayaksız, derince, yayvan kap.

Haber virdi maña bu **tâs** üşte
Ki kaşduñuz siziñ ol ne işde (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 401). [tâs,]
Eger dirsiz getürem men zebâna
Ne söz ki didi **tâs** idem beyâna (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 404). [tâs,]
Didiler doğru söyler **tâs** anı
Ki cümle doğrudur anıñ nişânı (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 415). [tâs,]
Çü oñdan didi dinlen bu kelâmı
Yine bu sözi söyler **tâs** tamâmı (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 430). [tâs,]
Getürdi ortaya altun kâse
Çü mîl aldı eline ura **tâsa** (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 394). [tâsa, -a]
Pes aından mîl urdı şâh **tâsa**
Âvâzı irdi tâsıñ anda nâsa (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 397). [tâsa, -a]

taşarruf eyle-: Sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanmak.

Taşarruf eyledüm gördüñ bu hâlim
Menim rencimi sen zâyî' itme (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1550). [taşarruf eyle-, -dü, -m]

taşdık: Doğru ve yerinde bularak kabul etme, onaylama,
onama, tasvip etme.

Ki kaşid başlarına koydılar hâk
Didiler yâ ebâ bil bizi **taşdık** (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 597). [taşdık,]

taşdık di-: Doğrulamak.

Men anı öz düşümde söylemişem
Ne kim ol didi men taşdık dimişim (Yüsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 362). [taşdık di-, -miş,
-im]

tasdik eyle-: Gerçek olduğunu söylemek, doğrulamak.

Gideriz sözümüze eyle taşdik
Ki vir oğluñ böyle aparalum (Yüsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 332). [taşdik eyle-,]

taşdik kıl-: Onaylamak.

Kabûl oldu du'âsı kıldı taşdık
Revân durdı ayağa yola girdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 346). [taşdık kıl-, -dı]
Ki gördi gönleği yırtuğ girüden
Çü böyle gördi 'azîz kıldı taşdık (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1623). [taşdık kıl-, -dı]
Didi ki sâkî oldı söziñ[e] tahkîk
Ki yoğ kızbiñ seni **kıldum taşdık** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 94). [taşdık kıl-, -du, -
m]
Çü Yûsuf böyle eytdi söz[i] tahkîk
Zevân-ı sâkî onı **kıldı taşdık** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 102). [taşdık kıl-, -dı]
Ki Yûsuf oğhyam tahkîk bil señ
İşitdi İbn-i Yâmîn **kıldı taşdık** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 533). [taşdık kıl-, -dı]

tavf kıl-: Gezmek.

Aña geh luğf kıldı gâh zecri
Çü Yûsuf şâh ol **dem tavf kıldı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 101). [tavf kıl-, -dı]

tâyîn: Belli etme, belirli duruma getirme.

Sizüñle men sözi **tâyîn** zamânı
Çü söyledüm miyân-ı tercümânı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 369). [tâyîn,]

tažarru' eyle-: Yalvarıp yakarmak.

Tažarru' eyledi ol dem Hudâ'ya
İlâhîñ hikmetiyle gör gamâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1054). [tažarru' eyle-, -di]

tažarru' id-: Yalvarmak, yakarmak.

Tažarru' ide dâ'im Kibriyâ'ya
Hudâ görsetdi oña zulmet-i çâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 376). [tažarru' id-, -e]

tažarru' kıl-: Yalvarmak, dua etmek.

Tažarru' kıldı o nekb Zü'l-celâli
Bulara çün bahâyı virdi Mâlik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 980). [tažarru' kıl-, -dı]
Velî Yûsuf çü birgün ol Hudâ'ya
Tažarru' zârı kıldı Kibriyâ'ya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 304). [tažarru' kıl-, -dı]
Pes aňdan hâlîka kıldı tažarru'
Çü câni hecr ile boldı teveccu' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 527). [tažarru' kıl-, -dı]

taze: Özgün, orijinal.

Seniñ çün **taze** söz yâd eyleyim men
Çü geldi ulıvet-i Yûsuf kamusı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 434). [taze,]

taze: Yeni, taze, genç.

Var idi 'İysîñ kolında çoğ müy
Velîken **taze** idi hüsn ü hûb-rûy (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 90). [taze,]
Var idi bir kıızı dağ aldı Ya'kûb
Şarûba adı idi **taze** mahbûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 200). [taze,]

Atası katna Yûsuf şöyle birgün
O rûy-ı gül yanağlı **taze** gülgün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 389). [taze,]
Ki ondan ayrılır ol **taze** mahbûb
Ki düş görmüş idi ol zâr-ı dil-süz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 715). [taze,]
Ki güldi Yûsuf oldı **taze** dildâr
Yehûzâ bahdı onuñ gülmegine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 186). [taze,]
Karardı tâbiş-i günden kamer-yüz
Be-gâyet ıssı gün ol **taze** 'uryân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 423). [taze,]

taze: "Yeni" anlamında sıfat (taze mahbûb).

Ki miñ dağ câriye ol **taze** mahbûb
Bezendi karşı çıldı lu'b idüp hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 3). [taze,]

taze: "Yeni" anlamında sıfat (taze birgün).

Ki kılmaşdı Hudâvend hidâyet
Serâyında oturmuş **taze** birgün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 863). [taze,]

taze: "Yeni" anlamında sıfat (ruhsâr).

Var idi Yûsuf'ıñ bir oğlı ey yâr
Adı Mâmîl idi hoş **taze** ruhsâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 180). [taze,]

taze: "Yeni" anlamında sıfat (kışsa).

Gel imdi diñle menden **taze** kışsa
Ki kalmasın seniñ gönlinde guşsa (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 309). [taze,]
Oğuram **taze** kışsa diñlegil sen
Dilerseñ kışsa ger ey şehriyârî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 942). [taze,]
Oğuram **taze** kışsa zevkiñ olsa
Eger var ise şevkiñ men hikâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1230). [taze,]

taze: "Yeni" anlamında sıfat (nâme).

Ki Yûsuf hañtı ile **taze** nâme
Kim anı yazmış idi ol hümâme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 659). [taze,]

taze kıl-: Yenilemek.

Oğuram **taze** kışsa güş dutgil
Yine meclisi başdan **taze kıldum** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 841). [taze kıl-, -du, -
m]

taze vü ter bî-nazîr: Çok taze, benzersiz.

Ol ağaç **taze vü ter bî-nazîrdür**
Ki yoğ mânendi 'âlem içre girdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 17). [taze vü ter bî-
nazîr, -dür]

ta'zîb: Azap vermek, cezalandırmak.

Görür men fırkatinde lik **ta'zîb**
Didi oğlanlarına pîr-i Ken'ân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 638). [ta'zîb,]

ta'zîb çek-: Azap çekmek.

Çekem derdinde onuñ dürlü ta'zib
Munı didi Yūsuf yüzine baħdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 775). [ta'zib çek-, -em]

ta'zīm: Saygı gösterme, yüceltme, büyükleme.

Revādūr ta'zīm ile zikr idesin
Şalāvāt ger viresin Muştafâ'ya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 288). [ta'zīm,]
Bülend itdi ħalāyık oña tekbir
Anı 'izzāz yüz miñ ta'zīm ile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 71). [ta'zīm,]
Oturuñ idelüm bir dem ħuzūri
Añalum ta'zīm ile Zü'l-celāli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 67). [ta'zīm,]
Daħı ta'zīm ile ħürmet kıllurlar
Bular bir menzilde gider iken (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 278). [ta'zīm,]

tebāh: Yıkılmış, mahvolmuş, harap olmuş.

Bu ānce Yūsuf için ide āhı
Ki anıñlan bula 'ömri tebāhı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 316). [tebāhı, -ı]

tebāh ol-: Harap olmak, yıkılmak, yok olmak.

Menim ħüsnüm katında mäh ü ħürşid
Tebāh olur biliñ 'ālemde mürşid (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 433). [tebāh ol-, -ur]

tebdil bol-: Değişmek, dönüştürmek.

Bularuñ şüreti çün boldı tebdil
Gezerler Mısr içinde fāriķ-ı dil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 129). [tebdil bol-, -dı]

tebdil bol-: (Mevcut bir manayı başka bir manaya)

Dönüştürmek, değiştirmek.

Ne ki gördüyse ol tebdil bolmaz
Yaķındūr şāliħiñ düşi yaķındūr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 523). [tebdil bol-, -maz]

tebdil id-: Dönüştürmek, değiştirmek.

Siziñ şüretiñiz tebdil ide Ĥaķķ
Hemānā şüret-i aħsene muṭlaķ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 119). [tebdil id-, -e]

tebdil kıl-: Değiştirmek.

Kim ol ġaddāre hemçün vāmıķ oldı
Çü 'aşķı imdi tebdil kıldı rāyı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 74). [tebdil kıl-, -dı]

tebessüm eyle-: Gülümsemek.

Bu sözden eyledi Yūsuf tebessüm
Ĥaķķ[a] kıldı yine Yūsuf münācāt (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1080). [tebessüm eyle-, -di]

tecelli ol-: Görünmek, ortaya çıkmak, zuhur etmek.

İşidüp munı ol buldı teselli
Ki ġamdañ ĥatırı oldı tecelli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 544). [tecelli ol-, -dı]

tedbir: Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

Siziñ üstüñize ġavķa kılpudur
Nedür tedbir şabr itsem gerekdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 645). [tedbir,]
Nedür tedbir çünki oldı ma 'ħūf
Yehūzā geldi eydür yā aħı bir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 920). [tedbir,]
Ki Yūsuf dan murād ĥaşıll olmaz
Çü gördi eylemez tedbir oña kār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1479). [tedbir,]

tedbir eyle-: Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için hazırlık yapmak, önlem almak.

Ki onda böyle tedbir eylediler
Baħar Yūsuf bularuñ yüzlerine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 274). [tedbir eyle-, -di-, -ler]
Dolar ol kanlu yaşı gözlerine
Çü bular eylediler böyle tedbir (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 277). [tedbir eyle-, -di-, -ler]

tedbir id-: Tedbir almak, önlem almak.

Atamuza varuban ne diyelüm
Bu işe ĥile ne tedbir idevüz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 517). [tedbir id-, -evüz]

tedbir id-: Tedbir almak, önlem almak.

Ki oldı Yūsuf'uñ 'aşķı kaṭil
Ne ki tedbir ider ĥiç vāşıl olmaz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1477). [tedbir id-, -er]

tedbir ü ĥile kıl-: Önlem alarak hile yapmak.

Ki Yūsuf gönlegine aħdı kanı
Çü kıldılar bular tedbir ü ĥile (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 547). [tedbir ü ĥile kıl-, -dı-, -lar]

te'essüf bil-: Üzülmek.

Peşmān oldılar geldüklerine
Te 'essüf bildiler kılduħlarına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 246). [te'essüf bil-, -di-, -ler]

te'essüf kıl-: Üzülmek, dert etmek.

Kılar Ya'ķüb veli çoh çoh te 'essüf
Kaźādūr başına geldi devā yoħ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 44). [te'essüf kıl-, -ar]

tefekür kıl-: Düşünmek.

Uyur katında ol Yūsuf-ı maħbüb
Bu nev' ile tefekür kıldı Ya'ķüb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 425). [tefekür kıl-, -dı]
Kemāl-ı ĥüsnine kıldı tefekür
Didi cinī misin yā yoħsa ĭns mi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1390). [tefekür kıl-, -dı]

teferrüc it-: Bakmak, seyretmek.

Semā ehl[i] bulara oldı nāzır
Teferrüc itmek için ķamu ĥāzır (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 748). [teferrüc it-, -mek]
Ki 'İyş va'de ġüni ġitdi ķoyuna
Gel imdi kıl teferrüc bu oyuna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 86). [teferrüc kıl,]

tefrika dur-: *Ayrı kalmak, uzak durmak.*

Ki anda tefrika duruñ varıñız
Nebî çün 'ahdı anda eyler oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 344). [tefrika dur-, -uñ]

teğayyür bol-: *Değişmek, başkalaşmak.*

Varak tek gül vücudı oldı lerzân
Buları göricek teğayyür[i] boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 911). [teğayyür bol-, -dı-i, -dı]

te'hîr kıl-: *Ertelemek, sonraya bırakmak.*

Allâh'ın emrine kılmazdı te 'hîr
Aña dağ emr-i Allâh oldı hâşıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 128). [te'hîr kıl-, -maz, -dı]

tek: *"Gibi" edati.*

Eyâ gül-berg-i hândân 'andelîb **tek**
İşim efgân olupdur hasretiñden (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 6, Mısra 5). [tek,]
Eger düşünde istersen şevâbı
Şâlih **tek** sen dağı kılğilen hâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 30). [tek,]
Za'îf oldı gözinden gıtdı nûrı
Kılur pervâne **tek** her dem 'ubûrı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 54). [tek,]
Senüñ **tek** ol dağı aldı destimâzı
Senüñ **tek** ol dağı kıldı namâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 165). [tek,]
Senüñ **tek** ol dağı aldı destimâzı
Senüñ **tek** ol dağı kıldı namâzı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 166). [tek,]

tek: *"Sadece, yalnızca" anlamında edat.*

Özi **tek** yâd idüben bu melâlin
Eger sen 'arîf iseñ ey habîbî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 380). [tek,]

tek: *Kişi, şahıs.*

Velîken İbn-i Yâmîn'in yükünü
Didi kim ellemeñiz bir **tekini** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 78). [tekini, -i, -n, -i]

tekbîr it-: *"Allâhü ekber" demek, Allâh'a hamd etmek.*

Bülend itdi hâlâyık oña tekbîr
Anı 'izzâz yüz miñ ta'zîm ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 70). [tekbîr it-, -dı]

tekebbür: *Kibirilenme, kendini büyük görme.*

Tahayyürdür oña yohdur nihâyet
Tekebbürdür maña ondan be-ğâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 128). [tekebbürdür, -
dür]

tekellüm kıl-: *Söylemek, konuşmak.*

Çü kıldıñ cevri seniñ tek hüsn-i pâke
Çü kıldı böyle ol Mâlik tekellüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1079). [tekellüm kıl-, -
dı]

tekrîm: *Saygı gösterme, ululama.*

Getürdiler 'azîze **tekrîm** ile
Çü Yûsuf geldi sultân hıdmetine (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 72). [tekrîm,]

tekye: *Dergah, tekke.*

Tekyeligiñde bir düş gördi gice
Ki çıldı bir ağaç zuhrundan üçe (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 15). [tekyeligiñde, -
lig, -i, -ñ, -de]

tekHzîb id-: *Yalanlamak.*

Aña çün büy Yûsuf dağ giderdi
Ki evlâdı anı tekHzîb iderdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 584). [tekHzîb id-, -er, -dı]

tekHzîb kıl-: *Yalanlamak.*

Çü inanmazsın nebî aqvâlumıza
Bizi çünki kılursın böyle tekHzîb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 651). [tekHzîb kıl-, -ur, -sın]
Nebî oğlanlarını kıldı tekHzîb
Didi ki es-selâm yâ haq resûlî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 700). [tekHzîb kıl-, -dı]
Diseñ kurt yidi kılmaz bizi tekHzîb
Nişân ögine gönlegi salalum (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 538). [tekHzîb kıl-, -maz]

telh: *Acı, tadı buruk.*

Dehânım tûfî kimi **telh** olupdur
Menim şîrin dehânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 11). [telh,]

temennâ: *Temenni, dilek, yalvarış.*

Görüp Ya'kûb şâd oldı tamâmı
Bu idi dir **temennâm** şubh u şâmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 186). [temennâm, -m]
Temennâm hazretiñde bu durur bil
Didi Yûsuf ki 'afv itmişem anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 89). [temennâm, -m]

temennâ evle-: *İstemek, dilemek.*

Temennâ eyleyüben durd[i] sâ 'il
Oña kimse bañup olmad[i] mâ 'il (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 335). [temennâ eyle-,
-(y)üben-y, -üben]
Ki sensin yaşda kiçi yolda ulû
Ki senden bir temennâ eylerüz bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 672). [temennâ eyle-,
-r, -üz]
Velîk hiç benim çün bir oğul yoh
Temennâ eylerim senden du'âyı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1325). [temennâ eyle-,
-r, -im]
Temennâ eyledi ol Kibriyâ'dan
Didi bâr-i Hudâyâ lutf u ihsân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1330). [temennâ eyle-, -dı]

temennâ kıl-: *İstemek, dilemek, arzulamak.*

Nagehân geldi mesâ 'il kapısına
Temennâ kıldı durdı dapusına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 334). [temennâ kıl-, -dı]
Ki Mâlik'den temennâ kıldı ol dem
Didi ki kalmadı hiç nestenim hiç (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1258). [temennâ kıl-, -dı]

temkîn bol-: Temkinli olmak.

Çü andan böyle bu temkîn boldı
Buyurdı şeh bu işe hâkim oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 88). [temkîn bol-, -dı]
Çü boldı uhvet anıñ katna temkîn
Züleyhâ'yı pes aından 'ağd kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 91). [temkîn bol-, -dı]

temkîn bul-: Huzur, sükun bulmak.

Bulavuz biz onuñ katında temkîn
Kamusu gördiler cā 'iz bu işi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 542). [temkîn bul-, -avuz]

ten: Beden, gövde, vücut.

Tükendi kalmadı hecr ile **tende**
Menim rûh-ı revânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 7). [tende, -de]
Menim gam bütesi señ dime zinde
Tenim bî-cân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 12). [tenim, -im]
Kim ola sevdüğinden dūr bolmaz
Ne **tendür** derd ile rencür bolmaz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 481). [tendür, -dür]

ten ü cān: Ruh ve beden.

Ten ü cānın gam u derd ile aldı
Gider uhvet[i] ardınca yügürü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 122). [ten ü cān, -ın]

tenāne: Çalgıdan çıkan sesler.

Muğanniler oturdu der-miyāne
İdürler tenenenni tenn **tenāne** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 442). [tenāne,]

tenenenni: Çalgıdan çıkan sesler.

Muğanniler oturdu der-miyāne
İdürler **tenenenni** tenn tenāne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 442). [tenenenni,]

tenhā: Bir başına, tek, yalnız.

Gice gündüz sen ol bağçede olgil
Ki ol **tenhāsın** ol bağçede ey mäh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1465). [tenhāsın, -sın]
Dururdum kapuda **tenhā** ne demde
Ki gördüm geldi anda bir cüvānı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 404). [tenhā,]

tenhā kal-: Yalnız kalmak.

Gelür gider melā 'ik onda her dem
Çü Yûsuf kaldı ol cāh içre **tenhā** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 511). [tenhā kal-, -dı]
Böyle rüsvā duruban yüridiler
Bular gitdi Züleyhā kaldı **tenhā** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 95). [tenhā kal-, -dı]
Çü Yûsuf kaldı ān-der cāh-ı zindān
Züleyhā kaldı **tenhā** zār ü nālān (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 6). [tenhā kal-, -dı]

Ki kaldı **tenhā** Şām'ın kapusında
Çü bilmez ki vara ol hancaruya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 358). [tenhā kal-, -dı]

tenhā vü bāliğ: Yalnız ve küçük.

Nidā eyler Yûsuf onlara Mürvet
Ne bāliğ yazıda **tenhā** vü kaldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 121). [tenhā vü bāliğ,]

tenhā vü bāliğ: Yalnız ve küçük.

Nidā eyler Yûsuf onlara Mürvet
Ne bāliğ yazıda **tenhā** vü kaldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 121). [tenhā vü bāliğ,]

tenn: Çalgıdan çıkan sesler.

Muğanniler oturdu der-miyāne
İdürler tenenenni **tenn** tenāne (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 442). [tenn,]

tepe: Bir şeyin veya yerin tam üstü.

Ki ol dağ kaşd ider ki kanın içe
Birisi urar idi **tepesine** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
2, Mısra 169). [tepesine, -si, -n, -e]

ter ol-: Terlemek.

Kızardı yüzi ter oldu derinden
Çü 'âciz kaldı onda didi yalan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1582). [ter ol-, -dı]

terahhum eyle-: Merhamet etmek.

Terahhum eylegil mazlūma zinhār
Göriccek bî-kes ü bî-çāreleri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 242). [terahhum eyle-, -gil]

terahhum kıl-: Merhamet etmek, acımak.

Tökerdi gözlerinden kan yaşını
Oña kimse **terahhum** kılmaz idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 173). [terahhum kıl-, -maz]

terahhum kıl-: Acımak, merhamet etmek.

Gedāya kim ki kılmasa **terahhum**
Ki olur hāl[i] düşvār kār[i] mazlūm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 357). [terahhum kıl-, -ma, -sa]

terāzü: Bir maddenin kütleini veya ağırlığını ölçmek için kullanılan alet.

Ki sultān kılmadı hiç mājcerāyı
Ziyāni'ler revān kıldı **terāzu** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1249). [terāzu,]

terk eyle-: Bırakmak, vazgeçmek.

Meger terk eyledün 'ahdiñi söyle
Yehūzā dir var onda Hakk rızāsı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 214). [terk eyle-, -dü, -n]
Pes oñdan didi varup gidüñiz siz
Munı terk eyle terk idüñiz siz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 210). [terk eyle-,]

terk id-: Bırakmak, vazgeçmek.

Vücūda lu' b için mi gelmişüz biz
Gelünüz terk idünüz hırş-ı bāzī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 742). [terk id-, -ünüz]
Munı kılman kabûl terk idüp anı
Züleyhâ didi Yūsuf kıl itâ'at (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1542). [terk id-, -üp]
Pes oñdan didi varup gidünüz siz
Munı terk eyle terk idünüz siz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 210). [terk id-, -ünüz]

terk it-: Birakmak, vazgeçmek.

Yehūzâ oldı onda merd-i zi-güş
Aña rahm eyledi terk itdi hışmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 207). [terk it-, -di]
Onı terk itmegin vardır devāsi
Geliñ dir Yūsuf'ı öldürmeñiz siz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 216). [terk it-, -meg, -
iñ]
Seni buldum dañı meñ terk itmen
Ki kırğ ıldur seniñçün ağlar idüm (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 602). [terk it-, -me, -n
]

terk kıl-: Terk etmek, vazgeçmek.

Bize bu sözi dime terk kılğil
On iki kardaş idüh bu cihānda (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 232). [terk kıl-, -gil]

terkin eyle-: Terk etmek.

Halil'dür adıyla yâ yoñsa Mūsī
Eger 'aşık iseñ señ terkin eyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 11). [terkin eyle-,]

tersān: Korkak, korkan.

Yidi zī'b onı biz kılduñ ziyānı
Atamız Yūsuf'a tersāndur ez-zī'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 537). [tersāndur, -dur
]

tersān ü lertzān: Korkan ve titreyen.

Ne hayrān ki belki tersān ü lertzān
Dutuldı anlarıñ dili demekden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 456). [tersān ü lertzān,]

teselli: Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma.

Teselli sözler oña söylediler
Bular gitdi oturdı Dünya onda (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 92). [teselli,]

teselli bul-: Avunmak.

İşidüp munı ol buldı teselli
Ki ğamdañ hātırı oldı tecelli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 543). [teselli bul-, -dı]

teskīn bul-: Yatıştırılmak, sükunete ermek.

Ki bulman bir zamān 'aşkıñda teskīn
Diyer bu sözi eyler gāh āhı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1562). [teskīn bul-, -ma, -n]

teskīn bul-: Sükunete ermek, sakinleşmek.

Katında bir zamān efgān kılalum
Atamız ağlayuban bula teskīn (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 541). [teskīn bul-, -a]

teskīn kıl-: Sakinleşmek.

Kim 'aşkı kılmañ idi cānda teskīn
Çü va'de irdi āhır oldı hicrān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 45). [teskīn kıl-, -maz]

teskīn ol-: Yatışmak, sakin olmak; rahata ermek.

Ki olmañ hātırı ez-havf teskīn
Gelüben hışm ile dardılar anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 388). [teskīn ol-, -maz]

teslīm id-: Teslim etmek, vermek.

Oña teslīm ider cān[ı] nihānī
Ziyāfet birle ol toy eyledi hūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1398). [teslīm id-, -er]

teslīm kıl-: Teslim etmek, vermek.

Ferañ oldı onuñ zi-ğuşsa cānı
Çü kıldı Haqq oña bu fañl[ı] teslīm (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 505). [teslīm kıl-, -dı]
Pes andan cān aña teslīm kılğil
Hemānā 'aşkdur ey şüfi tarikat (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 12). [teslīm kıl-, -gil]
Kamusın Yūsuf'a ol kıldı teslīm
Be-ma'nī böyle oldı oña ta'līm (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 303). [teslīm kıl-, -dı]

teslīm ol-: Boyun eğmek, teslim olmak.

Be-ğāyet Hūd'a olmış idi teslīm
Oğurdi dā 'imā heñtiñ kitābın (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 310). [teslīm ol-, -mış]
Anıñ hūkmine teslīm varı oldı
Büyüdü ki 'imāret eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 106). [teslīm ol-, -dı]

tesvīs: Endişe, tereddüt.

Nebī düşdi bu sözüñ tesvīsine
Bes ondan kaldı Ya'kūb dīde nemlü (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 814). [tesvīsine, -ine]
Şafāsın bilmez ol kim zevk yoñdur
Ve ger tesvīs vardır ey 'azizān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 63). [tesvīs,]

tevārih: Tarihler.

Velik 'arifedür 'ibreti çend
Tevārihdeñ kışaşdañ munı hamı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 139). [tevārihdeñ, -
den]

tevāzü': Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

Tevāzü' birle Yūsuf katna vardı
Götürdi ondan ol kayd-ı belānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1072). [tevāzü',]

tevāzü' eyle-: Alçak gönüllü davranmak.

Tevāzü' eyledi ol yüzi āye
Kim ol gün kıldılar anı haberdār (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 118). [tevâzu 'eyle-, -di]

tevbe: Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

'Aşâyı saldı ol buldı hâlâş
Didi **tevbe** eger oldumsa 'âşi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 188). [tevbe,]
Menim **tevbemi** señ makbûl kılğil
Yeter bu saht ilen meşkûl kılğil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 307). [tevbemi, -mi]

tevbe it-: Tövbe etmek.

Çü Yûsuf tevbe itdi ez-rahîme
Ki yalvardı bizârî ol kerîme (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 311). [tevbe it-, -di]

tevbe kıl-: Tövbe etmek.

Ki kıl tevbe Hudâ şahib- 'itâdur
Görün sultân 'azîz-i muhteremni (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1640). [tevbe kıl-,]
Bu işdeñ tevbe kılğil nâzır olğil
Her ân kes ki kılur ol mekr ü keydi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 60). [tevbe kıl-, -gil]

teveccu' bol-: Yönelmek.

Pes aından hâlîka kıldı tazarru'
Çü cânı hecr ile boldı teveccu' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 528). [teveccu' bol-, -di]

teveccüh eyle-: Yönelmek.

Mısır'dañ çıldı ol çü dışharuya
Teveccüh eyledi Ken'ân saruya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 564). [teveccüh eyle-, -di]
Bular tâ çıldılar ez-cây-ı Ken'ân
Teveccüh eylediler Mısır'a yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 674). [teveccüh eyle-,
-di, -ler]

teveccüh eyle-: İşe koyulmak.

İşitdi Mısır ehli emr-i şâhı
Teveccüh eyledi şehriñ sipâhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 432). [teveccüh eyle-, -di]

teveccüh id-: Yönelmek.

Bu meclisde oturgil ol haberdâr
Teveccüh idiñüz cümle Hudâ'ya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1657). [teveccüh id-, -
iñüz]

teveccüh kıl-: Yönelmek.

Teveccüh kıl maña doğru digil sen
Didi Yûsuf oña ol dem ki kılam (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 928). [teveccüh kıl-,]

teveccüh kıl-: Yönelmek.

Kamusu pes teveccüh aña kıldı
Ol ıl nûkre altını kıldılar bey' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 130). [teveccüh kıl-, -dı]

tevekkül eyle-: İş Allah'a bırakıp kadere razı gelmek.

Nedür maşşüd[ı] varsıñ oña yitsün
Tevekkül eyledüm men Kirdgâr'a (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 811). [tevekkül eyle-, -
du, -m]

tevekkül eyle-: İş Allah'a bırakıp kadere razı gelmek.

Tevekkül eyledi Perverdigâr'a
Yarak idüp bular kıldı seferni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 348). [tevekkül eyle-, -di]

te'vîl: Sözün ilk bakışta beliren anlamını değil de ihtimal dahilinde olan diğer anlamlarını alarak yorumlama, yorum.

Ki budur gördüğüm rüyâyı te 'vîl
Didi ol demde Ya'kûb yâ oğul señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 84). [te'vîl,]

te'vîl: Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mânâ ile yorumlama. (Rüya yorumu bağlamında.).

Nedür te 'vîl bildiler be-yek-bâr
Dağı doldılar ol buhl u hasedden (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 698). [te'vîl,]
Pes aından didi sâkî muñla te 'vîl
Niçüñdür Tañrıñ içün señ beyân kıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 401). [te'vîl,]
Ne kim men düşde gördüm anı bilmiş
Dağı te 'vîlin anıñ doğru kılmış (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 424). [te'vîl, -in]

te'vîl: Sözün ilk bakışta beliren anlamını değil de ihtimal dahilinde olan diğer anlamlarını alarak yorumlama, yorum II Rüyanın asıl anlamını yorumlamak.

Onuñ bilmegine dutma gümânı
Anıñ te 'vîliñ yoğdur yalanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 364). [te'vîl, -iñ]

te'vîl: Sözün ilk bakışta beliren anlamını değil de ihtimal dahilinde olan diğer anlamlarını alarak yorumlama, yorum II Rüyanın asıl anlamını yorumlamak.

Onuñ bilmegine dutma gümânı
Anıñ te 'vîliñ yoğdur yalanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 364). [te'vîl, -iñ]

te'vîl bol-: Yorumlamak.

Olur gördüñ tek ol eyle taḥakkuk
Ki şâlih düşine te 'vîl bolmaz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 522). [te'vîl bol-, -maz]

tev kıl-: Yakındırmak.

Yakîn bil ki seni dağ öldürür hey
Ki derdiñle meni sen kılmagil tey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 146). [tey kıl-, -ma, -
gil]
Kılupsız Yûsuf'uñ çün gönlegin tey
Ki açdum onı gördüm onda kanı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 626). [tey kıl-, -up, -
sız]

tevmüs: Özel isim.

Kılurdu 'adl-ı hoş ol zemînde
Be-zâhir **Ṭeymüs** idi onuñ adı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 851). [teymüs,]

tezcih: Tercih etmek, yeğlemek.

Didiler kim muña **tezcih** nedendür
Bizümle bu dağı uş bir nedendür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 83). [tezcih,]

tezvîc kıl-: Evlenmek.

Ki hiç tezvîc kıldıñ mı beyân kıl
Didi Yûsuf ki hiç oldı mı evlâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 580). [tezvîc kıl-, -dı, -n]

ticâret kıl-: Alım satım yapıp kar etmek.

Didi geldüm kılam tâ ki ticâret
Ki bilmen renc idem yoħsa ĥasânet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 221). [ticâret kıl-, -am
]

tımâr: Tedavi, iyileştirme.

Şükür ki vaşl ile **tımâra** irdiñ
Esîr idiñ belâ vü derd elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 9). [tımâra, -a]

tîre: Bulanık, kara, karanlık.

Munîñ şehdini içenler âğulandı
Ki oldı **tîre** ol ĥâke bulandı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 485). [tîre,]

tîre: Kötü, acımasız.

Ki olmagıl za'ifler üste **tîre**
Mülâzım merĥamet kıl mübtelâya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 248). [tîre,]

titre-: Sallanmak.

Sögüt tek **titredi** kuruğı cânı
Kuy[ı] üstine onı sürüdiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 390). [titredi, -dı]

titre-: Titretmek.

Vücüdi ģark olupdur gözyaşına
Yehüzâ'ya yalunup **titredür** ten (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 233). [titredür, -dür]
Bulara yalvaruban yalınurđı
Varak tek **titrer** idi gül vücüdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 177). [titrer, -r]
Bular çün bildiler ele alubañ
Kamusu **titredi** tağyîr olubañ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 382). [titredi, -dı]
Yüregi oynadı 'aqlı yürüdi
Vücüdi **titredi** cânı eridi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 734). [titredi, -dı]

tîz: Keskin.

Özi kılmuş yanında bıçağı **tîz**
Bıçağ aldı eline **tîz** Şem'ün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 144). [tîz,]

tîz: Çabucak, derhâl, hemen.

Didi Lâyân kızına yûri var kız
Çağır gelsün yanuma ol igit **tîz** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 168). [tîz,]

Didi oğlanlarına siz getürüñ
Be-ğâyet açmışuz ki **tîz** yetürüñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 330). [tîz,]

tök: Dökmek, akıtmak.

Velî **tökdi** gözinden yaş ile dem
Ne yirlüsün didi ey zî'b kimsen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 750). [tökdi, -dı]

tök-: Bir şeyleri söyleyerek sıralamak.

Ki vardır munca **tökersiñ** firâkıñ
Didi ki gürg oğlum var idi ĥüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 736). [tökersiñ, -er, -siñ]

tök-: Dökmek, akıtmak II Gözyaşı dökmek.

Yine **tökdi** gözinden yaşlarını
Yine oldı bulardan zâr ü tersân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 908). [tökdi, -dı]
Ki **tökdi** eşk bir dem bî-karâr
Didiler yâ ebâ ol şâh ģâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 308). [tökdi, -dı]
Yüzine **tökdi** kanlu yaşını bol
Pes aňdan didi Yûsuf yâ aĥı bil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 578). [tökdi, -dı]

tök-: Dökmek, akıtmak.

Düşerdi cân onuñ ĥurķatine
Elinden firķatîñ yaşın **tökenler** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 793). [tökenler, -en, -ler]
Tökerdi gözlerinden dânesini
Ki onuñ çün Allâh'a yalvarurđı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 781). [tökerdi, -er, -dı]
Töker yaş gözleri beñzer bulağa
Revân geldi kardaşlar kıtına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1014). [töker, -er]
Töker her dem sirîşkin Nîl'e nisbet
Belâ-yı 'aşk ile oldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1424). [töker, -er]

tökül-: Dökülmek, saçılmak, serpmek.

Gelüp munlarıñ üstün dutdı ĥamı
Yağış yağdı **töküldi** dolular çoĥ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1057). [töküldi, -dı]

top bol-: Bir araya gelmek.

Şebiña oldı anda **boldılar top**
Ki ol gün oldılar ta'abla dîl-pîç (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 599). [top bol-, -dı, -lar]

toy evle-: Ziyafet düzenlemek.

Oña çün müjdegâñi söylediler
Buyurđı bir ulü **toy eylediler** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 274). [toy eyle-, -dı, -ler]

toy evle-: Ziyafet vermek.

Oña teslîm ider cân[ı] nihânî
Ziyâfet birle ol **toy eyledi** ĥüb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1399). [toy eyle-, -dı]

toy ol-: Toy, şölen düzenlemek.

Yürüdür sâkî işler cām-ı meygün
Velî **toy oldu** ehl-i Mısr'a ol gün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 440). [toy ol-, -dı]

toz: Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak.
Ferah olurdu anıñ **tozi** ile
Züleyhâ 'aşk elinde nemlü gözi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 172). [tozi, -ı]
Kenâr-ı yolına bir dem durayım
Bulaşam bār[î] men anıñ **tozına** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 30). [tozına, -ı, -n, -a]

tüg: Tüy, kıl.
Bir işdür başa geldi n'idelüm çün
Dağı onuñ **tügünden** bir perâ biz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 525). [tügünden, -ün,
-den]
Yehûzâ ki gâzab kılanda her bār
Çıhardı gönleğinden **tügi** ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 154). [tügi, -i]

tuğyân kıl-: Baş kaldırmak, isyan etmek.
Bulara oñda tuğyân kılmağ içün
Didi evlâd-ı Ya'kûb dönüñüz hey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 282). [tuğyân kıl-, -
mağ]

tuhfe: Armağan, hediye.
Dağı yâkût la'î üdür ü gevher
Bizüm çün yahşî **tuhfe** yoğdur ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 103). [tuhfe,]

tükend-: Bitmek, sona ermek, kalmamak.
Tükendi kalmadı hecr ile tende
Menim rûh-ı revânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 7). [tükendi, -di]
Gözüm nûrî **tükendi** ağlamağdañ
Sirişkim kan olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 9). [tükendi, -di]
Sarardı açlığ ile halk rengi
Tükendi ehl-i Mısr'ın pes ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 125). [tükendi, -di]
Kem itdi rızkımız bu demde Allâh
Tükendi kut-ı yevmi bed durur hâl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 81). [tükendi, -di]

tüken-: (Bir insan için) Tükenmek, halsiz düşmek.
Kim ançe ağlamışdur derd ilen nûr
Tükenmişdür olupdur şimdi ma'zûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 454). [tükenmişdür, -
miş, -dür]

tül-: Parçalamak; zarar gelmek.
Ki hiç neste ile dir **tülmemişdür**
Çü Yûsuf gönleğın gördi bütün hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 618). [tülmemişdür, -
me, -miş, -dür]

tünd: Sert, şiddetli.
Ki anı gördüñüz mi **tünd** yâ hûb
Didiler anı ki ehl-i keremdür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 300). [tünd,]

tür düş-: Tuzağa düşmek.
Ki şeytân[in] türına düşdi hamı
Kıluban ittifağ dağıldılar tiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 623). [tür düş-, -di-i, -n, -a, -di
]
Bularuñ türına düşdi o nâ-gâh
Uşatdılar dutuban bir ayağın (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 668). [tür düş-, -di-i, -n, -a, -di
]

türâb: Toprak, hâk.
Uyandı başına koydı **türâbı**
Revân geldi atasınıñ katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 70). [türâbı, -ı]

turfe: Nazik, hoş, benzersiz.
Seniñ bu **turfe** nâzik hilkatıñı
Cemâliñ ger men görmüş olaydım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1286). [turfe,]

turfe-i latîf: Ruh okşayıcı taze bir güzelliğe sahip olan.
Ki hüsn-i Yûsuf'a ol şâmil idi
Vücûdî dünyede **turfe-i latîfe** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 857). [turfe-i latîf, -e]

türk: Türkçe, Türk dili.
Oturdum munı **Türkî** nazm kıldım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 142). [türkî, -î]

turunc: Portakala benzeyen, suyu acımtırak meyve.
Oturdılar **turunc** geldi oraya
Bu 'avretler turuncı aldılar tiz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 52). [turunc,]
Kesiñ **turunc** siz men emr idende
Çağırdı anda ol hüsn ile genci (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 56). [turunc,]
Bulara didi siz kesiñ turuncı
Bular çaldı bıçağ **turunca** ey şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 59). [turunca, -a]

tütü: Dudu kuşu, papağan.
Dehânım **tütü** kimi telh olupdur
Menim şîrin dehânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 11). [tütü,]

Ü HARFİ

ü: "Ve" bağlacı.

Diğil bir bir maña ol hoş nihâdî
Didi ki biri Zî'b ü birisi Dem (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 585). [ü,]
Kenâr-ı âb ü sebze bâğ-ı hâlvat
Hoş yâr ile deverân vakt oldu (Yûsufu Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 9). [ü,]

üce: Yüce, ulu.

Tekyeliğinde bir düş gördi gice
Ki çıldı bir ağaç zuhrundan **üce** (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 16). [üce,]
Dağı var bu ağaçda çok budağlar
Sanasın her budağı **üce** dağlar (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 20). [üce,]
Didiler bu kişini kıldı **üce**
Gider bunun çavı üceden **üce** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 244). [üce,]
Didiler bu kişini kıldı **üce**
Gider bunun çavı **üceden** üce (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 244). [üceden, -den]

üce kıl-: Yüceltmek, yükseltmek.

Didiler bu kişini kıldı **üce**
Gider bunun çavı üceden üce (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 243). [üce kıl-, -duş]
Ki anı niçe kıldı Bârî üce
Olurdu tâ ki Mısr içinde râkib (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 154). [üce kıl-, -dı]

üce ol-: Yüce ve yüksek olmak.

Getürsen ger imân olursun üce
Seni âlî kılar 'âlemde hoca (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 259). [üce ol-, -ur, -sun]

ülfet dut-: Kaynaşmak.

Cihânda Şâm ol kıldı vağan hûb
Ki anda dutdı ülfet cân ü ten hûb (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 8). [ülfet dut-, -dı]

ümid: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

Ümidüm var olası hoş hâlâvet
Varuñ sultân-ı Mısr'a pür-keremdür (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 84). [ümidüm, -üm]
Olar kim yol **ümidî** himmetinde
Ki hüsrân ehli'dür Hakk hazretiñde (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 273). [ümidî, -i]
Didi vardur **ümidüm** ez-İlahî
Ki menden ala bu feryâd ü âhı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 245). [ümidüm, -üm]
Varuñ siz aña kılın cüst ü cüyü
Ümidüm var görem ol hûb-rüyü (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 276). [ümidüm, -üm]
Aparuñ gönlegimni ol kebîre
Ümidüm var devâ ola darîre (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 492). [ümidüm, -üm]

ümid üz-: Ümit kesmek.

Ümid üzmeñ Allâh'ın rahmetiñden
Şikâyet kılmañ onuñ zağmetiñden (Yûsufu

Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 265). [ümid üz-, -me, -n]

Ümid üzmen ger anıñ rahm çokdur
Kerimdür rahmetiñiñ haddi yokdur (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 269). [ümid üz-, -me, -n-men]

Kim İslâm ehliniñ budur nişanı
Ümid üzmeye añañ bir zamânı (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 272). [ümid üz-, -me, -y, -e]

ümmîd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, ümit.

Ki hiç birinden **ümmîd** bulmaz idi
Kamusınıñ elinden şalınurdu (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 174). [ümmîd,]

ün: Ses, seda.

İşidem **ünini** şad olam ez-ğam
Ki bir dem hâl ola didem ez-nem (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 25). [ünini, -i, -n, -i]

'ürvân kal-: Çıplak kalmak.

Be-ğâyet zağmnâk karnı gösine
Âlâtın soyıdılar kaldı 'ürvân (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 399). ['ürvân kal-, -dı]

üş-: Üşüşmek.

Hevesden takâti tak oldu düşdi
Yıldırı yire evlâd üste **üşdi** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 736). [üşdi, -di]

üştl: Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

Sarardı Yûsuf'un ez-ters rehi
Getürdiler anı kuyı **üş[t]ine** (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 397). [üş[t]ine, -i, -n, -e]

üst: Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

Bir igit kuyı **üstinde** durupdur
Ki aşlın bilmezem hândan gelüpür (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 163). [üstinde, -i, -n, -de]
Ki bahdı Ya'kûb ol oğlanlarına
Başı **üstinde** ol aşlanlarına (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 266). [üstinde, -i, -n, -de]
Ki olmagil za'ifler **üste** tîre
Mülâzım merhamet kıl mübtelâya (Yûsufu
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 248). [üste, -e]
Melek saldı onuñ **üste** ferâşı
Döşek üstinde Yûsuf oturdu (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 494). [üste, -e]
Didiler kılalum bir yahşı hîle
Biz onuñ gönlegi **üste** varalum (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 521). [üste, -e]

üst: "-e doğru", üzeri, karşı.

Sögüt tek titredi kurudı cânı
Kuyı **üstine** onı sürüdiler (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 391). [üstine, -i, -(n), -e]
Zi-fırkat cânın onuñ dağladılar
Getürdiler kuyı **üstine** onı (Yûsufu Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 431). [üstine, -i, -(n), -e]

üst: Üzeri, olaylara maruz kalan varlığın kendisi, vücut.

Siziñ **üstüñize** gavka kılupdur
Nedür tedbîr şabr itsem gerekdür (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 644*). [*üstüñize, -üñiz, -e*]

üst: Ön kısım.

Pes aından Beşîr aña virdi mektûb
Gözi **üstine** alup koydı Ya'kûb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 658*). [*üstine, -i, -n, -e*]

üstâd: Bir ilim veya sanat alanında seçkin yeri olan kimse, usta, üstat (mimar).

Ki onuñ çün yıǵayım çoĸ **üstâd**
Meger ondan murâdım hâşıl ola (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1484*). [*üstâd,]*

Ki enbüh eyledi cem' onda **üstâd**
Didi şennâ'a ki bir o biliñiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1494*). [*üstâd,]*

Züleyhâ'nıñ murâdı hâşıl oldu
Pes aından yıǵdı Yûsuf kıldı **üstâd** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 108*). [*üstâd,]*

üsve ol-: Önder olmak.

Naşihatde kamu olduñuz üsve
Ki bir kez baĸmağ ile bu ĸulâma (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 80*). [*üsve ol-, -du, -nuz*]

üzeri: Bir şeyin yukarıya doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı.

Giy **üzeriñe** ĸurbet kisvetini
Minüp atuña tîz varup señ anı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 368*). [*üzeriñe, -n, -e*]

U HARFİ

'ubür id-: Yaşamak, yaşamaya devam etmek.

Ki sensiz men niçe idem 'ubürü
Didi oğlanları ki yâ ata sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 12). ['ubür id-, -i-i, -em]

'ubür it-: Yaşamak, yaşamaya devam etmek.

Variñiz sağlğ ile cümle yeksân
Ve ger meclisden itmez siz 'ubürü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 65). ['ubür it-, -i-i, -
mez, -siz]

'ubür kıl-: Yaşamak, yaşamaya devam etmek.

Za'îf oldu gözinden gitdi nûr
Kılır pervâne tek her dem 'ubürü (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 54). ['ubür kıl-, -i-i, -
ur]

uc: Bir şeyin baş veya son noktası.

Didiler işleyelüm çâr ü nâ-çâr
İpiñ **ucın** dutup saldılar anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 439). [ucın, -i, -n]

uc: "Üç" sayı sıfatı.

Bular çü zindân içre **üç** gün
Belâ-yı derd ile kâr-ı diger gün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 49). [üç,]
Ki gördüm dağı **üç** hüşe engür
Onı bir câma sıhdum eyledüm pür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 55). [üç,]
Mısr'da çünki hâşıl olmadı rey'
Üç ıl dağ satdılar cümle mevâî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 133). [üç,]
Gelüp oñlar ol araya düşeli
Didi şâha bugün **üç** gün oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 139). [üç,]
Ki **üç** gün oñları mihmân eyle
Pes andan yıhasuñ ol dervâze pāk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 142). [üç,]
Bular yol kesdi gitdi päre päre
Kim **üç** gün kaldı yol ki Mısr'a vara (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 724). [üç,]

uğra-: Etkisi altında almak, maruz bırakmak.

Kime ki **uğradı** saldı ziyâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 184). [uğradı, -dı]

uğra-: Saldırmak; denk gelmek.

Ne **uğrarsa** size öldürüñ anı
Kim anda dimeñiz pîr ü cüvânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 149). [uğrarsa, -r, -sa]

uhuvvet: Kardeşlik, dostluk.

Olara niçe sözi zıkr kıldı
Didi ki hanı 'ahd ü peymân' **uhuvvet** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 127). [uhuvvet,]

uhvet: Kardeşlik, kardeş.

Kamu **uhvet** işitdi bu maķāli
Bağuban birbirine çekdi melāli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 406). [uhvet,]

Ki menden diñlegil bir hoş maķāl
Ki Yûsuf **uhveti** diñle işini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 586). [uhveti, -i]
Hasûd bil ki hasûdñ kâtilidür
Çü Yûsuf **uhveti** cem' iyle vardı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 664). [uhveti, -i]
Ne bilsün **uhveti** içinde mekri
Çü Yûsuf fikr içinde dîr boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 687). [uhveti, -i]
Leked-küb kıldılar onı yabanda
Dögüben Yûsuf'ı gıtdiler **uhvet** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 119). [uhvet,]
'Adû oldu oña **uhvet** tamâmı
Kimi urar tapança kimi dürtür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 160). [uhvet,]

uhvet-i yûsuf: Hz. Yusuf'un kardeşleri.

Ne ki ol didi hâcib kıldı yeksân
Pes aña **uhvet-i Yûsuf** tamâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 151). [uhvet-i yûsuf,]
Seniñ çün tâze söz yâd eyleyim men
Çü geldi **uhvet-i Yûsuf** kamusı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 435). [uhvet-i yûsuf,]

ulu: Büyük, geniş.

Didi gördüm meni sultân çağırdı
Ki ondan bir **ulû** havân maña virdi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 62). [ulû,]

ulu: Büyük, heybetli.

Oña çün müjdeğânî söylediler
Buyurdi bir **ulû** toy eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 274). [ulû,]
Ki sensiñ yaşda kiçi yolda **ulû**
Ki senden bir temennâ eylerüz bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 671). [ulû,]
Ki niçün sen olursın eşk-i hûn-rîz
Bir **ulû** cem' olup giderüz yabana (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 19). [ulû,]
Ulû koyup kiçini ide dildâr
Didiler onı ger sen dağ göreydüñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 244). [ulû,]
Yıgıldı bir yire kiçi **ulûsı**
Çü Yûsuf kılmışdı onda bünyâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 436). [ulûsı, -sı]

'uluk ol-: Yüce olmak.

Zifâfi hâşıl oldu ol zamânı
Be-kudret ol 'uluk oldu revânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 66). ['uluk ol-, -dı]

'ulvî: Yüksek.

Dibi giñ idi onuñ ağız[ı] dar
Anıñ bünyâdı 'ulvî bārik idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 297). ['ulvî,]

um-: Bir şeyin olmasını istemek, beklemek.

Didi Ya'küb benim çün çoğ kayığu
Büyübeñ **umañız** siz cān-ı şayru (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 318). [umañız, -a, -ñız
]

'ummān ol-: *Büyük, engin deniz, okyanus haline gelmek.*

Gözümden dāne dāne ānce ahdı
Yaşım 'ummān olupdur hasretiñden (Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 14). [*'ummān ol-, -up, -dur*]

unut-: *Unutmak, aklından çıkarmak.*

Unutdı sâkî Yūsuf' uñ kelâmıñ
Ki onuñ kılmadı yād peyâmıñ (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 159). [*unutdı, -dı*]
Bizüm žâyıf olañ yoldaşımızuñ
Anı gördük **unutduğ** biz ta' āmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 469). [*unutduğ, -duğ*]
Çü Ya'küb gördi ol Yūsuf cemālin
Unutdı cümle ol derd ü melālin (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 758). [*unutdı, -dı*]

ur-: *Vurmak, yaralamak.*

Ki şabr eyle hācer **ur** dişlerine
Hasūd olan hasūdıñ ākilidür (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 661). [*ur,]*
Ki cehd idüp kılıç mazlūm içün **ur**
Yehūzā çün terahhūm kıldı bünyād (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 254). [*ur,]*
Urar yüzine sitem eyler dilinden
Biri urar sığınur birisine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 150). [*urar, -ar*]
Urar yüzine sitem eyler dilinden
Biri **urar** sığınur birisine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 151). [*urar, -ar*]
'Adū oldı oña uhvet tamāmı
Kimi **urar** tapança kimi dūrter (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 161). [*urar, -ar*]

ur-: *Vurmak, sürmek.*

Öper Ya'küb Yūsuf gözlerini
Uru her dem yüzine yüzlerini (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 280). [*urur, -ur*]
Çü bağı ol şabîniñ gözlerine
Yüzini **urdi** anıñ yüzlerine (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 192). [*urdi, -dı*]

ur-: *(Yere) Çakmak, vurmak.*

Görüñ ne zecr iderler ol meh-pāreye
Ki hışm ile yire **urdılar** onı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 107). [*urdılar, -dı, -lar*]

urus-: *Savaşmak, vuruşmak.*

Getürmezsen ger imān himmetini
Uruşuram seniñle bil yakīni (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 262). [*uruşuram, -ur, -am*]

'urvān: *Çıplak, her şeyden azade.*

Karardı tābiş-i günden kamer-yüz
Be-gāyet ıssı gün ol tāze **'uryān** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 423). [*'uryān,]*

uş: *İşte.*

Haçan ol eyleye **uş** böyle kārı
Ne didi gör bularuñ anda varı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 81). [*uş,]*

uş: *Şimdi.*

Eyürdi Cebrāyil **uş** aña ta' nı
Ne sözdü söyledüñ Yūsuf ya' nı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 141). [*uş,]*

uş: *"O" işaret zamiri (Turunçları dağıtan kişi).*

Ki aldılar bıçağlar ele hem tiz
Züleyhâ didi **uş** taksīm idende (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 55). [*uş,]*

uş: *"Bu" işaret sıfatı (yulduz).*

Menim ol ay ü gün hāleñdür ey yār
Ki on bir yulduz **uş** kardaşlarıñ var (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 515). [*uş,]*

uş: *Böyle.*

Didiler kim muña tezcīh nedendür
Bizümle bu dağı **uş** bir nedendür (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 84). [*uş,]*

us dūr ol-: *Çok korkmak II Akli gitmek anlamına gelen bir deyimdir.*

Ki dūr oldı 'akılı ussı ondan
Onuñ oğlanları çün geldi nā-gāh (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 572). [*us dūr ol-, -sı, -dı*]

us gid-: *Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak II Akli başından gitmek deymi ile eş anlamıdır.*

Gidüben ussı ānda lahza yatdı
Gelüben 'akl[ı] başa söylediler (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 562). [*us gid-, -sı, -üben*]

usad-: *Parçalamak, kırmak.*

Çü onda vardı da' vet itdi halkı
Uşaduñ bütleri koyuñ bu hūlkı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 38). [*uşaduñ, -uñ*]

uşağ: *Hizmetçi.*

Anıñla kıldılar bārı ma' āşı
Beşinci ilda satdılar **uşağı** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 135). [*uşağı, -ı*]

uşağ: *Çocuk.*

Uşağı olmadı seksen olınca
Ne işdür ola buyruğ olmayınca (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 47). [*uşağı, -ı*]

uşat: *Kırmak, parçalamak.*

Bularuñ türına düşdi o nā-gāh
Uşatdılar dutuban bir ayağın (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 669). [*uşatdılar, -dı, -lar*]

uşbu: *İşte bu.*

Çü İshākın hatunı **uşbu** sözi
İşitdi gör ne kıldı hīle özi (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 83). [*uşbu,]*

uşbu: *"Bu" işaret sıfatı (dem).*

Ki kıldıñ böyle iş **uşbu** demde
Didi ki görmemişdüm şüretiñi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1284). [uşbu,]

uşbu: "Bu" işaret sıfatı (mekan).

Ki oldılar bular bu işde ğamġin
Ġariblerdür bular **uşbu** mekânda (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 161). [uşbu,]

uşbu: "Bu" işaret sıfatı (şüret).

Kimiñdür **uşbu** şüreti bilmeyem meñ
Kimiñ oġlısıñ âhir söyle ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 520). [uşbu,]

uşbu: "Bu" işaret sıfatı (reyb).

Biz aña kılmamışuz **uşbu** reybî
Dağı hiç bilmeziz 'ilm ü gaybı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 233). [uşbu,]

uşbu: "Bu" işaret sıfatı (hâl).

Olardañ **uşbu** hâli niçedür gör
Dağı bu kârvân ehline hem sor (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 239). [uşbu,]

uşbu: "Bu" işaret sıfatı (esrâr).

Ser-â-ser nükte durur **uşbu** esrâr
Bu Yûsuf kıssasın señ zıkr kılġil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 134). [uşbu,]

uşbu: "Bu" işaret sıfatı (kân).

Ki bir gevher olagör **uşbu** kândan
Züleyhâ 'aşkıñı püşide kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1662). [uşbu,]

usr: Zorluk, güçlük.

Egerçi her seyirîñ 'usrı vardır
Yine her bir 'asırûñ yüsri vardır (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 251). [usr, -ı]

usr ol-: Zorluk, güçlük olmak.

Ki yüsri işi hasedden 'usr olupdur
Hasûd her çe sığırn yoldaşına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 645). [usr ol-, -up, -dur]

üste: İste.

'Azîz özine anda bağıdı ol dem
Degül yâdımda ol kül **üste** bu dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 350). [üste,]
Didi ki İbn-i Yâmîn **üste** meñde
Allâh'ın kudretiyle ol sıvârı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 420). [üste,]
Haber virdi maña bu tās **üste**
Ki kaşduñuz siziñ ol ne işde (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 401). [üste,]
Didi kim şâd bol yâ pîr-i Ken'ân
Resûl Yûsuf'a irdi **üste** ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 630). [üste,]
Ki geldi Yûsuf **üste** hûb didâr
İşitdi çünkü geldi şehriyârî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 37). [üste,]

üste: Konu, bilgi.

Dağı istemezem âzâd itmek
Men kayd-ı genc-i arzıñ **üste** hâkim (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 85). [üste,]

usûl: Durum, vaziyet.

Revânî Yûsuf'a geldi resûlî
Hâberdâr eyledi ol her **uşulî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 678). [uşulî, -ı]

utan-: Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle
görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak,
gülmüş olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak,
mahcup olmak.

Esirdi hüsine ins ü melek cân
Yüzinden **utanurdı** hür u ġilmân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 216). [utanurdı, -ur, -
dı]

Hacildeñ sâķî el koydı yüzine
Utandı baħmağa Yûsuf yüzine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 382). [utandı, -dı]

Didi ki Yûsuf'ı bunlar atadañ
Ayrırdılar **utanmazlar** Huda'dağ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 410). [utanmazlar, -
maz, -lar]

Utanubañ kamu oldu siyeh-rû
Ki oldılar hayâdañ şöyle bî-rû (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 471). [utanubañ, -ubañ]

uy-: Kanmak, inanmak, aldanmak.

Ki şeytân sözine oñlar **uyalar**
Saña kaşd ideler ol dem hevâyî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 545). [uyalar, -a, -lar]

uyan-: Uyanmak, gözlerini açmak.

Çü gördi bu düşî **uyandı** ondan
Be-ġâyet şâdmân oldu o cândan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 25). [uyandı, -dı]

Bu fikre ġarķ oldu çün peyamber
Uyandı uyhudan Yûsuf-ı dil-ber (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 427). [uyandı, -dı]

Uyandı başına koydı türâbı
Revân geldi atasıñn katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 70). [uyandı, -dı]

uyhu: Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir
bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü
etkinliğin azaldığı dinlenme eylemi.

Çü irdi **uyhu** onuñ gözlerine
Baħar Ya'ķûb Yûsuf gözlerine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 414). [uyhu,]

Didi ki yâ nebî olġil haberdâr
Ki gördüm **uyhuda** bā-emr-i Cebbār (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 439). [uyhuda, -da]

Bu fikre ġarķ oldu çün peyamber
Uyandı **uyhudan** Yûsuf-ı dil-ber (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 427). [uyhudan, -dan
]

Ki gördi düşde Yûsuf şüretini
Revânî **uyhudan** bîdâr boldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 867). [uyhudan, -dan]

Ki bir dem **uyhudan** açgil gözünü
Oğunur kışşa anı diñle cāndan (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1660). [*uyhudan, -dan*]

uyu-: *Uyku durumunda olmak veya uyku hâlini almak.*

Uyur katında ol Yūsuf-ı maḥbūb
Bu nev' ile tefekkür kıldı Ya'kūb (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 424). [*uyur, -r*]
Ata katında Yūsuf birgün ey yār
Uyurdi ol vücūdi ġarḳ-ı envār (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 413). [*uyurdi, -r, -dı*]
Adı Dünye idi 'ālemde meşhūr
Uyurdi gördi ol ḥāb arasında (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 63). [*uyurdi, -r, -dı*]

uzat-: *Verilecek bir şeyi bir kimseye doğru yöneltmek.*

Elin **uzatdı** ehlin dutdı cāndan
Oña ehli gülüp söyledi ondan (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 59). [*uzatdı, -dı*]

uzun: *Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.*

Yoluḥdılar be-ġāyet bir **uzun** çāh
Kamusu ittifākı eylediler (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 282). [*uzun,]*

V HARFİ

va'de: Bir iş için önceden belirtilen zaman.

Ki 'İys **va'de** günü gitti koyuna
Gel imdi kıl teferrüc bu oyuna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 85). [va'de,]

va'de-ir-: Vakit gelmesi, zamanın dolması.

İrişdi va'desi hamliñ tamâma
İki oğlan getürdi ol hümâma (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 67). [va'de-ir-, -si-si, -iş, -di]

Kim 'aşkı kılmaz idi cânda teskîn
Çü va'de irdi âhir oldu hicrân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 45). [va'de-ir-, -di]

va'de kıl-: Zaman belirlemek, süre tanımak.

Didi va'de maña kıldıñ ebî sen
Du'â kıl gelmişim şimdi saña men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 113). [va'de kıl-, -duñ
]

va'de kıl-: Söz vermek, vadetmek.

Ne ki va'de maña kılmışduñ bir
Didi Yûsuf diyeyim saña onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1302). [va'de kıl-, -mış, -du, -ñ
]
Ki va'de kılmışuz gönder virelüm
İşitdi mumı Ya'kûb kıldı efgân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 314). [va'de kıl-, -mış, -uz]

vâfir: Bolluk.

Pes andañ ola bir **vâfir** zamâne
Sözüm tahkîk bil düşme gümâne (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 413). [vâfir,]

vâkı'a: Rüya, düş.

Didi sâkı ki meñ andan hayâyı
Kıluram sormağa bu **vâkı'ayı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 370). [vâkı'ayı, -(y)ı]

vâkı'a gör-: Rüya görmek; olay görmek.

Ki bir vâkı'a gördi oldu bîdâr
Oturdu atasına oldu güftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 389). [vâkı'a gör-, -di]

vâkıf ol-: İdrak etmek, kavramak.

Çü vâkıf olmuş idi işlerine
Alup Yûsuf[ı] girdiler yola (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 40). [vâkıf ol-, -mış]
Bu hâle çünki vâkıf oldu sultân
Bu işden ikisini dañ ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 47). [vâkıf ol-, -dı]
Bu sözden çün vâkıf oldu o sultân
Çağırdı ol kamu el doğrayanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 36). [vâkıf ol-, -dı]

vakt: Vakit, zaman.

Saña müştâk idüm ey ber-güzîde
Yüküş **vaktdür** saña çün muntazırım (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 467). [vaktdür, -dür]

Onuñ bir oğlu ondan ayrılıpdu
Ki hayli **vakt** olupdu ki ölüpdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 212). [vakt,]

Ne **vakt** ki kıluram men na'ra nâ-gâh
Kamuñuz oluñuz ol demde âgâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 145). [vakt,]

Dañ az **vakt** bu gamda durursañ
Yavuk oldu zamân anı görürseñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 303). [vakt,]

vakt ol-: Zamanı gelmek.

Göñül şâd ol ki cânân vakt oldu
Vişâl-ı hür rîzvân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 1). [vakt ol-, -dı]
Zemistân gitdi cevz ü cefâsı
Bahâr oldu gülistân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 4). [vakt ol-, -dı]
Getür sâkı şerâb-ı câm-ı meygün
Ki kıl rindâne ihsân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 8). [vakt ol-, -dı]
Göñül şâd ol ki cânân vakt oldu
Vişâl-ı hür rîzvân vakt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 2). [vakt ol-, -dı]

vakt-i fırsat: Uygun vakit, zaman.

Ki yoñdur Yûsuf'uñ munda hañası
Meñ oña kaşd kıldum **vakt-i fırsat** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 53). [vakt-i fırsat,]

vakt-i fırsat: Fırsat vakti.

Eliñde ihtiyârı bil ganîmet
Ki elden gidesidür **vakt-i fırsat** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 369). [vakt-i fırsat,]

va'llâhi: "Allah'a yemin olsun ki, Allah'ı tanık gösteririm."
anlamında bir yemin sözü.

Seni min zecr ile **va'llâhi** fırkat
Meni yâr-ı 'azîmiden dirîğa (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 8). [va'llâhi,]

vallâhi: "Allah'a yemin olsun ki" anlamlarında yemin sözü.

Harâm itmîşdür **vallâhi** bi'llâh
Ki biz kasd itmemişüz ol habîbe (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 708). [vallâhi,]

vallâhü'l-'alem: En iyisini Allah bilir.

Ana oğul görüşdi oldu ebsem
Tanıdı birbirin **vallâhü'l-'alem** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 624). [vallâhü'l-'alem,]

vâmık ol-: Aşık olmak.

Ki ol 'İberî gulâma Vâmık olmuş
Onuñ cismi ile dolmuş vücûdî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1674). [vâmık ol-, -mış]
Kim ol gaddäre hemçün vâmık oldu
Çü 'aşkı imdi tebdîl kıldı râyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 73). [vâmık ol-, -dı]

var: Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Ki bir yirden gelürdi cümle **varı**
Ki Yûsuf komış idi anda derbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 26). [varı, -ı]

var: (Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.

Didi Ya 'küb **var** atanın katına
Zamānī durgil onuñ hıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 93). [var,]
Bugün kıl Yūsuf'ı sen bize hem-râh
Varalı yazıda bir lu 'b ideli (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 724). [varalı, -alı]
Varuban yir yüzinde kaynayalum
Bular çün mekr ü hile eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 727). [varuban, -uban]
Pes önden gördi Lāyān kıızı onı
Atasına **varup** didi ol cüvānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 162). [varup, -up]
Yasamışdı bir halvet bağçe onda
Didi ki Yūsuf'a **var** bağçeye girgil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1463). [var,]

var: "Git" anlamında emir bildiren söz.

Didi Lāyān kıızına yūri **var** kıız
Çağır gelsün yanuma ol iğit tiz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 167). [var,]
Didi sultān **var** andan sor bu düşi
Nicedür tā bize bildüre işi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 367). [var,]
Ki **var** menden digil sen pādīşāha
Nisā kim ellerini doğradılar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 24). [var,]
Didi **var** ol duran kavm-ı ğarībi
Getür halvet-serāya eyle mihmān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 170). [var,]
Adı Mişālüm idi tāze gülzār
Didi kim oğluna **var** hıdmet eyle (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 213). [var,]

var: Bir şeyin veya herhangi bir durumun var olmasında kullanılan ifade, bulunma durumu, mevcut.

Dağı **var** bu ağaçda çoğ budağlar
Sanasın her budağı üçe dağlar (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 19). [var,]
Bakiyye **var** idi sende meger yār
Ne 'ömrü evini kıldı haberdār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 63). [var,]
Var idi 'İysın kolında çoğ mūy
Veliken tāze idi hüsn ü hūb-rūy (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 89). [var,]
Zarīr olmuş idi ol demde İshāk
Veliken **var** idi kalbinde işrāk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 102). [var,]

var: Bütün, hepsi, tamamı.

Ki bağıdılar bular ol mäh-rūya
Bularuñ gör ki ol demde **varını** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 63). [varını, -ı, -n, -ı]
Dağı sultān ol gün leşkerini
Ayurdu Yūsuf'a karşı **varını** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 2). [varını, -ı, -n, -ı]

var-: (Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.

Menim cānımı menden kıparasız
Ki kıorğaram **varasız** koyuna siz (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 768). [varasız, -a, -sı]

Çü Ya 'kūba anası söyledi yol
Ki **vardı** dayısı katna revān ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 156). [vardı, -dı]
Çü Ya 'kūb **vardı** ol Hāvvan köyine
İrişdüdi özin şehriñ suyna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 157). [vardı, -dı]
Hāsūd bil ki hāsūdın kātildür
Çü Yūsuf uñveti cem' iyle **vardı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 664). [vardı, -dı]

var-: (Birinin üzerine) Gitmek, baskı yapmak.

Didi ki Yūsuf idi oñda gusne
Bıçağ alup bular **varurdu** üste (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 422). [varurdu, -ur, -dı]

var eyle-: Var etmek.

Meni ānce cihānda **eylegil var**
Görem tā Yūsuf'ın nāzük cemālin (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 328). [var eyle-, -gil]

varak: Yaprak, kitap yaprağı.

Bulara yalvaruban yalınurdu
Varak tek titrer idi gül vücūdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 177). [varak,]

varak: Ot ve bitki yaprağı.

Varak tek gül vücūdı oldu lerzān
Buları göricek teğayyūr[i] boldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 910). [varak,]

varı: Tamamı, bütünü, hepsi.

Melik bigler vezīr **varı** irelü
Ki bākī leşker anda durdı girü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 249). [varı,]
Menim hüsnüme kıldı secde **varı**
Ki kıldı kamusı ikrār **varı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 442). [varı,]
Menim hüsnüme kıldı secde **varı**
Ki kıldı kamusı ikrār **varı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 443). [varı,]
Bir oğlağ öldürübēn derisini
Serer Ya 'kūb kolına **varısını** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 88). [varısını, -sı, -n, -ı]
Aluban saldılar itler ögine
Ağıttılar yire suyunı **varı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 115). [varı,]
Cehennem siziñ ile dolasıdur
Çü böyle gördi bī-rahm oldu **varı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 409). [varı,]

varı kov-: Bütün maddi ve manevi varlığı yok saymak, vazgeçmek.

Ne 'ār[ı] belki elden **varı kıoygil**
Eger señ 'ākıl iseñ 'aşkı bilgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 10). [varı kıoy-, -gil]

vasf: Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik.

Ta 'āmīn ta 'rifini bilmedim mi
Niçedür **vaşfi** onu kılmadım mı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 90). [vaşfi, -ı]

vaşf id-: Nitelemek, anlatmak, övmek.

Cemâline baħuban hiç doymaz
Ne vaşf idem Züleyhâ şevkini men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1407). [vaşf id-, -em]

vaşf id-: Nitelemek, anlatmak.

Be-gâyet hüsn içinde dolmış idi
Ne vaşf idem ki hüsn-i bî-nihâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 861). [vaşf id-, -em]

vaşf id-: Anlatmak, tarif etmek.

Ki firkat zehrdür zehre hele bil
Ne vaşf idem firakın heybetini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 3). [vaşf id-, -em]

vaşf id-: Bir şeyin vasıflarını, hâlini anlatmak.

Göz açup kimseye ol baħmadı hiç
Ne vaşf idem men onunı hürkatini (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 825). [vaşf id-, -em]

vaşi': Geniş II Detaylı.

Didi ki bilürem men şimdi anı
Ki bu **vaşi'** virür aňdan nişanı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 396). [vaşi',]

vâşıl: Ulaşma, birleşme; kavuşma, vuslat.

Ne **vâşıldur** ki olmaz oňa hicrân
Ki kılmaz hecr elinde âh ü efgân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 464). [vâşıldur, -dur]

vâşıl it-: Ulaştırmak.

İlahî nûra vâşıl itdi anı
Züleyhâ'daň daňı Yûsuf'ıñ ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 119). [vâşıl it-, -di]

vâşıl ol-: Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Kaşâş oldu Züleyhâ bilgil anı
Bular çün birbirine vâşıl oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 104). [vâşıl ol-, -dı]
Bugün Yûsuf ataya vâşıl oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 22). [vâşıl ol-, -dı]

Çü İshâk'ın eceli oldu hâşıl
İlahîñ rahmetine oldu vâşıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 136). [vâşıl ol-, -dı]
Bu gönlüm istegine vâşıl oldu
Çü kıldı Yûsuf'a mâzî hikâyet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 472). [vâşıl ol-, -dı]

vaşl: Ulaşma, birleşme; kavuşma, vuslat.

Taparsın **vaşl** evine sen râh firkat
Kılır Şemsî figân ü nâle vü zâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 16). [vaşl,]
Şükür ki **vaşl** ile tımâra irdiñ
Esîr idiñ belâ vü derd elinde (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 7, Mısra 9). [vaşl,]
Teni büryân kaldı göñli ğamlu
Çü oldu Yûsuf'ıñ **vaşlından** ayru (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 817). [vaşlından, -ı, -
n, -dan]

Tamâmin 'aşk bil şer' ü hâkîkat
Eger **vaşl** ister iseñ 'âşık olgil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 15). [vaşl,]

vatan: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.

Cihânda Şâm ol kıldı **vatan** hûb
Ki anda dutdı ülfet cân ü ten hûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 7). [vatan,]

vatan kıl-: Yurt edinmek; sahiplenmek, yerleşmek.

Gelüben bir arayı kıldı mesken
Vatan kıldı orayı cân ile ten (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 234). [vatan kıl-, -dı]

vây: Acı ve üzüntü duygusunu ifade eden bir ünlemdir.

Didi ay **vay** benim çün bu ğam ile
Ki gitdi nûr-ı çeşm bu nem ile (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 307). [vay,]

vav düs-: Üzülmek, kederlenmek.

Muradı niçelerün hâşıl oldu
Züleyhâ işidübeñ düşdi vaye (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 22). [vay düs-, -e-e, -di]

vay id-: Acı ve üzüntü duygusunu ifade etmek için
bağırarak.

Ki geldi uşvetinden süz u sâzı
İşitdi ki iderler Yûsuf'a vay (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 563). [vay id-, -er, -ler]
İderler vay Yûsuf'a dâd birle
İşitdi sözi çünki pîr Ya'kûb (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 568). [vay id-, -er, -ler]

vaz': Bir kimseye, kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe
sevk edecek surette söz söyleme, dini öğüt.

Niçe **vaz'ında** var kıl çârelerini
Dağı kalmışlarıñ olgil mu'îni (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 244). [vaz'ında, -ı, -ñ, -da]

ve: "Ve" bağlacı.

Ve ger yoħsa olarsıñ peşimân señ
Didiler bu sözi yüklendi kervân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 994). [ve,]
Ve ger maħbûs görse âzâd bolur
Dağı her kim onuñ ile görüşür (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1140). [ve,]
Ve ger yoħsa çekersiñ infî 'âli
Bu sırrı fâş kılma kıl nihânî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1634). [ve,]
Ve ger kim geh giderdi hıdmetinden
Çü Yûsuf hükmi Mısır'a cârî oldu (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 104). [ve,]
Ki señ kabz eyledüñ mi cân-ı Yûsuf
Ve ger yoħsa haber vir han-ı Yûsuf (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 288). [ve,]

ve: "Ayrıca" anlamında bağlaç.

Ve ger kim men oňa haçan kıyaydum
Haçan bâb ile bu sözi diyeydüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 27). [ve,]

Ve ger yoħsa bizi ħabs eyle ħamı
Rehā kılğıl başuñçün ol ħulāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 123). [ve,]

ve: "Ancak" anlamında bağlaç.

Ve ger yoħsa olursuz siz melâmet
Didiler ħâşa'llâh ki Yūsuf'a biz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 42). [ve,]
Ĥakīkat 'aşk yolında şādık olgil
Ve ger señ bilmemişseñ 'aşk-ı ma'nî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 17). [ve,]
Şafâsın bilmez ol kim zevk yoħdur
Ve ger teşvîş vardur ey 'azîzân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 63). [ve,]
Varıñız sağığ ile cümle yeksân
Ve ger meclisden itmezsiz 'ubûrî (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 65). [ve,]

vebâl: Günah, zarar, mesuliyet, kötülük.

Ne şādîdür onuñ yoħdur melâli
Ne rāhatdur onuñ yoħdur **vebâli** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 459). [vebâli, -i]
Gelür onuñ **vebâli** öz başına
Ĥasûdîñdur hemîşe göñli ħamnâk (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 647). [vebâli, -i]

vedâ' id-: Vedalaşmak.

Bularuñ durdı baħdı ħazretine
Vedâ' idüben ağıladı zârî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1017). [vedâ' id-, -üben]

vedâ' it-: Ayrılık hazırlığı yapmak, vedalaşmak.

Vedâ' itdi Allâh'a virdi cânı
Melek omı apardı Ĥakk yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 480). [vedâ' it-, -di]
Zi-ħasret cânların dağıladılar çoħ
Vedâ' itdi Yūsuf girdi yola (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1027). [vedâ' it-, -di]

vedâ' kıl-: Veda etmek, vedalaşmak.

Ki şimdi vir maña bir laħza destür
Bularuñla vedâ' ı men kılayım (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 999). [vedâ' kıl-, -a, -(y)ım-, -a, -y, -am]

vefâ: Dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik.

Cefâ bizde velî oldur **vefâda**
Ĥamu iş işlertüz biz bilgilüdü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 613). [vefâda, -da]
Eger ki gerdişin vardur cefâsı
Cefâsınca daħı olur **vefâsı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 256). [vefâsı, -sı]

vefâ kıl-: Sevgiyi, dostluğu sürdürmek.

Ki düşdi araya nâ-gâh fırkat
Vefâ kılsa cihânda 'ömrüm anca (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 5). [vefâ kıl-, -sa]

vehm kıl-: Tereddüt etmek.

Ki ondan özge kimse fehmi kılmaz
Ne fehmi ki oña belki vehm kılmaz (Yūsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 356). [vehm kıl-, -maz]

veli: Allah'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

Velî senden icâzet dilerim men
Buyurdı böyle Allâh giderim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 227). [velî,]
Velî şâlih düşidür sağı ile şol
Çü şâlihdür Allâh'ın katna kişi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 527). [velî,]
Kılar Ya'küb **veli** çoħ çoħ te 'essüf
Ĥazâdur başına geldi devâ yoħ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 44). [velî,]
Velî ħaltân ile olmış leked-küb
Bular geldi revânî ħıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 590). [velî,]
Velî tökdi gözinden yaş ile dem
Ne yirlüsin didi ey zî'b kimsen (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 750). [velî,]
Velî didi eyâ aşĥâb-ı zindân
Ĥoyuñuz bātılı oluñ Müselmân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 99). [velî,]

veli: "Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Egerçi çoħ onuñ oğlanları var
Velî Yūsuf durur maħbûb-ı dildâr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 383). [velî,]
Cefâ bizde **veli** oldur vefâda
Ĥamu iş işlertüz biz bilgilüdü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 613). [velî,]
Velî eyler nebî âh ü figânı
Şabâh oldı çağırdı Yūsuf'ı cân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 34). [velî,]
Velî kaldı ata cânında derdi
Nebî oturdı yoluñ kırığında (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 48). [velî,]
Velî vardur firâğ-ı derd cânda
Gider Yūsuf girüden Dünye baħar (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 94). [velî,]
Velî vardur munuñ özge devâsı
Aparuñ Yūsuf'ı bir cāha salıñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 266). [velî,]

velik: Ama, fakat, lakin.

Velîk zâhirde bir yire varınız
Zi-cühelâ düşdiler bu işe nâ-gâh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 434). [velîk,]
Velîk doğru dimezsiz eyle taħkîk
İnanmazsan bizüm señ sözümüze (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 598). [velîk,]
Kılayım niçedür nağl-ı rivâyet
Velîk siz İlâhı yâd idiniz (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1233). [velîk,]
Gezerdük şâd ü ħürremgin mekânda
Velîk bir kiçimiz ü var idi ħüb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 235). [velîk,]
Yidiler cümlesi ħüb u selâmet
Velîk İbn-i Yâmin yimedi hiç (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 479). [velîk,]

veliken: Lakin, ancak.

Veliken ba'zı rāvī söylediler
Yedi yaşında tahkik eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 319). [veliken,]
Ne kılur gör oyunu endişini
Veliken Muştafâ'ya vir şalavât (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 588). [veliken,]
Veliken oldı bağı päre päre
Ki kıldılar yarağ u tüşe-i rāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 30). [veliken,]
Veliken olmuş idi tākāt ü tāk
Zamānın bilmez idi key olası (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 316). [veliken,]
Sebeb bu 'ābid oldı düşdi çāha
Veliken ba'zı rāvī söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 361). [veliken,]

veliki: Lakin, ancak.

Veliki 'aşk onı cüşide kıldı
Mısr' da anı dilde söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1664). [veliki,]

velikin: Velâkin, ancak.

Žarir olmuş idi ol demde İshāk
Veliken var idi kalbinde işrāk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 102). [veliken,]

velikin: "Ama, fakat, lâkin" anlamlarında bağlaç.

Var idi 'İysın kolında çoğ mūy
Veliken taze idi hūsn ü hūb-rūy (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 90). [veliken,]
Velikin dönesidür ol girüye
Hāzāyin cümlesi pür ola beste (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1368). [velikin,]

velik: Ama, fakat, lakin.

Velik 'ārifedür 'ibreti çend
Tevārīhden kıışadañ mını hamı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 138). [velik,]

vevâ: Yahut, ya da.

Didi ki böyle hūsne pāy olur māh
Veyâ hūşid-i zibā yoħsa bu šāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 421). [veyâ,]
Veyâ yoħsa seniñ vardur günāhın
Züleyhâ didi yoħdur kimse hāzır (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1596). [veyâ,]
Bu yirden gitmeyem men ölmeyince
Veyâ kim İbn-i Yāmīn almayınca (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 212). [veyâ,]
Didi Ya'kūb siz anı gördünüz mi
Veyâ bir kimseden hiç sorduñuz mı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 230). [veyâ,]

vezir: Askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.

Melik bigler **vezir** varı irelü
Ki bākī leşker anda durdı girü (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 249). [vezir,]
Kimini eyledi beyt-i ziyāfet
Buyurdı böyle Yūsuf ol **vezire** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 113). [vezire, -e]

vir-: Bağışlamak, sunmak, vermek.

Oña **virmişdi** ez-cennet Hūdāvend
Bir İbrāhim Hālī'e hil'at-ı çend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 297). [virmişdi, -miş, -
di]

vir-: Göstermek, vermek.

Didi ki **vir** maña aňdan nişānı
Görem ki ölmedi dünyede anı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 293). [vir,]

vir-: (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eristirmek, vermek.

İki yaşında kaldı ol anadan
Virürlerdi ta 'āmını atadan (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 284). [virürlerdi, -ür, -ler, -di]
Kamusu yazdı **viridi** bir kabāle
Kabāle Mālik aldı kıldı pinhān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 986). [viridi, -di]
Didi gördüm meni sultān çağırdı
Ki ondan bir ulū havān maña **viridi** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 62). [viridi, -di]
Bile geldi benimle bir zamān yol
Dağı **viridi** maña bir şey zücācī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 409). [viridi, -di]

vir-: Vermek, evlendirmek.

Hikāyet çoğ onuñ dimen sözini
Ki Lāyān **viridi** oña bir kızını (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 190). [viridi, -di]
Ki ol kıızı ki oña **viridi** Lāyān
Adı Leyā idi ol kızın ey cān (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 191). [viridi, -di]
Saña tā bir kızını **vire** onda
Kılasın sağ selāmet o mekānda (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 153). [vire, -e]
Du'āsı bu idi ol Hālīk'ına
Vire kızını Hākķ'ın lāyıkına (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 184). [vire, -e]

vir-: Vermek, bağışlamak, ihsan etmek.

Oña bir kimse neste **virmedi** hiç
Kayıtdı gitti mahrum ü hatır-piç (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 341). [virmedi, -me, -
di]
Menim dağı muradum **vir** burada
Ki senden dilerim yā hayyu Cebbār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 326). [vir,]
İlāhın katına maķbūl oldı hācāt
Ki **viridi** Hākķ oña on dürlü ferzend (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1335). [viridi, -di]
Ki **viridi** luť ile hayr ü sevābı
Didi ki Hālīk u Sübhān kerāmet (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1372). [viridi, -di]
Ki **viridün** mālını cümle tamāmı
Bu kıl katında men ol dem oturdum (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1352). [viridün, -dü, -ñ
]
Seniñ tahkikiñe irmiş olaydım
Virelerdi maña ger bu cihānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1289). [virelerdi, -e, -lar, -di]

vir-: (Para karşılığında) Vermek, ödemek.
Tažarru' kıldı o nekb Zü'l-celâli
Bulara çün bahâyı **vir**di Mâlik (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 981). [viridi, -di]
Bağışlagıl maña bu kûluñı sen
Çü Mâlik râzı olup **vir**di onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1263). [viridi, -di]

vir-: Sunmak, ikram etmek.
Ki **vir**düm pādşāha nüş kıldı
Bu men-i bî-çäre[yi] dil-hoş kıldı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 57). [virdüm, -dü, -m]
Virürler her bire bir kurş nakîbler
Anı görüp bu öz hıdmetlerine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 190). [virürler, -ür, -ler]

vir-: Teslim etmek, vermek.
İte **vir**diler anıñ itmegini
Beyân itdi dañı hem sökmegini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 413). [virdiler, -di, -ler]

vîrân ol-: Yıkılmak.
Vücüdüm şehr ey cān fırkatine
Kamu **vîrân olupdur** hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 4). [vîrân ol-, -up, -dur]

vişâl: Kavuşma, sevgiliye kavuşma, vuslat.
N'olaydı olmasañ bed-hâh fırkat
Oturmuşdum **vişâl** evinde fârik (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 3). [vişâl,]
Ki olmuşdur makâm-ı cāh fırkat
Vişâliyle olan gül çehre misin (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 13). [vişâliyle, -iyle]
Vişâliñ kapusunda bir gedâyım
Esirinem seniñ ey hûb neste (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1554). [vişâliñ, -in]
Egerçi her **vişâliñ** var firâkı
Firâkıñ dañı var durur firâkı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 253). [vişâliñ, -in]

vişâl-ı hûr: Cennet kızına kavuşma.
Gönül şād ol ki cānān vaqt oldı
Vişâl-ı hûr rızvān vaqt oldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 2). [vişâl-ı hûr,]

vü: "Ve" bağlacı.
Şabâh oldı **vü** yıgıdı halkı hamı
Katına cem' kıldı hâş ü 'āmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 333). [vü,]
Mısır'dan tā be-zindān halk ol gün
Pey-ā-pey muttaşıl oldı **vü** mekrün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 6). [vü,]
'Azîz öldi **vü** Yûsuf oldı sulţān
Çü Yûsuf oldı Mısırñ pādşāhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 94). [vü,]
Revān geldi **vü** hıdmet eyledi bol
Pes andan çıñdı Yûsuf diğşarūya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 218). [vü,]

vücüd: Vücut, beden, cisim.

Ki onuñ katna ol hār olmasaydı
N'olaydı ki **vücüd**i nūr olaydı (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 5). [vücüdi, -ı]
Vücüdî bile ğam-bār olmasaydı
N'olaydı halk olaydı 'aşka tâbi' (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 2, Mısra 6). [vücüdi, -ı]
Vücüdüm şehr ey cān fırkatine
Kamu vîrân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 3). [vücüdüm, -um]
Vücüda lu'b içün mi gelmişüz biz
Gelüñüz terk idüñüz hırş-ı bāzî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 741). [vücüda, -a]

vücüd: Varlık, mevcudiyet.
Ki ol 'İberî gulāma Vāmık olmuş
Onuñ cismi ile dolmuş **vücüd**i (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1675). [vücüdi, -ı]

vücüd gel-: Var olmak, vuku bulmak, mevcut olmak.
Ki bizdeñ hiç oğırı olmamışdur
Belî kim hiç **vücüda gelmemişdür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 336). [vücüd gel-, -a, -
me, -miş, -dür]

vuslat: Kavuşma, erişme, ulaşma.
Ayırdı eyleyüp eger āh fırkat
Ne hū[b]dur **vuslat** arınca hemîşe (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 1, Mısra 11). [vuslat,]

Y HARFİ

yā: Yahut, veya, yoksa.

Ḥalīl'dür adıyla **yā** yoḥsa Müsī
Eger 'āşık iseñ señ terkin eyle (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Gazel 5, Mısra 10). [yā,]

Didiler bu sefêhdür **yā** dīvâne
Dönüp ol yirine gitdi revâne (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 271). [yā,]

Kemāl-ı ḥüsnine kıldı tefekkür
Didi cinî misin **yā** yoḥsa îns mi (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1391). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (Rab).

Didi **yā** Rab bu ne ḥüsn ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 418). [yā,]

İderdi bu işe **yā** Rabb devâne
Ki bir laḥza fiḡān ü āh kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 606). [yā,]

Didi **yā** Rab Ḥalīl'in ḥürmetiyeçün
Daḡı İshāk Ya'küb 'izzetiyeçün (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 305). [yā,]

'Azîzdür pādşāh-ı muhteremdür
Didi Ya'küb nedendür dīni **yā** Rab (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 303). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme ünlemi (nebi).

Didi ki **yā** Nebī lutf eyle söyle
Nedür bu düşüme ta'bir eyle (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 490). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (ebâ).

Ne kıldılar görünüñz onda ḥīle
Didiler **yā** ebâ sen nişe bî-hem (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 704). [yā,]

Ne assı çünk[i] āḡir gördi anı
Didiler **yā** ebâ olgil āḡāh (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 722). [yā,]

Bu nev' ile yüküş söz söylediler
Didiler **yā** ebâ bizüm kāmumuz (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 730). [yā,]

Ki kaşid başlarına koydılar ḥāk
Didiler **yā** ebâ bil bizi taşdıḡ (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 597). [yā,]

Nebī katna olar geldi tamāmı
Didiler **yā** ebâ tā şimdi kırḡ ıl (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 75). [yā,]

Aparıñ menden ol şāha peyāmı
Didiler **yā** ebâ tā señ bilürseñ (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 93). [yā,]

Yine tîz ağladı beytül-hazende
Didiler **yā** ebâ señ nişe böyle (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 291). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (ata).

Didi bir düş ki gördüm **yā** ata men
Diyeyim onı ta'bir eylegil sen (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 392). [yā,]

Didi ki **yā** ata sen mu makāli
Dime kılma daḡı sen bu ḡayālî (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 1, Mısra 428). [yā,]

Ki sensiz men niçe idem 'ubūrı
Didi oḡlanları ki **yā** ata sen (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 13). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (eb).

Revān evden aşığa indi ol ay
Ki geldi ağlayuban didi **yā** ebb (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 565). [yā,]

Didiler ḡālîşān İslām **yā** eb
Seniñ çün dā'imā vardur melālî (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 304). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (Rabb).

Nebī oḡlanlarını kıldı tekzîb
Didi ki es-selām **yā** ḡāk resûlî (*Yūsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 701). [yā,]

Ġulaḡ dutar bu bey'in sözlerine
Didi göñlindeki **yā** Rabb bahā mı (*Yūsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 963). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (Yusuf).

Ki kıldı ilticâyı Kibriyâ'ya
Züleyhâ didi **yâ** Yûsuf tabîbî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1537). [yâ,]

Anı kimsin diyü Yûsuf sordı
Züleyhâ didi kim **yâ** Yûsuf señ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 8, Mısra 58). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (İlâhî).

Menim hayfımnı sen bu kûldan algıl
İşitdi Yûsuf eydür **yâ** İlâhî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 3, Mısra 107). [yâ,]

Egerçi eyledümse men günâhı
Maña virgil halâşı **yâ** İlâhî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 310). [yâ,]

Didi Ya'kûb'ı señ dağ **yâ** İlâhî
Ayır oğlından añılurgil âhı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 529). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (ağı).

Pes ondan sordı Yûsuf **yâ** ağı sen
Ne yirlüsin di ki tâ bileyim men (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 191). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü ('Arâbî).

Pes ondan didi Yûsuf **yâ** 'Arâbî
Su 'âlim var digil maña cevâbı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 195). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (âl-ı Ya'kûb).

Çün oldı gice yitdi kapuya hûb
Çağırdı didi ki **yâ** âl-ı Ya'kûb (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 244). [yâ,]

Didi **yâ** âl-ı Ya'kûb oluñ âgâh
Menim bu mülk-i Mısr'a ser-be-ser şâh (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 367). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme ünlemi (Mevlâ).

Didi sâkî ki **yâ** mevlâ sen dâh
Anı yâd itmemişim hiç bir dağ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 351). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (sultân).

Gerek kahr eyleseñ **yâ** 'afv sultân
Ki Yûsuf didi girçek men yalanı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 56). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (hûb).

Ki anı gördüñüz mi tünd **yâ** hûb
Didiler anı ki ehl-i keremdür (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 300). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme ünlemi (ağı).

Nedür tedbîr çünki oldı ma 'hûf
Yehûzâ geldi eydür **yâ** ağı bir (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 921). [yâ,]

Menim şol Yûsuf-ı şadîke ferzend
Didi ki İbn-i Yâmîn **yâ** ağı pes (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 525). [yâ,]

Yüzine tökdi kanlu yaşını bol
Pes aından didi Yûsuf **yâ** ağı bil (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 579). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü ('azîz).

Didiler **yâ** 'azîz sen munı dutma
Rehâ kılğıl munı sen habs itme (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 113). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (evlâd-ı Ya'kûb).

Kulağ dutdı aña o hüsn ile hûb
Pes aından didi **yâ** evlâd-ı Ya'kûb (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 400). [yâ,]

Pes aından didi **yâ** evlâd-ı Ya'kûb
Haber virdi yine güş idiñiz hûb (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 419). [yâ,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (oğul).

Ki budur gördüğüm rüyâyı te 'vîl
Didi ol demde Ya'kûb **yâ** oğul señ (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 86). [yâ,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (za'îf).

Pes aından didi aña yā za'îfe
Maña Ya'kûb evin di yā şerîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 589). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (şerîf).

Pes aından didi aña yā za'îfe
Maña Ya'kûb evin di yā şerîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 590). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (bâr-i Hudâ).

İşitdi câriye yüzün semâya
Dutuban didi yā bâr-i Hudâyâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 606). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme ünlemi (ana).

Beşîr aından didi ki yā ana señ
Yaķîn bilgil ki seniñ oğlunam meñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 619). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (müjdegānî).

Çü girdi içeri virdi selâmı
Didi yā müjdegānî ol kelâmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 628). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (pîr-i Ken'ân).

Didi kim şād bol yā pîr-i Ken'ân
Resûl Yûsuf'a irdi üşte ey cān (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 629). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (kavim).

Didi Yûsuf ki yā kavim tamāmı
Ki kûlluğdañ oluñ âzād hamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 743). [yā,]

yā: "Ey" anlamında bir seslenme sözü (ebî).

Didi ki yā ebî hâdim irişdüm
İrişdüm hıdmete bu dem görüşdüm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 117). [yā,]

Meni ger ister isen yā [e]bî sen
Digil bu düşe ta'bîr tâ bilem men (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 506). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (nebî).

Didi ki yā nebî olgil haberdâr
Ki gördüm uyğuda bâ-emr-i Cebbâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 438). [yā,]

Getürelüm katıña bâ- zamānı
Ki ol gürgden özin sor yā nebî sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 655). [yā,]

Kılur oğlanlaruñ cānıma ta'abı
Didi ki onda yā nebî ki zî'b sen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 775). [yā,]

Yitem mi oña yohsa kıla gice
Didi ki yā nebî var Yûsuf-ı şāh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 791). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (hayyu Cebbâr).

Menim dağı muradum vir burada
Ki senden dilerim yā hayyu Cebbâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 327). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (hayyu Sübhân).

Didi şükür saña yā hayyu Sübhân
Didi ki Yûsuf'a men her du'âyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 500). [yā,]

yā: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü (habîb).

Seniñçündür bu hâne yā habîbî
Didi Yûsuf benim beytimi Allāh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1538). [yā,]

yaban: Dışarı, başka memleket.

Ki niçün sen olursın eşk-i hün-rîz
Bir ulû cem' olup giderüz yabana (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 19). [yabana, -a]

yaban: Tanınmayan, bilinmeyen, yabancı (yer).

Leked-küb kıldılar onı **yabanda**
Dögüben Yûsuf'ı gitdiler uḥvet (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 118). [*yabanda, -da*]

yaban: *Yabancı, uzak.*

Katından sen meni sürme **yabana** (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 614). [*yabana, -a*]

yād: *Akına gelme, hatırlama, anma.*

‘Azîz özine anda baḥdı ol dem
Degül **yādımda** ol kûl üşte bu dem (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 350). [*yādımda, -ım, -*
da]

yād bil-: *Hatırlamak.*

Kamu Mısr ehl[i] ol günde piyāde
Yürüdiler baḥuñ bilmiş yāde (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 764). [*yād bil-, -e-e, -miş*]

yād evle-: *Hatırlamak, söylemek.*

Allāh'ı cānda señ yād eyledükçe
Ta‘ālā digil ismin söyledükçe (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 499). [*yād eyle-, -dükçe*]

yād evle-: *Söylemek.*

Seniñ çün tāze söz yād eyleyim men
Çü geldi uḥvet-i Yûsuf kâmusı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 434). [*yād eyle-, -y, -im*]

yād evle-: *Anmak, söylemek.*

Be-naẓm-ı tāze sözler eylerim yād
Sen evvel Muṣtafā'ya vir şalavāt (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 844). [*yād eyle-, -r, -*
im]

yād gel-: *Aklına gelmek, yad etmek.*

Gelicek yādına ki gāh fırkat (*Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 1,*
Mısra 18). [*yād gel-, -ı, -(n)a-ı, -n, -a, -icek*]

Be-iẓn-i Hakk aña çün yād geldi
Ki kırık ağaçdan anuñ işin aldı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 581). [*yād gel-, -di*]

yād git-: *Unutmak.*

Velī gitdi yādımdan bilmen onı
Maña siz kılıñız onı beyānı (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 337). [*yād git-, -ım, -dan-ım, -*
dan, -di]

yād id-: *Hatırlamak.*

Özi tek yād idüben bu melālin
Eger sen ‘arîf iseñ ey ḥabîbî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 380). [*yād id-, -üben*]

Didi sākî ki ol ‘İberî gulāmı
Bu demde yād idüben yandum anı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 346). [*yād id-, -üben*]

Bu ānce Yûsuf'ı yād idesidür
Kim anıñlan cihānda gidesidür (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 7, Mısra 313). [*yād id-, -e, -si, -dür*]

yād id-: *Anmak, hatırlamak.*

Kim ola içmemişdür şerbetini
Nebî çünk[i] firākı yād iderdî (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 5). [*yād id-, -er, -di*]

yād id-: *Anmak, hatırlamak.*

Kılayım niçedür nağl-ı rivāyet
Velik siz İlāhı yād idiñiz (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 2, Mısra 1233). [*yād id-, -iñiz*]

yād it-: *Hatırlamak, anmak.*

Velī yād it Allāh'ı señ mülāzım
Ta‘ālā şāne söyle dilde dā ‘im (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 329). [*yād it-,]*

Didi sākî ki yā mevlā sen dāḥ
Anı yād itmemişim hiç bir daḥ (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 4, Mısra 352). [*yād it-, -me, -miş, -im*]

Ki bir kez sen bizi yād itmemişñ
Bugün señ ḥālümüze olgil āgāh (*Yûsuf u Züleyhâ*,
Mesnevi 6, Mısra 78). [*yād it-, -me, -miş, -siñ*]

yād kıl-: Anmak, zikretmek.

Sen evvel yād kılğil Kirdigâr'ı
Resûl'a bes şalavât virgil ondan (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 944). [yād kıl-, -gil]

Çü Yûsuf gördi sâkî oldı âzâd
Didi şâhîñ katında kıl meni yād (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 138). [yād kıl-,]

Unutdı sâkî Yûsuf'ın kelâmîñ
Ki onuñ kılmadı yād peyâmîñ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 160). [yād kıl-, -ma, -dı]

Men anı kılmadum hiçbir kezin yād
Ki ol mahbûs kaldı ben de âzâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 373). [yād kıl-, -ma, -dı, -m]

Bu hâle sâkî kıldı Yûsuf[ı] yād
Ki çekdi âh kıldı nâle vü feryâd (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 341). [yād kıl-, -dı]

yağ-: (Yağmur, kar, dolu vb.) Gökten yere düşmek.

Gelüp munlarıñ üstün dutdı hamı
Yağış **yağdı** töküldi dolular çoğ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1057). [yağdı, -dı]

yağış: Yağmur.

Gelüp munlarıñ üstün dutdı hamı
Yağış yağdı töküldi dolular çoğ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1057). [yağış,]

yah-: Güçlü sevgi, acı gibi duygular uyandırmak.

Ne baħar ki özini oda **yahar**
Onuñ ardınca ânce baħdı ki ol (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 96). [yahar, -ar]

Gehî ol şürete cân **yahar** idi
Kim anı birbiriñden fark kılmaz (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 512). [yahar, -ar]

yah-: Yok etmek.

Ki cânım 'aşk odına **yaharım** men
Seniñ derdindeyim men zâr-ı miskîn (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1560). [yaharım, -ar, -ım]

yah-: Yakmak, ateşe vermek; çok fazla acı ve ıstırap vermek.

Ne ğamdur çünkü bu sırdâre irdiñ
Yahılmışdı gönül hicrân elinde (Yûsuf u Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 12). [yahılmışdı, -ıl, -mış, -dı]

Ki hasret odına cânını **yahdı**
Firâk odın anuban düşdi âha (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 777). [yahdı, -dı]

Ne zârı belki cândur nâr **yahdı**
Ne ki kardaşları kılmışdı varı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1036). [yahdı, -dı]

Çağırđı Yûsuf[ı] eydür habîbi
Ki âhîr oda **yahduñ** señ ğarîbi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 120). [yahduñ, -du, -ñ]

Gel imdi Yûsuf'ın señ hâline baħ
Oduñ var ise cânda var öziñ **yah** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 298). [yah,]

yaha: Yaka.

Yahasında eteginde öginde
Yakîn bildüm ki onı yimedi zî'b (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 636). [yahasında, -sı, -n, -da]

yahsi: Güzel, iyi, hoş.

İderidi pādşāha **yahşi** küldür
Diyiñiz pādşāha muni alsun (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1226). [yahşi,]

Didiler kılalum bir **yahşi** hîle
Biz onuñ gönleği üste varalum (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 520). [yahşi,]

Bolupdur geh ki señ **yahşi** imişseñ
Didi Yûsuf ki her kim sâbıkından (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1006). [yahşi,]

Ki satdılar seni senden kaçarlardı
Bular kıldı yamanlıg **yahşılıg** señ (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1005). [yahşılıg, -lıg]

Olar **yahşi** bilürler mâzi hâli
Olarda var durur doğru şehâdet (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 30). [yahşi,]

yakîn: Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme.

Yakîn bilgil ki Yûsuf nâşihîyüz
Naşihat sözün[i] zâhir didiler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 731). [yakîn,]

Ki keydindür seniñ men oldum âgâh
Nisânîñ keydi a'zamdur **yakîn** bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1629). [yakîn,]

Yakîn bil ki seni dağ öldürür hey
Ki derdiñle meni sen kılmagil tey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 145). [yakîn,]

Didi geldüm resûlem bil **yakîn** sen
Îlâh'umdan icâzet almışım men (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 255). [yakîn,]

Ne ki gördüyse ol tebdîl bolmaz
Yakîndür şâlihîñ düşi yakîndür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 524). [yakîndür, -dür
]

Ne ki gördüyse ol tebdîl bolmaz
Yakîndür şâlihîñ düşi **yakîndür** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 524). [yakîndür, -dür
]

Getürmezsen ger îmân himmetini
Uruşuram seniñle bil **yakîni** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 262). [yakîni, -i]

yakıtâl: Özel isim.

Ki ondan dağı **Yakıtâl** oldu
Ki Şafâ dağ cihândan naql kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 197). [yakıtâl,]

ya'kub: Hz. İbrahim'in torunu, Hz. Yusuf'un babası ve
İsrailoğulları'nın atası olan peygamber.

Hağa minnet bugün humâre irdiñ
Eger **Ya'kub** idiñ beytül'l-hazende (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 14). [ya'kub,]

Biri 'İyş biri **Ya'kub** söylediler
Be-ğâyet şâd oluban beslediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 69). [ya'kub,]

Bir oğlağ öldürüben derisini
Serer **Ya'kub** kolına varısını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 88). [ya'kub,]

Didi **Ya'kub** var atanıñ katına
Zamânî durgil onuñ hıdmetine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 93). [ya'kub,]

Anası böyle çün kıldı makâli
Ne dir **Ya'kub** bilürdi onda hâli (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 98). [ya'kub,]

ya'kub-ı mağfûr: Günahları affedilmiş Hz. Yakup II Hz.
Yakup peygamber.

Mu'abbir katına ki varmış idüñ
Menim Yûsuf atam **Ya'kub-ı mağfûr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1311). [ya'kub-ı
mağfûr,]

ya'kub-ı mahzûn: (Hz. Yusuf'un kaybından dolayı)
Hüzünlü Hz. Yakub.

Gör imdi ne didi **Ya'kub-ı mahzûn**
Didi ki ey benim oğlanlarum hey (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 624). [ya'kub-ı
mahzûn,]

ya'kub-ı mahzûn: Hüzünlü Hz. Yakup.

İşidüp ağladı **Ya'kub-ı mahzûn**
Didi ki hâl-i fırkat bilmedüm çün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 651). [ya'kub-ı
mahzûn,]

ya'kub-ı mürsel: Hz. Yakup peygamber.

Oturdu birgün ol **Ya'kub-ı mürsel**
Kamu oğlanları Yûsuf-ı ecmele (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 323). [ya'kub-ı mürsel,]

ya'kub-ı nebî: Yakup peygamber.

Zelîl eylersiz Ya'kub-ı nebîni
Yehûzâ oldu onda çünki şâfi' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 238). [ya'kub-ı nebî, -ni]

yâkût: Kırmızı renkli değerli taş.

Var idi Yûsuf'ın kolında sivvâr
Ki aħmer **yâkût** idi kamu ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 226). [yâkût,]

Kemer kıldı böyle **yākūt** gevher
Süvār oldı çün ol şāh-ı cihān-gīr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 68). [yākūt,]

Dağı **yākūt** la'l ü dür ü gevher
Bizüm çün yahşı tuhfê yoğdur ey yār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 102). [yākūt,]

Çü **yākūt** görmemiş anı ne böyle
Kölina tağdı anı ol dem ey yār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 414). [yākūt,]

yākūt ü lü 'lū: Yakut ve inci.

Kemer kıldı oña **yākūt ü lü 'lū**
Ki her gün giydürür bir dürlü cāme (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1402). [yākūt ü lü 'lū,
]

yākūt-ı nāzik: Narin yakut.

Çıhardı vird[i] ol **yākūt-ı nāzik**
Aña elli miñ altun bil bahānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 388). [yākūt-ı nāzik,]

yalan: Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, yalan.

Dimek **yalan** degüldür maña lāyık
Be-gāyet bu iş ile kıldı fikri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 685). [yalan,]

Atam 'ahdine bes olam muhālif
Yalandur ki oña inkār idersem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 682). [yalandur, -dur]

Ki gündüz düşünün çoğdur **yalanı**
Ki kâşid söyledi Ya'kūb onı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 502). [yalanı, -ı]

Ki men bu düşü **yalan** söylemişim
Yakīn bilgil ki men düş görmemişim (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 81). [yalan,]

Didi Yūsuf ki hālīn oldı böyle
Gerek **yalan** gerek girçek[i] söyle (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 84). [yalan,]

Didi sākī ki bu ta'bır nişānı
Nedür tā bilesüz yoğdur **yalanı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 86). [yalanı, -ı]

Onuñ bilmegine dutma gümānı
Anıñ te 'vīlīn yoğdur **yalanı** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 364). [yalanı, -ı]

Ne ki men didüm ise oldı öyle
Eger vardur **yalanım** sākī söyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 92). [yalanım, -ım]

Gerek kahr eyleseñ yā 'afv sultān
Ki Yūsuf didi girçek men **yalanı** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 57). [yalanı, -ı]

Didiler her ne Yūsuf sordı anı
Didi Yūsuf **yalan** dirsiz kelāmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra)

yalğuz: Yalnız, tek başına.

Dur ol **yalğuz** kişi katına señ var
Varup durgil señ anıñ hāzretiñde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 494). [yalğuz,]

yalğuz kal-: Yalnız, tek başına kalmak.

Ki yalğuz kala bağa sağa sola
Siz onda olasız gāfil yek-bār (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 771). [yalğuz kal-, -a]

Kala Ken 'ān'da yalğuz zār tā zār
Ne ki Ken 'ān'da onı yiye bir zī'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 773). [yalğuz kal-, -a
]

yalğuz kov-: Yalnız bırakmak.

Ki ondan olmazuz gāfil ebā ne
Haçan biz Yūsuf'ı **yalğuz koyavuz** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 21). [yalğuz koy-, -
avuz]

yalın-: Acı çekmek.

Münacāt eyledi Hakk'a **yalınur**
Çü Yūsuf kuyı içre gider oldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 442). [yalınur, -ur]

Bulara yalvaruban **yalınurdi**
Varak tek titrer idi gül vücūdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 176). [yalınurdi, -ur, -dı]

yalun-: Yanaşmak.

Vücūdı ğark olupdur gözyaşına
Yehūzā'ya **yalunup** titredür ten (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 233). [yalunup, -up]

yaluñuz: Yalnız, ancak.

Yalunuz kuş hemî eyler fiğânı
Züleyhâ düşdi çünki ihtirâka (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 114). [yalunuz,]

yalvar-: Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındırarak
sözlerle bir şey istemek.

Tökerdi gözlerinden dânesini
Ki onuñ çün Allâh'a **yalvarurdu** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 782). [yalvarurdu, -ur,
-dı]

Meger mâ 'il ide ol yüz-i mâhı
Ki **yalvardı** Züleyhâ onda haylî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1565). [yalvardı, -dı]

Bulara **yalvaruban** yalınurdu
Varak tek titrer idi gül vücûdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 176). [yalvaruban, -uban]

Kamusu bir şabîye zarb iderler
Niçe ki **yalvarur** rahm eylemezler (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 155). [yalvarur, -ur]

yaman: Fena, kötü.

Ki koygil sen hasûdñ başına hâk
Hasûd özi **yamandur** hırş[ı] ondan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 650). [yamandur, -dur
]

Ki ol **yamana** doğru gelmediñiz
Mebâdâ ki olasız yine hâ 'în (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 320). [yamana, -a]

Oğrılığ eyledi gör bu **yaman** baş
Munuñ tek var idi bir dañı kardaş (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 99). [yaman,]

yaman kıl-: Fena, kötü (iş) yapmak.

Ki satdılar seni senden kaçarlar
Bular kıldı yamanlıg yañşılıg señ (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1005). [yaman kıl-, -
lıg-lıg, -dı]

yan: Etrafında, çevresinde; yan, yanı.

Oturuñ Hâlık'a kılıñ niyâzi
Ki koyman Yûsuf'ı bir lahza **yandan** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 744). [yandan, -dan]

Didi İshâk benim cânımdaki sen
Degül miydüñ bugün **yanımdaki** sen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 116). [yanımdaki, -ım,
-da, -ki]

Ki birgün ehliniñ **yanında** o hân
Oturmuş idi halvet diñle ey cân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 55). [yanında, -ı, -n, -da, -]

Özi kılmış **yanında** bıçağı tîz
Bıçağ aldı eline tîz Şem'un (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 144). [yanında, -ı, -n, -da, -]

Ki Yûsuf yol üste gider idi
Dururdu Yûsuf'un yolu **yanında** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 167). [yanında, -ı, -n, -da]

Ne Ken 'ân'a belî her **yana** düşdi
Gelürdi her yañadan kâfile bol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 22). [yana, -a]

yan-: Çok ızdırap çekmek, büyük bir acı içinde olmak, çok
üzülmek.

Eger âh eylesem ey Şemsî der-ğam
Yanar nâra zebânım ayrılığdan (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 14). [yanar, -ar]

Çü mâzî kıssa kıldı bu beyâna
Beşîr'e söyledi âh ide **yana** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 614). [yana, -a]

Bular çün oldılar tâ nâ-ümîd andan
Be-ğâyet **yandılar** ol lahza cândan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 136). [yandılar, -dı, -
lar]

yan-: Aşırı istekle.

Deve geldi o dem onda zebâna
Çağırdı Yûsuf ol **yana** yana (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 172). [yana, -a]

Deve geldi o dem onda zebâna
Çağırdı Yûsuf ol **yana** yana (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 172). [yana, -a]

yan-: (Bir darbe sonucu canı) Yanmak.

Yanardı cân başdan ökçesine
Ağaça döğerler idi başını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 170). [yanardı, -ar, -dı]

Tabanca urdı oña **yandı** cânı
Be-gâyet zecr kıldı ol garîbe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1050). [yandı, -dı]

yan-: (Sıcaktan ötürü) Isınmak, yanmak, acımak.

Ciger yan ey ciger yan ey ciger yan
Yanardı tâbiş-i günden vücûdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 425). [yanardı, -ar, -dı]

yanağ: Yanak; yüz.

Atası katna Yûsuf şöyle birgün
O rûy-ı gül **yanağlı** tâze gülgün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 389). [yanağlı, -lı]

Sarardı gül **yañağı** zerd boldı
Muşâhib kızlar onı gördi öyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 874). [yañağı, -ı]

Zi-havf gül **yanağı** rengi soldı
Be-gâyet Yûsuf oldı onda gamnâk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 912). [yanağı, -ı]

ya'nî: Böylece.

Ki görsetdüm size men munı **ya'nî**
Bulara eyledi çoğ söz ü nîşi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 86). [ya'nî,]

ya'nî: "Sözün kıtası, senin anlayacağın" anlamına gelen
söz.

Eyürdi Cebrâyil uş aña ta'nı
Ne sözdi söyledüñ Yûsuf **ya'nî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 142). [ya'nî,]

Pes andan İbn-i Yâmîn'i revânî
Dutup maḥbûs iderler **ya'nî** anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 132). [ya'nî,]

yap-: İmal etmek, hazırlamak.

İlâhî Yûsuf'a kılsun selâmet
Ki ondan şoñra Mâlik **yapdı** bir taht (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1173). [yapdı, -dı]

yap-: İnşa etmek.

Niçün ki men direm öyle kılıñız
Yapsun bir ev maña girsem derûna (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1497). [yapsun, -sun]

Yapun bir ev benim çün çâr küşe
Zücâcî olsun onuñ bir bucağı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1500). [yapun, -un]

yapus-: Yapışmak, sıkıca tutmak.

Eteğine **yapuşdı** zâr ü ma 'hûf
Çeküp aldı etegini elinden (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 148). [yapuşdı, -dı]

yâr: Dost, sevgili, arkadaş.

Baḳiyye var idi sende meger **yâr**
Ne 'ömrü evini kıldı haberdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 63). [yâr,]

Pes ondan sordı Lâyân kimsiñ ey **yâr**
Ne yirlüsün kimiñ oğlı dî zinhâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 175). [yâr,]

Menim ol ay ü gün hâleñdür ey **yâr**
Ki on bir yulduz uş kardaşlarıñ var (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 514). [yâr,]

Onuñ çün kıldı böyle hîle **yârî**
Onı fark itmeye ol şehriyâri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 514). [yârî,]

Bi-hamdi'llâh ki sen daḥ gelüp ey **yâr**
Ki olduñ anıñla dîdâra dîdâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 655). [yâr,]

yâr: Baba.

Didi kardaşlarım birle men ey **yâr**
Ki varmış öz koyun katına yek-bâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 394). [yâr,]

Daḥı yâḳût la'l ü dür ü gevher
Bizüm çün yaḥşî tuhfe yoḥdur ey **yâr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 103). [yâr,]

yâr: Allah'a iman eden, mü'min.

Nebîlerni kılur pes cümle bir keyd
Sen olma keyd şeytândan ey **yâr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 580). [yâr,]

Geçirür hıdmetinde şubh u şâmı
İşitgil kudreti ey **yâr** ferrâş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 487). [yâr,]

yâr: Gönül verilen sevgili, canan.

Kenâr-ı âb ü sebze bağ-ı halvet
Hoş **yâr** ile deverân vaqt oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 10). [yâr,]

İmânın şöyle çün kibr ü mecûs'ı
Mey-i aşk içdi Şemsî **yâr** elinden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 5, Mısra 13). [yâr,]

Beşâret ile kim gül-zâre irdiñ
Gönül olgil ferağ kim **yâre** irdiñ (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 7, Mısra 4). [yâre, -e]

yâr: Arkadaş II Kul.

Didi bildüm haţâ yoh sende ey **yâr**
İşitdi şâd oluban durdı pâyâ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 64). [yâr,]

yâr: Arkadaş, dost; dinleyici, okuyucu.

Ata katında Yûsuf birgün ey **yâr**
Uyurdi ol vücûdi ğarķ-ı envâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 412). [yâr,]

Hasûdlık gönîni cehd it kesedgil
Kimin gönînde ki Hakk ola ey **yâr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 642). [yâr,]

Niçün ki görmiş idi didi onı
Mu'abberdür kamusı bunlar ey **yâr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 698). [yâr,]

Ne düş ki görse şâdık eylegil şıdk
Firâka kimse kılmaz tâkat ey **yâr** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 790). [yâr,]

Apardılar anı yüz 'izzet ile
Melûl olmaz iseñ ey **yâr** b'ışnev (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 59). [yâr,]

yâr it-: Dost edinmek, yoldaş edinmek.

Bulara saldı çoğ buhl-ı 'azîmî
Koy elden buhlî **yâr itme** hasûdı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 638). [yâr it-, -me]

yara: Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak, faydalı
olmak.

Serâya ki kamu câna **yaraya**
Bulara çekdiler dürlü yimekten (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 180). [yaraya, -y, -a]

yara: Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan
derin kesik.

Dağı hiç olmadılar oña bed-rây
Yaralu ellerini sarudılar (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 93). [yaralu, -lu]

yarağ: Hazırlık.

Kılayım hüsn-i Yûsuf'la 'itâbı
Züleyhâ çün **yarağı** kıldı itmâm (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 23). [yarağı, -ı]

yarağ it-: Hazırlamak.

Bulara çünki Yûsuf oldu hem-râh
Yarağ itdi Yûsuf'a âb ü nânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 33). [yarağ it-, -di]

yarağ u tüşe-i rāh kıl-: Yol hazırlığı, azığı hazırlamak.

Veliken oldu bağı päre päre
Ki kıldılar yarağ u tüşe-i rāh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 31). [yarağ u tüşe-i rāh kıl-, -
dı, -lar]

yarak: Hazırlanmak.

Ki bir dem bulmadılar rāhatı hiç
Koyun çün bunların işi **yarağdur** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 602). [yarağdur, -dur
]

yarak id-: Hazırlık yapmak.

Bu nev'ile kim onlar oldılar şād
Yarağ idüp bular kıldı sefernî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 113). [yarağ id-, -üp]

Tevekkül eyledi Perverdigâr'a
Yarağ idüp bular kıldı sefernî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 349). [yarağ id-, -üp]

yäre: Keskin bir alet ile vücutta açılmış derin kesik;
üzüntü, keder.

Kim ola yoğ ola cânında yäre
Ki bağı olmamışdur päre päre (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 478). [yäre,]

yare yare: (Gönlü) Yaralı olmak, yaralanmak, paramparça
olmak.

Bütün gördüm onı dil-şād kıldum
Yiseydi gürg onı yare yare (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 633). [yare yare,]

yâr-ez-yâr: Yardan yar.

Ki olmazdı cüdâ hiç yâr-ez-yâr
Ki olmazdı gönüller hiç gâmgîn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1690). [yâr-ez-yâr,]

yâr-ı 'azîz: Kıymetli dost.

Seni min zecr ile va'llâhi fırkat
Meni yâr-ı 'azîzimden dirîğa (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 9). [yâr-ı 'azîz, -i, -m, -den]

yâr-ı dil-bend: Gönül bağlayan kişi, çocuk, velet, delikanlı.

Didi İshâk birgün İyş-ı ferzend
Menim cânında sensin yâr-ı dil-bend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 80). [yâr-ı dil-bend,]

yâr-ı dil-bend: Gönül bağlayan kişi, dost, kardeş.

'Azîzimdür benim ol yâr-ı dil-bend
Ne ki ol eylese aında hitâbı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 498). [yâr-ı dil-bend,]

yâr-ı dil-h'âh: Gönlün istediği kimse, sevgili, eş.

Düşe cân ü diliñ zevk ü şafâya
Pes ondan ister iseñ yâr-ı dil-h'âh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 291). [yâr-ı dil-h'âh,]

yâr-ı ferzend: Çocuk sevgisi.

Ki her hâline anıñ fikr kılgıl
Egerçi kışsa durur yâr-ı ferzend (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 135). [yâr-ı ferzend,]

yâr-ı mahbûb: Yüce Allah'ın sevgilisi, dostu.

Maña gam cevri idi hem yâr-ı mahbûb
Meni ondan ayırdı çarh-ı ğaddâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 738). [yâr-ı mahbûb,]

yâr-ı tannâz: Alay eden sevgili (kişi).

Gel imdi sâmi' ol ey yâr-ı tannâz
Ki şimdi kıduram men kışsa âğâz (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 513). [yâr-ı tannâz,]

yarı: Yarısı, bir kısmı.

Anı çekdi yırtı yarusından
Açıldı kapılar çıldılar ân gâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1578). [yarusından, -sı, -n, -
dan]

yas: Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman.

Ki sensin yaşda kiçi yolda ulü
Ki senden bir temennâ eylerüz bil (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 671). [yaşda, -da]

Bular çün iki yaşına irdi
Ki Râhîl fâniden bâkiyyedârdı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 281). [yaşına, -ı, -n, -a]

Çü dört yaşına irdi Yûsuf-ı cân
Cemâl[i] çavı dutdı halk[i] yeksân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 293). [yaşına, -ı, -n, -
a]

yaş: Ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı, gözyaşı.

Gözümde dâne dâne ânce ahdı
Yaşım 'ummân olupdur hasretiñden (Yûsuf u
Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 14). [yaşım, -ı, -m]

Ki yandı bağı **yaş** doldı gözine
Birisi ayağından dutar idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 110). [yaş,]

Töker **yaş** gözleri beñzer bulağa
Revân geldi kardaşlar katına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1014). [yaş,]

Ki bağı **yaşdan** doludur gözümüze
İşitdi bu sözi pîr-i dil-efkâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 600). [yaşdan, -dan]

Şefkat **yaşı** ile doldı çeşmi
Revânî Yûsuf'ın katına vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 208). [yaşı, -ı]

Hem âhar kan ile **yaşı** gözinden
O gice tâ seher ki yatdı bî-hüş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 576). [yaşı, -ı]

Menim Yûsuf dağı señ dökmegil **yaş**
İşitdi İbn-i Yâmîn 'aqlı gitdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 560). [yaş,]

yaş ile dem: Gözyaşı ile kan.

Veli tökdi gözinden **yaş ile dem**
Ne yirlüsin didi ey zî'b kimsen (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 750). [yaş ile dem,]

Tökerdi gözleriñden **yaş ile dem**
Gör imdi Yûsuf'ın aḥvâli niçe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 152). [yaş ile dem,]

yaş ile kan: Çok ağlamak, çok üzölmek.

Seniñ hecriñle ol eyler fiğânı
Gözinden aḥıdur **yaş ile kanı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 178). [yaş ile kan, -ı]

yaş tök-: Ağlamak.

Nebî çünki işiddi düşi andan
Gözinden **tökdi yaşı** yandı cāndan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 445). [yaş tök-, -ı-ı, -
di]

yaşa-: Ömür sürmek, yaşamak.

Yaşamışdı bir ḥalvet bağçe onda
Didi ki Yûsuf'a var bağçeye girgil (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1462). [yaşamışdı, -
mış, -dı]

Getürgil varmasıñ özge araya
Men aḥda onuñ ile kör **yaşayım** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 549). [yaşayım, -y, -
ım]

Niçe bu hecr ile men dūr **yaşayım**
Buyurdi böyle Yûsuf gitdi oḡlan (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 550). [yaşayım, -y, -
ım]

yaşa-: Düzenlemek, yapmak.

Tamām idüben oña söylediler
Yasadılar 'aceb cennet serāyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1515). [yasadılar, -dı, -lar]

yasu-: Ömür sürmek, yaşamak.

Yaşurmışken çıhardı tîz onı
Çü Yûsuf gördi ol kardaşlarını (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 906). [yaşurmışken, -r, -muş, -
ken]

yat-: Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca
uzanmak; uyumak veya dinlenmek.

Yatur kabr üstüne Yûsuf'ı gördü
Ayağından dutuban çekdi onı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1048). [yatur, -ur]

yat-: Bayılmak.

Atadan korḥuban el katmaz idi
Hasedden 'İyş hergiz **yatmaz** idi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 134). [yatmaz, -maz]

Hem âhar kan ile yaşı gözinden
O gice tâ seher ki **yatdı** bî-hüş (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 577). [yatdı, -dı]

Kamu bî-hüş oluban **yatdı** yeksân
Bularuñ tâ ki 'aqlı geldi başa (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 66). [yatdı, -dı]

Gidüben ussı aḥda laḥza **yatdı**
Gelüben 'aql[ı] başa söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 562). [yatdı, -dı]

yavug ol-: Yakınlaşmak, yakın olmak.

Yavug oldu bu teninden çıha cânı
Yıhlup yatdı bî-hüş görüñ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 633). [yavug ol-, -dı]

yavuk ol-: Yaklaşmak, yakın olmak.

Dağı az vakt bu ğamda durursañ
Yavuk oldu zamân anı görürseñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 304). [yavuk ol-, -dı]

yavus-: Yaklaşmak, ulaşmak.

Dağı señ oğlıña kavuşmayınca
Onuñlan bir yire **yavuşmayınca** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 540). [yavuşmayınca,
-ma, -y, -ınca]

yav-: Yayılmak, uzamak.

Kamusından benim ki oldu 'ālî
Budağlanup **yayidi** şāh ü bālî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 399). [yayidi, -idi]

yaz: Yaz mevsimi.

Pey-â-pey yeddi ıl pes ola kızlığı
Ne güzlük ola ol demde ne **yazlıg** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 410). [yazlıg, -lıg]

yaz-: (Bir söz veya düşünceyi) Belli işaret ve harflerle bir
yere geçirmek.

Getür sen adını dile **yazgil** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi
1, Mısra 795). [yazgil, -gil]

Bozulmaz her ne kim takdîr **yazar**
Taleb kıldılar ez-Mâlik bahâyı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 968). [yazar, -ar]

Kamusı **yazdı** virdi bir kabâle
Kabâle Mâlik aldı kıldı pinhân (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 986). [yazdı, -dı]

Ki ol kuyıya târîh **yazılalı**
'Acâ 'ib kuy[i] idi kâr-ı bünyâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 302). [yazılalı, -ıl, -alı]

Dağı hem söylediler cedlerini
Ki andan soñra hâcib nâm **yazdı** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 125). [yazdı, -dı]

Divâra **yazmış** idi ol tamâmı
Çü añdan didi Yûsuf bir zarîfe (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 446). [yazmış, -mış]

Ki **yazmışdı** kamu hem işlerini
Ne iş ki Yûsuf'a kılmışdı hamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 444). [yazmışdı, -mış, -dı]

yaz-: (Hafızaya) kaydetmek, (diline) dolanmak.

Yazar Yûsuf adını ol diline
Çü bağı göñleginde kan gördi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 610). [yazar, -ar]

yazı: Ova, sahra, ıssız kır.

Bugün kıl Yûsuf'ı sen bize hem-râh
Varalı **yazıda** bir lu'b ideli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 724). [yazıda, -da]

Niçe pîr hânımuza ta'ab ideli
Ki Ken'an **yazısında** oynayalum (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 726). [yazısında, -sı, -
n, -da]

yazıg: Acımacak halde.

Yazıgdur atamızı kılma mağbûn
Ki ol ğamlu dağı sen kılma mahzûn (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 125). [yazıgdur, -dur]

yazug: Yazık, zavallı.

Yazuğdur kaşd kılman bu esîre
Çü gördüñüz burada böyle yiri (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 412). [yazuğdur, -dur]

ye-: Ağızda çiğneyerek yutmak.

Varalum getürelüm saña bir zî'b
Ne kurt ki Yûsuf'ı **yemişdür** omı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 653). [yemişdür, -miş,
-dür]

Getürdiler omı tîz süy-ı Ya'kûb
Didiler bu **yemişdür** Yûsuf'ı bil (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 679). [yemişdür, -miş, -dür]

Yedi semiz şıgırı gördi sultân
Yedi aruğ şıgırlar **yedi** yeksân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 398). [yedi, -di]

yeddi: "Yedi" sayı sıfatı.

Dağı gördi ki hazrâ **yeddi** sünbül
Ki dağı **yeddi** sünbül-i huşk müşkil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 399). [yeddi,]

Dağı gördi ki hazrâ **yeddi** sünbül
Ki dağı **yeddi** sünbül-i huşk müşkil (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 400). [yeddi,]

Didi Yûsuf ki **yeddi** ıl pey-â-pey
Zirâ at idüñüz bu dem işid hey (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 403). [yeddi,]

yedi: "Yedi" sayı sıfatı.

Velîken ba'zî râvî söylediler
Yedi yaşında tahkîk eylediler (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 320). [yedi,]

Kıluram nâleyi her şubh u şâmı
Yedi gündür işitdüm men bu sözi (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 767). [yedi,]

Bularuñ bey'ine Hakk kâzî oldı
Kim eydür on **yedidür** sūd-ı dirhem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 975). [yedidür, -dür]

Yedi ıl señ bu zindân içre gamgîn
Kalursın gice gündüz çeşm-nemgîn (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 151). [yedi,]

Yedi ıl kaldı oñda gönli pür-gam
Dilinde âh dâ'im çeşm-i pür-nem (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 301). [yedi,]

Yedi semiz şıgırı gördi sultân
Yedi aruğ şıgırlar yedi yeksân (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 397). [yedi,]

yehûzâ: Hz.Yakup'un oğlu.

Menimle Hakk katında var idi sır
Yehûzâ didi ki ol sır[ı] söyle (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 193). [yehûzâ,]

Yehûzâ oldı onda merd-i zi-güş
Aña rahm eyledi terk itdi hışmı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 206). [yehûzâ,]

Yehûzâ kaldı anda gitdi bular
Kamusunuñ gözi yaş ile dolar (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 217). [yehûzâ,]

Didi hanı **Yehûzâ** İbn-i Yâmîn
Dimezsiz añlarıñ siz nite nâmın (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 225). [yehûzâ,]

Yehûzâ men' idüp kurtardı anı
Buları koymadı ki töke kanı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 433). [yehûzâ,]

yek-bâr: Bir defa, bir kere.

Didi kardaşlarım birle men ey yâr
Ki varmış öz koyun katına **yek-bâr** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 395). [yek-bâr,]

Ki yalguz kala bağa sağa sola
Siz onda olasıñ gâfil **yek-bâr** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 772). [yek-bâr,]

yeksân: Beraber, birlikte.

Ki gördüm mâh ile hürşid-i tâbân
Dağı on bir kevâkib cümle **yeksân** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 441). [yeksân,]

Bir aşşı kıldılar ilhâmı **yeksân**
Ki ançe söylediler sözi mestür (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 26). [yeksân,]

Ki yudı başını bâ-raht **yeksân**
Latif neste sepidi hil'atine (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 36). [yeksân,]

Yedi semiz şıgırı gördi sultân
Yedi aruğ şıgırlar yedi **yeksân** (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 398). [yeksân,]

Varınız sağlğ ile cümle **yeksân**
Ve ger meclisden itmezsiz 'ubûrı (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 64). [yeksân,]

yeksân: Yıkılıp yerle bir olmak.

Kamu bî-hüş oluban yatdı **yeksân**
Bularuñ tâ ki 'aklı geldi başa (Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 66). [yeksân,]

İşidüp bular ana qaldı hayrân
Kamu miskîn oluban durdı **yeksân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 60). [yeksân,]

Bular çün şermsâr olup **yeksân**
Pes andan söylediler sözi yalan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 97). [yeksân,]

yeksân: Tamamı, hepsi.

Didi ki anası Ya'kûba ey cân
Çü 'İyş aldı elindeñ māl **yeksân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 144). [yeksân,]

Çü dört yaşına irdi Yûsuf-ı cân
Cemâl[i] çavı dutdı halk[ı] **yeksân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 294). [yeksân,]

yeksân: Aynı, aynı şekilde.

Ki onda Yûsuf'a ol demde ey cân
'Ayân oldı düşüñ ta'biri **yeksân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 72). [yeksân,]

Çün oldı sâkî ol demde Müselmân
Ki zindân ehli cümle oldı **yeksân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 104). [yeksân,]

İşitdi anı sultân qaldı hayrân
Meger ol gördi didi düşü **yeksân** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 422). [yeksân,]

yeksân kıl: Aynı şekilde yapmak, (bir isteği) harfiyen
yerine getirmek.

Ne ki ol didi hâcib kıldı yeksân
Pes aña uşvet-i Yûsuf tamâmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 150). [yeksân kıl, -dı]

yel: Havanın yer değıştirmesi sonucunda meydana gelen
esinti, rüzgâr.

Dağı **yel** esmedi hiç aradan hem
Ne ki ekmişler idi kurudı pāk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 120). [yel,]

yemek: Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş.

Nebîu'llâh ne didi eylediler
Yemek yitdi nebîye söylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 328). [yemek,]

yemin: Yemin; yemin etme.

Ayurdı aňlara hil'at[ı] **yemini**
Ki düşmen anlara kılmaya ta'mı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 669). [yemini, -i]

yer: Alan, bölge, mekan.

'Amîk hiç **yer** yoh idi böyle bir yir
'Amîk idi be-gâyet kuyı ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 294). [yer,]

yeter: "Artık kâfi, son bulsun!".

Menim tevbemi seň makbûl kılğıl
Yeter bu saht ilen meşkül kılğıl (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 308). [yeter,]

Gel imdi şevkilen sen sâkîn olğıl
Yeter bu dünyeniñ hırşına dolğıl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 506). [yeter,]

yetür-: Eriştirmek, ulaştırmak.

Didi oğlanlarına siz getürüñ
Be-gâyet açmışuz ki tüz **yetürüñ** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 330). [yetürüñ, -iñ]

yi-: Ağızda çiğneyerek yutmak, yemek.

Buyurdı öldürüñüz bize kızu
Ki onı büşürüben **yiye** özi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 326). [yiye, -y, -e]

Kala Ken'an'da yalğuz zâr tâ zâr
Ne ki Ken'an'da onı **yiye** bir zî'b (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 774). [yiye, -y, -e]

Hudâvend'den oña olmadı minnet
Yimekden **yidi** ol dem oldı şeb'an (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 499). [yidi, -di]

Ki doldı fırkatîñ yaşı gözine
Didi nişe **yidüñ** sen ol şabîyi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 683). [yidüñ, -dü, -ñ]

Revâ mıdur nebî oğlını **yidüñ**
Niçe kıyduñ ki virdüñ oña zahmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 686). [yidüñ, -dü, -ñ]

Menim şol Hâlık'ın mazlûm kûlî
Yakîn bil men Yûsuf'ı **yimemişim** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 703). [yimemişim, -
me, -miş, -im]

Çekerim derd ü miñnet-i cân-sûzı
Ki ondan berlû **yimen** men ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 769). [yimen, -meñ]

yi kes-: Yemek yiyemez olmak, yememek.

Bezendi kuş taħarrük kıldı eşcâr
Kesildi ehl-i şeh'r on gün yimekten (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1151). [yi kes-, -den-
mek, -den, -il, -di]

Kesildiler hemân dem ol yimekten
Çü Yûsuf anları gördi yimezler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 458). [yi kes-, -den-mek, -den, -
il, -di, -ler]

yığ-: Toplamak, bir araya getirmek.

Yığayım katıña işit cevâbın
Kamusı doğruluğ itsün katıñda (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 782). [yığayım, -a, -y, -ım]

Ki onuñ çün **yığayım** çoñ üstâd
Meger ondan murâdım hâşıl ola (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1484). [yığayım, -a, -
y, -ım]

Şabâh oldu vü **yığdı** halkı hamı
Katına cem' kıldı hâş ü 'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 333). [yığdı, -dı]

Züleyhâ'nıñ murâdı hâşıl oldu
Pes añdan **yığdı** Yûsuf kıldı üstâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 108). [yığdı, -dı]

yığ-: Dizmek.

Sülâb'ın kal'asından çıñdı yola
Yığuban leşkerin irdi resûla (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 238). [yığuban, -uban]

Yığuban leşkerin aldı yürüdi
Oraya ki resûl onda var idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 239). [yığuban, -uban]

yığıl-: Birikmek, toplanmak.

Yığıldı bir yire kiçi ulûsı
Çü Yûsuf kılmışdı onda bünyâd (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 436). [yığıldı, -dı]

Kamusı pes revân geldi katına
Yığıldılar Yehûzâ hâzretine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 202). [yığıldılar, -dı, -lar]

yih-: Yıkmak, devirmek, yere sermek.

Ki üç gün oñları mihmân eyle
Pes añdan **yihasuñ** ol dervâze pāk (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 143). [yihasuñ, -a, -
suñ]

Yihñ dervâzeni maķşûd buldum
Pes añdan añlara dürlü ta'âmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 146). [yihñ, -ñ]

yihul-: Yıkılmak, devrilmek.

Hevesden taķâti tāk oldu düşdi
Yihıldı yire evlâd üste üşdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 736). [yihıldı, -dı]

Yavug oldu bu teniñden çıha cânı
Yihulup yatdı bî-hüş görññ anı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 634). [yihulup, -up]

yıl: Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması
için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman.

Ta'accüb eyler idi heybetinden
Min iki yüz **yıl** idi kazılalı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 301). [yıl,]

yimek: Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş,
taam.

Hudâvend'den oña olmadı minnet
Yimekden yidi ol dem oldu şeb'ân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 499). [yimekden, -den
]

Serâya ki kamu cāna yaraya
Bulara çekdiler dürlü **yimekden** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 181). [yimekden, -den
]

yine: Bir daha, tekrar, gene.

Yine bir kızı onuñ olmış idi
Kemāl-ı hüsni hālka dolmış idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 287). [yine,]

Yine dögdiler onı eglediler
Döğüben yine gitdiler ilerü (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 130). [yine,]

Anıñçün mâyeñiz hiç geçmemişdür
Didiler yâ ebâ tâ yine taḥkîk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 331). [yine,]

Varubañ yine ol şâhı görelüm
Didi Ya'küb Hüdâ'dañ olsa imân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 334). [yine,]

Aparıñ özge bir ḥalvet serāya
Apardılar yine bir yire daḥı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 473). [yine,]

Ki vardur derd-i ḥasret böyle cānda
Yine çün İbn-i Yāmīn ol serāya (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 489). [yine,]

Yine ol uḥvetiñ katna var imdi
Didi ki İbn-i Yāmīn anda gitmen (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 600). [yine,]

yine: Bununla birlikte, ayrıca.

Didiler Mâlik'e göster gulāmı
Yine durdı münâdî bir kenāra (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1159). [yine,]

yine: Aynı şekilde.

Egerçi her seyiriñ 'usrı vardur
Yine her bir 'asirüñ yüsri vardur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 252). [yine,]

yine: "Buna rağmen" anlamında kullanılan zarf.

İrişüp yine zayfa düşdi ḥamı
Piyāde oldılar onda tamāmı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 247). [yine,]

yine: "Ayrıca, aynı zamanda" anlamına gelir.

Ki ağladuñ yine güldüñ nite señ
Bu işi işlemez illā ki mecnūn (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 622). [yine,]

Zihî sultānları dervîş iden 'aşk
Yine dervîşleri sultān iden 'aşk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 177). [yine,]

yir: Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey,
zemin, toprak.

Didi yâ Rab bu ne ḥusn ü güherdür
Kim eydür ki mu ne yirde beşerdür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 419). [yirde, -de]

Ki bir yirde koyup anı gidevüz
Ki ondan soñra nâ 'ib olalı biz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 627). [yirde, -de]

Çü geldi ol melik Ya'küb yirine
Bu zikri söylediler birbirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 241). [yirine, -i, -n, -e]

'Amîk hiç yer yoḥ idi böyle bir yir
'Amîk idi be-gāyet kuyı ey yâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 294). [yir,]

Aluban saldılar itler ögine
Aḥıttılar yire suyunu varı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 115). [yire, -e]

Didi bağlañ beline ipi bârî
Böyle salınduruñ anı bir yire (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 411). [yire, -e]

Hayādan dikdi Yûsuf yire gözi
Çü gördi Yûsuf[ı] şād oldı cānı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1396). [yire, -e]

yir: Layık, uygun, münasip.

Ne cān bilüñ [ki] hiç imān[ı] yoḥdur
Ki 'aşıklar yiridür 'aşk ile cān (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 5). [yiridür, -i, -dür]

yir: (Bir) araya, yere.

Çü öldür böyle şalur bu ḥişālî
Danışçün bir yire derildi ḥamı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 622). [yire, -e]

Daḥı señ oğlña kavuşmayınca
Onuñlan bir yire yavuşmayınca (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 540). [yire, -e]

yir: Durum, konum, mevki.

Velik zâhirde bir **yire** varınız
Zi-cühelâ düşdiler bu işe nâ-gâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 434). [yire, -e]

Gör imdi Yûsuf'ı onda **yirine**
Döşek cennetden iletirdi ona Cibrîl (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 482). [yirine, -i, -n, -e
]

yir: Taraf, bölge.

Ki bir **yirden** gelürdi cümle varı
Ki Yûsuf komış idi anda derbân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 26). [yirden, -den]

yir: (Allah) yerine, yanına.

Şarûba gitdi çünk[i] Hakk **yirine**
Ki virdi Râhîl onuñ **yirine** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 205). [yirine, -i, -n, -e]

Vedâ' itdi Allâh'a virdi cânı
Melek onı apardı Hakk **yirine** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 481). [yirine, -i, -n, -e]

yir: Yer, yurt, memleket.

Sorayım andan ol hândân gelüpdür
Ne **yirlüdü** nedür hâli n'olupdur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 170). [yirlüdü, -lü, -
dür]

yir: (Kendi) Yerine.

Şebâbı 'ömrünüñ döndi pîrîne
Ki yoñ bir nesli kıya öz **yirine** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 50). [yirine, -i, -n, -e]

yir-: Yermek, hor görmek.

Sögüben ü kañıyuban **yirdiler**
Yine dutdılar ol miskîn renci (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 392). [yirdiler, -di, -ler]

yir vir-: Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere,
karşılığında vermek.

Leyâ çünk[i] cihândan Hakk'a vardı
Adı Şafâ kızın yirine virdi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 196). [yir vir-, -di-i, -n, -e, -di]

Şarûba gitdi çünk[i] Hakk yirine
Ki virdi Râhîl onuñ yirine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 206). [yir vir-, -i, -n, -e, -di]

yir yüzü: Yeryüzü, dünya.

Varuban yir yüzinde kaynayalum
Bular çün mekr ü hîle eylediler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 726). [yir yüzü, -n, -de]

yirak: Uzak.

Yırağa İbn-i Yâmîn didi Ya'kûb
Biri Yûsuf durur cân içre mañbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 275). [yırağa, -a]

Şeb oldı evleri dañı **yırağdur**
Ki geldiler eve azmış leked-kûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 603). [yırağdur, -dur]

yirak it-: Uzaklaştırmak.

Kamu almağa onı tãma' oldı
'Acüzeler yirak itdi gilâfı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1183). [yirak it-, -di]

yiridür: "Uygundur, münasiptir" anlamında kullanılan bir
söz.

Mañaffe çekdiler çün munda Ya'kûb
Yiridür hıdmet ol Yûsuf-ı mañbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 762). [yiridür,]

yirine: Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere,
karşılığında.

Ölen oğlı **yirine** bu cüvânı
Sever cândan be-ğâyet bî-gümânî (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 119). [yirine,]

yirt-: Yırtmak, parçalamak.

O yanında gelür ol biri **yırtar**
Çevirmiş onı kırtlar tã yiyeler (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 66). [yırtar, -ar]

Birisi raht u bahtın **yırtar** idi
Ki ondan kıldılar kaşd itmegine (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 112). [*yırtar, -ar*]

Kimi sürür kimi rahtını **yırtar**
İderler Yûsuf'a min zecr ü kahrı (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 162). [*yırtar, -ar*]

Fiğân ü nâle idüp sîne **yırtdı**
Özinden gitdi yine vardı 'aklı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 612). [*yırtdı, -dı*]

Anı çekdi **yırtdı** yarusından
Açıldı kapular çıhdılar ân gâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1578). [*yırtdı, -dı*]

yırtıg: *Yırtık.*

Kılurdu gönlegini pâre pâre
Çü gördüm **yırtıgı** yoh gönleginde (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 635). [*yırtıgı, -ı*]

Didi görüñ pirâhinde nişânı
Pirâhen **yırtıgına** hükm idüñiz (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1615). [*yırtıgına, -ı, -n, -a*]

yırvüzi: *Yeryüzü.*

İşitdi munı Yûsuf kıldı efğân
Zamânı yir yüzine oldı gâltân (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 4, Mısra 216). [*yırvüzi, -n, -e*]

yit-: (*Yemeğin*) *pişmesi, hazır hale gelmesi.*

Nebîu'llâh ne didi eylediler
Yemek **yitdi** nebîye söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 1, Mısra 328). [*yitdi, -di*]

yit-: *Ulaşmak, erişmek.*

Ki **yitdi** kabriñ üste şöyle medhüş
Bular yohladılar ol dem gulâmı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1042). [*yitdi, -di*]

Yitem mi oña yohsa kâla gice
Didi ki yâ nebî var Yûsuf-ı şâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 790). [*yitem, -em*]

Eger cânında var[sa] 'aşkıñ odi
Eger vardur heves cânında **yitgil** (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 839). [*yitgil, -gil*]

Nedür maksûd[ı] varsıñ oña **yitsün**
Tevekkül eyledüm men Kirdgâr'a (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 810). [*yitsün, -sün*]

yit-: *Feda etmek.*

Yitürdi cânın onuñ hıdmetine
Saçın yudı onuñ hem kıldı hoş-bü (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 30). [*yitürdi, -ür, -di*]

yit-: *Yerine getirmek.*

Yitür her ne kim anıñ hâceti var
İşitdi emri ol düşdi revânı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 8, Mısra 53). [*yitür, -ür*]

yit-: *Ulaşmak, kavuşmak.*

Ümîdüm vardur ez-faẓl-ı Hüdâyî
Yitüre birbirine her cüdâyî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 7, Mısra 250). [*yitüre, -ür, -e*]

yitür-: *Getirmek, ulaştırmak, götürmek.*

Kazâ meclisine onı **yitürgil**
Var idi bir şabî ol evde ey şâh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1604). [*yitürgil, -gil*]

yitür-: *Devam etmek, sürdürmek.*

İlâhıñ hıdmetin onda **yitürgil**
Otur kuyı dibinde eyle şabrı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 340). [*yitürgil, -gil*]

yitür-: (*Bahânın*) *Farkına varmak.*

Satılsam kim **yitürürdi** bahâmı
Çü böyle diyüben kıldı 'acebi (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 370). [*yitürürdi, -ür, -di*]

yitür-: *Yoksun kalmak, kaybetmek.*

Yitüre mi bu tâcîr özi hamı
Gör imdi señ Allâh'ıñ hikmetini (*Yûsuf u*
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 964). [*yitüre, -e*]

yoğ ol-: *Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.*

Yoğ oldu kâmusı ki öleler
Çü oldı munlarıñ aḥvālî böyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1060). [yoğ ol-, -dı]

Yoğ oldı kâmusı aḥar seyle
Didi Mâlik var munda gine kâr (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1062). [yoğ ol-, -dı]

yoh: Bulunmayan, mevcut olmayan, varın zıttı.

Ol ağaç tâze vü ter bî-naẓîrdür
Ki **yoh** mânendi 'âlem içre gîrdür (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 18). [yoh,]

Şebâbı 'ömrünüñ döndi pîrîne
Ki **yoh** bir nesli kıya öz yirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 50). [yoh,]

Onuñ emlâkı ile kızları çoḥ
Ki ondan özge bilgil hiç yönüñ **yoh** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 150). [yoh,]

yoh[h]: Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.),
var karşıtı.

Nebî oḡlı yidüñ **yoh[h]** saña rahmet
Niçe rahm itmedüñ sen ol esîre (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 688). [yoh[h],]

yoh-dur: Bulunmayan, mevcut olmayan (şey), varın zıddı.

Bular **yoh-durur** idi bir iş anda
Baḥar Yūsuf bulara der-nihânî (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 162). [yoh-durur, -ur]

yohla-: Yoklamak, denetlemek.

Ki yitdi kabriñ üste şöyle medhüş
Bular **yohladılar** ol dem ḡulâmı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1043). [yohladılar, -
dı, -lar]

yohsa: "Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

Ḥalîl'dür adıyla yâ **yohsa** Mūsî
Eger 'âşık iseñ señ terkin eyle (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 5, Mısra 10). [yohsa,]

yohsa: Yoksa, acaba.

Didi ki böyle ḥüsne pây olur mâh
Veyâ ḥürşîd-i zîbâ **yohsa** bu şâh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 421). [yohsa,]

yok: Bulunmama durumu, mevcut olmama, "var" karşıtı.

Ki mazlûm da'vetiniñ **yok** hicâbı
Allâh'ın katna tîz ola icâbı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 353). [yok,]

Ümîd üzmen ger anıñ rahm çokdur
Kerîmdür rahmetiniñ haddi **yokdur** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 270). [yokdur, -dur]

yol: Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya
üzerinden geçilen yer, tarik, rah.

Çü yoḥdur gözlerüm baḥam yüzine
Karı çün anı bilüp geldi **yola** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 32). [yola, -a]

Ki yoḥdur gözlerüm göre yolumnı
Ki Yūsuf **yoli** üste men varayım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 28). [yoli, -ı]

Ki yoḥdur gözlerüm göre **yolumnı**
Ki Yūsuf **yoli** üste men varayım (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 27). [yolumnı, -um, -
nı]

yol: (Doğru) yol, istikamet, Allah yolu.

Ki sensiñ yaşda kiçi **yolda** ulū
Ki senden bir temennâ eylerüz bil (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 671). [yolda, -da]

yol: Bir şeye ulaşmak için takip edilen seyir; amaç, maksat,
uğur.

Çü Ya'kûba anası söyledi **yol**
Ki vardı dayısı katna revân ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 155). [yol,]

Çü vâkıf olmış idi işlerine
Alup Yūsuf'ı girdiler **yola** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 41). [yola, -a]

Yola girdi kâmusı geldi böyle
Çü nezdîk oldılar eve şabāngâh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 548). [yola, -a]

Zi-ḥasret cānların dağladılar çoḥ
Vedā' itdi Yūsuf girdi **yola** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1027). [yola, -a]

vol-: Yolmak.

Yoluban yününi ip itdiler tîz
Güne karşı durur Yūsuf-ı dil-süz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 420). [yoluban, -uban
]

vol çıh-: Yola çıkmak.

Sülâb'ın kâl'asından çıḥdı yola
Yıḡuban leşkerin irdi resûla (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 237). [yol çıḥ-, -a-a, -dı]

vol kes-: Mesafe almak, ilerlemek.

Yüküşdür kışsa Ya 'kûb kesdi çoḥ yol
Ki Ken'ân'a gelüp oldı resûl ol (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 231). [yol kes-, -dı]

İcâzet dileyüp yük yüklediler
Çü ol kâfile yol kesdi irişdi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 39). [yol kes-, -dı]

Bular yol kesdi gitdi pâre pâre
Kim üç gün kaldı yol ki Mısr'a vara (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 723). [yol kes-, -dı]

vol kıl-: Yola çıkmak, bir yere gitmek.

Ṭa'âm almaḡa Mısr'a kıldılar yol
Velî çekmişdi Yūsuf bir dîvârı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 24). [yol kıl-, -dı, -lar]

vol var-: Yol almak, yürümek.

Maña yol varmaḡa kuvvet olaydı
Varaydum ol 'azîziñ ḥıdmetine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 50). [yol var-, -maḡ, -a]

yoldaş: Yol arkadaşı.

Ki yûsr işi ḥasedden 'usr olupdur
Ḥasûd her çe sığmır **yoldaşına** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 646). [yoldaşına, -ı, -n, -a]

Ki nâ-ḥaḡ olmañuz siz böyle ḥûn-rîz
Bugün Yūsuf bizüm **yoldaşımızdur** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 219). [yoldaşımızdur,
-ımız, -dur]

Oña giydürdi ol ḥil'at-ı çend ḥûb
Didi **yoldaşlar** yine oluñ âḡâḥ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1091). [yoldaşlar, -lar]

Didi Yūsuf benim bu kardaşımdur
Allâh'ıñ faḡlı dâ 'im **yoldaşımdur** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 466). [yoldaşımdur, -
ım, -dur]

Bizüm zâyıf olañ **yoldaşımızuñ**
Anı gördük unutuḡ biz ṭa'âmı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 468). [yoldaşımızuñ, -ımız, -un
]

yoldaş bol-: Yoldaş olmak.

Ki sırr fâş itmege sen urmagil dem
Hemşe sırr ile **yoldaş bolgil** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 556). [yoldaş bol-, -gil]

yoluḥ-: Rastlamak, karşılaşmak II Bulmak.

Yoluḥdı zî'b onı kovaladılar
Kovuban dutdılar bir pîr gürgi (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 662). [yoluḥdı, -dı]

Yoluḥdılar be-ḡâyet bir uzun çâḥ
Kamusı ittifâkı eylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 282). [yoluḥdılar, -dı, -lar]

Yoluḥdular bular sultâna nâ-ḡâḥ
Züleyhâ şermsâr oldı erinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1580). [yoluḥdular, -du, -lar]

Yoluḥdı birbiriniñ ḥazretine
Duruban kûl Yūsuf boynına saldı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 74). [yoluḥdı, -dı]

yön: Gidilecek yer, kişi, kimse.

Onuñ emlakı ile kızları çoḥ
Ki ondan özge bilgil hiç **yönüñ** yoḡ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 150). [yönüñ, -üñ]

yöre: Yer, mahal, civar.

Didi ki rûhın anıñ almamışım
Men anıñ **yöresine** gelmemişim (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 290*). [*yöresine, -si, -n, -e*]

yorıl-: Yorulmak, yorgun düşmek.

Deveni urmağa aldı dayağın
Yorıldı bir onuñ dutdı ayağın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 184*). [*yorıldı, -dı*]

yu-: Temizlemek, yıkamak.

Ki **yudı** başını bâ-raht yeksân
Latif neste sepidi hil'atine (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 36*). [*yudı, -dı*]

Yitürdi cânın onuñ hıdmetine
Saçın **yudı** onuñ hem kıldı hoş-bû (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 31*). [*yudı, -dı*]

Beşir çün vardı ol Ken'ân'a irdi
Çü bir 'avret âlet **yudurdu** gördi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 586*). [*yudurdu, -dur, -dı*]

yügür-: Koşmak.

Ten ü cânın ğam u derd ile aldı
Gider uşvet[i] ardınca **yügürü** (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 123*). [*yügürü, -ü*]

Peyamberler gelür ger bir araya
Yügürüp señ dağı gelgil bu araya (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 510*). [*yügürüp, -üp*]

yük: Ağır şey, ağırlık.

İcâzet dileyüp **yük** yüklediler
Çü ol kâfile yol kesdi irişdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 38*). [*yük,]*

Bularuñ işi bitdi geldi deve
Çeküp **yük** yüklediler eyve eyve (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 48*). [*yük,]*

Veliken İbn-i Yâmîn'in **yükünü**
Didi kim ellemeñiz bir tekini (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 77*). [*yükünü, -ü, -ñ, -i*]

yükle-: Yükleme, doldurmak.

Ve ger yohsa olarsıñ peşimân señ
Didiler bu sözi **yüklendi** kervân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 995*). [*yüklendi, -n, -di*]

İcâzet dileyüp yük **yüklediler**
Çü ol kâfile yol kesdi irişdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 38*). [*yüklediler, -di, -ler*]

Develer çekdiler **yüklediler** varı
Didi Yûsuf yine tiz geliñiz siz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 266*). [*yüklediler, -n, -di, -ler*]

Bularuñ işi bitdi geldi deve
Çeküp yük **yüklediler** eyve eyve (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 48*). [*yüklediler, -di, -ler*]

yüküs: Çok, ziyade.

Bu nev' ile **yüküş** söz söylediler
Didiler yâ ebâ bizüm kamumuz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 729*). [*yüküş,]*

Yüküşdür kıssa kıldum muhtaşar men
Melül olma ki dâ'im şad bol sen (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 187*). [*yüküşdür, -dür*]

Yüküşdür kıssa Ya'küb kesdi çoğ yol
Ki Ken'ân'a gelüp oldı resül ol (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 231*). [*yüküşdür, -dür*]

Henüz gözümdesin budur figânım
Bu nev' ile **yüküş** ağladı Ya'küb (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 9*). [*yüküş,]*

yulduz: Yıldız.

Menim ol ay ü gün hâleñdür ey yâr
Ki on bir **yulduz** uş kardaşlarıñ var (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 515*). [*yulduz,]*

Ki **yulduzlar** dağı hem ay ile gün
İçinde kıldılar bir 'âlî tahtı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1518*). [*yulduzlar, -lar*]

yün: Koyun, keçi, deve gibi ot yiyen evcil hayvanların vücutlarını örten yumuşak kıvrıcık kıl görünümünde organik elyaf.

Yoluban **yüniñi** ip itdiler tiz
Güne karşı durur Yûsuf-ı dil-süz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 420*). [*yüniñi, -i, -ni*]

yüreg ovna-: Çok kaygı veya korku duyumsama, heyecanlanmak II Yüreği titremek deyimi.

Yüreği oynadı 'aklı yürüdü
Vücûdî titredi cânı eridi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 733). [yüreg oyna-, -i, -dı]

yüri: "Haydi, durma!" anlamında bir söz.

Yüri dayuñ katına vargil ey cân
Adı Lâyân durur der-şehr-i Havvân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 147). [yüri,]

Didi Lâyân kızına **yüri** var kız
Çağır gelsün yanuma ol iğit tîz (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 167). [yüri,]

Yüri var bunlara sen hıdmeti kıl
Çü bile emr kıldı oğlına ol (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 216). [yüri,]

yüri-: Adım atarak ilerlemek, gitmek; herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek.

Yıguban leşkerin aldı **yürüdi**
Oraya ki resül onda var idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 239). [yürüdi, -di]

Aluban Yûsuf'ı tîz oldu mâlik
Yürüdi kâfile tâ oldu gice (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1031). [yürüdi, -di]

yüri-: Meydana gelmek; üzerine doğru gitmek, akın etmek, saldırmak, hücum etmek.

Çünân ki gördi öyle **yürümişdi**
Bu işden Yûsuf'a korhardı cânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 719). [yürümişdi, -miş, -di]

yürüdi-: Hareket etmek, iş yapmak.

Yürüdür sâkî işler câm-ı meygün
Velî toy oldu ehl-i Mısr'a ol gün (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 439). [yürüdür, -ür]

yürüt-: Yürütmek, tutmak.

Ki gönderdi oña Cibrîl'i Hâlık
Revânî tîz oña geldi **yürütdi** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 449). [yürütdi, -di]

yürü-: Bir yöne doğru hareket etmek.

Ki düşdi evine sâkîn oturdu
Ki ondan soñra Mısr ehli **yürüdi** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1155). [yürüdi, -di]

yüsr: Kolaylık.

Ki **yüsr** işi hasedden 'usr olupdur
Hasûd her çe sığınır yoldaşına (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 645). [yüsr,]

Egerçi her seyriñ 'usrı vardur
Yine her bir 'asîrûñ **yüsri** vardur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 252). [yüsri, -i]

yûsuf: Güzelliğiyle meşhur Hz. Yusuf (a.s.).

Yırağa İbn-i Yâmîn didi Ya'kûb
Biri **Yûsuf** durur cân içre maḥbûb (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 276). [yûsuf,]

Atası katna **Yûsuf** şöyle birgün
O rüy-ı gül yanağlı tâze gülgün (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 388). [yûsuf,]

Kamusu **Yûsuf** için oldu ḥased
Ki kıldılar zamânı fikr-i fâsid (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 408). [yûsuf,]

Elinden âh ü nâle dâd iderdi
Didi **Yûsuf'a** ey sevgülü cânım (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 7). [yûsuf'a, -a]

yûsuf: Bünyamin'in oğlunun adı.

Biriniñ adını **Yûsuf** didüm hem
Didi **Yûsuf** neden koyduñ bu ismi (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 586). [yûsuf,]

Digeç Zî'b añar idüm zî'b'i ol dem
Disem **Yûsuf** añardum men seni şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 593). [yûsuf,]

yûsuf-ı cân: Sevgili Yusuf (Hz. Yusuf).

Çü dört yaşına irdi **Yūsuf-ı cān**
Cemāl[i] çavı dutdı hālķ[i] yeksān (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 293). [*yūsuf-ı cān,]*

yūsuf-ı cān: Sevilen Yusuf.

Çü bakıp dur anıñ 'aşķ[i] cānında
Çağırurdı ırakdan **Yūsuf-ı cān** (*Yūsuf u* *Züleyhā,*
Mesnevi 5, Mısra 169). [*yūsuf-ı cān,]*

yūsuf-ı dil-ber: Gönli kendine çeken Hz. Yusuf.

Bu fikre ğarķ oldu çün peyamber
Uyandı uyğudan **Yūsuf-ı dil-ber** (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 426). [*yūsuf-ı dil-ber,*
]

yūsuf-ı dildār: Gönül çeken Yusuf.

Hoş ol kim Yūsuf-ı dildāre irdiñ
Gel imdi Şemsī hālīñ kıl beyāne (*Yūsuf u*
Züleyhā, Gazel 7, Mısra 15). [*yūsuf-ı dildār, -e]*

yūsuf-ı dil-süz: Yürek yakan halde olan Hz. Yusuf.

Yoluban yünüñi ip itdiler tiz
Güne karşı durur **Yūsuf-ı dil-süz** (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 421). [*yūsuf-ı dil-süz,*
]

yūsuf-ı ecmel: Güzel, yakışıklı Hz. Yusuf.

Oturdı birgün ol Ya'kūb-ı mürsel
Kamu oğlanları **Yūsuf-ı ecmel** (*Yūsuf u* *Züleyhā,*
Mesnevi 1, Mısra 324). [*yūsuf-ı ecmel,]*

yūsuf-ı hān: Sultan Yusuf.

Ki jerf-i çāh içre **Yūsuf-ı hān**
Gel ey 'ārif Hūdā'ya kıl dūrūdī (*Yūsuf u* *Züleyhā,*
Mesnevi 2, Mısra 836). [*yūsuf-ı hān,]*

Satıldı kıl diyü şol **Yūsuf-ı hān**
Bes ondan uşveti Yūsuf tamāmı (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra

yūsuf-ı 'iber: İbretli, tecrübeli Hz. Yusuf.

Gelür onda saña Yūsuf-ı 'İberī
Görürsün Yūsuf'ıñ onda cemālin (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 342). [*yūsuf-ı 'iber, -i*
]

yūsuf-ı kân-ı melāhat: Yüz güzelliğinin kaynağı.

Sebeb-i özge neste eylediler
Didiler **Yūsuf-ı kân-ı melāhat** (*Yūsuf u* *Züleyhā,*
Mesnevi 2, Mısra 363). [*yūsuf-ı kân-ı melāhat,]*

yūsuf-ı kân-ı melāhat: Yüz güzelliğinin kaynağı olan Hz. Yusuf.

Gel imdi **Yūsuf-ı kân-ı melāhat**
Ki hiç ez-çāh zindān vakt oldu (*Yūsuf u* *Züleyhā,*
Gazel 4, Mısra 11). [*yūsuf-ı kân-ı melāhat,]*

yūsuf-ı kân-ı melāhat: Yüz güzelliğinin kaynağı olan Hz. Yusuf.

Gel imdi **Yūsuf-ı kân-ı melāhat**
Ki hiç ez-çāh zindān vakt oldu (*Yūsuf u* *Züleyhā,*
Gazel 4, Mısra 11). [*yūsuf-ı kân-ı melāhat,]*

yūsuf-ı mahbūb: Hoş, güzel Hz. Yusuf.

Uyur katında ol **Yūsuf-ı mahbūb**
Bu nev' ile tefekkür kıldı Ya'kūb (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 423). [*yūsuf-ı*
mahbūb,]

yūsuf-ı mahbūb: Güzel Hz. Yusuf.

Eline girdi çün **Yūsuf-ı mahbūb**
Oña giydürd[i] cāme dürlü dürlü (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 1400). [*yūsuf-ı*
mahbūb,]

Bular çün gördi yüzün bildiler hūb
Didiler sensin ol **Yūsuf-ı mahbūb** (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 464). [*yūsuf-ı*
mahbūb,]

Maħaffe çekdiler çün munda Ya'kūb
Yiridür hıdmet ol **Yūsuf-ı mahbūb** (*Yūsuf u*
Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 762). [*yūsuf-ı*
mahbūb,]

yūsuf-ı mahbūb-ı makbūl: Hoş, güzel Hz. Yusuf.

Getürdiler ta'āma oldu meşğūl
Katında **Yūsuf-ı maḥbūb-ı maḥbūl** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 332). [yūsuf-ı
maḥbūb-ı maḥbūl,]

yūsuf-ı mazlūm: Zülüm edilmiş Hz. Yusuf.

Görin şol **Yūsuf-ı mazlūm** gulāmı
Bular bu söz[i] zāhir söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 272). [yūsuf-ı mazlūm,]

yūsuf-ı mecrūh: Kırılmış, üzülmüş olan Hz. Yusuf.

Ki kaldı **Yūsuf-ı mecrūh** girü
Onı men' itdiler varmağlığından (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 132). [yūsuf-ı mecrūh,
]

yūsuf-ı miskīn: Sakin, sessiz Yusuf.

Yüridiler be-cem' sūy-i ān māh
Baḥardı bunlara **Yūsuf-ı miskīn** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 387). [yūsuf-ı miskīn,
]

yūsuf-ı nūr: Nurlu Hz. Yusuf.

Gider Yūsuf be-ğāyet zār ü nālān
Didi Mālik'e ol dem **Yūsuf-ı nūr** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 997). [yūsuf-ı nūr,]

yūsuf-ı şadīk: Gerçek dost olan Hz. Yusuf.

Menim şol Yūsuf-ı şadīke ferzend
Didi ki İbn-i Yāmīn yā aḥı pes (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 524). [yūsuf-ı şadīk, -e]

yūsuf-ı şāh: Yüce Hz. Yusuf.

Yitem mi oña yoḥsa kâla gice
Didi ki yā nebī var **Yūsuf-ı şāh** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 791). [yūsuf-ı şāh,]

Kabālayı getürdi **Yūsuf-ı şāh**
Bular aldı oḥıdı oldu āgāh (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 379). [yūsuf-ı şāh,]

yūsuf-ı şiddik: Sadık Hz. Yūsuf.

Digil atam durur **Yūsuf-ı şiddik**
Maña emr oldu bu demde zi-Cebbār (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 502). [yūsuf-ı şiddik,]

yüz: Üst, üzeri, yüzey.

Ki sudan doldı şöyle onuñ 'aynı
Görünüz su **yüzinde** durd[ı] daşı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 493). [yüzinde, -i, -n, -
de]

yüz: "Yüz" sayı sıfatı; çokluğu kast eden sıfat.

Atası besledi **yüz** cān ü dilden
Ki koymaz Yūsuf adın laḥz-ı dilden (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 277). [yüz,]

Ki danış ideler **yüz** mekr ü ḥile
Baḥuban birbirine söylediler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 607). [yüz,]

İki **yüz** miñ daḥı şolında ḥāzır
Kafāsınca iki **yüz** miñ daḥı gelürdi (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 159). [yüz,]

Çün ez-Ken'ān çıḥdı pīr-i Ken'ān
Var idi nesli dört **yüz** böyle yeksān (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 722). [yüz,]

Ki **yüz** miñ kişi aldı böyle çıḥdı
İrişdi Ya'kūb karşı aña baḥdı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 727). [yüz,]

yüz: Yüz, suret, çehre; baş, ser.

İşidüben çevirdi **yüzlerini**
Kamusı şermsār durdı ayağa (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 804). [yüzlerini, -leri, -n, -i]

yüz dön-: İtaat etmek, boyun eğmek.

Ki yüz döndürmezem şanma men'ım
Züleyhâ ahd idüp girdi serāya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 50). [yüz dön-, -dür, -mez, -em
]

yüz dut-: Yüz çevirmek, döndürmek.

Allāh'ın katına ḥūb-ı habībe
Revān yüz dutdı Yūsuf Kibriyā'ya (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1053). [yüz dut-, -dı]

yüz kara ol-: Utanacak bir durumda bulunmak, mahcup olmak.

Haberçi olma dâ'im sahlâ rāz
Ki ferdâ olmayasın yüzi kara (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 833). [yüz kara ol-, -i, -ma, -y, -
a, -sın]

yüz-i ay: Yüzü ay gibi parlak olan.

Naşîhat eyledi ol yüz-i aya
Didi zinhâr itme sırrını fâş (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1214). [yüz-i ay, -a]

yüz-i ay: Ay yüzlü.

(*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 118*). [yüz-i ay,]

yüz-i ay: Ay yüzlü.

(*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 118*). [yüz-i ay,]

yüz-i mäh: Yüzü ay gibi güzel olan kimse.

Oña diyin ki Yûsuf onda geldi
Ezelden var imiş ol yüz-i mäh (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 359). [yüz-i mäh, -a]

yüz-i mäh: Ay yüzlü II Hz. Yusuf.

Ki oldu tãma' ol evvel yüz-i mäh
Ki geldi ol dağı Mâlik katına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1196). [yüz-i mäh, -a]

Meger mâ'il ide ol yüz-i mähı
Ki yalvardı Züleyhâ onda haylî (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1564). [yüz-i mäh, -ı]

'Azîz kaşd eyledi ol yüz-i mäh
Züleyhâ sözini çün gûşa aldı (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 3, Mısra 110). [yüz-i mäh, -a]

yüz-i mäh: Ay yüzlü II Hz. Yusuf.

Ki oldu tãma' ol evvel yüz-i mäh
Ki geldi ol dağı Mâlik katına (*Yûsuf u Züleyhâ,*
Mesnevi 2, Mısra 1196). [yüz-i mäh, -a]

Z HARFİ

zâhil kıl-: Unutmak.

Ki meñden seni şeytân **kıldı zâhil**
Anıñçün sen dağ olduñ böyle câhil (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 387*). [*zâhil kıl-, -dı*]

zâhir: Aşikâr, görünür durumda, ortaya çıkan.

Yakîn bilgil ki Yûsuf nâşihîyüz
Naşihat sözün[i] **zâhir** didiler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 732*). [*zâhir,]*

Görin şol Yûsuf-ı mazlûm gulâmı
Bular bu söz[i] **zâhir** söylediler (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 273*). [*zâhir,]*

Cihânda **zâhiri** Aplâsa idi
Çü gördiler bu kavım Yûsuf likâsın (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1116*). [*zâhiri, -i*]

Egerçi **zâhir** etrafa bedendür
Bular çün oldu böyle mest ü hayrân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 72*). [*zâhir,]*

İder sırrıyla kim siz cümle şersiz
Egerçi **zâhire** yahşı beşersiz (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 106*). [*zâhire, -e*]

zâhir: Dünya; gerçek.

Velik **zâhirde** bir yire varınız
Zi-cühelâ düşdiler bu işe nâ-gâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 434*). [*zâhirde, -de*]

zâhir id-: Zahir etmek, göstermek.

Ki sorma dir bu düş ta'bîrin ey mâh
Ki birgün zâhir ide onı Allâh (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 499*). [*zâhir id-, -e*]

zâhir ol-: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Olur zâhir sözi tek görse düşi
Nebî rüyâyı çün ta'bîr kıldı (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 529*). [*zâhir ol-, -ur*]

Çü munda zâhir oldu bu hıyânet
'Azîz çün böyle gördi bu hâvâli (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1588*). [*zâhir ol-, -dı*]

Ciger-süz oluban geldi zebâna
Didi kim zâhir oldu hağ bu demde (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 49*). [*zâhir ol-, -dı*]

O menden kaçdı oldu dâr-ı 'işmet
Bu dem çün zâhir oldu sırr-ı pinhân (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 55*). [*zâhir ol-, -dı*]

zâhir ol-: (Peygamberlik) verilmek, bahşedilmek.

Nübüvvet zâhir oldu ba'd ez-ânî
Resûl Ken'an'a oldu bî-gümânî (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 219*). [*zâhir ol-, -dı*]

zâhir ol-: Dünyaya gelmek II Meydana gelmek, var olmak.

Saňa ol kıla şıdk ile du'âlar
Ki senden zâhir ola enbiyâlar (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 96*). [*zâhir ol-, -a*]

zâhire: Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan erzak.

Ne olursa zirâ'at kıl **zâhire**
Çü Yûsuf kıldı enbâr anda izhâr (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 114*). [*zâhire,]*

zâhire evle-: Gerektiğinde kullanılmak üzere erzak saklamak.

Ne kim ekersiz anı siz ıl ile
Zâhire eyleñiz siz sünbül ile (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 406*). [*zâhire eyle-, -niz*]

zâhm: Yara; acı, dert, keder.

Ölüm **zâhmın** saňa biz bildürürüz
Kabûl itdi onuñ sözün[i] Yûsuf (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 918*). [*zâhmın, -ın*]

Didi kim bunlar anı öldürürdi
Ölüm **zâhmın** aña hem bildürürdi (*Yûsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 432*). [*zâhmın, -ı, -n*]

zâhmet: Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.

Ümîd üzmeñ Allâh'ın rahmetiñden
Şikâyet kılmañ onuñ **zahmetiñden** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 266). [zahmetiñden, -
i, -n, -den]

zahmet vir-: Sıkıntı vermek.

Revâ midur nebî oğlını yidüñ
Niçe kıyduñ ki virdüñ oña zahmet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 687). [zahmet vir-, -
dü, -n]

zahmet-i bîmâr bol-: Kötü hastalığa yakalanmak.

Nedendür **zahmet-i bîmâr bolduñ**
Züleyhâ bunlara didi havâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 878). [zahmet-i bîmâr bol-, -du,
-ñ]

zahmnâk: Yaralı, zahmzede, mecruh.

Be-gâyet **zahmnâk** karnı gösine
Âlâtın soyıdılar kaldı 'üryan (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 398). [zahmnâk,]

zahr: Arka, sırt.

Çü böyle didi Yûsuf geldi Mâmîl
Elin **zahrına** anıñ kıldı şâmil (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 186). [zahrına, -ı, -n, -a]

za'îf: Zayıf, güçsüz.

Ki düşdi derd-i 'aşka kaldı bî-hâr
Çü gördi dâye onuñ **za'îf** hâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1427). [za'îf,]

Ki olmagil **za'ifler** üste tîre
Mülâzım merhamet kıl mübtelâya (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 248). [za'ifler, -ler]

Kerem ehl[i] **za'ifle** sâzi eyler
Nebî oğlanlarına kıldı irşâd (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 110). [za'ifle, -le]

za'îf ol-: Zayıf olmak, güçsüz olmak.

Za'îf oldı gözinden gitdi nûr
Kılur pervâne tek her dem 'ubûr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 53). [za'îf ol-, -dı]

za'îf ol-: Zayıflamak, güçsüzleşmek.

Velî 'aşk ile pür-derd oldı nâ-gâh
Za'îf oldı vücûdî kıla nisbet (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1423). [za'îf ol-, -dı]

za'îf ü zâr bol-: Güçsüz ve âciz olmak.

Didiler ki nedür hâliñi söyle
Nedür böyle za'îf ü zâr bolduñ (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 877). [za'îf ü zâr bol-, -du, -n]

zamân: Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya
geçmekte olduğu süre, vakit.

İşitdi Râhîl'in mevtini Lâyân
Ki kıldı bir **zamân** feryâd u efgân (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 286). [zamân,]

Özin saldı ayağa âh boldı
Ki kıldı bir **zamân** feryâd ü zârı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1315). [zamân,]

Ki bulman bir **zamân** 'aşkıñda teskîn
Diyer bu sözi eyler gâh âhı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1562). [zamân,]

Ki virdi Yûsuf oña bu cevâbı
İşid imdi Züleyhâ ol **zamânda** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1461). [zamânda, -da]

Ki kılman dir revâsız işe meyli
İdersiz bu işi ger bu **zamânı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 229). [zamânı, -ı]

Kim işde eylediler bu sağış
Biri öldürdi oğlağ ol **zamânı** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 545). [zamânı, -ı]

zan ü gümân dut-: Sanı ve şüphe etmek.

Didi ki **dutmañız zan ü gümânı**
Ki geldi Yûsuf'ın bü y u nişânı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 573). [zan ü gümân dut-, -ı-ı, -
ma, -nız]

zann-ı şek ile: Şüphe ile.

Velîken gelmedi habbâz imâna
Ki düşdi **zann-ı şek ile** ziyâna (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 106). [zann-ı şek ile, -e]

zār: Ağlama, inleme, sızlanma.

Ki hecristinden onun **zār** baharam men
Ne düşvār od imiş bu nār-ı fırkat (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 753*). [zār,]

Çü 'anber birbirini eylediler
Sorardı atasını **zāri** zāri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 565*). [zāri, -i]

Çü 'anber birbirini eylediler
Sorardı atasını **zāri** zāri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 565*). [zāri, -i]

zār eyile-: Ağlamak, inlemek.

Ne bālig Yūsuf eyler onda zāri
Be-gāyet Yūsuf'ı dögdiler onda (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 116*). [zār eyile-, -ı-ı, -r]

Ki şaf şaf ehl-i Mısr eyler güzāri
Züleyhâ āh idüp eylerdi zāri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 8*). [zār eyile-, -ı-ı, -r, -di]

İşitdi anı Ya'kūb eyledi zār
Didi sultān size kadr itmemişdür (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 328*). [zār eyile-, -di]

zār ile dil-piç: İnleyen ve gönülsüz, incinmiş.

Qalam kaygulu men **zār ile dil-piç**
Didi Mālik bular kanıñ içerler (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1002*). [zār ile dil-piç,]

zār kıl-: Ağlamak.

Melekleri felekde zār kıldı
Menim āh ü fiğānım ayrılığdan (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 3*). [zār kıl-, -dı]

Görinmez oldu gitdi çün irag ol
Qayıdup geldi eve kıldı zāri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 99*). [zār kıl-, -ı-ı, -dı]

zār kıl-: İnlemek.

Anası kabrine irişdi nā-gāh
Ki düşdi kabriñ üste zār kıldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1035*). [zār kıl-, -dı]

Dağı ol mazi oğluñçün hayāli
İşitdi muni Ya'kūb kıldı zār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 307*). [zār kıl-, -dı]

Melā 'ik gördiler tā ki buları
Ki kıldılar bu hasret işe zāri (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 750*). [zār kıl-, -ı-ı, -dı, -lar]

zār ol-: Ağlayıp inlemek.

Elinden bile dil zār olmasaydı
N'olaydı gül olaydı der-gülistān (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 2, Mısra 2*). [zār ol-, -ma, -sa, -y, -dı]

zār tā zār: Aşırı bir biçimde inlemek.

Qala Ken'ān'da yalğuz **zār tā zār**
Ne ki Ken'ān'da onı yiye bir zā' (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 773*). [zār tā zār,]

zār ü efgān kıl-: Acı ve üzüntüden dolayı inlemek ve bağırıp çağırarak.

Ki kıldı āh ü nāle zār ü efgān
Bu söz havfından ol dili dutuldu (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 711*). [zār ü efgān kıl-, -dı]

Ki kıldı āh ü nāle zār ü efgān
Didi zā' b oğlı için böyle menkūb (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 778*). [zār ü efgān kıl-, -dı]

zār ü gāmnāk: Zavallı ve gamlı.

İşid imdi Züleyhâ **zār ü gāmnāk**
Didiler ki bugün Ya'kūb geldi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 14*). [zār ü gāmnāk,]

zār ü leked-kūb: İnleyen ve ayaklar altında çiğnenen, perişan.

Anıñ derdindeyim **zār ü leked-kūb**
Didi Yūsuf aparıñ muni ānda (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 486*). [zār ü leked-kūb,]

zār ü ma'hūf: Ağlayan ve korkan.

Eteğine yapışdı zār ü ma 'hūf
Çeküp aldı etegini elinden (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 148). [zār ü ma 'hūf,]

zār ü mahzûn: İnleyen ve hüznü.

Kıldırda dâ 'im onda âh ü efgân
Oturdı gice gündüz **zār ü mahzûn** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 821). [zār ü mahzûn,]

zār ü mekrûb: İnleyen ve kederli.

Oturdı gam evinde **zār ü mekrûb**
Ki ağlayup başardañ oldu Ya'kûb (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 309). [zār ü mekrûb,]

zār ü miskîn ol-: Ağlamak ve aciz olmak.

Katına sora hâlin kimse gelmez
Be-ğâyet olmuş idi zār ü miskîn (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 8, Mısra 44). [zār ü miskîn ol-, -mış]

zār ü nālân: Ağlama ve inleme.

Kurumuşdur damarlar içre kanım
Gezerim hasretinde **zār ü nālân** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 743). [zār ü nālân,]

Görinmez çeşmime bu dünya hamı
İşitdüm men bu sözi **zār ü nālân** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 771). [zār ü nālân,]

Gider Yūsuf be-ğâyet **zār ü nālân**
Didi Mâlik'e ol dem Yūsuf-ı nūr (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 996). [zār ü nālân,]

zār ü nālân ol-: İnlemek ve sızlamak.

Olur ondan nebîler zār ü nālân
Ne müşkil iş imiş mahbûb ırağı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 757). [zār ü nālân ol-, -ur]

Ki oldu yine başdañ zār ü nālân
Didi ki korharam hâl bilmeyesiz (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 316). [zār ü nālân ol-,
-dı]

zār ü renc kıl-: Zarar ve eziyet etmek.

Be-ğâyet kıldılar onu zār ü rencî
Arada kaldı Yūsuf yoh hamı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 158). [zār ü renc kıl-, -î-i, -dı, -
lar]

zār ü renc ol-: İnlemek ve sıkıntılı olmak.

Velîk 'aşkıyla **oldum zār ü rencî**
Ki bu 'İberî kûluñ 'aşkında korkam (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1432). [zār ü renc ol-,
-i-i, -du, -m]

zār ü tersân ol-: İnlemek ve korkmak.

Yine tökdi gözinden yaşlarını
Yine oldu bulardan zār ü tersân (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 909). [zār ü tersân ol-, -dı]

zār ü zârî: Ağlamak ve inlemek.

Çü böyle gördiler ol şehriyârı
Be-ğâyet ağladılar **zār ü zârî** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 470). [zār ü zârî,]

zârb id-: Vurmak.

Kamusu bir şabiye **zârb iderler**
Niçe ki yalvarur rahm eylemezler (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 154). [zârb id-, -er, -
ler]

Ne bed söz vardı ise söylediler
'Azâbıyla olara **zârb idüben** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 19). [zârb id-, -üben]

Velî seccâna söyler harb idüñüz
Ki her gün Yūsuf'a **zârb idüñüz** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 12). [zârb id-, -üñüz]

zârb u renc kıl-: Darbe ve eziyet etmek.

Oña rahm eyleyüben söylemezler
Ki kıldılar oña çoğ **zârb u renci** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 157). [zârb u renc kıl-, -i-i, -dı,
-lar]

zârenci: Sıkıntılı, dertli.

Ki oldum zencir-i 'aşkıñda beste
Maña rahm eylegil koyma **zārenci** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1557). [zārenci,]

Onuñ derdüñdedür çehreñ nārenci
Çayurmasañ ola Yūsuf **zārenci** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 18). [zārenci,]

zārencir: Sıkıntılı, dertli.

Çekerler pîre görk cānı **zārencir**
Çekerlerdi onu şöyle yürüyü (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 672). [zārencir,]

zār-ı dil-süz: Yürek yakan ağlama.

Ki ondan ayrılır ol taze maḥbûb
Ki düş görmüş idi ol **zār-ı dil-süz** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 715). [zār-ı dil-süz,]

zārî kıl-: Ağlamak.

Çü añdan ayru düşdi ol rażî'i
Be-gāyet cāriye kıldı zārî'i (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 526). [zārî kıl-, -i-i, -dı]

zār-ı miskîn: Acizce inleyen.

Ki cānım 'aşk odına yaḥarım men
Seniñ derdindeyim men **zār-ı miskîn** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1561). [zār-ı miskîn,]

zār-ı nihān: Gizlice inleme.

Didi sultān oña niçün fiğānı
Kılursañ söyle ne zār-ı nihānı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 344). [zār-ı nihān, -ı]

zarîf: Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edâsı hoş olan; (söz, konuşma, üslûp için) karışındakini incitmeyen.

Dīvāra yazmış idi ol tamāmı
Çü añdan didi Yūsuf bir **zarîfe** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 447). [zarîfe, -e]

zarîr: Kör.

Atamuz bil bizüm şeyḥ-i kebîrdür
Be-gāyet ḥasretiyle ol **zarîrdür** (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 116). [zarîrdür, -dür]

zarîr ol-: Kör olmak.

Zarîr olmuş idi ol demde İshāk
Veliken var idi kalbinde işrāk (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 101). [zarîr ol-, -mış]

zarîr-i dîde: Kör, âmâ.

Zarîr-i dîdesi pür-ḥün olupdur
Didi Yūsuf 'aceb dîrsiz kelāmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 240). [zarîr-i dîde, -si]

zarîr-i dîde: Kör, âmâ.

Zarîr-i dîdesi pür-ḥün olupdur
Didi Yūsuf 'aceb dîrsiz kelāmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 240). [zarîr-i dîde, -si]

zarûret: Çaresiz, mecbur.

Ne bâliğ korḥar o olmağlığınan
Zarûret devrine derd ile vardı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 135). [zarûret,]

zayf düş-: Misafir olmak.

İrişüp yine zayfa düşdi ḥamı
Piyāde oldılar onda tamāmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 247). [zayf düş-, -a, -di-di]

zāvi' it-: Yok saymak.

Taşarruf eyledüm gördüñ bu ḥālim
Menim rencimi sen zāyi' itme (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1551). [zāyi' it-, -me]

zāvıf ol-: Zayıf, güçsüz olmak; küçük olmak.

Bizüm zāvıf olañ yoldaşımızuñ
Anı gördük unutuğ biz ta'āmı (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 468). [zāvıf ol-, -an]

zebān: Dil, lisan, konuşma.

Eger āh eylesem ey Şemsī der-gām
Yanar nāra **zebānım** ayrılığdan (Yūsuf u
Züleyhâ, Gazel 3, Mısra 14). [zebānım, -ım]

Bu düşüñ sırrını kılğil beyāna
Getür söyle anı bir bir **zebāna** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 495). [zebāna, -a]

Deve geldi o dem onda **zebāna**
Çağırdı Yūsuf ol yana yana (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 171). [zebāna, -a]

Kim ol sūd eyledi ben de **zebānı**
Didi sultān oña kim hāzır olgil (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 58). [zebānı, -ı]

zebān feth ol-: Konuşma yeteneği yokken konuşmak,
dillenmek II Dile gelmek deyiimi ile eş anlamlıdır.

Zi-ğudret gör ki ol geldi zebana
Şabīnīñ çünkü feth oldu zebānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1613). [zebān feth ol-, -i, -dı]

zeban gel-: Konuşma yeteneği yokken konuşmak II Dile
gelmek deyiimiyle eş anlamlıdır.

Zi-ğudret gör ki ol geldi zebana
Şabīnīñ çünkü feth oldu zebānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1612). [zeban gel-, -a, -dı]

zeban gel-: Konuşmaya başlamak.

Ciger-süz oluban geldi zebāna
Didi kim zāhir oldu hağ bu demde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 48). [zebān gel-, -a-a,
-dı]

zebān getür-: Dile getirmek.

Eger dirsiz getürem men zebāna
Ne söz ki didi tās idem beyāna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 403). [zebān getür-, -a-a, -em]

zeberced: Zümriitten daha açık yeşil olan ve zümriüt kadar
değeri olmayan bir süs taşı.

Ki firūze **zeberced** böyle muhkem
Ağ altun kızıl altun dergah ki olsun (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1504). [zeberced,]

zecr: Eziyet, cefa, zorluk.

Seni min **zecr** ile va'llāhi fırkat
Meni yār-ı 'azizimden dirğa (Yūsuf u Züleyhâ,
Gazel 1, Mısra 8). [zecr,]

Ki **zecr** ile maña hecr eyleyesin
Munı señ kahr idüp zindāna salgıl (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 104). [zecr,]

Aña geh lutf kıldı gāh **zecri**
Çü Yūsuf şah ol dem tavf kıldı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 100). [zecri, -i]

zecr eyle-: Eziyet etmek.

Ki sırrum der-meyān-ı 'ām kıldı
Gerekdür bu kula zecr eyleyesin (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 103). [zecr eyle-, -y, -
e, -sin]

zecr id-: Eziyet etmek.

Görün ne **zecr iderler** ol meh-pāreye
Ki hışm ile yire urdılar onı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 106). [zecr id-, -er, -ler]

zecr it-: Eziyet etmek, sıkıntı vermek.

Seniñ katında yalan söylediler
Ki men bī-çāreye **zecr itdi** bular (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 719). [zecr it-, -di]

zecr kıl-: Eziyet etmek.

Kılurdi derd ile cānına zecri
Kılurdi sūz-ı fikri fırkatine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 785). [zecr kıl-, -i-i, -ur, -dı]

Tabanca urdı oña yandı cānı
Be-ğāyet zecr kıldı ol gārībe (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1051). [zecr kıl-, -dı]

zecr ü kahr id-: Eziyet ve cefa etmek.

Kimi sürür kimi rahtını yırtar
İderler Yūsuf'a min zecr ü kahrı (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 163). [zecr ü kahr id-,
-ı-ı, -er, -ler]

zehr: İçine işlediği organı bozan ve öldüren madde.

Ki firkat zehrdür **zehre** hele bil
Ne vaşf idem firākın heybetini (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 2). [zehre, -e]

İçerdi kendinüñ 'aşkında **zehri**
Çekerdi Yûsuf'a miñ dürlü ta'âmı (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1450). [zehri, -i]

Menim gönlümni kılma yine ğamlu
Firākından içertüme miñ **zehri** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 611). [zehri, -i]

zehr vir-: Zehir vermek; sıkıntı vermek.

Kim evlâd-ı nebîye kılma kahrı
Şeker virgil olara **virme zehri** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 340). [zehr vir-, -i-i, -me]

zelil evle-: Hor ve hakir etmek, aşağılamak.

Zelil eylersiz Ya'küb-ı nebîni
Yehüzâ oldu onda çünkü şâfi' (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 238). [zelil eyle-, -r, -siz]

zelil it-: Aşağılamak, hor görmek.

Ki düşmen ol durur 'âlemde zinhâr
Zelil it cehd idüp şeytân dâ'im (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 582). [zelil it-,]

zemîn: Yer, toprak.

'Aşâyı soharım men bir **zemîne**
Kamu kardaşlarum durar dibine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 396). [zemîne, -e]

zemîn: Yer, şehir, belde.

Kılurdi 'adl-ı hoş ol **zemînde**
Be-zâhir Teymûs idi onuñ adı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 850). [zemînde, -de]

zemîn ü âsumân: Yeryüzü ve gökyüzü, her yer.

Ki mişlüm yoğ zemîn ü âsumânda
Göreydüm halk-ı 'âlem bu bahâmı (Yûsuf u

Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 368). [zemîn ü
âsumân, -da]

zemistân: Kış, kış mevsimi.

Zemistân gitdi cevr ü cefâsı
Bahâr oldu gülistân vaqtı oldu (Yûsuf u Züleyhâ,
Gazel 4, Mısra 3). [zemistân,]

zencir: Birbirine geçmiş halkalardan müteşekkil demir ip
veya bağ.

Kim itdiler bu miskîniñ dayağın
Ki saldılar onuñ boynına **zencir** (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 671). [zencir,]

Çeküp **zencir** ile çoğ sürüdiler
Men-i bî-çâreye çoğ kıldılar zür (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 722). [zencir,]

Dutup mahbûs idüpdür ol nişânı
Onı **zencir** ile kıldı giriftâr (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 763). [zencir,]

zencir-i 'aşk: Aşk zinciri.

Ki oldum zencir-i 'aşkıñda beste
Maña rahm eylegil koyma zârenci (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1556). [zencir-i 'aşk, -
ı, -ñ, -da]

zeñî: Doğu Afrika halkından olan.

Elem kıldılar oña derd ü renci
Birisi çeñî oldu biri **zeñî** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 395). [zeñî,]

Ki kûl kaçdı diyüben ğam yidiler
Çü bir **zeñî** revânî girü vardı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1047). [zeñî,]

Onuñ çün oldu böyle kâr-ı düşvâr
Revân **zeñî** durup âvâz kıldı (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1065). [zeñî,]

zerd bol-: Sarı renge bürünmek.

Sarardı gül yañağı zerd boldı
Muşâhib kızlar onı gördi öyle (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 874). [zerd bol-, -dı]

zerd ol-: Sarı olmak, sararmak.

Züleyhâ'nın sarardı rengi soldı
Sarardı çehresi zerd oldu nâ-gâh (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1421). [zerd ol-, -dı]

zerk: Kötü, fena.

Didi rahm itmemişsiz ol esîre
Ki salmışsız anı bir **zerk** yire (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 440). [zerk,]

zevâl: Alçaklık, eksiklik.

Bizi koyup oña efzâl eyler
Atamız nefsinin vardır **zevâli** (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 620). [zevâli, -i]

zevâl evle-: Yok olmak, ortadan kalmak.

Niçe bed-ḥâh elinden olayım âh
İlâhî eyle bed-gûlar zevâlin (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 3, Mısra 3). [zevâl evle-, -i, -n-in]

zevâl ol-: Sona ermek, yok olmak.

Ne nakş ola onun yohdur kemâli
Kemâl ola mı olmaya zevâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 469). [zevâl ol-, -i-i, -ma, -y, -a
]

zevâl vir-: Sıkıntı vermek.

Anıñdur tâzedür ol meh-cemâli
İlâhî virmesün aña zevâli (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 292). [zevâl vir-, -i-i, -me, -sün
]

zevân-ı sâkî: Günahkar saki.

Çü Yûsuf böyle eytdi söz[i] taḥkîk
Zevân-ı sâkî onı kıldı taşdîk (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 102). [zevân-ı sâkî,]

zevk: Keyif, neşe, eğlence.

Eger cânında ey cân **zevk[i]** vardur
Eger gönlünde 'aşkın şevki vardur (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 315). [zevk[i], -[i]]

Oḥuram tâze kıssa **zevkîñ** olsa
Eger var ise şevkîñ men hikâyet (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1230). [zevkîñ, -iñ]

Ki Yûsuf 'aşkı ile **zevkîni** men
Be-gâyet oña 'aşık olmuş idi (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1408). [zevkîni, -i, -n, -i]

zevk ü şafâ: Rahatlık ve eğlence.

Düşe cân ü diliñ zevk ü şafâya
Pes ondan ister iseñ yâr-ı dil-ḥ'âh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 290). [zevk ü şafâ, -y,
-a]

zî'b: Kurt.

Sıgındum şabr eyle Perverdigâr'a
Didi bu sözi **zî'b** gitti işine (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 813). [zî'b,]

Bular daḥı kıılır bühtân ü zûrı
Taḥayyür kaldı Ya 'kûb **zî'be** ol dem (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 749). [zî'be, -e]

Ki ince aḡladı oldu başardan
Sözini çünki **zî'biñ** bildüñ ey yâr (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 829). [zî'biñ, -iñ]

Digeç Zî'b añar idüm **zî'b'i** ol dem
Disem Yûsuf añardum men seni şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 592). [zî'b'i, -i]

Meger ol **zî'b** ki anı yidi bârî
Bizüm şehrümûze kıldı güzârî (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 7, Mısra 575). [zî'b,]

zî'b: Kurt (Bünyamin'in çocuğunun adı).

Digil bir bir maña ol hoş nihâdî
Didi ki biri **Zî'b** ü birisi Dem (Yûsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 585). [zî'b,]

Digeç **Zî'b** añar idüm zî'b'i ol dem
Disem Yûsuf añardum men seni şâh (Yûsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 592). [zî'b,]

zi-bed-hâh: Başkasının kötülüğünün isteyenden.

Onuñ hüsne çünki oldı āgāh
Ki sahlar rüz u şeb anı **zi-bed-ḥāh** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 387). [zi-bed-ḥāh,]

zi'b-i nālān: İnleyen kurt.

Ki cümle and içün ḥazretiñde
Didi Ya'küb oña ey **zi'b-i nālān** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 785). [zi'b-i nālān,]

zi'b-vech: Canavar, kötü yüz.

Onuñçün qorḥar idi gice gündüz
Oları **zi'b-vech** görmiş idi (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 718). [zi'b-vech,]

zi-cān: Candan, samimiyetle.

Çü geldi dıḥşarıya pīr-i Ken'ān
Selām virdi oña 'Arābī **zi-cān** (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 4, Mısra 274). [zi-cān,]

zi-cebbār: Cebbar'dan.

Digil atam durur Yūsuf-ı şiddik
Maña emr oldı bu demde **zi-Cebbār** (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 503). [zi-cebbār,]

zi-cühelā: Bilgi sahibi olmayan, bilgisiz.

Velik zāhirde bir yire varınız
Zi-cühelā düşdiler bu işe nā-gāh (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 435). [zi-cühelā,]

zifāf: Gerdege girme, gerdek.

Zifāfi ḥāşıl oldı ol zamānı
Be-ḳudret ol 'uluḳ oldı revānī (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 1, Mısra 65). [zifāfi, -ı]

zi-fırkat: Ayrılık (acısı) sahibi.

Zi-fırkat cānın onuñ daḡladılar
Getürdiler ḳuyı üstine onı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 430). [zi-fırkat,]

zi-ḡam: Gamdan.

Be-ḡayet İbn-i Yāmīn şād boldı
Yaḳīn bildi **zi-ḡam** āzād boldı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 7, Mısra 96). [zi-ḡam,]

zi-ḡussa: Dertli.

Feraḥ oldı onuñ **zi-ḡussa** cānı
Çü kıldı Ḥaḳḳ oña bu faẓl[ı] teslīm (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 504). [zi-ḡussa,]

zi-hasret: Özlem çekmek.

Zi-hasret cānların daḡladılar çoḥ
Vedā' itdi Yūsuf girdi yola (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1026). [zi-hasret,]

Nihāyetsiz onuñ ḥüsn ü kemālin
Zi-hasret kıldılar oña sū 'ālī (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1105). [zi-hasret,]

Zi-hasret cān ü cismīn daḡlar idi
Bulara her zamān dürlü ṭa'āmı (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 6, Mısra 206). [zi-hasret,]

zi-hasret ol-: Özlem çekmek.

Zi-hasret oldı onuñ çehresi kāh
Çü durdı onda bu sözi diyince (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 84). [zi-hasret ol-, -dı]

Ki gördi onı eyle ḥāşıla 'ām
İgirmi miñ kişi oldı zi-hasret (Yūsuf u Züleyhā,
Mesnevi 2, Mısra 1271). [zi-hasret ol-, -dı]

zi-havf: Korkmak.

Çü bildi ḥāl[i] Ya'küb oldı ḡamḡīn
Zi-havfdan dīdesi hem oldı nemḡīn (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 352). [zi-havfdan, -
dan]

Zi-havf gül yanaḡı rengi soldı
Be-ḡāyet Yūsuf oldı onda ḡamnāk (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 912). [zi-havf,]

zihi: "Ne acayip, ne kadar garip" manasında şaşkınlık
bildirir. Acıma, hayıflanma anlamı katmıştır.

Görün altun berāber oldı pūla
Zihī bī-neng ü bī-nāmūs ü bī-'ār (Yūsuf u
Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 1683). [zihī,]

Görün kim n'itmiş aña 'aşk sūzı
Zihī 'āşıklar[ı] dil-rîş iden 'aşk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 175). [zihī,]

Zihī sultānları dervîş iden 'aşk
Yine dervîşleri sultān iden 'aşk (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 5, Mısra 176). [zihī,]

zi-'ibret: İbret sahibi.

Sever oldu dağı kırhı **zi-'ibret**
Çü Mālik 'aklı varmışdı başından (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1272). [zi-'ibret,]

zi-ken 'ān: Kenan'dan.

Didi 'Arābī ki ey merd-i zindān
Ki men Ken 'ānī'yem geldüm **zi-Ken 'ān** (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 194). [zi-ken 'ān,]

zıkr: Anma, söyleme, sözünü etme.

Çü geldi ol melik Ya'kūb yirine
Bu **zıkrī** söylediler birbirine (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 242). [zıkrī, -i]

Ne **zıkr** ki belki āndan fikr kılman
Nebīler hıdmetiñde Mısr'ıñ ehli (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 8, Mısra 10). [zıkr,]

zıkr eyle-: Anmak, sözünü etmek.

Ki kıldı Yūsuf'ıñ hüsine fikri
Öziyle eyledi bir lahzā **zıkrī** (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 1, Mısra 416). [zıkr eyle-, -i-i, -di]

Özine eyledi ol demde **zıkrī**
Ki bir haşmıñ sözine da'vī bulmağ (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1592). [zıkr eyle-, -i-i,
-di]

zıkr id-: Anmak, hatırlamak.

Revādur ta'zīm ile **zıkr** idesin
Şalāvat ger viresin Muştafā'ya (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 288). [zıkr id-, -e, -sin]

zıkr kıl-: Zikretmek, anmak.

Meşelsiz gücünüzi **zıkr** kıldum
Didüm ki böyle çün aşlanlarım var (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 198). [zıkr kıl-, -du, -
m]

'Azīze vardı onda kıldı **zıkrī**
Didi ki onı bünyād eylerim men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1488). [zıkr kıl-, -i-i, -
dı]

zıkr kıl-: Düşünmek II Söylemek.

Öziyle bu havāli **zıkr** kıldı
Didi ki söyler isem ben de hāyır (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 678). [zıkr kıl-, -dı]

zıkr kıl-: Düşünmek; söylemek.

Olara niçe sözi **zıkr** kıldı
Didi ki hanı 'ahd ü peymān' uhuvvat (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 126). [zıkr kıl-, -dı]

zi-kudret: Kudret sahibi, Allah.

Ta'ālā şānehunuñ hikmetine
Zi-kudret geldi dile nāğeh ol zī'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 699). [zi-kudret,]

Zi-kudret gör ki ol geldi zebana
Şabīnīñ çünki fetḥ oldı zebānı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1612). [zi-kudret,]

zi-men: Benden.

Mübārek göñlini kılma **zi-men** piç
Hāberciniñ yiri oldı cehennem (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 800). [zi-men,]

zi-nā-gāh: Aniden.

Gelüben gürg anı yidi **zi-nā-gāh**
Anıñ çün atamız maḥzūn olupdur (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 238). [zi-nā-gāh,]

zindān: Hapishane, karanlık yer.

Bular çü **zindān** içre üç gün
Belā-yı derd ile kār-ı diğer gün (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 49). [zindān,]

Çün oldı sākī ol demde Müselmān
Ki **zindān** ehli cümle oldı yeksān (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 104*). [zindān,]

Didi Yūsuf bulara varıñız siz
Niçün **zindān** içinden gidiñiz siz (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 112*). [zindān,]

zinde: Canlı, diri.

Menim ğam bütesi señ dime **zinde**
Tenim bī-cān olupdur ħasretiñden (*Yūsuf u Züleyhâ, Gazel 6, Mısra 11*). [zinde,]

zinhār: Elbette.

Ciger ħūnından itgil kendiñe aş
Ki ħarruñ işidür bu ħālī **zinhār** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1217*). [zinhār,]

zinhār: "Aman ha!" anlamında bir söz.

Elinden bu firākıñ āh **zinhār** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 791*). [zinhār,]

zinhār: Aman ha, ne olur.

Pes ondan sordı Lāyān kimsiñ ey yār
Ne yirlüsün kimiñ oğlı dī **zinhār** (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 176*). [zinhār,]

Olara dime **zinhār** sen bu işi
Mebādā onlara düşüñ diyesiñ (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 1, Mısra 535*). [zinhār,]

zi-nūr-ı yūsuf: Yusuf'un nurdan.

Zi-nūr-ı Yūsuf oldı meh cemālī
Çünān ki tanımazdı kimse anı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 11*). [zi-nūr-ı yūsuf,]

zīrā'at: Bitki yetiştirmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü, çiftçilik, tarım.

Zirā'at her ne kim olsa tamāmı
Ki andan soñra gökden gelmedi nem (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 118*). [zirā'at,]

zīrā'at eyile-: Ekmek, biçmek.

Ki her yirde zirā'at eylediler
Mısır'da koymadı hiçbir mekânı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 108*). [zirā'at eyile-, -di, -ler]

zīrā'at id-: Ekmek, biçmek.

Didi Yūsuf ki yeddi ıl pey-ā-pey
Zirā'at idüñüz bu dem işid hey (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 4, Mısra 404*). [zirā'at id-, -üñüz]

zīrā'at kıl-: Ekmek, biçmek.

Ne olursa zirā'at kıl zaħīre
Çü Yūsuf kıldı enbār anda izhār (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 5, Mısra 114*). [zirā'at kıl-,]

zīrek: Anlayışlı, akli başında, zekî, uyanık.

Ne itsiñ Yūsuf içün gerek idi
Kim anı gönderürdi **zīrek** idi (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 556*). [zīrek,]

zīvā eyile-: Işık saçmak; aydınlatmak.

Ki eylerdi ziyāyı ol mekānda
Oturdı 'ābid onda sākin oldı (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 356*). [zīvā eyile-, -y, -t-y, -l, -r, -di]

zīvāde: Ziyade, fazla, çok.

Ziyāde idesiz bu pīr āhın
Bu sözi söyleyüben gitdi bular (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 6, Mısra 322*). [zīvāde,]

zīvāde kıl-: Arttırmak, çoğaltmak.

Ziyāde kıldı şöyle şevk odı cūş
Ki düşüp yatdı yirde şöyle bī-ħūş (*Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi 7, Mısra 737*). [zīvāde kıl-, -dı]

zīvāde kıl-: Çoğaltmak; abartmak.

Ziyāde kılmadı ol kıl u kālī
Ki kıldı pādīşeh ol demde fikri (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1590). [ziyāde kıl-, -ma, -dı]

zivāde ol-: Artmak, fazlalaşmak.

Ziyāde oldı ol Ya'kūb melālī
Didi Ya'kūb gürge ne firākıñ (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 734). [ziyāde ol-, -dı]

Velī ferdāsı oldı iki dinār
Ziyāde oldı ol gün on olunca (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1169). [ziyāde ol-, -dı]

zivāfet: Misafiri yedirip içirme, şölen, davet.

Oña teslīm ider cān[1] nihānī
Ziyāfet birle ol toy eyledi hūb (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1399). [ziyāfet,]

Dağı kavval def ü ney nāzır itdi
Ziyāfet çün müheyyā kıldı ni' met (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 3, Mısra 13). [ziyāfet,]

zivāfet evle-: Ağırlamak, ziyafet vermek.

Ziyāfet eyledi katna oturddı
Ne ki Yūsuf didi ol kıldı onı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1126). [ziyāfet eyle-, -di]

zivān: Zarar, ziyan, felaket.

Nişe ki bildi bey'inden ziyānı
Didi Yūsuf saña n'oldı bu demde (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1282). [ziyānı, -ı]

Ki āhır görmeyesiñ tā ziyānı
Züleyhâ'ya pes ondan didi ol şāh (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1636). [ziyānı, -ı]

Velīken gelmedi habbāz īmāna
Ki düşdi zann-ı şek ile ziyāna (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 4, Mısra 106). [ziyāna, -a]

zivān kıl-: Zarar etmek.

'Aziz renc eyledi ol kıldı ziyānı
Çü Yūsuf Mālik'e naqd oldı ol dem (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 1264). [ziyān kıl-, -ı, -ı, -dı]

zivān kıl-: Ziyan etmek, yazık etmek.

Yidi zī'b onı biz kıldıh ziyānı
Atamız Yūsuf'a tersāndur ez-zī'b (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 536). [ziyān kıl-, -ı, -ı, -duh]

zivān sal-: Zarar vermek.

Kime ki uğradı saldı ziyāna (Yūsuf u Züleyhâ, Mesnevi
5, Mısra 184). [ziyān sal-, -a-a, -dı]

zivāni': Özel isim.

Ki sulţān kılmadı hiç mācerāyı
Ziyāni'ler revān kıldı terāzu (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1249). [ziyāni'ler, -ler]

zivnet: Süs, süslenme; değerli söz.

Bula senden muhabbet sen dağ ondan
Ne dürlü zivneti ki dāye söyler (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1443). [zivneti, -i]

zübāb: Sinek.

Ki bu yirde ğarībim olgil āgāh
Zübābıñ pādşāhı oğluyum men (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 755). [zübābıñ, -ın]

Niçe Yūsuf içün yanmaya Ya'kūb
Durayum Şām'ın ol cümle zübābın (Yūsuf u
Züleyhâ, Mesnevi 2, Mısra 781). [zübābın, -ın]

zücācī: Sırça, cam.

Yapun bir ev benim çün çār kūşe
Zücācī olsun onuñ bir bucağı (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 2, Mısra 1501). [zücācī,]

Bile geldi benimle bir zamān yol
Dağı virdi maña bir şey zücācī (Yūsuf u Züleyhâ,
Mesnevi 6, Mısra 409). [zücācī,]

zūd: Hemen, çabuk, tez.

Ki vardı **zūd** nāme hāzretine
Çü Yūsuf nāmeyi feth itdi baħdı (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 128*). [zūd,]

İşitdi munı Yūsuf yüridi **zūd**
Aña daħ eylemişdür şevk odı dūd (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 739*). [zūd,]

zū-ħasret: Hasret ile.

Ana oğul soruşuban bilişdi
Zū-ħasret birbire aında irişdi (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 622*). [zū-ħasret,]

Zū-ħasret birbirine tā irişdi
Koçuban birbirini hūb görüşdi (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 7, Mısra 755*). [zū-ħasret,]

zuhr: Öğle vakti.

Tekyeliginde bir düş gördi gice
Ki çıhdı bir ağaç **zuhrundan** üce (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 16*). [zuhrundan, -u, -n, -dan]

zū'l-celāl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

Tazarru' kıldı o nekb **Zū'l-celāl**
Bulara çün bahāyı virdi Mālik (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 980*). [zū'l-celāl, -i]

Oturuñ idelüm bir dem hużurı
Añalum ta'zīm ile **Zū'l-celāl** (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 6, Mısra 67*). [zū'l-celāl, -i]

zū'l-efzāl: Faziletle donatılmış, faziletli.

Ğalıl it sağ iken dūr iste kâ'im
Katımda gel otur ey **zū'l-efzāl** (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 584*). [zū'l-efzāl,]

züleyhā: Hz. Yusuf ile aralarında çeşitli olaylar geçen ve sonunda onun eşi olan kadın.

Züleyhā koymış adın ol şerife
İğirmi yaşına ol gelmiş idi (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 858*). [züleyhā,]

Nedendür zahmet-i bīmār bolduñ
Züleyhā bunlara didi havālî (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 879*). [züleyhā,]

Ki sordı ondan ol derd ü bālin
Züleyhā didi düşün atasına (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 885*). [züleyhā,]

Vücüdı bu cihāna gelmemişdür
Züleyhā gördi düşde şüretini (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 897*). [züleyhā,]

zulüm: Sinirli bir hal ile, fenalık ile.

Ki aldı **zulmle** Ya'kūb mālını
Ki kesdi māl ü mülkünden elini (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 1, Mısra 139*). [zulmle, -le]

zünnār: Hristiyan keşişlerin çıplak ten üzerine kuşandıkları kıldan yapılmış, kaba ve sert kuşak; bu kuşak evlenmemeye delâlettir.

Eger señ 'aşık iseñ bağla **zünnār**
Çü Şan'anı kabül eyle nakūsı (*Yūsuf u Züleyhā, Gazel 5, Mısra 7*). [zünnār,]

zūr kıl-: Sıkıntıya sokmak, sıkıntı ve zorluk vermek.

Çeküp zencir ile çoğ sürüdiler
Men-i bī-çāreye çoğ kıldılar zūr (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 723*). [zūr kıl-, -dı, -lar]

zūr u bühtān kıl-: Uydurma ve yalan söz söylemek.

Ki bular daħ kılurlar zūr u bühtān
Maña bes mi degül di nār-ı fırkat (*Yūsuf u Züleyhā, Mesnevi 2, Mısra 730*). [zūr u bühtān kıl-, -ur, -lar]